

6-H-6

S E L E C T U S
Diplomatum & Numismatum
S C O T I Æ
T H E S A U R U S,

In DUAS PARTES distributus:

Prior Syllogen complectitur veterum *Diplomatum* five *Chartarum* Regum & Procerum SCOTIÆ, una cum eorum *Sigillis*, a DUNCANO II. ad JACOBUM I. id est, ab anno 1094 ad 1412.

Adjuncta sunt reliquorum SCOTIÆ & MAGNÆ BRITANNIÆ Regum *SIGILLA*, à prædicto JACOBO I. ad nuperam duorum regnorum in unum, anno 1707, coalitionem;

Item *CHARACTERES & ABBREVIATURÆ* in antiquis codicibus MSS. instrumentisque usitatae.

Posterior continet NUMISMATA tam aurea quàm argentea singulorum SCOTIÆ Regum, ab ALEXANDRO I. ad supradictam regnorum coalitionem perpetuâ serie deducta;

Subnexis quæ reperiri poterant eorundem Regum SYMBOLIS HEROICIS.

Omnia summo artificio ad Prototyporum similitudinem tabulis æneis expressa; adjunctis singulorum Diplomatum, recentiore scripturæ formâ, ari itidem incisus exemplis.

Ex mandato Parlamenti SCOTICI collegit, digessit & tantum non perficienda curavit egregius ac patriarum antiquitatum callentissimus Vir

JACOBUS ANDERSONUS Scriba Regius.

Quæ operi consummando deerant supplevit, & Præfatione, tabularum explicatione, aliisque Appendicibus, rem Scotiæ diplomaticam, nummariam & genealogicam haud parum illustrantibus, auxit & locupletavit

THOMAS RUDDIMANNUS, A. M.

Suppeditante sumptus clarissimo Viro THOMA PATERSONO Armigero.

E D I N B U R G I:

Apud THO. & WALT. RUDDIMANNOS. Venales autem prostant, Londini apud eundem THO. PATERSONUM, in Vico vulgo *Conduit Street* dicto, propè *Hanover-Square*, & AND. MILLAR in Vico *The Strand*, è regione ædis D. Clementis, ad insigne capitis Buchananæ; & Edinburgi apud GAVINUM HAMILTON Bibliopolam, MDCCXXXIX.

Serenissimo ac potentissimo PRINCIP I,

GEORGIO II.

DEI GRATIA

MAGNÆ BRITANNIÆ,

FRANCIÆ & HIBERNIÆ

REGI,

FIDEI DEFENSORI;

BRUNSWICI ac LUNEBURGI DUCI,

S. R. I. ARCHITHESAURARIO & ELECTORI;

DOMINO suo CLEMENTISSIMO:

Selecta hæc nobilissimorum, & in omni virtutis genere excellentium, Proavorum suorum, SCOTIÆ REGUM, ut & quorundam vetustæ illius gentis Procerum MONUMENTA:

Opus in se magnificum & vere Regium,

Ab JACOBO ANDERSONO scriba Regio, ex summorum Scotiæ Ordinum mandato, dudum designatum, collectum & digestum, nunc vero omnibus suis numeris expletum & consummatum;

Submississimo eo quo decet cultu & veneratione,

Dat, dicat, consecrat,

Majestatis suæ devotissimus Servus & Client,

PAT. ANDERSONUS, JACOBI F.

GEORGE

DE GRATIA

MAGNE BRITANNIE

FRANCIE & HIBERNIE

REGIS

BRUNSWIC & LUNEBURG DUCIS

ET ARCHIEPISCOPALIS ELECTORIS

ADMIRALIS MARIS

Solemniter testatur, quod in omnibus

hunc excolendum Provenerunt

etiam, ut de quibusdam

Procedunt

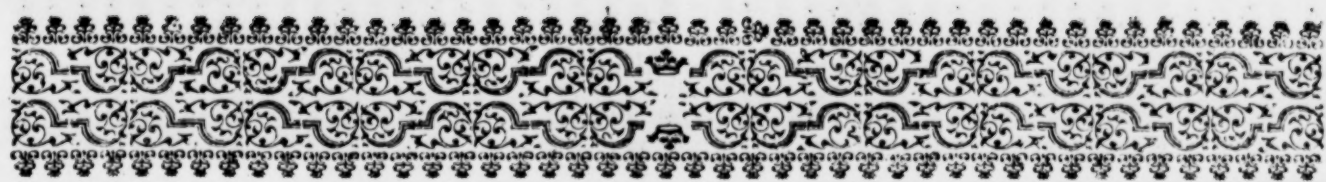
Quod in

Ab

Ordines

hunc

Idem

ORDER of the Parliament of *Scotland*, for encouraging and enabling Mr. *James Anderson* Writer to the Signet, to prosecute this Work.

AT EDINBURGH, the Twelfth Day of February, One thousand seven hundred and seven Years, Her MAJESTY's High Commissioner, and the Estates of Parliament, having this Day heard the Report concerning Mr. JAMES ANDERSON Writer to Her Majesty's Signet, dated the xxix. Day of November last, given and subscribed by the Earl of Glasgow, the Lord Balmerinoch, Sir John Lauder of Fountainhall, one of the Senators of the College of Justice, and Sir David Dalrymple Advocate, Members of the House, appointed by a Remit of Parliament, dated the ix. Day of the said Month of November, MENTIONING, That, in pursuance of the said Remit of Parliament, they having met, and maturely considered what Advance Mr. *James Anderson* has made in the Work recommended to him in the last Session of Parliament, concerning the ancient Charters and Seals of this Kingdom, do presume to give it as their humble Opinion, That the said Mr. *James Anderson* has made as great Advance in the said Matter as the Time and Difficulty in the Performance could permit, and that his learned Industry in a Matter so useful, undertaken on the Recommendation of Parliament, deserves further Encouragement to enable him to support the Charge, and carry on the Design uniformly, and with that Beauty and Exactness which will be expected in a Work begun by so great Authority. And they beg'd Leave more particularly to lay before the Honourable House, that they have seen the Impressions of twenty four Charters, in a Series from King DUNCAN downwards, with the Seals of many of our Kings, and some Charters very ancient and curious granted by Subjects, and sundry curious Seals. And having compared them with the Charters of the several Ages in original Charters, and with the Seals, the Engraving appears to be most exact, and the ancient Charters and Seals are very happily imitated. They did likewise consider curious Tables, prepared by the Author, to be engraven on large Plates ready polished, for explaining the Characters of the several Ages, and the Abbreviations and Contractions so frequent in ancient Charters and Manuscripts; to which the Author is to add useful Notes and Observations. They also understand he was favoured in *England* with the Trust of several original Charters of our Kings and their Subjects, whereof none so old are yet known to be extant and preserved at Home; which Favour has much contributed to advance his Work. He did lay before them an Account of the Expenses he has already been at in this Work, in relation to what is already en-

b

graven

graven, and ready to be engraven; which Account they judge to be modest and reasonable. Besides these Expences, they understand, that since this Work was recommended to him, he has been at great Charge and Pains in buying and collecting many rare and valuable *Latin, Saxon, French and English* Books, in relation to the *British* History, and ancient Charters and Writings fit for him; sundry of which Books are not known to be in any publick or private Library here. They likewise understand, that with much Civility and Frankness he has had Access to some of the best Repositories of Writings in *England*, wherein are many remarkable Things concerning this Kingdom, not known. And as a Proof of this, he shewed them some hundreds of Sheets of Lists, Notes, and Copies taken from these Writings, which could not be done without great Pains and Expences: So that they find he has not only pursued diligently what was recommended to him, but also has improved the Opportunity to collect what might illustrate our History from Records in Foreign Parts. They have also considered a Note given in by him of several Charters and Seals, which he purposes to cause engrave, and of some other Things which he intends to publish in this Work, with an Estimate of the Expences; and humbly conceive it is very proper, that what is mentioned and proposed in that Note be done. And considering, that in this Work there is to be much and fine Engraving, and that the engraved Charters, as also several other Charters, with Notes and Observations, are to be printed in modern Types, and that the Paper is to be large and fine; they are of Opinion, that this must needs be a Work of great Expences, Pains and Industry. As to the Expences of the Work, they find that Mr. *James Anderson* has not only expended the Three hundred Pounds *Sterling* which was granted to him in the last Session of Parliament, but has also further expended in this Work, and Materials fit for it, the Sum of Five hundred and ninety Pounds *Sterling*. And it is their humble Opinion, That there be given to him the said Sum of Five hundred and ninety Pounds *Sterling*, in consideration of what he has already advanced and superexpended in relation to the said Work; and that there be further given to him the Sum of One thousand and fifty Pounds *Sterling* to enable him to complete the said Work, with the same Beauty and Exactness that he has begun it; and that this Encouragement be granted upon some sure and ready Fund, so as he may proceed with all Diligence, and pay the Workmen necessary to be employed in this Work. They cannot but take notice, that the said Mr. *James Anderson* has already been, and will hereafter also be at very great Loss in his private Employment, by the assiduous and diligent Prosecution of this Work; and therefore humbly suggest, That his Grace, Her Majesty's high Commissioner, and the Honourable Estates of Parliament may repair that Loss, in such manner as their Wisdom and Goodness shall think fit; which will much encourage him to continue these Studies and Enquiries, as the said Report bears. *WHICH being fully considered by Her Majesty's said Commissioner, and the said Estates of Parliament, and they being therewith well and ripely advised, they APPROVED, and hereby APPROVE thereof.* EXTRACTED forth of the Records of Parliament by me *DAVID* Earl of *Glasgow*, &c. Lord Register.

GLASGOW Cls. Regr.

Re-

*Recommendation by the Parliament of SCOTLAND in fa-
vours of Mr. James Anderson.*

AT *Edinburgh*, the fifth Day of *March*, One thousand seven hundred and seven Years, Her Majesty's High Commissioner, and the Estates of Parliament, do humbly recommend to Her Majesty to enable Mr. *James Anderson* to prosecute the Work this Parliament hath employed him to perform, by being graciously pleased to order Payment to be made to him of the Sums mentioned in the Report of the Committee concerning him, ratified in Parliament, in so far as they exceed the Sums to be paid by the Town of *Dundee* to him. And in consideration of his good Services to his Country, and of the Losses he suffers by the Interruption of his Employment, in prosecuting the said Work, do further recommend him to Her Majesty, as a Person meriting her gracious Favour, in conferring any Office or Trust upon him, as Her Majesty in Her Royal Wisdom shall think fit; And do desire the said Mr. *James Anderson* to proceed in the Work before mentioned.

SEAFIELD Cancellar. I. P. D. P.

Extracted forth of the Records of Parliament by me DAVID Earl of Glasgow Lord Clerk Register.

GLASGOW Cls. Regr.

THE Sum, which the Parliament of *Scotland* do humbly recommend to Her Majesty to order Payment to be made of, to Mr. *James Anderson*, for enabling him to prosecute the Work that the Parliament employed him to perform, is One thousand and fifty Pounds *Sterling*, as appears by the Report of the Committee concerning him, ratified in Parliament. *Extracted from the Records thereof, and attested by me,*

GLASGOW Cls. Regr.

Quo de Diplomatum aliorumque in hoc opere contentorum fide & auctoritate constare melius possit; simulque ut eorum, qui ad id perficiendum symbolas suas contulerunt, munificentiam grato qualitercunque animo recoleremus; visum est virorum & societatum illustrium, qui archetyporum, unde omnia descripta sunt, exemplarium nobis benignè copiam fecerunt, hoc brevi laterculo nomina exhibere.

EX archivis Ecclesiæ Dunelmensis, suppeditata sunt diplomata contenta in	Tabulis IV. VI. a. b. VIII. a. b. c. X. a. b. XX. a. b. XXII. LXIX. a. b. LXXI.
Ex chartophylacio Academiae S. Andreae,	Tab. XII.
Ab illustrissimo, Edwardo Comite de Oxford & Mortimer,	Tabb. XIV. XVI. a. b. XVIII. a. b. XXVI. XXXIX.
Ab illustr. Thomâ Comite de Hadington,	Tabb. XXIV. XXXVI. LI.
A Roberto Freebairn Typographo Regio,	Tab. [XXV.]
Ab illustr. Jacobo & Gulielmo Comitibus de Panmure,	Tabb. XXVIII. XLIX. LIII.
Ab illustr. & potentiss. Jacobo duce de Montrose,	Tab. XXX.
Ab illustr. Hugone Comite de Lowdon,	Tabb. XXXII. LV.
Ab illustr. Jacobo Regulo de Balmerino,	Tab. XXXIV.
Ex Archivis in turre Londinensi servatis,	Tab. XXXVIII.
Ex tabulariis in domo capitulari Westmonasterii servatis,	Tabb. XLI. LXIV.
A Davide Watsono Scriba Edinburgensi,	Tab. XLIII.
Ab illustr. Maria Comitissa de Errol,	Tab. XLV.
Ab illustr. & potentiss. Joanne Duce de Argyle,	Tab. XLVII.
A spectabili Viro, Alexandro Hamilton de Innerwyck, Armigero,	Tab. LVI.
A spectabili Viro, Gulielmo Moray de Abercairny, Armigero,	Tab. LVIII.
Ab illustr. Joanne Comite de Rothes,	Tab. LX.
Ab illustr. Joanne Comite de Wigton,	Tabb. LXII. LXVIII.
Ab illustr. & pot. Jacobo Duce de Queensberry,	Tab. LXVI.
A spectabili Viro, Georgio Dundas, de eodem, Armigero,	Tab. LXXIII.
Ab illustr. Joanne Regulo de Sinclair,	Tab. LXXV. a. b.
A spectabili Viro, Joanne Anstis Armigero, Garterio Rege armorum,	Tab. LXXVII.
Ab illustr. Davide Comite de Glasgow,	Tab. LXXIX.
A spectabili Viro, Carolo Sinclair de Hermonston, Armigero,	Tab. LXXXI.
A variis Viris nobilibus aliisque, suppeditata sunt Sigilla Regum Scotiæ ab JACOBO I. ad Reginam ANNAM, quæ descripta sunt	Tabb. LXXXII. ad C.
E nobili Jurisconsultorum, quod Edinburgi est, Nummophylacio, plerique omnes nummi tam aurei quàm argentei, qui exhibentur	Tabb. CLII. ad CLXXV.
E Bibliotheca Cottoniana, Symbola Regum Scottorum heroica, quorum icones exhibentur	Tabb. CLXXVII. ad CLXXX.

Huic denique nobilissimorum præstantiumque Virorum albo adscribi à nobis insigniter meretur ornatissimus Juvenis WALTERUS MACFARLAN, de eodem, Armiger, ac vetustæ cum primis Macfarlanianæ tribus Phylarchus; qui, quâ summâ est humanitate, atque in omni elegantiore literatura, antiquaria præsertim, peritiâ, suam nobis in hominum locorumque nominibus explicandis operam & industriam haud gravatè commodavit.

Thomæ Ruddimanni

A D

LECTOREM ΦΙΛΑΡΧΑΙΟΝ

P R Æ F A T I O.

I.

ISTITUR jam tandem in manus tuas, Lector Introductio.
benevole, opus, quod impenso non minus sum-
ptu quàm labore per plurimos annos moliebatur,
tantumque non ad umbilicum perduxerat *ὁ πάλυ*
JACOBUS ANDERSONUS, Signeti quod vocant
apud nos Regii Scriba. Optandum quidem sum-
mopere fuit, ut non solum quam telam exorsus e-
rat eam pertexere, sed etiam fructus inde & utili-
tates in publicum redundaturas Viro clarissimo,
quod optimè omnium potuit, commonstrare licu-

isset. Verum cum summo mortalium rectori aliter visum fuerit, qui eum cu-
ris humanis jamdudum exemptum ad altiora evocavit; mihi enimvero, qui
de alieno opere præfandi onus in me susceperim, satis erit, si Auctoris consi-
lium, quidque ab illo in eo concinnando præstitum fuerit, quàm dilucidè pos-
sum, exposuero.

II. Atque, ut inde sumam exordium, huic scripto eadem ferè ratio, quæ al-
teri non dissimilis argumenti ipsius operi causam præbuit, insignis nimirum,
quæ per omnem vitam altissimè ejus animo infederat, in patriam dulcissimam
amor. Cum enim, sub initium hujus seculi, jam diu depositam, & tantum
non sopitam, inter Scotiæ & Angliæ regna controversiam pessimo & maligno
consilio redintegrasset Gulielmus quidam Atwodus Anglus, qui, vanam apud
suos gloriam captans, Scotiæ Reges Anglorum Regum beneficiarios esse ma-
gno sed futili conatu contendebat, atque eo in libro Jacobum nostrum An-
dersonum commentorum suorum testem adhibere sustinuisset: ille, ut hanc
nomini Scotico inustam labem abstergeret, simulque ut se ab impuri hominis
calumniis liberaret, calamum contra strinxit, justoque opere non solum ad-

Operis oc-
casio.

A

versarii

versarii argumenta, vel potius sophisticationes, retudit; sed invictis rationum ponderibus sceptri regnique Scotici potestatem prorsus absolutam, omnique externo jugo immunem, ita demonstravit, ut rem extra omnem deinceps controversiæ aleam, etiam apud cordatiores Anglos, posuisse videatur. Hic ejus labor suis omnibus, in primisque summo regni Senatui acceptus adeo fuit, ut publicæ ei gratiæ propterea habitæ præmiæque ampla constituta sint. Sed neque intra hos fines ejus erga patriam caritas illiusque decus promovendi studium stetit. Dum enim, ut Atwodi librum refutaret, publica utriusque regni tabularia & monumenta summâ diligentiam pervolutare atque excutere necesse haberet, eoque plurimas chartas aliaque instrumenta offenderet, quæ non solum absolutum Regum Scotiæ imperium comprobarent, sed ad regni claritudinem ulterius illustrandam conducere; animum ipsius impetus incessit aliud majus opus movendi, quæ Scotiæ suæ honorem dignitatemque vel oculis legentium commonstraret. Gnarus autem se rem non arduam modo, sed & majorum sumptuum quàm modicæ ipsius fortunæ paterentur, animo agitare; non prius hanc in se provinciam suscipiendam existimavit, quàm instituti sui rationes amicis primum, ac deinde summis regni Ordinibus in publicis comitiis impertivisset. Et iis quidem adeo in commune tum utile tum honorificum Auctoris nostri consilium est visum, ut re diligenter pensatâ eum ad opus gnaviter exsequendum, haud pœnitendo honorario proposito, adhortarentur.

III. Habes, Lector, laboris hujus Andersoniani occasionem & primordia; proximum est ut quæ sint ejus partes, quidque in singulis præstandum vir elegantissimus apud se constituerit, dispiciamus.

Ejus partes.

Ad primum quod attinet, veri haud dissimile videtur, nihil aliud initio Andersonum nostrum animo destinasse, quàm ut Diplomatum à priscis Scotiæ Regibus aliisque concessorum specimina quædam, ad prototypæ scriptionis similitudinem, quoad ejus fieri poterat, conformata, & exadversum eorundem exempla, recentiore, quàm nunc utimur, literarum formâ expressa, affabrè omnia æri incisa exhiberet: quibus demum, ad minuendam legendi hæc atque alia hujusmodi omnis generis instrumenta difficultatem, varios scribendi characteres & literarum compendia seu abbreviaturas iis temporibus usitatas adjungeret. Has operi suo metas Auctorem nostrum crediderim primitus posuisse; ac postea, partim materiæ cognatione, partim rei ipsius venustate adductum, Regum nostrorum nummos symbolaque heroica mantissæ quasi loco subnexuisse. Sed an res ita verè se habuerit, necne, parum nunc attinet anquirere: potius est ut de variis hujus operis partibus, quales nunc in publicum prodeunt, figillatim dicere pergamus.

De diplomatis & sigillis in prima parte contentis.

IV. Prima igitur ac præcipua hujus codicis partitio specimen continet selectorum aliquot diplomatum, à Regibus aliisque principibus Scotiæ viris emissorum, per trecentos amplius annos, i. e. ab anno Æræ Christianæ MXCIV. usque ad annum ejusdem MCCCXII. perpetuâ serie continuatum. Quod autem ultra hunc terminum Auctor rem non produxerit, inde potissimum factum videtur, quod literarum characteres, totamque adeo scribendi formam (quam, vetustiore illo ævo, sub singulis ferè Regibus variam ac multiplicem observârat) posterioribus seculis uniusmodi propemodum, nulli saltem notabili mutationi obnoxiam, perseverasse deprehenderat. Ad recentiora igitur hæc tempora quod attinebat, satis Auctor noster habuit sigilla cæterorum deinceps Regum ab Jacobo nostro ejus nominis primo ad Reginam Annam huic parti subicere. Addidit quidem unicum Mariæ Reginæ Scotiæ illiusque conjugis Francisci, tum Delphini, postea Galliarum eo nomine secundi Regis, diploma. Sed id ut faceret singularis hæc ratio ei suppetebat, quod in eo diplomate Franciscus & Maria, non Scotiæ solum, sed & Angliæ Irlandiæque Reges se appellent: quæ res cum primis acerbissimum, neque aliter quàm ipsius sanguine expiandum, Mariæ nostræ apud Elizabetham Anglam odium conflagavit.

V. At

V. At quamvis à recentioribus ejusmodi diplomatis exhibendis consultò Auctor noster abstinuerit; quòd tamen rem altiùs atque supra Duncani II. tempora non repetiverit, duro rerum nostrarum fato effectum est, non ipsius voluntate; utpote qui, si ulla his antiquiora apud nos ejusmodi monumenta scrutando reperire potuisset, ea fuisset cum fide repræsentaturus. Quo quidem tempore instrumentorum vel publicorum vel privatorum usus apud nos primum introductus fuerit, tot seculorum lapsu, nullo prorsus pacto definiri potest. Cæterum vicinarum gentium, apud quas per plurima antè secula recepta ea erant, consuetudo dubitare nos haud finit, quin apud Scotos, diu etiam ante Duncani II. aut Milcolumbi ejus patris, Megalocephali cognominati, tempora, mos iste invaluerit. Certè sollertissimus harum rerum indagator Bartholomæus Germonius (a), quamvis ea quæ sub Merovingicis & Carolovingicis Francorum Regibus pro genuinis à Jo. Mabillonio exhibentur, commentitia esse omnia existimet; non tamen negat publica apud Gallos instrumenta scribendi ritum sexto etiam seculo receptum fuisse. Et reverendissimus pariter atque in patriæ suæ antiquitatibus versatissimus vir, Geo. Hickesius (b), etsi ea, quæ jam apud suos asservantur, maximam partem spuria esse ostendat; chartas tamen & diplomata conficiendi morem apud Anglo-Saxones seculo docet septimo initium cepisse: cujus rei exempla nonnulla, chartam sciz. Ethelberti I. Regis Cantuariorum, quam omnium antiquissimam affirmat; item Sebbi Regis orientalium Anglorum, qui floruit anno Domini DCLXXX. & Lotharii Regis Cant. monasterio Reculvensi, A. D. DCLXXIX. concessam, ut alias omittam, in medium adducit. Quòd si chartarum ejusmodi usus tot retrò seculis inter vicinas nobis gentes locum habuerit, haud facilè existimandum est earum notitiam, ac proinde consuetudinem, tam serò, i. e. undecimo demùm seculo ad nos pervenisse.

Diploma-
tum apud
Scotos origo
incerta.

VI. Si quis autem crassam eam barbariem, (quam genti nostræ priscis illis temporibus magna ex parte incubuisse haud prorsus diffitemur,) quò minùs chartarum usus apud nos citiùs invecus fuerit, obstitisse causetur; regerere nec absque ratione possumus finitimas Saxonum nationes nihilo ferè minùs barbaras tum fuisse. Certè Scotos diu ante Saxones sacris Christianis fuisse imbutos testatur vetustissimus eorum scriptor Beda, qui Palladium tradit ad Scotos in Christum credentes à Cælestino Papa primum missum Episcopum anno Christi nati CCCXXX. (c). At non nisi centesimo sexagesimo sexto post anno, i. e. DXCVI. Anglorum gentem fidem Christianam ministerio Augustini Monachi ob id à Gregorio Papa ad eam illo anno missi suscepisse idem scribit (d). Omnibus autem in confesso est, cum puriore religione literarum, quæ antea in hac insula aut nullæ aut rarissimæ fuere, unaque vitæ humanioris cultiorisque consuetudinem fuisse invecam. Non equidem negaverim hanc morum feritatem, quæ apud omnes hujus insulæ incolas maxima olim ac ferè æqualis erat, non nisi multorum annorum, fortè & seculorum decursu, etiam post agnitam Evangelii lucem, emolliri potuisse. Fieri etiam poterat, ut gravis illa, quæ Scotos inter & Anglos de festi Paschalis observandi tempore, de Clericorum tonsura aliisque nonnullis ritibus, diu viguit dissensio alteram gentem ab alterius moribus & institutis sequendis alieniorem fecerit; ut proinde diplomatum & chartarum usus, quem Anglo-Saxones à Gallis, hi ab Italis aliisque acceperant, ad Scotos paullo tardiùs fuerit propagatus. At postquam ea controversia per totam ferè Britanniam fuit sedata, omnesque ejus gentes præter Brittones ad ritus in Ecclesia Romana receptos transierunt, quod factum ineunte seculo octavo Beda (e) testatur; haud absurdum est creditu Scotorum Reges aliosque, præsertim disciplinæ

Non mul-
tò quàm a-
pud Anglos
recentiorem
eam videri.

(a) De arte secernendi antiqua diplomata vera à falsis, tom. I. p. 17. (b) In dissertatione epistolari ad Barthol. Schowerum, Thesauro suo linguarum Septentrionalium, vol. I. subjuncta, p. 79. (c) Hist. Eccles. gent. Angl. lib. I. cap. 13. Idem habet & Prosper Aquitanus (qui eo tempore vixit) in chronico, sub consulatu Bassi & Antiochi. (d) Hist. Eccles. gent. Angl. lib. I. cap. 23. (e) Ibid. lib. 5. cap. 23.

Monastica sectatores, qui se in clientelam Pontificibus Romanis haud multo post tradiderunt, in alios etiam ritus vivendique ab iis acceptas rationes paulatim concessisse.

Antiquum
inter Scotos
& Francos
fœdus diplo-
matibus hinc
inde confir-
matum.

VII. Certè, decurrente ad finem hoc seculo, hoc est, circa annum DCCXCI. initum memoratur antiquissimum illud & famigeratissimum inter Scotos & Francos amicitiae fœdus, quod & instrumentis publicis utrinque confirmatum nostri scriptores constanter tradunt. Ut recentiores præteream, Jo. Fordonus (f) de illo fœdere sic disertè scribit : *Denique* [Carolus Magnus Francorum Rex] *nuncios ubilibet emittens, quorum Achaio* [Scotorum] *Regi quosdam, cum quibus iterum & ipse suos, ejusdem negotii per eum in omnibus approbati, remisit bajulos, ut initi fœderis & amicitiae conventiones & pacta sub aequis firmarentur conditionibus, & indentatis redacta scriptis utriusque Regis munimine alternatim signarentur.* Non ignoro vetustum hoc inter Carolum M. & Achaïum nostrum fœdus pro deridiculo haberi à quibusdam, præsertim à Thoma Rymero Historiographo Anglo (g), & quem supra nominavimus Gul. Atwodo (h), qui nullum amicitiae inter Scotos & Francos fœdus Roberti nostri II. aut saltem Joannis Ballioli temporibus antiquius intercessisse contendunt. Sed irritos hac in re eorum conatus reddidit D. Robertus Sibbaldus, qui editâ de hoc fœdere dissertatione, ex Eginhardo aliisque scriptoribus Carolo M. aut coævis, aut non multum inferioribus, citra (me iudice) controversiam demonstravit fœdus illud Caroli magni temporibus initum habuisse. Idem etiam confirmant viri clarissimi ac antiquitatum Scoticarum callentissimi, D. Jacobus Dalrymple in Collectaneis historicis (i) & Patricius Abercrombicus in Heroibus Scotis (k), & ante eos D. Georgius Mackenzæus in sua adversus Episcopos Asaphensem (l) & Petroburgensem (m) Regiæ Scotorum stirpis defensione : qui etiam Hugonis Vardæi & Rod. Oslahertii fœdus hoc à Scoto-Britannis ad Hibernos suos trahentium errores plenissimè ac solidissimè refutavit (n). Ad vetusti hujus fœderis condiciones quod attinet, haud equidem affirmaverim eas quæ ab Hectore nostro Boethio (o), Davide Camerario (p) aliisque, è Veremando Hispano, Milcolumbi nostri III. æquali scriptore, adferuntur, veras ac genuinas esse. Propior vero est doctissimi & patriarum antiquitatum indagatoris sollertissimi Thomæ Innesii opinio, qui (q) Veremundum illum pseudonymum, nec ante seculum xv. visum, legesque fœderis illius Gallo-Scotici ex eo desumptas posterioris ævi conditionem & indolem sapere, proindeque prorsus commentitias esse arbitratur. Utut verò se hæc res habeat, nihil tamen inde efficitur, quò minùs fœdus ipsum, tot priscis scriptoribus comprobatum, sincerum germanumque credamus. Accedit hujus rei haud leve fulcimen, quod imperante eodem Carolo M. Academiæ Parisiensis fundamenta à duobus Scotis præcipuè jacta, non à nostris solum, sed exteris etiam scriptoribus tam Anglis quàm Gallis perhibeantur. Ut taceam hoc & proximè sequentibus seculis monasteria quædam in Germania à nostræ gentis hominibus aut condita aut ampliata, testante Mariano Scoto, qui circa annum floruit MLIX. & aliis. Eorum quæ diximus summa eò recidit, ut quum Carolo M. ævo Reges Scotorum, non solum cum eo amicitiam instituerint, sed literis ad illum datis, referente Eginhardo (r), eam confirmârint ; quum porrò celeberrima Parisiensis Academia, multaque præclara per Europam Cœnobîa sua primordia & incrementa Scotis hominibus accepta referant, rationi admodum consentaneum videatur, ut credamus iis saltem temporibus, i. e. exeunte octavo, aut ineunte nono seculo, diplomatum scribendorum

(f) Scotichron. lib. 4. cap. 48. (g) In epistola ad Episcopum Carleolensem secunda, hac de re scripta. (h) De superiore sceptri Anglici in Scotiam dominio, p. 332. & 564. (i) Pag. 87. & seqq. (k) Tom. I. p. 111. &c. (l) Pag. 109. 110. & 111. (m) Pag. 155. — 158. (n) Contra Episc. Asaph. p. 184. (o) Lib. 10. fol. 188. (p) In Epitome historica Regum Franciæ, Angliæ & Scotiæ, fol. 95. (q) In tentamine critico de antiquis Scotiæ incolis, vol. I. pag. 297. & seqq. (r) In vita Caroli M. cap. 16.

consuetudinem apud nos usu receptam fuisse. Vix enim fieri potuisse censendum est, ut gentes, inter quas tam arcta necessitudo conjunctioque interces-
serat, non eos ritus & instituta, quorum tanta est in rebus humanis utilitas, inter se communicarent.

VIII. At oggerentem hîc aliquem audire mihi videor, si instrumentorum ejusmodi conficiendorum consuetudo Caroli M. ævo apud nos recepta fuerit; vix credibile esse, ut ex tot eo duobusque sequentibus seculis; i. e. ab anno DCCXCI. ad MXCIV. scriptis monumentis ne vel unum superesset. At quamvis huic argumento plurimum ponderis ad labefactandam nostram hac de re sententiam inesse primâ facie videatur; non desunt tamen multæ eæque graves admodum rationes; quæ ejus vim si non prorsus enervare, retundere saltem magna ex parte possunt.

Rationes
cur antiquis-
sima apud
Scotos diplo-
mata interie-
rint.

Et primum quidem se offert rei ipsius vetustas, quæ cum supra nongentos annos repetatur, haud facilè existimandum est eorum instrumentorum auto-
grapha ævi omnia consummentis morsus effugere, atque per tot secula ad nos illibata durare potuisse. Atque hinc præcipuè est, quòd eruditissimus Ger-
monius, in ea quam supra laudavimus de veteribus Francorum Regum diplo-
matibus disceptatione (f), negat illa quæ à cl. Mabillonio in libris de re di-
plomatica, non solum sub Merovingis, sed etiam sub Carolovingis Franco-
rum Regibus, i. e. sub Carolo M. Ludovico Pio, aliisque etiam secundæ
Francorum Regum dynastiæ exhibentur, genuina esse: *Diplomata enim illa*
(verba sunt ipsius Germonii) *cum scripta fuerint in papyro Ægyptiaca, in cor-
tice, in membranis, quæ corpora per se fluxa sunt & caduca, incredibile est tan-
to temporum intervallo illæsa à mucore, situ, muribus, aliisque ejusdem generis
pestibus restitisse.*

Prima.

At secundò, ut concedamus custodum curâ & vigilantia potuisse fieri, ut aliquot ex his vetustis monumentis blattarum ac tinearum dentes, aliasque e-
jusmodi ævi injurias evaserint, restabat aliud, nec fortè minùs grave, cum quibus illis luctandum erat, malum. Innumera illa & tantùm non continua bella intelligo, quibus gens nostra, si quæpiam aliâ, aut inter se, aut cum vicinis nationibus, Pictis, Danis, & Anglis, per tam longam annorum se-
riem gravissimè conflictabatur. Inter tot hominum strages, tot urbium sæ-
piùs iterata excidia, tot ædium sacrarum juxta ac profanarum incendia & di-
reptiones, mirandum potius videtur tam multas chartas autographas ad no-
stra tempora perennasse, quàm omnes anterioribus seculis exaratas prorsus interiisse.

Secunda.

Ad hanc Bellonæ omnia vastantis aut fœdantis rabiem novus accessit cu-
mulus ab infensissimo Scotorum hoste Edwardo I. Anglorum Rege, qui non contentus gentem nostram injustissimo eodemque crudelissimo bello per mul-
tos annos afflixisse, cum aliter fortissimò ac libertatis unicè tenaci populo ser-
vitudinis jugum, quod enixè cupiebat, nequiret imponere, animum tandem ad omnem, si fieri posset, nominis Scotici memoriâ abolendam adjecit. Hoc consilio, ut Buchanani (t) nostri verbis rem efferam, *leges nostras veteres de-
levit, historias, fœdera, monumentaque vetusta, sive à Romanis relicta, sive à
Scotis erecta, destruenda curavit; libros omnes literarumque doctores in Angliam
transtulit: lapidem marmoreum rudem, in quo solum regni contineri vulgò per-
suasum erat, Londinum misit: neque quicquam omnino reliquit quod spiritus
generosos aut sui memoriâ ad pristina fortune recordationem excitare, aut ad ve-
ram animi magnitudinem erudire & excolere posset.* Buchanano hac in re suf-
fragantes vel potiùs præeuntes habemus alios plerosque historiæ nostræ scri-
ptores. Ad acta autem publica quod attinet, res ipsa loquitur: nulla quip-
pe in chartophylaciis sive archivis regni jam inveniuntur, nisi quæ Edwardi istius ætate sunt posteriora. Ex vetustioribus quidem illis in Angliam depor-

Tertia.

(f) Cap. I. (t) Rerum Scotic. lib. 8.

tatis multa in turri Londinensi adhuc asservari memorantur : at longè maximam eorum partem, & in his quædam fortè iis quibus diximus seculis scripta, hostium (quales ferè tum Angli erant) vel incuriâ, vel malevolentia jampridem aut deperdita esse aut absumpta plus quàm credibile est.

Quarta.

His diplomatum apud nos cladibus ultimam quasi manum imposuit purioris religionis restitutio. Quamvis enim nihil in se præstantius, aut in publicum conducibilius esset, quàm ut cultus divinus ad primævum suum statum nitoremque revocaretur : cum tamen hanc rem, non summarum potestatum, quod maximè erat optandum, auspiciis, sed populi nutu & tumultuosum ferè in modum obiri contigerit ; hinc factum est ut plebs, quæ cæco ferè & effreni impetu, non moderatis consiliis regitur, cum non aliter supersticiosos Papanorum ritus expurgari posse existimaret, pravâ & ipsa superstitione ducta in cœnobîa iram suam effunderet, unâque libros veteres & diplomata, aliamque in iis repertam suppellectilem eadem ruinâ devastaret. Hæc miseri Monachi & Sacerdotes fieri cum conspicerent, rebus desperatis solum verterunt, secumque quæ quisque pretiosissima ex illo naufragio servare poterant, & in his chartularia sua aliaque ejuscemodi monumenta, in exterarum regiones, nunquam in Scotiam redituri, avexerunt.

Quò plura apud nos vetusta monumenta deperierint, eò majore curâ, ut ea quæ supersunt eruantur & conserventur, incumbendum.

Cl. Andersoni in hac re assiduitas laudatur.

IX. His durissimis chartarum apud nos casibus recensendis diutiùs fortè quàm par erat sum immoratus. At id duabus præsertim de causis à me factum. Primum, ut ostenderem, non popularium meorum (quod multis persuasum) socordia aut inscitia, sed ineluctabili sortis nostræ fato accidisse, ut tam pauca ex antiquioribus nostræ gentis monumentis jam supersint. Deinde, ut nostratibus ad ea quæ adhuc superant majore curâ custodienda, aliaque in privatorum scriniis domi forisque delitescencia ad regni decus usqueque publicos in apicum proferenda, animum quantum possum accenderem. Is scilicet scopus cl. nostro Andersono in primis erat propositus : qui, quâ summâ erat in his talibus assiduitate, quæ domi reperire non poterat, apud externos quærens, omnia investigabat, & ad res nostras illustrandas depromere sagagebat. De illius ad Mariæ Scotæ intricatissimam historiam elucidandam *Collected* non attinet hîc dicere. Ad nostrum institutum propiùs spectat quod ipse in suo de absoluta sceptri Scotici potestate narrat (u) ; se nimirum trium nostrorum Regum, Duncani II. Edgari & Alexandri I. quorum alibi nulla reperire potuerat diplomata autographa, quæ prima in hoc volumine exhibentur, chartophylacio Dunelmensi, ad quod maximâ possidentium benignitate facilis ei aditus patebat, unicè accepta retulisse.

Ex eo quòd antiquissima quæ jam supersunt Scotorum diplomata in Angliâ serventur, alia fuisse his vetustiora arguitur.

De chartarum apud nos ante Duncanum II. usu speciatim inquiri-
tur.

Atque hinc aliud suggeritur argumentum, id quod supra dicebamus haud leviter confirmans, diplomatum sciz. apud nos originem undecimo (addo etiam & decimo) seculo antiquiorem videri. Cum enim dubium non sit, quin tres illi Scotiæ Principes spatio triginta annorum, quot nimirum ab anno MXCIII. quo Duncanus II. regnum iniit, ad MCXXIV. quo Alexander I. imperare desiit, plurima alia præter pauca illa quæ vicinis debemus, confecerint diplomata ; quæ tamen omnia iis quos diximus casibus interciderunt : mirandum utique non est alia à superioribus Scotiæ Regibus edita eisdem fato & accedenti longioris temporis intercapedini omnia succubuisse.

X. Cæterùm, ut hæc omnia, si pote, fiant apertiora, non ab re facturum me existimavi, si temporum seriem à Duncani II. ætate retrò legens, ex nostris aliorumque scriptis ea sigillatim eruam, quæ de chartarum apud nos antiquitate disquirentibus lucem impertire aliquam posse videntur.

Et primum, quanquam nulla jam uspiam genuina existent Milcolumbi nostri III. hujus Duncani II. patris diplomata (x), quædam tamen ab eo confecta significare

(u) Pag. 58. (x) Exstat quidem apud doctissimum Gul. Dugdaliū, in Monastico Anglicano, vol. 2. p. 1054. Milcolumbi III. de monasterii Fermelodunensis fundatione diploma, à D. Jacobo Balforeo, Fecialium apud Scotos tum Principe, sibi transmissum. At id potiùs ab ejus pronepote Micolumbo

gnificare videtur Fermelodunensis ab eo fundati monasterii liber (y), in quo Guilielmi, Alexandri II. & III. literæ sua suorumque decessorum donaria & privilegia huic cœnobio concessa confirmantes, generatim præferunt dona ei à Milcolumbo III. & beata Margareta ejus conjugē, æquē ac ab ipsorum filiis Davide I. & Alexandro I. data SCRIPTIS CONTINERI (z). Etiam in libro prioratûs Sancti Andree venerandæ antiquitatis (a) hæc habentur : *Malcolmus Rex & Margareta Regina Scocie contulerunt devotē villam de Ballecrislin Deo omnipotenti & Keledeis de Locklevin, cum eadem libertate ut prius, i. e. quam in prioribus capitibus scriptor memoraverat.* Hanc autem donationem non verbo solum, sed & scripto roboratam, haud prorsus à verisimili abhorret (b).

Quædam
illarum ve-
stigia apud
Milcol. III.

Id quod magis, aliqua saltem ex parte, credam facit quod paullò apertius in eodem libro, de Macbetho, qui proximè ante Milcolumbum III. regnum tenuerat, narratur, quodque adeò chartarum apud nos vetustatem altius attollere videtur, his verbis : *Macbet filius Finlach contulit pro suffragiis orationum, & Gruoch filia Bodhe, Rex & Regina Scottorum, Kirkenes Deo omnipotenti & Keledeis insule Locklevin, cum suis finibus & terminis. Hi enim sunt fines & termini de Kirkenes, & villule que dicitur Porthmokeanene de loco Monelocadban, usque ad amnem qui dicitur Levin. Et hoc in latitudine, sicut à publica strata quæ ducit apud Hinbirkethyn usque ad saxum Hibernensium; & hoc in longitudine, &c.* Et non multò post, de eodem Rege & Regina, *Cum omni libertate collata fuit villa de Kirkenes Deo omnipotenti & Keledeis, absque omni munere & onere, & exactione Regis & filii Regis, Vicecomitis & alicujus, & sine refectione pontis, & sine exercitu, & venatione, sciz. pietatis intuitu, & [pro] orationum suffragiis fuit Deo omnipotenti collata.* Hæc enim verba tam signatam, tum loci ipsius, tum immunitatum ad eum spectantium continent descriptionem, ut ea non oris traditione accepta, sed ex chartis ea de re scriptis deprompta videantur.

Et Mac-
bethum.

XI. Sed de recepta apud Scotos Macbethi ætate diplomata scribendi consuetudine, eò minus nobis laborandum est, quod, ut haud parum antiquius, ita multò luculentius hujus rei indicium præbeat, si modò ipsius est, ejus avi Milcolumbi II. diploma, quo Murthilacum, in agro Banfienfi vicum, sedem constituit Episcopalem, quæ postea Abredoniam erat translata. Hujus diplomatis exemplum habemus in chartulario quod dicitur Abredonensi (c) factis vetere, quod & in aliis antiquis collectionibus se vidisse ait cl. Dalrymplus (d); cujusque, utpote omnium (si verè Milcolumbi II. est) quæ mihi hætenus videre licuit, Scoticorum vetustissimi, apographum hîc adjiciendum duxi.

De diplo-
mate Milco-
lumbi II. an-
no 1010.

bo IV. scriptum arbitratur D. Jacobus Dalrymplus, in *Collect. Histor.* p. 228. Circumfertur potro ejusdem Milcolumbi III. Huntero de Polmoud concessum, vulgari quo nunc utimur idiomate, & rhythmicè scriptum, diploma. At ejus fidem, quum multa alia suspectam reddunt, tum illud in primis, quod eadem ætate à Gulielmo Anglo Conquæstore vulgò dicto, Normanno cuidam Huntero datum, iisdemque penè verbis perscriptum, memoretur diploma; quod ex vetusto chronico in bibliotheca Richmondensi se deprompsisse narrant Anglicæ historiæ scriptores Jo Stowius, p. m. 111. & Jo. Spedus, lib. 9. cap. 2. p. 424. Sed & illud supposititium esse convincit sermo illis temporibus inusitatus, præcipuè verò quod canon (ut Feudistæ loquuntur) ob id prædium solvendus præscribatur *arcus cum sagittis, cum Rex ad amnem Tarrow venatum iret*; neque enim ager huic amni, qui silvam Atricam sive præfecturam Selkirkianam mediam secatur, unquam sub Anglorum ditione fuit.

(y) In bibliotheca juridica servatus, cujusque scriptura (quod ad hanc partem) Alexandri III. ætati videtur æqualis. (z) Verum, cum in charta Davidis I. dona patris sui Milcolumbi III. huic cœnobio concessa confirmante, hæc verba non habentur, dici potest ea de posteriorum Regum donis tantum esse intelligenda. (a) Tempore Davidis nostri I. ut fert opinio cl. Dalrymplus, scriptus; cujus nunc possessor est non genere magis quam omnigenâ virtute illustris Comes de Panmure. (b) Alia de hac re mens est cl. D. Jac. Dalrymplus, qui in *Collectaneis suis Histor.* p. 226. ex iis quæ de terris de Admore ab Edetrado filio Malcolmi [III.] Regis Scotiæ Abbate Dunkeldensi & insuper Comite de Fife, concessis, posteaque ab ejus fratribus Alexandro & Davide confirmatis, in eodem libro narrantur; colligit terrarum donationes viris Ecclesiasticis factas, olim apud nos ad Alexandri I. ejusque fratris Davidis I. tempora, nudis verbis, coram aliquot viris illustribus, nullâ scripturâ adhibitâ, peragi consuevisse. Idem verò, p. 151. quamvis nulla Malcolmo III. regnante scripta documenta sibi conspecta affirmet, non dubitare tamen se ait, quin aliqua ejusmodi extiterint. (c) In bibliotheca Juridica Edinburgi, quod scriptum tempore Roberti II. se ostendit, p. 53. (d) *Collect. Histor.* p. 135.

Malcolmus

Malcolmus Rex Scottorum omnibus probis hominibus suis tam Clericis quam Lâicis salutem. Sciatis me dedisse, & hac cartâ meâ confirmâsse Deo & beatæ Mariæ, & omnibus Sanctis, & Episcopo Beyn de Morthelach, Ecclesiam de Morthelach, ut ibidem construatur sedes Episcopalis, cum terris meis de Morthelach, Ecclesiam de Cloveth cum terra, Ecclesiam de Dulmeth cum terra; ita liberè sicut eas tenui, & in puram & perpetuam elemosynam: Teste meipso, apud Forfar, octavo die mensis Octobris, anno regni mei sexto.

An id verè
Milcol. II.
sit, discepta-
tur.

Dixi, si verè hoc Milcolumbi II. diplôma est, reverendissimus enim ac in re antiquaria versatissimus Carleolensis Episcopus, Gul. Nicolsonus (e) hujus Episcopatus erectionem Milcolumbo III. disertè adscribit: quod adeò si verum est, hoc instrumentum Milcolumbi ejus III. non II. esse necesse est. Sed cum omnes ferè nostri scriptores (ut optimè ratiocinatur (f) Dalrymplus) constanter tradant, pio illi gratumque in Deum animum testanti instituto causam dedisse nobilissimam totiusque belli decretoriam de Norvegis illo in loco à Milcolumbo II. reportatam victoriam; ambigi vix potest, quin sub hoc Rege Episcopatus ille Murthlacensis, qui postea Abredonensis, initium cepit. Huc adde quòd in eodem libro Abredonensi (g) expressis verbis dicatur: *Tempore Malcolmi Regis Scocie filii Kenach, per eum Malcolmum constituta est primò sedes Episcopalis apud Morthlach, &c.* Kennethi autem [ejus nominis III. ac ultimi, Scotorum Regis] filium, non Milcolumbum III. sed II. fuisse, omnes nostræ historiæ testantur. Diffidendum quidem non est, alio ejusdem libri loco id factum dici anno 1070. At hoc ex librarii lapsu esse 1070 pro 1010 scribentis inde colligit D. Dalrymplus (h), quòd annus 1010 in annum sextum quadret regni Milcolumbi II. quo diploma hoc datum scribitur; at annus 1070 non in sextum, sed decimum tertium Milcolumbi III. incidat: ut proinde, si annus Christi sexto Milcolumbi III. anno respondens sit notandus, 1063, non 1070 scriptum oportuerit. Alias opinionis suæ à cl. viro allatas rationes, utpote minoris momenti, omitto. Id solùm adjicio, sedis hujus Episcopalis à Davide nostro I. ad Abredoniam translationem, amplisque privilegiis & redditibus locupletationem causam videri, cur parva ipsius ad Murthilacum initia minùs accuratè à scriptoribus nostris tradantur.

Duæ adver-
sus ejus fin-
ceritatem ob-
jectiones.

Prima.

XII. Duo tamen (ne quid dissimulem) in hac re mihi se injiciunt scrupuli. Primùm, quòd ante hujus sedis ad Abredoniam translationem tres tantùm memorentur Episcopi, Beyn, sive Beatus, (sub quo in suprascripto diplomate fundata perhibetur,) Donertius & Cormachus. Neque enim verisimile quibusdam videri potest, ut tres continuâ serie Episcopi tot annos Ecclesiæ Murthlacensi præfuerint, quot ab anno sexto Milcolumbi II. ad initia Davidis I. h. e. ab anno MX. ad MCXXV. numerantur. Hoc quippe pacto unumquemque annos ferè xxxviii. sedem illam tenuisse oportere: quod de viris, qui non nisi ætate provectiores ad id munus admoventi solent, haud facilè creditu est. Sed huic difficultati non uno modo occurri potest. Primò enim dicere licet, à præcedentis Episcopi obitu ad subsequentis electionem aliquot annos (quod illis temporibus haud infrequens erat) intercedere potuisse. Deinde, Nectanus, qui quartus ejus sedis Episcopus numeratur, cujusque tempore hæc ad Abredoniam facta translatio traditur, complures dici potest annos Murthilaci, antequam Abredoniam migraret, sedisse. Tertiò denique, neutiquam à naturæ legibus abhorreere existimandum est, viros summâ in rebus omnibus continentiam, quales eo ævo Episcopi erant, tot annos quot in prædicta serie supputantur, alios post alios vitam prorogâsse. Certè Hector Boethius, qui peculiari libro vitas Episcoporum Aberdonensium perscripsit (i), nihil fide absonum, aut communi rerum humanarum sorti contra-

(e) In bibliotheca Scotorum historica, p. 210. (f) Loco citato. (g) Pag. 47. (h) Collect. histor. p. 136. (i) Edit. Paris. apud Bad. Ascensium, anno 1522.

rium se tradere opinabatur; cum Beano xxxi. Donertio xlii. ac Cormacho denique xxxviii. in sede Murthlacensi annos tribueret. Hi autem numeri simul juncti annos conficiunt cxi. i. e. ab anno MX. ad annum ferè MCXXII. pertingunt, quo anno Nectanus in Episcopum Murthlacensem suffectus, ac postea, sede à Davide I. mutatâ, anno MCXXXVI. Abredoniam deductus, ab eodem Boethio perhibetur.

Sed aliud, multoque quàm prius illud validius adversus hanc Milcolumbi II. chartam argumentum suggeritur, ex vocibus quæ sub finem sunt **TESTE MEIPSO**. Hanc enim formulam à Ricardo I. Anglorum Rege primùm invectam, ac ad posteriores Reges deinde derivatam, notat cl. Mabillonius (k), qui porro addit eam Angliæ Regibus peculiarem fuisse, ac non nisi in rebus levioribus, & quæ præsentem executionem postulabant, adhibitam. Unde & quædam Regum Francorum diplomata, ex eo præcipuè capite quòd hanc formulâ claudantur, suspecta ait videri. Grave quidem, fateor, ex hoc tanti viri testimonio adversus hujus diplomatis fidem nascitur præjudicium. At illud, cum ex eo genere sit, quæ vulgò *negativæ probationes* appellantur, prorsus invictum nemo existimaverit. Tot certè tamque variæ variis seculis inoleverunt exoleveruntque loquendi scribendique formulæ & consuetudines, ut quid quoque seculo receptum vel contrà fuerit, vix alio pacto, quàm comparatione cum aliis ejusdem seculi scriptis factâ, definiri possit. At cum nulla jam apud nos exstent, præter unum illud de quo ambigimus, Milcolumbi ævo conscripta diplomata, haud satis justum rationique consentaneum videtur, ex moribus posteriore ætate usitatis de iis qui præcesserant judicium ferre, adeoque de instrumentorum tam diversis temporibus scriptorum sinceritate statuere. Accedit & illud observatu dignum, haudquaquam verisimile esse, ut Scoti in diplomatibus confingendis, relictâ tritâ illâ, & in omnibus quas viderant patriarum chartarum exemplis obviâ scribendi consuetudine, insolentem nullique præterquam Anglorum genti, si Mabillonio fides, usitatam formulam adhiberent. Sed neque Anglorum Regibus adeò peculiaris erat hæc formula, ut non Scoti eam interdum usurpaverint. Ex Rymeri enim actis publicis apparet Alexandrum nostrum II. & III. itemque Joannem Balliolum (l), eâdem nonnunquam in literis suis usos fuisse. Sed nos totam hanc rem aliorum in antiquorum monumentis magis versatorum judicio relinquentes, ad alia pergamus.

XIII. Proximè autem in hac disquisitione se nobis offerunt Episcoporum Sancti Andreæ quædam à scriptoribus nostris memorata instrumenta, quæ, si vera & genuina sint, chartarum apud nos usum, non modò supra Duncani II. i. e. annum MXCIV. evehunt, sed & eorum nonnulla Milcolumbi cujus modò meminimus II. ætatem superare videntur. Ex his duorum à D. Jacobo Balforeo, Fecialium regnante Carolo I. in Scotia Principe, ac suæ gentis antiquitatum indagatore sollertissimo, mentio fit; reliquorum vestigia sive fragmenta quædam servari mihi videntur in libro quem diximus prioratûs Sancti Andreæ. De utrisque jam suo ordine mihi dicendum.

Et primùm, D. Jacobus Balforeus, in libello de vitis Pontificum S. Andreæ, qui ipsius manu scriptus in bibliotheca Juridica, quæ Edinburgi est, custoditur, de Kellacho II. quem ille quartum ejus loci Antistitem facit, agens, se vidisse ait chartam ab illo Pontifice Keledeis de Lochlevin concessam, in qua ipse sese **MAXIMUM SCOTTORUM EPISCOPUM** appellat. De Maldwino autem, qui ei ordine sextus collocatur, scribit eum donationem confirmasse à prædecessoribus suis S. Servano & Keledeis de Lochlevin factam, *de patrimonio sciz. de Portmohack & Kilgad, jacen. prope hospitale de Fonte Scotiæ*; additque eum in illo diplomate se **ECCLESIAE S. ANDREÆ MINISTRUM HUMILEM** vocare. De binis hisce diplomatibus, cum instituti id

De quibusdam veteribus Episcoporum D. Andreæ diplomatibus.

Ac primùm de diplomatibus Kellachi II. & Maldwini.

(k) De re diplom. lib. 2. cap. 21. § 7. (l) Fœder. Angl. tom. 1. p. 203. 671. & tom. 2. p. 1064. 604.

nostri ratio postulare videatur, quo paullo distinctius agam, primum de eorum *αὐθεντία*, deinde de tempore quo scripta sunt, sigillatim est disquirendum.

Kellachi II.
diploma à sus-
pensione fal-
sitatis libera-
tur.

MAXIMI
SCOTORUM
EPISCOPI
ab eo assum-
ptus titulus
nihil de ejus
fide derogare
existimandi-
dus.

Priscos S.
Andree Epi-
scopos hoc
titlo honesta-
tos fuisse pro-
batur.

XIV. Et quidem, ut inde exordiar, de eorum fide & veritate quò minùs dubitemus, viri & probi & docti testimonium satis facere videtur. Prioris tamen auctoritatem suspectam reddere conatur quem supra laudavimus D. Jac. Dalrymplus (*m*), ex eo præcipuè, quòd quem sibi assumit ille Antistes MAXIMI SCOTORUM EPISCOPI titulus Pontifici Romano quàm Episcopo S. Andree convenientior sit. Sed hæc ratio, ad tam apertum testimonium convellendum, infirma admodum; me iudice, aut potius nulla, debet existimari. Cum enim ab antiquissimis temporibus Episcopi S. Andree inter omnes Scotiæ Antistites primas semper sine controversia tenuerint, hoc est, *summi* sive *maximi* fuerint habiti, quid quæso obstat quò minùs honoris tanto muneri ac loco debiti prærogativam in diplomatis suis sibi adsciscerent? Certè ab ipsis ferè Christianæ religionis primordiis, Ecclesiarumque per orbem terrarum disseminatione optimè constitutum est, ut in unaquaque provincia unus aliquis Episcopus, quem vel ætas grandior, vel reliquorum electio, vel, quod usu maximè erat receptum, urbis in qua sedem fixerat dignitas, cæteris in conciliis sive synodis vocandis habendisque præesset; qui propterea à Græcis ὁ πρῶτος, sive PRIMUS, appellatus, atque à Suffraganeis suis tanquam ipsorum CAPUT (*n*) & Princeps agnitus & honoratus fuit. Hic nimirum idem erat quem postera ætas Archiepiscopum, Metropolitanum ac Primate[m] nominabat. Sed, ut ad rem propius accedamus, hunc morem Episcopum S. Andree PRIMUM sive SUMMUM appellandi satis vetustum fuisse, alia exstant eaque locupletia admodum documenta. Insigne in primis est illud, quod apud Jo. Fordonum, vel ejus continuatorem Walterum Bowmakerum, in Scotichronico (*o*), & Andream Wintonum in vita Regis Indulfi (*p*), habetur, de tegmine, sive capsula, Evangeliorum, cui laminis argenteis ornatae (*q*) & eorum ætate in æde D. Andree conservari solitæ hoc distichon insculptum se illi suis oculis vidisse testantur:

*Hanc Evangelii thecam construxit aviti
Fothad, qui Scotis primus Episcopus est.*

In his quidem versibus scribendis variant libri: in aliis enim Fordoni codicibus MSS. *avites* & *avitus*, apud Wintonum verò & Fordonum ex edit. Tho. Hearnii, *Fodach, qui primus Scotiæ Episcopus erat*, repugnante metro, positum invenimus. At in Excerptis ex registro prioratûs S. Andree tota ea res multò dilucidius enarratur, hoc modo (*r*): *Episcopus S. Andree dictus est Episcopus Scotorum: & sic in scriptis tam antiquis quàm modernis inveniuntur dicti* [summi Archiepiscopi (*s*), sive] *summi Episcopi Scotorum; unde & conscribi fecit in theca Evangelii Fothet Episcopus,*

*Hanc Evangelii thecam construxit aviti
Fothet, qui Scotis summus Episcopus est.*

Sic & nunc quoque in vulgari & communi locutione Escop Alban, id est, Episcopi Albani appellantur: sic & dicti sunt & dicuntur per excellentiam ab universis Scotorum Episcopis, qui à locis quibus præsunt appellantur. Ex his pa-

(*m*) Collect. Histor. p. 129. (*n*) Vide canones qui Apostolorum vocantur 27. al. 34. & in eum Beveregium; & Pet. de Marca de concord. sacerdot. & imperii, lib. 1. cap. 3. & lib. 6. cap. 1. (*o*) In libro peculiari de Episcopis S. Andree, sub init. (*p*) De hoc scriptore vide quæ dicta sunt in Præf. ad Buchanani opera à Rob. Fribarno edita, p. 15. (*q*) De more involutra codicis Evangeliorum auro, argento, gemmis, &c. ornandi, vide Schlegelium de nummis Abbatum Hersfeldensium, p. 16. & chronicon Gottwicense, lib. 1. cap. 1. p. 32. (*r*) Vide Dalrymplei Collect. p. 127. (*s*) D. Rob. Sibbaldus de libertate & independentia regni & ecclesiæ Scot. p. 6. idem ex his Excerptis referens, voces *summi Archiepiscopi* non habet, quod & rectius videtur.

lam est *aviti*, non *avitus* in ista theca inscriptum fuisse : vox quippe ad *E-vangelii* referenda est non ad *Fothadum*, qui si ipse hoc distichon conscribi fecerit, se *avitus*, i. e. *priscum* sive *vetustum* nullâ ratione appellare potuerat. Utrum verò PRIMUS an SUMMUS sincerior lectio sit, parum interest : eodem enim res redire videtur, sive Fothadus ille *primus* sive *summus* Scotorum Episcopus insigniatur (t). Caterùm, Episcopos S. Andreae priscis temporibus summos vocari solitos fuisse extra dubium ponit memorabilis illa DE PRIMATU SEDIS EBORACENSIS IN SCOTIA, à NICOLAO quodam AD EADMERUM DEI GRATIA IN CATHEDRAM S. ANDREAE, regnante apud nos Alexandro I. ELECTUM, scripta EPISTOLA (u) his verbis : *Cesset ergo Eboracensis Ecclesia primatum Scottiæ sibi vendicando appetere ; quam si haberet, cum Præsul S. Andreae SUMMUS PONTIFEX SCOTTORUM appelletur ; SUMMUS verò non est, nisi qui super alios est ; qui autem super alios Episcopus est, quid nisi Archiepiscopus est ? licet barbaries gentis pallii honorem ignoret. Si, inquam, super hunc, qui SUMMUS vocatur PONTIFEX SUÆ GENTIS prælationem haberet Præsul Eboracæ ; jam non tantum Metropolitanus, immò Primas esset alterius etiam regni : quod nusquam legitur.* Ex hac porro epistola, cujus auctorem Nicolaum fuisse Ecclesiæ Wigorniensis Priorem, qui anno MCXXIV. è vivis excessit, arbitratur Whartonus (x), validissimum, ut id obiter notem, & planè invictum habemus ab inimico etiam, i. e. ab Anglo homine testimonium de Ecclesiæ Scoticanæ à sedis Eboracensis jurisdictione immunitate. Quò magis miror D. Robertum Sibbaldum, in libello *de regni & Ecclesiæ Scoticæ*, quam vocant, *independentia*, egregiè alioquin scripto, hujus epistolæ, licet ante duodecim annos editæ (y), non meminisse. Monstrum haud parùm auct, quòd eodem libello (z), ex Whartoniani operis eodem tomo ii. chartam Turstini Archiepiscopi Eboracensis, quæ illam Nicolai epistolam proximè sequitur, de consecratione Roberti Episcopi S. Andreae, D. Sibbaldus adferat. Cujus rei nullam aliam conjicere possum rationem, quàm quòd ei quo usus est vir cl. exemplari, vel bibliopecti incuriâ, vel alio casu aliquo, folia illa Nicolai epistolam continentia abfuerint. Quòd autem D. Jac. Dalrymple, de eadem Ecclesiæ Scoticanæ immunitate agens, hanc Nicolai epistolam, licet alia quædam ex Whartoni opere citet (a), tacitus prætervehat ; hæc, neque obscurè, se prodit caussa, quòd multa in ea epistola, ac præsertim quæ supra adduximus verba, suis rationibus multùm adversantia conspiciabatur.

Sed, ut ad propositum revertamur, cum ex dictis abundè liqueat, Antistites S. Andreae, à prima ferè ejus sedis origine, PRIMOS vel SUMMOS SCOTTORUM EPISCOPOS appellari consuevisse ; importunum sanè atque à ratione alienum videri debet, ut quo alii omnes honoris titulo eos honestabant, ipsi usurpando prohiberentur. Quòd si SUMMOS se nominare liceret, quidni (cum eadem vocis vis & significatio sit) MAXIMOS se etiam nominare licuerit ? Certè apud veteres Romanos, qui summi sacrorum præsides erant, PONTIFICES MAXIMI vocabantur : quod nomen munusque omnes à Julio Cæsare ad Constantinum usque Magnum (b) Imperatores sibi etiam assumpserunt. Ab ejus ferè tempore, cùm, repudiatis jam impiis Deorum gentilium

(t) Vide reverendissimi doctissimique viri Jo. Gillani in D. Jac. Dalrymplei Collectanea animadversiones, p. 6. & 145. (u) Apud Whartonum in Anglia sacra, tom. 2. p. 234. (x) In præfat. tom. 2. p. 13. (y) Editus enim est D. Sibbaldi libellus Edinburgi anno 1703 ; Whartoni autem opus Londini anno 1691. (z) Pag. 16. (a) Vide eum p. 200. & 237. (b) Sed & nonnulli Constantini Magni successores Pontificis maximi titulum retinuerunt ; vide Antonium van Dale de oraculis Ethnicorum, dissert. 1. p. 251. & seqq. Unde apud Zosimum, hist. lib. 4. exstat dictæ Gratiano Imp. stolam Pontificalem renuenti à flaminibus injectum, *Si Princeps non vult appellari Pontifex, admodum brevi Pontifex Maximus fiet* ; quo intelligebant Magnum Maximum, qui postea purpuram sumpsit, ac Gratianum per satellites suos interficiendum curavit, brevi Pontificem maximum futurum. Sed & ipsum Gratianum Pontificis maximi titulum sibi assumpsisse apparet ex inscriptione apud Anselm. Bandurum, in numism. Imp. Rom. tom. 2. p. 482. & diu post eum, Imp. Justinum, ex altera inscriptione, apud prædictum Van Dale, p. 153.

Causa peculiaris, cur antiquissimi S. Andreae Episcopi se MAXIMOS SCOTORUM EPI-SCOPOS nominarint.

ritibus, ac purâ Christi religione per orbem Romanum legibus sancitâ, cultûs divini administratio non nisi hominibus ad id munus electis & ordinatis permitteretur, *summi* vel *maximi Pontificis* nomen ad primos cujusque provinciae Episcopos est translatum. Unde & Præsules Romani in nummis suis & inscriptionibus per multa retro secula *Pontifices* se *maximos* ferè semper appellent. Et verò, si Antistites illi Romani, qui *universalis Ecclesiae episcopatum* jam diu sibi arrogârunt, se propterea *Pontifices maximos* absolutè nominent; cur non jus fasque sit illis, qui cæteris in unaquaque gente vel provincia Episcopis præmineant, se etiam *summos* vel *maximos* istius gentis aut provinciae *Episcopos* vocitare? Ad Episcopos autem Scotorum quod attinet, alia & peculiaris aderat ratio, cur qui cæteris inter eos præsidebant, eo se titulo insignirent; hæc nimirum, quòd, consentiente omnium scriptorum nostrorum testimonio, priscis illis temporibus nullæ certæ regiones Episcopis nostris essent definitæ; sed unusquisque, ubi obvenerat occasio, munus suum obiret (c). Quò igitur, qui inter eos dignitate anteibat, faciliùs posset à reliquis, qui generatim SCOTORUM EPISCOPI nuncupabantur, discriminari; visum ei fuit SUMMI vel MAXIMI sibi appellationem adsumere. Non ignoro posterioribus temporibus, cùm jam sua cuique sedes ac territorium esset in Scotia assignatum, S. Andreae Antistites se haud rarò SCOTORUM EPISCOPOS, omisâ voce MAXIMI, nominare consuevisse. Cujus rei exempla suppeditant nonnulla Roberti & Arnaldi, qui sub Davide nostro I. floruerunt, in sæpiùs laudato prioratûs S. Andreae registro perscripta diplomata (d). Quo in libro hi quos diximus Antistites se nunc SCOTORUM EPISCOPOS, nunc S. ANDREAE HUMILES MINISTROS appellant: quo posteriore titulo eorum successores ferè erant contenti, nisi quòd, postquam sedes S. Andreae ad Archiepiscopatûs honorem anno MCCCCLXXII. esset evecta, qui hinc secuti sunt ejus loci Præsules, aliorum per orbem Christianum Archiepiscoporum more, modestiore adhuc titulo usi se MINISTROS HUMILLIMOS appellârunt. Quamvis autem nonnulli apud nos Davidis I. ætate, & aliquanto post tempore, Episcopi Andreapolitani se simpliciter SCOTORUM EPISCOPOS nominare voluerint; id tamen non impedit quò minùs vetustissimis illis quæ præcesserant seculis, cum nulli adhuc certus esset in munere suo obeundo locus destinatus, qui cæteris dignitate antecellebat, PRIMI, SUMMI vel MAXIMI nomine cohonestaretur. Sed, ut omnis ferè de hac re dubitandi ansa, si fieri possit, amoveatur, hoc illud est quod disertè nos docet H. Boethius, qui (e), de Kennetho II. Scotorum Rege scribens, hæc habet: *Pontificiam sedem, dudum Pictorum, ab Abbernethi oppido, eo ferro & igni deleta, ad templum Reguli transtulit. Exinde huic oppido Sancti Andreae ades nomen est factum, eosque qui illic per pluscula inde tempora sacrum gessere magistratum MAXIMOS SCOTORUM EPISCOPOS appellant.* Idem tradunt Spotiswodius (f) & Georgius Martinius de Camerona (g). Id autem referentem Martinium notat ipse cl. Dalrymple (h), atque ex eodem libello Latinè scripto, quem is paullò antè citaverat, de Episcopis & Archiepiscopis Fani Andreae, ab eo depromptum conjectat. Ex dictis, ut id demùm adjiciam, veri plusquam simile efficitur, alios præter D. Jac. Balforem ejusmodi priscorum S. Andreae Pontificum diplomata MAXIMI titulum præ se ferentia conspexisse. Sed & ipse cl. Dalrymple (i) se negat adeò de Balforeo sinistrè sentire, ut præfatum Kellachi Episcopi instrumentum ab eo prorsus confictum arbitretur. Contrà se credere ait, illius exemplum, aut aliquid de eo scriptum alicu-

(c) Vide Heet. Boethium, Hist. Scot. lib. 10. fol. 201. Geo. Buchananum, rer. Scot. hist. lib. 6. sub initio; Spotiswodium, Hist. Scot. Ecclef. lib. 1. p. 4. (d) Et multò luculentius in figillis, non modò Roberti & Arnaldi, sed qui illis proximè successerunt, Ricardi, Rogeri, Willelmi Malvoisin & Willelmi Frazer, quorum typi in hoc volumine, tab. 100. exhibentur. (e) Hist. Scot. lib. 10. fol. verso 201. (f) Hist. Ecclef. Scot. lib. 1. sub fin. (g) In libro MS. cui Reliquis D. Andreae nomen dedit, cap. 2. (h) Collect. Scot. p. 133. (i) Pag. suprâ cit. 129.

bi à Balforeo visum; magnopere tantum suspicari chartam ipsam autographam neutiquam ei fuisse adspectam: aliter eum culpæ haud immunem esse, quod nos de ea re certiora non docuerit. Utut verò hæc se res habeat, proposito nostro satis videtur, si instrumentum quodcunque, vel quomodocunque, ab hoc Episcopo scriptum unquam exstitisse concedatur.

De hinc alterius diplomatis, quod à Maldwino datum Balforeus memorat, nullam movet Dalrymplus litem. Ex eo tantum, quod modestissimo titulo, se *Ecclesie S. Andreae MINISTRUM HUMILEM* vocando, utatur; ansam rursus arripit de priore illo Kellachi, nimis (ut ipsi visum est) arrogantem titulum sibi assumptis, diplomate dubitandi. Sed titulum à Kellacho in sua charta adhibitum neutiquam fastuosum aut arrogantem, sed verum & proprium, & pro eo tempore quodammodo necessarium, supra ostendimus: nec demissior ille, quo successores ejus contenti erant, titulus de ejus fide detrudere quicquam debet. Neque enim id magis mirum, quam quod iidem Pontifices Romani, superbissimos aliàs & divinos nonnunquam honores sibi vindicantes, in bullis tamen, quas vocant, & rescriptis suis, *SERVOS* se *SERVORUM DEI*, quo titulo nihil ferè humiliter abjectiusve comminisci poterant, jam inde à Gregorii Magni temporibus (k) appellent. Sed, ut ab Episcopis Romanis discedam, alios etiam ineunte seculo xi. *SUMMOS PRÆSULES & PONTIFICES* insignitos notat cl. Mabillonius (l). Quin & apud Hibernos, *PRINCIPES* nonnunquam & *REGES* dictos idem ex Dacherii Spicilegio testatur (m).

HUMILIS
MINISTRUM
titulus, post-
rioribus se-
culis usita-
tus, de prisca
illius fide ni-
hil detrudere
debet.

XV. Hactenus de horum diplomatum veritate satis dictum; proximum est ut de ætate quâ scripta sunt anquiram. Et hinc quidem tam stupenda occurrit scriptorum nostrorum, in veterum S. Andreae ad Eadmerum usque Episcoporum serie & ætate describenda, inter se dissensio, ut quem potissimum sequere haud facile reperias. Ex his Andreas quidem Wintonus plerorumque, sed sparsim, in suis Chronicis mentionem facit: Geo. autem Martinus, quæ ipsi notabilia videbantur, de iis commemorat. At, quos ego conspexerim, tres tantum sunt, qui plenum eorum catalogum exhibere præ se ferunt, Fordonus, Spotiswodius & Balforeus. Quo autem ordine ad prædictum illum Eadmerum, i. e. ad annum MCXX. hi eos posuerint, hæc brevis tabella indicabit:

De tempo-
re quo prisca
illa Episco-
porum S. An-
dræ diplo-
mata scripta
sunt.

Fordonus.	Spotiswodius.	Balforeus.
1. Fothad.	1. Hadrianus.	1. Sfothad I.
2. Kellach I.	2. Kellach I.	2. Kellach I.
3. Malisius I.	3. Malisius I.	3. Kellach II.
4. Kellach II.	4. Kellach II.	4. Malisius.
5. Malmore.	5. Malmore.	5. Malisius Albuinus.
6. Malisius II.	6. Malisius II.	6. Maldwinus, qui & Tuthaldus.
7. Alwinus.	7. Alwinus.	7. Sfothad II.
8. Maldwinus.	8. Maldwinus.	8. Gregorius.
9. Tuthald.	9. Tuthaldus.	9. Catharus.
10. Fothald.	10. Fothadus.	10. Edumarus.
11. Gregorius.	11. Gregorius.	11. Godricus.
12. Cathre.	12. Edmundus.	12. Turgotus.
13. Edmarus.	13. Turgotus.	13. Edamerus.
14. Godricus.	14. Godricus.	
15. Turgotus.	15. Eadmerus.	
16. Eadmerus.		

(k) Vid. Mabillon. de re diplom. lib. 2. cap. 2. § 5. (l) Ibid. § 9. (m) Ibid.

Causa peculiaris, cur antiquissimi S. Andreae Episcopi se MAXIMOS SCOTORUM EPI-SCOPOS nominarint.

ritibus, ac purâ Christi religione per orbem Romanum legibus sancitâ, cultûs divini administratio non nisi hominibus ad id munus electis & ordinatis permitteretur, *summi* vel *maximi Pontificis* nomen ad primos cujusque provinciae Episcopos est translatum. Unde & Præsules Romani in nummis suis & inscriptionibus per multa retro secula *Pontifices* se *maximos* ferè semper appellent. Et verò, si Antistites illi Romani, qui *universalis Ecclesiae episcopatum* jam diu sibi arrogârunt, se propterea *Pontifices maximos* absolutè nominent; cur non jus fasque sit illis, qui cæteris in unaquaque gente vel provincia Episcopis præmineant, se etiam *summos* vel *maximos* istius gentis aut provinciae *Episcopos* vocitare? Ad Episcopos autem Scotorum quod attinet, alia & peculiaris aderat ratio, cur qui cæteris inter eos præsidebant, eo se titulo insignirent; hæc nimirum, quòd, consentiente omnium scriptorum nostrorum testimonio, priscis illis temporibus nullæ certæ regiones Episcopis nostris essent definitæ; sed unusquisque, ubi obvenerat occasio, munus suum obiret (c). Quò igitur, qui inter eos dignitate anteibat, faciliùs posset à reliquis, qui generatim SCOTORUM EPISCOPI nuncupabantur, discriminari; visum ei fuit SUMMI vel MAXIMI sibi appellationem adsumere. Non ignoro posterioribus temporibus, cùm jam sua cuique sedes ac territorium esset in Scotia assignatum, S. Andreae Antistites se haud rarò SCOTORUM EPISCOPOS, omisâ voce MAXIMI, nominare consuevisse. Cujus rei exempla suppeditant nonnulla Roberti & Arnaldi, qui sub Davide nostro I. floruerunt, in sæpiùs laudato prioratûs S. Andreae registro perscripta diplomata (d). Quo in libro hi quos diximus Antistites se nunc SCOTORUM EPISCOPOS, nunc S. ANDREAE HUMILES MINISTROS appellant: quo posteriore titulo eorum successores ferè erant contenti, nisi quòd, postquam sedes S. Andreae ad Archiepiscopatûs honorem anno MCCCCLXXII. esset evecta, qui hinc secuti sunt ejus loci Præsules, aliorum per orbem Christianum Archiepiscoporum more, modestiore adhuc titulo usi se MINISTROS HUMILLIMOS appellârint. Quamvis autem nonnulli apud nos Davidis I. ætate, & aliquanto post tempore, Episcopi Andreapolitani se simpliciter SCOTORUM EPISCOPOS nominare voluerint; id tamen non impedit quò minùs vetustissimis illis quæ præcesserant seculis, cum nulli adhuc certus esset in munere suo obeundo locus destinatus, qui cæteris dignitate antecellebat, PRIMI, SUMMI vel MAXIMI nomine cohonestaretur. Sed, ut omnis ferè de hac re dubitandi ansa, si fieri possit, amoveatur, hoc illud est quod disertè nos docet H. Boethius, qui (e), de Kennetho II. Scotorum Rege scribens, hæc habet: *Pontificiam sedem, dudum Pictorum, ab Abbernethi oppido, eo ferro & igni deleta, ad templum Reguli transtulit. Exinde huic oppido Sancti Andreae ades nomen est factum, eosque qui illic per pluscula inde tempora sacrum gessere magistratum MAXIMOS SCOTORUM EPISCOPOS appellant.* Idem tradunt Spotiswodium (f) & Georgius Martinus de Camerona (g). Id autem referentem Martinum notat ipse cl. Dalrymple (h), atque ex eodem libello Latinè scripto, quem is paulò antè citaverat, de Episcopis & Archiepiscopis Fani Andreae, ab eo depromptum conjectat. Ex dictis, ut id demùm adjiciam, veri plusquam simile efficitur, alios præter D. Jac. Balforem ejusmodi prisco- rum S. Andreae Pontificum diplomata MAXIMI titulum præ se ferentia conspexisse. Sed & ipse cl. Dalrymple (i) se negat adeò de Balforeo sinistrè sentire, ut præfatum Kellachi Episcopi instrumentum ab eo prorsus confictum arbitretur. Contrà se credere ait, illius exemplum, aut aliquid de eo scriptum alicu-

(c) Vide Heft. Boethium, Hist. Scot. lib. 10. fol. 201. Geo. Buchananum, rer. Scot. hist. lib. 6. sub initio; Spotiswodium, Hist. Scot. Eccles. lib. 1. p. 4. (d) Et multò luculentius in sigillis, non modò Roberti & Arnaldi, sed qui illis proximè successerunt, Ricardi, Rogeri, Willelmi Malvoisin & Willelmi Frazer, quorum typi in hoc volumine, tab. 100. exhibentur. (e) Hist. Scot. lib. 10. fol. verso 201. (f) Hist. Eccles. Scot. lib. 1. sub fin. (g) In libro MS. cui Reliquiis D. Andreae nomen dedit, cap. 2. (h) Collect. Scot. p. 133. (i) Pag. suprâ cit. 129.

bi à Balforeo visum; magnopere tantum suspicari chartam ipsam autographam nequam ei fuisse adspectam: aliter eum culpæ haud immunem esse, quod nos de ea re certiora non docuerit. Utut verò hæc se res habeat, proposito nostro satis videtur, si instrumentum quodcunque, vel quomodocunque, ab hoc Episcopo scriptum unquam existisse concedatur.

De fide alterius diplomatis, quod à Maldwino datum Balforeus memorat, nullam movet Dalrympleius litem. Ex eo tantum, quod modestissimo titulo, se *Ecclesiæ S. Andreae MINISTRUM HUMILEM* vocando, utatur; ansam rursus arripit de priore illo Kellachi, nimis (ut ipsi visum est) arrogantem titulum sibi assumentis, diplomate dubitandi. Sed titulum à Kellacho in sua charta adhibitum nequam fastuosum aut arrogantem, sed verum & proprium, & pro eo tempore quodammodo necessarium, suprâ ostendimus: nec demissior ille, quo successores ejus contenti erant, titulus de ejus fide detrahere quicquam debet. Neque enim id magis mirum, quàm quod iidem Pontifices Romani, superbissimos aliàs & divinos nonnunquam honores sibi vindicantes, in bullis tamen, quas vocant, & rescriptis suis, *SERVOS* se *SERVORUM DEI*, quo titulo nihil ferè humiliter abjectiusve comminisci poterant, jam inde à Gregorii Magni temporibus (k) appellent. Sed, ut ab Episcopis Romanis discedam, alios etiam ineunte seculo xi. *SUMMOS PRÆSULES & PONTIFICES* insignitos notat cl. Mabillonius (l). Quin & apud Hibernos, *PRINCIPES* nonnunquam & *REGES* dictos idem ex Dacherii Spicilegio testatur (m).

HUMILIS
MINISTRI
titulus, poste-
rioribus se-
culis usita-
tus, de prisci
illius fide ni-
hil detrahere
debet.

XV. Hactenus de horum diplomatum veritate satis dictum; proximum est ut de ætate quâ scripta sunt anquiram. Et hîc quidem tam stupenda occurrit scriptorum nostrorum, in veterum S. Andreae ad Eadmerum usque Episcoporum serie & ætate describenda, inter se dissensio, ut quem potissimum sequare haud facillè reperiatis. Ex his Andreas quidem Wintonus plerorumque, sed sparsim, in suis Chronicis mentionem facit: Geo. autem Martinus, quæ ipsi notabilia videbantur, de iis commemorat. At, quos ego conspexerim, tres tantum sunt, qui plenum eorum catalogum exhibere præ se ferunt, Fordonus, Spotiswodius & Balforeus. Quo autem ordine ad prædictum illum Eadmerum, i. e. ad annum MCXX. hi eos posuerint, hæc brevis tabella indicabit:

De tempo-
re quo prisca
illa Episco-
porum S. An-
dræe diplo-
mata scripta
sunt.

Fordonus.	Spotiswodius.	Balforeus.
1. Fotbad.	1. Hadrianus.	1. Sfothad I.
2. Kellach I.	2. Kellach I.	2. Kellach I.
3. Malisius I.	3. Malisius I.	3. Kellach II.
4. Kellach II.	4. Kellach II.	4. Malisius.
5. Malmore.	5. Malmore.	5. Malisius Albuinus.
6. Malisius II.	6. Malisius II.	6. Maldwinus, qui & Tuthaldus.
7. Alwinus.	7. Alwinus.	7. Sfothad II.
8. Malduinus.	8. Maldwinus.	8. Gregorius.
9. Tuthald.	9. Tuthaldus.	9. Catharus.
10. Fotbald.	10. Fotbadus.	10. Edumarus.
11. Gregorius.	11. Gregorius.	11. Godricus.
12. Cathre.	12. Edmundus.	12. Turgotus.
13. Edmarus.	13. Turgotus.	13. Edamerus.
14. Godricus.	14. Godricus.	
15. Turgotus.	15. Eadmerus.	
16. Eadmerus.		

(k) Vid. Mabillon. de re diplom. lib. 2. cap. 2. § 5. (l) Ibid. § 9. (m) Ibid.

In his catalogis alios videre est prorsus omiffos, alios ex duobus unum factos, alios denique inverfo ordine collocatos. 1. enim Spotifwodius, Sfothado vel Fothado præterito, ejus loco Hadrianum primum illius fedis Episcopum nominat, non aliam reor ob cauffam, quàm quòd Boëthius (*n*) hunc sanctum virum (quem à Danis in infula Maia anno 872. regnante apud nos Constantino II. refert interfectum) *maximum Scotorum Episcopum* appellet. Atqui cùm Constantini II. tempore nullæ effent Episcopis Scotis certæ fedes definitæ (*o*), poterat is Hadrianus, quanquam id neget cl. Dalrymple (*p*), ex eorum numero unus, & primarius quidem fuisse, licet S. Andreae sedem, quæ nulla tum strictè loquendo erat, non tenuerit. 2. Balforeus Malifium & Alwinum (five, ut eum ille nominat, Albuinum) itemque Maldwinum & Tuthaldum, qui Fordono, Spotifwodio aliisque diverfi statuuntur, unum eundemque Episcopum facit. 3. Spotifwodius, illo quem Fordonus Cathre, Balforeus Catharum vocat, omiffio, Edmundum, qui illis Edmarus vel Edumerus dictus, proximum Gregorio dat fuccefforem. 4. Idem Spotifwodius, ejusque exemplo Martinus, Turgotum, quem alii ferè omnes postponunt, Godrico præmittit. Neque minus de tempore quo quisque episcopatum inierit, annorumque quibus eum rexit numero, ut postea videbimus, definiendo, inter fe discrepant hi fcriptores.

De prisco-
rum S. An-
dræ Antifi-
tum ferie &
ætate rectè
conftituenda
differtur.

XVI. Ut igitur inter tam diverfas, sæpe etiam & pugnantes, rerum narrationes, quod verum aut vero proximum fit, quantum pote, eruamus; id nobis primum & fundamenti quafi loco est affumendum, ut qui ex nostris hisce fcriptoribus cæteris ætate prior fuerit, illius potior fit in hac re auctoritas. Cùm autem Fordonus (vel etiam ejus continuator Bowmakerus) Spotifwodio, & qui ei tempore fuppar est, Balforeo, ducentos ferè annos præcefferit, verius proinde est, ut nifi graves alioquin in contrarium adfint rationes, hujus potius quàm illorum hac in difquisitione fidem fequamur. Hac igitur regulâ, quam nemo juftam æquamque effe inficiabitur, præftitutâ, ad rem ipsam aggrediamur.

Kellachum
primum fuisse
S. Andreae
Episcopum,
non Fotha-
dum, osten-
ditur.

Et hîc in primo ftatim limine haud levis fe offert difficultas, quòd nempe Fothadus, qui in hoc Fordoni fyllabo primus S. Andreae Epifcopus ftatuitur, à Rege Indulfo expulfus, & poft expulfionem ab epifcopatu oëto annos vixiffe dicatur. Et tamen idem Fordonus alio loco (*q*), eumque fecutus Wintonus (*r*), Kellachum, qui proximus in hoc catalogo poft Fothadum collocatur, Regi Gregorio tempore æqualem faciunt. Hæc autem nullo poffe pacto inter fe confiftere rectè obfervavit cl. Dalrymple (*s*), ex eo quòd Indulfus, confentiente omnium noftorum fcriptorum, ipfiusque adeò Fordoni testimonio, non modò Gregorio pofterior fuisse; fed & lviii. ab ejus obitu annis, i. e. æræ Chriftianæ DCCCCLII. regnum capeffiviffe tradatur. Atque hinc est quòd idem Dalrymple (*t*) hunc Kellachum, qui Gregorii tempore vixerit, non Epifcopum, fed Presbyterum fuisse fe dicat credere. Ex eademque cauffa ortum arbitror, quòd Spotifwodius, in recensendis hujus fedis Epifcopis, eum ex hoc numero prorsus eximat. Sed alia multòque facilior est harum rerum conciliatio, fi nimirum dicamus in hoc Fordoni catalogo luxatum effe Epifcoporum ordinem, Kellachumque non fecundum, fed primum S. An-

(*n*) Lib. 10. fol. 206. (*o*) Boethius quidem, lib. 10. fol. 201. verfo, ut fuprà notavimus, *fedem Pontificiam*, ait, *Pifcorum*, iis deletis, ab Abernethio ad fanum Reguli, i. e. ædem S. Andreae, à Kennetho noftro II. qui regnare defuit anno 854. fuisse translata. Idem tamen, eodem loco, Scotorum regnum nondum tum dicit in diœcefes fuisse divifum: additque hanc diœcefium in Scotia partitionem non nifi Milcolumbi II. (ita enim legendum, non III. ea quæ mox fequuntur poftulant) tempore factam. Ut ergo hic auctor fibi aliisque eadem narrantibus confet, dicendum cum rev. viro Jac. Dundaffio, in fupplem. ad fuum tractatum de Epifcoporum in primitiva Ecclefia electione, p. 207. & feqq. quamvis prifci hi Epifcopi, quidam ad ædem S. Andreae, alii ad Glafguam, alii ad Candidam cafam, &c. lares fuos plerumque fixerint; non tamen iis locis aut regionibus eorum nomen ac jurisdictionem fuisse circumfcriptum. (*p*) Collect. hift. p. 125. (*q*) Lib. 4. cap. 17. (*r*) In Chronico, cap. m. 106. (*s*) Collect. hift. p. 127. (*t*) Ibid.

dreæ Antistitem esse numerandum. Atque id non temerè aut præter rationem à me proponi sequentia ferè confirmant.

Ac primò, Wintonus (u) Kellachum non secundum, quod Dalrymplus (x) ait, sed primum S. Andreæ Episcopum memorat.

Secundò, Ipse Fordonus, ut suprà notatum, in vita Regis Gregorii disertè ait, *Hujus tempore Kellach fuit Episcopus de Kilreymont* (y), *h. e. S. Andreæ*; id enim antiquum loco nomen fuit. Quod si verum sit, eum Fothado; qui tempore Regis Indulfi, id est, lxi. minimùm post annos vixerit, ætate priorem fuisse necesse est.

Tertiò, Quod adhuc multò validius mihi videtur, in libro Cuprensi (z); cujus scripturam Jacobi nostri II. ætatem exæquare existimem, Fothadus non nisi secundo loco, ac post Kellachum, ponatur. Ejus verba, quò omnia dilucidiora fiant, hîc subjicienda censuimus. *Visum est mihi conveniens de Episcopis S. Andreæ successivè à tempore Regis Kenedi primi Monarchæ utriusque regni, Pictinæ viz. & Scotiæ, quæ nunc unum Scotorum regnum efficiunt, qui Pictos & eorum gesta evacuavit, usque in præsentem diem inferere; potissimè cum quisque eorum qui pro tempore fuerat, non tanquam Primas, sed primus & præcipuus in regno habeatur, ne si sparsim juxta ordinem annalium inserantur, eorum notitia tepidiùs à querentibus inveniantur. Primus fuit Kellach, secundus Fothad, qui postquam magno tempore episcopavit, ab Indulff Rege expulsus est, & post expulsionem vixit octo annis, & obiit quarto nonas Maii. Quidam tamen tenent, quòd fuit primus Episcopus, de quo sic reperi in circumferentia textûs argentei Evangeliorum adhuc in Sancto Andrea servati insculptum, Hanc Evangelii thecam construxit avites Fothad, qui primus Scotis Episcopus est (a). Hæc ille, atque ex postremis ejus verbis liquet, non ex oscitantia eum, sed consilio animi Fothado secundum locum tribuere, cum statim addat, QUIDAM TAMEN TENENT, QUOD FUIT PRIMUS EPISCOPUS. Nempe etiam eo tempore seriem Antistitem S. Andreæ perscribentibus eadem quæ cl. Dalrymplus imposuit ambigua vocis PRIMUS in hoc disticho acceptatio. Et hoc quidem in Dalrymplus eò minùs mirandum, cum præcipuum in toto suo opere viri illustris consilium eò collineet, ut non modò ritus Pontificios, sed & ipsum Ecclesiæ per Episcopos regimen seriùs multò quàm vulgò existimatum, ac decimo tantùm seculo, receptum fuisse ostendat: id quod impensiori quo in Presbyterianorum partes scriptor alioquin egregius ferebatur studio imputandum. At prodigii instar habet, Fordonum vel Bowmakerum, eorumvæ exscriptores, quorum ævo hæc de Ecclesiæ regimine lis erat incognita, eâ vocis PRIMUS amphiboliâ decipi se passos; præsertim cum paullò ante ea vox eodem quo nos sensu ab Auctore, quicumque is fuerit, accipiatur. Sic enim inquit, *Cum quilibet eorum qui pro tempore fuerit, non tanquam Primas, sed PRIMUS & PRÆCIPUUS in regno habeatur. Dicit autem non tanquam PRIMAS, non quòd hi S. Andreæ Antistites reapse PRIMATES non essent, i. e. ante alios omnes PRIMATUM tenerent, sed quòd eum honoris titulum nondum essent adepti (b). Ad rem verò ipsam quod attinet, non magis ex eo quòd Fothadus PRIMUS SCOTTORUM EPISCOPUS appelletur, argui potest nullos ante eum in Scotia Episcopos existisse, quàm Sallustium antiquissimum fuisse rerum Romanarum scriptorem, quòd apud Martialem (c) PRIMUS in Romana historia perhibeatur: aut ex eo quòd Petrus à D. Matthæo (d) inter Apostolos πρῶτος sive PRIMUS dicatur, inde colligas eum ante alios omnes ad id munus electum, cum plerique omnes ejus fratrem Andream à**

(u) In Chronico, cap. 106. & 107. (x) Collect. hist. p. 125. extr. (y) Ita habet optimæ notæ codex membranaceus in bibliotheca Academiæ Edinburgenæ, item libri Perthenis & Cuprensis in Jurisconsultorum bibliotheca servati. At hæc verba, utpote in suis exemplaribus, ut credibile est, non comparantia, tum Galeus, tum Hearnus, in ipsorum editionibus omiserunt. (z) In bibliotheca Juridica, ut modò dictum, reposito. (a) Sic quidem in hoc libro scriptum, *avites*. At veram lectionem, *aviti*, supra ostendimus. (b) Vide de hac re Nicolai ad Eadmerum epistolam, cujus suprà meminimus. (c) Lib. 14. epigram. 191. (d) Cap. 10. vers. 2.

Christo Domino ante eum in discipulatum accitum putent; multi etiam ex iis qui Pontificiorum errores rejecerunt, hac voce PRIMUS Petri supra reliquos in collegio Apostolorum principatum quendam sive eminentiam significari interpretentur. Sed, his missis,

Quartò, Totum hoc negotium conficere, atque extra omnem dehinc dubitationem ponere, videtur parvulum quidem, sed omnibus nostris qui nunc exstant scriptoribus longè vetustius fragmentum, cui titulus est, *Excerpta ex veteri chronico de Regibus Scottorum à Kennetho Mac-Alpin ad Mac-Malcolm*, i. e. à Kennetho II. Alpini filio ad Kennethum III. filium Malcolmi sive Milcolumbi I. Id ex MS. quod in bibliotheca Colbertina Parisiis asservatur, in lucem edidit suprà laudatus Tho. Innesius (e). Hujus autem fragmenti scriptor, quicumque demum is fuerit, de Constantino III. Scotorum Rege agens, *Eum ait & Kellachum Episcopum [S. Andreæ] leges disciplinasque fidei atque jura Ecclesiarum Evangeliorumque pariter cum Scottis in colle Credulitatis prope regalem civitatem Scoan devovisse custodiri.* Hoc ad annum DCCCCVI. regnique ejus Constantini sextum refert Innesius (f). Post, de Rege Duffo (quem ille Nigrum, Latino ejusdem significationis vocabulo pro Scotico substituto) Indulfi fratre & successore scribens, *Ejus tempore, ait, Fothach Episcopus pausavit*, i. e. mortuus est. Hic nempe est Fothadus, quem Fordonus à Rege Indulfo expulsum ait, & post expulsionem ab episcopatu vixisse octo annos. Proximus quem Auctor ille Episcopum memorat est Maëlbrigd, quem sub Culenrig, i. e. Culeno Rege Indulfi filio, *pausasse*, i. e. obiisse, narrat. Huic denique successorem dat Cellach [sive Kellach] filium Ferdulaig, quem ejusdem Culeni tempore *regnasse* (g), i. e. Ecclesiam rexisse, ait. Hic quatuor habemus Episcopos, Kellachum I. Fothadum, Maëlbrigd, (quem eundem esse qui Fordono & aliis Malifius nominatur, dubium non est,) & Kellachum II. qui filius Ferdlag sive Ferdulaig à Fordono etiam dicitur. His ex antiquissimis rerumstrarum scriptoribus sic constitutis, quatuor primi S. Andreæ Antistites hoc ordine annorumque serie collocandi videntur.

Quatuor
primorum S.
Andreæ Epi-
scoporum
ordo & ætas.

1. *Kellachus I. ante annum DCCCXCII. vel DCCCXCIII. quo mortuus Rex Gregorius (h), Episcopus creatur: concilium provinciale sub Constantino III. celebrat anno DCCCCVI. quamdiu vixerit incertum.*
2. *Fothadus, quo anno Antistes factus, incertum: Indulfi Regis anno primo, i. e. Christi DCCCCLII. episcopatu pulsus; primo vel secundo Regis Duffi, i. e. DCCCCLXI. aut DCCCCLXII. extinctus.*
3. *Malifius, regnante Duffo electus, episcopatum tenuit octo annos; obiit sub Rege Culeno circa annum DCCCCLXX. (i).*
4. *Kellachus II. filius Ferdlag electus Episcopus circa annum DCCCCLXXI. à Pontifice Romano eodem, ut credibile, est anno confirmatus: postquam episcopatum xxv. annos tenuerat, satis concessit circa annum DCCCXCVI.*

Juxta hanc seriem, quam si non veram, veræ tamen cæteris longè propiorum esse haud dubitamus, vel primo adspectu palam est, hoc quod se vidisse ait Balforeus Kellachi II. diploma, ante annum DCCCXCVI. fuisse exara-

(e) In tentamine de antiquis Britanniae septentrionalis incolis, tom. 2. p. 782. Vide eum de hoc fragmento ibid. p. 603. (f) Ibid. p. 588. (g) Eodem loquendi genere, quo quosdam Hiberniae Episcopos REGES apud Dacherium dictos notat cl. Mabillonius: de quo suprà p. 13. (h) Gregorii tempore Kellachum Episcopum S. Andreæ fuisse, diserte, ut suprà notatum, scribit Fordonus. (i) Horum Episcoporum tempora ex vetere illo fragmento & Fordono sic dispunguntur. Malifium II. octo annos Episcopum stetit scribit Fordonus; sub Culeno obiisse tradit vetus fragmentum. At hanc ejus mortem ad ultimum Culeni annum, qui fuit Christi nati 970. rejiciendam, inde colligitur, quod Fothadus, qui ei proximè in ea sede prævit, sub Rege Duffo, qui regnare cœpit anno 961. in fragmento illo decessisse dicatur. Octo autem anni quibus Malifius Episcopus stetit, temporisque ab illius Fothadi obitu ad hujus Malifii electionem aliquod intervallum, spatio isti perimplendo fere sufficiunt. Idem porro ex ætate Fothadi, qui ab Indulfo expulsus, & post expulsionem vixisse octo annos, à Fordono traditur, inferri potest.

tum, atque adeo diplomate Duncani II. quod primum in hoc Anderfoni nostri volumine exhibetur, centum præterpropter annos antiquius esse.

XVII. Proximum est, ut de Episcopi Maldwini charta, à D. Jac. Balfo-
reo, ut diximus, memorata, ætateque quâ illa scripta sit, nonnihil adjiciam. Sed prius quàm eò deveniam, non ab re, spero, fuerit, errores alios quosdam, eosque satis crassos, à recentioribus nostris scriptoribus in texenda reliquorum D. Andreæ Antistitum, ad Robertum Eadmeri successorem, serie admissos, annotasse.

Reliquorum à Kellach. II. ad Robert. S. Andreæ Antistitum series & tempora, quantum fieri potest, constituantur.

Et hîc primum se offerunt duo vel tres Spotiswodii lapsus, ex prioribus illis (ut error nunquam ferè solitarius est, sed alius alium plerumque secum trahit) subnascentes. Is enim postquam Kellachum I. Hadriano (quem à Danis casum ait anno DCCCLXXII.) successorem dedisset, & huic (Fothado omisso) Malisium I. & Malisio denique I. Kellachum II. ut temporum ratio sibi constaret, Malisium I. tempore Regis Gregorii, Kellachum autem II. tempore Regis Constantini III. vixisse scribit. Quo pacto Kellachum I. (quamquam id non affirmet) regnante Etho Alipede, vel Constantino etiam II. vixisse necesse est. At hîc luxatum rerum ordinem, & adversus antiquiorum ac propterea certioris auctoritatis scriptorum nostrorum, Fordoni, Wintoni, ac præsertim vetustissimi, de quo diximus, illius fragmenti fidem, lxx. ferè annos anticipatos facile cuivis est deprehendere. Ex eodem fonte est, quòd paullò post, de Kellachi II. successoribus agens, de prioribus quinque Malmorio, Malisio II. Alwino, Maldwino filio Gilladris vel Gillandris, & Tuthaldo, nihil ferè præter nomina in medium adferat, præterquam quòd Alwinum quinque annos sedisse, & Tuthaldi tempore controversiam de Clericorum coelibatu, circa annum DCCCCLXXVII. violenter fuisse agitatam scribat. At hæc ægrè inter se, minimè autem cum iis quæ suprâ diximus, conveniunt. Porro simili errore abreptus Fothadum, quem Tuthaldi successorem, ac decimum S. Andreæ Episcopum facit, pacem ait inter Grimum & Constantinum IV. de regno contententes conciliasse, i. e. circa annum DCCCCXCIV. Idem de Fothado quodam, viro sancto & venerabili, narrat Boethius (k), & ex eo Leslæus (l) & Buchananus (m). At nemini eorum Fothadus iste disertim Antistes Sanctandreas nominatur. Leslæus enim & Buchananus eum simpliciter *Episcopum* appellant. Boethius autem *maximum Scotorum Episcopum* vocat, eaque descriptione Præsulem quidem S. Andreæ eum indicare videtur. Cæterum, quicumque is, aut cujuscunque loci Antistes fuerit, alium oportet fuisse ab eo qui Fordono (ut & ipsi Spotiswodio) decimus ejus sedis Episcopus numeratur. Nam (præterquam quòd ex iis quæ apud Fordonum & vetustum illud fragmentum habentur, Kellachi II. episcopatus, ut suprâ docuimus, ad annum DCCCCXCVI. sit producendus) inter eum & hunc Fothadum quinque ab ipso Spotiswodio interponuntur Episcopi, Malmorius, Malisius II. Alwinus, Maldwinus & Tuthaldus, quorum propterea conjunctas ætates longè infra annum DCCCCXCIV. subidere necesse est. Id porro, insignemque per totam hanc seriem Spotiswodii hallucinationem, ulterius adhuc ostendunt quæ ab eodem de proximo Fothadi successore Gregorio traduntur. Nimirum hic Gregorius electus ac consecratus à Spotiswodio narratur ante debellatos à Milcolumbo II. Danorum sive Norvegorum exercitus anno MX. cujus tamen episcopatus ad initia Gulielmi Rufi Angli, i. e. ad annum MLXXXVII. ab eo protenditur. Hac autem ratione dicendum erit Gregorium illum lxxvii minimùm annos sacrum illud munus obiisse: quod, cum nusquam aliàs accidisse, vel memoriæ proditum, vel fando auditum sit, id, ut absque teste dictum, ita fide absonum existimandum est. Certè antiquiores nostri scriptores, tantum abest ut Spotiswodio hac in re consentiant,

Varii hæc in re Spotiswodii errores.

(k) Hist. Scot. lib. II. fol. 236. (l) De rebus gestis Scotorum, lib. 5. p. editionis Romanæ, 201.
(m) Rerum Scot. lib. 6.

ut quamvis inter se in nonnullis discordes, ab eo tamen in omnibus ferè diverſi abeant.

Fordonus enim, aut ejus continuator Bowmakerus, Episcopos poſt Kellachum II. ad Turgotum uſque hoc ordine & ſtrictim perfequitur. *Dehinc ſucceſſivè*, inquit, *Malmore, Malifius II. Alwinus, qui tribus annis ſtetit Episcopus. Maldwinus filius Gilladris. Tuthald quatuor annis. Fothald. Gregorius, Cathre, Edmarus & Godricus obierunt electi. Anno Domini MCIX. Turgotus Prior Dunelmensis electus eſt in translatione S. Auguſtini, & conſecratus ſtetit Episcopus ferè ſeptem annis.* E quibus verbis, ad annorum ſeriem quod attinet, ab anno DCCCCXCVI. (n) ad annum MCIX. nihil ferè certi elici poſteſt. Paullò diſtinctior Wintonus, qui Kellacho II. (inverſo Fordoni ordine) ſucceſſorem dat primùm Malifium II. deinde Malmorium, ſed nullâ aliâ temporis ſignificatione adjectâ, niſi quòd eos Gregorio VI. Papâ (qui pontificatum iniit anno MXLIV.) priores faciat. Poſt Malmorium autem Episcopos S. Andreae nominat Alwinum, Maldwinum filium Gillandri, & Tualdam, aliis Tuthaldum. Primo tres annos, ſecundo viginti ſeptem aſſignat; tertii annos non definit, niſi quòd ejus tempore Nicolaum II. ſummum Romæ pontificatum tenuiſſe (quod fuit ab anno MLIX. ad MLXI.) aſſermet. Fordonus autem, Maldwini annis non numeratis, Tuthaldo quadriennium tribuit. Huic dehinc Tuthaldo ſucceſſorem facit Wintonus Fothadum, quem Milcolumbum III. & beatam Margaretam connubio junxiſſe ſcribit, quod factum anno MLXVII. refert Chronicon de Mailroſs (o), alii anno MLXIX. (p), at rectiùs D. Dalrympleius ex Chronico Saxonico has nuptias in annum conjicit MLXX. (q). Poſt Fothadum denique nominat Turgotum, ſub finem Regis noſtri Edgari, i. e. anno MCVII. quo quidem anno electum eum ſcribit Simeon Dunelmensis (r), conſecratumque anno (in quem malè ejus electionem confert Fordonus) MCIX. (ſ).

In hac à Wintono tradiſa Episcoporum S. Andreae ſerie prorfus omittuntur, non modò Gregorius, cujus pontificatum ultra conſuetos vitæ humanæ (ut ſuprà obſervatum) limites producit Spotiſwodium; ſed etiam Cathre, Edmarus & Godricus, à Fordono memorati. Id autem ab eo propterea factum videtur, quòd hi omnes, licet electi, tamen ob vigentem tum (ut credibile eſt) inter Sanctandream & Eboracenſem Eccleſiam controverſiam conſecrati non fuerint; id quod diſertè ait Fordonus, qui hos omnes, Gregorium, Cathre, (Catharum Balforeus (t) vocat,) Edmarum & Godricum, *electos tradit obſiſſe.* At hîc mira ſe prodit Spotiſwodii oſcitantia: nam Godricum hunc Turgoto ſucceſſiſſe, & Regem noſtrum Edgarum inunxiſſe ait anno MXCVIII. (u), & tamen, apertè ſibi contradicens, ejus hoc pacto prædeceſſorem Turgotum ſedem tenuiſſe ſcribit xxv. aut xxvi. annos, & fato conceſſiſſe anno MCXVII. ex quo computo eum ante Edgarum (quem ille à ſucceſſore ſuo Godrico an-

(n) Quo Kellachum II. obſiſſe oſtendimus. (o) Pag. 158. (p) Ut Jo. Brompton in Chronico, inter decem ſcriptores Twyſdeni, p. 966. (q) Collect. p. 157. & 185. Hoc matrimonium anno 1070. celebratum diſertè referunt Simeon Dunelmensis inter decem ſcriptores Twyſdeni, p. 201. Turgotus apud Fordonum, lib. 5. cap. 15. & ipſum Chronicon de Mailroſs, quamvis ſibi contradicens, p. 160. (r) Pag. 208. & 232. (ſ) Vide Dalrympleii Collect. p. 234. Whartonum Angl. ſacra, tom. 2. in notis ad Nicolai Epiſt. ſuprà cit. p. 234. (t) Qui eum ex Keledeis lacus Levini electum ſcribit: unde, & præcipuè ex ejus nomine *Catharo*, quod Græcè *purum* ſonat, eum *Puritanicum Episcopum* fuiſſe colligit cl. Dalrympleius, p. 232. At inanis eſt quæ à nomine captatur conjectura: neque magis ex eo quòd *Cathre* vel *Catharus* ille de Keledeorum numero erat, eum *Puritanum*, i. e. Romanæ Eccleſiæ tum adverſum, argui poſteſt, quàm alium quemvis eo tempore Scotiæ Episcopum; cum omnes ex Monachis, qui non alii ferè eo ævo quàm Keledeorum nomine (agnoscente ipſo Dalrympleio) erant appellati, eligerentur. (u) Idem ante eum tradunt Boethius lib. 12. fol. 261. & Leſlæus lib. 6. p. 218. qui hoc privilegium, ut Scottorum Reges exinde inungerentur, à D. Margareta Edgari matre, ab Urbano II. Pontifice Rom. impetratum ſcribunt. Verùm ut de hac re vehementer dubitem facit bulla Joannis XXII. hoc unctionis privilegium Roberto noſtro I. anno 1329. concedens, in qua nulla diplomatis Urbani II. nec ejus ceremoniæ antea apud Scottos uſitata, mentio fit. Hujus bullæ Joannis XXII. autographum in bibliotheca Juridicæ ſervatur, cujus exemplum in nobiliſſimum ſuum opus Conciliorum Magnæ Britanniæ retulit vir ſummæ juxta eruditionis ac ſedulitatis David Wilkins Archidiaconus Suffolciensis, tom. 2. p. 555.

no MXCVIII. inunctum vult) sex, & post ejus mortem decem annos eo honore potitum fuisse necesse est. At Turgotum anno demum MCVII. (i. e. mortuo tum Rege Edgardo, tum Episcopo Godrico) & octo tantum annos, duos menses ac decem dies, Episcopum sedisse, atque decessisse anno MCXV. ex Simeone Dunelmensi aliisque palam est. Cæterum appendicis, quæ Spotswoodii historiæ plerumque subnexa est, scriptor (x), dum has res inter se nequicquam conciliare conatur, à vero longissimè omnium recessit. Is enim Turgotum episcopatum iniisse vult anno MLXIII. eique successisse Godricum anno MXCVIII. huicque Eadmerum anno MCX. ac isti denique Robertum anno MCXIV. juxta quem calculum Godricus, quem Turgoto præponere debuerat, ei postponitur; Turgoti autem episcopatus xlv. annos; Eadmeri x. Roberti viii. anticipatur; cum ex indubiis documentis constet Turgotum anno, ut diximus, MCVII. Eadmerum MCXX. Robertum MCXXII. fuisse electos.

Ex his, ut ad institutum nostrum revertamur, inter se collatis, Episcoporum S. Andreæ post Kellachum II. series, quatenus ex scriptoribus nostris jam superstitibus aliisque, ad Robertum, qui Eadmero successit, ea erui potest, ad hunc modum constitui posse videtur.

5. Malisus II. & } ab anno DCCCCXCVI. ad MXXXI.
 6. Malmorius, }
 7. Alwinus, ab anno MXXXI. ad MXXXIV.
 8. Maldwinus, ab anno MXXXIV. ad MLXI.
 9. Tuthaldus, ab anno MLXI. ad MLXV.
 10. Fotbaldus, ab anno MLXV. ad MLXXVII.
 11. Gregorius, }
 12. Catharus, } electi, sed ante consecrationem mortui, ab anno
 13. Edmarus, & } MLXXVII. ad MCVII.
 14. Godricus, }
 15. Turgotus, ab anno MCVII. ad MCXV.
- Sedes vacavit ad annum MCXX.
16. Eadmerus Monachus Cantuariensis, ab Alexandro I. accitus, ac Episcopus electus anno MCXX. sed cum Rex eum ab Archiepiscopo Cantuariensi consecrari, quod ille volebat, non pateretur, ex offensione ad suos non multò post rediit (y).
 17. Robertus Prior Sconensis, anno MCXXII. electus, at non nisi anno MCXXVIII. si Florentii Wigorniensis continuatori credendum, à Turstino Archiepiscopo Eboracensi, absque obedientiæ professione, consecratus. Fordonus autem eum consecratum refert biennio post suam electionem, i. e. anno MCXXV. At cl. Dalrympleius id factum anno MCXXVI. existimat (z), certè non seriùs anno MCXXVII. ostendit (a).

XVIII. His paullò prolixiùs sum immoratus, non solùm ut chartarum apud nos usum antiquiorem quàm quidam fortè sunt arbitraturi, esse commonstrarem; sed ut præterea etiam historiæ nostræ, in definiendis priscorum S. Andreæ Antistitum temporibus & successione, clariorem, quàm hætenus factum, lucem affunderem. Cæterum, ut ad id, quod in hac disquisitione mihi propositum erat, revertar, ex dictis utcunque constare videtur, hanc (quam se vidisse ait cl. Balforeus) Maldwini chartam intra annum MXXXIV.

Ex supradictis de chartæ Episcopi Maldwini à Balforeovisæ tempore statuitur.

(x) Is vulgò J. quidam Middletonius existimatur. (y) Vide de tota hac re Eadmerum ipsum, in historia sua novorum à Seldeno edita, lib. 5. p. 130. & seqq. (z) Collect. p. 250. ubi chartam ab hoc Roberto prioratui de Coldingham xvi. kal. Aug. anno MCXXVII. concessam, in qua se non electum, sed simpliciter Dei gratia S. Andreæ Episcopum appellat, in chartophylacio Dunelmensi servari commemorat. Confer eundem p. 240. & 241. (a) Ab hujus Roberti mortè, quæ accidit anno MCLIX. Episcoporum S. Andreæ series & tempora sic satis accuratè ab Auctoribus nostris perscripta sunt.

Ejus suc-
cessores Tu-
thaldum &
Fothaldum
donationes
scripto con-
signasse, ve-
rissimile esse.

& MLXI. fuisse exaratam. Unde etiam verissimile efficitur, aliam ejusdem Maldwini donationem, cujus in sæpius laudato prioratûs S. Andreae libro mentio fit, sub his verbis, *Malduinus Episcopus S. Andreae contulit Ecclesiam de Markinsb, cum tota terra, honorificè & devotè, Deo & Sancto Servano & Keledeis de insula Lochlevin, cum præfata libertate (b)*, scripto fuisse consignatam. Idem quoque conjicere licet de duabus aliis donationibus à proximis Maldwini successoribus Tuthaldo & Fothado eisdem Monachis concessis, ac in eodem libro commemoratis, quæ sic se habent : *Tuadal Episcopus S. Andreae contulit Ecclesiam de Sconyn præfatis viris religiosis devotè & integrè, cum omni libertate & honore pro suffragiis orationum.* Item, *Modath filius Malmysel, vir piissimæ recordationis, Episcopus S. Andreae, cujus vitâ & doctrinâ tota regio Scottorum feliciter est illustrata, contulit Deo & S. Servano, & Keledeis heremitis, apud insulam Lochlevin in schola virtutum ibidem degentibus, devotè & honorificè, cum præfatis libertatibus, Ecclesiam de Hurkendorath, &c.* Hæc enim de rebus ejusdem generis facta tam diverso stilo narratio eam ex scriptura primitus haustam indicium præ se aliquod ferre videtur. Quod autem pro Tuthaldo Tuadal, pro Fothado, vel Fothaldo, Modath, scriptum sit, id ex nominum quæ temporis lapsu fit mutatione, posterius etiam ex librarii errore profectum censendum est.

Diploma-
tum apud nos
ante annum
996. indicia
aliqua ex
scriptoribus
nostris adfe-
runtur.

XIX. Hactenus diplomatum apud Scotos vetustatem supra Duncani II. tempora, i. e. annum MXCIV. investigantes, non usquequaque spernenda eorum vestigia temporibus Milcolumbi III. Macbethi, Milcolumbi II. ac denique Constantini IV. ad annum retrò usque DCCCCXCVI. nobis deprehendisse videmur. Cæterum, rem altiùs repetentibus, quamvis eorum non æquè cum præcedentibus clara sese offerant indicia, supersunt tamen apud nostros scriptores quædam loca, quæ diplomatum usum etiam anterioribus seculis nobis haud ignotum fuisse quadantenus videntur significare.

1. Tem-
pore Regis
Gregorii.

Primum est, quod de nobilissimo Scotorum Rege Gregorio, quum ab aliis, tum præcipuè à Fordono memoratur (c), his verbis : *Næque principio sue regnationis divini cultûs exstitit immemor aut negligens : quin & Ecclesiæ Dei perpetuam ac personis Ecclesiasticis consensu Principum libertatem concessit, confirmatam à Papa Johanne VIII. qui quartam synodum Constantinopoli celebravit. Nam eatenus Ecclesia more Pictorum subacta fuerat servitute.* Hanc autem libertatem, privilegiaque personis Ecclesiasticis à Rege Gregorio concessa, ideo scripturæ commissa credere par est, quòd ea à Johanne VIII. (qui summum pontificatum ab anno DCCCLXXII. ad DCCCLXXXII. gessit) Fordonus dicat confirmata. Cum enim Pontificum Romanorum confirmationes, illis & antiquioribus multò temporibus, non nisi per literas (vulgò bullas vocant) peragi solerent, vix dubium relinquitur, quin & res ipsæ confirmandæ literis etiam mandatæ ad Pontifices confirmationis ergò essent deferendæ. Hoc adeò si verum est, chartarum apud nos scribendarum ritum seculo etiam nono invaluisse credibile est. Ad fidem porrò huic rei faciendam nonnihil ponderis confert, quod à Buchananano nostro (d) de eodem Gregorio proditum est, quem postquam injurias Hibernorum Scotis illatas vindicasse, ac Regis eorum tum pueri tutelam in se suscepisse narrasset ; continuò addit, *eum iurjurandum à proceribus exegisse, neminem se Anglum, Britonem aut Danum in insulam, sine DIPLOMATE ipsius, admissuros.*

2. Tem-
pore Kenne-
thi II.

Alterum, sed minore probabilitate subnixum, ejusdem rei argumentum nobis suppeditare videtur prædictum prioratûs D. Andreae Chartularium, in quo sic scriptum invenimus : *Brude filius Dergard, qui ultimus Regum Pictorum secundum antiquas traditiones fuisse recolitur, contulit insulam Lochlevin Deo omnipotenti, & Sancto Servano & Keledeis heremitis, ibidem commorantibus, & Deo servientibus & servituris in illa insula.* Quæ ultima verba rem non sola

(b) Qualem sciz. libri compiler supra descriperat. (c) Lib. 4. cap. 17. (d) Lib. 6.

oris loquelâ; aut symbolo traditionis aliquo perfectam, quod antiquissimis temporibus; & ante diplomata inventa; moris erat, sed etiam sub instrumenti formam redactam fuisse innuere videntur. Quod si tum inter Pictos, i. e. ante annum DCCCXLII. (quo Brudeum ultimum Pictorum Regem extinctum vult Tho. Innesius (e); sed rectius Fordonus (f) ante annum DCCCXXXVIII.) chartarum usus receptus fuit; dubitari vix potest, quin etiam eodem tempore, apud tam eis finitimam tantâque aliâs necessitudine conjunctam gentem; idem aliquatenus mos obtinuerit. Sed, ut nihil in hac re dissimulem, fieri potest ut hic scriptor, in hac Brudei donatione tradenda, sui seculi consuetudinem; quâ omnes quæ alicujus essent momenti rerum alienationes scripturæ interventu perficiebantur; secutus aliquantulum fuerit. Si cui igitur hoc testimonium minus ponderis habere videbitur, nullam propterea ei litem movebo. Ad opinionem tamen meam nonnihil roborandam conducere videtur, quod protinus in iisdem excerptis subjicitur: *Et præfati Keledei dederunt locum cellulae Episcopo S. Andreae sub tali forma, quod Episcopus exhiberet eis victum & vestitum: & ne ignoretur quis contulit Episcopo locum ibi, Romanus Monachus & Abbas, vir admiranda sanctitatis, primò concessit precario locum ibi Episcopo, sciz. Fothath filio Bren; qui nunc & tunc per totam Scotiam fuit celebris & satis commendabilis vitæ. Præfatus Episcopus dedit benedictionem suam plenariè omnibus his qui observarent conventionem istam & amicitiam initam inter Episcopum & Keledeos, & versâ vice dedit maledictionem suam omnibus Episcopis qui infirmarent & revocarent præfatam conventionem.* In hac etenim narratione voces, SUB TALI FORMA, indicium præ se aliquod ferre videntur CONVENTIONEM istam (ita enim postea bis vocatur) ad majorem rei fidem chartæ commissam fuisse. Eodem etiam pertinere dici possunt, quæ de Episcopi hinc benedictione, illinc maledictione habentur: Episcopis enim tum & diu postea solenne fuit suarum chartarum violatores diris devovere. Cæterum, quod hinc præcipuè nobis venit notandum, Episcopus in hoc excerpto laudatus Fothath, sive Fothadus, is ipse est, de quo distichon, quod thecæ Evangeliorum Andreapoli olim servatorum inscriptum diximus (g), est intelligendum; quem non primum, quod D. Dalrympleius volebat, sed secundum illius sedis Episcopum fuisse, ac circa annum DCCCCLXI. obiisse, supra ostendimus. Quod autem facilius (ut id obiter adjiciam) chartarum apud nos scribendi morem Fothadi illius ævo cognitum credamus, facit illud ipsum cujus meminimus distichon. Qui enim parvum hoc munusculum nominis sui inscriptione posteris testatum esse volebat, à verisimili non abhorret, res eum majoris multò momenti literarum sive instrumentorum ope firmare ac in futura secula demittere voluisse. Eorum quæ supra diximus summa huc redit, rationi nimirum haud prorsus dissentaneum videri, ut credamus Regum nostrorum Duffi & Gregorii, fortè etiam & Kennethi II. temporibus; hoc est, anno DCCCCLXI. DCCCLXXVI. & DCCCXXXVIII. hominum inter se conventiones apud nos ope chartarum firmandi ritum haud inusitatum fuisse.

(e) In tentamine critico, vol. i. p. 139. (f) Fordonus, Scotichron. lib. 4. cap. 3. Kennethum II. scribit, in regnum Scotorum successisse anno DCCCXXXIV. in regnum Pictorum, ipsis superatis, DCCCXXXIX. At idem, eod. lib. cap. 8. Kennethum, ait, peractis plenè regnationis in monarchia [Scotiæ sciz. & Pictiniæ] xvi. annis & octo mensibus, apud Forteviot migrasse ad Dominum; quo pacto, cum juxta ipsum anno DCCCCLIV. Kennethus decesserit, eum totius qualis nunc est Scotiæ, Pictis deletis, eorumque Rege extincto, imperium anno DCCCXXXVIII. obtinuisse. Hic autem præterire non possum egregium ac planè stupendum Tho. Innesii, viri alioquin docti & perspicacis, errorem; qui, vol. i. p. 140. eo ipso quo suas rationes stabilire conatur, eas evertit. Ait enim "ex eo quod, in vetustissimo illo (cujus supra meminimus) de primis Albanæ Regibus chronico, Kennethus II. idibus Februarii feriâ tertiâ mortuus dicatur, plane "patere, eum obiisse anno DCCCLIX: quum illo anno idus [i. e. 13. dies] Februarii in feriam tertiam, i. e. "diem Martis, inciderit." At malè profecto suas rationes subduxit vir clarissimus: nam eo ipso anno DCCCCLIV. quo Fordonus aliique omnes nostri scriptores Regem illum vitâ excessisse tradunt, Februarii idus in feriam tertiam incidisse docent canones chronologici. Isto quippe anno litera dominicalis, quam vocant, erat G, dies Paschæ 22. Aprilis, indictio 2; numerus aureus 19. Anno autem DCCCLIX. litera dominicalis erat A, ac proinde 13. Februarii feria secunda, sive dies Lunæ. Videtis Calvisium, Petavium, Pagium, aliosque chronographos ea quæ diximus satis superque confirmantes. (g) Vide supra p. 10.

XX. Postremum, quod ad asserendam chartarum apud nos vetustatem, atque earum originem paullo supra seculum nonum evehendam allaturi sumus, testimonium ex prisca illa desumetur, cujus initio meminimus, inter Carolum Magnum & Achaium nostrum anno DCCXCI. aliis DCCXCII. inita amicitia. Eam veram ac genuinam fuisse ex indubitatis æqualium, aut non multo inferiorum iis temporibus, scriptorum testimoniis jam antea confirmavimus. Sub instrumenti autem formam redactam disertè (ut supra notatum) tradit Fordonus, & rem porro veri admodum similem facit, quod ab Eginhardo ejus ætatis scriptore memoratur de crebro Carolum Magnum inter & Reges Scotorum literarum commercio (b). Cùm enim diplomatum conficiendorum consuetudo diu ante Carolum M. apud Francos introducta fuisset, fieri vix poterat, quin Scoti ex hac epistolarum alterna communicatione, arctissimoque perpetui fœderis vinculo, adeo utile, ac in omnibus majoris saltem momenti negotiis penè necessarium institutum, si non prius arreptum, à Francis didicerint. Id verò quo prouiore animo credamus, ex eo efficitur, quod vicini Anglo-Saxones, inter quos & populum Scotorum satis frequentes intercedebant belli pacisque per ea tempora vicissitudines, superiore etiam (si scriptoribus eorum fides habenda) i. e. septimo seculo, eum morem recepissent. Atque hæc de chartarum sive diplomatum apud nos initiis, quoad ea per monumentorum inopiam indagare mihi licuerit, dicta sufficiant.

Diploma-
rum duplex
utilitas: pri-
maria, sive
civilis; & se-
cundaria, sive
historica.

XXI. **A**D alteram jam pergendum est propositi mei partem, ut nimirum insignem ex diplomatibus, ac præsertim ex eorum quæ hoc volumine exhibentur specimine, capiendam utilitatem paucis exponam. Diplomatum autem nomine hîc intelligo, non solum ea quæ propriè sic dicta à Regibus, Pontificibus aliisque viris illustribus, edebantur, quæque aliter *litteras patentes chartas* aut *bullas* vocamus; sed, laxiore vocis significatione, cujuscunque generis scripta vel instrumenta, quibus juris & domini translationes, pactorum contractuumque declarationes, universæ denique hominum inter se negotiationes sanciantur & confirmantur. Horum verò omnium duplex est utilitas; altera *primaria*, quæ & *civilis*; altera *secundaria*, quæ & *historica* nominari possit.

Utilitas
diplomatum
civilis.

XXII. Et *primaria* quidem (quam & *civilem* idcirco appellavimus, quod ad *civium* aliorum erga alios officia pertineat) ejusmodi scriptorum utilitas, vel potius necessitas, tanta tamque in omnes partes diffusa est, ut hominum inter se societas & conjunctio iis quodammodo contineri conservarique videatur. Apud incultos quidem præcorum seculorum mortales, cùm *jus bonumque non legibus magis*, ut Sallustius (i) ait, *quàm naturâ valeret*, simplexque recti æquique amor & reverentia ad eos in officio continendos sufficeret; nihil ferè ad eorum inter se pacta conventionesque stabiliendas, præter nuda verba, aut testes aut signa aliqua adhibita, requirebatur. At postquam ambitio, divitiarum cupiditas aliæque malæ artes terras occupavere, hominesque suis rebus haud contenti, quæ aliorum essent omnia ad se trahere ac rapere cœperant; bonis, qui paci, justitiæ continentiaque studebant, cùm aliter improborum audaciam & injuriam reprimere non possent, ad vim armatam decurrendum fuit. Hinc publica consilia inire, leges condere, judicia constituere necesse habebant. Atque hæc quidem leges, pœnæque earum violatoribus irrogandæ propositæ, non aliter primò quàm populi concione advocatâ, summi magistratûs, aut præconis ad id munus destinati voce, absque scripturæ solennitate, in publicum promulgabantur. Procedente verò tempore, quò cuncta magis rata ac testatiora fierent, apud omnes ferè gentes, quibus

(b) Nullas quidem à Carolo M. ad Scotorum Reges missas epistolas meminit Eginhardus; verùm cùm exstare dicat epistolas ab iis ad eum missas, quibus affectus eorum erga illum indicatur, dubitare non licet, quin (cùm amicitia nisi ex utraque parte consistere non possit) litteras etiam nonnullas ad eos Carolus M. emisserit. (i) Bell. Catilin. cap. 9.

literarum vitæque humanioris erat consuetudo; usu receptum est, ut leges suas tabulis lapideis æneisve incisas, vel alio quocunque modo scripturæ consignatas, civibus legendas cognoscendasque proponerent. Ex eadem causa, neque, ut credibile est, multò post invaluit, ut quò major certiorque rebus fides constaret, universa ferè quæ majoris momenti essent; hominum inter se acta & negotia, tam publica quàm privata, literis committerentur. Quanta autem ex sapientissimo hoc instituto commoda promanent, supervacaneum est dicere, cum nullus ferè jam populus adeò barbarus reperiatur, qui, si modò literarum notitiâ sit imbutus, non aliquem illius usum arripuerit. Apud cultiores verò gentes tam longè latèque sparsa est ejus utilitas, ut hominum non modò privatorum fortunæ, sed etiam regnorum rerumque publicarum pax & securitas ex eo maximopere, si non unicè, pendeat.

XXIII. Hactenus de primario sive civili diplomatum usu; proximè de ipsorum usu secundo, quem & *historicum* ideo nominare libuit, quòd circa historias, i. e. rerum gestarum narrationes, versetur, quædam sunt dicenda. Et hîc quoque, quamvis priori illi cedat, summa deprehenditur eorum utilitas. Historiam ipsam tot laudibus ornârunt, fructusque ex ipsius lectione hauriendos tam luculenter exposuerunt viri omnis ævi doctissimi ac prudentissimi, ut si ulteriorem illius commendationem in me susciperem, non solum actum agere, sed post multos Homeros, quod dici solet, Iliada canere videri possem. Illa autem rerum utilissima atque jucundissima historia, quam oratorum princeps (k) *testem temporum, lucem veritatis, magistram vitæ, nuntiam vetustatis*, appellat, ex diplomatibus, i. e. Regum populorumque actis publicis privatisve, præcipuam suam fidem & auctoritatem sceneratur. Hujus rei gnari viri hoc præsertim binisque superioribus seculis eruditissimi, cum viderent rerum à majoribus suis gestarum commemorationes, vel fabularum vanitate inquinatas, vel à scriptoribus incertæ famæ rumoribus confisis, vel partium studio implicatis, traditas; huic malo ut obviam irent, & ad veritatis lancem omnia exigerent, ad acta Principum aliaque in scriniis publicis privatisve reposita scripta, tanquam fidelissima certissimaque omnis historiæ documenta, sibi unicè confugiendum existimârunt. Ex omnibus quippe (ut ab Andersono nostro (l) observatum) *ad historiæ fidem firmandam testimoniis validissima maximèque appositæ sunt diplomata. Ea pro se ipsa loquuntur; neque ullis rhetoricæ artis lenociniis aut verborum fuco ad persuadendum opus habent. Unde factum est, ut chartæ aliaque acta vetera ab omnia rimantis hujus seculi hominibus tanto studio pervestigentur & excutiantur. Cum enim historiæ pleræque, hinc miraculis somniisque refertæ, illinc ex fabulosis narrationibus traditionibusque coagmentatæ essent; ad prava corrigenda, obscura explicanda, quæ deessent denique supplenda, nulla alia tuta relicta est via, quàm sedula priscorum scriptorum monumentorumque indagatio. Ad egregios autem istos, veritatisque eruendæ tam necessarios thesauros liberum omnibus aditum patere, eosque cum aliis mutuo communicari, quicumque verâ probitate generosoque animo præditi sunt, haud ægrè patiuntur. Hæc ipse Andersonus, & rem ita se habere omnes ferè omnium gentium historiæ confirmant. Quid exteri in suorum quique annalium vitiis horum monumentorum ope expurgandis præstiterint, supersedeo dicere. Ad scriptores autem nostros quod attinet, non ab re facturum me existimavi, si ex innumeris, quos in historia Scotica admissos errores actorum publicorum aliorumque adminiculo viri apud nos docti detexerunt, nonnullos exempli loco in medium proferrem.*

Utilitas
diplomatum
historica.

Errorum in
historia Sco-
tica diploma-
tum ope dete-
ctorum quæ-
dam exem-
pla.

Primum ex
exemplum.

XXIV. *Primum* autem nobis suppeditat non celebris magis quàm funesta illa de regno Scotico, post Alexandri III. aut potius illius neptis Margaretae Norvegorum Regis filia mortem, circa annum MCCXCI. orta controversia. Qui competitorum, aut quo jure quisque in regno petendo se tueretur, non

(k) Cic. de Oratore, lib. 2. cap. 9. (l) De absoluta sceptri Scotici potestate, p. 15.

hîc, cùm res notissimâ sit, attinet dicere. Cæterùm, cùm liti dirimendæ Eduardus I. Anglus à proceribus Scotis arbiter esset electus, ut alios quam plurimos scriptorum nostrorum, in primis Geo. Buchanani in hac re commemorandâ errores præteream, unus præ cæteris ad rem nostram appositus, & in se insignis; animadversionem meretur. Constanter nimirum tradunt nostri omnes annales (m) Eduardum ex præcipuis duobus competitoribus Brussio & Balliolo (nam cæterorum jus infirmo aut potius nullo fundamento nitetur) Brussium prius convenisse, eique regnum Scotorum pollicitum, si se in Regum Anglorum clientela, eorumque ditioni subditum profiteri vellet. Cùm autem Brussius, turpem conditionem aspernatus, se non ita cupidum regnandi respondisset, ut ea de causâ libertatem à majoribus relictam immi-neret, Eduardum, eo dimisso, Balliolum accivisse, eumque regni quàm honestæ famæ avidiorem conditionem oblatam libenter arripuisse, eâque ratione ad solium evectum fuisse. At longè se aliter rem habuisse, totamque adeò hanc narrationem falsam ac commentitiam esse ostendunt acta Angliæ publica, in turre Londinensi asservata, & in nobilissimo illo ejusmodi monumentorum ad res istius regni spectantium à Thoma Rymero regiis auspiciis antè aliquot annos in lucem edito thesauro contenta. Ex iis enim liquidò apparet, omnes competitors, ipsumque adeò Robertum Brussium, ejus qui post regnavit avum, Eduardum Anglum Scotiæ dominum superiorem sæpius agnovisse. Duo in primis illic habentur diplomata (n) Gallico sermone conscripta, quorum priori hic titulus præfigitur: *Submissio competitorum regni Scotiæ juris eorum Edwardo primo tanquam superiori domino regni Scotiæ. Dat. Norhami die Martis proximo post Ascensionem Domini, (i. e. quinto die Junii anno MCCXCI.) posteriori autem, Concessio competitorum regni Scotiæ Edwardo primo absolutæ regni possessionis, donec quæstio juris determinata fuerit. Dat. Norhami die postero, nempe die Mercurii proximo post idem Ascensionis festum.* In utroque Robertus Brussius disertè nominatur. Alteri autem à Rymero hæc rei confirmatio adjicitur: *Sub sigillis singulis competitorum pendentibus à filis sericis intextis rubei viridisque coloris; viridi colore tinguntur omnia. Nota quòd primum à sinistra desideratur sigillum.* Alteri verò: *Sub competitorum sigillis pendentibus à caudis pergam. colore viridi tinguntur omnia. Notandum verò quòd primum desideratur sigillum à sinistra (o).* Sed neque geminâ hac superioris sui in Scotiam dominii professione contentus Eduardus, à singulis competitoribus haud multò post, i. e. xiii. ejusdem mensis, fidelitatis sibi juramentum præstari etiam voluit (p); in quod etiam non modò proceres, sed plerosque omnes honestioris sortis per universum regnum homines vi & metu adegit (q). Id porrò in hac re dignum observatu, quòd Robertus Brussius, cùm ad hoc ab Episcopo Bathoniensi & Wellensi nomine Eduardi appellaretur, primus (r) Scotiæ regnum Angliæ beneficiarium sit professus: quòd à Balliolo inter postremos factum (s), utpote qui eo die, secundo sciz. Junii, fortè moras nectens abfuerit.

Secundum
exemplum.

XXV. *Secundum* exemplum præbeat res haud minùs memorabilis, in qua intolerandâ historicorum nostrorum, ne quid durius dicam, oscitantia, turpissima Roberti nostri III. natalibus, haud leve in omnem ipsius progeniem, atque adeò in maximè illustres tam regias quàm alias totâ fere Europâ familias probrum tractura, labes inurit. Referunt sciz. vel potius fabulantur nostri ad unum omnes scriptores (t) Robertum II. Stuartinæ stirpis primum Scotorum

(m) Excipio unum Pat. Abercrombium, qui in opere suo de heroibus Scotis non ita pridem edito, actorum publicorum fidem secutus, quid verum rectumque in hac re vidit ac asseruit, vol. 1. p. 469. (n) Acta publ. tom. 2. p. 529. & 530. (o) Quæri potest an hoc primum à sinistra sigillum Rob. Brussii fuerit, & casu an consilio ablatum. (p) Act. publ. tom. 2. p. 558. (q) Ibid. p. 567. & seqq. (r) Ibid. p. 545. (s) Ibid. p. 548. (t) Ex hoc numero excipit Jo. Sagijs in sua ad Gul. Drummondii de Hawthornden opera nuper edita præfatione, p. 29. & Jo. Gillanus, Animadv. in Dalrymplei Collect. p. 157. Jo. Majorem. Sed verior mihi videtur opinio illustris Georgii Comitis Cromartiæ, & D. Jac.

Scotorum Regem, postquam ex pellice Elizabetha Mōra hunc Robertum III. (quod nomen, Joannis; quo primum appellabatur, nomine deposito, is postea assumpsit) cum duobus fratribus, Roberto & Alexandro, suscepisset; Euphemiam Comitis Rossiae filiam uxorem duxisse, ex eaque duos filios Davidem & Walterum cum filiabus aliquot genuisse; tertio autem ipsius regni anno, cum Euphemia Regina, eodemque tempore (quod addit Buchananus) Giffardus vir in Lothiana nobilis, cui Elizabetha collocata erat, fato essent functi; Regem concubinam suam Elizabetham matrimonio sibi junxisse, filiosque ex ea antea susceptos, contra omne jus tam divinum quam humanum, legitimos factos, liberis ex Euphemia creatis in regni successione prætulisse. At totam hanc narrationem merum esse figmentum, vel potius mendaciorum malè concinnatorum congeriem ex diplomatibus actisque regni publicis viri apud nos docti jam pridem evicerunt. Ex iis quippe luce meridianā clariùs ostensum est, 1. Elizabetham Moram primam fuisse, non secundam, Roberti II. uxorem; 2. Eam non modò ante ipsius regni initium, sed & nuptias cum Euphemia contractas, fato suo fuisse functam; 3. Joannem Stuartum Elizabethae filium, qui postea Robertus III. est appellatus, regnante adhuc ejus proavunculo Davide Bruffio, & diu antequam pater ipsius Robertus II. rerum potiretur, ab eo Rege Davide, universoque Scotorum populo legitimum Roberti II. filium ac heredem semper habitum ac renuntiatum fuisse. Quin ex Reginae Euphemiae diplomate, quod in hoc volumine tabulā lviii. est perscriptum, planè apparet, ipsam anno MCCCLXXV. i. e. quarto Roberti II. vivere haud desiisse. Fordoni autem continuator Bowmakerus (qui primus hujus fabulae architectus existimatur) ceterique ferè ante Buchananum nostri scriptores, secum ipsi apertè pugnantes, Euphemiam Reginam anno demùm MCCCLXXXVII. mortuam tradunt. E contrario ex charta authentica, à cl. viro Ludovico Innesio antè aliquot annos Parisiis publicā luce donata, perspicuum quàm quod maximè est, Elizabetham Moram Roberti III. matrem ante annum MCCCLXV. id est, vi. minimùm annis priùs quàm Robertus II. ejus pater regnum iniisset, & xxii. quàm Euphemia Regina mortem oppetiisset, rebus humanis fuisse sublatam. Non ignoro Gul. Atwoodum, pro solita sua impudentia, hanc Roberti II. chartam supposititiam pronunciare. At inanibus istius hominis argutiunculis refutandis commodior postea se offeret locus. Ceterùm, ut huic chartae auctoritas defuerit, tot alia tamque varia certissimae sinceritatis inveniuntur hanc rem confirmantia documenta, ut qui in posterum ei fidem derogaverit, frontem vel ipsius Atwoodi perfrictiorem habere eum necesse sit.

XXVI. At ne in re apertissima nimis morari videar, pergo ad *tertium* quod promiseram exemplum, quo diplomatum aliorumque ejusmodi scriptorum ad historiam nostram emendandam utilitas ostendatur. Id autem ex rerum à Jacobo nostro III. gestarum commemoratione deprometur. Narrant nimirum plerique nostrae historiae auctores, in primis Geo. Buchananus, hunc Regem, pravā quos circa se habebat infimae sortis hominum consuetudine corruptum, dum perniciofa ipsorum consilia sectatur, sinistrasque ac injustas de ipsius fratre Alexandro Duce Albaniae aliisque Scotiae proceribus fovet suspensiones, ex moderati primum ingenii Principe in immanem tyrannum degenerasse; eoque pacto, civium in se odio concitato, civili bello semel atque iterum implicitum, acie tandem ac meritā morte caesum occubuisse. At summi numinis beneficio jam effectum est, ut tota ferè luctuosae hujus tragœdiae series ex densis quibus eam nostri scriptores involverant tenebris eruta, ac in apertam lucem horum monumentorum ope protracta sit. Ex amplissimo enim

Tertium exemplum.

Jac. Dalrymplii, qui Jo. Majorem, non minùs quàm ceteros, Fordoni continuatorem, Boethium, Leslaum, & Buchananum in hac re errasse, & licet perplexè rem narret, idem quod illi de Roberti III. natalibus scribere voluisse existimant.

illo nunquamque fatis laudando actorum publicorum Angliæ thesauro manifestè apparet horum omnium malorum originem, non pravo, ut nostri volunt, Regis ingenio, sed Ducis Albani ambitioni, procerumque quorundam cum eo in illius caput summo scelere conjuratorum cupiditati dominandique libidini unicè acceptam referendam esse. Has quippe regni ab Albano affectati, quas inanes videri vult Buchananus, suspiciones, justis omnino rationibus subnixas fuisse ostendit conventio inter eum & Eduardum IV. Angliæ Regem x. & xi. Junii anno MCCCCLXXXII. inita, qua Dux Albanix (qui se *Alexandrum DONO REGIS ANGLIÆ SCOTORUM REGEM* appellat) solenniter promittit (u), 1. *Se quàm posset maximas Eduardo Anglo adversus quoscunque Principes & mortales suppetias laturum.* 2. *Se intra sex menses post subditum sibi Scotorum sceptrum, Angli beneficiarium sese professurum.* 3. *Se oppida & arces Bervici & Lacûs Mabani, regionesque Lidaliam, Esciam & Annandiam ditioni Anglicæ in perpetuum subjecturum.* 4. *Se fœderi Gallico renuntiaturum.* 5. *Se, repudiata, si fieri posset, uxore, Cæciliam Eduardi filiam ducturum.* Contra ea paciscitur Anglus, *Se summâ ope adnixurum, ut, Jacobo fratre exauctorato, Alexander regnum apud Scotos adipisceretur, atque in eo retinendo adversus Jacobum, qui tunc rerum potiebatur, validis auxiliis suffulciretur.* Notandum verò hîc in primis est hanc conventionem factam fuisse aliquot mensibus priusquam Regis Anglorum frater Dux Glocestriæ cum Alexandro Duce Albanix Scotiam invasisent. Unde & illud præterea manifestum est, eam, quæ in Scotorum castris ab Archibaldo Angusiæ Comite aliisque factiosis hominibus, sub idem tempus excitata est, ad Lauderdaleam seditionem, non derepente ortam, sed diu antea inter ipsos agitatam destinatamque fuisse. Id ipse fatetur Buchananus (x), qui Ducem Albanix Anglo pollicitum, ait, *simulac ipse Scotiam attigisset, magna equitum peditumque auxilia conventura, & Nobilitatem cum Rege discordem suam fore*: id quod perfidiâ & dolo Comitis Angusiæ magna ex parte effectum est. Narrat porro Buchananus (y), Regem post hanc seditionem, relicto exercitu, *in arcem Edinburgensem se abdidisse.* Alii autem captivum eum ductum, atque in eam arcem inclusum, tradunt. Quod confirmant duo hujus Regis diplomata (z); alterum quo Alexandrum Ducem Albanix comitatibus Marriæ & Garriochæ donat, hac memorabili causâ adjectâ, *Pro nostram de carceribus ex castro nostro de Edinburgh liberando personam, dignitatem suam ac nobilem personam gravibus vitæ exponendo periculis, dictum castrum de Edinburgh obsidendo, ex quo insultu nostra jam persona gratâ libertate congaudet*; alterum, quo varia privilegia senatui populoque Edinburgeno conceduntur, in primis verò Prætori urbano Vicecomitis intra urbis pomœria jurisdictio, quod ipsius fratri Albanix Duci in se de castro de Edinburgh liberando strenuam operam contulissent, xvi. Novembris MCCCCLXXXII. Addit autem Buchananus (a), *Quamvis Alexander residua fratris erga se odia mitigare, & novo hoc beneficio novam inire gratiam studuerit, plus tamen apud animum impotentem valuisse veterum offensarum, quàm recentis beneficii memoriam.* Accessisse, porro ait, *ad priores suspiciones calumnias inimicorum Alexandri, qui nimiam ejus popularitatem assidue criminabantur; idque non dubium affectati regni argumentum asseverabant.* Illum autem admonitum per amicos, consilia adversus suum caput in aula agitari, clam in Angliam secessisse. Hæc ille. At suspiciones priores non vanas, sed certissimâ fide innixas, suprâ docuimus: quas autem ad eas accessisse ait inimicorum calumnias justas ac veras criminationes fuisse hinc liquet, quòd altero post Regem custodiâ eductum mense, xii. viz. Januarii anni MCCCCLXXXIII. missis in Angliam legatis Archibaldo Comite Angusiæ, Andrea Graiæ Regulo, & Jacobo Lidaliô Halkerstoniæ Comarcho,

(u) Vide Rymeri acta publica, vol. 12. p. 156. & notas nostras ad Geo. Buchanani historiam lib. 12. pag. edit. Fribarniæ anno 1715. in fol. 445. (x) Rerum Scotic. lib. 12. p. 234. (y) Ibid. (z) In publicis archivis. (a) Rerum Scotic. lib. 12. p. 235.

foedus ante sex menses cum Anglo initum iisdemque legibus renovaverit, hac etiam cæteris adjectâ, *Se nullis conditionibus à Jacobo fratre, aut quocunque ejus sanguine genito, adductum, arma unquam depositurum* (b). Porro prædicti ipsius legati suo nomine, atque per fidei, honoris & militiæ sacra se obstrinxerunt, si *Albania Dux absque sobole ipsi in regnum Scoticum successura decederet, se amicos clientesque suos in nullius ditionem præterquam Angli unquam concessuros* (c), &c. (d). Restabat manus ultima tot sceleribus à rebellibus civibus contra Regem suum conjuratis post aliquot annos imponenda, quod postquam filium, sedecim annorum puerum, in patrem armaverant, ipsumque ad iniquam certaminis aleam subeundam coegerant, atque ex acie fugientem percusserant; in proximo ab ipsis indicto conventu, omnium qui earum partium erant Ordinum decreto *suâ culpâ*, id est, jure, *cæsus* sit judicatus, hoc præcipue ei crimini dato, *quod Anglos in Scotiam arcessere, regnumque adeò Anglorum ditioni subicere adniteretur* (e). At absurdissimum hoc & ab omni fide abhorrens commentum refellunt acta quæ diximus Angliæ publica, ex quibus apparet nihil aliud Scotiæ & Angliæ Reges tum animo agitasse, quam ut ipsi eorumque subditi arctiore pacis & amicitiae vinculo, tribus matrimoniis propositis, conjungerentur (f). Ex adverso autem ex iisdem actis videre licet immanem perduellium civium impudentiam. Ab iis scilicet ipsis hoc crimen Jacobo intentatur, qui Anglis infesto exercitu Scotiam invadentibus seditione excitatâ auxiliatrices quasi manus commodarant; qui se in Angli fidem sæpius dederant; qui regnum ejus sceptro (quantum in ipsis esset) subdituros, seque nunquam Jacobo ejusque stirpe genitis obtemperaturos, jurejurando confirmaverant.

XXVII. Hæc pauca speciminis loco ex historia nostra proferre visum est exempla; quò chartarum & omne genus instrumentorum ad eam corrigendam utilitas quasi ob oculos poneretur. Cæterum, præter jam dicta, quæ Historiæ ipsius intimam naturam & substantiam quasi respiciunt, innumera alia sunt, quæ ad exteriorem ejus faciem, id est, rerum gestarum adjuncta & circumstantias, pertinent: quo nomine censeri possunt ea omnia quæ circa rem chronologicam, geographicam, genealogicam, heraldicam, quam vocant, aliaque similia, versantur. Quot autem vitiis & erroribus harum rerum neglectus & ignoratio, omnium ferè gentium, & nostræ præ primis, annales deturpavit, plus nimio cognitum habent, qui ejusmodi studiis animum appulerunt. At verò his deprehendendis expungendisque certissima, ac ferè unica, ex veterum actorum pervestigatione ab iis inventa est via. Et, ut alia præteream, quot in re sola chronologica (quæ dexter historiæ oculus, ut geographica sinister, haud ineptè appellari solet) à vetustioribus nostris scriptoribus admissi errores ejusmodi monumentorum ope à recentioribus detecti sunt & emendati (g)? Possem & hîc commemorare quantum iis qui res publicas tractant, ad Politicam sive sapientiam civilem comparandam, & ad Principum aularumque arcanâ penitus introspectienda ejusmodi scriniorum excussio momentum habeat: & quanta denique ad antiquas variarum gentium leges & consuetudines intelligendas, ritusque tam sacros quàm profanos explicandos, subsidia inde peti possunt. Sed cùm hæc aliaque ejusmodi, viris doctis alioquin satis comperta, fusiores quàm instituti nostri ratio patiatur, tractationem postularent, satis mihi in præsentî fuerit ea summatim attigisse (h).

Diploma-
tum ad rem
chronologi-
cam, geogra-
phicam, ge-
nealogicam,
&c. illustran-
dam & emen-
dandam u-
sus.

Eorum in
re politica, i-
temque ad
antiquas gen-
tium leges &
ritus cognos-
cendas, uti-
litas.

XXVIII. Sed,

(b) Vide Rymeri acta publica, tom. 12. p. 172. & seqq. (c) Ibid. p. 174. (d) Exstat in archivis Scotiæ parliamentariis processus judicarius, quo Alexander Dux Albanie, & Jacobus Lidale de Halkerston Miles, à tribus regni Ordinibus læsæ majestatis damnantur, à 27. Junii ad 8. Julii 1483. (e) Vide act. 12. parl. 1. Jacobi IV. in quo quæstio de jure prælii ad Stirlinum proponitur. Exstat in editione Actorum Parliam. Scotiæ, quam, quòd typis Saxonice impressa est, nigram appellant, fol. verso 82. (f) Vide act. publ. Rymeri vol. 12. p. 328. (g) Plurimas hoc genus pravas in historia nostra temporum notationes, actorum publicorum aliorumque ope, ipse observavi, & ad verum calculum reduxi, in Annotationibus meis ad Buchanani rerum Scoticarum historiam anno 1715. editis. (h) Qui plura de multi-
plici

De diplo-
matibus sup-
posititiis.

Doctorem
virosum in
iis detegen-
dis sollertia
laudatur.

Falsa diplo-
mata à veris
præcipue se-
cernuntur fa-
ctâ eorum in-
ter se accura-
tâ collatione.

XXVIII. Sed, ut nihil sceleri inaccessum, nihil ab hominum improbitate undique tutum est & securum, utilissimum hocce atque ad omnes vitæ partes propemodum necessarium diplomatum institutum corrumpi tandem & ad falsitatis injustitiæque omnis generis patrociniū traduci cœpit. Cùm enim usu deprehensum esset, nullâ re certiùs hominum inter se commercia negotiationesque quàm literis chartæ commissis firmari posse; homines avidi & facinorosi, quo fraudibus suis velum obtenderent, & res injustè quæsitæ & occupatæ sibi securiùs vindicarent, ad diplomata & ejusmodi scripta ementienda falsaque pro veris supponenda animum adjecerunt. Neque hoc fine stetit hominum quorundam nequitia, sed per omnia quum sacra tum profana ingrediens, historias aliosque omne genus libros procudere, atque sub commentitiis veterum auctorum nominibus evulgare est ausa. Et hîc quidem dolere simul & mirari convenit, non hominès apertè malos, justique & injusti prorsus negligentes, sed vitæ monasticæ sectatores, i. e. viros Deo rerumque cœlestium meditationi dicatos, fallaciis ejusmodi texendis se præter alios omnes tradidisse. Cæterum, cùm hoc pacto tam latè grassatum sit, & etiamnum grassetur hoc malum, ut nihil ferè impuras istorum falsariorum & impostorum manus effugerit; laudari satis non potest doctorum hominum sollertia & assiduitas, qui hoc duobusque superioribus seculis in id certatim & communi quasi consilio incubuerint, ut supposititiis omne genus scriptis larvâ, quantum pote, detractâ, veris & genuinis suum pretium constituerent. Quot ejusmodi libros speciosis se titulis venditantes horum industria detexerit, furtivisque suis coloribus nudaverit, ut non hujus loci, ita neque mearum facultatum est, hîc recensere. Ad diplomata autem chartasque antiquas quod attinet, exquisitâ eorum doctrinâ stupendâque ingenii sagacitate eò res deducta est, ut vera diplomata à falsis secernendi rationes ad artis jam formam & naturam quodammodo redactæ videantur (i). In hac nimirum, ut in aliis artibus, quædam regulæ traduntur, quarum ope instrumenta omnia ad examen revocari, legitimaque à spuris, indubitata à suspectis internosci queant. Ex his nonnullæ magis sunt generales: quales sunt, ætati quâ quæque diplomata scripta sunt congruens vel disconveniens literarum forma; recta aut prava temporis notatio; ritus, vocabula, & loquendi formulæ eo seculo receptæ vel insolitæ, &c. Aliæ autem magis particulares, & ex variis circumstantiis rerumque adjunctis accuratè inter se aut cum aliis collatis, prout cujusque diplomatis expendendi natura postulaverit, petendæ (k). Hæ autem omnes præcipuum suum fundamentum in iis scriptis, quæ extra dubium vera & genuina esse cognoscuntur, positum habent. Cùm enim, quod vulgò dicimus, *RECTUM sit SUI INDEX ET OBLIQUUS*; ita nullâ re certiùs accuratiusque diplomatum fides explorari potest, quàm eorum cum illis quæ manifestæ sunt sinceritatis factâ comparatione. Certè, quod in re morali olim cecinit Horatius (l),

plici diplomatum, aliarumque chartarum usu scire avet, adeat Jo. Mabillonius de re diplomatica, Gul. Leibnitii Codicem juris gentium diplomat. Jo. Pet. Ludewigii Reliquias MSS. omnis ævi diplomatum, Godefridi Abbatis Chronicon Gotwicense, Tho. Madoxii Formulæ Anglicanæ, Geo. Hickelii thesaurum linguarum septentrionalium, in suis Præfationibus, &c.

(i) De hac re in primis legi merentur, quæ habet, ut alibi passim, cl. Mabillonius in prænobili suo nunquamque satis laudando de re diplomatica opere, præcipue verò libri 3. cap. 1. 2. & 6. & supplementi cap. 1. § 3. Regulas quidem à doctissimo illo viro, in epilogo sui operis, id est, prædicto illo libro 3. cap. 6. & ultimo, traditas, ut incertas aut fallaces carpit in re antiquaria itidem versatissimus Geo. Hickelius in præfatione ad linguarum septentr. thesaurum, p. 36. & seqq. At eas, me judice, egregiè vindicavit Fr. Theodericus Ruinart, in præfatione ad secundam operis Mabillonæi editionem, in qua Hickelium regulas illas male intellexisse, aut in alienum ab auctoris mente sensum detorsisse, ut mihi quidem videtur, ostendit. (k) Jo. Mabillonius, in supplemento ad libb. de re diplom. cap. 4. de variis corruptorum instrumentorum generibus agens, sic § 4. concludere non dubitavit: *Ex his omnibus, sive falsis, sive interpolatis, nullum tantâ arte effingi vel refingi posse puto, cujus falsitas vel interpolatio à perito antiquario detegi non possit. Ea est enim veritas, ut luceat per sese, totque circumstantiis munitur, ut, mendacio & falso, quantumvis bellè fucato, semper aliqua desit.* (l) Lib. 1. epist. 10.

*Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum propiusve medullis,
Quàm qui non poterit vero distinguere falsum.*

hic etiam locum habet. Nisi enim quorundam diplomatum *γνησιότητα* certis aliquibus notis & indiciis perspectam quis habeat, fieri non potest ut de aliis quæ dubiæ suspectæque fidei sunt rectè atque ex vero sententiam ferre possit.

XXIX. Hujus rei optimè gnarus doctissimus noster Andersonus, inter alia sua in hoc opere edendo consilia, hunc neque eum postremum sibi propositum finem habuit, ut nempe, ex chartarum extra controversiam verarum per aliquot secula deductis speciminibus, de aliorum quæ horum seculorum scripturam præ se ferunt *αὐθεντία* dijudicari queat. Hunc autem usum ex diplomatum inter se collatione cepisse cl. auctorem ostendit ipsius de absoluto sceptri Scotici dominio adversus Gul. Atwodum liber, in quo omnia ferè, quæ ab isto scriptore in contrarium adferuntur, diplomata falsa atque adulterina ex eo præcipuè esse coarguit, quòd à veris & legitimis eorum Regum, quorum illa esse finguntur, tantopere dissentiant. Id quo dilucidius intelligatur, haud ab instituto nostro alienum existimavimus, nonnulla ejus rei exempla in medium proponere.

Hic, inter alios, in hoc opere edendo, ab Andersono finis propositus.

Eaque ratione diplomata ab Atwodo allata spuria esse ab eo convincuntur.

XXX. Et primum sit Milcolumbi III. diploma, quo se Edwardi Regis Angliæ, quem vulgò Confessorem vocant, beneficiarium proficitur; quod ex archivis publicis Westmonasterii asservatis æri incidendum ac publici juris faciendum curavit eruditissimus Angliæ Historiographus Thomas Rymerus. Id autem ita se habet:

Et, i. diploma Milcolumbi III. pro homagio Scotico falsitatis condemnatur.

Malcolmus Dei gratiâ Rex Scotorum & insularum adjacentium, omnibus Christianis ad quos presentes litere pervenerint, salutem, tam Danis & Anglis quàm Scotis: Sciatis nos & Edwardum primogenitum filium nostrum & heredem, Comitem de Carrick & de Rosfaye, recognovisse nos tenere totum regnum nostrum Scotie & insulas adjacentes de excellentissimo Domino nostro Domino Edwardo filio Ethelredi nuper Regis Anglie, superiore Domino regni Scotie & insularum adjacentium, per homagium ligium & fidelitatem, prout antecessores & progenitores nostri pro antea temporibus retroactis satis notabiliter recognoverunt & fecerunt, prout per antiquiora recorda corone satis nobis constat. Quare ex jure directo nos devenimus homines vestros, O Domine noster serenissime, Edwarde fili Ethelredi, Rex Anglie & superior Dominus Scotie & insularum adjacentium, durante vitâ nostrâ, contra omnes homines vobiscum vivere & mori, tanquam ligii subditi vestri fideles, & ligiam fidelitatem vobis & heredibus vestris portabimus. Sic Deus nos adjuvet & sanctum Dei judicium. In cujus rei testimonium presentibus sigillum nostrum apponi fecimus, pro nobis & filio nostro predicto, apud Eboracum quinto die Junii, anno regni nostri nono, in parlamento predicti Domini superioris nostri ibidem tento, ex consensu & consilio Margarete consortis nostre filie Edwardi filii Edmundi Ferrei Lateris, Edgari Atheling fratris ejusdem consortis nostre, & quàm plurium Magnatum aliorum regni nostri predicti.

Hujus diplomatis falsitatem (quam ejus editor, licet id genuinum primò existimâsse videatur, postmodo (m) agnoscit) Georgius Ridpathus, in præfatione ad suam D. Thomæ Cragii de hominio libri versionem Anglicam inter alia argumenta hoc præcipuè evicit, Quòd Milcolumbi III. uxor Margareta, ejusque frater Edgarus Athelingus ei consentire dicantur, cùm extra omnem dubitationem positum sit Margaretam Reginam cum ejus fratre Edgardo, non nisi post Angliam sub imperium Gulielmi Normanni subjectam, hoc est, pluribus post Edwardi Confessoris obitum annis, in Scotiam venisse. Quanquam

(m) In ejus epistola prima ad Episcopum Carleolensem, p. 18.

autem hoc solo hujus instrumenti auctoritas satis evertatur, Andersonus tamen noster, ut ipsi impudentiæ, si fieri possit, os obturetur, idem porro multis aliis indiciis ex illius cum aliis ejus ævi collatione petitis demonstrat. 1. Quòd literarum in eo adhibitæ figuræ aliquot centenis annis Milcolumbi ætate recentiores sint. 2. Quòd in veteribus Regum nostrorum, quæ genuinæ sunt, chartis, vox SCOTORUM gemino *tt*, non simplice, ut in hoc, SCOTORUM, semper scribatur. 3. Quòd in hoc Milcolumbus, de se loquens, plurali numero utatur, qui mos nondum apud Angliæ aut Scotiæ Reges erat introductus: inter Anglos quippe Ricardus I. inter Scotos verò Alexander II. qui pluralem de se solis loquentes adhibuerint, primi reperiuntur; quorum utrumque Milcolumbus III. centum minimùm annos præcessit. 4. Denique, huic diplomati appensum est sigillum inscripta gerens arma Scotiæ gentilitia, i. e. leonem rubrum gemino liliorum intus & extus positorum ordine circumdatum. Ex quo manifestum præbetur hujus imposturæ argumentum. Nam, præterquam quòd dubitari possit an sigillorum appensio eo tempore, vel apud nos, vel vicinos Anglos in usu fuerit; ex aliorum nostrorum Regum, qui Milcolumbum III. secuti sunt, sigillis evidentissimè apparet, nulli eorum ante Alexandrum cujus meminimus II. aut certè ante Gulielmum ejus patrem (*n*), insignia Scotiæ gentilitia, qualia modò descripta sunt, incisa fuisse. Quinimo, si peritissimis rerum heraldicarum scriptoribus fides habenda, arma gentilitia gerendi mos vix totâ Europâ, nedum apud Scotos anno Milcolumbi III. nono, i. e. æræ Christianæ MLXV. aut MLXVI. inventus fuit (*o*). Unde, ut id obiter notem, evidenter patescit auctorum nostrorum Boëthii, Lestæi & Buchanani error, qui Haium quendam plebeia fortis hominem, ob præclaram de Danis suâ præcipuè & filiorum ejus virtute ad Lancartem vicum partam victoriam, non solum amplissimis honoribus prædiisq; auctum, sed armis insuper gentilitiis, ut mos est nobilitati, scuto nimirum argenteo, in cujus solo tria scuta rubricata insunt, à Rege nostro Kennetho III. donatum affirmant. *Quæ insignia*, ait Buchananus, *hoc, opinor, indicant, salutem publicam trium hominum singulari in prælio virtute fuisse defensam*. At gravissimè hac in re hallucinatos fuisse nostros scriptores exinde palam est, quòd armorum ejusmodi ferendorum consuetudo, non nisi undecimo seculo (*p*), i. e. multis post Kennethi III. decessum annis, uspiam gentium initium ceperit (*q*).

XXXI. Se-

(*n*) Vide quæ nos postea, cum de sigillis Scoticis agetur, sumus dicturi. (*o*) Vide doctissimum & in hac arte longè peritissimum C. F. Menestrierium, in libro cui titulum dedit, *De l'origine des Armoiries & du Blason*. (*p*) Vide prædictum Menestrierii librum, cap. 3. p. 53. & quos illic laudat ejusdem cum ipso sententiæ assertores, Velferum, Duchesnium, Tilletum, Blondellum, Sammarthanos fratres, Spelmannum, Justellum, &c. Hic tamen mirari subit eundem Menestrierium, eod. libro, cap. 7. p. 172. hæc arma gentilitia Haii ejusque posteris à Rege Kennetho III. data ex Boethio Scotor. hist. lib. II. tanquam rem veram narrare. Atque haud scio an qui ex nostris de arte heraldica ex professò scripsere, D. Georgius Mackenzæus & Alex. Nisbetus, excusari debeant, qui non modò eadem de armis primo illi Haii tributis commemorant, sed armorum apud nos usum ad Achæi usque tempora, sive seculi noni initium, quidam & multò altius, attollunt. (*q*) Non ab re fore duxi, ut hic subjicerem quæ ad hujus Milcolumbi III. diplomatis *robor* demonstrandam adfert judex omnino idoneus Geo. Hickesius, in suprâ memorata præfatione ad suum linguarum septentr. thesaurum, p. 25. "Denique (inquit) agmen claudat ingenio excellens & humaniorum literarum, præsertim dramaticæ poëseos scientiâ clarus Thomas Rymmer, qui literaturæ Saxonicae profus ignarus, commentitium instrumentum ante ducentos circiter annos fictum, sigilloque Malcolmi Regis Scotorum munitum esse simulatum, quo Rex ille S. Eadwardo II. Anglorum Regi, tanquam Scotiæ superiori Domino, homagium ligium & fidelitatem spondidisse, & professus esse dicitur, cælaturâ splendide expressum, quasi ad pompam edidit. Quod tamen, non dicam, si linguam, antiquitates & solennia verba, sed si vel literas manusque Saxonicas typorumque scutariorum originem cognovisset, adeò tanquam genuinum & verum edere noluisse, ut id planè uti figmentum primo intuitu, & omni procul dubio damnasset. Etenim manus ipsa quâ instrumentum scriptum est; vox PARLIAMENTUM, quod ante annum xxviii. Henrici III. regnantis in monumentis Anglicanis non scriptum occurrit; vocesque feudales, *ligii subditi*, *ligiâ fidelitas*, *homagium ligium*, *jus directum*, *recorda coronæ*, omnes ante victoriam Nortmannicam Anglis ignotæ; ut de sigillo, quod scuti regii symbolum gentilitium est; ut de tempore quo esse confectum & sigillatum fingitur, nihil dicam; id falsum esse evincunt. Equidem viri cæteroquin doctissimi non potui non dolere vicem, qui membranam istam publicando se Scotis castigandum exposuit. Quorum unus vir eruditus Geo. Ridpath clientelarem illam Malcolmi Regis professionem merum esse commentum ostendit, in præfatione quam præ-

"misit

XXXI. Secundum diploma, quo regnum Scoticum Anglici clientelare probare nititur Atwodus, est charta *Deo & Sancto Cuthberto Confessori, Willelmo Episcopo, Drugeto Priori, & Monachis Dunelmiae Deo servientibus*, à Rege Scotorum Edgardo concessa, in qua *Willelmum* [II.] *Angliae Regem superiorem dominum regni Scotiae* bis appellat. At chartam istam, ex illius cum quinque genuinis ejusdem Regis Edgari, in chartophylacio Dunelmensi servatis (r); quarumque duas huic operi inferendas curavit, collatione, falsam prorsus & commentitiam ostendit Anderfonus, ob hasce tres praecipue rationes: 1. Quòd diversa sit hujus ab illarum characterum forma. 2. Quòd contra quàm in illis factum, numero multitudinis de se uno loquens Rex Edgarus utatur. 3. Quod, ut in spuria Milcolumbi III. charta, arma Scotiae gentilitia, quæ tum & diu postea incognita erant, hujus chartæ sigillo sunt impressa. Alia etiam sunt argumenta, quibus hoc Edgari diploma manifestæ falsitatis ab Anderfsono nostro damnatur: quale in primis est illud, quod toto principatûs ejus tempore nullus Dunelmiae Episcopus nomine Willelmus fuerit (s): sed ea, quia non ex aliis chartis, sed ex veteribus historiis sunt petita, prætereo.

2. Diploma R. Edgari pro homagio fictitium esse ostenditur.

Sed quid ad hæc omnia Atwodus? an ut hominem, cui ulla verecundiæ mica supererat, decebat, victus veritatis viribus manus dedit? Nullo prorsus pacto. E contrario, quâ obfirmatâ est adversus ea omnia quæ suis consiliis repugnant oris pervicaciâ, turbatas ac loco pulsas suas copias denuò in aciem restituere, & binorum horum Milcolumbi III. & Edgari diplomatum auctoritatem summâ ope defendere ac stabilire conatur. At fuitiles ejus strophas & versutias utpote responsione indignas, nihilque nisi tædium legentibus creaturas, ad alia properans hîc parco recensere.

XXXII. Tertio igitur loco memoranda nobis sunt illa Regum nostrorum, Roberti I. Davidis II. & Roberti II. diplomata, ab egregio falsario Joanne Hardingo Poetaastro & Historico Anglo primùm conficta, ac deinde ab Atwodo ejusdem frontis & ingenii homine, ad astruendum hominum Scoticum, pro genuinis avidè arrepta. Ea diplomata cum sigillis appensis servata notat Tyrellus (t) in domo capitulari Westmonasteriensi in ampla cista, cui SCOTIÆ nomen inscriptum est, eorumque exempla pro veris venditata in codice MS. bibliothecæ Juridicæ Edinburgensis, cui titulus inditus est TRACTATUS SCOTICI, ab Anglo quodam ante centum & quinquaginta annos satis eleganter descripta continentur. Quamvis autem Hardingus iste ab Henrico VI. Anglo, deceptis aut potiùs decipi volentibus qui imbellis ejus Principis consilia tum regebant, annum redditum viginti quatuor librarum, operæ in iis ex Scotorum manibus, summo, ut ferebat, cum vitæ periculo, recuperandis navatæ pretium, diplomate regio, quod in tabulariis publicis adhuc exstat, confirmatum (u) impetraverit: tot tamen tamque aperta eorum falsitatis se produnt indicia, ut celeberrimi Anglorum Historici Rymerus & Tyrellus (x),

De diplomatis aliorum Regum pro homagio Scotico astruendo.

“ misit libro, quem *Scotland's Sovereignty asserted* inscriptum Londini edidit anno 1695.” Videfis etiam Gul. Nicolsoni biblioth. Scot. hist. p. 277. & ejusd. præf. ad leges Marchiarum, p. 34.

(r) Harum omnium, tam spuria istius, quàm quinque verarum exempla vide apud Anderfonum de absoluto sceptri Scotici imperio, in appendice num. 2. 3. & 4. & in appendice ad Rev. Thomæ Smithi Bedæ historiæ editionem p. 760. & 761. & in appendice ad Gul. Nicolsoni leges Marchiarum n. 4. p. 349. & seqq. (s) Miror autem egregium virum ac in falsis diplomatis detegendis oculatissimum, Geo. Hickesium, hoc non advertisse, qui in dissertatione epistolari ad Barth. Showerum, p. 74. non solum hanc Edgari chartam, sed & aliam Gulielmi Angliæ Regis eam confirmantem, pro genuinis habet. Sed illud magis mirandum, quòd vir clarissimus hanc chartam confirmatoriam Gulielmo I. sive Conquæstori attribuat. Ejus verba, *de sigillis pensilibus absque testibus* agentis, sunt hæc: “ Hujus generis (inquit) est charta literarum patentium Willelmi Conq. quâ magno sigillo adpendente tantum munitâ, Ecclesiæ Dunelmensi terras in Lodoneio Scotiae confirmat, quas Eadgarus R. filius Malcolmi R. Scotorum, illi prius donaverat.” Nihil etenim certius est quàm Gulielmum Conquæstorem novem minimùm annos prius quàm Edgarus rerum apud Scotos potiretur, fato fuisse functum. Quòd si eam chartam à Gulielmo Rufo Conquæstoris filio datam supponamus, nihilo eam minùs ficticiam esse inde apparet, quòd Willelmus Dunelmiae Episcopus, ut in charta R. Edgari, in ea memoretur. Ex scriptoribus enim Anglicis constat nullum eo nomine Dunelmiae Episcopum toto R. Edgari tempore fuisse. Adde super hac re Gul. Nicolsoni Episc. Carleol. præf. ad leges Marchiarum, p. 36. & seqq. (t) In introduct. ad hist. Angl. vol. 3. p. 9. (u) Ejus exemplum vide apud Jac. Anderfonum, de absol. Scot. imper. append. num. 7. (x) Vide Anderfonum, lib. cit. p. 105. — 109. & p. 131.

Eorum
fraus ingenere
ostenditur.

ut & reverendus admodum, morumque juxta sanctitate ac eruditionis laude conspicuus Carleolensium Episcopus, Gul. Nicolsonus (y), ea pro commentitiis habeant & agnoscant. Ut è multis eorum fraudem & imposturam patefacientibus pauca seligam, 1. In his Reges nostri non SCOTTORUM, quod in omnibus germanis eorum scriptis constanter factitatum invenimus, sed SCOTIÆ se REGES appellant. 2. Multæ in iis voces occurrunt Regibus nostris aut ignotæ aut inusitatæ, quales sunt, *Recorda, irrotulamenta, indictamenta, occasionari*, &c. 3. Diploma Davidis II. datum dicitur *in pleno parlamento primo die Novembris, anno regni sui quinto*. At eo tempore, i. e. MCCCXXXIII. vel MCCCXXXIV. (z) bellum inter duas gentes flagrantissimum fuisse, & Davidem nostrum, ut extra periculum esset, in Gallias missum, nec nisi anno MCCCXLII. reversum, historiæ omnes testantur. 4. Quæ Roberto five I. five II. tribuuntur, suâ se absurditate perimunt: id quod magis enucleatè & particulatim à nobis ostendendum est.

Speciatim
charta Roberti
five I. five II. falsi
damnatur.

Primum igitur, quod HOMAGIUM ROBERTI BRUIS titulum gerit, annoque Domini MCCCXIX. scriptum dicitur, primis sui verbis se post Roberti I. five Brussii mortem exaratum se indicat. Sed, ut demus hanc epigraphen ab ignaro rerum Scoticarum scriptore postea adjectam, nihilque inde chartæ ipsius veritati derogari debere, chartam idcirco ipsam videamus. Ea autem sic incipit: *Robertus Dei gratiâ Rex Scotiæ, omnibus ad quos presentes literæ pervenerint, salutem. Sciatis per præsentis nos irrotulamenta literarum patentium charissimi Domini nostri & nepotis David nuper Regis Scotiæ, filii charissimi Domini nostri & avunculi Roberti Bruis, quondam Regis Scotiæ, inspexisse, quarum tenor sequitur in hæc verba: David Dei gratiâ Rex Scotiæ, &c.* Quæ portentosa hîc rerum nostrarum inscitia vel primo adspectu se ostendit? Nempe Robertus iste Robertum Brussium, quondam Scotiæ Regem, avunculum suum; Davidem autem nuper Regem Scotiæ, i. e. qui sibi proximè præcessit, suum nepotem appellat (a): cùm contrà ex omnibus non modò historiis, sed & regni actis publicis manifestum sit, Robertum Brussium Davidis patrem, Roberti ejus II. avum, Davidem verò posterioris illius Roberti avunculum fuisse.

Sed dici forsan potest, hos in diplomate lapsus Notarii oscitantia impuandos esse, qui priore loco pro *avunculi, nepotis*; posteriore autem pro *avi, avunculi* scripserit. At, præterquam quòd hoc in se vix credibile sit, an existimandum est tres regni status, quorum consensu hoc diploma concessum dicitur, aut Regis Clericum, five Scriniarium, errores tam crassos, tamque apertè in oculos legentium incurrentes, non fuisse animadversuros? Porro hanc chartam adulterinam esse arguit temporis ei adjecta notatio: data enim dicitur *apud Dundee ultimo Decembris anno regni sui primo*. Eam non esse Roberti I. quamvis ita inscribatur, suprà ostendimus: neque eam Roberti III. esse patitur ipsius tenor, quo se regnum Scoticum ab Eduardo Anglo beneficii nomine obtinere Robertus iste profitetur. Tempore enim Roberti III. nullus Eduardus rerum apud Anglos potiebatur. Hoc ergo diploma, si genuinum sit, Roberti nostri II. esse necesse est. At eo ipso anno, i. e. Roberti nostri II. primo, mensisque Octobris die xxviii. renovatum est antiquum inter eum Robertum & Carolum V. Galliarum Regem fœdus (b), cujus præcipuæ, si non omnes, conditiones & articuli eò spectabant, ut alter Rex alterum, quandocunque opus esset, adversus Regem Anglorum veterem ac

(y) In bibliotheca Scotorum historica, p. 282. (z) Cur hîc incertus hæream, cui Christi anno, an 1333. an 1334. quintus Davidis II. annus respondeat, ratio haud multò post reddetur. (a) Addo & rem absurdam hîc narrari: eo enim pacto dicendum erit Robertum Brussium, contra quàm jus fasque fiunt, fratris sororisve suæ filiam uxorem duxisse. (b) Ejus exemplum vide apud Rymerum, Act. publ. tom. 6. p. 696. Du-Montium in corpore suo diplomatico, tom. 2. part. 2. p. 81. præcipuè verò in codice MS. nunc in bibliotheca Juridica Edinb. servato, cui titulus, *Traitez entre les Roys de France & les Roys d'Escoffe*, (quem ex tabulariis Franciæ publicis elegantissimè descriptum Ludovicus XIV. Ricardus Vicecomiti de Preston, tum Caroli II. Britannia Regis ad eum Legato, dono dedit,) p. 40.

communem utriusque gentis hostem conjunctis viribus tutaretur. Ab omni autem verisimilitudine prorsus abhorret, ut Scotorum Rex, intra duos ferè menses, adversus jurisjurandi fidem, nullâque cogente necessitate, se suosque perpetuo ipsorum hosti in clientelam, vel potiùs servitutem, addiceret. Si cui verò super hac re suspicio ulla vel dubitatio restare potest, eam prorsus amovere debet hæc ultima illius fœderis conditio, quæ Gallicè scripta in hunc sese modum habet. *Item, que si le Saint Pere, de sa volenté, & de son propre mouvement, ou par induction d'aucunes personnes quelconques, vouloit absoudre le dit Roy de France, nous & nos hoirs & successeurs, les dits royaumes ou subgiez du serment dessusdit, ou icelui serment annuller, le dit Roy de France, ses hoirs & successeurs, nous, nos hoirs & successeurs, ne userons, pourrons ou devrons user, par aucune voye, du benefice de telle absolution; mais tendrons & garderons loyaument & entierement cette alliance en tous points, sans fraude, & malengin, & sans jamais faire ou dire aucune chose au contraire, tout & ainsi comme si celle absolution ou annulation ne fust oncques faite ou donnée. Quæ conditio, cum fœdus inter Jacobum IV. & Ludovicum XII. (c), ut & inter Jacobum V. & Franciscum I. (d), Scotiæ & Franciæ Reges, postea renovaretur, hunc in modum Latine est reddita. *Item, si sanctissimus Dominus noster Pontifex maximus proprio velit motu, aut personæ alicujus inductione, Christianissimum Francorum Regem, suos heredes & successores, aut nos Scotorum Regem, nostros heredes & successores, regna aut subditos, à juramento prædicto absolvere, vel hujusmodi jusjurandum annullare: nec Francorum Rex, sui heredes & successores; nec nos, nostri heredes & successores, uti poterimus aut poterunt, debemus aut debebunt ullâ viâ hujusmodi absolutionis beneficio: quinimò nos Reges, heredes nostri & successores, servabimus & servabunt, & inviolabiliter custodiemus & custodient perpetuis futuris temporibus verè & sanctè hujusmodi confœderationes, in omnibus articulis & membris, absque dolo & malo ingenio, sine aliqua re in contrarium agenda, sic & eo modo ac si dicta absolutio juramenti & hujusmodi annullatio à dicto summo Pontifice nunquam fuissent emanata.**

Ex his autem verbis luculentissimè apparet, quàm anxiam curam & sollicitudine in hoc utriusque gentis Reges incubuerint, ut hanc amicitiam quantum possent firmissimam & inviolabilem per omnia secula conservarent. Nullo igitur pacto fieri potuisse credendum est Robertum II. Scotorum Regem, tum præsertim cum ipsius Gallique res florentiore quàm dudum statu esse; Angli verò retro fluere cœpissent, fœdus, cui promovendo perficiendoque octo ferè menses (e) consumpti fuerant, intra totidem ferme hebdomadas infringere atque penitus abrogare voluisse.

XXXIII. Sed, ut ad diplomam Davidis II. quod ab hoc Roberti II. confirmari fingitur, aliquantisper regrediar; inter egregia ipsius falsitatis indicia haud postremum illud annotavi, quod datum Edinburgi, annoque ejus regni quinto dicatur; cum nihil certius sit, quàm eâ tempestate, i. e. anno MCCCXXXIII. aut MCCCXXXIV. Davidem nostrum II. apud Philip-pum VI. Galliarum Regem diversatum, ac anno demùm MCCCXLII. ad suos reversum fuisse. At quid hîc regerit Atwodus? Nempe, quâ ferreâ est & inexpugnabili frontis duritie; hunc ait (f) quintum regni Davidis annum, non à patris obitu, (quod factum oportebat,) sed ab investitura suæ tempore repetendum esse. At quàm vellem aut ipse Atwodus, aut alius quivis rerum Britannicarum scriptor nobis indicâset, quo anno hæc investitura, sive regni Scotici possessio, Davidi nostro ab Eduardo Anglo tradita fuerit? Aliter enim nulla certa temporis designatio ex hac Davidis charta erui potest. Si

Davidis II.
diploma, pro
homagio
Scotico ab
Atwodo a-
liisque pro-
ductum, a-
dulterinum
esse probatur,

(c) Edinburgi 16. Martii 1511. & 10. Julii 1512. codice cit. fol. 88. (d) Edinburgi 2. Januarii, & collat. cum originali, 18. April. 1515. eod. cod. fol. 105. (e) Hoc ex ejus processu in libb. modo citatis apparet. (f) Vide eum de superioritate coronæ Anglicæ supra Scoticam re-afferta, p. 96.

enim hic quintus Davidis annus ab ipsius investitura numerandus sit; annus autem quo ea investitura sit facta vagus prorsus atque incertus relinquatur; nullo pacto resciri potest quo Christi anno ab MCCCXXXIII. aut MCCCXXXIV. qui quintus regni Davidici annus verè fuit, ad MCCCLXXI. quo fatis concessit, hoc diploma exaratum fuerit. Qualis autem hæc temporis notatio est, in qua xxxvi. aut xxxvii. annorum, hac computandi ratione, intercapedo pro nihilo quasi habenda sit?

Atwodi pro
ejus fide ita-
bilienda effu-
gium, multis
rationibus e-
vertitur.

Sed hoc in se satis ridiculum Atwodi effugium præterea evertunt ipsa hujus chartæ verba, in quibus nullâ *investituræ* mentione factâ, se ideo David regnum Scoticum de Eduardo Anglo beneficii nomine tenere profitetur, non quòd ipse id ab Eduardo Anglo eâ lege acceperit, sed *eâ consideratione quòd prædecessores & progenitores nostri*, inquit, *quondam Reges Scotiæ, ab antiquioribus temporibus tenuerunt, & de jure tenuisse debuerunt regnum Scotiæ de Regibus Angliæ, per ligium homagium & fidelitatem, & pro eodem regno simpliciter, purè & sponte homagia ligia & fidelitates quamplures eorum personaliter fecerunt, prout per antiquiora recorda & placita coronæ, tam in parlamenti, quàm in itineribus Camerariorum & Justitiariorum prædecessorum & progenitorum nostrorum prædictorum nobis satis constat.* Ex quibus verbis apparet, non ex ullo anteriore suo facto, sed ex chartis progenitorum suorum (quas tamen, si unam illam Gulielmi excipias (g), omnes commentitias esse suprâ ostendimus) Eduardum superiorem Scotiæ Dominum in hac charta recognosci. Quòd si regni Scotici possessio, fiduciario nomine tenenda, Davidi nostro ab Anglo concessa fuisset, an credibile est Anglum tanti (si Diis placet) beneficii confessionem in tot ab investitura tradita annos differre voluisse? Annon potius existimandum est, Eduardum, prius quàm ei regnum Scoticum traderet, chartam à Davide impetraturum, quâ ille ob id munus se Eduardi clientem fore profiteretur? Certè Eduardi Ballioli diploma, quo se regnum Scoticum de eodem Eduardo Anglo tenere agnoscit, condiciones inter eos antea initas commemorat; quarum hæc præcipua erat, ut quoniam ipse *prompto & efficaci auxilio* Regis Angliæ *statum & possessionem pacificam* regni Scotiæ esset adeptus, se ideo sub ejus clientela futurum, &c. promitteret (h). Id porro in his aliisque Eduardi Ballioli instrumentis animadvertere licet, regni ejus initium, non ab *investituræ*, sed coronationis suæ tempore perpetuò arcessiri (i).

At quid levioribus hisce argumentis adversus Atwodum velitamur, cum ex horum Regum extra dubium authenticis actis planè demonstratum habeamus nullam ejusmodi chartam à Davide nostro potuisse proficisci. Ex his etenim quàm quod maximè constat Eduardum Anglum, ab anno MCCCXXXII. quo Eduardus Balliolus, ipsius præcipuè viribus adjutus, regnum Scoticum invaserat, ad annum MCCCLV. quò idem Eduardus regno se abdicavit, hunc solum atque unicum Scotorum Regem agnovisse. Toto autem hoc tempore, quoties Davidis nostri nominandi occasio ferebat, nusquam eum Scotorum Regem, sed simpliciter vel *Davidem de Brus*, vel ignominia notâ additâ *adversarium suum de Scotia*, & post ejus captivitatem *Prisonarium suum* Anglus appellat. Hoc igitur toto annorum spatio credi non potest, aut Anglum regni Scotici possessionem Davidi traditurum, aut Davidem ob id in ejus verba juraturum fuisse; nisi simul credamus Anglum duos eodem tempore Scotorum Reges, sibi que ambos beneficiarios agnovisse, & Davidem præterea adeò socordem mentisque inopem fuisse, ut se suosque in ejus fidem dederet, qui ipsum Regis nomine nunquam erat dignatus, quique Balliolum regni æmulum & inimicum infensissimum ad id fastigium evexerat, atque in eo tuendo summâ ope adjuvare per totum illud tempus perseverabat.

Non igitur ante annum MCCCLV. hæc clientelaris regni Scotici possessio

(g) Chartas Joannis Ballioli non metror, utpote qui Davidis Bruffii *progenitor* dici non possit. (h) Vide act. publ. tom. 4. p. 536. — 539. 548. 590. — 595. (i) Vide ead. act. publ. locis citatis.

Davidi nostro II. ab Anglo tradita est : jam videamus an post id tempus hoc fieri potuerit. Et hîc quoque quò minus talis possessionis traditio ab anno MCCCLV. quo Balliolus regno cessit, ad annum MCCCLXXI. quo David fato suo est functus, locum habuerit, eadem aut paria impedimenta se injiciunt. Ac primum, quòd cùm duos adhuc post præfatum tempus annos David noster captivus in Anglia egerit, hoc est, anno demùm MCCCLVII. ad suos redierit; inter condiciones tamen illius liberationis, cujus seriem satis prolixè apud Rymerum (k) perscriptam habemus, nulla de ejusmodi sceptri Anglici in Scoticum dominio, aut juramento fidelitatis ob id à Davide nostro præstando vel minimùm mentio fit. Contra ea, tantum abest, ut in toto hoc negotio Anglus sibi *superioris Domini* nomen, aut David *beneficiarii* adsumat, ut toto Davidis vitæ tempore Anglus eum Scotiæ Regem rarissimè appellet (l). Mira autem fuisset, ac in omne ævum pudenda in Davide nostro animi abjectio & ignavia, si se suosque in ejus clientelam subjiceret; qui suam amicitiam repudiabat, nec ullo ferè alio quàm *prisonarii* (ut diximus) aut *adversarii sui* titulo eum dignabatur. Et tamen ita se rem habuisse, inter plurima alia documenta, luculentissimè demonstrat Eduardi Angli diploma anno MCCCLXXII. conscriptum (m), in quo cùm Robertus noster II. causaretur syngraphas, pro pensionibus ad Davidem nostrum redimendum variis temporibus solutis, non satis validas ac firmas videri, eò quòd Davidis nomini REGIS SCOTORUM titulus non adjungeretur; Eduardus, ut omnem hac de re scrupulum Roberti animo eximeret, hoc ei responsum dat, quod cùm in se singulare sit, eaque omnia quæ superiùs diximus magnopere confirmet, hîc visum est subjicere.

Edwardus Dei gratiâ Angliæ, &c. Rex, omnibus ad quos, &c. salutem. Sciatis quòd, cùm in singulis nostris literis acquietantiæ fratri nostro Scotiæ David de Bruys, dum vitam gerebat in humanis, super receptionibus summarum pro redemptione ejusdem fratris nostri factis, ipsum fratrem nostrum Scotiæ David de Bruys absque adjectione nominis REGIS SCOTIÆ nominaverimus; quas quidem literas idem frater noster, pro se & subditis suis in hac parte sufficientes reputabat, sicut nobis & concilio nostro sufficientes videbantur: per quod causam non videmus formam mutare literarum nostrarum prædictarum. Set in casu, quo Robertus consanguineus noster Scotiæ metuat sibi dictas literas acquietantiæ minus fore sufficientes ex hoc quòd nomen REGIS SCOTIÆ in eisdem literis minimè specificatur, ad majorem securitatem dicti consanguinei nostri, volumus & concedimus, & tenore præsentium declaramus, quòd intentionis nostræ & concilii nostri exitit, & adhuc existit, quòd dictæ literæ acquietantiæ eidem consanguineo nostro priùs factæ, & similiter literæ acquietantiæ, præfato consanguineo nostro, per nomen Roberti consanguinei nostri Scotiæ tantùm, super receptionibus redemptionis prædictæ imposterum faciendæ tanti sint valoris, ac si idem consanguineus noster in eisdem literis REX SCOTIÆ fuit nominatus, & eundem sortiantur effectum. In cujus, &c. Teste Rege apud Westmonasterium, duodecimo die Decembris.

Alterum argumentum, quo evincatur hanc Davidis II. in regnum Scoticum, quæ ab Eduardo Anglo ei data fingitur, investituram, anno MCCCLV. feriozem non fuisse; desumi potest ex alio (conficto illo quidem, ut mox ostendetur, sed) quod ab Hardingo, ejusque hyperaspiste Atwodo, pro genuino venditatur, ejusdem Davidis diplomate; quo sciz. coram Henrico Percy Domino de Alnewyke, & Rodulpho Nevil Domino de Rabye, à Rege Angliæ ad id legatis, David eidem Regi conceptis verbis fidelitatis juramentum præstare perhibetur in hunc modum: *O excellentissime Domine Edwarde Rex Angliæ & Franciæ, ego David Rex Scotiæ devenio per præsentem homo ve-*

(k) Act. publ. tom. 6. p. 12. 31. — 37. 39. — 65. 66. 68. (l) Semel quidem atque iterum ipse Eduardus & Legati sui eum *Scotiæ Regem* nominant. Vide Rymer. act. publ. tom. 6. p. 15. & 69. At hoc, cùm aliàs semper hoc titulo Anglus abstineat, scribæ incuriæ aut obreptioni tribuendum videri possit. (m) Ibid. p. 756.

ster ligius de cætero, de vita, membris & terreno honore, fidem ligiam vobis & heredibus vestris Regibus Angliæ tanquam Dominis superioribus regni Scotiæ totâ vitâ meâ portabo, & vobiscum vivere & mori contra omnes homines. Sic Deus me adjuvet & sanctum Dei iudicium. Et per præsentem recognosco, concedo & obligo me, heredes & successores meos Reges Scotiæ, de vobis & heredibus vestris ac successoribus in perpetuum tenere per servitia prædicta, omnibus ac singulis relaxationibus, quietis clamationibus, remissionibus, & aliis literis quibuscunque per Reges Angliæ in contrarium Regibus Scotiæ per antea factis sive concessis non obstantibus, &c. Hoc autem diploma datum se dicit in monasterio de Coldingham; literas autem patentes Eduardi Angli legatos suos prædictos ad hoc iuramentum accipiendum deputantes datas ait xx. die Martii anno regni prædicti Domini sui xxvi. qui annus anno respondet æræ Christianæ vulgaris MCCCLII. ac propterea hoc, si verum esset diploma, quatuor ferè annos prius fuisse oportet illo Eduardi Ballioli diplomate, quò jus suum omne in regnum Scoticum ad Eduardum Anglum transtulit. Id enim verè scriptum est apud Rokesburghe xx. die Januarii, anno Domini MCCCLV. h. e. juxta consuetudinem Romanam, MCCCLVI. (n). Ut verum fateamur, prædicto illo anno MCCCLII. Davidi Bruffio in Scotiam redeundi ab Eduardo Anglo potestas est facta (o) ut de ipsius redemptione cum sua nobilitate colloqueretur; obsidibus interim datis, ut ni de conditionibus conveniret, ipse se in custodiam rursus traderet. Ex actis autem Anglicis liquet, nihil ex hoc Davidis nostri cum suis colloquio ad ipsius liberationem profectum fuisse, eumque adeò re infectâ in arcem ut antea Londinensem claudendum rediisse (p). Quod cum ita esset, creditu prorsus injustum est, Davidem nostrum tam puffilli aut nullius potiùs animi futurum, ut in tali rerum statu constitutus se suosque in Angli clientelam manciparet. Præsertim si & illud quod suprà diximus addamus, Davidem neque tum, neque unquam ferè postea Scotiæ Regem ab Anglo salutatum fuisse. Imò verè toto eo tempore quo hæc gerebantur, Davidis hostis regnique æmulus Eduardus Balliolus; non solùm REX SCOTORUM ab Anglo constanter compellabatur (q); sed etiam fides ei semel iterumque est data, nihil eorum quæ cum Davide tum agebantur in illius præjudicium versurum (r). Cum igitur ex his manifestè appareat, hoc Davidis nostri instrumentum adulterinum planè ac fictitium esse, rationi utique consonum est, ut cætera ejusmodi ab eodem egregio falsario Hardingo profecta similis farina, id est, commentitia omnia existimentur.

Si quis autem tam præfracto adversus veritatem animo sit, ut hæc ad eum de sententia dimovendum rationes non sufficiant; at ei quantumvis invito & reluctanti confessionem extorquebit, quod tertio loco adferemus, Davidis ipsius ejusque ad Aulam Gallicam Legatorum Roberti Erskini & Normanni Lessæi testimonium, quodque in conventionem inter Joannem Franciæ Regem & Carolum Delphinum ejus filium ex una, & Davidem Scotiæ Regem ex altera parte, Parisiis penultimo die Junii anno MCCCLIX. inita, habetur his verbis (s): *Nous Robert & Normant dessusdits disions, que nostre dit Seigneur le Roy d'Escoffe tant par ses lettres, comme par nous a ce par luy envoyez, avec ses lettres de creance devers Monsieur le Regent dessusdit, que certaine chose estoit comment le Roy & le royaume d'Escoffe de long temps avoient esté travaillez, grevez & dommagiez par les Anglois ennemis des Roys & royaumes de France & d'Escoffe, & avoit esté prins en bataille ledit nostre dit Seigneur le Roy d'Escoffe, & longuement detenu prisonnier en Angleterre; de la quelle prison il se peut estre deslivrez plus aysement, & eut pu avoir paix assez aisée, si il se vouloit estre departy des confederations & alliances qui estoient & sont entre*

(n) Ejus exemplum ex autographo descriptum vide apud Rymerum, tom 5. p. 823. (o) Ibid. p. 722. &c. (p) Ibid. p. 736. 737. 746. (q) Ibid. p. 733. 742. 759. 789. 815. (r) Ibid. p. 748. 788. (s) In supradicto codice MS. cui titulus, *Traitez entre les Roys de France & d'Escoffe*, fol. 20.

les Roys & royaumes de France & d'Escoffe, laquelle chose il n'a oncques voulu consentir, & à traité seulement sur la delivrance de sa personne, &c. Ex postremis hisce verbis meridiano jubare clariùs patescit Davidem nostrum toto captivitatis suæ tempore, h. e. ab anno MCCCXLVI. ad annum MCCCCLVII. nihil adversus veteris inter Francos & Scotos amicitiae fidem fecisse, sed de sola personæ suæ liberatione cum Anglo transigere voluisse: quod utrumque falsissimum fuisset, si se suosque in Anglorum servitutem turpiter mancipasset. Quòd si diuturnus carceris squalor id ei exprimere nequiverat, multò certè minus existimandum est eum libertati restitutum animum ut id faceret induci potuisse.

Hæc paullo prolixiùs, & magis fortè quàm par erat (t) sumus prosecuti, non tam quòd ab Andersono nostro, cui tanti ea non videbantur, levi brachio sunt transmissa, quàm ut eadem operâ & Atwodum refutarem, & usum ex chartis genuinis ad adulterinorum fraudes detegendas ostenderem.

XXXIV. Priùs autem quàm hanc materiam prorsus missam faciam, continere me non possum, quin unum adhuc, sed ex contraria parte, inscitiae an potiùs impudentiae Atwodianæ exemplum in medium proferam. Is nimirum eadem ratione quâ spuria diplomata, prout usibus suis inservire videbantur, pro legitimis venditare ac tueri præsumit; ita genuina quæ sunt, si modò consiliis suis adversentur, fraudis ac imposturæ insimulare haud veretur. Hujus rei insigne documentum suppeditat charta Roberti Senescalli Scotiae Comitum de Stratherne, postea sub nomine Roberti II. Scotorum Regis, data apud Perth xii. die Januarii anno MCCCCLXIV. i. e. juxta computationem Romanam, quâ nunc utimur, MCCCCLXV. quam ex autographo, quod in archivis collegii Scotorum Parisiis asservatur, Ludovicus Innesius ejusdem collegii Primarius, ad vindicandos Regiæ Stuartorum stirpis ab inusta à quibusdam Historicis nostris labe natales, in lucem edendam curavit anno MDCXCV. Hoc autem nobilissimum instrumentum non ante typis mandari voluit cl. Innesius, quàm de ejus fide & auctoritate ex testimonio doctissimorum & rei in primis antiquariæ peritissimorum virorum sibi constaret. Ex hoc numero, ut alios omittam, præcipui erant Eusebius Renaudotius Historiographus Regius, Stephanus Baluzius juris Canonici Professor Regius, & bibliothecæ Colbertinae Præfectus, Joannes Mabillonius & Theodericus Ruinartius Monachi Benedictini congregationis S. Mauri, omnes ob multiplicem eruditionem & scripta æternum victura celeberrimi; qui, ut ipsorum verbis rem efferam, *convenientes anno Domini MDCXCIV. die xxvi. mensis Maii, chartam supra commemoratam nobis, inquit, ab eodem cl. viro Ludovico Innese exhibitam, diligenter inspeximus, examinavimus, & eâ curâ quâ major adhiberi non potuit, excussimus, eamque testamur esse antiquam, genuinam, scriptam caractere omnino illorum temporum, nullam falsi aut suppositionis suspensionem facere posse, sigillis duobus sigillatam, quæ testamur etiam esse antiqua & integra, &c.*

Diploma Roberti Senescalli Scotiae authenticum & genuinum adversus frivolas Gul. Atwodi cavillationes probatur.

Chartæ hujus tam illustri luculentoque testimonio comprobata *authenticam*, non dico in dubium vocare, sed apertè negare ausus est Atwodus (u); qui non aliam ob causam, credo, quàm quod suis rationibus obstare videretur, eam à Scotici collegii Jesuitis (x) aliisve monastici cujusdam ordinis apud Parisienses hominibus fabricatam manifesta imposturæ indicia prodere affirmat.

(t) Hujus autem à mendace illo Hardingo Davidi nostro obtrusi diplomatis fallacia eò nobis accuratius excutienda videbatur, quòd egregius alioquin rerum Anglicarum scriptor Robertus Bradius, (in continuata sua historia, p. 198.) itemque reverendissimus Gul. Nicolsonus, in Anglorum bibliotheca historica, p. m. 68. id pro genuino habuerint: quanquam hic (ut suprâ notatum) meliora doctus sententiam suam retractaverit. Regum verò Anglorum, Henrici VI. VII. & VIII. quæ pro fictitiis hisce Regum nostrorum chartis ab Atwodo (*superior. Angl. re-asserta*, p. 99. 100. & 101.) adfertur, auctoritatem non moror, utpote qui non sum nescius, Principibus belli adversus vicinos causas quærentibus solenne esse eas ex rebus levissimis, sæpe etiam & nullâ ratione subnixis, arcessere. (u) De superiore & directo dominio, p. 514. (x) Collegium Scotorum Parisiense neutiquam ex Jesuitis, quòd somniavit Atwodus, consistit.

At quæ sunt manifesta illa imposturæ indicia? Nimirum hæc quatuor vel quinque adfert Atwodus (y): 1. Quòd Robertus II. licet tum tantum Scotiæ Senescallus, Regio tamen more plurali numero utens, *sigillum NOSTRUM præsentibus appensum* dicat. 2. Quòd ex affectata Regia potestate, se suosque heredes in quacunque diœcesi degentes, cuicunque libitum esset Episcopo subjiciat. 3. Quòd illustris Tarbatæ Vicecomes, quanquam Elizabethæ Moræ, Roberti II. in ea charta commemoratæ uxoris, familiam ostenderit, consanguinitatem tamen illam aut affinitatem, quæ contractui matrimoniali inter eos impedimentum in illa charta dicuntur iniecisse, haud repererit. 4. Quòd decem marcarum, quæ capellano sustentando in illa charta concessæ supponuntur, nulla solutio, aut colore juris nixa requisitio, quæ rei fidem confirmet, factæ obtendantur. 5. Quòd in illa charta Joannes Roberti filius *Dominus de Kyle* insigniatur, qui tamen ante xiv. annos, id est, anno MCCCL. ex nobilissimi Tarbatii calculo, in charta Regis Davidis *Comes de Carrick* est appellatus: nunquam autem compertum, ut Comes instrumento subscribens se solo *Baroniæ* titulo nominare sit contentus.

Ex his (si Diis placet) indiciis hujus chartæ fallaciamprehendisse se fœmniat vanissimus nugator. At ego faxo, Lector candide, si vacuum mihi animum vel paullum commodaveris, ut nihil in his, præter propudiosam hominis inscitiam pari arrogantiam pensatam, sis deprehensurus. Id autem quòd certius intelligere possis, chartæ ipsius exemplum tibi ob oculos ponendum existimavi.

Omnibus hanc cartam visuris vel audituris, Robertus Senescallus Scociæ, Comes de Stratherne, salutem in Domino sempiternam. Cum dudum venerabili Patri Domino Willelmo Dei gratiâ Episcopo Glasguensi fuerit per litteras Apostolicas specialiter delegatum, ut super matrimonio contrahendo inter nos & quondam Elizabeth More, dum ageret in humanis, non obstante impedimento consanguinitatis & affinitatis contractui matrimoniali prædicto impedimentum præstante, auctoritate Apostolicâ dispensaret, dummodo duas cappellas vel unam, pro arbitrio ipsius Episcopi, perpetuò fundaremus; ac dictus venerabilis Pater, consideratis in hac parte considerandis, nobiscum super impedimento prædicto auctoritate quâ supra dispensans, nobis injunxerit, ut una cappellania in Ecclesia Glasguensi ad unum certum altare ad pensionem decem marcarum sterling. annuatim percipiend. de certis redditibus nostris fundaretur perpetuò, nosque eandem cappellaniam sic fundare fideliter promiserimus infra certum tempus jam transactum, nobis tunc per dictum Episcopum limitatum; noverit universitas vestra nos ex causa præmissa dedisse, concessisse, & hac præsentis cartæ nostræ confirmasse, pro nobis & heredibus nostris perpetuò, Deo, Beatæ Mariæ Virgini, Beato Kentegerno, & uni cappellano celebranti & celebraturo perpetuò in Ecclesia Glasguensi prædicta decem marcas sterling. ad sustentacionem ejusdem cappellani annuatim percipiend. de annuo redditu quadraginta librarum sterling. exeunte de terra del Cars Abbatibus infra Vicecomitatum de Stryvelyne, & nobis & heredibus nostris debito per religiosos viros Abbatem & conventum monasterii Sanctæ Crucis de Edynburgh, tenend. habend. & percipiend. annuatim in perpetuum eidem Cappellano qui pro tempore fuerit, per manus dictorum religiosorum ad terminos Pentecostes & Sancti Martini in hyeme, per porciones æquales, in liberam, puram & perpetuam elymosinam, adeò liberè, quietè, plenariè & honorificè, sicut aliqua elymosina per totum regnum Scociæ liberiùs conceditur, percipitur, sive datur; & nichilominus totum jus nobis competens per cartam infeodacionis recolendæ memoriæ Domini Regis Roberti avi nostri, sive obligatorium dictorum Abbatibus & conventus, seu quascunque alias evidencias ad compellendum dictos Abbatem & conventum ad solucionem dicti annui redditus decem marcarum in Episcopum Glasguensem qui pro tempore fuerit, & Capitulum Glasguense sede vacante, per hanc cartam nostram perpe-

tuò transferimus, ipsosque & eorum alterum, quantum ad hoc, nostros & heredum nostrorum assignatos & assignatum facimus, constituimus, & etiam ordinamus. Et si fortè contingat, quod absit, quòd dictæ decem marcæ annuæ per dictum cappellanum qui pro tempore fuerit percipi non potuerint, ut est dictum, vel ex eo quòd dicti Abbas & conventus solvere noluerint, aut compelli non potuerint ad solutionem earundem, vel ex eo quòd nos aut aliquis heredum nostrorum, contra præsentem infeodacionem & concessionem nostram, solutionem dictarum decem marcarum impediverimus aut impediverit, aut per nos seu alium vel alios, clam vel palam, directè vel indirectè procuraverimus seu procuraverit impediri; obligamus nos & heredes nostros per omnia bona nostra mobilia & immobilia ad solvend. dictas decem marcas de aliis redditibus nostris, ubi Episcopus Glasguensis qui pro tempore fuerit, vel capitulum ejusdem sede vacante, duxerit eligend. toto tempore quo cessatum fuerit à solutione dictarum decem marcarum percipiend. de annuo redditu supradicto; subjicientes nos & heredes nostros jurisdictioni & cohercioni Episcopi Glasguensis & ipsius officialis qui pro tempore fuerint, ut ipsi per omnimodam censuram Ecclesiasticam nos & heredes nostros compellere valeant ad perficienda omnia & singula supradicta, in casu quo defecerimus vel defecerint, quod absit, in aliquo præmissorum. Et ultra omnia prænotata nos & heredes nostri prædicti donacionem & concessionem nostram de dictis decem marcis annuis percipiendis ut supra de annuo redditu supradicto prædictis Episcopo, Ecclesiæ Glasguensi, & Cappellano qui pro tempore fuerint contra omnes homines & feminas warrantizabimus, acquietabimus, & in perpetuum defendemus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum unà cum sigillo Johannis Senescalli Domini de Kyle primogeniti & heredis nostri præsentibus est appensum. Hiis testibus, venerabili Patre Domino Roberto Abbate monasterii de Kylwynnyne, & Dominis Johanne Senescallo fratre nostro, Hugone de Egghyntonne & Thomà de Fauside Militibus, Johanne Mercer burgeni de Perth, Johanne de Rose, & Johanne de Tayt Armigeris nostris, & aliis. Apud Perth, duodecimo die Januarii, anno Domini millesimo tricentesimo sexagesimo quarto.

Hæc est memorabilis illa Roberti, tum Senescalli, postea Regis Scotiæ charta, cujus sinceritatem tot viri docti & illustres unanimi suffragio confirmârunt: nunc ad Atwodi adversus eam objectiones vel potiùs cavillas diluendas est pergendum.

1. *Primum* autem quod huic chartæ objicit, pluralis sciz. numeri usus, Atwodum in moribus istorum temporum (z) præsertim Scoticis planè hospitum ostendit. Quamvis enim apud Anglos ejusmodi pluralis pro singulari adhibendi consuetudo rarissimè (a) obtinuerit; nihil tamen apud Scotorum primi ordinis proceres, à Roberti saltem Brussii temporibus, in hunc usque diem magis frequentatum. Hujus rei innumera suppetunt exempla: sed nos quæ in privatorum scriniis asservantur omissis, (ne & ea, quâ frontis audaciâ est, conficta etiam arguat Atwodus,) pauca ex Davidis nostri II. (cui Robertus Scotiæ Senescallus tempore æqualis fuit) actis publicis, quæ nostris ipsismet oculis sunt lustrata, in medium proferemus. Chartæ autem à nobis hîc memorandæ ejus generis sunt, quæ confirmatoriæ appellantur, vulgò etiam INSPEXIMUS vel VIDIMUS dictæ (b), illarum quas confirmant literas in gremio suo complectentes.

1. Est Confirmatio chartæ Willelmi Comitis de Sotherlande, factæ Nicolao fratri suo 17. Octob. regni sui 34. i. e. anno Domini 1363.
2. Confirmatio chartæ Patricii de Dunbarr Comitis Marcie & Moraviæ, factæ Alexandro de Richinton 18. April. regni 35. i. e. anno Dom. 1365.

(z) Possum innumera hîc proferre instrumenta, in quibus non solum Principes, sed alii viri illustres, apud Germanos, Gallos, Italos, pluralem de se unis loquentes hoc & præcedente etiam tempore adhibuerint. (a) Non tamen adeò rarissimè, ut non quædam ejus rei exempla apud Dugdaliū in suo Monastico Anglicano aliosque reperiantur. (b) Hoc nomen ejusmodi chartæ inde traxerunt, quòd Principes eas confirmantes, primo ferè initio se illas inspexisse aut vidisse perhibeant.

3. *Confirmatio chartæ Thomæ Comitis de Marr, factæ Egoni filio Fergusii 9. Sept. regni 36. i. e. anno Dom. 1365.*
4. *Confirmatio chartæ Patricii Comitis de Dunbarr, concessæ Thomæ Papedy 10. Feb. regni 37. i. e. anno Dom. 1367.*
5. *Confirmatio chartæ Patricii de Dunbarr Comitis Marcie & Moravia, factæ Priori & conventui de Coldingham ---- Aug. regni 38. i. e. anno Dom. 1367.*
6. *Confirmatio chartæ Thomæ Senescalli Comitis de Anegus & Domini de Bonkyll, factæ Andreae de Perkenton 10. Mart. regni 39. i. e. anno Dom. 1369.*
7. *Confirmatio chartæ Walteri de Lesley Domini de Filorth, factæ Joanni de Urchard 8. Decemb. regni 40. i. e. anno Dom. 1369.*
8. *Confirmatio chartæ Douenaldi Comitis de Levenax, factæ Mauritio de Buchanane 26. Januarii, regni 41. i. e. anno Dom. 1371. (c).*

Ex

(c) In annis Christi, annis regni Davidis II. respondentibus, notandis, normam secutus sum in omnibus, quod sciam, ejus chartis observatam. Hic autem (ne quid dissimulem) res occurrit prorsus admirabilis, & omnem fidem, nisi de ea certissimis documentis constaret, supergressa. Ea autem est, quod in actis hujus Regis uno minimum anno sit erratum; hoc est, primus regni annus pro secundo, secundus pro tertio, atque ita porro, numeretur. Rem verò se ita habere hinc evidentissime apparet, quod non modò nostri scriptores, sed acta Angliæ publica Robertum Brissium, Davidis patrem, mense Junio anni 1329. (nostri idibus seu septimo ejus mensis) mortuum confirmant. Vide & inter se confer Rymeri vol. 4. p. 397. 400. 406. 410. 445. & 462. Hoc igitur constituto, primus regni Davidis annus numerandus est à 7. Junii anni 1329. ad eundem diem anni 1330. secundus abhinc ad 7. Junii 1331. tertius ad 7. Junii 1332. & ita deinceps ad 7. Junii 1370. quo die incipere debet annus regni Davidici quadragesimus secundus, qui & (cùm ille è vivis excessit 22. Februarii sequentis) ultimus ei fuit. Etli autem hæc omnia, æquè ac anni solisque vices, certissima sint & immutabilia; non tamen minus certum est, Davidem nostrum vel ejus ministros in annis regni sui numerandis alià ac diversâ computandi ratione usos fuisse. Infinitum esset, quæ ad hanc rem confirmandam adduci possunt exempla hic recensere. Hæc igitur pauca, ex ipsis actis publicis pleraque desumpta, ac meismet oculis lustrata, selegisse suffecerit. *Primò*, ex actis publicis Scotiæ, (1.) Charta Regis Davidis, n. 166. Alexandro Cockburn concessa 17. April. anno gratiæ 1361. regni 31. (2.) ejusdem, n. 235. Tho. de Rate, 23. Octob. 1369. regni 40. (3.) n. 237. Jacobo de Douglas Militi, 8. Decemb. 1369. regni 40. (4.) n. 239. Alex. de Lindesay Militi, 15. Jan. 1369. regni 40. (5.) n. 256. Willelmo Comiti de Ross, in pleno parlamento, 23. Octob. 1370. regni 41. (6.) n. 257. Duennaldo Macnayre, 24. Octob. 1370. regni 41. *Secundò*, ex Rymeri act. publ. (7.) vol. 6. p. 68. Ratificatio conventionum pro ipsius redemptione, in pleno concilio suo apud Sconam, 6. Novemb. 1557. regni 28. (8.) Ibid. p. 632. Forma treugarum Scotiæ pro 14 annis, Edinburgi 20. Julii 1369. regni 40. *Tertiò*, ex ejusdem Rymeri epistola prima ad Episc. Carleol. p. 38. (9.) obligatio facta Domino Regi per David de Bruys, Londini 4. Junii 1370. regni 40. *Quartò* denique, ex conventionem illa supra memorata p. 36. inter Joannem Franciæ & Davidem Scotiæ Reges, in qua (10.) potestas Legatis suis de ea re agendi à Davide commissa est 10. Maii 1359. regni 29. Possèm & alia ex monasteriorum nostrorum libris eodem pertinentia testimonia adferre. Sed quæ hætenus protulimus ad rem extra controversiam ponendam sufficiunt, Davidem nimirum, aut qui ei à consiliis vel secretis fuerant, in ejus regni temporibus notandis annum unum prætermisisse. Res hæc mirifica ac planè stupenda, cujusque causam inquirenti ac in omnes partes me versanti nulla alia occurrit præterquam hæc; quod, cùm ardente apud nos per multos annos funestissimo bello, David, ut extra periculum esset, in Gallia diversaretur, nulla aut certè paucissima ejus nomine eo tempore diplomata edita fuisse credibile sit. Illo autem ad suos secundo die Junii anno 1342. i. e. exeunte ejus regni anno 13. reverso, qui ejus actis scribendis præfuit, non advertens septimum illius mensis diem novum regni annum inchoare, mirà atque intolerandâ oscitantia totum qui secutus est annum decimo tertio ejus regni anno accensuit. Hoc autem errore semel admisso, eadem incuria, aut veri calculi postea forsitan agniti dissimulatione, ad Davidis usque vitæ finem in eo est perseveratum. Quidam fortè existimabunt Reges olim nostros, non à parentum obitu, sed ab ipsorum inauguratione regnorum suorum exordia arcessisse, eamque adeò rationem in numerandis Davidis annis tum fuisse sectatam. In ea quidem hæresi fuit noster Buchananus, qui ex eo quod David noster II. coronatus fuerit 24. die Novemb. anni 1331. ei non nisi 39 regnandi annos tribuit. At eam non fuisse Regibus nostris regni sui annos auspiciandi consuetudinem, quum multa alia, tum ipsa Davidis nostri acta publica, quorum multa se perhibent regni ejus anno 41. scripta, liquidò commonstrant. Porro duo hujus Regis supra memorata instrumenta, unum 20. Julii anno 1369. & regni 40. alterum 4. Junii anno 1370. & regni itidem 40. perscripta, manifestè ostendant Davidis ministros regni ejus ab aliquo die inter 4. Junii & 20. Julii, intercedente, non à die coronationis, 24. sciz. Novembris, qui ab his mensibus longè distat, initium repetivisse. Cæterum, cùm Robertus Davidis II. pater septimo die Junii, (ut superius dictum,) hoc est, medio illo inter 4. Junii & 20. Julii spatio, decesserit; hinc plus quam probabile efficitur, septimum illum Junii diem terminum existisse, à quo Regis illius Scribæ (quanquam, ut supra demonstravimus, unum annum ex incuria postverterint) in supputandis ejus regni annis, exordium constanter sumpserunt. Quædam de hac re videri possunt in annotationibus nostris ad Buchanani hist. edit. Fri-barnianæ p. 432. in quibus tamen (neque lateri puder) hunc in actis nostris publicis parachronismum (quis enim id expectaret?) nondum tum animadvereram. Id demùm hic adjicere libuit, syngraphæ Edwardi Angli de receptione 10000 marcarum à Davide Rege Scotiæ (cujus exemplum apud Rymerum vol. 4. p. 445. habetur) autographum in archivis nostris adhuc extare: quod, cùm in multis ab altero illo diversum sit, hinc vitum est exhibere, vocibus in Rymeri exemplo omissis Italico quem vocant caractere

Ex his chartis (in quibus omnibus viri nobiles illic commemorati pluralem semper de se unis loquentes usurpant) prima anno uno & tribus ferè mensibus Roberti Senescalli instrumento antiquior est; secunda & tertia eodem anno scripta; quarta & quinta annis duobus; sexta annis quatuor; septima annis ferè quinque; octava denique sex annis eo posterior est. Huc addi potest, quòd Robertus Senescallus his omnibus dignitate præstabat, utpote qui, toto tempore quo Rex David captivus in Anglia tenebatur, Scotiæ Prorex fuerit, atque ex avi Roberti Brussii testamento Ordinumque decreto proximus post Davidem filium ipsiusque liberos regni heres designatus. Ex his autem exemplis manifestissimè elucet, pluralis apud nos numeri pro singulari usum, non solum Regibus, sed proceribus etiam eo tempore receptum fuisse; tantumque adeò abesse, ut hæc Roberti Senescalli charta propterea sit falsitatis damnanda, ut contrà, si singularem in ea numerum de se loquens adhibuisset, haud levis de ejus fide suspicio inde oriri posset; cum nemo, quod sciam, de Scotorum supremi ordinis viris alio eâ tempestate quàm multitudinis numero in suis chartis uteretur.

2. *Secundum* Atwodi argumentum, quo illustris hujus diplomatis auctoritatem convellere conatur, insigne ipsius ignorantia, aut (quod vero propius est) improbitatis fideique planè sublestæ specimen exhibet. Ait enim ex eo quòd Robertus, quasi Rex esset, se suosque heredes, in quacunque diœcesi commorantes aut commoratuos, sub cuius ipsi lubitum esset Episcopi jurisdictionem supponat, ejus fraudem apparere. At primùm totam hanc rem consultò & dedita operâ Atwodus malè narrando corrumpit. Non enim Robertus se cuiusunque Episcopi potestati subjicit; sed ex promisso, quo se diu antea Wilhelmo Episcopo Glasguensi (in ipsius chartæ initio) devinctum testatur, se heredesque suos eidem (eique soli) Episcopo ejusque successor, aut ipsius Officiali, qui pro tempore fuerit, submittit, ut ad annuam decem marcarum suæ Ecclesiæ hac chartâ concessarum solutionem, ipsi, si necesse esset, per censuram Ecclesiasticam adigerentur. Quàm autem egregiæ manifestæque prævaricationis reus tenetur Atwodus, qui ex his hujus instrumenti verbis, *Subjicientes nos & heredes nostros jurisdictioni & cohercioni Episcopi Glasguensis, &c.* colligere præ se fert Robertum Senescallum se, ex unius in alterius cuiuspiam Episcopi jurisdictione, pro lubitu transferre voluisse? Nullius enim in tota hac charta Episcopi mentio fit, præterquam solius (ut dixi) Glasguensis, cujus Ecclesiæ annua illa in ea memorata pecuniæ pensio ex præcedente pacto debebatur, cuiusque in diœcesi pleraque ipsius Roberti prædia & possessiones, comitatus de Carrick, dominium de Kyle, ager Renfroanus & insula Bota sita erant. Ad rem verò ipsam quod attinet, nihil magis solenne iis temporibus fuisse, quàm ut, qui terras aliasque eleemosinas viris locisve religiosis concedebant, se, si fidem fallerent, diris ecclesiasticis percutiendos subjicerent, nōrunt omnes in ejusmodi monumentis vel levissimè versati (d). Nihil autem absurdius, quàm quòd

tere expressis: "Edwardus Dei gratiâ Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, & Dux Aquitanie, omnibus, ad quos presentes littere pervenerint, salutem. Noveritis nos recepisse, & in pecunia numerata plenè habuisse, ab excellentissimo Principe Domino David Dei gratia Rege Scotorum illustri, fratre nostro carissimo, decem millia marcarum sterlingorum de termino nativitatæ beati Joannis Baptiste proximo præterito, in partem solutionis illarum triginta millium marcarum, in quibus præfatus Dominus Rex virtute pacis inter nos & celebris memoriæ Dominum Robertum nuper Regis Scotorum patrem ipsius Domini Regis David hætenus mittere tenebatur. De quibus quidem decem millibus marcarum fatemur nos esse plenè pacatos, & dictum Dominum Regem David, heredes suos & suos successores, ac ceteros quorum interest, tenore presentium acquietamus imperpetuum. In cuius rei testimonium has litteras nostras fieri fecimus patentes, teste me ipso, apud Wodestok xv. die Julii, anno regni nostri quarto," i. e. anno Dom. 1330.

(d) Ex multis unum liceat hic ex chartulario Moravienfi, fol. 82. exemplum referre; eoque magis, quòd non solum hanc de qua loquimur consuetudinem, quâ viri illustres donaria ad pios usus conferentes se ad pacta sua implenda per coërcionem ejus loci Episcopi adigendos subiciebant; sed & alterum illum pluralis pro singulari numero adhibendi ritum, diu ante annum 1364. apud nos invaluisse confirmet. Est autem diploma viri in omne ævum celebrandi Thomæ Ranulphi, Comitis Moraviæ, Domini vallis Annandæ & Manniæ, dat. apud Elgyn xvi. die mensis Maii, A. D. 1328. quo, "Nos, inquit, (verba sunt ipsius instrumenti,)

quòd affectatam hic arguat à Roberto Senescallo *regiæ potestatis quandam ante tempus similitudinem*. Nunquam enim Reges se cuiusvis Episcopi, præterquam Romani, idque rarò, atque cum ipsis cum Principibus exteris res erat, censuræ in suis pactis & conventionibus sanciendo subijciebant.

3. *Tertium* Atwodi argumentum responso prorsus indignum. Qualis enim, amabo, hæc ratiocinatio est? *Illustris Tarbatæ Vicecomes consanguinitatem illam, quæ matrimonio Roberti Senescalli cum Elizabetha Mora obstabat, indagando reperire nequiverat; ergo ea nulla, nuptiæque ipsæ confictæ erant*. Hoc enim pacto similique ratione quodcunque nobilissimum illum virum, vel alium quemvis, supra trecentos annos latuerit, id propterea pro falso habendum. Frustra igitur viri docti in veteribus ejusmodi monumentis excutiendis laborant, si quæcunque in illis scripta fide sunt caritura, nisi non de iis modò, sed & de omnibus eorum adjunctis & circumstantiis aliunde constiterit.

4. Quod *quartò* huic chartæ Atwodus objicit, communem planè sensum transgreditur. *Nulla, inquit, decem marcarum in illa charta ad capellanium alendum concessarum solutio, aut jure nitens requisitio facta, memoratur*. Quam hîc solutionem aut jure nitentem requisitionem hic narrat insulsus cavillator? An ulla ejus pecuniæ solutio deberi, aut requisitio fieri potuit, nisi quæ ex hujus instrumenti verbis apertè significantur? In eo nempe pollicitum se ait Robertus Willelmo Episcopo Glasguensi, se intra definitum tempus & sub certa conditione ab Episcopo præstanda, unam vel duas, pro arbitrio ipsius Episcopi, capellas in ejus Ecclesia fundaturum. Conditionem præstitam, diem promissi implendi jam diu præteritam Robertus agnoscit. Ut igitur quod verbis (vel scripto forsitan) promiserat, re tandem exsequeretur, chartam hanc conficiendam curat, quâ se suosque heredes ad decem marcas sterlingorum, ad capellani in prædicta Ecclesia sacra facturi sustentationem (quod sciz. ex pacto Episcopus fieri petierat) quotannis solvendas arctissimum in morem obstringit. *Atqui* (inquiet forsitan Atwodus; nam quid aliud dicere possit haud video) *nusquam in ea charta Robertus se ab Episcopo interpellatum dicit ut polliciti fidem exsolveret*. Quasi verò omnia, quæ pactum aliquod præcæferint, in eo narrari oporteat. Credibile quidem est, Robertum, tempore jam diu elapso (e), ab Episcopo sæpius fuisse appellatum, ut capellam illam insti-

instrumenti,) ad honorem Dei & divini cultûs ampliationem, quinque capellanos perpetuos, pro salute animæ magnifici Principis & Domini nostri Domini Roberti Dei gratia Scotorum Regis illustris, avunculi nostri, heredum & successorum suorum, & pro salute animæ nostræ & animarum progenitorum nostrorum, heredum, affinium & amicorum, celebraturos in eadem [ecclesia sciz. Moraviensi,] fundare volumus & promittimus; ad quorum quinque capellanorum sustentationem damus, concedimus & assignamus, & præsentem cartâ nostrâ confirmamus, pro nobis, heredibus & successoribus nostris, viginti tres libras tredecim solidos & quatuor denarios esterlingorum annui redditus perpetuis temporibus percipientes, &c. Et multò post: "Et si contingat, quod absit, nos, heredes nostros vel successores, huic nostræ piæ donationi & concessioni in aliquo opponere, contradicere vel contravenire, volumus & concedimus pro nobis, heredibus & successoribus nostris, quod Episcopus Moraviensis qui pro tempore fuerit, vel sede vacante Decanus & capitulum, quorum JURISDICTIONI & coercioni, quoad hoc, specialiter & expresse submittimus per præsentem, nos, heredes nostros & successores, per omnimodam censuram ecclesiasticam, tam in personis quàm in terris, liberè compellat & distringat ad observantiam omnium prædictorum," &c. Ex his cernere est, neque lac lacti nec ovum ovo similis esse, atque hæc Thomæ Ranulphi charta illi Roberti Senescalli similis est. Quanta igitur existimanda est Atwodi aut inscitia, aut verius animi perversitas, qui has ipsas rationes, quæ chartæ Roberti Senescalli fidem maximè stabilunt, ad eam labefactandam incauto lectori obtrudere non erubescit!

(e) Nuptias hæc canonicè (ut dici solet) celebratas fuisse narrat Fordonus, aut ipsius continuator Bowmakerus, anno MCCCXLIX. cujus verba, utpote veram (ut mihi quidem videtur) hujus rei commemorationem complectentia, hic duxi subijcienda. "Iste Robertus copulavit sibi de tacto unam de filiabus Adæ More Militis, de qua genuit filios & filias extra matrimonium; quam postea, impetratâ dispensatione sedis Apostolicæ, desponsavit canonicè & formâ Ecclesiæ, anno sciz. Dom. MCCCXLIX." Hanc rei narrationem (quæ in omnibus Scotchronici quæ mihi conspecta sunt exemplaribus habetur) Fordoni ipsius, non Bowmakeri continuatoris esse, rectè (ut mihi videtur) colligit Tho. Hearnus, in præf. ad suam Fordoni editionem, p. 176. & seqq. Aliter enim non tam turpiter sibi Bowmakerum fuisse contradicendum, qui alibi has nuptias celebratas demùm ait post Euphemie Reginæ mortem, quod, ipso referente, non nisi anno Christi MCCCLXXXVII. accidit. Rem prorsus falsam, inter innumera alia, hoc Roberti Senescalli diploma demonstrat: sed & eam porrò incredibilem reddunt quæ ab ipso Bowmakero de morte Roberti Gubernatoris Scotiæ referuntur, eum sciz. obiisse 3. Non. Septembris anno MCCCCXIX. octogenario majorem: eo enim pacto eum natum fuisse oportet anno MCCCXXXIX. At

institueret ac idoneâ mercede suffulciret : id quod ipsius instrumenti verba haud obscure innuere videntur. At si hoc abfuerit, satis est ad Atwodi argumentationes retundendas, si dicamus Robertum suâ sponte, nullâque aliâ re quàm promissi fide adductum, priorem suam stipulationem, ut virum probum decuit, hoc diplomate dato adimplêsse.

5. *Quintum* atque *ultimum* Atwodi argumentum aliquid habere roboris primâ fronte videtur : *absurdum* nimirum *esse, ut qui anno MCCCL. Comes Carrickæ salutabatur, post xiv. annos, i. e. anno MCCCLXIV. simplice titulo Domini de Kyle, i. e. inferiore honoris gradu, se nominaret.* At falso prorsus fundamento hîc nititur Atwodus : tantum enim abest, ut hæc charta Davidis II. cujus meminit illustris Tarbatia Vicecomes (f), in qua Joannes Roberti Senescalli maximus natu filius Comes de Carrick insignitur, anno MCCCL. sit scripta, ut illa non nisi exeunte anno MCCCLXX. aut ineunte MCCCLXXI. exarata, ac proinde eâ de qua nunc agimus Roberti Senescalli chartâ sex annos posterior sit. Hallucinationi Atwodianæ (nisi potius fraus dicenda est) ansam præbuit error typographicus in libro nobilissimi Vicecomitis Tarbatia, postea Comitis Cromartia honore aucti, quo natales Roberti nostri III. ab inusta à plerisque historicis nostris macula egregiè vindicantur : in quo p. 26. de hac Davidis charta loquens, eam scriptam ait 17 annis ante mortem Euphemie secundæ Roberti Senescalli uxoris ac Scotorum Reginae. Hunc numerum 17 (ut in talibus labi facile (g) est) in 37 mutavit typosetæ incuria. Errorem vidit emendavitque in altera libri sui editione vir illustris : cum etiam, nisi id libens dissimulare voluerit, nullo negotio deprehendere poterat Atwodus ex alio ejusdem libri loco, p. viz. 24. ubi dictus Cromartia Comes hoc Davidis instrumentum *in quodam ex ultimis ejus parliamentis datum* memorat. Ad rem verò ipsam quod attinet, hanc ego chartam in archivis publicis meismetipsis oculis sæpius lustratam, omnium Davidis nostri II. actorum postremam, ac post viginti alia anno ejus regni xli. scripta positam, proindeque æræ Christianæ, ut diximus, MCCCLXX. aut MCCCLXXI. (h) exaratam, pro re certissima affirmo (i). Utique cùm Edinburgi sit datum, anno MCCCL. exarari non potuit hoc diploma ; ab anno quippe MCCCXLVI. ad MCCCLVII. David noster in custodia apud Anglos tenebatur (k) ; nullum certè toto eo tempore Edinburgi Ordinum regni conventum habuit.

At cùm ille filius fuerit Roberti Senescalli & Elizabethæ Moræ (ut Georgius Crawfordius de Nobilit. Scot. p. 6. monstravit) natu tertius, fortè & post filiam unam & alteram genitus ; Joannem Roberti Senescalli filium natu maximum genitum fuisse necesse est anno minimum MCCCXXXVII. i. e. 50 ante obitum Euphemie annis. Ab omni autem veri similitudine (ut alia defuerint) abhorret, Robertum (tum adeò grandævum, & regnandi impotem, ut altero post anno, narrante ipso Bowmakero, sciz. MCCCLXXXIX. Robertum ipsius filium, Fife Comitem, Scotiæ Proregem constituerit) Elizabetham Moram jam effœtam & omni decore spoliata antum connubio sibi junxisse. Id solum adjicio, Richardum Hayum de Drumboot, patriarum antiquitatum dum vixit diligentem scrutatorem, in suis natalium Roberti III. vindiciis, has patris ipsius cum Elizabetha Mora nuptias (quas ab initio justas ac legitimas fuisse contendit) in annum conjicere MCCCXXXIV. At quas opinionis suæ adfert rationes, mihi ne utiquam satisfaciunt. Sed neque reverendi & alioquin sagacissimi viri Jo. Sagii argumentationes probare possum, quibus ille, in præfatione ad Drummondii Hawthorndenii opera, p. 41. adductus, nuptias hæc ad annum MCCCXXXV. aut MCCCXXXVI. referendas vult. Nihil enim inde concludi aliud potest, quàm Joannem filium natu maximum tum genitum fuisse : at non ideò justo eum matrimonio susceptum consequitur. Verius ergo videtur quod à Fordono traditum, Joannem sciz. multosque alios Roberti Senescalli filios & filias extra matrimonium, cui consanguinitas cum ipsorum matre impedimentum præstabat, prognatos fuisse : sed, isto obice per Rom. Pontificis dispensationem remoto, nuptiisque juxta tum receptos Ecclesiæ canones anno MCCCXLIX. peractis, omnes legitimos evasisse.

(f) Est autem statutum trium regni Ordinum consensu approbatum, quo Episcopis de bonis suis mobilibus testamento vel aliter disponendi potestas conceditur. (g) Plura alia ejusmodi in numeris notandis, in eo Cromartia Comitis libro, sphalmata observavit cl. Sagius in supra laudata præf. p. 33. & 42. quæ omnia in secunda ejus editione sunt sublata. (h) Ex supputatione in aliis Davidis diplomatis constanter servata : aliter enim, quæ post septimum diem Junii anni MCCCLXX. ad 22. Februarii anni MCCCLXXI. qui Davidis vitæ ultimus fuit, ab eo concessa sunt diplomata, ad annum ejus regni (ut supra ostendimus) quadragesimum secundum referri debebant. (i) Videri hic possunt, quæ ante multos annos, à nobis tum ad marginem prædictæ præfationis Sagianæ, p. 36. sunt annotata, tum in literis ad Robertum Graium M. D. eruditionis pariter ac humanitatis laude celebrem, apud Hearnium in præfat. ad Fordoni Scotichronicon, p. 187. perscripta. (k) Vide D. Dalrymple ad sua collectanea præf. p. 36.

Ex

Ex his jam satis demonstratum arbitror quàm frivola nihilque prorsus faciendæ sint, quas tanto apparatu adversus eximium hoc & auro contra non carum Roberti II. diploma concessit Atwodus ratiocinationes. Ut autem res adhuc, si fieri possit, manifestior sit, hujus ipsius chartæ exemplum exstat in excerptis ex registro majore Glasguensi, anno, ut ipsa testantur, MDLVI. cùm nulla de legitimis Roberti III. natalibus lis mota esset, scriptis; quæ vir elegantis ingenii, & patriarum dum vixit antiquitatum cultor studiosissimus, Alexander Baillie de Castlecary bibliothecæ Jctorum quæ Edinburgi est donavit. Unde & illud consequens est, Atwodum longè rationem fugisse, qui chartam illam à Monachis Parisiensibus non ita pridem confectam vult videri (l).

Atque hæc de diplomatibus Scoticis, quæ primam ac præcipuam hujus operis partem constituunt, multipliceque qui ex illis aliisque ejusmodi monumentis capi possit fructu, differuisse suffecerit (m).

De Regiis
aliisque apud
Scotos sigil-
lis.

XXXV. **P**roximo loco, de Regum Scotorum SIGILLIS, quorum ut & quorundam aliorum delineatio in hoc opere exhibetur, nonnulla sunt dicenda. Horum pars magna unà cum diplomatibus ipsis quibus firmandis adhibita sunt, conjunctim repræsentantur. Reliquis verò ab Jacobo nostro I. in quo diplomata desinunt, ad Annam Britanniae Reginam, quâ imperante Scotiæ & Angliæ regna in unum feliciter coaluerunt, peculiaris in hoc volumine assignatus est locus. De sigillorum autem origine & antiquitate, variisque eorum tum apud veteres, tum recentiores generibus, non est quod multis agamus, cùm hanc rem, ut alios omittam, prolixè simul & eruditè Theodorus Hoppingius Jctus Germanus (n), Joannes Mabillonius Benedictini ordinis Monachus Gallus longè celeberrimus (o), præ primis verò Joannes Michael Heineccius diæceseos Magdeburgensis Inspector (p), sint persecuti. Instituto nostro factum erit satis, si, quibusdam ad hanc materiam spectantibus summatim præmissis, de primo eorum apud nos usu, variaque forma adhibendique ratione paulò distinctiùs dicamus.

Sigilla in
quem finem
comparata.

XXXVI. Et primum omnibus palam est in hunc finem sigilla fuisse comparata, ut rebus scriptisque fidem auctoritatemque præstarent. Cum enim (verba cl. Mabillonii (q) sunt) *signa manus ductibus efformata facile ab aliis effingi & supponi queant, insculpta est sigillis tessera seu effigies, quæ non nisi operosè à falsariis effingi potuissent. Nec tamen* (quod idem (r) mox addit) *sigilla ab hac etiam fraude immunia fuisse*, innumera omni ferè ævo ab improbis hominibus adulterinis furtivisque sigillis obsignata instrumenta confirmant.

Sigillorum
sive annulo-
rum sigillari-
um usus lon-
gè antiquissi-
mus.

XXXVII. Sigillorum usum antiquissimum fuisse ex ipsis sacris literis docemur. Cùm enim Pharaon Ægyptiorum Rex Patriarcham Josephum toti ipsius populo præficere vellet, anulum suâ manu detractum ejus manui imposuisse narratur (s). Id autem non ornatûs tantùm gratiâ factum, sed etiam aucto-

(l) Eadem excerpta visa sibi testatur Dalrymple, loc. cit. (m) Qui plura doceri cupit de variis super veterum instrumentorum fide inter viros doctos agitatæ controversiis, adeat eruditissimam Jo. Petri Ludewigi ad suas *Reliquias omnis ævi diplomatum ac monumentorum ineditorum adhuc* præfationem, in qua satis longam *bellorum ejusmodi diplomaticorum*, quæ vocat, seriem clarissimus ille Antiquarius pertexuit, à p. 23. ad 78. Celebre in primis est, quod per multos annos inter Bartholomæum Germonium & Joannem Mabillonium, & qui utriusque, hinc Justum Fontaninum, Theod. Ruinartium, Dominicum Lazarinum & Anton. Gattum, illinc Ephemeridum Trivultianarum scriptores aliosque, partes sustentabant, de priscorum Franciæ Regum Merovingicæ & Carolovingicæ stirpis diplomatum *adverbia* certatum est certamen. (n) In libro cui titulus, *De sigillorum prisco & novo jure tractatus practicus*, Noribergæ 1642. in 4. (o) In opere suo *De re diplomatica*, bis Lutetiæ Parisiorum excuso, anno 1681. & 1709. fol. præcipuè verò à cap. 14. ad 20. & supplem. cap. 11. (p) In libro cui titulus, *De veteribus Germanorum aliarumque nationum sigillis eorumque usu & præstantia, syntagma historicum*, Francof. & Lipsi. 1709. fol. His addi possunt Jo. Kirchmanni Lubecensis de annulis liber singularis, & Georgii Longi bibliothecæ Ambrosianæ custodis primi tractatus de annulis signatoriis antiquorum, & Abrahami Gorlæi Antwerpiani præloquium ad suam Dactyliotheecam, in quo de annulorum origine, variis eorum generibus & usu apud prisceos, differitur. (q) De re diplomat. lib. 2. cap. 14. § 1. (r) Ibid. (s) Genes. cap. 42.

ritatis, proindeque hanc annulum signatorium fuisse (veteres enim, ut mox dicemus, annulis pro sigillis utebantur) veri simillimum judicat post Abrah. Gorlaeum (i), Theod. Hoppingium (u) aliosque, cl. Mabillonius (x). Eorumque sententiam confirmat, quod in libro Exodi (y) sigillorum & sculptarum gemmarum expressa mentio fit. Similiter de Achabi Samariae & Ahasueri Persiae Regum annulis signatoriis legimus (z). Ab orientalibus hisce gentibus ad Græcos, deinde ad Romanos, annulos gestandi, iisque literas suas & omne genus instrumenta, sive publica, sive privata (a), signandi mos est derivatus. Et Romani quidem non nisi iudicibus & ordini equestri eorum usum primitus permisere (b). Postea verò omnibus & viris & feminis usus eorum promiscuus est factus (c). A Romanis ad Francorum Reges, ac deinde ad illius gentis Episcopos & viros nobiles transisse hanc consuetudinem testatur Mabillonius (d), cujus illustre documentum adfert Childerici I. qui anno CCCCLVI. aut CCCCLVIII. regnare cœpit, annulum, in regio scrinio adhuc asservatum (e).

XXXVIII. In annulorum signatoriorum locum succedere sigilla; cujus moris introducendi causa hæc mihi præcipua fuisse videtur, quod illa, utpote mole grandiora, literarum characteres, & hominum aliarumque rerum imagines, clariùs distinctiusque quàm annuli, qui digitis gerendi aptabantur, exhiberent. Quamvis enim, gliscente indies Romanorum luxu, eò quoque in hoc gestamine vesaniæ perventum sit, ut annuli pro anni tempestatibus commutarentur, quod spectat illud Juvenalis (f),

In annulorum locum sigilla propriè sic dicta succedere.

*Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ :*

neutiquam tamen existimandum est annulos eorum, etiam maximos & hiemales, sigilla, quibus postea Reges & Principes usi sunt, magnitudine exæquasse. Et sigilla primùm quidem crediderim publica tantùm fuisse, & ad res majoris momenti confirmandas adhibita; durante interim annulorum in epistolis aliisque levioris negotii chartis obsignandis, qui nondum prorsus exolevit, usu. Postmodò verò, cum sigilla, quæ initio (quod de annulis diximus) Regibus, iudicibus aliisque viris illustribus, propria fuere, plebeiorum & inferioris sortis hominum communia demùm facta essent, eorum in omnibus quæ scripto consignabantur negotiis usus promiscuus evasit; nullo alio discrimine relicto, quàm quod pro rei quæ agebatur publicæ privatæve natura, vel potiùs pro majore minoreve utentium dignitate, amplioris minorisve molis sigilla adhiberentur.

XXXIX. In annulis antiquorum sigillaritiis varia ac multiplex, & plerumque pro cuiusque lubitu, erat cælatura. Initio quidem, ut observavit Meursius (g), nudæ duntaxat literæ iis insculpebantur. Mox verò hominum, brutorum animalium, aliarumque rerum imagines in annulis cælari cœptæ: atque id primùm fiebat in ipsa materia annuli, sive ex ferro, sive ex auro foret; non

De annulorum veterum aliorumque varia cælatura.

(t) In præloquio ad Dactyliothecam, p. 4. (u) De sigillor. jure, cap. 2. § 1. p. 21. (x) Loc. supra cit. § 2. Eadem quoque de annulo à Juda Jacobi filio nurui suæ Thamari pignori dato Genes. xxxviii. 18. Joannis Dufii, Hugonis Grotii, aliorumque ad eum locum interpretum sententia est. (y) xxviii. 11. xxxv. 22. & xxxix. 22. (z) 1. Reg. xxi. 8. & Esteræ iii. 12. Alia etiam sacri codicis loca huc facientia vide apud cl. Heineccium de sigill. part. 1. cap. 3. § 3. (a) Neque literas solum, diplomata aliaque instrumenta veteres obsignabant; sed fores ædium, pecuniam in sacculo vel cista conditam, lagenas, omnemque adeò penum & suppellectilem; ut fusè ostendit Kirchmannus lib. cit. cap. 10. (b) Vid. Alexand. ab Alex. gen. diet. lib. 2. cap. 19. Kirchman. cap. 15. & Mabill. l. cit. § 3. (c) Kirchman. cap. 16. & Mabillon. loc. cit. (d) Loc. cit. § 3. & cap. 15. § 1. &c. (e) Eod. lib. 2. cap. 14. § 5. & cap. 16. § 2. Hunc autem annulum Childerici I. signatorium, omnium qui nunc supersunt, si Græcos & Romanos excipias, longè antiquissimum, ex illius Regis, cum multis aliis ejus ævi monumentis, sepulchro, Tornaci Nerviorum 27. Maii anno MDCLIII. effossum, æri incidendum curavit, omniaque egregio commentario illustravit Jo. Jac. Chiffletius, in libro cui Anastasin Childerici I. Francorum Regis titulum fecit, Antverpiæ anno 1655. edito: è quo ejus annuli iconem etiam delineavit supra laudatus Heineccius, tab. 1. n. 4. (f) Sat. 1. (g) Exercit. critic. part. 2. cap. 9.

in gemmis, quarum usum suæcrescens ævi luxur postea invexit (b). De signis sive imaginibus istis veterum annulis insculpi solitis, qui plura cognoscere cupit, adeat, si velit, quem supra laudavimus Jo. Kirchmannum, qui satis accuratè & plenè hanc rem tractavit (i), in primis verò Ab. Gorlaum, qui magnam patrimonii sui partem in gemmis ejusmodi sigillaribus aliisque undique corrogandis elocavit, earumque figuras ære expressas in libro, cui *Dactyliotheca* idcirco nomen fecit, harum elegantiarum amatoribus exposuit; quem & triplo auctiorem Jacobus Grohovius cum suis explicationibus anno MDCXCV. iterum edidit. Cæterum, post collapsum Romanum imperium, quique unà insecutus est, omnium bonarum artium literarumque interitum, annuli, &, quæ diu postea in eorum locum venere, sigilla, nullâ re magis à veterum gentiliū præstanti artificio & nitore se distinguebant, quàm inscriptionum simplicitate. Ea enim cum ad usum, non ad splendorem plerumque essent comparata, nihil sibi insculptum primitus habebant præter nuda possidentium nomina, nonnunquam sola, sæpius suis imaginibus rudem in morem effectis circumscripta. Renascentibus quidem sub Carolo Magno bonis literis paullo major in sigillis elegantia emicuit: nec multo post variæ figuræ, gladii, vexilla, coronæ, aliaque summæ potestatis & militaris gloriæ insignia, sunt addita: ac tandem propriæ cuique regno aut familiæ tessera gentilitiæ (quæ etiamnum perstat consuetudo) superinductæ.

De sigillorum variis speciebus, præsertim de sigillo authentico sive magno & secreto, ut & de contrasigillo.

XL. Ad varias sigillorum species sive divisiones quod attinet, quas fusè describit Hoppingius (k), nostro sat erit proposito adnotasse, aliud majus, aliud minus sigillum fuisse; illudque AUTHENTICUM & COMMUNE, hoc SECRETUM seu SECRETI appellatum. *Authentici*, quod nunc ferè SIGILLUM MAGNUM vocitamus, usus præcipuè erat in rebus publicis; quales sunt diplomata, quas *chartas* vulgò dicimus, privilegia, remissiones & similia. *Sigillum* verò *secretum* inde nomen adeptum est, quod in rebus secretioribus, verbi gratiâ, in epistolis, adhiberetur. Literæ autem hoc sigillo obsignatæ plerumque erant *clausæ*: at quæ authentico muniebantur, *apertæ* erant; unde diplomata quibus id apponebatur, LITERÆ PATENTES appellari consueverunt. Neque tantum in privatis negotiis secreti sigilli usus erat, sed etiam in publicis, cum id à tergo majoris seu authentici sigilli inderetur; quod idè CONTRASIGILLUM nuncupatur, quia majori sigillo contrâ solet opponi. Interdum etiam ab ipso majore sigillo, ut notat celeberrimus Carolus Dufresnius (l), dependisse observare est. At contrasigillum, cum æqualis est cum majore sigillo magnitudinis, (quod nunc moris est,) à sigillo secreto distinguere monet Mabillonius (m).

Sigilla olim membranæ affixa, postea pensilata.

XLI. Sigilla olim membranæ aut papyro affigi solebant (n): deinde pensilia facta, qualibus primùm inter Francorum Reges Ludovicum VI. (o) cognomento Crassum, sed rariùs, usum; at semper ejus filium Ludovicum VII. (p) tradit Mabillonius (q): qui etiam animadvertit (r) hunc primum sigilli averfi seu contrasigilli morem apud suos invexisse. Ante hoc tamen tempus sigilla quædam Episcoporum aliorumque Franciæ Magnatum pendula fuisse idem testatur (s): cujusmodi exemplum adfert Agnetis Henrici I. (t) viduæ

(b) Id disertè tradit Ateius Capito apud Macrobiū lib. 7. cap. 13. Vide etiam Plinii nat. hist. lib. 33. cap. 1. (i) De annulis, cap. 11. 12. & 13. Adde etiam Georg. Longum, de annul. cap. 6. & Jo. Jac. Chiffletium in Anastasi Childerici I. p. 108. (k) De sigill. cap. 4. (l) In glossario ad scriptor. med. & infim. Latinit. voce *sigillum*. (m) Contrasigillum non semper ejusdem fuisse cum primario magnitudinis ostendit Heineccius, part. 1. cap. 15. § 2. idque ex plurimis Comitum Flandriæ sigillis apud Olivarium Vredium ad oculum apparet. (n) Modum affigendi, vel potius annectendi, vetera illa Regum Francorum sigilla cerea sic describit Mabillonius, lib. 2. cap. 16. § 3. "Chartâ, inquit, seu membranâ decussatim in crucis modum incisâ, & revultis incisuræ quatuor angulis, apposita est utrinque cera per fissuræ spatium in unum coagmentata: tum in antica ceræ parte impressa annuli effigies, cum (addit chronici Gotwicensis de eadem re agens scriptor, lib. 2. cap. 1. § 14.) pars ceræ posterior nuda sine effigie remaneret. Vide etiam Heineccium, cap. 16. § 2. (o) Qui regnare cœpit A. D. 1108. (p) Qui regnum inivit A. D. 1137. (q) Lib. 2. cap. 19. § 1. & 3. Vide etiam eod. lib. cap. 16. § 10. (r) Lib. 5. p. 428. (s) Lib. 2. cap. 16. § 12. (t) Qui obiit A. D. 1060.

diploma, cui appensum vidit sigillum filii sui Philippi I. Et horum quidem imitatione factum ille existimat (u), ut Willelmus I. Conquæstor vulgò dictus, qui primus (ut infra notabimus) sigillorum ad Anglos consuetudinem traduxit, pensilibus (etiam ante Francorum Reges; quantum resciri jam potest) ut & contrafigillis usus fuerit. Cujus rei illustre documentum adfert ex Jo. Seldeno, qui in notis suis ad Eadmeri historiam novorum (x) diploma exhibet ab eo Rege cænobio (quod de Bello (y), ob victoriam de Haraldo ibi relatum, denominari voluit) concessum, cum sigillo appendente; in cuius parte antica Willelmus, ut Normanniæ Dux, sub figura equitis cataphracti repræsentatur, cum hac inscriptione, **HOC NORMANNORVM WILLELMVM NOSCE PATRONVM**; in parte autem postica idem, ut Rex Anglorum, cum gladio in dextra & globo cruce insignito in sinistra depingitur, cum hac epigraphe, **HOC ANGLIS REGEM SIGNO FATEARIS EVNDEM**. Sed & paulò ante hoc tempus eundem Willelmum sigillo usum esse notat doctissimus Hiccius (z), in charta illa nobilissima Cottoniana facta anno Dominicæ incarnationis MLXVII. (a), quâ innumera eaque pretiosissima dona Ecclesiæ Westmonasteriensi conceduntur, cuique cum consignantium testium illustrissimi generis aut dignitatis, quatuor columnis, sigillum Regis magnum (quod pendulum fuisse plusquam credibile ait) adhibetur.

XLII. De sigillis autem publicis ceræ impressis hîc loquimur; quæ omnia ante undecimum seculum (b) papyro aut membranæ (uti diximus) affigi, postea verò ab eis vinculo serico, cannabino aut membranaceo pendere consueverunt. Olim enim, ab ineunte saltem seculo nono, tum Orientis (c), tum Occidentis Imperatores (d), sed & Francorum alique Reges sigillis aureis haud rarò, nonnunquam & argenteis literas suas & diplomata munivere (e).

De sigillis aureis, argenteis & plumbeis.

Ea

(u) Mabill. loc. cit. (x) Pag. 166. (y) Vulgò *Battle Abbey*: bellum enim eo & sequentibus aliquot sæculis pro prælio aut pugna usurpabant; unde bellum Standardi, bellum de Bannockburn, bellum de Cressiaco, &c. (z) In dissert. epist. de ling. septent. usu ad Barthol. Showerum, p. 72. (a) Prior autem charta illa, quam descripsit Seldenus, non ante annum 1070. est exarata; quo nimirum Walkelinus, in ea testis adhibitus, Episcopus Wintoniensis ab eo Rege erat nominatus, testantibus id Sim. Dunelmensi, p. 202. Hovedeno, p. 453: Radulpho de Diceto, p. 483: & Bromptono, p. 968. ut adeò Petrus Heylinus à vero nonnihil aberrarit, qui in libello, cui *An help to English History* nomen fecit, eum præfatum inisse scribit anno 1073. (b) Vide Mabillonium eod. lib. 2. cap. 19. § 1. (c) Franc. Rosarius in *apparatu ad stemmata Lotharingica*, sigillorum auctorum originem 200 ferè annis Carolo Magno antiquiorem facit: Sed illius auctoris fidem meritò suspectam ostendit Heineccius de German. sigillis, part. 1. cap. 4. § 4. (d) Qui primi sigillorum ex metallo usum invexere, inter scriptores ambigitur. Dufresnius, in gloss. Lat. voce *bullæ*, eorum inventionem Francorum Regibus tribuit, cui suffragantur Polyd. Vergilius de rer. invent. lib. 8. p. 605. & Thulemarus de bull. aur. cap. 2. quorum sententiæ favere videtur cl. Mabillonius lib. 2. cap. 16. § 16. At mihi arridet magis opinio Bern. Malincrolii de Cancell. imp. p. 116. & Jo. Mich. Heineccii, qui eorum originem Constantinopolitanis Imperatoribus acceptam referunt, indeque ea ad Francos, ut multa alia, propagata existimant. (e) Vide eundem Mabill. eod. lib. cap. 16. § 15. &c. Dufresnium in glossario Latin. voce *bullæ*, chronicon Gotwicense, p. 83. 162. 212. 230. 248. 310. &c. præcipuè verò qui prolixam istarum bullarum recensionem instituere, Henr. Gunterum Thulemarium, in peculiari de bulla aurea, argentea, plumbea, &c. tractatione, & sæpe laudatum Heineccium, part. 1. cap. 4. & 5. Ut plurima alia sigilla ejusmodi metallica præteream, ab Imperatoribus plerisque omnibus jam inde à Carolo M. ad Leopoldum usque, item à Regibus Franciæ, Angliæ, Hispaniæ, Siciliæ, Italiæ, Hungariæ, Bulgariæ, ut & à Pontificibus Romanis aliisque suis diplomatibus appensa, præ cæteris memorabilis est; sic ideò & κατ' ἐξοχὴν dicta, **AUREA BULLA CAROLI IV. Imp. cujus Noribergæ & Metis anno 1356. sancitæ, in imperiali Francofurto ad Mœnum, in curia quam Romanam vocant asservatæ, & à se 13. Septemb. anni 1681. visæ, hanc descriptionem tradit præfatus Thulemarus: "Liber est, inquit, Latino idiomate literis monachalibus exaratus, ex tribus & quadraginta foliis pergamænæ constans, elenchum generalem capitum pagina secundæ & tertiæ, rubricam autem ante quodvis caput exhibens. Sigillum, seu Bulla, (quæ ex filis sericis flavi & nigri coloris infra per folia omnia tractis dependet) rotunda & ex solido auro est, crassitie duplicem Joachimicum thalerum æquans. Uno latere refert ipsius Caroli IV. Imp. effigiem in majestate sedentis seu Imperatoris amictu ac ornatu conspicui, coronam Imperialem capite gestantis, dextrâ sceptrum, sinistrâ pomum cum infixa cruce tenentis; cui ex eodem latere dextro figura aquilæ simplicis, non bicipitis, ex altero leonis cum cauda bifurcata adposita est. In circumferentia autem leguntur hæc verba characteribus istius ævi majusculis, **KAROLVS QVARTVS DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORVM IMPERATOR SEMPER AVGVSTVS ET BOEMIE REX**. Altero sigilli latere exhibetur castrum magnum (quod alii Capitolium, alii Romam designare putant) cum tribus turribus, quæ habent in medio portam apertam cum literis sequenti positione in fine sculptis, **AVR. ROMA CAPVT MVNDI REGIT ORBIS FRENA ROTVNDI**. Eundem ferè ad modum hanc bullam à se 2. Junii anno 1639. inspectam, antea descripserat Theod. Hoppingius de jure sigill. cap. 3. § 4. n. 44. Ejus iconem delineatam habes**

Ea autem omnia pensilia erant, & ex utraque parte inscripta, alio nomine *BULLÆ* vocatæ. Plumbea rarissimè adhibebantur, præterquam à Pontificibus Romanis, apud quos ferè solos jam inde à plurimis seculis eorum usus remansit (*f*); unde ipsorum diplomata proprium quasi nomen *Bullarum* acceperunt, cum antea Regum virorumque illustrium diplomatis, sæpe etiam & sigillis quibus signabantur, id vocabulum commune esset.

Quando ad
Anglos sigil-
lorum usus
pervenerit.

XLIII. Seriùs, nec nisi Willelmi Conquæstoris tempore ad Anglos pervenit sigillorum usus. Cum enim antea Anglo-Saxonum Reges, Episcopi alique viri illustres, non aliter quàm signo crucis suis & testium consignantium nominibus præposito chartas suas muniebant, ille Normannique eum secuti (Ingulpho Abbate Croylandensi (*g*) teste) *chartarum firmitates cereâ impressione per uniuscujusque speciale sigillum, sub instillatione trium aut quatuor testium astantium conficere constituebant* (*h*). Meminit quidem cl. Hickeysius (*i*) chartæ S. Eduardi Confessoris, quam in Ecclesiæ Westmonasteriensis archivis adhuc exstantem Saxonice scriptam, & sigillo Regio appendente munitam, ipse viderit. At *sigillationem chartarum cum pendulis sigillis* in usu non fuisse apud Anglos ante illius S. Edwardi II. tempora ipse agnoscit (*k*). Quinimo (idem postea (*l*) addit) *sigillorum cujusvis generis rarior erat usus apud Anglo-Saxones. Quorum quidem Reges quandoque legimus iis literas suas munivisse. Sed ad chartas, vel diplomata sua, obsignandas, iis usos esse, ne unius quidem chartæ exemplo, quod scio, (inquit) constat.* Prædictus quidem chartularii Cantuariensis scriptor, quamvis nulla reperiri dicat in suis monumentis ante conquestum sigilla cerea, sed solummodò signa crucis; excipit tamen ab hoc numero chartas quasdam Regis Canuti, utpote alienigenæ & conquestoris. Sed & eas propterea spurias existimat Hickeysius, *nec dubitare se, ait, si ad examen vocarentur, quin facile foret ex aliis etiam causis earum falsitatem evincere* (*m*).

De monogram-
matis.

XLIV. Antiquioribus temporibus, præter sigilla, frequentissimus erat in diplomatis subscribendis *MONOGRAMMATUM* usus. Est autem monogramma nomen alicujus certis literarum implexionibus ita descriptum, ut unico quasi caractere omnes vel pleræque nominis literæ contingerentur, ut in his,   pro KAROLVS, OTTO. Horum monogrammatum consuetudinem admodum vetustam esse ex Plutar-

habes apud eundem Thulemarium, p. 55. & Heineccium, tab. I. n. 6. Hujus generis est insignis illa bulla aurea (cujus meminit Henr. Spelmannus in glossar. archæol. p. 90. quam & ego superioris anni mense Junio in chartophylacio Westmonasteriensis conspexi) Francisci I. Franciæ Regis, appensa fœderi quod cum Henrico VIII. Anglorum Rege pepigit, in cujus anticæ circulo versus hic describitur, *PLVRIMA SERVANTVR FOEDERE, CVNGTA FIDE.* Id ipsum (ut tradit Dufresnius loc. supra cit.) de bulla aurea Henrici istius pariter fœderis diplomati appensa testatur Petrescius in adversariis MSS. quam se vidisse testatur in archivo Regio, & majoris esse formæ, ac pondo x. aureorum Hispanicorum, in qua efficta sunt regni Anglici insignia, cum corona Regia epanoclista & periscelide. Refert denique idem Spelmannus, Clementis VII. diplomati, quo DEFENSORIS FIDEI titulum eidem Henrico VIII. Angliæ Regi contulit, appensam esse bullam auream.

(*f*) Duces Venetorum jam inde ab Alexandri III. Pontificis Romani tempore, i. e. ab anno 1177. literas suas plumbo obsignare, ex Anton. Sabellico, Renato Choppino, & Baldo JC. docent Kirchmannus de annul. p. m. 54. & Thulemarius, p. 29. (*g*) Histor. p. 901. edit. Savill. Hujus autem rei testis satis locuples est Ingulphus, utpote qui ei cœnobio à Gulielmo Conq. Abbas sit constitutus (ipso p. 905. referente) anno 1076. (*h*) Eiusdem rei fidem faciunt, quæ in chartulario cœnobii S. Augustini Cantuariensis, in aula S. Trinitatis Cantab. deposito, leguntur apud Hickeysium, dissert. epist. p. 7. in notis, & apud Stillingfleetum, orig. Britann. p. 19. (*i*) Ibid. p. 64. (*k*) Ibid. p. 71. sub fin. (*l*) Ibid. & p. seq. (*m*) Ex his statuere licet de vetere diplomate, quod à Scotis dum in Cumbria anno 1386. prædas agerent, repertum, & ad Robertum Stuartum Fifiæ Comitem eorum ducem allatum narrat Fordoni continuator his verbis: "Inter alia deprædata, inquit, oblata est una carta antiquissima, magno sigillo cereo consignata, continens tenorem subsequentem, *A kyng Adelfiat gaffis here to Paulapne Oddan and Goddant, als gude and als fair as thy that myne war, and tharto wytnes Malde my Wyffe.*" Talem chartam cum inter spolia repertam non dubito; at quamvis celeberrimus Cragius eam pro genuina habeat, in opere suo feudali, lib. 1. dieg. 7. § 4. eam tamen commentitiam esse, inter alia, offendit magnum illud sigillum cereum quod ei appositum dicitur. Vide quæ nos de ejusdem farinae chartis Gulielmi Conq. & Mikolambi nostri III. supra diximus in notis ad p. 6.

cho, Symmacho aliisque probant Dufresnius⁽ⁿ⁾, Mabillonius^(o), Heineccius^(p), & chronici Gotwicensis sapius laudatus auctor^(q). Primus eorum in annulis sigillaribus videtur fuisse usus: postea ad nummos Romano-Græcos transfuit, cujus rei haud pauca exempla apud numismatum collectores Goltzium, Vaillantium, Stradam, Occonem, Spanhemium, Bandurium, &c. occurrunt. Ex his ceteris ætate juxta ac dignitate præcessit nominis Christi monogramma, quod (si Lactantio^(r) credimus) cœlesti monitu in labaro^(s) inscribi jussit Constantinus Magnus: quem morem ejus successores diu servârunt. A nummis ad sigilla posteriora derivatus est monogrammatum usus, à quibus in chartas ipsas postmodò transfuit; quem ritum (ut Pontifices Romanos, Imperatores aliosque omittam) Francorum Reges à Carolo M. ad Philippum III. perpetuâ serie retinere. Singulorum autem quæ ad ipsius notitiam pervenerant delineationem æri incisam exhibuit Dufresnius^(t). Veteres etiam Sueo-Gothicos Reges hujusmodi characteribus usos docet Joan. Peringskioldus^(u), & eos nonnunquam adhibuisse Anglo-Saxones notat cl. Hiccius^(x), qui ab iis semper in chartis aut simplex crucis signum, aut vexillare Christi monogramma præponi solitum scribit^(y).

XLV. Multa alia sunt ad sigillorum materiam pertinentia, qualia sunt ceræ in iis adhibitæ color, varia eorum figura & moles, rerum iis inscriptarum imagines & similia: quæ omnia, cum fusè ac dilucidè explicârunt cl. Heineccius aliique, nobis utiquè ad metam properantibus satis erit summa rerum capita & levi quasi brachio perstringere. Et,

1. Antiquissimis temporibus credibile est ceram luteam sive flavam, hoc est, nativo suo colore, ad signandum fuisse usitatam. Color deinde albus magis placuit, omnibus Principibus olim communis, postea quibusdam privilegio concessus. Cerâ rubrâ, utpote ad purpuram propius accedente, frequenter usi Imperatores CPolitani, quam & Romani Pontifices in suis Brevibus, nonnunquam sed rariùs Imperatores occidentales, sapius Francorum Reges adhibuerunt. Viridis color, sed is plerumque flavo circumdatus, sæculo xiv. obtinuit. Usi etiam olim & frequentissimè cerâ diversi coloris, eaque vario modo. In quibusdam enim alius est in sigillis, alius in contrasigillis ceræ color. In quamplurimis interior sigilli pars sive sculptura ceræ aut rubræ aut viridi est impressa, exteriùs verò tanquam cerea capsula aut albi aut flavi coloris ei circumducitur. Nonnullis denique sigillis, altera pars ex cera rubra vel viridi, altera ex flava vel alba, ita ut limbus planè desit, apparet. Sed, ut ad sigilla unius coloris revertar, multum in his apud ejusdem gentis Principes aliosque diversis temporibus est variatum. Reges enim nostri cerâ albâ maximè videntur usi, quam consuetudinem ad Carolum usque I. servatam existimo: nunc apud nos in literis quas peculiari nomine chartas, vulgò **Charters**, vocamus, ceram viridem; in commissionibus, quæ nominantur, rubram; in remissionibus albam adhibere placuit. Hodie etiam Imperatoribus, Principibusque Germaniæ, ut & Regibus Daniæ, Suediæ, Poloniæ, color ceræ rubeus plerumque in usu est^(z). Apud Gallorum Reges olim cera alba, postea rubra, deinde viridis arrisit; hodie cerâ flavâ quævis diplomata signantur^(a).

De cerâ in sigillis adhibitæ colore.

2. Ad sigillorum figuram quod attinet, orbicularia & ovalia, ut simpliciora, ita vetustissima fuere. Reges Francorum Merovingicæ stirpis orbicula-

De varia sigillorum figura.

(n) In glossar. voce *monogramma*. (o) De re diplom. lib. 2. cap. 10. § 10. & seqq. (p) De German. sigillis, part. 1. cap. 9. § 51. (q) Lib. 2. cap. 1. § 10. & alibi pluribus locis, in quibus Impp. Germanorum, à Conrado I. ad Fridericum II. monogrammata accuratissimè, ut solet, describit. (r) De mortibus persecut. cap. 44. (s) De nummis illius Imperatoris Christi monogrammate inscriptis, vide Bandurium adversus Harduinum disputantem, tom. 2. p. 250. & 273. (t) In glossario, voce *monogramma*. (u) Apud Hiccium disert. epistol. p. 72. (x) Ibid. (y) Ibid. p. 70. (z) Vide Thulemarium de bulla aurea, &c. p. 33. (a) Vide Mabillon. de R. D. lib. 2. cap. 16. § 14.

ribus figillis usos ex eorum cētypis à Mabillonio aliisque editis patet, solis Childericianis ovalem figuram præferentibus. At Carolingis ovalis figura magis placuit, usque ad Carolum Crassum, qui orbicularem revocavit, quam & Arnulfus, & cæteri omnes Imperatores Germanici constanter retinuerunt. Sigilla oblonga & utrinque acuta non sunt adeò antiqua, utpote seculo xii. usurpari cœpta, atque ab Episcopis, Abbatibus, aliisque majoris dignitatis viris Ecclesiasticis, nonnunquam & ab illustribus fœminis frequentata. Inveniuntur & sigilla triangularia, eaque vel cordis figuram, vel scuti vel folii præ se ferentia. Horum autem usus apud viros nobiles satis frequens, non ante seculum xii. invaluit, utpote quo primùm insignia gentilitia in figillis ostentari cœperunt. Omnium rarissima sunt quadrata, qualibus in bullis suis plumbeis unum & alterum Pontificem Rom. usos notat Heineccius (b). Idem denique bina memorat sigilla cava, quæ nimirum sculpturam in medio orbe admodum depressam, perigraphen verò exstantiorem habent, ut totum sigillum lanci videatur simile (c): cujusmodi etiam quædam conspexisse me memini. Hodie apud plerasque gentes plana illa & simplex sigilli forma, in publicis ferè rotunda, in privatis vel rotunda vel ovalis, usu recepta est.

De sigillo-
rum quanti-
tate.

3. De sigillorum quantitate id solum observatu dignum, ea progrediente tempore in majorem semper atque majorem magnitudinem excrevisse. Aureorum (si pauca (d) excipias) molem intra modicos fines continuit metalli pretium. Cerea veterum Francorum Regum, ut & Conradi I. & Henrici I. Imperatorum florenum Germanicum (notante (e) Heineccio) non excedunt. Trium Ottonum sigilla tres ferè digitos habent in diametro, Conradi II. quatuor, Lotharii quatuor & semissem, Ottonis IV. Henrici VII. & Gulielmi quinque digitos, Rodulphi I. penè sex, at omnium maximum Friderici III. septem absolvunt. Idem quoque discrimen in Regum, Principum, Episcoporum aliorumque sigillis obtinuit, quorum seorsum magnitudinem definire nimis esset prolixum. Cæterum, labente ad finem seculo xiv. sigillorum moles, veluti ad extremum deducta, paullatim decrevit, donec ad eam quæ hodie utimur rediit.

De sigillo-
rum inferi-
ptionibus.

4. De variis figuris veterum sigillis insculpi solitis partim suprâ egimus, alia nonnulla, cum ad Scotica describenda ventum fuerit, postea addituri. Qui plenam autem & distinctam harum notitiam habere percipiunt, ad sæpius laudatos Heineccium (f), Mabillonium (g), & chronici Gotwicensis auctorem (h), eos ablegamus.

De fraudi-
bus in re si-
gillari com-
missis.

XLVI. Superest tandem, ut de variis fraudibus, quemadmodum in re diplomatica, ita in sigillari, ab impostoribus commissis, nonnihil adjiciam. Sex autem potissimum modis fallaciam aut errorem in sigillis committi notat exemplisque illustrat diligentissimus Heineccius (i). *Aut enim, inquit, sigilla falsa falsis diplomatibus annexa; aut falsa veris addita; aut vera falsis apposita; aut charta eo modo incisa ac si sigilla decidissent, cum nulla adsuerint; aut sigilla aversæ diplomatum faciei per errorem impressa; aut sigilla denique ipsa inversa sunt.* Primi generis maximam copiam detexit damnavitque hoc & superiore seculo doctorum virorum industria, è quorum numero est commentitium illud de quo suprâ (k) diximus Milcolumbi nostri III. tum diploma, tum sigillum ei appensum. Secundi generis fraus rarior, ac tum præcipuè admixta, cum vera sigilla à diplomatibus aut multum detrita aut delapsa essent: cujus imposturæ exempla nonnulla profert Mabillonius (l). E tertio

(b) Part. 1. cap. 7. § 6. (c) Ibid. § 8. (d) Sed & in his Regum & Imperatorum quorundam vanitas apparuit, qui magnum in his bullis auri pondus nonnunquam protudere. Memoratu in primis dignum, quod ex chronico Goslarienti advertit Heineccius, part. 1. cap. 4. § 7. his verbis: "Dedit prætere Henricus III. Imp. Ecclesiæ SS. Simonis & Judæ quandam literam à Rege Græciæ sibi missam cum sigillo aureo SATIS PONDEROSO, de quo fiebat calix aureus, de litera verò fiebat palla altaris." (e) De sigill. part. 1. cap. 7. § 9. (f) De sigill. Germ. part. 1. cap. 8. & seqq. (g) De re diplom. lib. 2. cap. 16. § 8. 9. 10. 11. (h) Tom. 1. lib. 2. p. 106. — 113. p. 143. & alibi passim. (i) Cap. 17. (k) Pag. 29. (l) De re diplom. lib. 2. cap. 19. § 9.

genere, quo nullum ferè latius patet, memoranda præ cæteris est scelestissima ea fraus, quâ Phelimus O Neile Hibernus, horrendam, & à moderationibus Pontificiæ sectæ hominibus detestatam, Protestantium Hibernensium anno MDCXLI. Ianienam, auctore Carolo I. tum Britanniarum Rege perperatam credi voluit. Is nimirum avulsam ab alio Regis illius diplomate sigillum novo à se confecto instrumento, quo Princeps is omnium optimus & clementissimus immane istud nefas mandasse fingitur, attexendum curavit. Id ipse in iudicium deductus & capite damnatus, coram pluribus testibus confessus est Phelimus: ut prodigii instar habeat quosdam tanto odio in τῇ μακαριότητι Regis memoriam adhuc flagrare, ut hoc ab omni prorsus fide abhorrens diploma pro vero & genuino venditare ac defendere non erubescant (m). De reliquis fallaciarum vel errorum in re sigillari commissorum generibus, cum non tanta iis improbitas insit, duo etiam posteriora ex inscitia vel incuria fortassis ortum traxerint, dicere supersedeo. De modis autem, quibus sigillorum falsitas deprehendi possit, consuli in primis meretur cl. Heineccius (n).

XLVII. His de sigillorum origine varioque eorum apud varias gentes usu præmissis, proximum est ut de nostratum hac in re consuetudine aliquid subiciamus.

Ac, *primum*, verisimile admodum est, ante Milcolumbi nostri III. quem vulgò Capitonem cognominamus, ætatem, nullum apud nos sigillorum, saltem in chartis publicis signandis, fuisse usum, Regesque adeò aliosque principes Scotiæ viros, qui ei præcessere, finitimorum Anglo-Saxonum exemplum secutos, non aliter quàm testium qui rei gestæ intererant nominibus (non ab ipsis, sed à Notario) signo crucis præposito, subscriptis, diplomatibus suis fidem sanxisse. Id quò magis credam facit Duncanì nostri II. Milcolumbi istius filii ac successoris diploma, quod primum in hoc volumine conspicitur, cui Duncanì ipsius testiumque assistentium nomina, cum crucibus unicuique præpositis, juxta hunc morem subjiciuntur. Additum quidem præterea est Duncanì sigillum: at id imitatione factum Gulielmi Normanni, qui primus sigillorum (ut suprà diximus) apud Anglos usum invexit; & haud rarò ad majorem rei auctoritatem conciliandam, utramque consuetudinem, testium sciz. nomina subtrus scribendi, simulque sigillum suum appendendi, conjunxit. Quem morem licet proximi ipsius successores, Gulielmus II. Henricus I. & Stephanus, sed rariùs usurpârint (o); paullatim tamen apud Anglorum Reges aliosque receptum est, ut, hoc testium nomina inferiùs scribendi ritu omisso, sola ad diplomatum suorum firmitatem sigilli appensio sufficere existimaretur. In rebus quidem majoris momenti testes adhibebantur: sed eorum nomina non, ut prius, infra scribi, sed ipsi instrumento sub finem inferi solebant: quod institutum, ab Anglis ad nos traductum, nostri omnes deinceps post Duncanum II. Reges in hunc usque diem observant.

Secundò, observandum est ex Regibus nostris Alexandrum I. sigilli averfi sive contrafigilli usum primum introduxisse, cum Duncanus II. ejusque frater Edgarus simplice sive unico sigillo essent contenti. Dubitari interim vix potest, quin & illis in epistolis aliisque quæ privati generis erant scriptis signandis, sigillum parvum, sive quod *sigillum secretum* vel *secreti* tum nominabant, in usu fuerit. At illud nunquam unà cum majore sigillo (quod tamen illis temporibus tum Francorum Regibus (p) tum Comitibus Flandriæ (q) solenne fuit) à Regibus vel Anglis vel Scotis usurpatum reperio. In omnibus enim

De sigillorum apud Scotos origine.

Alexand. I. apud Scotos contrafigilli usum primus invexit.

(m) Vide nobilissimi Comitiss Clarendonii Historicum rerum hibernensium conspectum, p. 16. Nalsoni collectiones, vol. 2. p. 527. & seq. Tho. Cartii vitæ Jacobi primi Ducis Ormondiaë historiam, nuper editam, vol. 1. p. 179. &c. præcipue verò ejusdem doctissimi Cartii de hac re editum libellum, quo Carolum I. ab immani eo crimine adversus Chandlerium egregie purgat & defendit. (n) Part. 1. cap. 17. § 10. (o) Vide Hickefium disert. epistol. p. 72. (p) Vide sigilla Philippi Augusti, Ludovici VIII. & IX. apud Mabillon. lib. 5. p. 431. & 433. (q) Vide Olivar. Vredium de sigillis Comitum Flandriæ, p. 19. & seqq.

quæ mihi videre licuit horum Regum diplomatibus, anticum posticumque sigillum ejusdem semper sunt magnitudinis. Quod ad regni nostri proceres, etiam Regum filios & heredes attinet, nullum eos, antiquioribus illis temporibus, præter unicum sigillum, absque sigillo secreto vel contrafigillo, adhibuisse verisimile ex eo efficitur, quod Davidis nostri I. dum Comes fuit, item Principis Henrici ejus filii & heredis, ac Davidis Comitis Hundintoniæ Davidis I. nepotis diplomata simplice tantum sigillo munita conspiciantur (r). Sigillo quidem Cospatricii junioris Comitis Dunbari (s) additum à tergo aliud minus sigillum est; at id non Cospatricii ipsius, sed Roberti est Episcopi (quod perquam credibile) S. Andreæ, in cujus diocesi villa & ecclesia de Ederham Monachis Dunelmia hujus Comitis diplomate confirmata tum sita erant. Altero etiam post id tempus seculo, inter sigilla procerum Scotia, celebri isti ad Pontificem Rom. anno MCCCXX. scriptæ epistolæ (t) appensa, solum Duncani Comitis Fifæ sigillum duplex, sive ab utroque latere impressum est, reliquorum verò Comitum & Baronum simplicia sunt.

Edgarus
primus è
Scotorum
Regibus se in
throno majestatis
sedentem in sigillis
sistit.

Tertiò, observare licet, Edgarum è Scotorum Regibus primum se regali habitu cæterisque summi imperii insignibus conspicuum in suo sigillo exhibere. Nam, cum qui ei præcessit Duncanus II. militari specie equo insidens, caput galeâ munitus, dextrâ vexillum, sinistrâ clypeum tenens, ostendatur, (quæ forma in contrafigillis diu postea retenta, & apud inferioris ordinis viros illustres, quibus unicum erat sigillum, usu recepta;) ille, ut se verè Regem supremâque & absolutâ potestate præditum indicaret, in folio majestatis collocatum, coronâ redimitum, dextrâ sceptrum, lævâ gladium gerentem, in sigillo suo describi se voluit. Unde (ut id obiter notem) præcipuè verò ex sigilli circumscriptione, YMAGO EDGARI SCOTTORVM BASILEI, supposititiam esse, inter alia, rectè arguit noster Andersonus (u), suprâ (x) memoratam Edgari Scoti chartam, quâ se is Gulielmi II. Angli beneficiarium agnoscere fingitur. Cæterum, hæc summi imperii insignia in suis sigillis representandi ritum à Regibus Angliæ Gulielmo I. aut II. didicisse Edgarus videtur, nisi potiùs id fecerit exemplo proavunculi sui Eduardi Confessoris, qui non solum regni insignia hoc modo efformata, sed & BASILEI titulum in sigillo suo inscriptum habet (y). Hunc autem morem, à Byzantinis Imperatoribus acceptum, paullò ante Impp. Germaniæ & Francorum Reges introduxerant, inter quos hinc Henricus I. illinc Henricus II. à Mabillonio (z) & chronici Gotwicensis scriptore (a) primi notantur, qui se integro corpore in throno sedentes in sigillis suis exhibuerint. Priores verò Reges & Imperatores, qui non nisi annulis ad signandum utebantur, vix quicquam aliud primum præter caput suum aut nudum aut laureatum, mox suam protomen sive pectore tenus deductam imaginem sigillis insculpsere (b). Carolus Crassus clypeum & vexillum (c) addidit; coronam in sigillis apud Germanos Conradus I. apud Francos Ludovicus Transmarinus primi adhibere (d). Hi autem eorumque successores ad eum quem diximus Henricum II.

Qui primi
throni majestatis
aliaque
regia insignia
in sigillis
representandi
usum intro-
duxerint.

(r) Vide tab. 10. 26. & 39. (s) Tab. 71. (t) Tab. 51. (u) De absoluta sceptri Scot. potest. p. 77. & seqq. Vide etiam Seldenum de tit. honor. part. 1. cap. 2. § 4. 5. & 6. & Dufresnium in glossar. voce *Bajleus*. (x) Pag. 31. (y) Ejus iconisimum vide apud Spedium, hist. Britann. p. 398. (z) Tab. 30. p. 423. (a) Lib. 2. cap. 6. § 6. Idem tamen, eod. lib. cap. 5. § 6. p. 212. duo notat Ottonis III. sigilla, unum à Benj. Leubero, stapul. Magdeburg. n. 1620. alterum à P. Meichelbekio, chron. Frising. part. 1. p. 194. memorata, in quibus is Imperator folio sedens inscribi dicitur. Sed hæc sigilla extraordinaria, nec similia sibi aliàs conspecta, ille fatetur. Quod autem ibid. addat Caroli Crassi sigillum eadem formâ expressum apud Mabillonium exstare memoriâ lapsus vir alioquin accuratissimus videtur; nullum enim apud eum scriptorem, vel hujus vel alterius cujusquam formæ Caroli Crassi sigillum descriptum reperio, præter unam bullam plumbeam, in qua Principis illius protome tantum eum scuto & hasta exhibetur. Vide Mabill. supplem. cap. 11. p. 48. (b) Vide Heineccium, part. 1. cap. 9. § 7. (c) Sæpe tamen horum insignium tacta mutatio est: pro vexillo enim haud rarò baculus oblongus, frequentius sceptrum liligerum aut ave decoratum, interdum flos aliquis aliaque ejusmodi manuum gestamina in sigillis placuere. (d) Vide chronic. Gotwic. tom. 1. p. 107. & Mabillon. R. D. lib. 2. cap. 17. § 2. & lib. 5. p. 416. Idem tamen, sui oblitus, lib. 2. cap. 17. § 3. coronam à Lothario postremo stirpis Carolinæ, primò usurpatam tradit. Ubi etiam Hugonem *manum* quam *justitie* vocant, Robertum florem lilii dextrâ primos lumpsitie affirmat.

dimidiato corpore (nisi quod Otto III. integer & stans interdum exhibeatur) in sigillis suis sistuntur. Porro pomum imperiale (quod vocant) seu globum sinistrâ tenendi morem primus induxit Otto I. (e); quem imitati deinde sunt Franciæ, Angliæ, Scotiæ, aliique per Europam Reges.

Quartò, Haud indignum notatu est, quod, etsi omnes deinceps, ab Edgarò ad Jacobum VI. Scotorum Reges, in antica sigillorum suorum parte, in throno quem *majestatis* vocant sedentes repræsententur; non tamen semper iisdem insignibus, aut eodem more positis usi sunt. Alexander enim I. sceptri, quod in dextra Edgarus gerebat, loco gladium substituit, sinistrâ autem pomum vel globum cruce insignitum præfert: quâ formâ ipsius proximi successores David I. Milcolumbus IV. Gulielmus, & Alexander II. exhibentur. At Alexander III. & Joannes Balliolus sceptrum dextrâ rursus prehendere, sinistram autem, hic sinui quasi inferere, ille pendentis à collo torquis gemmam eâ contrectare videtur. Robertus verò Brussius dextrâ quidem sceptrum, at sinistrâ globum tenens conspicitur. David ejus filius, ut & Robertus II. & III. item omnes Jacobi, præter VI. & VII. dextrâ sceptrum gerentes, sinistrâ ad pectus appositâ visuntur. Eduardus Balliolus dextrâ sceptrum tenentis, sinistram globo imponentis speciem præ se fert. Reginam denique Mariam, innuptam quidem sceptrum gerentem, sinistram pectori applicantem, nuptam verò & viduam utraq; manu sceptrum, sed diversi generis, tenentem, sigilla sua sistunt. Omnes autem prædicti Reges in postica parte, sive contrafigillo, equestri habitu, sed variâ subinde (ut post dicetur) formâ repræsentantur. Postremò equestrem eam speciem Jacobus VI. ejusque posterius Magnæ Britanniae Reges in hodiernum usque diem, in anticam sigilli partem, contrafigillo regnorum insignibus exprimendis reservato, transtulerunt.

Quintò, Observare convenit omnes post Duncanum II. Scotorum Reges coronam in capite gestantes in sigillis exhiberi, præter Gulielmum & Alexandrum II. Hic enim capite nudo, ille pileo vel cappâ tecto conspicitur. Ea autem, quæ reliquorum capitibus imposita corona cernitur, in tres ferè apices sive radios assurgit, quorum medius lilii integri, dexter verò & sinister ejus dimidiati speciem præbent. Omnibus porro corona est aperta ad Mariam usque, quæ prima coronâ clausâ caput redimita in sigillis conspicitur. In nummis quidem Jacobus II. ut postea notabimus, coronâ, quam epanoclistam, sive supernè *clausam*, vocant, caput cinctus exhibetur; licet ejus successores Jacobus III. & IV. nonnunquam etiam & V. coronâ apertâ in suis nummis, in sigillis semper, utantur. Apud Gallos autem primus coronæ clausæ morem Ludovicus XII. apud Anglos Eduardus IV. invexit (f); apud Imperatores Germanos ejus usus, licet interdum intermissus, multò antiquior est.

Sextò, Throni, quibus Reges nostri insidentes in sigillis repræsentantur, primum ut mole minores, nihilque à vulgaribus sellis distantes, ita rudes & inornati sunt; quales tamen apud vicinarum gentium Reges per ea tempora visuntur (g). Postea verò grandiores ac magis magisque splendidi fieri cœperunt, ita ut finitimos non modò ornamentorum & figurarum varietate, sed & opificii elegantia ac pulchritudine, si non superare, æquare saltem videantur. Neque, ad indumenta Regia, pallium sciz. togam, camisiam, cæterumque amictum, quod attinet, in quibus vicinorum quoque exemplum sunt æmulati, nostri minus conspicui apparent. Ea autem, cum oculorum adspectu facilius quàm descriptione ullâ cognoscantur, hîc prætereo.

Septimò, Ut ad figuras contrafigillis inscriptas progrediar, primò observandum venit, omnes nostros Reges ab Alexandro I. ad Jacobum usque VI. sublimes in equis vectos armisque militaribus decoros in iis exhiberi. Prio-

De variis
Regum Scoto-
rum in si-
gillis insig-
nibus.

De coronâ
quâ Scoto-
rum Reges
redimiti in si-
gillis conspi-
ciuntur.

De Scoto-
rum Regum
thronis & in-
dumentis.

De figuris à
Regibus Scoto-
rum contrafi-
gillis inscribi
solutis.

(e) Vide chronicon Gotwicense, tom. i. p. 164. (f) Vide Jo. Evelynum, de nummis majoris moduli, sive medallis, p. 34. (g) Vide sigilla Henrici II. Imp. apud chron. Gotwic. p. 227. Regum Francorum apud Mabillonium, tabb. 39. & seqq. Anglorum apud Sandfordium in genealogica eorum Regum historia, sub initio; Arnulfi Comitis Flandriæ apud Vredium, p. 2.

res autem, Alexander quem diximus I. David I. Milcolumbus IV. & Gulielmus, lanceam sive hastam vexillo ornatam, reliqui gladium districtum dextrâ vibrantes; omnes verò scutum sinistrâ tenentes conspiciuntur. Universi porrò cataphractos, id est, loricâ corpus, galeâ caput munitos se sistunt, præter unum Gulielmum, nisi is fortè camisiâ vel tunicâ loricæ superinductâ habeat: id quod in Alexandri II. aliorumque quorundam Regum armatura videre est. Harum autem loricarum varias, pro veterum more, in nostrorum sigillis formas licet observare. Alexander enim I. David I. Milcolumbus IV. loricam præferunt ex lamellis sive squamis ferreis, aliis alias piscium instar ex parte tegentibus contextam. Alii, ut Alexander II. & III. item Robertus Brussius & uterque Balliolus, &, nisi fallor, David II. loricâ ex ejusdem metalli anellis vel craticulis inter se catenatim confertis confectâ induuntur. Aliis denique, ut Duncano II. Roberto II. & III. &c. ex variis partibus, ad brachia, pectus, tergum, femina, tegenda accommodatis armatura constat. Quibusdam, ut Eduardo Balliolo, crura etiam ferreis istis quos dixi anellis munita repræsentantur. Alii autem cruribus pedibusque, nonnulli & majore feminum parte, vel nudos, vel ocreis aliâve quâ re intactos se exhibent. Plerique cum calcaribus, quidam & sine iis visuntur.

De equorum in sigillis ornamentis.

Octavò, Ad equorum phaleras cæteraque ornamenta sigillis inscripta transco. In his autem miram deprehendere est vetere ævo modestiam & simplicitatem, recentiore verò pompam & magnificentiam. In antiquissimis enim, veluti primorum Comitum Flandriæ, *interdum* (ut ab Oliv. Vredio (b) notatum) *nec equorum frena conspiciuntur, nec ephippia, nec subices illi pedanei, qui Romanis ignoti fuerunt, ut nec nomen quidem habuerint, novo nunc vocabulo (i) STAPEDES dicti. Nempe* (addit ille) *antiquitus generosum ducebant equo insilire, eumque regere jubis apprehensis.* Per ea autem tempora simplicia admodum ephippia erant, nihilque à pulvinari differebant, nisi quod plura nonnunquam ex utraque parte lora, vel fasciæ bullatæ (quod & hodie moris est) per equi latera defluebant ornatûs elegantiaque causâ. Ephippia porrò (ut observat Heineccius) *non eo quo nunc ritu equo, cingulâ sub ventrem ductâ, adstringebantur, sed loro per pectus equi transeunte seu antilenâ alligabantur, ut decidere non possent. Atque illud lorum pectorale, tanquam præcipuum equi ornamentum, multis phaleris, tintinnabulis globulisque exornabant.* Postilena postea addita, quæ olim ab ephippio per clunes equi transibat, qualem hodie in equis quos currui jungimus, non item in iis quibus vehimur, adhibemus. Ea autem in sigillo Duncani nostri II. visendam se præbet, quam tamen mirum est à sequentium Regum ad Alexandrum usque III. abesse, neque in sigillis Regum Anglorum ante Henricum III. aut Comitum Flandriæ ante Balduinum, postea Imp. CPolitanum, unquam conspici. Ab eo demum tempore summum in equis vestiendis splendorem Reges alique viri principes ostentabant, siquidem non posteriora tantum, sed etiam anteriora equi stragulis & dorsualibus pulcherrimè pictis & variegatis ita cooperuerunt, ut nihil præter equi cervices, interdum solum caput aut aures, emineret. Præter exteriora hæc equorum velamenta, quæ ad pompam tantummodo erant comparata, ut sessores, ita haud rarò equos ipsos (eos præcipuè quos *maiores & dextrarios* appellabant) loricâ etiam, ex iis quos diximus annulis ferreis contextâ, & linteo assutâ, adversus telorum in præliis ictus, per totum ferè corpus cooperiebant. Horum autem omnium simulacra in sigillis quoque suis insculpenda curârunt.

De insignibus gentilitiis in sigillis cæleri solitis, & quando ea primum usurpari cœpta.

Nonò, Inter equorum ornamenta in sigillis cæleri solita præcipuum locum tenent insignia gentilitia. Primus autem nostrorum Regum ea adhibuit Gulielmus (k), aut ejus filius Alexander II. Superiores quidem Reges in sigillis

(b) Sigill. Com. Flandr. p. 9. (i) Hos tamen *Stapedes*, non adeò recentes & novitios ac Vredius alique quidam existimavere, ostendit Hier. Magius, Miscell. lib. 2. cap. 14. & Salmasius ad Spartianum, p. m. 718. Meminit eorum & D. Hieronymus, qui *stapias* & *bistapias* eos appellat. (k) In sigillo a-
verlo Alexandri II. inscripta videmus tab. 30. non solum in clypeo, sed etiam in posteriore ephippii parte,
arma

lis clypeos lævâ gerentes repræsentantur, sed eos ferè nudos, nullo certe symbolo aut emblemate ipsos ab aliarum gentium Regibus distinguente notatos. Ex quo certissimo argumento evincitur insignium istiusmodi apud nos usum multò quàm vulgò existimatur recentiorum esse. Neque nos morari hîc debet auctoritas Jo. Fordoni (*l*), Hect. Boëthii (*m*), aliorumque nostrorum scriptorum, qui Fergusio primo Scotorum Regi leonem rubrum in scuto sive campo aureo, pro regni insignibus adscribunt: quibusque postea Regem Achaium; ob memoriam fœderis inter eum & Carolum M. initi, duplicem peribolum liliatum circumscripsisse, eundemque morem ab omnibus deinceps Scotorum Regibus ad sua usque tempora constanter observatum iidem tradunt. In hac nimirum re eâdem licentiâ usi sunt nostri, quâ vicinarum nationum, Galliæ, Angliæ, Hispaniæ, aliarumque scriptores, qui, quò suorum quisque populorum primordia vetustiora & augustiora redderent, Regibus suis insignia affingunt multis antè seculis quàm eorum usus, qualis jamdudum ex rei heraldicæ disciplina constitutus est, toto terrarum orbe esset cognitus (*n*). Insignia quidem, latiore ejus vocabuli significatu, id est, pro animalium aliarumve rerum figuris in vexillis aut clypeis depictis accepta, vetustissima esse ac regnorum initiis ferè coæva extra controversiam positum est. At ea ab istis, de quibus nunc loquimur, longè diversi generis erant, & ad finem diversum destinata. Hæc enim certa ac fixa, illa vaga ac pro utentium arbitrio mutabilia erant: his in pace, ad familias distinguendas; illis in bello, ad amicos ab hostibus, partesque exercituum alias ab aliis internoscendas præcipuus est usus. Ex vetustiorum autem illorum insignium similitudine, posteriora hæc, quæ vulgò ARMA, Galli ARMORIA signanter appellant, ortum traxisse dubium non est. Alii à Christianorum in terram sanctam expeditionibus, quas vulgò CRUCE SIGNATIONES nominabant; alii ab Hastiludiis quæ barbaro vocabulo TORNEAMENTA dicuntur, eorum initia arcessunt. Priorem sententiam tuentur Hen. Spelmannus (*o*), Gul. Camdenus (*p*), Jo. Seldenus (*q*), Jo. Schefferus (*r*), & multi alii. Ad posteriorem magis inclinat Claud. Menestrierus (*s*) scriptor Gallus, in re antiquaria, præsertim heraldica, eruditissimus. Utcunque verò hæc se res habeat, id apud omnes ferè cordatos de hac re scriptores in confesso est, insignia hæc gentilitia, fixa & hereditaria, qualia apud omnes Europæ gentes nunc in usu sunt, non nisi undecimo seculo originem cepisse. Rem verò ipsam extra controversiam ponunt antiquissima Principum nobiliumque virorum marmora sepulchralia, sigilla, nummi, ædificia, in quibus nulla ejusmodi insignia ante illud seculum inscripta reperiuntur. Et ut exemplis res apertior evadat, apud Gallos in sigillis suis lilio, sed unico, primus usus est Ludovicus VII. Junior cognominatus, qui regnare cœpit anno MCXXXVI. quem ritum ejus filius Philippus Augustus & pronepos Ludovicus IX. secuti sunt. At Ludovicus VIII. Philippi Augusti filius, licet unicum interdum in contrafigillis suis liliū adhibeat, sæpius tamen plura, numero haud definito, inscripta gerit; qui mos per omnes ejus successores (Ludovico IX. excepto) ad Carolum VI. qui primus eorum numerum ad tria redegit, est continua-

arma Scotiæ gentilitia, qualia in hunc usque diem exhiberi solent. Et quamvis in eo Gulielmi ejus patris (quod in hoc volumine tab. 26. conspicitur) sigillo clypeus planè nudus, ut in aliis priorum Regum, appareat; Alexander tamen Nisbetus, ob scripta heraldica in lucem edita celeberrimus, vidisse se testatur [apud D. Rob. Sibbaldum in responsione ad Rymeri epistolam secundam, p. 110.] diploma R. Gulielmi Philippi de Setoun datum, cui sigillum ex cera alba erat appensum, cujus parte posticâ in scuto inscriptus erat leo erectus gemino liliorum ordine circumseptus. De tali sigillo non est quòd ambigatur, cum illud in charophylacio illust. Comitum de Winton adhuc asservari tradat idem Nisbetus. Verisimile autem videtur Gulielmum nostrum Ricardi I. Angli (quocum conjunctissime vixit) exemplum imitatum, contrafacto priore, hoc secundum sigillum, adscitis tum primùm hisce insignibus, conficiendum curasse.

(*l*) Scoticron. lib. 2. cap. 12. edit. Hearn. (*m*) Lib. 1. fol. 7. (*n*) Vide Spelmanni Aspilogiam, p. 36. 43. 44. (*o*) Aspilog. p. 35. (*p*) In Reliquiis, tit. Armoies, p. m. 180. (*q*) In tit. Honoris, part. 2. cap. 8. (*r*) De antiq. regni Suecici insignibus, cap. 3. p. 24. (*s*) De l'origine des Armoies, cap. 4.

tus (i). Apud Anglos primus in sigillo suo leonem depictum habet Ricardus ejus nominis primus (ii), Gulielmo nostro tempore æqualis. Idem postea ex terra sancta domum reversus novum sigillum, cui tres leones insculpti erant, substituit. Sed neque hoc insigne apud Anglos tum fixum ac proprium fuisse videtur. Matthæus enim Parisiensis (x), eorum temporum scriptor æqualis, tres, non leones, sed *leopardos transeuntes* ejus Ricardi fratris filio Henrico III. ab Imperatore Friderico II. in *signum regalis clypei missos* scribit circa annum MCCXXXIV. Idemque fortè existimandum de sigillo Roberti Frisonis Comitis Flandriæ anno MLXXII. in quo leonem erectum inscriptum exhibet Oliv. Vredius (y), quod insigne ex ingenio arreptum, non hereditarium fuisse, exinde colligere est, quòd illud à proximis quinque ejus successoribus omissum primus resumpserit Philippus Elfatius, circa annum MCLXIII. (z). Quod ad Suecorum Reges attinet, Magnum Ladulam primum esse, cujus sigillis regni insignia; i. e. tres coronas inscriptas viderit, uni anno MCCLXXV. alteri MCCLXXVIII. testatur Schefferus (a). Ea ipsa insignia Daniæ Reges (unde gravibus inter eos & Sueciæ Reges bellis & contentionibus materia est data) sibi assumpserunt, sed (ut monstrasse idem Schefferus (b) videtur) non ante annum MDXLVIII. Denique ex occidentalibus Imperatoribus, primus (Heineccio (c) teste) sigilla sua aquilâ exornavit Ludovicus Bavarus circa annum MCCCXIV. Sigismundus autem ex duabus aquilis (quæ antea ad utrumque throni latus erant collocatæ) unam constavit, ac bicipitem fecit. Insignium autem qualia suprâ descripsimus nummis imprimendi consuetudo, non nisi multò recentius, id est, decimo quarto aut decimo quinto seculo (ut postea, cùm de ea re agatur, ostendemus) invaluit (d). Quæ etiam ætate symbola è floribus desumpta, ut rosa ab Angliæ, carduus à Scotiæ Regibus, usurpari cœpta.

Ex insigni-
bus Scotiis
antiquitas
fœderis Gal-
lo-Scotici
confirmatur.

Cæterum, prius quàm hanc de sigillis materiam dimittam, silentio haud prætereundum duxi validissimum (ut mihi quidem videtur) argumentum, quod nobis ad fœderis, cujus sapius meminimus, Gallo-Scotici antiquitatem confirmandam suppeditat præfatum Alexandri nostri II. (& si Nisbeto fides habenda, ejus patris Gulielmi) sigillum. Quò enim aliò pertinere posse existimandus est duplex ille, quem ei tum in scuto, tum in ephippio inscriptum cernimus, ordo sive tractus liliorum leoni circumdatus, nisi ut gemino hoc symbolo, hoc à Gallis pridem, illo à Scotis tum primum pro regali insigni recepto, veteris illius ac tum vigentis inter utramque gentem amicitiae memoria, quàm publicè fieri posset, posteritati consignaretur.

Atque hæc sunt quæ de sigillis, nostratum in primis, dicenda habuimus. Si quæ alia sint in iis magis particulatim notata digna, ea in singulorum diplomatum & sigillorum Indice, quatenus necessarium videbitur, attingemus.

(i) Vide Mabillon. R. D. lib. 2. cap. 16. § 10. & lib. 5. p. 430. & Spelmannum in Aspillogia, p. 37.
(ii) Spelmannus, lib. cit. p. 45. Nicolsonus, biblioth. Angl. histor. p. 178. duos leones Ricardi I. sigillo inscriptos scribit: idque prius de priore ejus sigillo affirmaverat Spedius hist. Angl. p. 479. At ego unicum tantum, tum apud Spedium, tum apud Sandfordium, geneal. R.R. Angl. p. 55. Ricardi clypeo inscriptam reperio: alterum igitur illum aut nullum, aut curvaturâ clypei oculis nostris subductum fateri necesse est. Quòd autem reverendissimus Nicolsonus, Joannem Ricardi fratrem primum tres leones in clypeo suo gestasse scribat, animi falsus videtur: prædicti enim Spedius & Sandfordius locc. cit. tres leones secundo illi Ricardi sigillo inscriptos palam præferunt. (x) Hist. Angl. edit. Londin. 1684. p. 351.
(y) Sigill. Com. Flandr. p. 6. (z) Vide eund. p. 19. (a) De antiquis regni Sueciæ insignibus, cap. 2. p. 128. (b) Cap. 15. p. 191. (c) De sigill. Germ. p. 113. (d) Excipiendi tamen nummi Suecici, in quibus antiquissimis temporibus expressæ cernuntur tres coronæ ejus regni insignia; unum ejusmodi memorat Schefferus, p. 125. Amundi vel I. vel II. circa annum 1018 aut 1034. alterum Ragualdi circa annum 1129. At his longè vetustior est nummus, quem tribus coronis exornatum delineavit, & Olao Tretellæ, qui circa annum DCCC. regnavit, ascribit Elias Brennerus in suo nummorum Sueo-Gothicorum thesauro, tab. 1. At cùm eum nummum ex eorum genere, qui bracteati dicuntur, i. e. qui ex lamina tenui & ab uno tantum latere signatâ constat, ipse Brennerus agnoscat; nulloque alio indicio præterquam literâ V, pro Ulf vel Ulaf, quod pro Olao veteres pronunciabant, in medio inscriptâ Regis illius nummum existimet; dabit mihi veniam vir doctissimus, si de tanta ejus nummi antiquitate nonnihil subdubitem.

XLVIII. **A**D postremam jam ventum est operis Andersoniani partem, in qua quotquot reperire potuit, ob varietatem saltem notabilia, gentis Scoticae numismata æri eleganter incidi, oculisque quasi visenda exponi vir ingeniosissimus constituit: quibus demum, ob materiae cognationem, nonnulla nostrorum Regum symbola heroica, ære itidem expressa, coronidis loco, placitum est subnectere. Et hæc quidem posteriora, cum ad documenta quædam moralia pulchris quibusdam & argutis emblematis animo insinuanda præcipuè sint destinata; nudam eorum recensionem in fine exhibendo re defungemur. At priora illa, cum haud exiguum ad historiam illustrandam variosque gentium mores & ritus cognoscendos momentum adferant, uberiores paullo à nobis explicationem merentur. *Est enim (ut Marq. Freheri (e) verbis utar) utilissimum humanæ societatis instrumentum, deque insigni principatus non infimum, moneta: nam & ab omni ævo ad Principes ea nominis vultusque vulgandi ratio propria pertinuit; & administrationem rei propemodum sanctæ præ aliis in republica cordi habuerunt.* Celebre in primis nunquamque satis laudandum fuit hac in re veteris populi Romani institutum, qui in nummis suis signandis, non ad publicam solum in commerciis exercendis commoditatem respexerint, sed & eorundem nummorum ope nominis sui rerumque à se gestarum memoriam variis figuris imaginibusque inscriptis conservare voluerint. At quamvis ab eo tempore primarius ille, secundario hoc neglecto, in nummis cudendis ferè solus jam usus retineatur; multa tamen sunt, quæ ex istis etiam sequioris ævi numismatibus, & in se cognitu utilia, & haud parum ad historiam lucis conducentia peritus illorum inspector deprehendat. Anxiam autem & pluribus deductam super re numismatica variaeque ejus præstantia & usu disquisitionem haud est quod quisquam hinc à nobis expectet. Præterquam enim quod hoc argumentum à tot illustribus omnique eruditionis genere præcellentibus viris jamdudum sit occupatum, prohibet insuper tum ingenii nostri in talibus minus versati tenuitas, tum tui, Lector benevole, reverentia, quem metus est ne nimiam hætenus in superioribus prolixitate offenderimus. Nobis igitur impræsentiarum satis erit, quæ de re Scotorum nummaria (quam unam hinc tractandam suscipimus) maximè memoratu digna occurrerunt, paucis & generatim exponere.

XLIX. Primum itaque quod in nummis Scoticis considerandum venit, est ipsorum origo & vetustas. Et hinc quidem fatendum est, nummorum apud nos usum seriùs multò quàm apud finitimas Saxonum, Francorum, Germanorum aliorumque gentes receptum videri. Id inter alia penè persuadet, quod cum qui de horum populorum nummis scripsere, multos ostendant ab eorum Regibus, antiquissimis temporibus, i. e. seculo post Christum natum septimo, sexto, quosdam fortè & quinto percussos; nulli tamen apud nos ante Alexandrum I. qui regnare cœpit anno MCVII. cusi reperiantur. Fieri quidem potest, ut nummi à prioribus nostris Regibus signati, aut usu consumpti aut rubigine exesi interierint, aut terrâ obruti visum hætenus effugerint. At eos paucissimos, neque Alexandri illius I. ætate multò antiquiores esse, hinc propemodum apparet, quod cum plurimi Romani, nonnulli etiam admodum vetusti aliarum gentium nummi variis subinde locis casu fortuito eruantur, in nullos tamen nummos Scoticos iis quos diximus vetustiores fors ista & occasio impegerit. Prisco nimirum illo & rudiori ævo boreales crediderim hujus insulae populos, in extremis quasi terrarum finibus, proculque ab eo quem Romani secum arma luxum invexerant positos, & in summa propterea in rebus omnibus (primorum mortalium ritu) continentia vitam agentes, pecuniæ (quæ omnium ferè oculos suo fulgore jam perstringit) usum vel penitus ignorasse, vel parvo pretio habuisse. Postmodò verò,

Quàm antiquus fuerit eorum usus.

(e) De re monetar. vet. Roman. & hodierni apud German. imperii, in præfat.

cum à vicinis, five Britannis, five Saxonibus, aut fortè etiam Romanis, ex mutuis hinc inde commerciis (quæ antea rerum ipsarum commutatione peragebantur) nummorum utilitatem essent edocti, haud alienum est existimare eos paullatim in finitimorum hunc morem, pecuniæ usu introducto, concessisse. Cum autem, etiam apud gentes opulentiores, rara iis temporibus pecunia, raraque, præquam nunc sit, rerum peregrinarum mercatura exerceretur; hinc factum arbitror, ut multæ in solo minùs ubere degentes nationes, & in his Scotica nostra, cum nullos adhuc suos, five ob artificum, five, quod potiùs reor, ob argenti (cujus ferè solius in re pecuniaria tum & diu postea usus erat) inopiam, cufos haberent; nummis aliunde advectis, in emptionibus venditionibusque per aliquot, ut credibile est, secula, contentæ fuerint. Hanc rem, præter ea quæ superiùs diximus, haud leviter confirmat, quòd in pecuniæ cumulis variis Scotiæ locis casu effossis, longè plures Anglici quàm Scotici nummi reperiantur; certissimo argumento multò majorem pecuniæ apud Anglos quàm domi signatæ copiam in Scotiâ iis temporibus cursum habuisse.

Historico-
rum nostro-
rum hac in re
hallucinatio-
nes.

L. Non sum nescius haud paullò diversam esse Historicorum nostrorum de hac re sententiam. Hector enim Boëthius (f), quanquam Regis Reuthæ temporibus *nullam fuisse apud Scotos pecuniâ signatâ* affirmet, & diu postea sub Caractaco Silurum duce (quem ille inter Scotorum Reges, sed præter rationem, ut mea fert opinio, collocat) Brigantium, quos & Scotorum tribubus annumerat, omnes *divitias in re pecuniaria sitas* idem tradat (g); de Donaldò tamen ejus nominis primo agens (h), qui circa annum Christi natî CXCIX. regnum iniit, eum ait *nummum argenteum aureumque signasse, unâ parte salutiferæ crucis, alterâ suâ ipsius effigie expressâ, quò susceptæ à se primùm inter Scotos Reges Christianæ pietatis memoriâ ad posteros propagaret.* Addit verò (i), *nostrates antea aut nullâ pecuniâ signatâ, sed ejus loco mercibus commutationis causâ, aut Romanâ aut Britannicâ in commerciis usos fuisse.* Idem ferè habet Jo. Lestæus (k): at Buchananus (l), gnarus hanc rem nullâ idoneâ auctoritate subnixam (quanquam Boëthius in nostris annalibus id *proditum* affirmet) eam, uti par erat, silentio prætervehitur, nèque de ulla pecunia à priscis nostris Regibus signata uspiam loquitur. De Donaldò quidem V. scribens, *Sunt, inquit, qui putent monetam argenteam, quam adhuc Sterlinam vocat vulgus, ibi (i. e. in oppido Sterlini) tum excusam.* At eam monetam non à Donaldò Scoto (quod existimavit reverendissimus (m) Nicolsonus) sed ab Anglo-Saxonibus, qui eam Scotiæ partem in suam ditionem tum redegerant, excusam innuit Buchananus; id quod Boëthius (n) & Lestæus (o) disertè tradunt. Ego rem totam, nullâ aliâ ratione præterquam nominis similitudine suffultam, pro fabula habendam censeo; eoque magis quòd hanc pecuniæ Sterlingorum appellationem, non nisi aliquot post Gulielmi Conquæstoris decessum annos, apud ipsos Anglos inventam fuisse ostendat cl. Gul. Lowndesius (p).

Scoti in
nummis cu-
dendis An-
glorum con-
suetudinem
fecuti sunt.

LI. Sed, ut, his missis, ad ea quæ magis speciatim de re Scotorum nummaria sunt dicenda progrediamur, illud nobis primum & pro fundamento quasi habendum, Reges nostros in nummis cudendis, aliarum gentium, præ-

(f) Lib. 2. fol. 20. a. Reverendissimus Carleolensis Episcopus in biblioth. Scotorum historica, p. 288. pro hac re testimonium adfert ex catalogo Regum Scotorum Heët. Boëthii historiæ præmisso depromptum. At eum catalogum dubitat, vel potiùs apertè negat à Boëthio ipso scriptum esse, ex eo quod in duobus Reginæ Mariæ conjugibus finiatur. At nihili hæc ratio est; quæ enim de Maria ejusque conjugibus illic habentur, à nescio quo, in secunda eâ Boëthii editione, quam ille solam conspexisse videtur, sunt addita. Id autem extra dubium ponit prima ejus operis (quod Boëthio adhuc vivo prodierat) editio, in qua is Regum nostrorum catalogus ad Jacobum V. iisdem verbis expressius existat. Cæterum, quæ de Reutha hic dicuntur in ipsa Boëthii historia loc. cit. videre est. Quod autem de nummis ex corio bubulo ab hoc Rege excusis tradit Lestæus, fabulis annumerandum. (g) Lib. 3. fol. 46. a. (h) Lib. 5. fol. 86. b. (i) Ibid. (k) Lib. 3. p. edit. Rom. 114. (l) Lib. 6. edit. Fribarnianæ p. 93. (m) Bibl. Scot. histor. p. in marg. 289. (n) Lib. 10. fol. 204. b. (o) Lib. 4. p. 183. (p) In sua relatione sive tentamine de emendandis argenteis Anglorum nummis, p. 16.

cipue finitimorum Anglorum, consuetudinem jam inde ab initio fuisse secutos. Id autem ex sequentibus, factâ utriusque populi nummorum inter se collatione, patebit.

Ac *primò*, Eadem erat apud utramque gentem, Anglicam dico & Scoticam, nummos computandi ratio.

Secundò, Eadem apud utramque per plurima secula ad nummos fabricandos metallorum puritas adhibebatur.

Tertiò, Per aliquot secula, in ejusdem nominis sive speciei nummis, non solum eadem utrinque materiæ quantitas sive pondus; sed & eadem figura & crassities servabatur.

Quartò denique, Eodem ferè artificio nummi apud utrosque percutiebantur. De his autem singulis, quò omnia apertiora fiant, paulò distinctius est agendum. Et,

LII. I. Quod ad nummorum computationem attinet, nostri, ut & Franci & Angli, jam inde ab antiquissimis temporibus, omnes pecuniarum summas ad tres *denominationes* (quas vocamus) retulerunt, libras, solidos & denarios. Quamvis autem hæ in pecunia numeranda appellationes eandem ferè semper (*q*) inter se relationem sive proportionem retinerent, id est, 12 denarii solidum, 20 solidi libram, ut nunc, constituerent; longè tamen diversa in his erat diversis temporibus metalli tum puritas, tum etiam ac præcipue quantitas sive pondus. Antiquiore enim ævo apud Anglos, & proinde (ut postea ostendemus) apud Scotos, non solum argentum purissimum, i. e. nullo ferè vel pauxillo admodum ære admisto, in nummis adhibebatur; sed & hæ eorum appellationes vero nummorum ponderi (unde & originem traxerunt) generatim respondebant. Etsi enim non eadem ratione in nummis atque in aliis rebus numerandis nunc Angli utantur, illis quippe libra in 12 uncias, uncia autem in 20 denariata, vulgò *Penny-weight* (*r*), dispescitur, eadem tamen apud eos libræ numerali ac ponderali tum inerat metalli quantitas, vetusque ille denarius, sive penningus, non solum nummi appellatio, sed etiam veri ponderis nomen fuit, i. e. vigesimam unciae & ducentessimam quadragesimam libræ ponderalis partem efficiebat. Unde & in hunc usque diem id pondus denariatum, sive *Penny-weight*, nuncupatur. Procedente autem tempore, partim Principum ipsorum egestate aut etiam aviditate, partim monetariorum & falsariorum fraude, magna in re pecuniaria apud plerasque Europæ gentes facta mutatio est. Libræ enim nummariae, quæ initio libram ponderalem gravitate æquabat, paulatim (antiquo licet nomine retento) pondus imminui, & puritas alieni & vilioris metalli admistione corrumpi & adulterari coepit.

Quàm malè sibi suisque Principes his artibus consuluerint, cum tot ea de re sapientium virorum querimoniae exstent (*s*), non est hujus loci differere.

Qua ratione in nummis computandis nostri sint usi.

De duplici monetæ valore, intrinseco & extrinseco.

(*q*) Franciscus Blancius, in suo de nummis Francicis commentario historico, p. 94. 95. & 96. ostendit Caroli M. ætate libram Gallicam viginti solidos, solidum verò duodecim denarios in se continuisse, eoque tempore libram computatitiam & ponderalem eandem fuisse. Sub Anglo-Saxonibus Regibus, eadem in libra computatitia, quæ in ponderali erat metalli quantitas: at non eodem quo Franci modo ejus partes numerabant; cl. enim Hiccius, in dissert. epistolari, p. 3. libram Saxoniam 60 solidos ait complexam. At rectius, me iudice, accuratissimus Gul. Fletwodus Episcopus Eliensis, in suo de moneta Anglica, cui *Chronico pretioso* nomen fecit, libello, cap. 3. p. 27. & seqq. qui Camdenum, Spelmannum, & Lambardum secutus, libram Saxoniam ex 48 solidis, solidum verò ex 5 denariis docet constituisse: quo pacto, ut id obiter notem, denarius, ut nunc, ducentessimam quadragesimam efficiebat libræ partem. At Gulielmus Normannus, Francorum computandi ratione introductâ, libram in 20 solidos dispescuit: unusquisque autem solidus, interdum 16, communiter verò 20 denarios ex una uncia conflatos tum continebat; eo autem tempore 15 unciae libræ inerant. Hæc cl. Fletwodus, p. 35. Quæ tamen cum iis quæ proxima pag. 36. habet, haud satis aptè convenire videntur; illic enim eandem fuisse scribit libram Anglo-Normannicam ac Gallicam, quàm 12 uncias, singulas 20 denariis constantes, efficere, Dufresnii testimonio confirmat. (*r*) De pondere illo quod vulgò Tricassense, sive *Troy-weight*, appellatur, quo res pretiosiores mensurari solent, hic loquor: non verò de eo quod *Averdupois* nuncupatur, quod ad res crassas & pro mole viliores pendendas adhibetur. (*s*) Vide Bodinum de augmento & decremento auri & argenti, Carol. Molinæum de mutatione monetæ, quæst. 100. § 91. 92. 101. 105. &c. Klockium de ærario, lib. 2. cap. 84. Blancium, Prolegom. ad tractat. de moneta Francica, p. 19. & 20. & tractat. ipso, p. 185. Jo. Evelynum de nummis grandioribus, p. 227. & seqq. & multos alios.

Quid sit
monetæ liga.

Id solum hinc observare convenit, ex hac monetæ mutatione & depravatione, natam deinde esse duplicem nummos æstimandi rationem, alteram ex intrinseco, alteram ex extrinseco ejus valore sive pretio desumptam. Est autem nummorum valor intrinsecus unus semper, & ubique sibi constans, communi omnium ferè populorum consensu stabilitus, quo sciz. eidem auri vel argenti quantitati, sive infectæ, sive signatæ, idem pretium constituitur. Monetæ verò extrinsecus valor est quem Reges & Principes ei pro arbitrio imponunt, & proinde non apud varias gentes solum; sed & eisdem variis temporibus varius & multiplex est. Porro externus hicce monetæ valor in ipsius forma & indicatura consistit: internum verò materiæ bonitate & pondere metimur. Hoc alio nomine *legem* sive *ligam* vulgò appellamus. Est autem *Liga* metalli nota vel gradus propter vilioris materiam certâ proportionem ei admixtam. In auri igitur argente puritate distinguenda hanc rationem monetarii inierunt: quamlibet sciz. hujus illiusve metalli massam in certos gradus sive partes dispescunt, aurum in 24, quas caractas, argentum in 12, quos denarios nuncupant. Hoc pacto, aurum meracum & ad summum gradum excoctum 24 caractarum puritatem habere dicunt. Si, pro auro, vigesima quarta argenti vel æris pars admixta sit, aurum 23 caractarum; si duodecima, 22; si sexta, 20, atque ita deinceps, appellant. Simili modo argentum purissimum 12 denariorum nomine vocitant: si, argenti loco, duodena æris portio substituatur, 11 denariorum; si sexta, 10; si quarta, 9, atque ita porro, puritatem massæ inesse dicunt. Hi autem metalli gradus in partes minutiores variè à variis gentibus subdividi consueverunt. Germani enim caractam in 12, denarium in 24 grana partiuntur (1). Galli in caractæ fractionibus, quibus usque ad 32 ascenditur, notandis, eas exprimunt per 2, 4, 8, 16, 32, duplicatis semper fractionibus præcedentibus, nec ullâ habitâ ratione minutiarum inter eas interjectarum, veluti 3, 5, 7 & sequentium (2): denarium autem in 24 grana, eaque rursus in binas, quartas & octavas partes, subdividunt. At Angli caractam in 4 grana distribuunt: argenti autem probitatem metientes libram in 12 denarios, denarium in 20 denariata, vulgò *Penny-weight*, denariatum in 24 grana diffingunt. Scoti verò (quod mirum) rejectâ tum Anglorum, tum Gallorum consuetudine, Germanorum more caractam in 12, denarium in 24 grana, dispertiunt; in granis autem dividendis rarò ultra medias vel quartas partes, minutioribus ferè neglectis, progrediuntur. In hoc tamen omnes consentiunt, ut ex majore minoreve alieni metalli auro argentoque certis hisce proportionibus admixta quantitate de eorum vero atque intrinseco valore constituant.

De pede
monetæ.

Remedium
in re moneta-
ria quid.

Ex hac vilioris cum pretiosiore metallo commixtione ortum ac nomen traxit, quem *monetæ Pedem* vocamus. Est autem *Pes monetæ* meta à Principe in nummorum materia attemperanda præscripta, intra quam ex utraque parte (quoad ejus fieri potest) monetarii consistere tenentur: Galli *Pied de monnoye* nominant, qui & monetam, cujus materiæ major minorve vilioris intertrimenti copia admiscetur, *debilem* aut *fortem*, *monnoye foible* ou *fort* appellant: unde & moneta, cum ad majorem puritatem revocatur, *resortiat* dicitur. Huc spectat & illud, quod monetarii *Remedium* vocant, quâ voce intelligitur defectus in certa auri argente puritate cudenda statutis regiis permissus. Cum enim vix, ac ne vix quidem fieri posset, ut præstituti puritatis vel ponderis fines in nummis conficiendis exactè servarentur, idcirco magistris monetalibus aliquot grana à Principe indulgentur, quibus à præscripta lege impunè eis errare aut deficere licebat: unde & vulgari phrasi *grana venia*, vernaculè *Grains of Allowance*, utendi, ut mihi videtur, occasio præbita est. His in genere, majoris perspicuitatis gratiâ, præmissis,

(1) Vide Budelium de re nummaria, cap. 8. & 10. (2) Vide Savotium de nummis antiq. part. 2. cap. 6. & Blancium in calce præfat.

LIII. 2. Proximum est, ut ad monetæ Scoticæ *Ligam* quam diximus, sive valorem intrinsecum, deveniamus. Eam autem initio admodum puram & optimæ notæ fuisse ostendunt, præter rei ipsius experimenta, vicinorum Anglorum (quos nostri in plerisque imitati sunt) nummi. Et quidem ex eorum monumentis, præcipue verò ex pactis inter ipsorum Reges & magistros monetales ea de re initis (*) constat monetam Anglorum argenteam (auream autem apud illos Edwardus III. primus, ut postea ostendetur, feriri iussit) jam inde ab initio, certè ab Edwardi I. ætate, 11 unciarum 2 denariatorum, sive *penny-weight*, extitisse, h. e. in unaquaque libra 222 argenti puri denariatis, 18 æris denariata fuisse admista; sive, quod eodem redit, æris in pecunia signata quantitatem eam ad argentum inibi contentum, quam habent 3 ad 37, rationem habuisse. Atque hanc legem omnes deinceps Anglorum Reges tenuerunt ad Henricum usque VIII. qui postquam immensas ab avaro patre congestas, & ex occupatis cœnobarum redditibus quæsitas, immani luxu opes absumpisset, ut inopi suo ac laboranti ærario subsidium inde quæreret, pessimo consilio pecuniæ apud suos, sextante primùm, deinde semisse, ac demùm besse æris immisto, primus statum corruptit: at omnium maximè ejus filius Edwardus VI. qui, dodrantali æris intertrimento injecto, monetam suam deturpavit. Unde inter Regina Elizabethæ laudes haud postrema ea habetur, quòd monetam publicam ad pristinæ puritatis normam revocaverit: quod prudentissimum consilium qui sequuti sunt Britannia Reges constanter sibi observandum duxerunt.

Ut autem ad Scotos revertar, eos eadem ut plurimùm puritate quâ Anglos nummos suos excudisse, non solum ex regiis ea de re statutis (de quibus postea) apparet; sed ex eo præsertim, quòd nummorum Scoticorum idem esset apud Anglos & Scotos valor ad annum ferè MCCCLV. Ejus rei illustre documentum exstat apud Rymerum, rescriptum sciz. Edwardi III. eo anno ad Vicecomitem Northumbriæ, SUPER NOVA MONETA SCOTIÆ DE PROCLAMATIONE FACIENDA, missum: quod cum & alia ad hanc rem pertinentia complectatur, ideò integrum in margine subungere visum est (y). Paullò nimirum ante hoc tempus, propter inopiam pecuniæ, quæ ex continuis inter utramque gentem bellis, & Davidis nostri II. in Anglia captivitate, magnopere erat absumpta, haud modica, uti videtur, in nummorum Scoticorum tum pondere tum puritate facta mutatio est; unde huic Edwardi III. edicto occasio est data. Et quamvis haud multò post, i. e. anno MCCCLXVI. ejusdem Davidis nostri II. lege præscriptum esset, ut huic

Idem olim nummorum Scoticorum ac Anglicorum in utraque gente valor.

(*) Vide Nicolsoni bibl. Anglor. hist. cap. 7. Anonymi scriptoris nummorum Anglicorum historicam narrationem anno 1726. editam, p. 26. & seqq. Fletwodi chronicon pretiosum, p. 52. 53. 54. præcipue verò clarissimi & accuratissimi viri Gul. Lowndes relationem sive tentamen de nummis argenteis emendandis, ad thesaurarii regii Præfectos, anno 1695. perscriptum & editum, à p. 19. ad 29. (y) " Rex Vicecomiti Northumbriæ salutem. Licet antiqua moneta Scotiæ ejusdem ponderis & allaiæ sicut fuit moneta nostra sterlingi Angliæ ante hæc tempora esse consueverit, propter quod in regno nostro Angliæ habuit cursum suum: quia tamen quædam moneta dictæ antiquæ monetæ similis & conformis, quæ in pondere minor, & allaiæ debiliior existit, in dicto regno Scotiæ de novo est cussa, & in regno nostro suum capit cursum; quod, si diutius permittatur, in nostri ac totius populi nostri ejusdem regni dampnum & deceptionem, ac dictæ monetæ nostræ destructionem, cedit manifestè; Nos, volentes hujusmodi dampno & destructioni obviare, tibi præcipimus, quòd statim visis præsentibus, in civitatibus, burgis, villis mercatoriis, portibus maris & aliis locis, in Baliva tua, ubi melius expedire videris, publice proclamari, & ex parte nostra firmiter inhiberi facias, ne quis sub gravi forisfactura nostra dictam novam monetam Scotiæ, jam cussam, vel cudendam, in solutione, cum oblata fuerit, ut cursualem recipiat, aut recipere præsumat; set quòd statim, cum oblata fuerit, ut cursum cum moneta nostra capiat, in quorumcunque manibus moneta fuerit, arestetur & nobis remaneat forisfacta. Volumus tamen, & intentionis nostræ existit, quòd unicuique liceat hujusmodi novam monetam ad nostrum valorem ejusdem emere, ita quòd eam ad bullionem nostram deferat, ibidem fundendam, & monetam de cuneo nostro ad valorem dictæ monetæ, sic fusa, prout moris est, recipiendam, & quòd dicta antiqua moneta Scotiæ cursum suum habeat prout ante hæc tempora habere consuevit. Et si quos, post proclamationem & inhibitionem nostras hujusmodi, inveneris dictâ novâ monetâ Scotiæ, alio modo quàm ut prædicitur, utentes, tunc eos cum eadem moneta capi & arestari, & eorum corpora in prisona nostra salvò custodiri, & nobis de tota moneta illa responderi facies; nos de nominibus sic arestatorum, ac de summa monetæ ejusmodi, quàm sic arestari feceris, de tempore in tempus, sub sigillo tuo, certifies distinctè & apertè. Teste Rege, apud Westmonasterium, duodecimo die Martii. Per ipsum Regem." Rymeri *acta publica*, tom. 5. p. 813.

Postea, im-
minuto num-
morum Sco-
ticorum pon-
dere, immi-
nutus quo-
que eorum a-
pud Anglos
valor,

ac demum
prorsus pro-
hibitus eo-
rum in An-
glia cursus.

Pro decre-
scente Scoti-
corum pretio
intrinseco,
auctus est in
Scotia num-
morum An-
glicorum va-
lor.

De num-
morum Sco-
ticorum figu-
ra.

malo remedium adhiberetur, hoc est, ut de materia jam allata in regnum mo-
neta fabricaretur, quæ in pondere & metallo æquipolleret monetæ currenti in
Anglia (z); proximo tamen anno MCCCLXVII. ingravescente, ut credibile
est, ex pensionibus pro Davidis II. redemptione solutis, pecuniæ apud nos
raritate, statutum est, ut, servatâ quidem eadem quâ apud Anglos monetæ
puritate, libra argenti minueretur in pondere decem denariis ponderis, sic scilicet
quod de libra ponderis jam fierent viginti novem solidi, & quatuor denarii nu-
merales (a). Quam ob causam apud Anglos ab eodem Edwardo III. anno
ejus regni 47. i. e. MCCCLXXIII. lege sancitum est, in hunc modum :
*Pro eo quod gentes Scotiae, per subtilitatem suam, bonam monetam argenti extra
regnum nostrum Angliæ subtraxerunt, & in cunagium suum ad minorem valorem,
quàm moneta Angliæ extitit, posuerunt, & sic currit in solutione in regno præ-
dicto, ad grave dampnum & deceptionem nostram, magnatum & totius commu-
nitatis ejusdem regni; ordinatum existat & concordatum, quod moneta quatuor
denariorum de Scotia ponatur & currat in valorem trium denariorum, & de mi-
nori moneta juxta quantitatem : & si fortè dicta moneta Scotiae deteriorata fue-
rit, tunc moneta illa sic deteriorata ponatur ad minus pretium juxta quantitatem
detrimenti (b).* Neque inanis erat hæc in fine statuti adjecta Anglorum cau-
tio. Non multò enim pòst, aliquo certè tempore ante annum MCCCXCIII.
major adhuc in re Scotorum pecuniaria facta ponderis, quædam fortè & puri-
tatis, deminutio. Uncia enim, quæ tempore Davidis I. viginti denarios, Ro-
berti autem Brussii viginti & unum continebat, temporibus Roberti III. anno gra-
tiæ MCCCXCIII. triginta duos denarios de ejusdem Regis moneta continere di-
citur (c). Quamobrem 14. Richardi II. id est, anno MCCCXC. consti-
tutum est, ut grossus, semigrossus, denarius & obolus Scoticus non ampliùs
quàm dimidiatum eum valorem apud Anglos obtinerent (d). Ac demum,
crescente indies apud Scotos nummorum pretio, five, quod eodem ferè redit,
majore semper atque majore ponderis, fortè etiam & puritatis facto decre-
mento, prohibitus prorsus in Anglia est eorum cursus, constitutumque ut nul-
la alia illorum quàm argenti infecti ratio deinceps haberetur (e).

At monetæ Anglicæ in Scotia discurrenti contraria propemodum fors ob-
venit. Etsi enim, quamdiu eadem puritas idemque pondus utriusque gentis
nummis constabat, idem quoque (uti par erat) iis apud utramque pretium
permanerit : at simul ac apud nos immutatus, magisque saltem quàm apud
Anglos (nam & ii, moderatioribus licet incrementis, pecuniæ suæ valorem sub-
inde attollebant) auctus fuit externus nummorum valor ; fieri non potuit,
quin brevi majus illorum nummis, quàm nostris ejusdem speciei, pretium im-
poneretur. Hinc factum, ut denarii, grossi alique Anglici nummi, qui ad
annum ferè MCCCLV. eodem, ut diximus, pretio per utrumque regnum
ambulabant, pro decresciente intrinseco nostrorum præ illis valore, pluris
paullatim apud nos æstimari cœperint ; ac primùm tres illorum denarii, de-
inde duo, postea unus, quatuor nostris pretio æquipararetur : donec tandem
circa annum MDC. eò deventum est, ut libra, solidus & denarius Anglicus
duodecim ejusdem nominis Scoticos valerent ; quod & etiamnum apud nos
obtinet. Sed de hac monetæ Scoticæ, quum absoluto, tum ad Anglicam
comparato variis temporibus valore, magis speciatim pòst erit agendum.

LIV. 3. Sub considerationem proximè venire debet nummorum apud nos
figura & moles. Atque hac etiam in re, ut in aliis ferè omnibus, vicinorum
Anglorum exemplum κατὰ πόδας nostri sunt secuti. Quemadmodum enim a-
pud illos, ita & apud nos, non exigui solum omnes, sed & unius moduli
per aliquot secula nummi erant. Neque enim tum alii quàm soli denarii in

(z) Statut. Davidis II. cap. 38. (a) Stat. ejusd. Regis, cap. 46. (b) Vide Gul. Rastalli statuta
Angliæ, tit. moneta, fol. 277. & confer Rymeri acta publica, tom. 7. p. 41. (c) Vide statuta Ro-
berti III. cap. 22. (d) Vide statuta Richardi II. cap. 12. (e) Vide statuta ejusdem Regis anno
MCCCXCIII. cap. 1.

tota Britannia nummi cudebantur : quos propterea figura exili, & admodum tenui fuisse oportebat, cum eorum pondus 24 grana, i. e. vigesimam unciae partem, non excederet, raro autem ultra 22. assurgeret (f). Ceterum, pro minoris pecuniae commoditate, iidem denarii per duplicem crucem, ad extremum nummi limbum ejus rei gratia pertingentem, primum in binos semicirculos, singuli deinde semicirculi in duas itidem partes confringebantur : ita ut denarii semicirculus oboli, dimidiatus autem semicirculus quadrantis vicem præstaret. Atque rudem huncce & insulsum morem ad annum MCCLXXIX. durasse ex antiquo carmine notat Stowius (g), quo Eduardus I. Anglorum Rex obolos atque quadrantes orbiculares conficiendos præcepit. Neque dubium est, quin circa id tempus Anglorum imitatione minutiores hi nummi eadem itidem formâ apud nos cudi cœperint (h).

Nulli alii præter solos denarios totâ Britannia per aliquot seculâ nummi excusi.

Denarii autem ipsi (ut ad eos regrediar) jam olim *Sterlingi*, sive *Esterlingi*, ex eo sunt appellati, quod eorum optimi excoctores & cutores è Borussia, quæ regio Angliæ ad orientem objacet, advenerant (i). Atque ob illorum nummorum summam probitatem deinde invaluit, ut sterlingorum nomine non amplius nummi ipsi, sed ipsorum liga sive valor intrinsecus ad antiquam eorum ab orientalibus hisce artificibus fabricatorum normam conformatus intelligeretur : unde & nunc per libras sterlingorum, sive sterlingenses, pecuniam primæ illius seu optimæ notæ vulgò designamus.

Denarii olim *Sterlingi* & unde dicti.

Quamvis verò denariorum cudendi origo ad Scotos ab Anglis primitus fuerit derivata, ambigi tamen potest, utri, Angline an Scoti, nummos illos quatuor denariorum, quos Franci *Gros*, Germani *Grosche*, nos *Grossos* (k), sive *Groats*, appellamus, priores excuderint. Jo. quidem Spedius (l) grossi ab Edwardo I. Anglo percussi figuram exhibet. At cum nummum Edwardi potius III. aut IV. certè non I. illius esse ostendit cl. Nicolsonus (m), qui nullos idcirco illius speciei nummos ante Edwardum III. percussos affirmat. Multi autem exstant Davidis nostri II. qui ei Edwardo tempore erat æqualis, nummi grossi variis locis percussi; multi etiam qui Roberti nomen præferunt, tum in nummophylacio Jctorum Edinburgi, tum alibi conspiciuntur. Sed quotus ille Robertus sit, haud adeò proclive est statuere. Reverendissimus quidem Nicolsonus (n), ejusque auctoritate ductus Jac. noster Andersonus, (qui ob eam præcipuè rationem omnes grossos Roberti nomine inscriptos primo illi, sive Bruffio, adjudicant, quod nulli ejus generis nummi tum essent in Anglia percussi,) eos qui Regis faciem quasi dimidiatam & dextrorsum tuentem exhibent, Roberto II. eos verò qui Regem pleno ac directo vultu aspicientem referunt, Roberto III. adscribunt. At sollertissimus nummorum omne genus, præcipuè Scoticorum, collector & explorator Jacobus Sutherlandius, Botanices ante aliquot annos Professor Regius, non dubitat priores illos Roberto nostro I. imputare (o). Quanquam enim pleraque omnia ad rem monetariam spectantia Anglorum imitatione ad Scotos noverat esse traducta, nihil tamen impedire is existimabat, quo minus ex vetusta illa inter utramque gentem amicitia nostri etiam nonnulla à Gallis proximè arripue-

De *Gros*, & utri Angliæ ne an Scoti eos primiper cufferint.

(f) Anonymi nummorum Anglicorum historia. p. 6. (g) Hist. Angl. p. 200. At vide accuratissimum Fletwodum chron. pretios. p. 46. qui ex Sim. Dunelmensi ostendit obolos saltem Henrici I. tempore rotundos factos. Cl. etiam Nicolsonus, bibl. Scot. p. 307. se habere ait nummum parvulum, quem obolum Davidis I. esse conjectat. Verum cum, ipso referente. 14 grana penderet, ego potius denarium puto esse Davidis II. multum à margine detritum, vel accisum. Certè, cum nulli denarii tum cusi 24 grana excedant, pauci 22 (ut supra notavimus) superent, vix credendum est eorum dimidia 14 grana pondere æquasse. (h) Prostant in hoc volumine Alexandri nostri III. & Joannis Ballioli (qui Edwardo I. Anglo σύγχρονος erat) oboli seu femidenarii, quos Franci & Angli, & (uti credibile est) etiam Scoti, alio nomine *Maillas*, sive *Mailles*, appellabant : de cujus vocabuli etymo consule Dufresnium. (i) Alias de hujus vocis origine conjecturas videsis apud Spelmannum, Dufresnium aliosque in glossariis, Lowndesium in tentamine, p. 15. Nicolsonum in bibl. Angl. histor. p. m. 253. &c. At hæc mihi (non obstantibus quæ Nicolsonus contra adfert) omnium vero simillima videtur. (k) i. e. *Magnos*, quod maximi tum moduli hi nummi erant, sic dictos. (l) Hist. Angl. p. 541. (m) Bibl. Angl. hist. p. 255. (n) Bibl. Scot. hist. p. 310. (o) In catalogo nummorum à se collectorum, quos ab eo magno aere redemptos inclytum Jurisconsultorum Scoticorum collegium in sua bibliotheca reponi voluit.

rint. Gallos autem ejusmodi nummos grossos diu ante Roberti I. ætatem fabricasse ostendit Fr. Blancius, qui eorum primum auctorem, non Ludovicum IX. (quod plerisque erat persuasum) sed Philippum Augustum, qui regnare cœpit anno MCLXXX. constituit (p). Sutherlandio opinionem suam nonnihil confirmare visa est litera B capiti Regis in quodam ex his grossis ponè adscripta, quam ille pro prima nominis Brussii accipiendam arbitratur. Certè fabricæ monetariæ locus illo elemento significari nequit; cùm is grossus Taoduni se cusum indicet: neque ut artifex hanc pro prima sui nominis litera tam conspicuæ nummi parti imprimeret satis decere multi existimabunt. Sed neque prorsus exploratum est, Edwardum III. Regum Britannorum primum grossos excudisse, cùm in prædicto Jctorum nummophylacio duo existent nummi semigrossi, alter Alexandri nostri II. alter Edwardi I. Angli (q), ut proinde haud absurdum sit creditu, integros grossos (etiã si ii jam interierint) ab iis Regibus fuisse percussos.

Testones
quando apud
nos excusi.

Cæterum, hi grossi, sive à Roberto I. sive ab ejus filio Davide II. sic introducti, maximi apud nos moduli nummi perstiterunt ad Reginæ Mariæ usque ætatem, quâ nulla ampliùs grossorum, semigrossorum, denariorum aut semidenariorum in Scotia cuforum mentio fit. Ab eo sciz. tempore, ut rectè colligit cl. Nicolsonus (r), argenti pretium (quod indies sub superioribus Regibus crescebat) adeò supra modum auctum erat, ut minutiores illi nummi, qui à denariis nomen traxerunt, in desuetudinem abierint, & qui deinceps apud nos nummi cudebantur, à solidis, sive *Shillingis*, & *Marcis* (s), i. e. librarum computatitiarum besibus, appellari cœperint. Ita, circa idem tempus, atque ob eandem rationem, intercidente apud Gallos denariorum memoriâ, in eorum locum libræ & solidi succedere. Nulla quidem ante Jacobi VI. initia in statutis Scoticis mentio fit eorum nummorum, quos Galli & Angli à Regis capite iis inscripto *Testones* nuncupabant: at eorum nomen matris illius ætate satis vulgare fuisse existimat idem Nicolsonus (t). Certè nummos quosdam Francisci II. Galli, & Mariæ Scotæ ejus conjugis, in Scotia percussos, *Testones* disertè nominat Fr. Blancius (u). Eorum valor apud Anglos idem semper qui solidi, sive shillingi: apud Scotos autem primum quinque solidorum, postea subinde auctus, ut inferiùs dicetur.

Item num-
migrandiores
Regales dicti.

Mariâ è Galliis anno MDLXI. ad suos reversâ, & post quatuor annos Henrico Darnilæo nuptâ, cudi demùm apud nos cœpere grandes illi & unciali pondere nummi, quos tum *Regales*, [*Rials*, sive *Royals*,] nunc autem *Coronatos* appellamus: quibus, si nummos honorarios (*Medallas* vulgò dictos) & Ducatones Hispanicos & Belgicos excipias, nulli jam, quod sciam, totâ Europâ majore modulo fabricantur.

De aureis
Scotorum
nummis, ac
primum de
eorum vetu-
state.

LV. De nummis Scotorum aureis nunc aliquid dicendum. Ac primum eorum originem ultra Stuartinæ stirpis imperium haud attollendum existimat cl. Nicolsonus (x). Antiquissimi quidem, qui apud nos aurei sunt adhucdum reperti, impressum Roberti nomen gerunt. At eum Robertum II. aut III. non

(p) De moneta Francica, p. 160. (q) Hic Edwardi I. semigrossus eximie raritatis esse videtur, cùm nemo quod sciam scriptor Anglus de eo meminerit. (r) Bibl. Scot. hist. p. 319. (s) Nulla frequentior apud Scotos in pecunia numeranda appellatio quàm *marca*, neque ea apud Anglos tam veteres quàm hodiernos non satis crebrò usurpata. Inter Anglo-Saxones initium cepisse videtur, atque ab illis primum pro pondere, deinde, ut nunc, pro nummorum certa denominatione accipi consuevisse. Ab Anglis ad Gallos transiit, regnante (ut vult Blancius, p. 150.) Philippo I. circa annum 1093. Inter eos autem semper pro pondere, i. e. 8 uncis, sive libræ besse, non verò pro pecuniæ appellatione, vox videtur accepta. Unde & in hunc usque diem monetæ pondus per marcas potius quàm per libras apud eos numeratur. Vide Blancii tabb. nummarias, p. 314. &c. Id porro hic observare licet, nullam unquam apud Anglos nummi speciem marcæ nomine, vel ex auro, fuisse signatam. Apud Scotos verò, regnante Jacobo VI. cùm sex libræ Scoticæ uni tantum Anglicæ æquiponderarent, signatum primum est marcæ dimidium, sive nummus 6 solidorum, 8 denariorum, anno sciz. 1572. ac demùm anno 1601. cùm duplicatus esset prior ille libræ Scoticæ valor, excusæ sunt marcæ integræ, ut & earum dimidiæ & quartæ partes. Sub Carolo autem II. cusi sunt duarum etiam & quatuor marcarum nummi, inscriptis illis xxvi. 8. hifce liii. 4. Cæterum de marcis vide Dufresnium, & Fletwod. chron. pret. p. 36. (t) Bibl. Scot. hist. p. 319. (u) De nummis Francicis, p. 269. (x) Bibl. Scot. histor. p. 293.

verò I. esse, eodem argumento, quo in argenteis Robertorum nummis usus, inde colligit vir eruditissimus, quòd Edwardus III. qui post Robertum nostrum I. sive Brassium, imperavit, primus apud Anglos ex auro nummos percussit. Haud parum roboris huic ratiocinationi inesse diffitendum non est: at eam invictam prorsus & decretoriam nemo existimaverit, cum facillè fieri potuerit, ut Scoti nummorum aureorum ferendi consuetudinem à Gallis (apud quos jam diu antea in usu erant) primùm acceperint. Certè à Gallorum imitatione ad Scotos traducta est illa, quam in nummo aureo Roberti (quotusquisque is sit) cernimus inscriptio, XPC. REGNAT. XPC. VINCIT. XPC. IMPERAT. Primus enim, agnoscente ipso Nicolsono (y), hanc inscriptionem (*Legendam* monetarii vocant) ad exemplum Gallorum in nummis suis adhibuit Henricus V. Anglorum Rex, qui tamen non nisi septem annis post Roberti nostri III. & ultimi obitum regnare cœpit. Verùm, ne quid in hac re dissimulem, ad cl. Nicolsoni sententiam magis animus inclinatur, ex eo potissimùm, quòd nulli Davidis II. qui post patrem Robertum I. & multos annos regnavit, nummi aurei hactenus reperiantur.

Aureos Scotorum nummos eadem olim, non puritate modò intrinsecâ, sed & externo valore sive indicaturâ quâ apud Anglos, percussos plusquam credibile est. Ante Jacobum quidem I. nihil de moneta aurea in actis nostris publicis habetur. Eo autem ad suos ex captivitate Anglica anno MCCCCXXIV. reduce, eodem anno in comitiis regni (z) statutum est, ut moneta tam aurea quàm argentea ad eandem tum bonitatis tum ponderis legem quâ apud Anglos conformaretur.

De eorum puritate & valore.

Eadem ferè aureis Scoticis quæ aliarum gentium, præcipuè Anglorum, erat iisdem temporibus figura & moles. Omnes enim antiquitùs amplâ latâque superficie, sed tenui admodum & exili crassitudine cudi consueverunt. Primus apud nos Jacobus V. eorum figuram, auctâ multùm crassitie, ita contraxit, ut sub angustiore area majus quàm veteribus illis pondus inesset. Ejus certè Principis nummi aurei, quos *Pileatos*, vulgò *Bonnet-pieces*, vocamus, ob hanc non solùm figuræ concinnitatem, sed & calaturæ artificium, adeò sunt insignes, ut haud sciam an nulli alii, vel tum, vel hodie etiam totâ Europâ nummi à prisca illa Romanorum elegantia propiùs absint.

Aureorum apud nos figura & moles.

Quibus nominibus vetustiora illa Regum nostrorum numismata aurea appellarentur, haud satis liquidò constat. Credibile tamen est nostros in hoc quoque secutos fuisse exemplum Anglorum, qui nummos suos aureos generali primùm vocabulo, vel *Florenos* (a), à Florentinis sive Hetruscis, qui auri argentique flandi feriundi peritiâ aliis tum præcellebant; vel *Nobiles*, quòd ex nobilissimo metallo, vel, ut alii, nobilissimo, i. e. purissimo auro facti essent, vocitabant. Olim etiam apud Anglos receptum est, ut nummi aurei iisdem nominibus quibus argentei insignirentur: nam *Florenos*, aut alios maximi tum moduli aureos, *denarios*; eorum dimidia, *obolos*; quartas denique partes, *quadrantes*, & *Ferlingos*, nuncupabant (b). Postea verò ex rebus iis inscriptis hi nummi nomina sunt sortiti. Sic *Angeli*, sive *Angelati*, ut & *Angelli*, ab Angelo draconem conculcante iis impresso; *Nobiles rosei*, à rosa Angliæ insignibus circumdata; *Regales* & *Supremi* (vulgò *Rials* & *Sobercigns*), à protome sive icone regia, aut aliis summi imperii symbolis, sunt appellati (c). Eadem ferè ratione Scotorum nummis aureis *Florenorum* vel *Nobilium* nomina primùm imposita crediderim. Postmodò verò *Leonum* appellatio, à *leonis* i-

Quibus nominibus aurei nostri olim appellati.

(y) Pag. 294. (z) Vide statut. Jac. I. cap. 23. (a) Id olim commune erat omnibus nummis aureis nomen; [vide Blancium de moneta Franc. p. 9. & Nicolsoni Angl. bibl. histor. p. m. 257.] nunc verò in pecunia computanda appellatio, quâ Germani, Belgæ, Itali aliique, sed diverso hi & illi valore, utuntur. (b) Vide Fletwodi chron. pretios. p. 20. & seqq. & Rymeri act. publ. tom. 5. p. 416. 424. (c) Pari modo nummis Francorum aureis varia nomina, à figuris iis inscriptis plerumque desumpta, imponebantur: qualia erant Agnelli & Multones, [Agnels & Moutons,] ab agno vel ove; Massæ, [Masses,] à massa vel sceptro; Papiliones, [Pavillons,] à papilionibus sive tentoriis; Scutati, [Escus,] à scutis; Coronati, [Couronnes,] à coronis, &c. appellati.

maginē (quod gentis nostræ insigne est) magis usitata : eo certè nomine aureos Scoticos, tum in actis publicis, tum in privatis conventionibus nuncupatos invenio. Fortè etiam, ut *Darici* olim & *Philippi*, hodie *Jacobi*, *Caroli* (d), *Ludovici*, *Joannes*, &c. à Regibus quorum imagines gerunt, sunt appellati, ita & Reges nostri nummis suâ effigie impressis nomina fecerunt.

De Scoto-
rum nummis
æreis.

LVI. Quo primùm tempore ærei apud nos nummi fabricari cœperint, omnino incertum : nulli certè mihi adhuc conspecti sunt Jacobo nostro III. antiquiores. Dubitari tamen vix potest, quin eorum apud nos origo paullo vetustior sit, ac fortè ad Roberti III. aut II. ætatem referenda (e). Quod autem nulli à superioribus hisce Regibus ex sequiore eo metallo cusi nummi jam reperiantur, ex eo præcipuè provenisse censendum ; quòd, cùm mole admodum exigua, ac præterea ex eo materiæ genere quod rubigini præ aliis maximè obnoxium est, hi nummi fabricati essent, omnes vel usu attriti vel ævo consumpti deperierint. Hac autem in re non Anglorum (qui nullos ex mero ære ante Jacobi I. tempora (f) nummos cuderunt) consuetudinem, sed Hibernorum (g) fortè & aliarum gentium nostri sunt secuti. Apud Gallos quidem, jam inde à Ludovici saltem IX. temporibus introductum est monetæ genus, quod illi *Billonem* appellant, i. e. argentum hand modicâ æris mixturâ interpolatum. Hujusmodi autem monetæ duæ erant apud illos species ; quarum alteram *Billonem superiorem* vocabant, sub qua comprehendebantur omnes nummi, quorum lex sive intrinsecus valor infra 10 ad 5 usque denarios descendebat : alteri autem *Billoni inferiori* nomen est inditum, cui omnes nummos, quorum lex infra 6 denarios erat, accensere placitum est (h). Utramque hanc Billonis speciem monetam *blancam* sive *candidam* appellabant : quod nomen & nummis æreis argento ad fallendos vulgi oculos exteriùs obductis, licet duorum denariorum legem vix æquarent, nonnunquam est attributum (i). Ab hoc distinguebatur moneta quam *nigram* ideò vocabant, quòd æreus in ea color magis appareret (k). Quanquam verò nulla ejusmodi billonum, sive mixtorum nummorum, in antiquioribus actis nostris publicis mentio sit facta, credibile tamen est Reges nostros, jam inde à Davidis II. ætate, pravâ Gallorum aliorumque hac in re imitatione abductos, argenteam suam monetam majore quàm oportebat æris admistione, quam *allaïam* nominamus, coinquinâsse. Id ferè ostendit quod suprâ protulimus Edwardi III. Angli edictum (l), quo pecuniæ Scoticæ lex immutata indicatur. Ac licet postea Regum nostrorum, ejusdem Davidis II. (m), Roberti III. (n), & Jacoborum I. (o) & II. (p) statutis præscriptum esset, ut moneta Scotica eadem puritate quâ Anglica fabricaretur ; vix tamen dubitandum est, quin & iis temporibus, sive Regum ipsorum dissimulatione, sive monetariorum aliorumve fraude, argentei apud nos nummi sæpiùs ab hac quam lex præscriperat bonitate desciverint. Certè inter alia à perduellibus civibus Jacobo nostro III. objecta, hoc ei præcipuè crimini dabatur, quòd *monetam nigram*, i. e. æream

(d) Hi nummi sunt ex auro purissimo sub Jacobo nostro VI. & Carolo I. tum in Anglia, tum in Scotia percussi ; aliter *nummi lati*, ob majorem eorum quàm pro crassitie latitudinem, appellati. Horum valor primùm erat 20 solidorum Anglicorum : postea Jacoborum ad 25 ; Carolorum ad 23 solidos gradatim auctus. Cùm autem improborum hominum in iis vel tendendis vel adulterandis fraudes aliter cohiberi nequirent, omnes hi nummi ad officinam monetariam deferri, ibique in novam monetam recudi, lege anno 1732. latâ jussi sunt. (e) Buchananus, lib. 12. p. 234. de moneta ænea à Jacobo III. cusa scribens, "Cuderant, inquit, & id genus numismatis aliquot superiorum Regum, sed magis ad usum "necessarium pauperiorum quàm ad suum quæstum." (f) Vide Nicolsoni bibl. Angl. histor. cap. 7. sub fin. p. m. 267. Eruditissimus Thomas Cragius J. C. in libro suo MS. de duorum regnorum unione, cap. 5. hoc inter alia quæ adversus hanc unionem objiciebantur recenset, quòd nulli tum essent apud Anglos nummi ærei excusi, unde, si idem posthac apud Scotos atque apud Anglos futurus esset rei monetariæ status, haud leve ad pauperes & tenuioris sortis homines (sublatis hisce ad eorum usus tam necessariis ex ære nummulis) damnum oriretur. Atque hanc ratione impulsus credo Jacobum I. ut ex vili hoc metallo nummos apud Anglos feriri jufferit. Quod & paulò antè ab Henrico III. Gallo factum, qui primus apud suos ejusmodi ex mero ære nummos introduxit. Vide Blancium de moneta Gallica, p. 16. & 271. (g) Nummos æreos apud Hibernos olim percussos apparet ex edicto Edwardi III. anno 1339. Vide Rymeri act. publ. tom. 5. p. 113. (h) Vide Blancium, p. 13. (i) Vide Blanc. ibid. (k) Blanc. ibid. (l) Suprà, p. 61. (m) Cap. 38. & 46. (n) Cap. 22. (o) Parl. 1. cap. 23. (p) Parl. 8. cap. 33.

pusillâ argenti portione admistâ, excudi fecerit (q). Et malè quidem cessit hoc Regis illius consilium : non major tamen inde ei constanda erat invidia (r), quàm multis aliis Europæ Regibus, qui haud rarò iisdem artibus, neque minùs in publicum damno eventum, patrimonii sui angustias sublevare laborabant. Cæterùm, id genus monetæ nigræ à Jacobo nostro III. percussæ diversum erat à nummis illis, quos ex mero ære feriendos idem Rex in primis suis comitiis jussit anno MCCCCLXVI. Tum quippe trium Ordinum statuto præscriptum est, ut ad subditorum commoditatem, & ad elemosinas pauperibus erogandas, nummuli, sive stipes, ex ære fabricarentur, quorum quatuor denarium conficerent, quibusque ex uno latere crux S. Andreae cum voce EDINBURGI, ex altero corona cum R. JACOBUS, incuteretur (s). Hos ejusdem generis fuisse ait cl. Nicolsonus (t), atque ii sunt quos illius successores excudere perstiterunt, quique regnante Jacobo VI. (ab Atchisono quodam, celebri tum apud Scotos pecuniæ feriundæ artifice) ATCHISONORUM nomen accipere, ac non ita pridem, i. e. initio Caroli II. pro quatuor BOTHUELIIS (u), sive octo denariis Scoticis, discurrebant : nunc verò eorum usus prorsus desitus est. Hæc Nicolsonus : At veniam mihi dabunt summi viri manes, quòd veritatis vi victus hac in re ab eo dissentiam. Hi etenim Atchisoni (quorum haud pauci adhuc exstant) longè ab æreis illis Jacobi III. nummis (quorum etiam nonnulli adhuc supersunt), ut mole, ita & valore erant diversi : Atchisonorum quippe magnitudo æreorum illorum plusquam quater exsuperat. Valore etiam tanto ferè illos hosce superasse ostendit ipsum statutum, in quo ut æreus ille nummus quartam tantum denarii partem valeret, præscribitur. Incredibile autem est, ut qui Jacobi III. ætate denarii quadrantem nummus valebat, ad octo integros denarios, i. e. ad trigies & bis eum valorem, postea assurgeret. Quin porrò, si conjecturam in his facere liceat, ego Atchisonos hosce propiùs ad nigram illam quam suprâ memoravimus Jacobi III. monetam accessisse existimaverim. Subalbidus enim qui in his Atchisonis se prodit color, argenti nonnihil eis admistum, vel quibusdam fortè superinductum, indicare videtur. Et fortè ex eodem genere fuere Scotici illi ex ære nummi, quorum in Itinerariis suis meminit Fynes Morison (x) : Ex his autem, inquit ille, alii Babbes nominabantur, qui sex olim denarios Scoticos valebant ; alii Placks, qui quatuor ; alii denique Hard-heads, qui uno denario cum semisse erant æstimati. At hos omnes nuper (i. e. ante annum MDCXVII. quo liber iste in lucem erat editus) sublatis fuisse idem memorat. Vix dubium est quin ex his nummis quidam adhuc superstites sint : sed varias eorum species valoresque alios ab aliis distinguere mihi, fateor, in promptu non est. Cæterùm Jacobi nostri VI. ætate primùm cusi videntur nummuli illi ærei, denarium Scoticum, sive duodecimam Anglici partem singuli valentes, cum hac epigraphe, NEMO ME IMPUNE LACESSET. Quibus etiam similes tempore Caroli I. & sub initia Caroli II. apud nos percutiebantur. Paullò post ejusdem Caroli II. ad suos anno MDCLX. reditum, primùm, quod sciam, excudi cœperunt nummi ærei binorum denariorum, vulgò Two-pennies. Boddles & Turners (y) appellati ; itemque semisses Scotici, Babbes vulgò dicti, sex denarios, sive dimidium solidi seu shillingi Scotici, quales Angli Half-pennies

(q) Vide Buchananum lib. 12. p. m. 234. Leslæum lib. 8. p. edit. Rom. 322. Ferrerium Pedemontanum in append. ad H. Boëthii hist. p. 395. D. Humium hist. Duglassiorum p. 206. & 226. (r) Ferrerius Pedemont. loc. cit. Regem ait necessitate adductum eam monetam signasse. Ninianus Winzetius in sua velitatione adversus Geo. Buchananum, p. 239. "Excudit, inquit, æream quandam monetam aliquâ fortè san necessitate impulsus, quam populus non libenter admisit. Dicerem ego hîc populum peccasse potius quàm Regem." Quin & hæc ipsa nigra moneta à tribus regni ordinibus cursum habere jubetur. Vide Jac. 3. parl. 5. cap. 41. (s) Horum quidam in Jctorum Edinburgi (olim Jac. Sutherlandii) nummophylacio exstant. (t) Bibl. Scot. hist. p. 314. (u) A Bothuelio quodam nummorum apud nos feriundorum artifice sic dictis : quos corrupto nonnihil vocabulo vulgò Boddles nominamus. (x) Apud Nicolsonum, bibl. Scot. histor. p. 327. (y) Hoc nomen à Gallis desumptum, qui monetam suam debilem, i. e. magnâ æris admistione interpolatam, à Turonibus, qua in urbe sæpissime ea fabricari solebat, grossos, denarios, & duplices Turonenses, vulgò Gros, Deniers & Doubles Tournois, appellabant.

nūcupant, continentes. Hos, ut & hisce similes sub Gulielmo & Maria excusos, usus adhuc retinet: querunturque nostri, jam inde à duorum regnorum in unum anno MDCCVII. coalitione, ejusmodi nummorum æreorum apud nos fabricationem prorsus intermissam; unde, prioribus illis magna ex parte absumptis, haud leve in viliorum rerum commerciis exercendis egenorumque necessitatibus sublevandis impedimentum injicitur.

De num-
mis Scoto-
rum mnemo-
nicis, sive
Medallis.

LVII. Priusquam hanc de variis ex vario metallo nummorum Scoticorum speciebus partem absolvam, non ab re erit de nummis illis majoris moduli, quos alii mnemonicos sive historicos, alii honorarios & symbolicos, vulgò *Medallos* & *Medallones* appellant, quædam adjicere. Et hîc quidem minimè mirandum, paucissimos ejus generis apud Scotos fuisse excusos; cùm, antequam tota Britannia sub unius Principis imperium venisset, rari admodum totâ Europâ, nedum hac in insula ejusmodi nummi percuterentur. Jo. Evelynus Anglus, in doctissimo suo de *Medallis* libro, postquam insignem ex ejusmodi numismatibus utilitatem capiendam exposuisset, multum graviterque de suorum hac in re ignavia conqueritur, qui egregia Regum aliorumque apud se illustrium virorum facinora talibus monumentis exornare atque ad posteros transmittere neglexerint (z). Hincque est quod sedulus ille nummorum omne genus indagator & cognitor oppidò paucos *medallos* Anglicos ante Reginam Elizabetham in medium proferre potuerit (a). Sed hanc (si qua est) culpam communem ferè Angli habent cum vicinis Germanis, Gallis, Italis, &c. apud quos mnemonici illi nummi haud multò frequentiores per ea tempora fuere: ut non temerè eruditissimus Christ. Schlegelius scripserit (b) ejusmodi nummorum usum xvi. demùm seculo invaluisse, i. e. ut ego interpretor, paucissimos ejus generis ante id seculum fuisse excusos. Primus autem nummum mnemonicum sive *medallum* feriri apud nos jussit Jacobus IV. cujus figuram ære expressam, ut & illius explicationem, cl. Evelyno (c) debemus, quem, cùm Andersonus noster (utpote nunquam fortè à se conspectum) delineare omiserit, hîc denuò exhibendum censuimus.

In antica autem hujus numismatis parte, thoracatâ effigie (d) se sistit Jacobus IV. vultum dextrorsum obvertens, caput coronâ duabus lamellis supernè clausâ redimitus, humeris loricam unâ cum equestribus S. Michaëlis insignibus indutam gerens. Epigraphe, **† IACOBVS IIII DEI GRATIA REX SCOTORVM**. Aversâ parte inscripta est columna Dorica, rupi vel tumulo propter mare innixa, cujus in epistyllo Janus, sive figura biceps, laureis fertis ornata, duo ex oppositis partibus promontoria prospectat. Supra bicipitem vox **VTRVNQVE**. Hoc numisma excusum putat Evelynus paullò ante funestam illam ad Fluidonem anno MDXIII. pugnam, in qua e-

(z) Pag. 84. & 158. (a) "Imò, inquit ille, *edd. p. 84.* si numismata quædam in duorum aut trium nuperorum Principum inaugurationibus, natalibus, aut nuptiis percussa excipiantur, nihil fere quod verum medalli nomen mereatur ante Carolum I. ostendere possumus." (b) De nummis Abbatum Hersfeldensium, p. 23. (c) Pag. 88. (d) Protomen sive pectore tenus efformatam imaginem, quam vulgò *Buste* vel *Busto* appellamus, *thoracatam effigiem* non uno loco nominat Plinius.

gregius ille Princeps cum flore Nobilitatis Scotica fortissimè dimicantes occubere. Proximus ex mnemoniorum genere, qui apud nos exstat, est nummus aureus Joannis Albanæ Ducis, ac Scotiæ (Jacobo V. adhuc puero) Proregis, anno MDXXIV. percussus. In hanc quoque classem referenda vult cl. Nicolsonus (e) tria Jacobi illius V. numismata. At de his, ut & de aliis quæ jam supersunt ejus generis à Maria, Jacobo VI. Carolo I. & II. excusis, commodior erit postea in generali nummorum Scoticorum recensione dicendi locus.

LVIII. Quartò denique, (ut ad monetæ Scotica cum Anglica convenientiam ulteriùs explicandam progrediar,) quod ad nummorum apud nos fabricandorum artificium spectat, neutiquam dubium est, quin nostri eadem ratione, iisdemque in genere instrumentis, quibus non vicini Angli solùm, sed & Itali, Galli, alique in moneta sua exploranda, formanda, cudenda usi fuerint. Initio quidem, & per multa deinceps post collapsum atque à barbaris gentibus occupatum Romanorum imperium secula, rudis admodum atque inculta erat totâ Europâ, nedum apud Scotos, monetæ fabricatura; adeò ut nummorum per ea tempora cudendorum artifices haud multum à vagis nostræ ætatis vasorum æneorum sartoribus peritiâ differrent: atque haud scio an & illi, aulici olim comitatûs partem facientes, nummos ubicunque Principes diversabantur factitare consueverint (f). Id ut aliqua ex parte credam facit monetarii nomen, primis qui nunc supersunt Regum nostrorum Alexandri I. Davidis I. & Gulielmi (ut & illorum temporum Angliæ (g) Regum) nummis ex averfa parte inscriptum. Additum quidem est & oppidi nomen; sed an illo locus ubi nummus sit cusus, an quo monetarius natus significetur, haud prorsus affirmem. At cum paullò post, monetarii nomine omisso, urbis solùm in nummis nomen memoretur, vero magis simile est in illis æquè ac hisce percussione locum indicari. Apud Anglos olim, ut & alios populos, non Regibus solùm, sed & quibusdam summi ordinis, tam laicis quàm ecclesiasticis, viris cudendæ monetæ jus competeat: at id, cum multis incommodis damnisque in re pecuniaria fenestram aperire deprehensum esset, optimo consilio subditis ademptum, solisque Regibus proprium reservatum fuit. Apud Scotos autem solus, quod nōrim, Princeps jam inde ab initio pecuniæ feriundæ ex prærogativa regia jus sibi vindicabat: ad quem etiam omnes auri argentique fodinæ ubicunque sitæ jure regio pertinere dignoscuntur. Cæterum, finitimorum Anglorum Gallorumque imitatione factum, ut variæ apud nos variis in locis fabricæ sive officinæ monetariæ constituerentur. Id veterum nummorum adhuc superstitum in primariis Scotiæ urbibus, Edinburgi, Aberdoniæ, Perthi, Bervici, Sterlini, Taoduni, Limnuchi, Britannoduni, Roxburgi cusorum inscriptiones ostendunt: quidam fortè, qui jam perierint, aliis etiam in locis percussi.

Præcipuum jam olim, atque à rei pecuniariæ primordiis, in nummis cudendis instrumentum tudes erat sive malleus, quo figuræ sive imagines typis chalybeis insculptæ metallo monetario, in laminas prius dissecto, atque ad id pro monetæ formandæ pondere & magnitudine preparato, incutiebantur. Sed cum inde scelestissimo hominum generi facilis occasio præbita esset nummorum sic excusorum oras accidendi, neque ullis legibus pœnisque hoc magis magisque invalescens malum sisti posset; tandem superiore seculo, aut paullò fortè maturiùs, novum excogitatum est pecuniæ per molam & prælum cudendæ artificium; quo, & præcipuè aliâ circa idem tempus repertâ

De num-
morum apud
Scotos fabri-
candorum
artificio.

(e) Bibl. Scot. hist. p. 299. (f) Id de Carolo M. memorat Jo. Evelynus de medallis, p. 226. (g) Neque primis solùm ex Normannica stirpe Anglorum Regibus, sed & plerisque Anglo-Saxonum Principibus id moris fuisse ostendunt eorum nummi apud Obad. Walkerum, in sua de hac re diatribe nuperis Gul. Camdeni Britannicæ editionibus præmissa, And. Fontanum in numismatis Anglo-Sax. illustratis, & Rad. Thoresbium in ducatus Leodiensis topograph. p. 340. & seqq. Vide & Franc. Blanc. de mon. Franc. p. 79.

literas vel crenulas nummorum marginibus imprimendi machinatione, improbiſſimæ huic fraudi frenum penitus eſt injectum. Qui primi egregiorum horum inventorum auctores fuerint, haud prorsus compertum. Fr. Blancius (b) molæ & præli in pecuniis cudendis artificium à populari ſuo Nicolao quodam Briotio repertum vult (i): quod tamen cum rei apud Gallos monetariæ præfecti compendii ſui gratiâ recipere nollent, Anglos, ad quos repulſa indignitate motus ſe contulerat, id ab eo edoctos primùm exercuiſſe idem tradit. Utcunque autem hæc ſe res habeat, utiliſſimam hanc nummorum fabricandorum rationem, non niſi regnante Carolo II. i. e. anno MDCLXIII. ad ſummum perfectionis apicem perductam ipſi ſcriptores Angli fatentur (k).

De pecu-
niæ Scoti-
cæ variis tem-
poribus ſtatu
& valore.

LIX. Sed me tempus jubet, his miſſis, de vario variis temporibus pecuniæ apud nos ſtatu, ac præſertim de continuis in ejus valore aliquot ſeculorum decurſu factis incrementis paullò preſſiùs inquirere. Quamvis autem hanc rem multò quàm apud vicinos Anglos & Gallos obſcuriorem reddat tabulariorum ad eam ſpectantium apud nos jactura, non deſunt tamen acta quædam publica aliaque documenta, quæ rei Scotorum nummariæ, ſi non prorsus claræ, aliquam ſaltem eamque non ſpernendam lucem conciliare queant. Et primùm priſcæ apud nos monetæ eundem fuiſſe ac apud Anglos tum intrinſecum tum extrinſecum valorem perſpicuè apparet ex celebri illo quod ſuprà protulimus (l) Edwardi III. Anglorum Regis ediçto anno MCCCLV. promulgato. In eo enim diſertis verbis proditum eſt, *antiquam monetam Scotiæ ejusdem fuiſſe ponderis & allaiæ ſicut fuit moneta ſterlingi Angliæ, propter quod in regno Angliæ habuit curſum ſuum*. Hoc pacto, cum Gulielmi Normanni & aliquot ejus ſucceſſorum Angliæ Regum temporibus (ut ex ejus gentis ſcriptoribus liquet) non ſolùm juſta ſua in nummis metalli puritas ſervaretur, ſed & idem præterpropter libræ computatitiæ eſſet qui ponderali valor: ita & apud Scotorum iisdem temporibus Reges, Alexandrum I. (& ſiqui illo priores pecuniæ apud nos percuſſerint) Davidem I. Milcolumbum IV. Gulielmum, Alexandrum II. & III. & Joannem Balliolum, eadem lex vigeat, h. e. eorum nummi ex metallo non minùs quàm apud Anglos puro cudebatur, libraque computatitia apud hos æquè ac illos veram ferè libram pondere æquabat. Rem autem ſe ſic habuiſſe præterea confirmat ſtatutum Roberti III. (m), in quo *libra tempore Davidis I. 25 ſolidos, vel, aliter, 15 uncias ponderare debu- iſſe* dicitur. Et paullò poſt, illius Regis tempore uncia 20 denarios continu- iſſe perhibetur.

Sub antiqui-
oribus no-
ſtris Regibus,
Alexandro I.
Davide I.
&c.

Sub Rob-
erto I.

Tempore autem Edwardi I. Angli, & qui ei ætate ſuppar erat, Roberti noſtri I. paullum imminui monetæ pondus apud utramque gentem cœpit. Ex libra enim argenti ponderali apud illos 20 ſolidi 3 denarii, apud nos verò 26 ſolidi 4 denarii percutiebantur. Prius ab accuratiſſimo Fletwodo in chronico pretioſo (n), poſterius in prædicto Roberti III. ſtatuto traditur. At cum uncia illinc 20 denarios cum quadrante, hinc 21 denarios confeciſſe dicatur, exiſtimandum omnino videtur utrorumque uncias ejusdem ferè ponderis fuiſſe; Anglorum verò libram, quæ 12 uncias apud illos continebat, Scoticâ (cui 15 uncia tum inerant) quintâ ferè parte leviorẽ exſtiſſe. Id autem poſtulare videtur, non ſolum ſuperiùs memoratum Edwardi III. ediçtum, ſed & ſtatutum Edwardi I. (o), quo omni monetæ, præterquam ſuæ, Scoticæ & Hibernicæ curſus interdicitur.

(b) De monet. Franc. p. 302. Vide & Jo. Evelynum de medallis, p. 226. (i) Hier. Cardanus, referente cl. Evelyno p. 225. quendam Venetiis artificem memorat machinam diu antea excogitaſſe, quâ unâ eademque ſimul operâ nummi ſignarentur, diſſecarentur & rotundarentur. Pulcherrimum quoque ejusmodi inventum fabricæ monetariæ in Halis Teriolanis, quâ nummi præliſ imprimabantur, (quam ſe vidiffie ait anno 1574.) eleganter deſcribit Steph. Fern. Pighius in Hercule Prodicio, p. m. 156. (k) Jo. Evelynus lib. cit. p. 239. Gul. Lowndesius in ſuo tentam. de emend. numm. p. 95. Rad. Thoresbius, ducat. Leod. p. 377. Anonymi numm. Britann. hiſt. p. 112. (l) Pag. 61. (m) Cap. 22. (n) Pag. 52. (o) Apud Lowndesium, in tentamine de emend. Angl. nummis, p. 7.

Ceterum, Davidis nostri II. ætate cusa est illa apud nos moneta, quam ^{Sub Davi-}
minoris ponderis majorisque allatæ quàm Anglicæ, conqueritur Edwardus III. ^{de II.}
 unde quatuor (ut suprà diximus) nummi Scotici pro tribus tantum ejusdem
 generis Anglicis discurrere jubentur. Et quamvis post undecim ab eo tempore
 annos, i. e. C. N. MCCCLXVI. à Davide nostro II. in comitiis suis præ-
 scriptum esset, ut nummi Scotici ad Anglicorum normam revocarentur, pro-
 ximo tamen aîno MCCCLXVII. *propter raritatem pecuniæ de argento*, statu-
 tum est, ut, servatâ quidem eâdem quâ apud Anglos materiæ puritate, *libra*
argenti minueretur in pondere decem denariis ponderis, sic sciz. quòd de libra
ponderis jam fiant 29 solidi & 4 denarii numerales (p).

De Roberti II. nummis nihil memoriæ proditum invenio: illos tamen ^{Sub Rober-}
 pondere nonnihil adhuc imminutos; vel majore æris mixturâ vitiatos osten- ^{to II.}
 dit illud (cujus suprà meminimus) Ricardi II. Angli anno MCCCXC. (qui
 Roberto nostro II. ultimus fuit) statutum, quo duo ejusdem speciei nummi
 Scotici uni duntaxat Anglico æquivalere præcipiuntur.

Tempore Roberti III. anno MCCCXCIII. auctum adhuc magis est num- ^{Sub Rober-}
 morum pretium, ita ut *uncia de ejusdem Regis moneta 32 denarios continuisse* ^{to III.}
dicatur.

Sub Jacobo nostro I. statutum est (q), ut monetam suam Rex emendan- ^{Sub Jaco-}
 dam, similique, ac Anglica erat, pondere & puritate feriendam præciperet. ^{bo I.}
 Ex hac lege, quæ primis Regis illius comitiis, annoque MCCCCXXIV. est
 lata, apparet monetam à proximè præcedentibus Regibus percussam deterio-
 ris quàm oportebat notæ fuisse. Sed sive quòd hæc ipsa Jacobi I. lex non
 eâ quâ decuit curâ sit observata, sive quòd pejor illa à prioribus Regibus ex-
 cusa moneta cursum habere fuerit permissa, aut quacunque alia ex causa; du-
 bitandum vix est, quin etiam sub prudentissimo illo Rege, pecuniæ apud nos
 pretium nonnihil accreverit. Id penè persuadent quæ sub sequentibus Regi-
 bus quotidie invalescebant monetæ augmenta. Nam,

Jacobi II. tempore statutum est (r), ut *nova moneta monetæ Anglicæ ponde-* ^{Sub Jaco-}
re equalis percuteretur, atque ut ex uncia combusti argenti (ita enim argentum ^{bo II.}
bene excoctum, atque ad justam puritatem redactum appellabant) 8 grossi fe-
rentur, atque (eâdem ratione servatâ) semigrossi, denarii, oboli & quadran-
tes: scitumque porro est, ut horum nummorum duplicaretur valor, i. e. *ut*
grossus pro 8 denariis, semigrossus pro 4, denarius pro 2 denariis, obolus pro de-
nario, quadrans pro obolo discurrerent. Hoc anno MCCCCLI. regni ejus xiv.
 factum. Anno autem MCCCCLV. novi illius grossi valor ad 12 denarios,
 similique in minoribus nummis proportionem, evectus est (s).

Primo Jacobi III. anno, h. e. MCCCCLX. cudi jussi sunt illi (de quibus ^{Sub Jaco-}
 suprà diximus) nummi ærei, ac non multò pòst moneta (cujus itidem me- ^{bo III.}
 minimus) nigra, i. e. majorem partem ænea, unde sceleratis civibus in im-
 merentem Regem insurgendi occasio inter alia est quæsita. In tertiis ejus co-
 mitiis, anno MCCCCLXVII. (t), grossus Scoticus, quem *coronæ* nominabant,
 cursum pro 14 denariis habere jussus; nigræque monetæ fabricatio sub capi-
 tis pœna inhibita. Proximis comitiis, eodem anno atque intra paucos men-
 ses celebratis (u), grossus *coronæ* ad 12 denarios revocatur. Sextis comitiis,
 anno MCCCCLXXI. habitis, ut novus grossus pravæ temperaturæ pro sex
 denariis, semigrossus pro tribus discurreret, præscriptum est (x). Octavis co-
 mitiis, anno MCCCCLXXV. 12 grossi ex una argenti excocti uncia eâdem
 ligâ quâ erat novus grossus Anglicus, itemque denarii & oboli ejusdem puri-

(p) Hic verò haud levis scrupulus injicitur: nam si hæc Davidis II. libra ejusdem ponderis erat ac li-
 bra patris sui Roberti I. quæ 15 uncias totidem Anglicanis (ut modò diximus) ferè æquiponderantes con-
 tinebat; libra autem Anglica non pluribus quàm 12 unciis, ut & nunc, constabat; cumque hoc pacto li-
 bra Scotica tribus unciis Anglicâ gravior fuerit, necessariò consequetur Scoticos Davidis II. denarios An-
 glicis ponderosiores fuisse: quod mihi nequiquam fit verisimile. Dicendum ergo videtur Scotos eo tem-
 pore in nummis pendendis librâ Anglicâ, non suâ, fuisse usos. (q) Parl. I. cap. 23. (r) Parl. 8.
 cap. 32. (s) Parl. 13. cap. 29. (t) Cap. 18. (u) Cap. 23. (x) Cap. 46.

tatis, illi 3 denarios, hi unum cum dimidio valituri, fabricari præcipiuntur (y). Decimis tertiis hujus Regis comitiis, anno MCCCCLXXXIII. (juxta computationem Romanam MCCCCLXXXIV.) statutum, ut nummus argenteus, pondere decimam unciae partem, & puritate veterem grossum Anglicum æquans, atque ex eadem materia semigrossus excuderentur, quorum ille pro 14 denariis, hic pro 7 cursum haberet (z). Eodemque tempore præscriptum, ut nummus aureus feriretur, pondere & puritate nummo Anglico, *Nobili rosæ* dicto, respondens, utque is aureus 30 grossos argenteos pretio valeret (a). Iisdem denique comitiis (b), omnes nummi 4 denariorum, *Placci* vulgò dicti, sive à monetariis regiis, sive ab aliis excusi, ad incudem revocari, duoque pro singulis probæ monetæ denarii à magistris monetali-bus intra certum tempus numerari jussi.

Sub Jaco-
bo IV.

Sub principio regni Jacobi IV. idem perstitit, quod postremis patris sui Jacobi III. annis fuerat, monetæ Scoticæ pondus & valor. Anno enim regni ejus primo, C. N. MCCCCLXXXVIII. lege sancitum est (c), ut ex una argenti uncia 10 grossi, puritate veteri Anglorum grosso æquales, singulique pro 14 denariis cursum habituri excuderentur: itemque nummus aureus *Nobili rosæ* puritate & pondere par, qui 30 eorum grossorum valorem æquaret. Similisque altero post anno de aliis grossis fabricandis regula est præscripta (d). Quartis ejus comitiis, anno MCCCXCIII. statutum, ut nemo pecuniam regiam, licet à variis monetariis (e) percussam, propter fissuras, si modò justæ puritatis existeret, repudiare auderet (f), pœnâ mercis aut pecuniæ recu-satæ amissione denunciata (g). Anno MDIII. initum matrimonium est inter Jacobum IV. & Margaretam Henrici VII. Angli filiam. Ex tabulis autem ea de re scriptis apparet, tres tum libras Scoticas uni Anglicæ æquiparatas fuisse. Donatio enim propter nuptias à Jacobo pacta, quæ erat *duarum mil-lium librarum sterlingorum, sex millia librarum monetæ nunc currentis & ha-bentis cursum in Scotia* facere & constituere expressis verbis dicitur (h). Hac ratione, monetæ Scoticæ valorem extrinsecum, infra eum quem ante aliquot annos habebat, nonnihil imminutum fuisse necesse est (i).

Sub Jaco-
bo V.

Jacobi V. tempore nullam, ad monetæ Scoticæ legem quod attinet, com-perimus auctoritate publicâ factam mutationem. Clarissimus quidem J. C. Thomas Cragius, in suo *de regnorum Britanniae unione* libro (k), se ab Hen-rico Balnavio Senatore (l) accepisse ait, toto penè Jacobi V. tempore denarium Anglicum tribus tantum Scoticis æstimatum: quod facilè, propter vilioris ma-terix, quâ Henricus VIII. tum Angliæ Rex, monetam suam vitiavit, admi-ssionem, accidere poterat. Sæpius suprâ laudatus D. Jacobus Balforeus (m)

(y) Cap. 64. (z) Cap. 93. (a) Ibid. (b) Cap. 97. (c) Cap. 2. (d) Parl. 2. cap. 17. (e) Horum tres in statuto memorantur Gilbertus Fish, Alexander Levingston, & Joannes Currou. (f) Cap. 40. (g) De hac re lex antea erat lata anno 1489. parl. 2. cap. 17. & parl. 3. cap. 37. & postea parl. 6. cap. 97. (h) Vide Rymeri act. publ. tom. 13. p. 57. 63. & 75. & illust. Comit. Ha-dintoniæ chartarum collectiones MS. in bibl. Jctorum Edinb. p. 291. & 386. (i) Cum enim ex modò memoratis Jacobi III. & IV. actis, ex una uncia argenti moneta fabricanda esset, quæ pro 140 denariis, five 11 solidis, 8 denariis discurret; apud Anglos verò eodem tempore, juxta Lowndesii relationem, p. 41. & Fletwodi ex eo computum, chron. pret. p. 53. monetæ ex una uncia percussæ valor 3 tantum solidorum 1 denarii & semis esset: necessariò consequitur libram Anglicam tres Scoticas cum $\frac{1}{2}$ amplius libræ partibus pretio exæquare oportuisse. Qui autem acciderit, ut monetæ Scoticæ extrinsecus valor, qui ad quadruplum ferè Anglicæ valorem excreverat, intra 12 post annos ad triplam cum eo collatus proportionem fuerit reductus, nullam præter alteram ex hisce binis rationem comminisci possum. Aut enim Anglus monetam suam (licet id à nemine proditum inveniam) adulterari erat passus, quod ab avari illius Principis moribus non abhorret; vel aliter ejus valorem auxerat: aut Scotus (contra quam alias fieri solebat) suæ pretium imminuerat. Id autem quò facilius efficeret, præstabat ingens frugum fru-ctuumque (cujus meminit Buchananus lib. 13.) ejus tempore proventus, potissimè verò quæstuosissima illa ex re piscaria (quam Rex ille promovendam enixè curabat, vide act. Jac. IV. parl. 4. cap. 49.) facta mercatura: unde tanta ex regionibus exteris invec-ta est auri argentique copia, ut (si D. Jac. Bal-foreo id in suis annalibus MSS. referenti credimus) triplicata illis temporibus in Scotia pecuniæ quanti-tas esset. (k) Cap. 5. p. m. 80. (l) Qui in collegium judicum alleetus anno 1562. annoque 1568. unus erat ex legatis, qui unâ cum Jacobo Stuardo Moraviæ Comite, tum Scotiæ Prorege, cum legatis Mariæ Scotæ & Elizabethæ Anglæ, de illius Mariæ causa disceptaturi, Eboracum missi erant. (m) In schediasmate de re Scotorum monetaria suâ manu scripto, nunc in Jctorum bibliotheca servato: cu-jus etiam meminit celeberrimus Nicolsonus bibl. Scot. hist. p. 292.

imperante scribit Jacobo V. grossos, quos *Duglassianos* vocabant, 10 denarios, & *Babeos*, vulgò *Babees*, 3 denarios valentes, usu introductos. Sub illius Principis decessum argenti unciam 19 solidis 9 denariis, auri verò 12 libris aestimatam idem tradit. At luculentum multòque hisce certius de monetæ apud nos illis temporibus valore indicium suppeditat conventio inter Gavinum Dunbarum Aberdoniæ Episcopum, & Willelmum Sutherlandium de Duffus, die quinto mensis Augusti, anno MDXXIX. i. e. Jacobi V. regni xvi. perscripta; cui inter alias hæc memorabilis conditio est adjecta (n): *Proviso insuper, quod si contingat monetam regni Scotiæ, seu cujuscvis alterius regni in Scotia cursum habentem, ad aliud pretium levare, quàm ut nunc in solutione capiunt, unde reverendus ipse pater, aut heredes seu assignati sui quicunque pauperioris aut deterioris conditionis efficientur, in eo casu obligo* [inquit Willelmus Sutherlandius] *& astringo prædictas terras meas de Queralwood & Lidget possessoribus quibuscunque dicti annui redditus ad solvendum pro qualibet marca & triginta duobus denariis unam unciam puri argenti, quod erit ad minus alewyne penny fyne, (i. e. ad undecim denarios purum,) vel ejus verum valorem in usuali moneta regni Scotiæ.* Ex quibus verbis perspicuè apparet unciam probi argenti 16 solidis Scoticis tum pensitatam. Cæterum, reliquis xiii. quibus Rex ille imperium gessit annis, credibile admodum est, nonnihil ad monetæ Scoticæ valorem incrementi accessisse. Id enim eventurum fore Gavinus Dunbarus cautelâ hacce adjunctâ augurari se declarat; neque eum opinionem falsum fuisse, quæ post in re apud nos pecuniaria secutæ sunt mutationes, ostendere videntur. Etenim,

Altero Reginae Mariæ imperii anno, h. e. C. N. MDXLIV. una libra Anglica quatuor Scoticas efficiebat. Id palam testatur *Indentura*, sive altrinsecus obligans inter Henricum VIII. Angliæ Regem & Matthæum Levinia Comitem 26. Junii ejus anni facta conventio (o), in qua Rex ille Margaretam Duglassiam, sororis suæ filiam, ex secundo ejus cum Comite Angusiæ matrimonio genitam, nuptui Matthæo collocaturum pollicetur, daturumque dotis nomine terras & prædia in Anglia ad valorem annum 6800 marcarum Scoticarum, quæ summa ad 1700 marcas sterlingorum disertis verbis redire memoratur. Intra paucos post annos auctior nonnihil factus est Scoticæ pecuniæ valor: 16. enim Martii, anno MDLV. i. e. ex computatione Romana MDLVI. acto secreti consilii (p) decretum est, ut ex uncia auri quatuor nummi aurei fabricarentur, singuli tres libras Scoticas valituri. Quod si eadem tum, quæ Jacobi IV. tempore obtinebat, inter auri & argenti pretia, proportio servabatur, oportet nummos ex argenti libra ponderali eo tempore factos 13 ferè libris numeralibus fuisse aestimatos. Cum autem eodem tempore apud Anglos ex libra argenti ponderali, 60 solidi (q), sive tres libræ numerales, excuderentur, (quam ferè normam gens illa in hunc usque diem retinet;) hoc pacto aliquanto plus quàm quatuor libræ Scoticæ ad unam Anglicam conficiendam requirebantur (r). Mirandum verò est quantis ab eo tempore auctibus, & quàm præcipiti gradu monetæ apud nos valor percreverit. Circa annum enim MDLX. una Anglica quinque librarum Scoticarum pretium æquasse videtur. Certè haud multò post, i. e. 22. Decembris anni MDLXV. ex acto secreti consilii feriri jussus est nummus ille

Sub Regina
Maria.

(n) In chartulario ecclesiæ Moraviensis, quod in Jctorum bibliotheca servatur, fol. 118. b. (o) Apud Rymerum æt. publ. tom. 15. p. 29. Confer etiam quæ super hac re annotat Reverendissimus Rob. Kethus, in accuratissima sua rerum Scoticarum, tum ecclesiasticarum, tum civilium, à reformatæ apud nos religionis primordiis deducta historia, vol. 1. p. 36. (p) Apud illustrissimum Hadintoniæ Comitem, in collectaneis suis ex tabulis Parliamentariis, curiæ Scaccarii, & secreti consilii desumptis, fol. verso 123. (q) Vide Fletwodi chron. pret. p. 53. (r) Cum his ferè consentit cl. Tho. Cragius in prædicto suo de regnorum Britannicæ libro, ubi suprà, his verbis: "Quod ad me attinet, inquit, antequam è pueris excesseram, (natus est autem egregius ille vir anno 1548.) denarii nostri quatuor denarium sive nummum Anglicum in pretio æquabant." At hic numerum rotundum, neglectis minoribus partibus, Cragium nostrum adhibuisse existimaverim.

(cujus suprà (/) meminimus) argenteus maximi moduli, qui uncia Tricassensis pondus, puritatem 11 denariorum haberet, ac pro 30 solidis discurreret: item alii duo minores ex eadem massa, justâ proportionem servatâ, nummi, quorum alter 20, alter 10 solidos valeret (t). Ex his haud paucos, eo anno, ut & duobus sequentibus percussos, viri rei nummaria studiosi in suis cimeteriis asservant. Ex eorum autem hac descriptione liquidò apparet, Scotticam eo tempore monetam cum Anglica comparatam eam inter se rationem habuisse quam habent 6 ad 1. Tum enim apud Anglos uncia argenti 5 solidis erat aestimata (u).

Sub Jaco-
bo VI.

Id præterea ostendunt nummi sub initiis Jacobi VI. i. e. anno MDLXVII. quatuorque sequentibus, unciali itidem pondere excusi, quibus omnibus numerus xxx. valorem tot solidorum indicans, est impressus. In primis illis, anno MDLXVII. fabricatis, debita retinetur (x) 11 denariorum puritas; & verisimiliter etiam in reliquis ejusdem generis nummis. Anno MDLXXI. à Comite Levinia, tum Prorege, Dominisque secreti consilii præscriptum est (y), ut duo nummi argentei percuterentur, quibus *liga* esset novem tantum denariorum, i. e. qui quartam æris portionem admistam haberent: ut alterius (marcæ appellandæ) pondus esset 11 denariorum 12 granorum Tricassensium, alteri dimidium ejus ponderis; nomenque dimidiæ marcæ daretur; utque postremò utrique ex antica parte inscriberetur, JACOBVS 6. DEI GRATIA REX SCOTORVM, ex postica carduus cum corona superposita, additâ hæc perigraphæ, NEMO IMPUNE LAEDET 1571, atque à cardui lateribus, illi xiii. 4. huic vi. 8. Horum autem nummorum percussuram impedivisse videntur res apud nos tum turbulentissimæ, & quæ non multò post secuta est Proregis cædes. Nulli certè, quod sciam, nummi Scotici exstant hæc emblematicâ sententiâ inscripti, NEMO IMPUNE LAEDET. Quæ autem magis arguta & ad rem appositâ est visa, NEMO ME IMPUNE LACESSET, non ante annum MDLXXVIII. in nummis nostris conspicitur. Cæterum, ex horum nummorum descriptione palam est Proregem, aliosque qui ad rerum apud nos sub Jacobo VI. gubernacula tum sedebant, constituisse, ut pecuniæ ex una ejusmodi libra ponderali cudendæ valor extrinsecus eum quem anno MDLXVII. pecunia nostra habebat, 1 libra 19 sol. 4 den. 1 q. computatitiis superaret.

Ex contractu inter Jacobum Mortoniam Comitem, tum Scotia Proregem, & Johannem Atchisonum rei monetariæ magistrum, & Abrahamum Paterfonum Flandrensem, 5. Martii anno MDLXXVI. (juxta computationem Rom. MDLXXVII.) inito (z), intelligimus monetam nostram argenteam ad legem 8 denariorum redactam, h. e. trientali æris parte immistâ corruptam fuisse. Id enim faciendum partes contrahentes paciscuntur. Quæ nummorum species tum excudendæ essent, aut qui deberet esse eorum valor, in eo contractu non memoratur. Quòd si ex libra argenti, tanto æris intertrimento adulterati, tot marcæ, solidi & denarii, quot ex priore illo Proregis Levinii acto destinabantur, tum percussi erant; necesse est monetæ nostræ pretium octavâ adhuc marcæ, solidi vel denarii parte auctius fuisse. Id quò magis credamus facit avarum, atque ad rem suam quàm ad publicam attentius, Mortonii ingenium (a): rem verò penè extra dubium ponit lex in comitiis publicis 25.

(/) Pag. 64. (t) Vide actum ipsum in suprà laudata Rob. Kethi historia; append. p. 118. (u) Vide Fletwodi chron. pret. p. 54. (x) Ita enim præcipit secreti consilii edictum, penult. Aug. 1567. apud Comitem Hadintoniæ collect. p. 132. a. (y) Apud Comitem Hadintoniæ collect. p. 158. a. (z) Ibid. p. 185. b. (a) Imò, si anonymo de rebus à quatuor Scotia Proregibus, Jacobo VI. adhuc puero, gestis scriptori credimus, Mortonius, antequam Prorex esset, ex argento multo ære deturpato semimarcas, earumque dimidia, Dalkethi fabricari fecit, quæ & diu postea, inquit ille, in Scotia cursum tenere, MS. in biblioth. Jurid. fol. 56. b. Idem porro narrat, fol. 80. a, Mortonium, cum reipublicæ administrandæ præesset, in pecuniis ex redditibus regiis provenientes, nullas nisi quæ optimæ notæ essent accipere voluisse; in opificum verò mercedibus solvendis adulteratam illam monetam, contra jus falsæ, obtrusisse.

Julii MDLXXIX. lata (b), quâ moneta ad puritatem 11 denariorum revocatur; virisque præterea ad id deputatis auctoritas est commissa, ut rationem inirent, quâ nummorum xxx. xx. & x. solidorum, itemque testonum, extra regnum deportatio inhiheretur. Multoque adhuc clariùs eadem res patescit ex altera lege (c) paullò post 24. diem Octobris anno MDLXXXI. edita, quâ, post commemoratam ingentem rerum omnium raritatem, multaque alia incommoda, ex nuperâ monetæ pretio altiùs quàm oportebat evecto orta, statutum est, ut omnis illa [haud dubiè Mortonii jussu] nuper cusa moneta, ad summam 211 petrarum, 10 librarum, pondere se extendens, ad officinam monetariam deferatur; utque ex ea, ad 11 denariorum puritatem redacta, nummi argentei 10 solidorum, singuli quadrantem uncie pendentes, conficiantur. Item, principi regie monetæ cufori potestas est permissa, monetam ad 11 denarios puram, tum in regno cursum habentem, præcipuè nummos xxx. xx. & x. solidorum, ut & testones, confringere, ex iisque novam monetam ejusdem puritatis, ad 40 solidorum pro qualibet uncia valorem, recudere (d). Horum omnium anno sequente MDLXXXII. excusorum, inscriptis (pro stato singulorum pretio) numeris xl. xxx. xx. x. in hoc volumine figuræ exhibentur. Unde etiam & illud manifestè constat 24 libras tum Scotorum computatitias ex una ponderali facultatas, earumque octo ad unam Anglicam explendam postulatas fuisse.

Crescebat interea (non obstantibus quæ id fieri vetabant variis legibus) pecuniæ magis magisque apud nos valor: adeò ut tres regni ordines, non suâ quidem sponte, sed, ut grassanti indies huic malo aliquem, si fieri posset, modum imponerent, lege anno MDXCVII. lata (e), ejus valorem auctiorem adhuc facere, vel veriùs monetæ argenteæ ex una uncia percussæ pretium intra 50 solidos, aureæ verò intra 30 libras, coercere necesse habuerint. Hoc pacto eò res deducta est, ut unus Anglicus decem ejusdem nominis apud nos nummos pondere, ac proinde valore, adæquaret.

Cùm autem neque hâc, neque prioribus legibus, malefana hæc monetæ apud populum augendæ libido reprimi vel cohiberi posset, tandem, quo aliqua saltem pernicipi inde orienti mora injiceretur, consultissimum Regi regni-que ordinibus visum est, ut omnis pecunia, tam aurea quàm argentea, sive domi sive foris signata, ad officinam monetariam, in alios diversarum specierum nummos recudenda, deveheretur. Id quod lege 11 Septembris anno MDCI. latâ fieri jussum ostendit actum secreti consilii 1. proximi Decembris ea de re editum (f), quo inter multa alia huc pertinentia præscriptum est, ut moneta aurea 22 characterum, argentea 11 denariorum, duobus utrique infra vel supra remedii (quod vocant) granis monetario indultis, puritatem haberent; utque pecuniæ ex uncia hujus metalli fabricatæ valor trium librarum esset, ex illius verò, 36 libris æstimaretur. Ex hoc autem edicto certissimè novimus, monetam Anglicam duodecies Scoticam æquasse, eandemque proportionem aurum inter argentumque constitutam fuisse (g).

Atque

(b) In actis Parliamentariis typis haud impressis. (c) Jac. VI. parl. 7. cap. 106. & 107. (d) Eadem lex anno 1583. servata; in instrumento enim 22. Octobris ejus anni scripto, quo Rex omnes auri, argenti, aliorumque in Scotia metallorum fodinas Eustathio cuidam Roghe Medico & sociis locat, uncia purissimi auri xxii. libris Scoticis, purissimique argenti uncia xl. solidis ejusdem monetæ taxantur. Apud Comitum Hadintoniæ in collect. fol. 203. b. (e) Jac. VI. parl. 15. cap. 249. ita enim in D. Jo. Skenæi, & D. Tho. Moravii editionibus perperam numeratur: at rectius, ut in actis anno 1682. minore formâ editis, cap. 253. (f) Apud Com. Hadint. in collect. fol. 299. b. (g) Patricius Abercrombuis, in præfatione ad suam D. Balguyi [Monsieur Beague] belli Scotici annis 1548. & 1549. historiarum versionem Anglicam, p. 28. se ex actis Scotiæ monetariis compertum habere ait, regnante apud nos Jacobo VI. intra unius anni curriculum, excusas fuisse ex auro petras 119, sive libras ponderales 1904, ex argento verò petras 986, i. e. libras 15776; quæ summæ ad hodiernæ nostræ monetæ valorem reductæ libras Anglicas sive sterlingenses efficerent 133633. At tantam pecuniæ vim uno anno in Scotia fuisse signatam, prorsus incredibile facit ejusmodi divitiarum apud nos longè minor tum & semper aliàs quàm apud vicinos Anglos & Gallos copia. Certè apud Anglos totis illis 22 annis, quibus Jacobus noster VI. eis imperabat, referente cl. Lowndesio tentam. p. 103. non amplius quàm 1700000 libræ sterling. ex argento erant excusæ, h. e. pro quolibet anno, 77272. Huc adde, quòd multò maxima quæ illis temporibus apud nos discurrerebat pecunia, non domi signata, sed ex aliis nationibus advecta fuit. Restat igitur, quo

Atque hîc demùm pecuniæ Scoticæ augendæ, quæ nullis antea metis coerceri poterat, modus, qui adhuc ferè servatur, impositus est. Quod nisi altero pòst anno Jacobus noster VI. ad imperium in Anglos natalium jure sibi debitum capeffendum arcessitus fuisset, pecuniamque deinceps Scotticam ad Anglicæ (quæ ab eo tempore una ferè ac stabilis permanfit) normam conformandam censuisset : vix dubium est, quin monetæ nostræ valor extrinsecus novis subinde auctibus accreturus fuerit.

Varia pecuniæ apud Scotos aliofque augendæ cauffæ.

LX. Quamvis ab instituto meo nonnihil alienum videri possit hoc in loco inquirere, unde tot ac tam variæ in pecunia nostra provenerint mutationes : quia tamen id nonnullis (quibus ea res minus est explorata) gratum fore intelligam, dabunt mihi veniam cæteri mei lectores, si, in eorum gratiam, quæ mea sit super hac re sententia breviter exponam. Monetæ autem valoris, non apud Scotos modò, sed & alias plerasque gentes augendi, hæ mihi potissimùm se offerunt rationes.

Prima.

Et primò quidem, id ortum ex necessitate sive egestate Principum, qui falsâ opinione ducti hoc pacto ærarii sui inopiæ succurri posse, pecuniam suam nimîâ vilioris materiæ admistione inquinatam fabricari, eodemque quo proba pecunia pretio taxari jusserant. Cùm autem nullis vel severissimis edictis efficere Principes possint, ut populus idem probæ atque adulterinæ monetæ pretium statuatur, hoc est, ut intrinsicum ac jure gentium stabilitum rei monetariæ valorem immutare velit ; hinc brevi factum, ut, cùm pravæ valorem minuere legibus prohibiti non auderent, tanto probæ monetæ, quanto ea intrinseco suo valore pravam exsuperat, pretium augeant.

Huc etiam referenda est pecunia à falsatoribus excusa, quæ cùm plerumque infra puritatem lege præscriptam subsidat, si cursum habere permittatur, bonæ ac legitimæ pretium apud populum attollit.

Secunda.

Secunda pecuniæ augendæ caussa ex eo proficiscitur, quòd in nummorum ex variis metallis cuforum pretiis definiendis, non justa ea quam apud alias, præsertim finitimas gentes, hæc metalla inter se mutuò habent, valoris proportio observetur. Hoc etenim pacto, si aurum v. g. cum argento comparatum pluris apud Scotos, quàm vicinos Anglos, Gallos aliosque æstimetur ; necessariò consequetur argentæ pecuniæ ad alias nationes deportatio : quæ non aliter quàm aureæ pecuniæ pretio domi imminuto, vel (quod sæpius accidit) argentæ aucto, sisti potest. Eademque fors erit monetæ aureæ, si argenti pretium ultra justam proportionem extendatur. Sed nulla res ad pecuniæ tum aureæ tum argentæ apud nos pretium augendum majus momentum habuit, quam nummorum æreorum majore quàm pro intrinseco valore æstimatione, aut nimîâ copiâ facta percussio. Cùm enim semper ferè & ubique locorum æs præ auro atque argento sordeat parvique habeatur, fieri vix quitum est, quin nummis ex vili hac materia, minore quàm oportuit pondere, majoreque quàm res poscebat copiâ, excusis, nummis ex nobiliore metallo percussis pretium intenderetur.

Tertia.

Pecuniæ apud nos valorem tertio auxit nummorum omne genus peregrinorum invectio, liberque eis cursus permissus. Cùm enim tam variam tamque diversæ legis monetam ad certum verumque examen populus nequiret revocare ; sed illius pretium, vel ex sola nummorum magnitudine, vel ex eo quem apud suis habebant valore metiretur : non potuit non accidere, quin nummorum apud nos cuforum cum iis collatorum æstimatio vacillaret, & modò infra justum deprimeretur, modò (quod crebriùs evenit) eo altiùs attolleretur.

quò Abercrombii dictis fides confet, ut dicamus hæc tantæ pecuniæ percussuram factam anno 1601. quo omnes cujuscunque generis apud nos nummi ad incudem monetariam revocari jubebantur. Neque tamen ex pecuniæ eo anno apud nos publicâ auctoritate signatæ copia, de universâ ejus in hoc regno tum discurrentis quantitate quicquam certi statuere licet. Non obstante enim hoc edicto, plurimi nummi argentei (rem certè cognitam loquor) ante hoc tempus apud nos cusi, ad nuperam usque duorum regnorum in unum conjunctionem, liberum atque à nemine interpellatum cursum habuere.

Ex

Ex hac subnata alia est pecuniæ attollendæ causâ, quòd nimirum nostri, ^{Quarta.} quòd monetæ, cujus penuriâ domi laborabant, majorem copiam ab exteris regionibus ad se derivarent, imprudenti, me judice, consilio peregrinorum horum nummorum valorem ultra justum auxerint; non animadverso hâc ipsâmet ratione nummos suos, pretio eorum sic imminuto, ad alias gentes fore deportandos. Hujus rei exempla nobis suggerunt duæ Jacobi nostri III. leges, altera tertiis ejus comitiis anno MCCCCLXVII. (b), altera octavis ejusdem comitiis anno MCCCCLXXV. (i) latæ, quibus, propter monetæ in Scotia inopiam (ex illius in alias regiones, quia minore pretio apud nos quàm illic æstimaretur, deportatione,) variis nummorum tam domesticorum quàm exterorum ibi memoratis speciebus certa pretia, iis quæ antea habebant multò majora, constituuntur.

Quinta monetæ pretia augendi causâ ex perniciosissima illa orta est nummorum ^{Quinta,} margines accidendi consuetudine; quæ quamvis omni ferè ævo haud levia in re pecuniaria, ac perinde commerciali, damna dederit, nunquam tamen tantopere grassata est hæc pestis, ac nostrâ patrumque nostrorum memoriâ, quâ plerique omnes nummi, nisi quos molæ & præli artificium ab hac injuria incolumes præstabat, ita attondebantur, ut sæpe tres duntaxat veri ponderis partes, interdum solæ duæ relinquerentur (k). Quantum verò non solum ad pecuniæ integræ, sed & auri argentique infecti pretium accendendum improbissima hæc fraus valeat, res ipsa declarat. Certè non ita pridem, regnante apud nos Gulielmo Araufionensi, nefariâ hacce nummorum oras abscindendi, aliisque pravis artibus, eò res perducta est (l), ut nummi aurei (quas *Guineas* vulgò vocamus) qui pro 20 solidis Anglicis primùm erant percussi, ad 30 assurrexerint; uncia autem argenti infecti, quæ prius (uti & nunc) 5 solidis 2 denariis pensabatur, ad pretium 6 solidorum 5 denariorum provecta fuerit (m). Neque huic indies ingravescenti, & rerum omnium exitium secum trahenti malo aliter obviam iri poterat, quàm periculi quidem (utpotè durissimi belli tempore) plenâ, sed tamen necessariâ lege sancitâ, quâ justum est, ut omnis argentea moneta, præter eam quæ molæ prælique operâ erat signata, ad officinas monetarias denuò recudenda deferretur.

His pecuniæ valorem attollendi causis postremo loco accenseri debet, quam ^{Sexta.} *commercii lancem* vulgò nominamus, i. e. pecuniæ inter diversas gentes, ex mutuis hinc illinc commerciis, ut Jcti loquuntur, *pariationem* vel *reliquationem*. Si enim gens aliqua ita subductas habeat publicas rationes, ut pecuniæ ex mercium negotiatione in ipsam ex aliis gentibus invectæ copia eam quæ inde transfertur superet, vel etiam æquet; facile est illi genti curare, nisi aliqua alia causâ interveniat, ne monetæ suæ pretium immodicè augeatur, vel auctum multum detrimenti secum adferat. Si cui autem genti adeò infelici esse contigerit, ut pecunia ex ea exportata importatæ quantitatem excedat, fieri vix potest, quin moneta, quæ hoc pacto rarior in ea gente magis magisque efficietur, indies etiam rarior sive pretio auctior in eadem sit evasura.

Atque hæ, si non omnes, præcipuè certè erant valoris pecuniarum apud nos augendi causæ. At eæ neutiquam (ut dixi) Scotis propriæ, sed aliis penè omnibus (quibus usus pecuniæ est) nationibus ferè communes. Id quod magna ex parte facile, si otium esset, foret demonstratu. Apud Anglos quidem, summâ eâ quâ in re monetaria regenda sedulitate gens illa est usâ, præsertim peregrè advectorum nummorum apud suos cursu interdicto, effectum est, ut eorum pecunia minoribus quàm aliorum populorum incrementis fuerit aucta. A Gulielmi enim Normanni in hunc usque diem temporibus, tri-

(b) Cap. 18. (i) Cap. 22. & 23. (k) Quin ex periculo ea de re ab accuratissimo Gul. Lowndesio (cujus ipse in suo tentamine, p. 106. & seqq. meminit) factò, apparuit nummos Anglicos hac detestabili fraude ante id tempus accisos dimidiam ferè sui ponderis partem amisisse. (l) Vide eund. clariss. Lowndesium, p. 68, 70, & 77. (m) Quòd aurei tum apud Anglos nummi ad majus quàm argentei pretium, pro rata inter hæc duo metalla valoris proportionem, assurrexerint, hanc rationem reddit cl. Lowndesius, p. 88. quòd gens illa ad aurum suum plus nimio æstimandum semper proclivis fuerit.

plicatus & pauxillo ampliùs tantùm est monetæ apud Anglos valor : tum enim ex libra ponderali 20 solidi excudi solebant, nunc verò ex eadem 62 conficiuntur. Apud Gallos autem, gentem licet divitiis abundantem, longè diversum nacta est pecunia fatum. Nam 20 solidi, qui à Caroli M. ad Philippi usque I. ætatem, referente Blancio (*n*), veram ferè libram, aut 12 uncias, pondere æquabant; tunc, cùm hæc ille scriberet, i. e. anno MDCXC. non nisi 7 denarios & 3 grana pendebant; ut proinde vetus ille Gallorum solidus hunc recentiore pondere quadragies superârit. Nunc verò, aucto sæpiùs ab eo tempore monetæ ejus gentis valore, libra Gallica numeralis vix sexagesimam illius ponderis, quod prisca illa Caroli M. libra habebat, partem retinet. Quòd si ad alias Europæ gentes, Germanos, Belgas, Italos, &c. transferimus; si non paria, haud multò certè minora inveniemus variis temporibus facta apud eos pecuniæ incrementa. Ad monetam verò Scoticam (ut illuc redeam) quod attinet, ex iis quæ superiùs diximus apparet extrinsecum ejus valorem 36 vicibus supra eum quem Davidis nostri I. tempore ea tenebat, anno MDCI. surrexisse.

De gravi-
bus damnis
ex crebris pe-
cuniarum
augmentis
promananti-
bus.

LXI. Priùs autem quàm hanc partem absolvam, unum adhuc restat animadversione nostrâ magnopere dignum; insignis nimirum illa jactura, quæ non ad privatorum modò fortunas, sed & ipsorum Principum census & patrimonium, ex crebris illis pecuniarum augmentis redundârit. Id verò præcipuè ac ferè necessariò eveniebat in statis illis, vel in perpetuum, vel ad diutinum tempus, ex diplomate vel pacto aliquo faciendis, certæ pecuniæ solutionibus. Cùm enim in ejusmodi instrumentis, vel simpliciter tot libræ, solidi, denarii solvendi exprimerentur, vel (quod haud rarò fieri solebat) adderentur voces *bonæ & legalis* hujus illiusve regni *monetæ*; fieri non potuit, quin, aucto nummorum valore, tantundem ferè de tot librarum, solidorum, denariorum summa (qualis ea concessionis aut pacti tempore erat) decederet, quantum priores illæ libræ posteriores hæc (ejusdem licet numeri & appellationis) pondere superabant. Neque vocis *Sterlingorum* (quam in antiquioribus chartis & syngraphis frequentissimè invenimus) adjectio rem vel minimùm adjuvit: quamvis enim hæc vox pro pondere æquè ac puritate pecuniæ primitus usurpata videatur, longè tamen crebriùs obtinuit, ut nihil eâ aliud significaretur, præter nummorum (ut suprâ (*o*) diximus) numerandorum probitatem. Ex hoc autem pecuniæ crescente identidem, præter paciscentium mentem, sæpe etiam & expectationem, valore, damnisque inde obvenientibus variæ lites disceptationesque sunt subortæ; quæ uberem Jureconsultis dicendi scribendique materiem præbuere. Ad has, quantum pote, evitandas, variæ leges latæ, variæque in ipsis instrumentis conditiones erant adjectæ: illa in primis quâ cautum fuit, ut si fortè augeretur externus monetæ valor, tot nummi ad pactam summam conficiendam penderentur, quot currenti tum (i. e. instrumenti scribendi tempore) in illo regno pecuniæ pondere & puritate responderent. Interdum (ut in superiùs (*p*) memorata Gavinum Dunbarum inter & Willelmum Sutherlandium conventionem) monetæ pro qualibet libra vel marca solvendæ puritas & pondus nominatim definiiebantur. At multò major hominum pars, hac curâ in pactis suis sancendis posthabita, in ea quæ diximus ex mutato pecuniæ valore orta detrimenta incauti inciderunt. Quibusdam grandia vel exilia, ut tum videbantur, rerum pretia fraudi fuerunt. Hic enim, cùm ex prædio aliquo ad emphyteusim vel ad longum tempus locato certum *bollarum* frumenti numerum quotannis perciperet, si annonæ inopia ac proinde caritas ingrueret, ita ut bolla frumenti ad semimarcam v. g. Scoticam (quod ingens Jacobi nostri I. tempore pretium erat) assurgeret, ex præsentis de futuro rerum statu judicans, è re sua se facturum existimabat, si emphyteutam vel conductorem ad frumentum in pecuniam convertendum, atque pro singulis quas prius numeraverat bol-

(*n*) De monet. Franc. p. 17. (*o*) Pag. 63. (*p*) Pag. 73.

lis singulas semimarcas sibi pendendas inducere posset. Alius contrà, qui fundum pro annua quadam pecuniæ summa locatum possidebat, in magna frumenti caritate, bene sibi suæque rei familiari consulturum se putabat, si domino persuadere posset, ut pecuniæ antea persolutæ loco, tantum frumenti; quantum eam summam ex præsentii illius divenditi pretio pensaret, à se in posterum accipere vellet. Hæc atque similia inter nostrates pacta inita sæpiùs commemorata audivi; at quantopere spes sua paciscentes fefellerit, quamque suis successoribus damnosæ tales transactiones fuerint (*q*), quæ de aucto toties apud nos monetæ valore suprâ tradita sunt, satis superque commonstrant.

Nulli autem ex amplificatis sine fine
nummorum pretiis graviolem jacturam
fenserunt, quàm ipsi populorum Re-
ctores ac Præsides : quorum redditibus
quantum hâc unâ ratione detractum sit,
dici non potest. Pro innumeris, quæ
memorari possunt, liceat hoc unum pro-
ferre exemplum. Alexandri nostri III.
aut eo circiter tempore, Willelmus de
Maulea, Baro de Panmore, pro relevio
suo, five aditione hereditatis, 122 libras
10 solidos Regi ac domino suo superiori
solvere tenebatur. Ex ea summa 82 li-
bras 10 solidos Edwardus I. Anglorum
Rex, qui se superiorem dominum regni
Scotiæ tum venditabat, Willelmo con-
donavit : reliquas 40 libras sibi per
manum Camerarii Scotiæ ad tres pro-
ximos terminos reddendas præcepit.
Hujus rei documentum habemus illius
Regis ad M. Alanum de Dunfres, à se
constitutum Scotiæ Cancellarium, mis-
sum rescriptum ; quod ideò ex apogra-
pho in turre Londinensi asservato æri
incisum hîc libuit exhibere. Cate-
rùm testimonio spectabilis viri, Joannis
Maulii, causarum patroni, ac illustrissi-
mi Comitis de Panemure germani, con-
firmatum habeo, perantiquæ hujus fa-
miliæ heredes ab eo ad hunc usque diem
tempore, non amplius quàm 40 libras,
imminuto quantumvis earundem in-
trinfeco valore, pro relevis suis pendere consuevisse. Hoc autem pacto,
cùm 40 illæ libræ, (ut reliquam summam ab Edwardo I. condonatam præter-

Charta EDWARDI. I. Regis Angliae
Willelmo de Maulea de PANEMORE

[illegible]

eam) ad suprâ traditos calculos exactâ, tricies ferè & sexies 40 hodiernâ nostrâ pecuniâ libras æquarent, i. e. 1440 Scoticas, sive 120 Anglicas, quales nunc sunt, intrinseco suo valore effecturâ essent ; adeoque regium patrimonium, ex aucto extrinseco monetâ nostrâ pretio, hoc uno nomine, tantum damni sustinuerit : quantam existimabimus eam esse, quæ in infinitis id genus aliis ex eadem causâ ei facta sit jactura (r) ?

Atque hæc aliaque ejusmodi ex aucto nummorum valore orientia incommoda, haud immeritò accidisse videri possunt iis Regibus, qui monetam suam corrumpendo ejus pretium auxerunt, eâque ratione, non (quod illi animo agitabant) ærarii sui locupletandi, sed vehementer attenuandi auctores fuere. Hujus rei gnari prudentiores Principes, ut & regni proceres, ad quos pars hujus mali haud exigua pertinebat, crescenti indies monetâ valori summâ quidem ope obsistere nitebantur (s) : at quæ huic morbo adhibuere remedia, cum non ad ipsum rei fontem primamque originem penetrârent, irrita plerumque atque inutilia fuere.

Tabulæ
varium variis
temporibus
monetæ Scoti-
cæ valorem
repræsentan-
tes.

LXII. Exposito ad hunc modum, quatenus eum ex regni statutis, aliisque publicis privatisque monumentis indagare nobis licuit, monetâ Scoticâ per varia secula statu & valore ; quo omnia facilius distinctiùsque intelligi queant, duas hîc tabellas visum est subjicere : in quarum altera monetâ nostrâ aureâ, in altera verò argenteâ, variis temporibus, puritas, temperatura & æstimatio, in priore etiam auri argentique inter se apud nos valoris proportio, uno quasi oculi conjectu cognoscendâ proponuntur.

T A B U L A I.

In qua quot ex libra auri ponderali, libræ, solidi & denarii Scotici numerales variis temporibus fabricati essent, eorumque intrinseca puritas, aurique ad argentum proportio ostenditur.

A. D.	Anno regni.	Puritas.			Allaia, sive mixtura.			Nummorum ex libra auri cuforum valor.			Libra auri puri per fabat argenti puri,				
		unc.	den.	gr.	unc.	den.	gr.	lib.	fol.	den.	lib.	unc.	den.	gr.	
1371 &c.	Roberti II.	—	11	18	18	0	1	6	17	12	0	11	1	17	22
1390 &c.	Roberti III.	—	11	18	18	0	1	6	19	4	0	11	1	17	22
1424	Jacobi I.	19	11	18	18	0	1	6	22	10	0	11	1	17	22
1451	Jacobi II.	15	11	18	18	0	1	6	33	6	8	9	8	4	14
1456	—	20	11	18	18	0	1	6	50	0	0	9	8	4	14
1475	Jacobi III.	16	11	18	18	0	1	6	78	15	0	10	2	0	20
1484	—	24	11	18	18	0	1	6	78	15	0	10	5	7	9
1488	Jacobi IV.	1	11	18	18	0	1	6	78	15	0	10	5	7	9
1529	Jacobi V.	16	11	18	18	0	1	6	108	0	0	10	5	7	9
1556	Mariæ	14	11	0	0	1	0	0	144	0	0	10	5	8	6
1577	Jacobi VI.	10	11	0	0	1	0	0	240	0	0	10	5	8	6
1579	—	13	10	10	0	1	10	0	240	0	0	11	5	2	20
1597	—	31	11	0	0	1	0	0	360	0	0	12	0	0	0
1601	—	35	11	0	0	1	0	0	432	0	0	12	0	0	0
1633	Caroli I.	9	11	0	0	1	0	0	492	0	0	13	2	7	11
1738	Georgii II.	12	11	0	0	1	0	0	560	14	0	15	2	10	7

De hac Tabula, NOT. I. Ut valoris apud nos inter aureos argenteosque nummos variis temporibus servata proportio facilius intelligatur, potius visum est puritatis in nummis aureis gradus per uncias, denariata (sive

(r) Ex his (ut id obiter adjiciam) videre licet quàm non satis ex merito vituperari soleat optimus Regum David noster I. quòd multa cœnobîa fundando, amplisque proventibus ditando patrimonium regium magnopere attriverit. Primùm enim, quas in ejusmodi pios usus religiosissimus is Princeps opes erogavit, non admodum largæ, aut pro moribus illorum temporum immodicæ fuere. Deinde, quod hîc præcipuè notari velim, hæc ejus ad rem divinam promovendam munificentia haud adeò patrimonium suum gravabat, ut non census satis amplius, atque ad sumptus regiæ familiæ pro dignitate alendæ, aliisque publicis usibus suppeditandos, abundè sufficiens superesset. Ex iis enim quæ de vario monetâ nostrâ variis temporibus statu disseruimus, nemini dubium futurum existimo, quin Davidis nostri I. ætate patrimonium regium, non modò satis lautum & copiosum, sed & vigecuplâ minimùm proportionem eo, quale Jacobi VI. tempore, ex aucto pecuniæ apud nos valore, ut alios casus taceam, effectum est, locupletius fuerit. (s) Vide de hac re statuta suprâ citata Jacobi III. parl. 3. cap. 18. & parl. 4. cap. 22. & 23. & parl. 7. cap. 50. in fine, in primis verò statutum suprâ etiam citatum Jacobi VI. parl. 15. cap. 249. [verius 253.] Legi etiam merentur, quæ super hac re disserit vir subacti judicii Ricus Vaughan, in libro de nummis & monetâ percussione tempore Caroli I. scripto, pag. [edit. Lond. 1675.] 50, 173, 176. Item Bodinus de augmento & decremento auri & argenti, & quomodo ei occurrendum sit. Et Fr. Blancius de monet. Franc. p. 472. & seqq. ubi procerum regni de turbis ex mutato monetâ valore ortis, earumque remediis, consilia Henrico III. anno 1575. exhibita, perscribuntur.

Penny-weight)

penny-weight) & grana, quam per caractas earumque fractiones, distinguere: edque magis quod (ut supra docuimus pag. 60.) cudenda apud nos monetæ magistri, non, ut Angli, caractarum minutias in 4 grana, neque, ut Galli, in 2. 4. 8. &c. partes; sed, Germanorum more, in 12 grana, dispeſcere ſolebant.

NOT. 2. Deperditis apud nos rei monetariæ actis & commentariis, in nummorum aureorum pretiis, eorumque ad argenteos proportionibus, ſub Roberto II. & III. interdumque ſub aliis Regibus, definiendis, nullam aliam, quam tutò ſequeremur, normam habuimus, præter ſolam analogiam, i. e. eam, quæ vel tum apud Anglos, vel aliis temporibus apud nos obtinebat, harum monetarum rationem. Neque tamen propterea nos multum extra veri metas delatos ſperare fas eſt.

NOT. 3. In nonnullis quidem à noſtra computatione diſſentit exquiſiti vir iudicii Gul. Fletwodus, qui in chronico ſuo pretioſo, pag. 26. ſcribit, aurum inter argentumque apud Anglos eandem ſerè ab Edwardi III. ætate ad ſua uſque tempora ſervatam, hoc eſt, huius ad illius proportionem ut 15 circiter ad 1. fuiſſe. Sed dum vir aliàs accuratiſſimus, neque ſuæ quæque ætati aptat, neque ullam in hac re rationem habet alienæ materiæ huic illiue metallo diverſis temporibus admixtæ, graviter (ſit dicto venia) à via recti deerrat. Quippe ſi aurum purum cum argento puro (quod factum oportuit) contuliſſet, rem longè aliter atque ipſe tradit ſe habere deprehendiſſet. Hoc etenim paſſo, juxta ſuos & Lowndesii calculos (ut exemplis quibuſdam res agatur) libra auri anno 27 Edwardi III. argenti libras 11. unciam 1. denariata 17. grana 22. valore æquabat. An. 9. Henrici V. 10. 3. 19. 13. An. 36. Henrici VIII. 6. 9. 16. 8. An. 37. ejuſdem 5. 0. 0. 0. An. 4. Edwardi VI. 2. 0. 2. 13. An. 2. Elizabethæ II. 1. 17. 22. An. 43. ejuſd. 10. 11. 9. 13. An. 1. Jacobi I. 12. 2. 9. 15. anno denique 22 Caroli II. 14. 5. 16. 11. nunc verò hoc anno 1738, 15. 2. 10. 7. quæ & hodie totà ſerè Europâ argenti ad aurum proportio eſt. Si cui animus eſt de varia apud varias gentes auri ad argentum proportionem plura inquirere, adeat Gul. Budæum de aſſe, lib. iii. Matth. Hoſium, in hiſtorica antiquitate rei nummarie, lib. v. cap. 4. Jo. Fr. Gronovium de pecun. vet. lib. ii. cap. 7. & 8. ſupra laudatum Ricium Vaughan (qui eandem ſerè apud Anglos quam nos horum metallorum inter ſe rationem conſtituit) cap. 4. Jo. Arbutnotum in diſſert. de vet. nummis, cap. 6. &c. præcipuè verò (quod ad hodiernum monetæ in plerique orbis regionibus ſtatum attinet) calculum eà de re ab incomparabili viro D. Iſ. Newtono, officinarum monetarum apud Anglos tum præſectò 17 Sept. anno 1717 ſcriptum.

T A B U L A II.

In qua perſpici poteſt quot libræ, ſolidi, denarii Scotici numerales, ex una argenti librâ ponderali variis temporibus eſſent excuſi; ſimulque pes illius monetæ, ſive diverſi ſub diverſis Regibus puritatis in ea gradus indicantur.

A. D.	Anno regni,	Puritas.	Allaia.	Nummorum ex libra ar- genti cusorum valor.
		unc. den. gr.	unc. den. gr.	lib. fol. den.
ab anno	Alexandri I.			
1107	Davidis I.			
	Gulielmi.			
ad	Alexandri II.	11 2 0	0 18 0	1 0 0
	Alexandri III.			
1206	Joannis			
ab anno				
1306	Roberti I.	11 2 0	0 18 0	1 1 0
ad				
1329	Davidis II.	11 2 0	0 18 0	1 5 0
1366	—	11 2 0	0 18 0	1 9 4
1367				
ab anno				
1371	Roberti II. —	11 2 0	0 18 0	1 9 4
ad				
1390				
1393	Roberti III.	11 2 0	0 18 0	1 12 0
1424	Jacobi I.	11 2 0	0 18 0	1 17 6
1451	Jacobi II.	11 2 0	0 18 0	3 4 0
1456	—	11 2 0	0 18 0	4 16 0
1475	Jacobi III.	11 2 0	0 18 0	7 4 0
1484	—	11 2 0	0 18 0	7 0 0
1488				
1489	{ Jacobi IV.	11 2 0	0 18 0	7 0 0
1529	Jacobi V.	11 0 0	1 0 0	9 12 0
1544	Mariæ	11 0 0	1 0 0	9 12 0
1556	—	11 0 0	1 0 0	13 0 0
1565	—	11 0 0	1 0 0	18 0 0
1567	Jacobi VI.	11 0 0	1 0 0	18 0 0
1571	—	9 0 0	3 0 0	16 14 0
1576	—	8 0 0	4 0 0	16 14 0
1579	—	11 0 0	1 0 0	22 0 0
1581	—	11 0 0	1 0 0	24 0 0
1597	—	11 0 0	1 0 0	30 0 0
1601	—	11 0 0	1 0 0	36 0 0
1738	Georgii II.	11 2 0	0 18 0	37 4 0

LXIII. Ex supra traditis, ac præsertim ex binis hisce tabellis, facile datur intelligere, quàm egregiè in veteris nostræ pecuniæ rationibus exputandis hallucinentur, non imperitum vulgus modò, sed viri etiam docti rerumque prudentes, qui, cum in antiquis scriptis commemoratum inveniunt, vel fando accipiunt, bollam v. g. tritici 10, 12, 14: &c. denariis, lagenam vini 2 denariis, gallinam obolo, &c. æstimatam; protinus, harum pecuniæ appellationum eundem olim, atque nunc est, valorem intrinsecum fuisse existimantes, Hui, exclamant, quanta illis temporibus apud nos fuit nummorum penuria, cum res, quæ nunc tam carè veneunt, tantillo tum pretio emerentur. Verùm se rem longè aliter habere ex superioribus patet, & nominatim, denarium, solidum, libram, Davidis nostri l. ac diu postea ætate, tricies sexies; Jacobi I. duodevigies; Jacobi II. novies; Reginæ Mariæ bis, eum ferè quem nunc hæ apellationes habent valorem intrinsecum, sive materiæ pondus, in se comprehendisse. Quò autem tota hæc res paullo dilucidior manifestiorque evadat, haud inutile futurum existimavi veterem nostram inter & hodiernam pecuniæ proportionem quibusdam exemplis, ex priscis nostris legibus aliisque monumentis petitis, ob oculos Lectoris hîc proponere.

T A B U L A III.

In qua vetustiora rerum quarundam pretia ad eorum in hodierna nostra moneta valorem reducuntur.

Rerum pretia.	in pecunia Scot. vetere.			In pecunia Scot. hodierna.		
	lib.	sol.	den.	lib.	sol.	den.
<i>Tempore Davidis I. A. 1124, &c.</i>						
Bollæ tritici	—	—	10	1	10	—
— ejusdem	—	1	—	1	16	—
— ejusdem (t)	—	2	—	3	12	—
Lagenæ vini (u)	—	—	2	—	6	—
2 lagenarum cervisiæ (*)	—	—	1	—	3	—
2 ovium (y)	—	1	4	2	8	—
Juvenæ (z)	—	3	—	5	8	—
Vaccæ (a)	—	6	—	10	16	—
<i>Tempore Jo. Balioli, 1292, &c.</i>						
Gallinæ (b)	—	—	1	—	1	6
Lagenæ cervisiæ cum dimidio (c)	—	—	1	—	3	—
<i>Tempore Jacobi I. 1424.</i>						
Bollæ tritici (d)	—	2	—	1	18	—
— fecalis, hordei, pisi	—	1	4	1	5	4
— avenæ	—	—	6	—	9	6
Bovis	—	6	8	6	6	8
Equi	—	13	4	12	13	4
<i>Tempore Jacobi IV. 1489.</i>						
Vervcis (e)	—	3	—	—	15	10
Bovis saginati	—	15	—	3	19	3
100 asellorum majorum salitorum, kelings	3	—	—	15	17	1
100 asellorum minorum, haddock & Speldings	—	1	4	—	7	0
Pintæ acetii	—	—	8	—	3	6
Pintæ mellis	—	1	6	—	7	11
24 porcorum	10	—	—	52	17	1
<i>Tempore Jacobi V. 1523.</i>						
Bollæ farinæ & hordei promiscuè (f)	—	13	4	2	11	4
Gallinæ	—	—	4	—	1	3

* Salarium quindecimviris sive supremi apud nos fori Judicibus (quos vulgò *Senatores* sive *Dominos Collegii Justitiæ*).

(t) Ex codice antiquarum nostrarum legum [MS. in Bibl. Jurid.] in quo assisa panis, sive illius pro obolo vendendi quantitas, ex pretio bollæ tritici a 10 denariis ad 3 solidos, perscribitur, *Legg. Burgorum*, cap. 120. & seqq. (u) Ibid. de assisa vini, cap. 134. (*) Ibid. de assisa cervisiæ, cap. 135. (y) In legibus Regiæ majestatis vulgò dictis, lib. 3. cap. 16. (z) Ibid. lib. 4. cap. 31. *Juvenca* in legibus Malcolmi II. cap. 7. Colpindach appellatur, taxaturque eo tempore 30 denariis. Vid. Cl. Nicol. foni Bibl. Scot. histor. pag. 190. (a) Reg. majest. lib. 4. cap. 31. (b) In chartulario sive registro MS. monasterii Calchoensis, prope init. (c) Ibid. (d) Hæc pretia tritici, fecalis, &c. in statutis Jacobi I. nigro sive Saxonico caractere impressis, habentur cap. 11. in aliis editt. omitt. (e) Hæc anno 1489. pretia habentur in libro Aberbrothiensis majore, MS. Biblioth. Jurid. fol. 126. a. (f) De his anno 1523. vid. Chartul. Cambuskennethense, MS. Bib. Jurid. fol. 91. a.

(g) In

	lib.	sol.	den.	lib.	sol.	den.
appellamus) à Jacobo V. anno 1532 constitutis primitus assignatum (g)	1400	--	--	5395	16	6
Tempore Regine Mariæ, 1551.						
Pintæ (h) vini Burdigalensis per mare orientale aut boreale importati (i)	--	--	10	--	2	6
— Rupellensis per eadem maria importati	--	--	8	--	2	--
— Burdigalensis per mare occidentale importati	--	--	8	--	2	--
— Rupellensis per idem mare importati	--	--	6	--	1	6
Anseris cicuris	--	1	4	--	4	--
— silvestris	--	2	--	--	6	--
Gruis & cygni	--	5	--	--	15	--
Galli silvestris [vulgò Black-cock] (k)	--	--	6	--	1	6
Scolopacis sive gallinaginis [vulgò Wood-cock]	--	--	4	--	1	--
Coturnicis	--	--	2	--	--	6
Caponis	--	1	--	--	3	--
Gallinæ	--	--	8	--	2	--
Pulli gallinacei	--	--	4	--	1	--
Porcelli	--	1	6	--	4	6

Ex his paucis, quæ ex magno ejusmodi numero seligere placuit, facile erit de quibusvis aliis rerum pretiis, ratione temporum auctaque subinde pecuniæ habitâ, statuere, eaque præcedentium tabellarum ope ad hodiernæ monetæ legem exigere. Hinc etiam (liceat & id adjicere) patet rem non modò falsam, sed & in se incredibilem à Hectore nostro Boethio narrari, dum scribit (l) Gulielmum Scotorum Regem, apud Anglos captivum, pro liberatione sua Henrico II. pepigisse centum millia librarum Sterlingarum, quarum unam partem (Nicolsonus (m) dimidiam interpretatur) statim repræsentaret, pro reliqua Cumbriam, Hundiñtoniam ac Northumbriam pignori opponeret. Primùm enim ex antiquioribus nostris, ut & omnibus Angliæ scriptoribus, ac præsertim ex conventionem ipsa (n) apparet, unicam Gulielmo sui liberandi conditionem datam, ut ipse & procæres sui se regnumque Scotiæ Anglo in perpetuam clientelam addiceret, obsidibus primùm, ac deinde quinque ex præcipuis Scotiæ arcibus, fidei firmandæ causâ ei traditis. At præterea, ut hæc absuerint, quis (ut de Angli iniquitate taceam) Gulielmum nostrum adeò stolidum futurum existimaverit, ut se ad tantam pecuniæ summam, quæ hodie 300000 ampliùs libras Anglicas æquaret, quantæque vix tertiam (ita enim mihi persuadeo) partem universa tum Scotiæ in unum corrasa acervum moneta efficere nequibat, Anglo soluturum obstringeret. Sanè rem magnam Gulielmus præstitit, qui (referentibus utriusque regni Historicis) ut se suoque in pristinum libertatis statum redimeret, decies mille marcas argenti (quæ in hodierna nostra pecunia ad vices mille libras sterlingenses rediret) Ricardo I. istius Henrici filio & successori, in præsentem pecunia numeravit.

Ex prædictis etiam judicari potest, quanta quàmque dira apud nos, regnante Jacobo I. anno MCCCCXXXV. annonæ caritas, ac proinde fames fuerit, cum (prodente id Fordoni continuatore (o) bolla frumenti 18 solidis Scoticis venderetur. Item gravior adhuc altera initio Jacobi II. anno MCCCC

(g) In Bulla Pauli III. Pontif. Rom. 4 Idus Martias 1535. scripta, salarium his Judicibus ab Ecclesiastico ordine solvi imperatum, est decem millium ducatorum de camera, quæ 1400 libras usualis monetæ Scotiæ, 350 libras sterlingorum vel circa constituere dicuntur. Unde (ut id obiter notem) quod supra pag. 73. dixi confirmatur, quatuor sciz. vel circa libras Scoticas unam eo tempore Anglicam confecisse. Hoc pacto merces annua singulis ex quatuordecim Senatoribus pendenda erat ferè 22 librarum sterl. Præsidi verò dupli ejus summæ, sive 44 librarum; in præsentem monetam Anglicam, illis librarum 28, huic ferè 56. Neque tamen est quod miremur tam exile tantoque muneri non satis æquum stipendium his Judicibus constitutum; cum ex Fletwodi chron. pretioso, p. 155. & seqq. liqueat, Judicium apud Anglos salariâ non multo his ampliora tum fuisse. Huc adde, quòd ex hac Bulla Regi permissum sit, præter alias ab ipso faciendas donationes, de ulteriore horum Judicum sustentatione ex vacaturis beneficiis, ad usque 200 libras sterl. quotannis solvendas, providere. (h) Pinta Scotica 4 ferè Anglicas continet, sextario Romano paulo minus par. (i) De harum rerum, ad tabulæ finem, pretiis, vide Acta Regine Mariæ, Parl. 5. cap. 11. & 12. (k) Hæc avis Scotis videtur peculiaris. Vide Gesneri Hist. animal, tom. 2. pag. 460. (l) Lib. 13. fol. 272. b. Idem habet Leflæus lib. 6. Buchananus eò inclinât, sed summam non definit, lib. 7. (m) Bibl. Scot. histor. p. 308. (n) Apud Rymerum Act. publ. tom. 1. pag. 39. (o) In codice MS. cui nomen, *Extracta ex chronicis Scotiæ* fol. 278. a. & in Tho. Hearnii edit. Fordoni Scotichr. vol. iv. pag. 1319.

XXXVIII. & sequente, cum (eodem (p) referente) bollæ frumenti pretium ad 30 solidos esset evectum (q). Hac enim ratione prioris bollæ pretium ad hodiernæ pecuniæ valorem reductum 10 lib. 16 sol. posterioris autem 18 lib. Scoticas adæquaret.

De pecu-
niæ apud
Scotos, nu-
peræ Unio-
nis tempore,
discurrentis
quantitate.

LXIV. Hic autem in fine subjiciendum duxi, quod à viro præstantissimo, priscæque virtutis ac probitatis singulari exemplo, Davide Dromondo J. C. rei nummariæ in Trapezia (quem Bancum Scoticum appellamus) per plurimos annos Quæstore fidelissimo, notatum accepi. Nimirum, cum inter conditiones, quibus duo Angliæ & Scotiæ regna in unum anno MDCCVII. feliciter coaluerunt, hæc una existeret, ut omnis deinceps moneta ejusdem legis valorisque, cujus tum Anglica erat, per universam Britanniam foret; atque ejusce rei ergo à Dominis secreti apud Scotos consilii eodem anno statutum esset, ut tota per Scotiam tum discurrens moneta argentea, tam domi quàm foris signata, in eam quam diximus Scotiæ Trapeziam inferretur, inde (exceptâ solâ (r) Anglicâ recentiore) ad rei monetariæ præfectos, ut in novam pecuniam cuderetur, devehenda: laudatissimus ille vir (cujus præcipuæ in hoc negotio partes erant) animi sui gratiâ, universæ illius monetæ summas, ad generalia quædam capita redactas, in adversaria sua retulit. Eas verò benignè mecum communicatas, tum quòd rei nostræ monetariæ statum nonnihil illustrent, tum etiam quòd de pecuniæ apud nos tum discurrentis quantitate aliqua indicia præbeant, hîc tibi ob oculos ponendas existimavi.

In Trapeziam Scoticam anno MDCCVII. invectum est,

			Sterl.	lib.	sol.	den.
Monetæ argenteæ peregrinæ, ad	—	—	132080	17	0	
— Scotiæ per molam percussæ, ad	—	—	96856	13	9	
— Scotiæ malleo percussæ, ad	—	—	142180	00	0	
— Anglicæ per molam percussæ, ad	—	—	40000	00	0	
Summa			411117	10	9	

Atque hæc quidem summa longè maximam sine dubio constituebat pecuniæ argenteæ in Scotia tum cursum habentis quantitatem. Non tamen expectandum erat, ut omnis ejus generis moneta in hocce ærarium inferretur. Multos enim veteres nummos Scoticos aliosque, aut avarorum quorundam Euclyonum vesania, aut amittendi metus, ut varia alia pericula casusque omitterem, ne illuc deveherentur cohibuerunt (s). Horum maximam partem in lucem postea erutam aurifabri in vasa conflantes absumpserunt: nonnulli in exteras regiones deportati: pauci privatorum manibus adhuc tractantur.

(p) Ibid. fol. 281. a. & in Appendice ad Fordoni Scotichronic. ex edit. Tho. Hearnii p. 1562. (q) De summa annonæ apud Anglos his ipsis temporibus caritate meminerunt eorum Scriptores: historiæ enim Croylandensis continuator, p. 518. ad annum 1434. *aquosum, inquit, nimis exitit tempus autumnale; unde tam valida crevit in Anglia fames per biennium ferè continuata, quòd in multis regni locis unus frumenti modius pro 40 denariis vendebatur.* Rob. autem Fabianus, in suo Chronico, fol. 190. a. ad annum 1439. hoc anno tantam fuisse ait frumenti caritatem, ut Londini modius pro 3 solidis 4 denariis venderetur. Cum verò 4 modii Anglici bollam ferè Scoticam efficiant, hac ratione frumenti mensura bollæ Scotiæ par apud Anglos utroque hoc tempore pro marca Anglica tum venibat, hoc est, in præsentem eorum pecuniam pro 22 solidis. Sed & frumentum multò adhuc carius aliis temporibus apud Anglos venditum ipsorum scriptores prodidere. Vid. Fletwod. chron. pret. p. 78, 92, 119, 123. (r) Quòd hæc etiam moneta in trapeziam prædictam inferri juberetur, causa erat, quòd ea ad majus pretium quàm apud Anglos habebat, tum apud nos evecta fuit; coronatus nimirum ad 65 solidos Scoticos, ejus dimidium ad 32½ solidus denique Anglicus ad Scoticos 13. (s) Memorabile in hanc rem est, quòd à prædicto clarissimo viro audivi. Nimirum cum proximâ deinde ætate regni æmulus, quem vulgò *Prætentorem*, sequaces sui Jacobum III. vel VIII. nominant, Scotiam classe Gallicâ adjutus invadere pararet, qui rerum summæ apud nos sub Anna Regina tum præerant (metuentes ne in tali articulo, omni nostrâ monetâ argenteâ in prædictum thesaurum nummarium paullo ante illatâ, deesset pecunia ad belli sumptus faciendos necessaria,) nummos illos 40 solidorum (quorum tum apud nos magna erat copia) iterum ex ea gaza emitti, atque in militum stipendia aliosque publicos usus dispergi imperârunt. Cum autem, eo tumultu sedato, nummi illi in prædictam trapeziam invehi denuò jussi essent; supputatione factâ compertum est, ejus generis nummorum hac secundâ vice illatorum numerum priorem illum quater minimum millibus librarum Sterlingensium copiâ superâsse.

Quanta

Quanta autem tum fuerit aureæ in Scotia monetæ quantitas, nulla certa ratio iniri potest. Nonnulla tamen sunt, quæ non minorem illius (pretio utriusque pensato) quàm argenteæ, tum fuisse apud nos copiam suadere videntur. Huc in primis faciunt pauca illa quæ mihi videre licuit officinæ nostræ monetariæ acta, à 16 Decembris anni 1602, ad 19 Julii 1606. & deinde à 20 Septembris anni 1611, ad 14 Aprilis anni 1613. deducta. Ex iis enim apparet, aureæ apud nos monetæ diversis his temporibus percussas fuisse, petras 51, libras 11, uncias 9, denariata 23, grana 16. Argenteæ autem, petras 596, lib. 7, unc. 13, den. 23, gr. 12. Hoc pacto, juxta rationes illorum temporum, ex auro prodiere libræ sterlingenses circiter 39726, ex argento autem libræ tantummodò 38172. ut adeò aurei his annis nummi percussi, argenteos 1554 libris valore superârit (1). Hanc regulam erroribus obnoxiam esse haud inficior: at quando nulla certior nobis in præsentia suppetit, idque solum quod vero similis sit hîc quærimus; ex iis quæ diximus haud absurdè conjectare licet, universam, quæ (sub nuperam duorum regnorum in unum coitionem) in tota Scotia erat, tam ex auro quàm ex argento (u) factam pecuniam ad summam plus minus nongenties mille librarum Sterlingensium surrecturum fuisse.

Atque hîc tandem longo huic ac tædii pleno labori meta esto. Duo tantum sunt, quæ in fine à te, *benevole Lector*, deprecanda habeo: primum, ne errores, quos non sanè nullos, sed haud ita multos, spero, in tam difficili tamque varii argumenti materia mihi excidisse deprehenderis, severiore trutinâ castigandos existimes: deinde ne tibi legendi fastidium pariat, quòd perspicuitatis unicè studiosus stylo ferè humili ac minus compto, verbisque nonnunquam barbaris mihi utendum censuerim. In tali enim, si quoquam, scriptionis genere, verum comperietur illud, quod, haud multum dissimilis argumenti opus aggressus, canit Poëta,

*Ornari res ipsa negat, contenta doceri:
Et si qua externâ referentur nomina lingua,
Hoc operis, non vatis erit. Non omnia flecti
Possunt, & propria melius sub voce notantur.*

(1) In illa nummorum apud nos facta anno (uti ego colligo, vid. supra pag. 75.) 1601. percussura, aureos plus quam tertiâ valoris parte argenteos supergredi palam est. (u) Ex hoc censu nummos ex ære percussos excipio: quippe qui, cum ad majorum summarum reliquias sive fractiunculas explendas, vel ad rerum viliorum mercimonia exercenda, vel denique ad pauperum necessitates sublevandas, sint comparati, monetæ nomen vix merentur. Interea silentio haud videtur prætereundum, quòd cum anno 1683. gravis à Rege Carolo II. adversus rei monetariæ præfectos lis mota esset, inter multa alia eis crimini data haud levissimum fuit illud, quòd cum ipsis ex eo metallo ad 6000 solum petras, sive 96000 pondo, nummos excudere esset permissum; illi tamen Regis injussu ad alias 34000 petras, sive pondo 544000, atque ex singulis ad trium solidorum Anglicorum valorem, ex eo genere nummos fabricassent. Hic autem mirari subit, ex tam immensa ejusmodi nummorum vi, quæ in hodierna nostra moneta 96000 libras Sterlingenses valore pensaret, cujusque pars major in nostram saltem ætatem duratura videbatur, tam paucos (cæteris ævi injuriâ vel absumptis vel dilapsis) nunc superesse; ut nihil ferè frequentiore hominibus nostris, quàm ejusmodi nummorum inopia, querendi, & falsariis adulterinos eorum loco cudendi occasionem præbeat. Videri de hac re possunt *D. Patr. Humii Decisiones, Num. 472.*

Regum Scotiæ,

A MILCOLUMBO III. Capitone, vulgo Canmore cognominato, series chronologica.

1057. I. **M**ILCOLUMBUS III. Duncani I. filius, à Fergusio I. regni fundatore octogessimus sextus, à Fergusio II. ejus restitutore quadragesimus septimus, à Kennetho II. imperii Pictici in Britannia everlore duodevicesimus Scotorum Rex à nostris Scriptoribus numeratus, regnum iniit 25. Aprilis, anno post Christum natum 1057. D. Margaretam, Edmondi, Ferrei lateris cognominati, Regis Angliæ proneptem, uxorem duxit anno 1070. Res multas & pace & bello præclare gessit. Tandem, dum Alnevicum Northumbriæ oppidum obsidet, cujusdam Equitis fraude cum Edwardo filio natu maximo interimitur, 13 Novembris, anno regni sui 37. Christi nati 1093. MILCO-
LUMBUS
III.
1093. II. **DONALDUS**, cognomento *Bannus*, Milcolumbi frater, expulsis ejus filiis, regnum occupat. Post sextum mensem ipse à Duncano Milcolumbi notho Scotiæ exactus: at, eo clam cæso, iterum reversus sceptrum utcumque per tres plus minus annos tenuit. DONAL-
DUS *Bannus*.
1094. III. **DUNCANUS** ille ejus nominis II. regnum, ejecto (ut diximus) Donaldò Bano, arripuit: sed ejusdem fraude eo simul & vitâ exutus, postquam annum & sex fere menses imperasset. DUNCA-
NUS II.
1098. IV. **EDGARUS**, ex Milcolumbi III. & sanctissimæ ejus conjugis Margaretæ filiis jam superstitibus natu maximus, Donaldò ipsius patruo sublato, paternum regnum recuperat anno 1098. quod postquam 9 annos & 3 menses summa cum prudentia & æquitate gessisset, 6 Idus Januariæ diem extremum clausit, anno 1107. EDGA-
RUS.
1107. V. Ei sine liberis defuncto successit frater ipsius **ALEXANDER** eo nomine I. ob singularem fortitudinem, & in latronibus aliisque facinorosis persequendis plectendisquæ audaciam & severitatem *Acer* cognominatus. Rei Scoticæ præfuit 17. annos, 3 menses, & dies 16. decessitque 8 Kal. Mail, anno 1124. ALEXAN-
DER I.
1124. VI. Fratri Alexandro prolis itidem experti successor fuit **DAVID** ejus nominis I. filiorum Milcolumbi III. natu minimus. Is regnum adeptus omnia optimi Principis in eo administrando numeros ita implevit, ut quovis superiores Reges belli artibus æquaverit, studiis pacis longè anteiverit. Moravienfes enim & Gallovidienfes rebellantes compescuit: cum Anglis variâ fortunâ, sed invictâ semper animi magnitudine, sæpius in acie conflavit. Interea & statum publicum præstantissimis legibus conditis emendavit: jus ubique summa cum æquitate & assiduitate, aut ipse dixit, aut ab aliis dicendum curavit: aulam suam ab omni luxuria aliisque vitiis, quæ palatia Regum infesta habere solent, repurgavit. In pietatis autem operibus omnibus, sive ante se, sive post se Regibus longè antecelluit. Ad quatuor enim priores Episcopatus sex alios adjecit: monasteria quoque diversorum ordinum, vel collapsa vetustate, vel bellorum injuriis diruta instauravit, plurimæ etiam nova à fundamentis exstruxit; quæ omnia, pro conditione illorum temporum, largis proventibus locupletavit. Ob egregium hocce divini cultus promovendi studium, omnesque alias Principe Christiano dignas virtutes, in Sanctorum numerum meritissimè, si quis mortalium, est relatus. Septimo regni anno uxore Mathilde femina lectissima, quæ cum comitatibus Northumbriæ & Huntingdoniæ auxerat, est orbat, cujus desiderio reliquum vitæ tempus Veneris expers transegit. Anno autem regni 28. C. N. 1152. filium unicum Henricum, maximæ spei juvenem, ac patri in omni virtutis genere simillimum, amisit. Ipse anno sequente 9 Kal. Junii piissimam animam Deo reddidit, postquam imperium 29 annos, 2 menses, 3 dies tenuisset. DAVID I.
1153. VII. Davidi successit ex Henrico filio nepos **MILCOLUMBUS** IV. puer 12 annorum, ob perpetuam à Venere abstinentiam *Virgo* cognominatus. Regno inito, vitæ sanctimoniâ patrem avumque æmulabatur: at magnitudine animi artibusque imperandi illis plurimum concedebat. Externo bello liber, intestinis seditionibus, suorumque nonnullâ rebellionem est agitat: quibus demum compositis, è mortali ad immortalē vitam commigravit 5 Idus Decembres, ætatis anno 25, postquam annos 12 cum dimidio ferè regnasset. MILCO-
LUMBUS
IV.
1165. VIII. Proximè post Milcolumbum IV. scepro Scotico potitus est ejus germanus **GULIELMUS**, ob egregiam in utraque fortuna animi fortitudinem *Leonis* cognomen adeptus. Ob Northumbriam sibi injustè adeptam, Henrico II. Anglo bellum infert: sed dum incautus cum aliquot è suis obequitaret, à pluribus circumventus 3 Idus Julii 1174. capitur, & in Normanniam in turre Falesii custodiendus deportatur: cumque

cumque aliter restitui in regnum non posset, coactus est durissimâ conditione se suosque Anglo in clientelam subicere. Hoc in statu res Scotica persistit ad annum 1190. quo Ricardus I. qui priore anno in regnum Anglicum successerat, injuriarum Gulielmo factarum sensu permotus, cum posterisque ejus ab omnibus pactis à patre suo Henrico vel vi expressis, vel fraude obtentis absolvit, cumque adeò in liberam, ut antea, regni Scotici possessionem restituit; in tanti beneficii remunerationem decies mille marcis argenti Anglo ad bellum sacrum proficiscenti datis. Hoc pacto foris per multos annos pace stabilitâ, jus domi summa cum æquitate exercuit; tandemque omnibus optimi Regis muneribus functus diem suum obiit pridie Nonas Decembris, anno regni 49, ætatis suæ 72.

1214. IX. Successit Gulielmo unicus ex legitimo matrimonio superstes filius ALEXANDER II. qui altero post patris obitum die, anno ætatis suæ 17. Sconæ in Regem est inauguratus. Post unam & alteram expeditionem in Angliam magna cum belli clade susceptam, haud multò post ab ejus gentis proceribus, qui, Rege suo Joanne exauctorato Ludovicum Philippi Franci filium Regem elegerant, arcessitus, ut amico opem ferret, magno cum exercitu per mediam Angliam Londinum usque perrexit. Sed Joanne intra paucos dies mortuo, Angli, eorum quæ fecissent poenitentiam subeunte, Henricum III. ejus filium Regem acceperunt. Quâ rerum mutatione Ludovicus in Galliam, Alexander in Scotiam redire sunt coacti. Pace deinde inter duo regna compositâ, rebusque domi feliciter administratis, obiit Alexander 8 Idus Julias regni anno 35, ætatisque 52.

1249. X. Imperium dehinc adeptus est superioris Regis filius ALEXANDER III. puer nondum annum octavum egressus. Primâ ætate sub Cuminiorum, quæ florentissima tum erat in Scotia familia, potestate detentus, se Henrici III. Angli, cujus filiam Margaretam uxorem duxerat anno 1251. ope adjutus in libertatem asseruit. Achonem Regem Norvegorum, per legatum suum Alexandrum Stuartum, ejus qui ex illa familia primus in Scotia regnum gessit, proavum, magno prælio devicit, anno 1263. Ab omnibus dein tum externis bellis, tum internis seditionibus immunis, ad suos saluberrimis institutis æqualique justitiæ administratione in officio continendos se totum applicuit. Cæterum dum id agens regiones juris dicundi causâ obiret, equi insolentia ad terram dejectus, cervicibus fractis haud procul a Kingorno interiit, 14 Kal. Apriles, anno regni 37. vitæ 45. Christi nati 1286.

1286. XI. Is duas uxores habuit, Margaretam (ut diximus) Henrici Angli, & Joletam Comitissæ Druidum filiam. Ex posteriore nullam prolem creavit; ex priore autem duos filios, Davidem & Alexandrum, unicamque filiam Margaretam, qui omnes ante patrem immaturâ morte obiere. Margareta autem ex Erico Norvegorum Rege unam filiam reliquit, nomine itidem MARGARETAM, avo mortuo Scotiæ jure hereditario Reginam, quæ filio Edwardi I. Angli desponsata, sexto post avi obitum anno, i. e. 1291 impubes fato concessit.

Exstincta (ut diximus) Alexandri III. nepte, deficienteque in ea totâ Gulielmi, Alexandri II. & III. sobole, gravissima Scotisque funestissima de regno orta est controversia. Præcipui competitores exstiterunt Joannes Balliolus Gallovidiæ, & Robertus Brusius Annandiæ Reguli; hic Davidis Comitissæ Hundintoniæ (qui regis Gulielmi frater, Alexandri III. propatruus erat) ex minore filia Isabella nepos; ille ejusdem ex majore filia Margareta per matrem Dervegildem, pronepos. Huic liti dirimendæ Edwardus I. Anglus arbiter electus secundum Joannem Balliolum sententiam dixit.

1292. XII. Ex hoc decreto JOANNES Balliolus Rex Scotorum est declaratus 17. Novembris anno 1292. At paucis post annis, cum atrocissimas ab Anglo injurias & indignitates perpeffus, se suosque in pristinam libertatem vindicare vellet, bello victus ac profligatus se regnumque ei dedere est coactus, postridie Kal. Jul. 1296. Mox ab eo in Angliam traductus, ac non multo post rogatu Pontificis Rom. in Gallias ire permiffus est, ubi post aliquot annos vitam in exilio finivit.

Post expulsum Joannem Balliolum, Scoti intolerandâ Edwardi tyrannide oppressi, ut servitutis jugum collo excuterent, arma sumpserunt. Sed quamvis in plurimis congressibus, præcipuè sub Gulielmo Valla duce fortissimo, prosperâ fortunâ fuerint usi, inter se tamen discordes, & cum hoste potentissimo rem habentes, nihil quodad rei summam valeret efficere poterant; donec tandem,

1306. XIII. ROBERTUS Brusius, ejus qui regnum petebat, ex Roberto Carictæ Comite nepos, sceptro Scotico 25 die Martii anno 1306. arrepto, post multas quas primum passus est belli calamitates & miseras, hostibus devictis, patriæque ingenti cum belli clade excedere coactis, se suosque in pristinam libertatem restituit. Postquam ad hunc modum summaque cum gloria regnum per 24 annos tenuisset, vixissetque 55. morti demum succubuit 7 Idus Junias, anno Christi nati 1329.

1329. XIV. Ei successit filius DAVID II. puer quinque annorum, qui vir postea effectus, animi magnitudine ingenti patri penè par erat, at regnandi felicitate multum inferior. Ipso enim impubere, & Thomâ Randulpho regni custode fatis abrepto, EDWARDUS Balliolus Joannis filius, occasione arreptâ, opem conferentè Edwardo III. Anglo, sceptrumoticum invadit. Ex eo David in Gallias abire coactus, expulso

pulso demum Balliolo, ad suos anno 1342 est reversus. At dum Francorum partes adversus Anglos continuato cum eis bello tutaretur, magno prælio ad Dunelmum victus, in potestatem hostium venit anno 1346: unde non nisi post undecim annos, centumque marcarum millibus pro sua redemptione pactis, in regni possessionem restituitur. Ab eo tempore justum prudentemque Principem agens suos in pace continuit, decessitque 22 Februarii anno 1371. vitæ suæ 47. postquam imperium gessisset annos 41. menses 8. diesque 15.

1371. XV. Davide absque sobole defuncto successit in regnum ROBERTUS II. ex ROBERTUS II.
Marjoria Roberti I. filia, & Waltero Stuardo magno Scotiæ Senescallo genitus, primusque ex ea familia apud nos Rex. Varia cum Anglis bella, & felici ferè semper successu, vel ipse sub avunculo Davide Prorex, vel regnum adeptus per ducēs suos gessit. Ex prima uxore Elizabetha Mora Adami Mori de Rowallan filia quatuor filios suscepit, Joannem, Walterum, Robertum & Alexandrum; ex secunda uxore Euphemia Comitis Rossiae filia etiam filios duos, Davidem & Walterum, omnes præter priorem Walterum sibi superstitēs: ut filias minimū sex, aliamque utriusque sexūs prolem extra matrimonium progeneratam (unde multæ nobiles florentesque in Scotia familiae genus trahunt) præteream. Decessit 19. Aprilis anno 1390. exactis vitæ annis 75. regni 19. mense 1. diebusque 28.

1390. XVI. Patri successor fuit Joannes, qui nomine mutato ROBERTUM se III. appellari voluit. Vixit fuit miti clementique ingenio, sed ad res publicas gerendas minus apto. Itaque penes eum Regium nomen, penes fratrem Robertum Comitem Fife, postea Ducis Albaniae titulo auctum, imperium erat. Is pravā regni adipiscendi cupidine ductus, Davidem Rothsaia Ducem ac regni heredem, juvenem quidem naturā præferocem, patrique recta monenti immorigerum, Falcolandiae fame enecandum curat. Robertus Rex ea de re certior factus, alterique filio Jacobo metuens, eum, ut extra periculum esset, in Gallias transmittendum navi impoluit: at eā ad Flamburgum promontorium vi tempestatis delatā, Jacobus capitur, & contra induciarum fidem per 18 ferè annos in Anglia custoditur. Pater calamitate filii auditā mœrore non ita multo post exstinguitur, pridie Nonas Apriles, post Christum natum anno 1406. post initum regnum exacto ferè anno 16.

1406. Interea res Scotica per Interreges est administrata, primū per Robertum Ducem Albaniae Jacobi patruum annos 14. ac deinde per ejus filium Murdum annos 4.

1424. XVII. JACOBUS ejus nominis I. è longa captivitate grandi pecuniæ summā redemptus, ac ad suos redire permissus anno 1424. sceptrum suā manu moderandum accepit: Princeps ob insignes omne genus virtutes, justitiæ in primis cultum, æternā hominum memoriā dignus. Statum regni, tum ecclesiasticum, tum civilem, multis modis sub Gubernatoribus convulsū ac labefactatū, optimis legibus condendis restituit & emendavit: furta, cædes aliaque ejusmodi facinora summā cum severitate coercuit: jus per omnes regni partes obeundo aut ipse dixit, aut per alios (quorum diligentia rigidus erat exactor) æquabiliter dicendum curavit. Dum his studiis toto animo incumberet, execrabili patris sui Walteri Comitis Atholiae conjuratione, parricidis immixtis, multis vulneribus confossus interiit, 20 Feb. anno C. N. 1437. regni 32. post reditum ex Anglia 13.

1437. XVIII. In ejus locum successit filius ipsius unicus JACOBUS II. ante 6 annos & 4 ferè menses natus. Primā pueritiā, modò ab Alexandro Levinstonio Prorege, modò à Gulielmo Crichtonio Cancellario, de summā rerum potestate inter se contententibus, in prædam abductus. Postea robustior factus à Duglassiorum (quorum tum nimia potentia erat) factione penè oppressus. At fractis deinde perduellium viribus, suique quasi juris tandem effectus, remoticam summā cum æquitate prudentiæque deinceps administravit. Quo in cursu haud dubiè longius perrexisset, ni cum Rosburgi arcem obsidentem excussus ex tormento æneo cuneus ligneus inopinā ac acerbissimā morte exanimasset, 3 Nonas Augusti, anno 1460. ætatis 30. regni que 24.

1460. XIX. Post hunc rerum potitus est ejus filius JACOBUS III. puer septem annorum. Initio ejus regni, ac per aliquot annos res utcunque tranquillæ fuere. Mox turbis ac seditionibus nonnullis in aulā laboratum. Postea verò, anno 1482. fratris sui Alexandri Ducis Albaniae regno inhiantis ambitione, factionisque è nobilitate in ejus exitium conjuratæ perfidiæ, alienissimo tempore, cum adversus Anglos Scotiam invasuros proficisceretur, exercitum suum dimittere, et in arcem Edinburgensem se abdere, vel à perduellibus abdendum duci est coactus. Inde quidem paullo post est liberatus. At perfidi cives, non deposito, sed sopito per aliquod tempus suo in eum odio, simulque ne consilia sua, mutatis in Anglia rebus, in apricum proferrentur metuentes, resumptis subito armis eum ad iniquissimam Martis aleam subeundam compulerunt, fugientemque ex acie crudelissimè trucidarunt, 11 die Junii, anno 1488. regni 28. ætatis 36.

1488. XX. Imperium deinde apud Scotos accepit ejus filius JACOBUS IV. adolescens 15 annorum: Princeps omnibus belli pacisque artibus nemini nostrorum Regum secundus; magnitudine verò animi morumque nobilitate cunctis penè superior. Potestatem enim adeptam per multos annos tam dextrè administravit, eoque quietis æquā juris dispensatione regnum redegit, ut furtis, latrocinis, cædibus, & id genus flagitiis

tiis undique abstinere. Rem nauticam in primis & mercatoriam ita apud suos promovit, ut nunquam alias tantâ auri argentique copiâ Scotia abundaret. At invidente fortunâ viri felicitati, suscepto bello in Anglos Francorum causâ, in pugna ad Fludonem Northumbriæ vicum cum magno nobilium numero cæsus interiit 9 Septembris, anno orbis redempti 1513. postquam 25 annos ac 3 ferè menses imperâisset, vixisset verò annos 40, menses 5, ac dies 23.

1513. XXI. Exstincto Jacobo IV. ad JACOBUM V. ejus filium, pusionem vixdum duorum annorum, sceptrum Scoticum devolvitur. Princeps is erat summis à naturâ dotibus virtutibusque ornatus; justitiæ in primis cultu, & in latronibus persequendis plectendisque sedulitate & patientiâ inter paucissimos Scotorum Reges membrandus. Sola suis rationibus obstabat factiosa Nobilitas, quæ jam inde à pueritia ei molesta & gravis, eò tandem pervicaciæ processit, ut cum exercitus adversus Anglos veteres hostes duceretur, tumultu in castris excitato, multi in inimicorum potestatem potiùs venire, quàm pro Rege suo & patria dimicare mallent. Rei indignatione primùm, ac deinde mœstitiâ Rex commotus intra paucos dies moritur, 14 sciz. Decembris, anno C. N. 1542. regni 30. ætatis 31.

JACOBUS
V.

1542. XXII. Regnum deinde adepta est filia ejus unica MARIA, septimò ante patris obitum die nata: in qua postquam adoleverat, non solum incomparabilis corporis venustas & decor, sed & ingentes animi dotes & virtutes, etiam fatentibus inimicis, emicuerunt. Infans adhuc Edwardo Henrici VIII. Regis Angliæ filio est desponsata. At rupto ob Angli injurias hoc foedere, belloque deinde multâ cum clade Scotis illato, Britannodunum primùm Regina (ut extra periculum esset) est seposita, ac non multò post in Galliam missa: ibique cum nubendo maturuisset, i. e. anno 1558. Francisco II. tum Delphino, postea Galliarum Regi, uxor est collocata. Eo intra 2 annos mortuo, Maria ad suos anno 1561. revertitur, ac post 4 annos Henricum Darnleum Matthæi Comitis Levinæ filium thalami consortem accipit. Eo autem, anno 1567, foedissimum in morem à Comite Bothueliæ trucidato, Maria Bothuelium, eo crimine à Paribus suis (ut vulgò dicimus) absolutum, tertium maritum admittit. Hinc omnium infeliei huic Reginæ malorum origo. Mox enim ab iis ipsis, qui harum nuptiarum conciliatores fuerant, cædis prioris sui conjugis conscia insimulatur, prælio victa capitur, regno se abdicare cogitur, & in arcem Lacûs Levini custodienda traditur. Inde post aliquod tempus elapsa, alioque certamine victa rursus, & in Angliam profuga, post 18 denuum annorum captivitatem, à Regina Elizabetha (cujus in fidem se dederat) non sine magno ipsius probro, eervices suas securi percutiendas submittere jubetur. Hoc, quo minimè decuit, pacto mortalitatem exiit Princeps nobilissima, meliore certè (teste etiam invidiâ) digna fortunâ; quam &, si in alia tempora regnum ejus incidisset, haud dubiè fuisset experta. Neci autem tradita est 8 Feb. anno à Christo nato 1587. postquam imperium tenuisset annos 25. mensesque ferè 8. vixisset verò annos 45, menses 2, diemque unum.

MARIA

1567. XXIII. Mariâ de solio depulsâ, filius ejus unicus JACOBUS eo nomine VI. tredecim tantum mensium ac in cunis vagiens infans, Rex creatur, 29 Julii, anno 1567. Commissa est regni tutela quatuor, alii post alium, Proregibus, Jacobo Moraviæ, Matthæo Levinæ, Joanni Marriæ & Jacobo Mortonæ Comitibus, qui omnes (præter Marrium) violentâ morte e medio sunt sublati. Ipse, regimine in se suscepto 15 Feb. 1578, per totum ferè quo solis Scotis imperabat tempus, adeò vel Procerum quorundam, vel verbi divini Ministrorum turbis & seditionibus est exagitatus, ut tum demum Scotorum verè Regem se diceret, cum ad Angliæ sceptrum, sibi Elizabethâ mortuâ jure sanguinis debitum, moderandum arcefferetur: quod factum initio anni 1603. Ab eo deinceps tempore, ad vitæ finem, qui fuit 27 Martii, anno 1625. ab omni externo internoque bello liber, regnum, licet minore quàm par erat animi constantiâ & fortitudine, placidè satis tranquilleque exegit. Vixit annos 59. mensesque eum paucis diebus 9. imperavit Angliæ annos circiter 22. Scotiæ annos 58, mensesque ferè 8.

JACOBUS
VI.

1625. XXIV. At longè disparem fortunam expertus est filius ejus ac successor CAROLUS I. qui licet omnibus homine ac Principe Christiano dignis virtutibus ornatus, variis tamen nimio otio lascivientis populi seditionibus exceptus primùm & ultra modum laceratus, bello deinde internecino, nec sibi magis quàm utrique genti luctuoso, implicitus, victus tandem & in custodiam mancipatus, immani, & in omne ævum detestabili, eorum qui rem publicam invaserant, parricidio, sacrum majestateque verendum caput carnificis manu, ante sui palatii fores, detruncandum subicere est coactus, 30 Januarii, anno 1649. postquam regnâisset (demptis ferè duobus mensibus) annos 27, vixissetque annos 48, menses 2, diesque 11.

CAROLUS
I.

1649. XXV. Ei successit ipsius filius CAROLUS II. qui à Scotis ab exteris regionibus, in quas parentis fatum timens profugerat, domum revocatus, Sconæ primo die Januarii, anno 1651, regni insignia accepit. Sed prævalente parricidarum factione iterum in exilium pulsus, miserante tandem Deo Opt. Max. Britannorum Regiæque familiæ calamitates, post varios casus & multa rerum discrimina, in avita regna placidissimè, suo die natali, i. e. 29 Maii est restitutus, anno 1660. A quo deinde tempore ad supremum vitæ terminum, qui fuit 6 Februarii anni 1685, si tumultus quoddam religionis præ-

CAROLUS
II.

- prætextu excitatos, bellumque unum & alterum adversus Belgas prosperè gesta exci-
pias, imperium satis feliciter (ut se res habent mortalium) administravit.
1683. XXVI. Eo sine legitima prole in fata concedente, frater JACOBUS VII. Dux E-
boracensis rerum habenas capeffit, præclaræ quidem ex sua naturâ indolis; animique ve-
rè Regii Princeps: sed dum religionem Pontificiam, quam exsul cum fratre apud externos
agens adolescens admodum addidicerat (perruptis quæ id prohibebant legum omnium
repagulis) denud apud suos instaurare adniteretur, de solio deturbatus, atque in Galliam
profugere est coactus, postquam regnum annos ferè 4 tenuisset. Vixit deinde annos
prope 11, decessitque ad S. Germanum in pratis 6 Septembris, anno 1701, ætatis suæ 68.
1689. XXVII. Depulso (ut diximus) Jacobo VII. ejus gener GULIELMUS Arausi-
onensis Princeps, filiaque MARIA, ab utriusque regni, ab ipsis in Concilium vo-
catis, Ordinibus Reges creantur, Angliæ quidem 13 Februarii, Scotiæ 11 Aprilis, an-
no 1689. Gravissimum ille adversus Ludovicum XIV. Francorum Regem, magno qui-
dem animo, sed parùm prospero successu per multos annos bellum sustinuit. Uxore Ma-
riâ præmaturâ morte anno 1694, vitæ suæ 33 abreptâ, ipse solus imperium adipiscitur;
tandemque dum novum adversus veterem suum hostem Ludovicum Gallum bellum ap-
parat, ad plures abir, 8 Martii, anno 1702, ætatis 51, regni que Anglici 14, Scotici 13.
1702. XXVIII. Post hunc ANNA, Jacobi VII. filia natu lecutâ, sceptro ac diademate
Britannico potitur: quæ regno inito nihil prius habuit, quàm ut bellum à Gulielmo
Francis indictum committeret; quod & multis annis summa sua cum gloria ita felici-
ter gessit, prosligavitque, ut superbus totique pridem Europæ imminens hostis, iteratis
aliis post alias cladibus fractus & debilitatus, ad pacis conditiones petendas confugere
fit coactus: Neque interea minus prosperè prudenterque res domi Reginæ auspiciis du-
ctuque sunt administratæ. Præcipua autem ejus imperii laus est, quod rem à proavo
ac patruo suo frustra tentatam aggressâ, divulla hætenus Britannia regna in unum con-
sociavit. His curis intentam, omnibusque optimæ Principis muneribus fungentem
mors occupat 1 Aug. anno 1714. exactis regni annis 13, mensibus 4, diebus 23.
vitæ autem annis 51, mensibus 5, diebusque 23.
1714. XXIX. Exstinctis abique sobole superioribus Britannia Regibus, Gulielmo, Maria GEORGIUS
& Anna, ex lege de successione in regnum latâ, ad rerum frenâ moderanda vocatus I
est GEORGIUS ejus nominis I. Brunswici ac Luneburgi Dux, sacri Rom. imp.
Electo, proximique ex reformatam religionem profitentibus regni heres; qui post-
quam rem Britannicam per 13 ferè annos justo satis prudentique imperio rexisset, ad
suas in Germania provincias invisendas peregrè profectus, ex itinere repentino morbo
correctus fati occubuit 11 die Junii, anno 1727, ætatis suæ ingressus annum 68.
1727. XXX. Nunc rerum apud nos summæ feliciter præest superioris Regis filius GE- GEORGIUS
ORGIUS II. annum regni 12, vitæ 56 agens. Res ab eo fortiter ac prosperè gestas II
1738. & gerendas posteri commemorabunt.

T A B U L A R U M

In hoc Volumine contentarum

I N D E X.

Tab. I. **O**PERIS Frontispicium.
Tab. II. Titulus generalis. DIPLOMATA & NUMISMATA SCOTIÆ. De mandato PARLIAMENTI in lucem edit JACOBUS ANDERSON. Subjiciuntur ad facilitatem rei antiquariæ cognitionem CHARACTERES & ABBREVIATURÆ.

PARS PRIMA:

- Tab. III. Titulus primæ partis: *Chartæ & Sigilla Regum, Comitum & Procerum Scotiæ.*
- Tab. IV. Charta (a) DUNECANI Regis, (b) anno 1094, quâ variæ terræ in regione Marciæ, sive Præfecturâ Berwicensi, S. Cuthberto & suis Servitoribus, i. e. Monachis Prioratûs Dunelmensis, in eleemosinam conceduntur.
- Tab. V. Eiusdem chartæ apographum recentiore caractere.
- Tab. VI. Charta EADGARI Regis, quâ mansio de Coldingham, cum multis aliis, S. Cuthberto, sive Prioratui Dunelmensi, in eleemosinam conferuntur.
Alia charta ejusdem EADGARI, in qua villæ de Swintun, aliæque ab ipso Ecclesiæ S. Mariæ de Coldingham (quæ cella erat Prioratûs Dunelmensis) factæ donationes continentur.
- Tab. VII. Earundem chartarum apographa recent. caract.
- Tab. VIII. Charta ALEXANDRI I. Regis, omnia dona à fratre suo Eadgaro eidem Ecclesiæ Dunelmensi concessa confirmans.
Alia ejusdem, sive Litera Algaro Priori & Conventui Ecclesiæ Dunelmensis scripta, quâ ipsi in placitum propter terram de Swintune venire prohibentur.
Alia ejusdem iisdem super terra de Suintuna eorumque à placitando de ea immunitate.
- Tab. IX. Earundem apographa recent. caract.
- Tab. X. Charta sive Litera DAVIDIS Comitum Huntingtoniæ, postea Regis Scotorum eo nomine I. Johanni Episcopo, & Colbano, & Gospatricio scripta, quâ se Breve fratris sui Eadgari Regis, de terra de Horevoredane, ait vidisse & ad eos misisse; & quicquid illud Breve testaretur, se velle & concedere ut Monachi S. Cuthberti id habeant.
Alia ejusdem, Algaro Priori & fratribus suis de Dunelmo, terram de Swintona à fratre suo R. Eadgaro eis concessam confirmans.
- Tab. XI. Earundem chartarum apographa.
- Tab. XII. Charta DAVIDIS I. Regis, quâ insula de Lochlevin (c) Canonicis S. Andreae, ut ibi ordinem

- instituant Canonicalem; conceditur.
- Tab. XIII. Eiusdem apographum.
- Tab. XIV. Charta ejusd. DAVIDIS I. Abbatia & Monachis de Melros, de terris de Melros, Eldune, Dornwic, &c.
- Tab. XV. Eiusdem apographum.
- Tab. XVI. Charta ejusd. R. DAVIDIS I. quâ Ecclesiæ S. Mariæ de Hadintune Deo & Ecclesiæ S. Andreae de Chilrimunt conceditur.
Alia ejusd. quâ terra de Clerchetun Deo & Ecclesiæ S. Mariæ de Hadintune, & Ecclesiæ S. Andreae; cum decimis de Hadintune schire, &c. conceduntur.
- Tab. XVII. Earundem apographa.
- Tab. XVIII. Charta ejusdem R. DAVIDIS I. quâ terra de Melros & de Eldune Deo & [Monasterio] S. Mariæ de Melros conceduntur.
Alia eodem exemplo eidem Monasterio concessa.
- Tab. XIX. Earundem apographa.
- Tab. XX. Charta HENRICI Comitum Northumberlandiæ filii & heredis R. Davidis I. quâ mandat omnibus officialibus suis, quatenus homines & res Monachorum Dunelmia manuteneant, &c.
Alia ejusdem Gilberto de Umfravill Constabulario suo & cæteris Baronibus suis, quâ eis præcipit, ut terras & possessiones Monachorum Dunelmia in pace teneri faciant.
- Tab. XXI. Earundem apographa.
- Tab. XXII. Charta MALCOLMI IV. Regis, quâ terra de Birchinside, Leggardefwede & Molle, Waltero filio Alani Senescallo Scotiæ conceduntur.
- Tab. XXIII. Eiusdem recentiore scripturæ formâ exemplum.
- Tab. XXIV. Charta ejusd. MALCOLMI IV. anno 1159, omnes terras, eleemosinas, aliasque donationes, ab avo suo Davide I. ejus filio Henrico, multisque aliis, Abbatia de Kelcho factas, confirmans.
- Tab. XXV. Eiusdem exemplum recentiore caractere.
- Tab. [XXV.] Charta ejusdem MALCOLMI IV. data Radulfo Frebern, de terris de Rossive & Dunduf.
Apographum ejusdem.
- Tab. XXVI. Charta WILLELMI Regis, quâ Monachis Cisterciensis ordinis immunitatem ab omni exactione confirmat, &c.
- Tab. XXVII. Eiusdem exemplum recent. caract.
- Tab. XXVIII. Charta ejusd. WILLELMI R. quâ terra de Banevin & Pannomor Willelmo de Valoniis confirmantur.
- Tab. XXIX. Eiusd. apographum.

(a) Hanc Duncani II. chartam descriptam & explicatam vide apud D. Jac. Dalrymple in suis Collect. Scot. p. 299. (b) Duncanus in hac sua charta se hereditariæ Regem Scotorum constare ait, quibus verbis se pro legitimo Milcolumbi III. filio (quod & Torfæus in sua Orcadum Historia lib. 5. cap. 26. scribit) habendum voluisse videtur. At alii, omnes tam Anglici quam Scotici Scriptores nothum eum fuisse testantur. Cæterum hac in re imitatus est Duncanus Gulielmum Normannum, qui, licet ipse nothus, se tamen hereditariæ Regem Angliæ in chartis suis nonnunquam venditare solitus est. Vid. Geo. Hickesii dissertat. epistolar. pag. 72. (c) Hæc insula de Lochlevin olim ad KELEDEOS (quos vulgò sed minus propriè Culdeos appellamus) pertinebat, à Brudeo ultimo Pictorum Rege (ut in Præf. pag. 20, supra diximus) iis concessa. E-

rant autem hi Keledei vetustissimum apud nos Monachorum genus, quâquamvis certam quandam disciplinam sibi propriam, vitæque instituta à cæterorum qui postea inveniuntur sunt Monachalium ordinum regulis multum diversa sectarentur; cum tamen non solum Episcopis suis obsequentes se ubique præberent, sed & ex eorum numero primi apud nos Episcopi sibi semper eligerentur, haudquaquam existimandum est (quod nonnullis, in primis Clariss. D. Jacobo Dalrymple in suis collectionibus, visum) diversam eos de Romana Hierarchia, illisque quæ ubique tum in ea ecclesia recepta erant Christianæ religionis dogmatibus, sententiam fovisse. Id, ut alios taceam, extra dubium mihi posuisse videtur Geo. Crafordius, in suo de summis in Scotia Statûs Ministrisopere, Vol. I. pag. 6, & 7.

- Tab. XXX. Charta ALEXANDRI II. Regis, confirmans donationem factam Davidi de Graham à Patricio Comite de Dunbar, de toto vasto de Dundaf.
- Tab. XXXI. Apographum ejusdem.
- Tab. XXXII. Charta ejusdem Regis ALEXANDRI II. confirmans donationem factam Hugoni de Crauford, de terra de Monoch, ab Alano filio Rollandi Constabulario Scotiæ.
- Tab. XXXIII. Apograph. ejusdem.
- Tab. XXXIV. Charta ejusd. Regis ALEXANDRI II. de fundatione Abbatiae de Balmurinach in Fif.
- Tab. XXXV. Apograph. ejusdem.
- Tab. XXXVI. Charta ALEXANDRI III. Regis, confirmans donationes illas, quas Alexander Senescallus Scotiæ fecit Abbatiae de Melros.
- Tab. XXXVII. Apographum ejusdem.
- Tab. XXXVIII. Sigillum sex Scotiæ GUBERNATORUM, post mortem Regis Alexandri III.
Ex antica parte, Arma Scotiæ gentilitia. + SIGILLVM SCOTIE DEPV TATVM REGIMINI REGNI.
Ex postica parte, S. Andreas Scottorum Patronus cruci decussatæ affixus. + ANDREAS SCOTIS DUX EST & COMPATRIOTIS.
- Tab. XXXIX. Charta DAVIDIS Comitis de Hunting-ton, fratris Malcolmi IV. & Willelmi Regum Scottorum, quâ terra de Sautereia Deo & S. Mariæ & Monachis de Sautereia conceditur.
- Tab. XL. Apographum ejusdem.
- Tab. XLI. Charta JOANNIS BALLIOL Regis, de fœdere inter ipsum & Philippum IV. Franciæ Regem in-undo, & matrimonio inter Edwardum filium Johannis primogenitum, & J. primogenitam filiam Caroli Valesii, Philippi Regis germani, contrahendo, 23 Oct. 1295.
- Tab. XLII. Apographum ejusdem.
- Tab. XLIII. Charta D. GULIELMI WALLACE Custodis Scotiæ, nomine Johannis Balliol Regis, cum sigillo ejusdem Johannis, quâ sex marcata terræ in territorio de Dundee, & Constabularia castri de Dundee, &c. Alexandro dicto Skirmischur, pro fidei servitio suo, &c. portando vexillum Regium in exercitu Scotiæ tempore confectionis præsentium. Apud Torpheichyn, 29 Martii, anno 1298.
- Tab. XLIV. Apographum ejusdem.
- Tab. XLV. Charta ROBERTI I. Regis, quâ officium Constabulariæ Scotiæ Gilberto de Haya Militi & heredibus suis conceditur.
- Tab. XLVI. Apographum ejusdem.
- Tab. XLVII. Charta ejusdem Regis ROBERTI I. Colino filio Nigelli Cambel Militi, quâ terræ de Lochaw & Ardscodeyrche, in unam liberam Baroniam tenendæ, ei conceduntur.
- Tab. XLVIII. Apographum ejusdem.
- Tab. XLIX. Charta ejusdem Regis ROBERTI I. confirmans donationem Willelmi de Maule Militis Domini de Panmore, factam Radulpho de Dunde Militi, de terris de Banevyn & de Balrotheri, &c.
- Tab. L. Apographum ejusdem.
- Tab. LI. Litera Comitum, Baronum, libere tenentium, & totius Communitatis regni SCOTIÆ ad Johannem XXII. Pontificem Rom. apud Abirbrothoc, 6 April. anno 1320. scripta.
- Tab. LII. Apographum ejusdem.
- Tab. LIII. Charta DAVIDIS II. Regis, confirmans donationem quam Walterus de Maulea de Panmore fecit Adæ Episcopo Brechinensi de Capellania de Both, & de terra de Carnecety; & confirmans etiam donationem, quam Christiana de Valoniis Domina de Panmore fecit eidem capellæ de Both, de terra de Bothmernok, &c.
- Tab. LIV. Apographum ejusdem.
- Tab. LV. Sigillum EDWARDI de BALLIOLO (filii Johannis de Balliolo R.) qui Davide II. puero regnum Scotiæ invasit anno 1332. tandemque rebus desperatis eo Regi Angliæ cessit, anno 1355.

- Tab. LVI. Charta ROBERTI II. Regis, confirmans donationem & concessionem quas fecit consanguineæ suæ Margareta Comitissæ de Angus & de Marr Alexandro de Hamilton Militi; & Elizabeth Sponsæ suæ sorori ejusdem Comitissæ, de terris suis in Baronia de Innerwyck, in Constabularia de Hadyngton, &c.
- Tab. LVII. Apographum ejusdem.
- Tab. LVIII. Indentura inter EUPHEMIAM Reginam Roberti II. Regis Scotiæ, & DAVIDEM Comitem de Stratherne ex una parte; & ALEXANDRUM de MORAVIA de Drumsfergorth ex altera, in qua dictus Alexander paciscitur se uxorem ducturum Dominam Jonetam de Munymuske sororem Dominæ Reginæ, &c.
- Tab. LIX. Apographum ejusdem.
- Tab. LX. Charta ROBERTI III. Regis, quâ concessio fit Baroniæ de Fytkill infra Vicecomitatum de Fyff consanguineo suo Georgio de Lesley Militi & Elizabeth Sponsæ ejus suæque nepti, &c.
- Tab. LXI. Apographum ejusdem.
- Tab. LXII. Charta ROBERTI Gubernatoris, [Jacobo I. Rege Scottorum apud Anglos captivo] quâ Baronia de Bigare infra Vicecomitatum de Lanark, cum annuo redditu debito de terris de le Kers infra Vicecomitatum de Strivelyne confirmantur Malcolmo Flemyng de Bigare & Elizabeth Stewart filiæ Gubernatoris sponsæ suæ, &c. Ap. Perth. 8 Junii, anno 1413. gubernationis suæ 8.
- Tab. LXIII. Apographum ejusdem.
- Tab. LXIV. Charta MURDACHI Gubernatoris, [Jacobo I. adhuc apud Anglos captivo] quâ potestas ipsius ambaffiatoribus fit ad tractandum cum ambaffiatoribus Henrici VI. Regis Angliæ super deliberatione Jacobi I. Regis Scottorum. Ap. Innerkethyne, 19 Aug. anno 1423. gubernationis suæ 3.
- Tab. LXV. Apographum ejusdem.
- Tab. LXVI. Charta JACOBI I. Regis, in Anglia captivi, suâ ipsius manu, & Anglicis sermone scripta; in qua specialem concedit confirmationem omnium terrarum suarum in Scotia Willelmo de Douglas de Drumlangrig Militi, sciz. terrarum de Drumlangrig, de Hawyke, & de Selkirke. Apud Croidoune 30 Novemb. 1412.
- Tab. LXVII. Apographum ejusdem.
- Tab. LXVIII. Charta FRANCISCI & MARIE, R. R. Scotiæ, quâ Baronia de Kukbotho Joanni Domino de Flemyngo in perpetuum conceditur, Dat. Parisiis, 16 Januarii, 1558. regni Scotiæ 1, & 17. Angliæ & Irlandiæ 1 (d).
- Tab. LXIX. Charta THOR LONGI: in qua memorat Edgarum Dominum suum Regem Scottorum sibi dedisse Adnam desertam, quam se ait Regisillius auxilio, & suâ propriâ pecuniâ inhabitasse, & Ecclesiam in honorem S. Cuthberti fabricasse, eamque cum una carrucata terræ eidem S. Cuthberto & Monachis ejus in perpetuum possidendam dedisse.
Alia charta, vel potius epistola ejusdem THOR LONGI Davidi Huntingtoniæ Comiti, postea Davidi ejus nominis I. Regi Scottorum scripta; in qua eum precatur, ut Dominum suum karissimum, ut prædictam suam donationem S. Cuthberto & Monachis suis factam confirmet.
- Tab. LXX. Apographa earundem.
- Tab. LXXI. Charta COSPATRICII Comitis de Dunbar, fratris Dolfini, quâ Deo & S. Cuthberto, & Monachis ejus in eleemosinam dat villam de Ederham, & Ecclesiam ejusdem villæ, & aliam villam quæ dicitur Nesebite, &c.
Charta COSPATRICII junioris Comitis de Dunbar, quâ prædictas à patre suo Deo & Fratribus ecclesiæ S. Cuthberti Dunelmæ factas donationes confirmat.
- Tab. LXXII. Apographa earundem.
- Tab. LXXIII. Charta WALDEVI filii Cospatricii Comitis

(d) Memorabile est, quod in hac charta Franciscus & Maria se Reges Scotiæ, Angliæ & Irlandiæ, &c. appellant. V. supra Præfat. pag. 2.
A a de

de Dunbar: quâ terra de Dundas Heliae filio Huttredi pro servitio dimidii militis conceditur.

Tab. LXXIV. Apographum ejusdem.

Tab. LXXV. Charta RICARDI de MOREVILLA Constabularii Regis Scottorum: quâ duo mancipia, sciz. Edmondus filius Bonde, & Gillemichel frater ejus, & filii & filiae suae, & tota progenies ab eis descendens, Henrico de Sancto Claro & heredibus suis pro tribus marcis conceduntur.

Alia charta ejusdem RICARDI de MOREVILLA: quâ dat & concedit eidem Henrico de Sancto Claro terram de Hirdmanestum cum tota terra quam Ricardus Camerarius tenuit de Hugone de Morevilla patre suo, &c.

Tab. LXXVI. Earundem chartarum apographa.

Tab. LXXVII. Charta WALTERI de BERKELEY Camerarii Regis Scottorum: quâ terra de Crefwaldef Willelmo filio Ricardi pro servitio dimidii militis conceditur.

Tab. LXXVIII. Apographum ejusdem.

Tab. LXXIX. Charta WALTERI CUMIN Domini de Roualeyn; quâ concedit Ricardo de Boill Domino del Calburne quinquaginta solidos annui redditus terrarum - - - in tenemento suo de Roualeyn in Baronia de Conigham, &c.

Tab. LXXX. Apographum ejusdem.

Tab. LXXXI. Charta ROLLANDI filii Uchtrede Constabularii Regis Scottorum: quâ concedit Alano de Sancto Claro & Matildæ de Windefoure sponsæ suæ, & heredibus eorum, terram illam quam Willelmus de Morvilla eis dedit, &c. Unâ cum apographo ejusd. recent. charact.

Magna SIGILLA Regum Scotiae post Robertum III.

Tab. LXXXII. Sigillum JACOBI I. Regis.

Tab. LXXXIII. Sigillum JACOBI II. Regis.

Tab. LXXXIV. Sigillum JACOBI III. Regis.

Tab. LXXXV. Sigillum JACOBI IV. Regis.

Tab. LXXXVI. Sigillum JACOBI V. Regis (e).

Tab. LXXXVII. Aliud Sigillum JACOBI V. Regis.

Tab. LXXXVIII. Sigillum MARIAE Reginae.

Tab. LXXXIX. Sigillum FRANCISCI & MARIAE R. R.

Tab. XC. Sigillum MARIAE SCOTORUM Reginae, Franciæ dotariae.

Tab. XCI. Sigillum JACOBI VI. Regis.

Tab. XCII. Titulus, SIGILLA Regum Scotiae, ex quo Jacobus VI. Sceptum Angliæ tenuit.

Tab. XCIII. Sigillum JACOBI VI. Scotiae, I. Angliæ Regis.

Tab. XCIV. Sigillum CAROLI I. Regis.

Tab. XCV. Sigillum CAROLI II. Regis.

Tab. XCVI. Sigillum JACOBI VII. Regis.

Tab. XCVII. Sigillum GULIELMI II. & MARIAE II. R. R.

Tab. XCVIII. Sigillum GULIELMI II. Regis.

Tab. XCIX. Sigillum ANNAE Reginae.

Tab. C. Sigilla Ecclesiasticorum (f).

Tab. CI. REGALIA Scotiae, sive summi apud Scotos imperii Insignia; corona, sceptum & gladius (g).

Tab. CII. Titulus, CHARACTERES & ABBREVIATURAE in antiquis scriptis.

Tab. CIII. Primum Alphabetum literarum majuscularum, ab A ad M.

(e) Quatuor primi Jacobi Scottorum Reges, & per aliquod etiam tempus Jacobus V. uno eodemque archetypo sigillo (ut ex illius aposphragmate patet) usi sunt. (f) Hæc omnia sigilla sunt Episcoporum S. Andree, præter ultimum, quod sigillum est Decani & Capituli ejus Ecclesiæ, vel (quod verius videtur) ipsius Ecclesiæ sede vacante. Primum autem quod hic exhibetur sigillum est Roberti (de quo supra in Præfat. pag. 19.) qui obiit anno 1159. Secundum est Arnaldi, qui ei successit anno 1160. Tertium est Ricardi, qui Episcopatum iniit anno 1165. Quartum est Rogeri, qui electus est ejus sedis Antistes anno 1189. Quintum est ejusdem Rogeri, qui consecratus demum anno 1198. Sextum est Willelmi Malvoisin, qui Episcopus creatus anno 1202. Septimum & octavum Willelmi Fraser, qui à Papa Nicolao IV. con-

Tab. CIV. Secundum alphabet. lit. majusc. ab M ad Z.

Tab. CV. Tertium alphabet. lit. majusc. ab A ad Z, incipiens 20 literis A.

Tab. CVI. Quartum alphab. lit. majusc. ab A ad Z, incipiens 6 literis A.

Tab. CVII. Quintum alphab. lit. majusc. ab A ad Z, incipiens 10 literis A.

Tab. CVIII. Primum alphabetum literarum minuscularum ab A ad Z, incipiens 11 literis a.

Tab. CIX. Secundum alphab. lit. minusc. ab a ad z, incipiens 4 literis a.

Tab. CX. Tertium alphab. lit. minusc. ab a ad z, incipiens 6 literis a.

Tab. CXI. Prima Abbreviaturarum, incipiens 9 literis majusculis, totidemque minusculis.

Tab. CXII. 2da abbrev. incipiens aliquando.

Tab. CXIII. 3tia abbrev. — autentica.

Tab. CXIV. 4ta abbrev. — beatum.

Tab. CXV. 5ta abbrev. — cathedralis.

Tab. CXVI. 6ta abbrev. — consuetudin.

Tab. CXVII. 7ma abbrev. — divide.

Tab. CXVIII. 8va abbrev. — dicitur.

Tab. CXIX. 9na abbrev. — essentias.

Tab. CXX. 10ma abbrev. — expositio.

Tab. CXXI. 11ma abbrev. — formalium.

Tab. CXXII. 12ma abbrev. — Galenus.

Tab. CXXIII. 13tia abbrev. — Henricus.

Tab. CXXIV. 14ta abbrev. — hominibus.

Tab. CXXV. 15ta abbrev. — id est.

Tab. CXXVI. 16ta abbrev. — insensibiliter.

Tab. CXXVII. 17ma abbrev. — Kalende.

Tab. CXXVIII. 18va abbrev. — longitudin.

Tab. CXXIX. 19na abbrev. — malitia.

Tab. CXXX. 20ma abbrev. — multitudo.

Tab. CXXXI. 21ma abbrev. — nota.

Tab. CXXXII. 22da abbrev. — nomini.

Tab. CXXXIII. 23tia abbrev. — omnem.

Tab. CXXXIV. 24ta abbrev. — Psalmus.

Tab. CXXXV. 25ta abbrev. — persona.

Tab. CXXXVI. 26ta abbrev. — penitentia.

Tab. CXXXVII. 27ma abbrev. — præter.

Tab. CXXXVIII. 28va abbrev. — queritur.

Tab. CXXXIX. 29na abbrev. — quod.

Tab. CXL. 30ma abbrev. — quoque.

Tab. CXLI. 31ma abbrev. — Rex.

Tab. CXLII. 32da abbrev. — respectum.

Tab. CXLIII. 33tia abbrev. — simpliciter.

Tab. CXLIV. 34ta abbrev. — secunda.

Tab. CXLV. 35ta abbrev. — sicut.

Tab. CXLVI. 36ta abbrev. — tenet.

Tab. CXLVII. 37ma abbrev. — ut.

Tab. CXLVIII. 38va abbrev. — vel.

Tab. CXLIX. 39na abbrev. — Willelmus.

Tab. CL. 40ma abbrev. — Jer.

PARS SECUNDA.

Tab. CLI. Titulus, NUMISMATA aurea & argentea Regum Scotiae.

Tab. CLII. NUMISMATA AUREA.

ROBERTORUM R. R.

I. Antico latere, + ROBERTUS. DEL GRA. REX. SCOTTORUM. Scutum Scotiae

secratus anno 1280, decessitque anno 1297. Hic primus gentis Fræseriæ arma gentilitia, quæ sunt novem pentaphylla, sive fragi folia, in suo sigillo adhibuit. Notatu autem hic dignum est, quod hi omnes S. Andree Antistites se SCOTTORUM EPISCOPOS appellant. Qua de re vid. Præf. pag. 12. (g) Horum Insignium (quæ nunc in arce Edinburgensi custodiuntur) descriptionem faciendam curavit egregius mihiq; amicitia olim conjunctissimus vir Gulielmus Wilsonus in supremo foro juridico caussarum Clericus. Ejus autem descriptionis exempla authentica in Bibliotheca Juridica Edinburgi, in Collegiis Scottorum Ratisbonensi, Parisiensi, & Romanâ, aliisque locis, illius viri jussu deposita sunt: quæ etiam in Libris præsentem M. Britannicæ statum exhibentibus extant.

genti-

gentilicium, cum corona superposita.

Postico latere, XPC. REGNAT. XPC. VINCIT. XPC. deficiente spatio vox IMPERAT omiffa. S. Andreas cruci decussata (quam vulgò S. Andreæ appellamus) inter duo lilia, affixus.

2. A. + ROBERTVS DEI GRACIA. REX. SCOTTORU. Scutum Scotiæ, ut supra. P. + XPC. REGNAT. XPC. VINCIT. XPC. IMPERAT. S. Andreas inter duo lilia, ut supra.

3. A. + ROBERTVS DEI GRACIA. REX. Scutum Scoticum, absque corona, duobus lineis in formam quasi rosæ circumductis. P. XPC. VINCIT. XPC. REGNAT (b). Crux S. Andreæ, cum binis ex oppositis partibus hinc liliis, illinc trifoliis.

4. A. + ROBERTVS DEI G. REX. SCOTO. Leo Scoticus in scuto. P. XPC. REGNAT. XPC. VINCIT. +. Crux Sanctandreana, cum liliis & trifoliis (i).

JACOBI I. R.

1. A. IACOBVS. DEI GRA. REX. SCOTTORUM. Leo Scoticus coronâ insignitus, cum duobus liliis. P. XPC. REGNAT. XPC. VINCIT. XP. D. Andreas cruci affixus inter duo lilia coronata.

2. A. IACOBVS. D. GRACIA. REX SCOTOR. Leo Scoticus inter duas corollas, majore coronâ superpositâ. P. + SALVVM FAC POPVLVM TVVM. Divus Andreas, cruci affixus, inter duo lilia, absque coronis.

JACOBI II. R.

1. A. IACOBVS. D. GRACIA. REX. SCO. Divus Andreas crucem suam manibus gestans.

P. SALVVM FAC POPVLVM TVV. DOE (k) Leo Scoticus coronâ insignitus inter duo lilia.

2. A. IACOBVS. DEI GRACIA. REX. SCOT. Scutum Scoticum sub figura rhombi, minore coronâ superpositâ.

P. + SALVVM FAC POPVLVM TVVM DNE. Parva crux Sanctandreana inter duo liliola, quibus circumducta est stella grandiuscula sex radorum, singulis in lilium desinentibus, cum sex rosis minusculis, radiis stellæ ordinatim interjectis.

Tab. CLIII.

JACOBI III. R.

1. A. IACOBVS. DEI GRA. REX. SCOTORVM. Monoceros scutum cum Leone Scotico tenens; sub pedibus parva crux decussata, sive Sanctandreana.

P. EXVRGAT. DE. ET. DISIPENT. NIMICI. EI (l). Crux florida, magnâ stellâ 12 radiis coruscante superinductâ.

(b) De hoc symbolo XPC. VINCIT, &c. ut & de primis apud nos nummorum aurorum cuforibus, Vide Præfat. pag. 65. Porro autem notandum est literas XPC. Græcas esse, compendiumque facere nominis beati Servatoris nostri XPICOTOC vel XPICOTOC: olim enim Græci C pro Z utebantur. Vid. & Præfat. pag. 49. (i) Miror Jac. Andersonum ex aureis Robertorum nummis eos amississe, quibus ex postica parte inscriptum est DNS PECTOR MS & LIBERATOR. i. e. Dominus protector meus & liberator meus. Horum tres in Nummophylacio JCC. Edinb. servantur, meminitque eorum Nicolsonus Bibl. Scot. hist. p. 294. (k) DOE hic, & mox DNE contracte pro Domine. (l) Pro Exurgat Deus & dissipentur inimici ejus, literis quibusdam, deficiente spatio, omiffis. In voce autem NIMICI, primus ductus literæ N pro I etiam positus videtur: quod in antiquis Inscriptionibus usitatum est. (m) Ea erat Anna de Turre Comitissa Arvernensis & Bononiensis, filia natu maxima & heres Joannis de Turre Comitissæ Arvern. &c. Ea nupta Duci Albanie anno 1505, obiitque anno 1534. ipsiusque maritus altero anno post, 2 scilicet die Junii, 1536. qui ex hoc matrimonio suscepti erant liberi primo ævo & ante parentes extincti. De

2. A. IACOBVS. DEI GRACIA. REX. SCT. Monoceros cum scuto Scotico, ut supra, at absque cruce.

P. EXVRGAT. DNS. ET. DISIPT. INIM. E. Crux cum stella, ut in priore.

JACOBI IV. R.

1. A. IACOBVS. 4. DEI GRA. REX. SCOTTORUM. Monoceros cum scuto Scotico, ut in prioribus.

P. EXVRGAT. DEVS. & DISIPENT. INIMICI. EIV. Crux cum coruscante 12 radorum stella, ut supra.

2. A. IACOBVS. DEI GRA. REX SCOTOR. Icon Regis quasi equitis cataphracti, dextrâ gladium vibrantis habitu.

P. SALVVM FAC POPVLVM TVVM DNE. Leo Scoticus in scuto supernè coronato, cum ingente cruce ad extimum nummi limbum pertingente.

3. A. IACOBVS. DEI GRA. REX. SCOTORV. Leo Scoticus cum magna cruce, ut supra. P. + SALVVM FAC POPVLVM TVVM DOMIN. Rex cataphractam indutus, ut supra. Hic nummus priorum quadrans.

JOANNIS Ducis Albanie Gubernatoris.

1. A. IOANNIS. ALBANIE. DVC. GVBERN. Insignia gentilicia Joannis Ducis Albanie (Scotiæ sub pueritia Jacobi V. Gubernatoris) & uxoris suæ (m), cum ingente cruce totum nummum pertranseunte.

P. + SVB VMBRA TVARVM. Sub cruce, quam Melitensem vocant, Spiritus Sanctus sub forma columbæ, alis expansis, 1524. inferius arma Joannis gentilicia quadripartita, tanquam Ducis Albanie, Comitissæ Marcie, Domini Manuie & Annandie (n). Hic nummus est honorarius, sive medallus (o).

JACOBI V. R.

1. A. * IACOBVS 5. DEI GRA. REX SCOTTORVM. Scutum Scoticum cum corona superposita, parvaque ex utroque latere cruce (p).

P. CRVCIS ARMA SEQVAMVR. Crux florida, apicibus in lilia desinentibus, quatuor cardui conis interjectis. Hic nummus medalli speciem præfert (q).

2. A. IACOBVS 5. DEI GRA. REX. SCOTTOR. Protome Jacobi V. coronâ epanoclistâ (r) caput cincti. Pone literæ CK (s).

P. VILLA EDINBRVGH. x Scutum Scoticum magnæ cruci per totum ferè nummum transeunti incumbens.

3. A. * IACOBVS 5. DEI GRA. REX. SCOTTORVM scutum Scot. cum corona superposita, parvaque ex utroque latere cruce.

P. CRVCIS ARMA SEQVAMVR. Crux florida, ut in primo hujus Regis nummo (t),

nobili hoc conjugum pari prolixè & accuratè agit eruditissimus Steph. Baluzius in genealogica sua domus Arvernensis historia, tom. I. pag. 353. & seqq. (n) Vid. Alex. Nisbeti system. herald. pag. 270. (o) Vid. Nicolsonum Bibl. Scot. hist. pag. 299. (p) Has à lateribus cruces nonnulli pro literis XX accipiunt, proindeque hunc nummum pro XX libris Scoticis cufum volunt. At cum hic nummus (quod à Cl. Nicolsono Bibl. Scot. pag. 299, notatum) non amplius ponderet quàm unciam unam, ac semidrachmas (Scoticè Drappas vocamus) ferè tres; ex tabula de auri apud nos variis temporibus valore, Præfat. pag. 80. palam est cum, percussione suæ tempore, vix novem apud nos libras valuisse. Præterea duæ ejusdem figuræ cruces aliis hujus Regis multò minoris molis nummis à scuti lateribus adjectæ planè ostendunt, non nummorum valorem, sed Principis, hoc Christianæ religionis Symbolo, pietatem significari: id quod averfa nummifacies confirmat. (q) Vid. eund. Nicolsonum, ibid. (r) De coronis ejusmodi epanoclistis, sive supernè clausis, vide supra in Præf. pag. 53. (s) Fortè his literis Monetarii nomen indicatur. (t) Hunc & proximè præcedentem medallis accenset Nicolsonus loc cit.

- Tab. CLIV. 4. *A.* * IACOBVS. 5. DEL. G. R. SCOTORV. 1539. Protome Jacobi V. pileum gemmis splendentem capite gerentis (*u*).
P. + HONOR. REGIS. IVDICIVM. DILIGIT. Scutum Scoticum coronâ ornatum cruci floridâ superjacens.
 5. *A.* + IACOBVS. 5. DEL. G. R. SCOTORV. 1539. Scutum Scoticum coronatum, torque ex carduis undique circumcinctum.
P. HONOR. REGIS. IVDICIVM. DILIGIT. Magna crux Divi Andreae, cui in medio incumbit corona inter literas I. & R. superius carduo, inferius lilio inter cetera interjectis.
 6. Idem ferè ac quartus hujus Regis nummus, excepto quòd ei inscriptus est annus 1540.
 7. Idem ferè qui præcedens, sed minore mole. Posticæ parti à lateribus scuti inscriptum I. 5.
 8. Eiusdem generis, sed minimi moduli nummus.

MARIE REGINÆ.

1. *A.* * MARIA. DEL. GRA. REGINA. SCOTORVM. Scutum Scoticum inter duo pentaphylla (*x*), coronâ superpositâ.
P. CRUCIS ARMA SEQVAMUR. Crux liliata, cum quatuor carduorum cactminibus.
 2. *A.* MARIA. D. G. R. SCOTORVM. 1543. Scutum Scoticum coronatum, absque pentaphyllis.
P. * ECCE ANCILLA DOMINI. In medio MR. suprâ corona, infra stella.
 3. *A.* + MARIA. D. G. SCOTORVM. REGINA. Scutum Scoticum coronâ superpositâ, à lateribus literæ I & G. pro Jacobo Araniæ Comite tum Scotiæ Gubernatore (*y*).
P. + DILIGITE. IVSTICIAM. 1553. Monogramma (*z*) literas vocum MARIA REGINA complectens: suprâ corona, à lateribus duo pentaphylla.
 4. *A.* MARI. D. G. R. SCOTORVM. Scutum Scoticum coronæ subjectum, cum literis I & G. ut in priore.
P. + DILIGITE IVSTICIAM. 1553. Monogramma literarum M R. suprâ corona, à lateribus duo pentaphylla, ut in priore.
 Tab. CLV. 5. *A.* MARIA. D. G. SCOTOR. REGINA. Reginæ effigies, crinibus pulchrum in modum ornatis.
P. IVSTVS. FIDE. VIVIT. 1555. Scutum Scoticum superpositâ coronâ.
 6. Eiusdem formæ sed minoris moduli nummus.

FRANCISCI & MARIE. R R.

7. *A.* FRAN. ET. MA. D. G. RR. SCOTOR. DELPHIN. VIEN. Protomæ sive pectore tenus deductæ Francisci & Mariæ imagines, impendente in medio coronâ.
P. HORVM. TVTA. FIDES. 1558. Quatuor delphinorum sibi mutuo implexorum & coronatorum paria, intercedente inter singula paria cruce Lotharingicâ, cum cruce Sanctandrea in medio.

(*u*) De Pileatis hisce, vulgò Bonnet-Pierres, qui ex auro in Scotia reperto fabricati dicuntur, vide supra in Præf. pag. 65. (*x*) Hæc pro stellis habent Nicolsonus, pag. 301, & Jac. Sutherlandius: mihi potius pentaphylla, siue cinquefolia videntur. (*y*) Memoria lapsus Cl. Nicolsonius, qui, pag. 301, literis I. & G. Jacobum Stuartum Moraviæ Comitem designari scribit. Certum enim est eo anno 1553. Jacobum Hamiltonium comitem Araniæ in Scotia, in Gallia ducem Castellorotii, regni Gubernatorem fuisse: Jacobum verò Comitem Moraviæ non ante annum 1567. quo Jacobus VI. Rex erat creatus, id munus in se suscepisse. (*z*) De Monogrammatibus (quas nunc vulgò Zypbras vel Cyphas vocamus) vid. Præf. pag. 48. (*a*) Hunc inter nummos honorarios, siue *medallos*, numerandum censet Cl. Nicolsonus, Bibl. Scot. hist. p. 303. At cum alterum ejusdem figuræ ac ponderis, anno sequente 1576, percussum ipse agnoscat, verius est utrumque pro mœta tum in Scotia cursum habitura excusum existimare: præsertim

JACOBI VI. R.

1. *A.* + IACOBVS. 6. DEL. GRATIA. REX. SCOTORVM. Navis cum duobus aplustribus, inscriptis alteri litera I. alteri numero 6. cum parva ex uno navis latere rosa, & infrâ carduo. In medio scutum Scoticum coronatum.
P. + FLORENT. SCEPT. PIIS. REGNA. HIS. IOVA. DAT. NVMERATQ. Duo sceptrâ sive baculi, transversim in formam crucis Sanctandreae positi, fastigiis utriusque coronâ ornatis. Hæc omnia circumdat magna rosa, cujus singulis foliis exterius interponitur carduus, uti etiam in centro, interius verò quatuor Leones coronati. *Rosa nobilis Scotiæ*.
 2. IACOBVS. 6. DEL. GRA. REX. SCOTOR. Jacobus 6. coronâ redimitus, lorica indutus, dextrâ gladium, sinistrâ ramum olivæ tenens. In exergo, IN VTRVMQVE PARATVS. 1575.
P. PARCERE. SVBIECTIS. & DEBELLARE. SVPERBOS. Scutum Scoticum coronâ insignitum (*a*).
 3. *A.* IACOBVS. 6. DEL. GRA. REX. SCOTORVM. Protome Jacobi VI. capite nudo, collum redimiculo, quod *ruffum* vocamus, cingente, impendente superius coronâ.
P. EXVRGAT. DE. ET. DISSIP. INIMICI. EIVS. Scutum Scoticum coronatum inter 15 & 80.
 4. *A.* DEVS. IVDICIVM. TVVM. REGI. DA. 1584. Literæ IR quater in modum crucis positæ, cum litera S in centro.
P. POST 5 ET 100 PROAVOS INVICTA MANENT HEC (*b*). Leo Scoticus coronâ insignitus, clunibus posterioribusque pedibus insistent, cetero corpore erectus, dextris anteriorum pedum unguibus gladium, sinistris sceptrum vibrans.
 5. Nummus priorem bis mole æquans, ejusdem formæ typo signatus, anno 1586.
 6. Similis nummus anno 1588.
 Tab. CLVI. 7. *A.* IACOBVS. 6. D. G. R. SCOTORVM. Jacobi VI. laureâ caput redimti effigies.
P. NEMO. ME. IMPVNE. LACESSET. 1590. Magnus carduus in varios ramos se diffundens, summo cacumine coronatus: à lateribus literæ I & R. itidem coronatæ, infrâ numerus 6.
 8. *A.* IACOBVS. 6. D. G. R. SCOTORVM. Caput Regis pileo oblongo tectum: post carduus.
P. TE. SOLVM. VEREOR. 1591. Leo erectus & coronatus, sceptrum ad nomen Dei tetragrammaton literis Hebraicis scriptum attollens.
 9. *A.* IACOBVS. 6. D. G. R. SCOTORVM. Rex sub figura equitis cataphracti: infrâ 1594.
P. SPERO. MELIORA. Scutum Scoticum coronatum (*c*).

cum Atchesonus in suo de metallis Scoticis tractatu eum ex auro in Scotia reperto fabricatum, ac suo tempore pro 3 libris Sterl. distinxisse scribat. At primus ejus valor, utpote uncialis ponderis, erat tantum 24 lib. Scot. Vid. tab. 1. in Præf. p. 80. (*b*) Vulgò à scriptoribus nostris 107 Reges ante Jacobum VI. numerantur. Quo pacto Post 7 & 100 proavos, &c. huic nummo inscriptum oportebat. Verum ex hoc albo duo Ballioli, utpote parum justo titulo regnum adepti, exclusi videntur. Atqui eadem ratione Donaldus Insulanus, Macbethus, Donaldus Banus, Duncanus II. & quidam alii omitti debuerunt. (*c*) Frequentissimum hoc erat apud Scotos, regnante Jacobo VI. auro-rum nummorum genus. Ex his enim cusi existant anno 1593, & sequens usque ad annum 1601. Hoc autem lemmate, siue legendâ, *spero meliora*, voluisse videri Jacobum noster VI. significare, se in propiorem indies regni Anglici adipiscendi spem adductum.

10. Similis huic, sed dimidiatae molis nummus, eod. an. 1594.
11. A. IACOBVS. 6. D. G. R. SCOTORVM. Scutum Scoticum coronatum.
P. SALVS. POPVLI SVPREMA. LEX. Sceptrum & gladius tranversim in crucis formam positi: supra corona, a lateribus duo cardui, infra 1602.
12. Similis, sed dimidiato pondere nummus, anno 1601.

JACOBI VI. & ANNÆ REGINÆ.

13. A. IACOBVS. 6. ET. ANNA. D. G. SCOTORVM. REX. ET. REGINA. Capita Regis & Reginae: supra corona.
P. IN DEFENCE. Arma Scotiae gentilitia, cum unicornibus ea sustentibus, galea ejusque apice, item ordinis S. Andreae five cardui insignibus, &c. Nummus honorarius, five medallus.

Tab. CLVII. NUMISMATA RR. SCOTIÆ ARGENTÆ.

ALEXANDRI I. R.

1. A. + ALEXANDER REX. Regis Alexandri I. caput, cum sceptro, circulo ex globulis, forte margaritis (d), circumcinctum.
P. ON B Nomen monetarii, literis vetustate exesis. Crux gemina, cum stella hexagona in unaquaque quadra (e).
2. A. + ALEXANDER. REX. Caput Regis cum sceptro.
P. WALEKOK. ON. Nomen monetarii. Crux gemina cum stellis, ut supra.
3. A. + ALEXNDE. Caput Regis cum sceptro.
P. IN. ON. TON. Nomen monetarii, cum cruce & stellis, ut supra.

DAVIDIS I. R.

1. A. DAVID. R. M. Caput Regis cum sceptro, circulo globulorum inclusum.
P. WATA. R. DVE. Nomen monetarii. Crux simplex, cum pentaphyllo in unaquaque quadra.
2. A. + DAVID. DEI. GRACIA. Caput Regis coronatum, cum parvo sceptro (f).
P. REX. SCOTORVM. +. Grandis crux ad extimas nummi oras pertingens, cum stella hexagona (g), vel potius calcaris sex aculeorum, in singulis quadrantibus.

GULIELMI R.

1. A. + WILELMVS. R. Regis caput cum sceptro.
P. + HVE. . . . EDN. . . . Monetarii nomen, Hugo (uti ego conjicio) ab Edinburgo.

(d) Alexander noster I. summâ margaritarum (quarum fluvii quidam Scotici feracissimi sunt) copiâ abundabat: quod testatur laudatus supra (Præfat. pag. 11.) Nicolaus Prior Wigorniensis, in sua ad Eadmerum Electum S. Andreae epistola sub finem, his verbis: *Præterea rogo & valde obsecro, ut margaritas candidas quantum poteris mihi adquiras. Uniones etiam quasunque grossissimas adquirere potes; saltem quatuor mihi adquiri per te magnopere posulo. Si aliter non vales, saltem a Rege, qui in hac re omnium hominum ditissimus est, pro munere expecte.* (e) Inter Alexandri I. nummos, nunc in Nummophylacio ICC. Edinb. servatos, unus est cui in averfa parte inscriptæ sunt literæ WALTER ON ROCE, quod Jacobus Sutherlandius in suo catalogo interpretatur *Walterus in Rothsaia* (quod oppidum est in insula Botsa vulgò *Bute*.) Mihi potius voce ROCE Rosburgum vel Roxburgum oppidum Teviotæ significari videtur. Et forte idem est iste Walterus qui in secundo hujus Regis nummo WALEKOK nominatur, literarum apicibus præ vetustate evanescentibus. (f) Hunc nummum Cl. Nicolsonus Bibl. Scot. histor. p. 307. eumque secutus auctor noster

- Crux gemina, cum quatuor stellis hexagonis.
1. A. + WILELMV. REX. Regis caput, cum sceptro in obliquum jacente.
P. + WATER ON TER (h). Monetarii nomen. Crux gemina in florem quasi desinens, stellâ singulis quadris interjacente.
3. A. + WILELMVS. R. Regis caput cum sceptro.
P. + . . . AVL. ON. ROCE (i). Monetarii nomen, cum gemina cruce ancoriformi, & quatuor stellis hexagonis.

ALEXANDRI II. R.

1. A. ALEXANDE. REX. Caput Regis coronatum, cum sceptro cruciformi, catenâ ex margaritis circumductâ.
P. IONAS ON AN (k). Monetarii nomen, cum gemina cruce ancoriformi, & quatuor stellis.
2. A. ALEXANDER. REX. Caput Regis, ut prius.
P. TOMAS ON AN. Monetarii nomen, cum gemina cruce & stellis.
3. A. ALEXANDER. REX. Caput Regis, ut prius.
P. IOHAN ON BE (l). Monetarii nomen, cum gemina cruce & stellis.

ALEXANDRI III. R.

1. A. + ALEXANDER. DEI. GRA. Caput Regis coronatum, cum sceptro in lilium desinente.
P. REX. SCOTORVM. +. Crux grandis cum stellis.
2. Nummus præcedenti similis, nisi quod pro stellis calcaria posita sunt.
3. + ALEXSANDER. DEI. GRA. Caput Regis, ut prius, sceptro nonnihil inclinato.
P. REX SCOTORVM. Crux cum stellis, ut in priore.
4. A. ALEXANDER. DEI. GRA. Caput Regis cum sceptro, ut prius.
P. REX SCOTORVM +. Magna crux, cum duabus tantum in oppositis quadrantibus calcaribus. *Prioris nummi dimidium.*

Tab. CLVIII. JOANNIS BALIOL R.

1. A. + IOHANNES. DEI. GRA. Caput Regis coronatum cum sceptro liligero.
P. REX SCOTORVM +. Crux cum duabus in quadris oppositis, hinc stellis, illinc calcaribus pentagonis.
2. A. + IOHANNES. DEI. GRA. Caput Regis, ut supra.
P. CIVITAS S. ANDREE. Crux cum 2 stellis, toridemque calcaribus, ut prius. Stellæ autem sunt hexagonæ.
3. A. + IOHANNES DEI GRA. Caput Regis, ut supra.
P. REX SCOTORVM +. Crux cum duobus tantum calcaribus hexagonis. *Prioris nummi dimidium.*

J. Andersonus Davidi I. tribuit. Ego verò à Davide II. eusum existimo. Vid. Præfat. pag. 63. ad notam (g). (g) Has figuras rei heraldicæ Scriptorum *Mullets* vel *Mulets* vocitant: an verò iis stellæ, an calcaria intelligenda sint, haud satis distinctè explicant. Rationi autem maximè contentaneum videtur, ut quæ integræ in centro ac solidæ sunt, pro stellis; quæ in medio perforatæ, pro calcaribus habeantur. V. Alex. Nisbetum in System. herald. p. 408. (h) Jacobus Sutherlandius WALTER ON BER. (quod & rectius videtur) legit; interpretaturque *Walterus in Bertha*, quod olim nomen oppido fuit, postea *Pertho* appellato. (i) Idem Sutherlandius legit RAVE ON ROCE, id est, *Radulphus in Rothsaia*, vel potius *Rosburgum*. (k) Hic nummus nunquam à me visus, in nobilissimo & rariorum omne genus nummorum copia refertissimo illustriss. Comitissæ Pembrocæ cimeliarchio habetur. Fortè in eo, literis vetustate exesis, & oculi aciem fallentibus, pro IO-NAS ON AN legendum, ut in sequente, TOMAS ON AN, quod Jac. Sutherlandius *Thomas in Anando* oppido explicat. (l) Fortè *Johannes in Berwico*.

ROBERTI I. BRUCE R.

1. *A* + ROBERTVS DEI GRA. Caput Regis coronatum, cum sceptro (*m*).
P. SCOTORVM REX: +. Crux cum 4 calcaribus pentagonis.
2. *A* + ROBERTVS REX SCOTTORV. Caput Regis coronatum cum sceptro.
P. VILLA DE PERTH. Crux cum 4 calcaribus.
3. *A* + ROBERTVS DEI GRA. Caput Regis, ut prius.
P. SCOTORVM REX. Crux cum 2 tantum stellis. *Prioris nummi dimidium*.
4. *A* + ROBERTVS REX. Caput Regis, ut prius.
P. VILLA EDINBURG. Crux cum 4 stellis.
5. *A* + ROBERTVS DEI GRA. Caput Regis, ut prius.
P. SCOTORVM REX. Crux cum 4 stellis. *Denarii quadrans*.
Not. Omnes supradicti nummi Alexandri I. Davidis I. &c. (præter unum Alexandri II. qui bidenarius est) vel denarii sunt, vel semidenarii, vel quadrantes. Porro in omnibus Reges dimidiatâ facie conspiciuntur.

DAVIDIS II. BRUCE R.

1. *A* + DAVID: DEI: GRA: REX: SCOTORVM. Caput Regis coronatum cum sceptro, rosâ inclusa.
P. + DNS: PTECTOR. MS. I LIBATOR. MS. & interiore circulo, VILLA EDINBURGH. Crux magna totum nummum pertransiens, cum 4 calcaribus quinque aculeorum. *Nummus est 4 denariorum, sive grossus*.
2. *A* + DAVID, &c. ut suprà.
P. DNS. PTECTOR. ME. I LIBATOR. MS. Interiùs VILLA ABERDON. Crux magna, ut in priore, cum 4 calcaribus. *Grossus*.
3. *A* + DAVID, &c. ut suprà.
P. + DNS PROSECTOR MEVS (*n*). Interiùs VILLA EDINBURGH. Crux cum 4 calcaribus, ut in priore. *Nummus superioribus paullo minor, ac (uti videtur) semigrossus*.
4. *A* + DAVID REX SCOTOSVM (*e*). Regis caput, ut suprà.
P. VILLA. EDINBURGH. Crux cum 4 calcaribus. *Denarius*.
5. *A* + DAVID. DEI. GRACIA. Caput Regis, ut suprà.
P. REX SCOTTORVM. Crux cum 4 calcaribus. *Denarius*.

Tab. CLIX. ROBERTI II. STUART R.

1. *A* + ROBERTVS. DEI. GRA. REX. SCOTORVM. Caput Regis coronâ insignitum cum sceptro liligero, quibus magna rosa aut lineæ in rosæ formam dispositæ, circumducuntur.
P. + DNS PTECTOR MS I LIBATOR MS. & in circulo interiore VILLA EDINBURGH. Crux magna cum singulis in unoquoque quadrante calcaribus. *Grossus*.
2. Similis præcedenti nummus, nisi quod in a-

(*m*) An ulli grossi, sive nummi 4 denariorum, ab hoc Rege percussi sint, vid. Præfat. pag. 63. (*n*) Inscitâ monetarii pro PROTECTOR. (*e*) Eadem inscitâ pro SCOTORVM. (*p*) De hoc nummo vid. Præfat. pag. 64. (*q*) Hi globuli, quos aliter *Byzantinos*, Angli *Pellets* sive pilulas vocant, nunc primum in nostris nummis conspiciuntur. Id autem imitatione factum Anglorum & Francorum, quorum in nummis hi globuli frequentissime adhibentur. Vid. infra ad num-

versa parte interiùs inscriptum sit VILLA DE PERTH. +.

3. Similis præcedenti nummus, nisi quod in antica facie pone Regis caput inscripta est litera B (*p*), interiùsque in posticâ + VILLA DVNDE. *Grossus*.
4. *A* + ROBERTVS. DEI. GRA. REX. SCOTTOR. Regis caput, cum sceptro, rosâ includente.
P. + DNS PROTECTOR MEVS. Interiùs VILLA EDINBURG. Crux cum 4 calcaribus. *Semigrossus*.

ROBERTI III. R.

1. *A* ROBERTVS. DEI. GRA. REX. SCOTTORV. Regis coronati, ac plenâ tuentis facie imago, sed absque sceptro: intra rosam ternis globulis ad flexuras interstinctam.
P. DNS. PTECTOR. MS. I LIBATOR. MS. Interiùs VILLA EDINBURGH. Magna crux cum ternis in unaquaque quadra globulis (*q*). *Nummus grossus*.
2. Nummus eadem inscriptione, at rosâ angulos exornant cruciculæ, & in averâ parte VILLA DE PERTH. *Grossus*.
3. Similis figuræ nummus, nonnihil detritus, Rosa simplex caput Regis circumclaudit absque globulis aut cruciculis. In averâ parte VILLA DE ABERD. *Grossus*.
4. *A* + ROBERTVS: DEI: GRACIA: REX SC. Caput Regis coronatum, ut prius: intra rosam singulis globulis ad unamquamque flexuram distinctam.
P. + DNS. PTECTOR, &c. interiùsque VILLA DVNBERTAN, cum cruce & globulis, ut suprà. *Grossus*.
5. *A* + ROBERTVS. DEI. GRA. REX. SCOTTOR. Caput Regis intra rosam ternis globulis in curvaturis distinctam, ut suprà.
P. + DNS. PTECTOR. MS. I LIBERAT. Interiùsque VILLA EDINBURGH, cum cruce & globulis, ut suprà. *Semigrossus*.
6. *A* + ROBERTVS REX SCOTOR. Caput Regis coronatum, absque rosa.
P. VILLA EDINBURGH. Crux cum ternis in singulis quadrantibus globulis. *Denarius*.

Tab. CLX. JACOBI I. R.

1. *A* + IACOBVS. DEI. TRACIA. (*r*) REX SCOTOR. Caput Regis coronatum, facie plenâ, cum sceptro liligero. In summo Regis pectore inscriptum est liliū cum binis cruciculis, item alia crucicula sub cæsariæ ad dextram. Hæc omnia circumambit magna rosa cum liliis ad ipsius flexuras interiùs dispositis.
P. + DNS. PTECTOR. MS. I LIBATOR. M. & in interiore circulo, VILLA EDINBURGH. Magna crux totum nummum pertransiens, cum uno hinc lilio, ternisque illinc globulis sive byzantinis (*f*), in oppositis quadrantibus collocatis. *Grossus*.
2. *A* + IACOBVS DEI GRACIA REX SCOTTOR. Caput Regis coronatum vultu pleno, cum sceptro liligero, & in pectore cruce. Hæc omnia undique cingit rosâ, cum globulo vel byzantino ad singulas

num primum Jacobi I. (*r*) Inscitâ monetarii sive sculptoris, pro GRACIA. (*f*) Hos Byzantinos vulgò *Be/ants* heraldi appellant, quibus & intelligi volunt nummos aureos à Regibus in suis inaugurationibus Deo offerri solitis. Nomen autem habent a Byzantio sive Constantinopoli urbe, in qua ejusmodi nummi cudebantur. Vid. Alex. Nisbet. Syst. Herald. p. 220.

(*e*) Intro-
 versa pro D-
 BATIVO, I-
 STREVELIN-
 CIA, ut sup-
 PTECT cruce
 LINLITHGO

curvaturas interius posito.

P. + DNS PTECTOR, &c. ut in priore. Et in interiore circulo VILLA: ABERDEN: Crux cum liliis globulisque, ut supra. *Grossus.*

3. A. + IACOBVS. DEI. GRACIA. REX. SCO. Rex pleno vultu aspiciens, cum lilio in fummo pectore, & sceptro liligero. Rosa, cum 3 globulis ad singulas ejus flexuras, omnia circumclaudit.

P. + DNS TECTOR MS I LIBATIVO (r). Interiusque VILLA ST. REVEVLI (u). Crux cum liliis globulisque, ut supra. *Grossus.*

4. A. + IACOBVS. DEI. TRACIA. (x) REX. SCO. Singulis vocibus interpositum lili-um. Regis pleno vultu tuentis caput coronatum, pectore nudo, juxta sceptrum liligerum. Rosa cum globulis, ut in nummo hujus Regis 2, omnibus circumducitur.

P. + DNS. PTECTOR. MS. I LIBAT (y). Interiusque VILIA DE LINLITHG (z). Crux cum liliis globulisque, ut prius.

5. A. + IACOBVS DEI GRACIA REX SCOT. Inter singulas voces lilium. Caput Regis coronatum, cum sceptro liligero, intra rosam liliis interstinctam. In fummo Regis pectore lilium inter duas cruciculas.

P. + DNS PTECTOR (a) MS I LIBAT. cum lilio post DNS. Interiusque VILLA DE PERTH. Crux cum liliis globulisque, ut in prioribus. *Grossus.*

6. A. + IACOBVS, &c. cum lilio. Caput Regis cum sceptro liligero, &c. ut in priore.

P. + DNS PTECTOR MS I LIBATOR M. Interius VILLA EDINBURGH, cum cruce liliis globulisque, ut supra. *Semigrossus.*

JACOBI II. R.

1. A. IACOBVS. DEI: GRACIA: REX: CO-TRV. (b) x. Protome Regis coronam clausam capite gerentis.

P. + DNS. PROTECT. I LIBERATO: & in interiore circulo + VILLA EDINBURG. Magna crux totum nummum pertransiens, inter cujus oppositas quadras hinc singulæ corollæ, illinc terni cum annulo globuli interjacent. *Grossus.*

2. A. IACOBVS: DIE: (c) GRACIA: REX: COTTO (d). Regis protome cum corona clausa, ut supra.

P. + DNS PROTECTOR SVORVM. Interiusque VILLA DE ABERDEN. Crux cum corollis, globulis annulisque, ut supra. *Grossus.*

3. A. IACOBV. DEI GRACIA REX COT. (e). Regis protome, ut prius.

P. DNS PROTECTOR METE (f). Interius VILLA EDINBURG. Crux cum corollis, &c. ut supra. *Semigrossus.*

4. A. IACOBVS. DIE. GRACIA. REX. Pro- tome Regis, ut supra.

P. + DNS PROTETOR METERA (g). Interius VILLA EDINBURG. Crux cum corollis, &c. *Denarius.*

JACOBI III. R.

1. A. IACOBVS. DEL. GRA. REX SCOTTO- RVM. cum corolla in initio, & inter ple-

rasque voces cruciculis. Protome Regis apertâ coronâ caput redimiti, collo & summo pectore nudis, intra rosam, quatuor li- liis interius adjectis.

P. Corolla. DNS. PTECTOR. MS. I LI- BERATOR. MS. Interius corolla & VIL- LA EDINBURG. Crux magna, cum corol- lis & globulis, ut in patris sui nummis, & inter globulos vice annulorum duobus flosculis. *Grossus.*

2. A. IACOBVS. DEL. GRA. REX. SCO- TOR. Initio crux recruciata, & inter singulas voces duæ parvæ cruces. Re- gis protome, thorace ligulis astrictâ indu- ti, rosâ absque liliis circumductâ.

P. Crux recruciata. DNS. PTECTOR. ME- VS. ET. LI. binis cruciculis in medio & fine (punctorum vice) interjectis. Inte- rius VILLA EDINBURG. Crux cum co- rollis & globulis absque annulis. *Grossus.*

Tab. CLXI. 3. A. Corolla. IACOBVS. DEI. GRACIA. REX. SCOTORVM. Regis coronati effigies, intra rosam, cum liliis interius ad flexuras dispositis.

P. Corolla. DNS. PTECTOR. MS. I LI- BERATOR. MS. Interiusque VILLA E- DINBURG. Crux cum corollis, globulis & annulis, ut in nummis patris sui. *Grossus.*

4. A. Corolla. IACOBVS. DEL. GRA. REX. SCOTTORVM. Icon Regis coronati, intra rosam liliis distinctam, ut supra.

P. Corolla. DNS. PTECTOR. MS. I LI- BERATOR. MS. cum cruciculis ante & post literam P. Interius corolla, & VILLA ABERDEN, interjectis aliquoties cruciculis. Crux cum corollis globulisque, absque annulis.

5. A. Corolla. IACOBVS. DEL. GRA. REX. SCOTTORV. Regis coronati imago, in- tra rosam, ut supra.

P. Corolla. DNS. PTECTOR. MS. I LI- BERATOR. Interius corolla, VILLA STERLING. Crux cum corollis & glo- bulis, ut supra.

6. A. Corolla. IACOBVS. DEL. GRA. REX. SCOTTORVM. Protome Regis coro- nati intra rosam, absque liliis.

P. + DNS. PTECTOR. &c. Interiusque VILLA. ROXBURGH. Crux cum corollis globulisque, ut supra. *Grossus.*

7. A. + IACOBVS. DEL. GRACIA. REX. SCO- TOR. Protome Regis coronati, ut prius.

P. Corolla. DNS. PTECTOR. &c. Interius- que corolla, & VILLA EDINBURG. Crux cum corollis & globulis, ut in priore. *Semigrossus.*

8. A. + IACOBVS. DI. (b) GRA. REX. SCO- TORVM. Effigies Regis coronati, intra rosam cum liliis, ut supra.

P. + DNS. PRETECTOR (i). MEVS. In- terius + VILLA EDINBURG. Crux cum co- rollis, globulis annulisque, ut supra. *De- narius.*

9. A. Corolla. IACOBVS. DEL. GRACIA. REX. S. Regis coronati effigies, abs- que rosâ.

P. Corolla. VILLA EDINBURG. Crux cum duabus hinc corollis, illinc liliis. *Se- midenarius.*

10. A. Crux recruciata. IACOBVS. DEL. GRA-

(r) Intolerandâ monetarii five officantiâ five inficiâ, hinc litera a in- versa pro D. & TECTOR pro PTECTOR five PROTECTOR, & LI- BATIVO, pro LIBATOR i. e. LIBERATOR, sculpta. (u) Pro STREVELIN. Ita enim olim scribebant, nunc *Stirling.* (x) Pro GRA- CIA, ut supra. (y) Post DNS appositum lilium cum crucicula, post PTECT crucicula, post MS lilium. (z) Pro LINLITHCO, nunc LINLITHGOW, vulgò contractè LITHGOW; Buchananus Limnu-

chum appellat. (a) Pro PROTECTOR. (b) Pro SCOTTORVM. * Hi Jacobi II. nummi à Monetario peregrino & literarum supra mo- dum ignaro fabricati videntur. (c) Inversim pro DEI. (d) O- misso primo vocis elemento, pro SCOTTO. (e) Omisso S. ut in priore. (f) Crassissimâ inficiâ pro MS. ET. &c. (g) Ineptissi- mē, pro PROTECTOR MS. ET. LIBA, i. e. MEVS & LIBERA- TOR. (h) DI pro DEI. (i) Pro PROTECTOR.

- CIA. REX. SCOT. Protome Regis coronati, intra rosam, cum liliis, ut supra.
- P. Crux retriata. DNS. PTECT. MEVS. ET. LEBA. M. (k). Interius crux retriata, VILLA EDINBURG. Magna crux, cum lilio in uno quadrante, & ex aduerso corolla, & in aliis quadrantibus ternis globulis cum annulo. *Grossus*.
11. A. + IACOBVS. DEI. GR. REX. SCOTO. Regis coronati icon, intra rosam.
- P. DNS. PECTOR. MS. & LIBERAT. Interius + VILLA EDINBURG. Crux, cum singulis in oppositis quadrantibus calcaribus, in reliquis trinis globulis cum annulo. *Grossus*.
12. A. + IACOBVS, &c. Regis effigies intra rosam.
- P. + DNS. PECTOR. MS. & LIBERATO. (l). Interius VILLA EDINBURGH. Crux cum calcaribus & globulis, sed absque annulo. *Grossus*.
13. A. Stellula. IACOBVS. DEI. GRA. REX. SCOTORM (m). Regis effigies intra rosam.
- P. Stellula. DNS. PECTOR. MS. & LIBATVR (n). Interius VILLA EDENBEVRGH. Crux cum globulis & calcaribus. *Denarius*.
14. A. + IACOBVS. D. GRA. REX. SCOTOR. Regis coronati effigies, intra rosam.
- P. + DNS. PECTOR. MS. & LIBATOR. Interius + VILLA. BERWICHI (o). Crux cum calcaribus, globulis annulisque, ut supra. *Grossus*.
15. A. + IACOBVS. DEI. GRA. REX. SCOTORM. Regis coronati imago intra rosam.
- P. + DNS. PECTOR. MS. & LIBERAT. Interius + VILLA. BERWICHI. Crux cum calcaribus & globulis, absque annulo. *Semigrossus*.
16. A. + IACOBVS. DEI. GRA. REX. SCOT. Rex coronatus, intra rosam, ut supra.
- P. DNS. PERECTOR. MS. & LIBERATO. Interius VILLA. BERWICHI. Crux cum calcaribus globulisque, ut in præcedente. *Denarius*.

Tab. CLXII. JACOBI IV. R.

1. A. Corolla. IACOBVS DEI. GRA. REX. SCOTTORV. QT (p). Protome Regis coronati, intra rosam, cum ternis ad flexuras globulis.
- P. SALVVM. FAC. POPVLVM. TV. Interius VILLA. EDINBURGE. Magna crux, quam Melitensem vocant, cum singulis hinc stellis, illinc ternis globulis. *Grossus*.
2. A. Corolla. IACOBVS. DEI. GRA. REX. SCOTTORV. QRA. Regis intra rosam effigies, ut in præcedente.
- P. SALVVM. FAC. POPVLV. TVV. DNE. Interius VILLA EDINBURGE. Crux Melitenensis, cum stellis globulisque, ut supra. *Grossus*.
3. A. Corolla. IACOBVS DEI. &c. ut in superiore. Rex coronatus, intra rosam, cum ternis globulis ut supra, & ab utraque gena stella.

(k) LEBA, ex monetarii inscripta, pro LIBA, i. e. *Liberator meus*. (l) Pro LIBERATO, i. e. *Liberator*, ut supra. (m) Pro SCOTORM, deficiente spatio. (n) Pro LIBERATOR. (o) Locus, in quo hic duæque sequentes nummi sunt percussæ, manifestè (ut à Nicolsono notatum) indicat eos ad Jacobum III. pertinere. Is enim oppidum Bervicum, Scotis ab Edwardo III. Anglo ereptum anno 1333. ac eis ab Henrico VI. anno 1461. restitutum, per 21 annos tenuit: donec tandem id anno 1482. Anglis rursus deditum, sub quorum deinde ditione in hunc usque diem remanet. (p) Hic ex Scotorum Regibus primus numerum suo nomini in nummis suis adjecit, & aureo quidem

- P. SALVVM. FAC. &c. Interius VILLA EDINBURGE. Crux Melitenensis, cum calcaribus globulisque, ut supra. *Grossus*.
4. A. Corolla. IACOBVS. DEI. &c. ut in superioribus. Rex coronatus intra rosam, cum ternis ex oppositis partibus globulis, absque stella.
- P. SALVVM. FAC. &c. Interius VILLA EDINBURGI. Crux Melitenensis cum stellis & globulis. *Grossus*.
5. A. Corolla. IACOBVS. DEI. GRA. REX. SCOTTORVM. IIII. Rex coronatus intra rosam, ut in primis illius nummis.
- P. SALVVM. FAC. PPLVM. TVVM. DNE. Interius, VILLA EDINBEVRGE. Crux Melitenensis, cum stellis & globulis, ut supra. *Grossus*.
6. A. Corolla. IACOBVS. DEI. GRA. REX. SCOTTORV. IIII. Rex coronatus intra rosam cum globulis, ut supra.
- P. SALVV. FAC. POPVLV. TV. DNE. Interius, VILLA EDINBURGE. Crux Melitenensis, cum stellis globulisque, ut supra. *Denarius*.
7. A. Corolla. IACOBVS. DEI. GRA. REX. SCOTTORV. Rex coronatus intra rosam, ut supra.
- P. SALVV. FAC. POPVLV. TVV. DNE. Interius, VILLA EDINBURGE. Crux Melitenensis cum stellis globulisque, ut supra. *Denarius*.

JACOBI V. R.

1. A. + IACOBVS. DEI. GRA. REX. SCOTORV. Rex coronam apertam capite gerens, intra rosam, liliis circumcirca distinctam.
- P. + VILLA EDINBURGH. Crux foliata, cum binis in oppositis quadrantibus, hinc calcaribus, illinc carduorum cacuminibus. *Grossus*.
2. A. + IACOBVS. DEI. GRA. R. cum parvis interpunctionum loco cruciculis. Rex coronatus intra rosam, ut prius.
- P. + VILLA EDINBURGH. Crux foliata, cum calcaribus carduisque ut in præcedente. *Denarius*.
3. A. + IACOBVS. 5. DEI. GRA. REX. SCOTTOR. Thorocata Regis effigies, quæ & coronâ supernè clausâ insignitus, & dimidiâ tantum facie prospiciens, exhibetur.
- P. OPPIDV. EDINBURGI. Scutum Scoticum magnæ cruci Melitenfi totum nummum pertranscunt superincumbens. *Grossus*.
4. A. + IACOBVS. 5. DEI. GRA. REX. SCOTTORV. Rex dimidiatâ facie tuens, coronâ clausâ capite tectus, thoracem diveris à priore generis indutus.
- P. OPPIDVM EDINBURGI. Scutum Scoticum, cruci Melitenfi, ut in priore, superincumbens. *Grossus*.
5. A. + IACOBVS. 5. DEI. GRA. REX. SCOTTOR. Rex thorocatâ effigie, &c. ut in superioribus.
- P. VILLA. EDINBURGH. x. Scutum Scoticum cruci Melitenfi, ut prius, incumbens. *Grossus*.

(ut in tab. CLIII. N. 1.) figuram Arabicam 4. argenteis verò, ut hic QT. sæpius QTA. interdum IIII. pro *Quartus*. Imitatus autem in hac re videtur socerum suum Henricum VII. Anglorum Regem, qui hunc numerum suo nomini addendi morem, ab Henrico quidem III. usitatum, at ab omnibus ejus successoribus per ducentos amplius annos neglectum, primus restituit. Vide de hac re elegantissimi viri Radulphi Thoresbii Ducatus Leodiensis topograph. &c. pag. 360. Mirum autem est apud Gallos, inter tot Reges, Carolos, Philippos, ac præsertim Ludovicos, hanc consuetudinem cepisse demum sub Henrico II. quod ex eorum nummis apud Fr. Blancium videre est.

6. A. + IACOBVS. 5. DEL. GRA. R. SCOTOR. Rex thoracatâ effigie, ut prius.
P. OPPIDV. EDINBVRGI. Scutum Scoticum super crucem Melitensem, ut prius, *Denarius*.

Tab. CLXIII. MARIA R.

1. A. Rosula. MARIA. DEL. GRA. R. SCOTORVM. Regina clausâ coronâ insignitâ, & dimidiato vultu prospicientis, effigies.
- P. + DA. PACEM. DOMINE. 1553. Scutum Scoticum coronâ superpositâ, inter duas rosas (q). *Teston (r)*.
2. A. + MARIA. DEL. G. SCOTOR. REGINA. 1555. In medio litera M, impendente coronâ, stipante utrinque carduo coronato.
- P. COR. HVMILE. DILICIE. DNI. Scutum Scoticum cruci patulâ incumbens. *Teston*.
3. Idem præcedenti, sed minoris moduli nummus.
4. A. + MARIA. DEL. G. SCOTOR. REGINA. 1557. Scutum Scoticum coronatum inter literas M & R.
- P. Corolla. IN VIRTUTE TVA LIBERA ME. 1557. Crux magna pedata, cum 4 minoribus intra quadrantes cruciculis.
5. Idem fere præcedenti ac ejusdem moduli nummus. Hoc tamen disconvenit hic à priore, quod in antico latere literis M & R subjiciuntur duo annuli. In postico verò, quod mirum, annus apponitur 1556, cum in antico 1557 inscribatur.
6. Similis præcedentibus nummus, inscripto anno 1558.
7. Similis ejusdem anni, sed minoris moduli nummus.

FRANCISCI & MARIE RR.

8. 1. A. FRAN. ET MA. D. G. RR. SCOTOR. DELPHIN. VIEN. Protomæ Francisci & Mariæ se mutuo aspicientium, hujus capite nudo, illius crinibus plexis conspicuorum, impendente in medio coronâ.
- P. FECIT VTRAQVI (f) VNVM (t). 1558. Scutum bipartitum, cui in dextra parte insignia Delphini Viennensis, in sinistra Scotiæ sunt inscripta. Suprà eorona, à lateribus literæ F & M coronatæ. *Teston (u)*.
9. 2. A. FRAN. ET MA. DEL. G. RR. SCOTOR. DD. VIEN. Insignia Delphini & Scotiæ magnæ cruci pedatæ incumbentia.
- P. FECIT VTRAQVE VNVM. 1558. Monogramma literarum F & M intra duas cruces recruciatas, impendente coronâ.

10. 3. A. FRAN. ET. MA. D. G. RR. SCOTOR. DD. VIEN. Insignia Delphini & Scotiæ, ut prius.

P. FECIT. VTRAQVE VNVM. Monogramma literarum F & M, &c. ut in præcedente, cujus hic dimidium est.

11. 4. A. FRAN. ET. MA. D. G. R. R. SCOTOR. D. D. VIEN. Monogramma literarum F & M, cingente hinc delphino illic carduo; coronatis, impendente coronâ.

P. + In quadra, IAM. NON. SVNT. DVO. SED. VNA. CARO. (*) intra duas cruces recruciatas: infra 1558.

Tab. CLXIV. FRANCISCI & MARIE RR.

12. 5. A. FRANCISCVS. ET. MARIA. REX. REGI. Scutum gentilitium coronatum, in quatuor areolas partitum; in quarum prima & quarta rursus quadripartita bis Franciæ totiesque Delphinatus, in secunda autem & tertia Scotiæ insignia continentur.

P. SCOTORVM. DELPHINVS. VIENIS. (y) 1559. Lemniscus, cui inscriptum VNVS NON SVFFICIT ORBIS (z). Suprà quem in cœlum emicat districtus gladius cuspide coronam infixam gerens.

13. 6. A. MARIA. D. G. FRANCOR. SCOTOR. REG. ETC. Scutum coronâ epanoclitâ insignitum, in duas primâ areolas distributum, in quarum priore apparent quasi dimidiata Franciæ insignia; in posteriore autem in quatuor rursus areolas partita, primâ & quarta arma Scotiæ, secunda & tertia Franciæ & Angliæ insignia quadrifariam posita exhibent.

P. * ALIAMQVE * MORATVR * 1560 *. In superiore area innumeræ stellæ, in coronæ formam dispositæ, in nubibus conspiciuntur: inferius, & quasi in terra; duæ coronæ supernæ clausæ, altera major, altera minore mole, se ostendunt (a).

14. 7. A. + FRANCISCVS. ET. MARIA. DEL. GRATIA. REX. ET. REGINA. FRANCORVM. ET. SCOTORVM. Et medio circulo, præeunte lilio, HONORA. DOMINVS. IHS. EXPIRAVIT. HELLI. CLAMANS. Et intimo circulo, + CIVITAS. PARISIIS. REGIORVM. Protomæ Francisci & Mariæ, illius laureâ frontem redimiti, hujus comam in nodum plexilem religatæ; impendente inter utroque coronâ.

P. + Cum lilio, BENEDICTVM. SIT. NOMEN. DOMINI. DEL. GRA. NOSTRI. DEL. IESVS. XPI. Et med. circ. præeunte lilio, OB. RES. IN. ITALIA. GERMANIA. ET. GALLIA. FORTITER. AC. FELI. (b). Et intimo circ. præeunte lilio, FRANCISCVS. GALLIARVM. REX. PARCENDO. ET. DEBELLEN. (c).

(q) Cl. Nicolsonus Bibl. Scot. p. 319. *Mulletos* sive stellas nominat, imbi potius parvæ rosæ videntur. (r) De his *Testonibus* vid. suprà in Præfat. pag. 64. (s) Inscitâ sculptoris pro VTRAQVE, ut rectè in duobus nummis seqq. (t) Hoc enim Francisci & Mariæ conjugio Galliæ & Scotiæ regna in unum quasi coaluerunt. (u) Hunc nummum descriptum habes apud Blancium de Moneta Francica, pag. 269. (x) Hoc lemmate significatur Franciæ & Scotiæ regna uni sceptro jam esse subdita. (y) Contractè pro VIENNENSIS. (z) Hujus nummi honorarii, sive symboli heroici, meminere Jacobus de Bie, *La France métallique* tab. 61. C. Menestrierius, *Philosophia imaginum*, pag. 104. & Jac. Boschiussymbolograph. Clafs. II. N. 963. & alii. Hoc tamen illorum sive nummus, sive symbolum, à nostro differt, quod in isto, inter duos lemniscos, & à lateribus gladii, inscribantur duæ sphaeræ cœlestis & terrestris, quæ ab hoc nummo prorsus absunt. Et Menestrierius quidem nonnihil inanis gloriæ in hoc symbolo contineri ait, Bizus ad tempus conjugii horum Principum, 24 April. 1558. referendum,

& pro nummo missili sive honorario eâ occasione percussum habendum vult. At ejus sententiæ repugnat annus 1559, huic numismati inscriptus. Mihi autem regni Scotici ad Francicum accessio eo significari videtur: eodem sciz. sensu, quo Virgilius *Britannos*, quorum Scoti pars remotior est, *toto orbe divisos* scribit. Fortè etiam & Angliæ regnum ad Mariam nostram jure pertinere hoc nummo innuere hi Principes volebant: id quod sequenti nummo apertius est declaratum. (a) Hoc nummo Maria, assumptis Angliæ insignibus, se planè pro illius regni herede gerit, quod inexpressibile ei ab Elizabetha Angliæ odium conflavit. Lemmatibus autem ALIAMQVE MORATVR duplex est intellectus: vel enim se, deposito in terris regimine, coronam in cœlis expectare Maria significat; vel, quod potius reor, suam coronæ Angliæ adipiscendæ spem sub obscuro hoc emblemate adumbrari voluit. (b) Addenda erant, nisi spatium deficeret, — CITER GESTAS. (c) Ex errore pro DEBELLENDO.

- Insignia Galliae & Scotiae in scuto quadripartito bis posita. Incumbit supra magna corona; à lateribus cingit hinc stella septem radiis coruscans, illinc cardui furculus, imminente utrique coronâ minore (d).
15. 8. A. FRAN. ET. MA. D. G. RR. FRANCO. SCOTORQ. Tesserae Galliae & Scotiae gentilitiae, inter duas cruces, alteram vulgarem, alteram Sanctandream.
- P. VICIT. LEO. DE. TRIBV. IVDA. 1560. Monogramma literarum FM, impendente coronâ, cingente hinc lilio, illinc carduo, superpositâ utrique corollâ. *Teston.*
16. 9. A. Similis per omnia priori, sed dimidia tantum molis, nummus.

MARIÆ R. FRAN. DOT.

17. 1. A. MARIA. DEL. GRA. SCOTORVM. REGINA. Maria Regina, crinibus pulchrè plexis, cæteroque ad pectus usque amictu conspicua: infra 1562.
- P. SALVVM. FAC. POPVLVM. TVVM. DOMINE. Scutum bipertitum, in cuius dextra parte insignia Franciæ dimidiata, in sinistra Scotiae integra conspiciuntur. Adjicitur hinc illinc litera M, cum corollis superpositis. *Teston.*

HENRICI & MARIÆ RR.

18. 1. A. Carduus. HENRICVS. & MARIA. DEL. GRA. R. & R. SCOTORVM. Protonotarius Henrici & Mariæ, infraque 1565.
- P. QVOS. DEVS. CONIVNXIT. HOMO. NON. SEPARET. Scutum Scoticum coronatum inter duos carduos (e).

Tab. CLXV. MARIÆ & HENRICI RR.

19. 1. A. MARIA. & HENRICVS. DEL. GRA. R. & R. SCOTORV. Scutum Scoticum coronatum, inter duos carduos, lineolâ per caulem in formam crucis ductâ.
- P. Carduus. EXVRGAT DEVS & DISSIPENT. INIMICI EI. Palma arbor coronam in cacumine gerens, limace stipitem perreptante: sub frondibus in transverso lemnisco additur hoc effatum DAT GLORIA VIRE; inferiusque 1565 (f).

(d) Nummus honorarius maximi moduli, quem tamen apud Bizum in Francia sua metallica nusquam reperio. (e) Nummus, ut videtur honorarius, sive medallus sub Mariæ cum Henrico Darnilæo nuptiis excusus. Hic autem cum primis observatu dignum est, ex omnibus horum Principum nummis, in hoc solo Henrici nomen nomini Mariæ esse præpositum: cæteris enim (licet in eorum actis publicis priorem locum teneat) Henrici nomen postpositum invenimus. (f) De hoc nummo egimus supra, in Præf. pag. 64 & 73. Cæterum multi arborem in averfa hujus nummi facie insculptam taxum esse volunt, adduntque præterea eam ipsam designari, quæ in horto Cruxtoniano (quod prædium olim & sedes erat Comitum Levinianæ in agro Renfroensis) prælargo stipite & spatiosis ramis conspicua adhuc viret; coronâ autem, quâ hæc arbor insignitur, dignitatem significari, ad quam (ex suis in eam nuptiis) familiam Levinianam Maria evexerat. *Vid. Nicolsoni Bibl. Scot. hist. pag. 323. & Rob. Keithi rerum Scot. tum eccles. tum civil. hist. pag. in Append. 118.* At mera hæc figmenta esse ostendit secreti consilii de hoc nummo cudendo actum: in quo non taxus, sed palma, ei numismati inscribi mandatur. Porro ex limace (quanquam ea usu detrita jam vix conspiciatur) quæ arboris truncum ascendens ex primi eodem acto jubetur, planè apparet nihil aliud toto hoc symbolo significari, quàm, ut tardigradum hoc animal, lentissimè licet, ad arboris cacumen tandem ascendit; ita constanti virtute & assiduitate ardua quæque superari posse: præsertim cum corona vincenti præmium sit proposita; quod adjectum indicat lemma ex Ovidio desumptum, *Trist. lib. V. eleg. 12.*

Denique non parvas animo DAT GLORIA VIRE,
Et secunda facit pectora laudis amor.
 vel potius ex Propertio, lib. IV. eleg. 11.

20. 2. Similis nummus anno 1566, priore tertia parte minor.
21. 3. Similis, sed dimidia tantum magnitudinis nummus, anno 1565.
22. 4. A. MARIA. DEL. GRA. SCOTORVM. REGINA. Scutum Scoticum coronatum, &c. ut in præcedentibus.
- P. Carduus. EXVRGAT. DEVS, &c. Palma cum corona, &c. ut in prioribus, 1567.

MARIÆ R.

23. 1. A. MARIA. DEL. G. SCOTOR. REGINA. Scutum Scoticum coronatum.
- P. VIRESCIT. VVLNERE. VIRTVS. Vitis, in duos se pampinos diffundens, quorum alter racemis & foliis plenus, alter siccus sterilisque apparet. In aëre & quasi ex nube se exerit hominis lacertus sterilis pampini ramulum falce amputans; ut hoc pacto reliquo pampino succus ac fertilitas restituatur (g).
24. 2. A. MARIA. D. G. SCOTOR. REGINA. FRAN. DOI (h). Scutum bipertitum, in quo hinc Gallia, illinc Scotiae insignia repræsentantur.
- P. VIRESCIT VVLNERE VIRTVS. Manus è nubibus sterilem pampini ramulum defecans, ut in præcedente.
25. 3. A. MARIA. D. G. SCOTOR. REGINA. FRAN. DOI. Insignia Galliae & Scotiae, ut in præced.
- P. MEA. SIC. MIHI. PROSVNT. Vitis in duos se pampinos exporrigens, quorum præcipuus aridus prius atque excussus; alter, qui ex priore succrescere videtur, foliis racemisque plenus apparet. Hunc autem urceus è cælo (neglecto illo altero) effusâ aquâ irrigare atque frugiferum reddere repræsentatur. *Infra 1579 (i).*
26. 4. A. MARIA. D. G. SCOTOR. REGINA. FRAN. DOI. Insignia Galliae & Scotiae in scuto bipertito, ut supra.
- P. NVNQVAM. NISI. RECTAM. Navis in procelloso mari deprehensa, & licet ventorum vi, malis distractis, velisque ac reliquis armamentis laceris & in undas dejectis, rectâ tamen in cursu suo pergens. *Infra 1579 (k).*
27. 5. A. * O. GOD. GRANT. PATIENCE. IN. THAT. I SVFFER VRANG (l). Regine dimidiato corpore & pullo *

Magnum iter ascendo, sed DAT mihi GLORIA VIRE;

Non juvat ex facili lata corona iugo.

Huc in primis facit, quod à Cl. Thoresbio, in *Ducatus Leodiensis topograph. pag. 229.* memoratur; veterem sciz. lectum, in quo natus est Henricus Darnilæus Mariæ maritus adhuc in loco, qui dicitur Temple Newfom, in agro Eboracensi exstare; cui aureis literis inscriptum est AVANT DARNLE, IAMAIS DARRIERE, AVANT DARNLE. i. e. *Perge porro Darnilæe, nunquam retro te subtrahes, perge porro Darnilæe.* Hæc inscriptio Thoresbio digna visa est quæ unâ cum prædicto nummo æri incisa exhiberetur, pag. 228. confer etiam de ea re pag. ejusd. 229. * Postremo & illud animadvertendum, multis hujus generis, ut & aliis illius temporis nummis, postea Comitum Mortonæ Proregis pulvis impressum in averfa facie fuisse carduum: ut hoc signo eorum pretium in majus auctum indicaretur. (g) Hunc nummum (qui mediocri moduli medallus est) exhibuit explicavitque Jac. de Bie, *Fræz. metalliq. tab. 62. & pag. 187.* addit tamen in suo, sub *exergo*, annum MDLVII. qui in nostro nusquam comparat. (h) DOI. pro DOT. i. e. *Dotaria*, in hoc & duobus sequentibus, inscitiâ sculptoris, inscriptum. (i) Hunc etiam nummum (qui & symbolicus est) exhibet Jac. de Bie loc. cit. Ejus autem sententia mihi ironica videtur, hæc nimirum, quod quemadmodum, toto succo è principe vitis palmite in secundarium derivato, hic frondosus fructibusque plenus, ille effretus aridusque præsentatur: ita Jacobus Mariæ filius sibi regnum ex matris suæ ruinâ calamitate quæsitum ierit. (k) Maria hoc symbolico nummo (qui etiam apud Bizum loc. cit. habetur) nullis adversæ fortunæ procelis se à via recti, atque in vera (ut illa rebatur) religione constantia detinere posse significat. (l) Id est, *O Dens da patientiam, propterea quod injuriam patiar.*

mictu indutæ effigies. A collo pendet torquis cum cruce annexa: dextra pectori imponitur, aut, ut quidam volunt, Breviarium, sive librum precum, tenet.

- P. Duæ manus se mutuò extremis digitis tangent, quarumque una cor sub pollice tenet: cum hoc richmo circumscripto, HOVRT. NOT. THE. HEART (m). QVHOIS. IOY. THOV. ART (n). In area lineis directis, QVHO. CAN. COMPARE. VITH. ME. IN. GREIF. I. DIE. AND. DAR. NOCHT. SEIK. RELEIF (o).

Tab. CLXVI. JACOBI VI. R.

1. A. IACOBVS. 6. DEL. GRATIA. REX. SCOTORVM. Scutum Scoticum inter literas I & R. coronatas.
- P. PRO. ME. SI. MEREOR. IN. ME (p). Gladius nudus sursum erectus coronam cuspidem infixam gerens. Superius manus, indice numerum XXX. solidorum monstrans: in medio annus 1567 (q).
1. Prioris nummi bes, inscripto in averfa parte numero XX. & anno 1571. Aliis omnibus priori consentit.
3. Superioris nummi triens, inscripto in averfa parte X & 1568.
4. A. IACOBVS. 6. DEL. GRATIA. REX. SCOTORVM. Scutum Scoticum, inter 6 & 8. quæ nummum 6 solidos & 8 denarios (qui dimidium marcæ efficiunt) valere indicant.
- P. + SALVVM. FAC. POPVLVM. TVVM. DNE. 1572. Litera I quater in formam crucis floridæ dispositæ, cum duobus in oppositis quadris, hinc coronis, illinc carduis, & in centro stella (r).
5. Præcedentis nummi dimidium, 1572, inscriptis in antica parte 3 & 4 ejus valorem, nempe trium solidorum & quatuor denariorum, indicantibus (f).
6. A. IACOBVS. 6. DEL. G. REX. SCOTORVM. Scutum Scoticum coronatum.
- P. Corolla. NEMO. ME. IMPVNE. LACESSET. 1578. Cardui furculus cum duobus foliis, inter literas I & R.
7. Nummus præcedenti in omnibus similis, præterquam quod annus adscribatur 1579 (t).
8. Nummus duobus præcedentibus similis, nisi quod literæ paullo sint minores, & in antico latere GRATIA plenè scribatur; in postico verò carduo corona superposita sit, annusque adjectus 1581.
9. A. IACOBVS. 6. DEL. GRATIA. REX. SCOTORVM. Effigies Regis thora-

cata, capite coronam, dextrâ gladium gerentis habitu.

- P. HONOR. REGIS. IVDICIVM. DILIGIT. 1582. Scutum Scoticum inter literas I & R, & XL. S. i. e. 40 solidi (u).
10. Nummus eod. anno 1582, præcedenti similis, sed quartâ ponderis valorisque parte imminutus, inscripto sub literis I. R. XXX. S. i. e. 30 solidi (x).
 - Tab. CLXVII. 11. Superioris nummi noni semis, anno 1582, inscripto XX. S.
 12. Superioris quadrans, 1582. inscripto X. S. (y).
 13. A. IACOBVS. 6. D. G. R. SCOTORVM. 1592. Scutum Scoticum, impendente coronâ, inter duos carduos.
 - P. HIS. DIFFERT. REGE. TYRANNVS. Bilanx cum gladio districto, justitiæ symbolum (z).
 14. Prioris dimidium, anno 1591.
 15. A. IACOBVS. 6. D. G. R. SCOTORVM. Thoracata Regis, capite nudo promissaque barbâ, effigies.
 - P. NEMO. ME. IMPVNE. LACESSIT. (a). 1594. Tres cardui ex una stirpe pullulantes coni, imminente coronâ (b).
 16. Præcedentis nummi dimidium, anno 1598.
 17. Præcedentis quadrans, anno 1594.
 18. Præcedentis pars octava, anno 1595.
 19. A. IACOBVS. 6. D. G. R. SCOTORVM. Scutum Scoticum coronatum.
 - P. REGEM. IOVA. PROTEGIT. 1603. Magnus carduus coronâ insignitus. *Marca Scot.*
 20. Præcedentis dimidium, anno 1601.
 21. Præcedentis quadrans, anno 1602.
 22. Præcedentis pars octava, anno 1602.
 23. Præcedenti similis, anno 1602 (c).

Tab. CLXVIII. Titulus, NUMISMATA Regum Scotiæ, postquam universæ Britanniæ imperarunt.

Tab. CLXIX. NUMISMATA AUREA.

JACOBI VI. R.

1. A. IACOBVS. D. G. MAG. BRIT. FRAN. & HIB. REX. Thoracata Regis effigies, capite coronam epaonclitâ induti, dextrâ sceptrum gerentis, sinistrâ globum cruce insignitum sustinentis habitu.
- P. Carduus. FACIAM. EOS. IN. GENTEM. VNAM. Scutum quadripartitum; in cujus prima & quarta parte Scotiæ, in secunda (quæ rursus in quatuor partes secatur) Franciæ & Angliæ al-

(m) Pro voce COR ejus figura hæc exhibetur. Hieroglyphicas has argutias vulgò REBUS dicimus, vocabulo inde tracto, quod nominum loco rebus ipsis sic ludentes utantur. (n) i. e. Ne notes cordi cujus gaudium es. An verò filium suum Jacobum, an (quod vero similis) Deum opt. max. cui in anteriore nummi facie supplicat, hic alloquatur, haud satis certum. (o) i. e. Quis mihi dolore se conferat: morior, neque opem implorare audeo. Hic autem nummus, & ipse rudi Minervæ effictus, paullo ante suam mortem à Maria excusus videtur. (p) Hoc lemma (quo & suum adversos Reges ingenium prodiit) Georgium Buchananum Jacobi VI. Præceptorem subministrasse omnes consentiunt. Eadem autem ejus sententia, quæ memorabilis illius Trajani Imp. dicti, quod Dio, Zonaras, Suidas, Victor hunc ferè in modum referunt, Cum præfecto pratorii gladium traderet, quo accingi eum moris est, strinxit, & nudatum tenens, ait, Cape istum, & si rectè imperavero, pro me, sin aliter, contra me utere. (q) Habentur in Nummophylacio JCC. Edinburgi hujus generis nummi cusi etiam anno 1568, 1569, 1570, & 1571. ut & bes illius anno 1570. (r) Servantur ex eo genere ibid. cusi anno 1573, 1575, & 1577. (s) Habetur & ejusmodi nummus, anno 1573, ibid. (t) Hic & proximè præcedens pro marca Scotica discurrebat, postea ad 20 solidos auctus. (u) De hoc nummo (ut & ejus paribus) dictum supra, Præf. pag. 75. (x) Exstant hujus generis

nummi percussi anno 1581, 1582, 1583, & 1584. ibid. In his autem omnibus una litera X reliquis duabus superposita est: in uno tamen anno 1582 cula literæ xxx unâ lineâ describuntur. (y) Alium hujus generis vidi ibidem anno 1584. (z) Habetur ibid. & anno 1591 percussus. (a) LACESSIT in his omnibus, ut & eorum semissibus, quadrantibus &c. inscriptum: quod non adeò ingeniosum ac LACESSET, quod in aliis prioribus hujus regis nummis, & quibusdam aliorum, habetur. (b) Exstant ex hoc genere cusi anno 1593, 1594, 1598, 1599, 1601. Eum pro 10 solidis Scot. percussum statuit Nicolsonus, Bibl. Scot. p. 328. Jac. Sutherlandius 11 solidis cum placco, sive triente, æstimatum scribit. At, augente se indies hoc tempore nummorum apud nos valore, nihil ferè certi de eo definiri potest. (c) Hujus, ut & præcedentis generis, plures in prædicto nummophylacio exstant anno 1593 — 1599, percussi. At sequentis moduli, utpotè admodum minuti, pauciores. Ex iis quæ supra memoravimus officinæ nostræ monetariæ actis (Præfat. p. 85.) manifestum est à 10 Decem. 1602. ad 22 Aug. 1604, nullam aliam ex argento apud nos monetam fuisse excusam, præter marcas, semimarcas, nummosque 40 & 20 denariorum Scot. Neque dubium est quin & anno præcedente 1601, nummi ex eo metallo excusi ejusdem generis fuerint.

- ternatim, in tertia denique Hiberniæ arma gentilitia collocantur (*d*). à lateribus I & R. Nummus 12 lib. Scot.
2. *A*. Conchylum. IACOBVS. D. G. MAG. BRIT. FRAN. ET. HIB. REX. Regis coronati & loricati effigies.
- P*. Conchylum. HENRICVS. ROSAS. REGNA. IACOBVS (*e*). Scutum quadripartitum, inscriptis quatuor regnorum Scotiæ, Angliæ, Franciæ & Hiberniæ insignibus, ut supra, intra literas I & R. Num. 6. lib. Scot.
3. *A*. Conchylum. IA. D. G. MAG. BRIT. FRAN. ET. HIB. REX. Regis effigies, ut in præced.
- P*. HENRICVS. ROSAS. REGNA. IACOBVS. Scutum quadripartitum, cum Regis insignibus, ut in præcedente (*f*). Nummus 3 lib. Scot.
4. *A*. IA. D. G. BR. F. ET. H. REX. Rosa coronâ insignita.
- P*. TVEATVR. VNITA. DEVS. Carduus coronatus, intra literas I & R. (*g*).
5. *A*. Rosula. I. D. G. ROSA. SINE SPINA. Regis coronati protome.
- P*. Carduolus. TVEATVR. VNITA. DEVS. Scutum Regium quadripartitum, ut supra (*h*).

CAROLI I.

1. *A*. CAROLVS. D. G. MAG. BRITAN. FRAN. ET. HIB. REX. cum parvo carduo. Rex coronatus, thoracem indutus, dextrâ sceptrum vibrans, sinistrâ globum crucigerum sustinens; ut in primo aureo patris sui nummo. Nummus 12 lib. Scot.
- P*. HIS. PRÆSUM. VT. PROSIM. Insignia regia, ut supra, inter literas C & R coronatas (*i*).
2. *A*. Carduolus. CAROLVS. D. G. MAG. BRIT. FRAN. & HIB. REX. Rex coronatus & thoracatus.
- P*. HENRICVS. ROSAS. REGNA. IACO-

(*d*) Hujus generis (qui primùm *Uniti* five *Unitates*, ob duorum regnorum sub unius Principis imperium subjectionem, erant appellati, postea *Jacoborum* & *lavorum nummorum* nomine veniebant) longè plurimi tum in Anglia quum in Scotia erant excusi. Hoc tamen discrimine Scotici ab Anglicis internoscuntur, quòd in Scotiis insignia Scotica, in Anglicis Anglica primùm quartumque scuti quadripartiti locum occupant. Ex prædictis autem rei nostræ monetariæ actis constat ejusmodi *Unitates* primùm apud nos cufos fuisse 23 Feb. 1605, à quo deinceps tempore ad 14 Aprilis anni 1613. in iisdem fabricandis apud nos perseveratum videtur. Adde quæ de his diximus supra in Præf. pag. 66 ad (*d*) (*e*) Id est, Henricus VIII. Angliæ Rex (qui utriusque heres erat) domum Eboracensem (cujus symbolum erat rosa alba) & Lancastriensem (cujus symbolum erat rosa rubra) in unum conjunxit. Jacobus verò VI. R. Scotiæ, ejusdem Henrici (extinctis ejus liberis) ex proavi sui Jacobi IV. cum ipsius sorore Margareta conjugio, itidem heres, Scotiæ & Angliæ regna feliciter adunavit. (*f*) Ex præd. rei nostræ monetariæ actis apparet hujus & præcedentis generis nummos percussos fuisse anno 1602, 1603, & 1604. Priores autem *Coronati duplices*, posteriores *Coronati simplices* illic nominantur. (*g*) Hujus generis nummi videntur illi, qui in prædictis actis *Chiffle Crown*, i. e. *Coronati carduo inscripti*, appellantur, cusi nimirum anno 1605 & 1606, item anno 1611, 1612 & 1613, quorumque valor 48 solidis Scot. indicatur. (*h*) Hoc genus ejusdem valoris fuisse cum præcedente videtur. (*i*) Hic nummus *Unitati* patris sui, excepto lemmate, in omnibus ferè similis; quamobrem & à nostratibus CAROLUS-JACOBUS vulgò nominabatur, ut distingueretur ab altero ejusdem Regis aureo, absque globo imperiali, cui simpliciter *Carolo* nomen fuit: quod genus apud Anglos solum cufum videtur. (*k*) Hic quoque duplici coronato patris sui admodum similis. (*l*) Elegantissimi hujus numismatis (quod honorarium est, in memoriam coronationis optimi Principis Caroli I. Edinburgi 18 Junii 1633 percussum) iconismum exhibuit Jo. Evelynus in suo de Medallibus libro, pag. 109. Ex eo genere multi adhuc nummi supersunt, ex utroque metallo, & licet eadem superficie, diverso tamen ob diversam crassitiem pondere excusi. Unus autem præ cæteris omnibus, tum ob longè majorem quam quæ aliis inest materiæ quantitatem, tum præcipue ob egregium monetarii artificium, nobis est memorandus. Ejus enim pondus est 1 unc. 1 denar. 18 gran. five 522 granorum Tricassens. cum aliorum qui crassiores sunt non nisi 172 ejusmodi grana pendant. Ad cælaturam verò quod attinet, præter figuras vocesque ex utraque

BVS. Regia insignia, ut supra, inter literas C & R absque coronis. Duplex coronatus Scot. (*k*).

3. *A*. CAR. D. G. MAG. BRIT. FRAN. ET. HIB. REX. Protomè Regis coronata.
- P*. VNITA. TVEMVR. Insignia regia, ut supra, inter literas C & R coronatas. Nummus 6 lib. Scot.
4. Præcedentis nummi dimidium.
5. Præcedentis nummi quadrans.
- Tab. CLXX. 6. *A*. CAROLVS. D. G. SCOTIÆ. ANGLIÆ. FR. ET. HIB. REX. Carolus I. coronam capite gerens, regali amictu indutus, utriusque ordinis, tum cardui, tum periscelidis insignibus ornatus (*l*).
- P*. HINC. NOSTRÆ CREVERE ROSÆ (*m*). Magnus carduus foliis latè diffusis conspicuus. Inferius in Exergo coron. 18 JUNII 1633. B.

GULIELMI II. R. (*n*).

1. *A*. GVLIELMVS. DEL. GRATIA. Gulielmi laureâ fertâ redimiti protome. Infra fol. e mari exorients.
- P*. MAG. BRIT. FRA. ET. HIB. REX. 1701. Insignia Regia, ut supra, intra literas W & R coronatas (*o*).
2. Nummus priori (cujus dimidium est) per omnia similis.

Tab. CLXXI. NUMISMATA ARGENTEA.

JACOBI VI. R.

1. *A*. Carduus. IACOBVS. D. G. MAG. BRIT. FRAN. & HIB. REX. Rex cataphractâ indutus, dextrâ strictum gladium gerens, equo phaleris ornato, inscriptoque in dextra dorsualis parte carduo coronato, infidens.
- P*. Carduus. QVÆ. DEVS. CONIVNXIT. NEMO. SEPARET. Insignia Regia,

facie inscriptas, quæ sunt omnibus communes; in hoc singulare enitet fabricatoris ingenium, quòd extimo nummi margini has voces inculperit, EX. AVRO. VT. IN. SCOTIA. REPÆRITVR. BRIOT. FÉCIT. EDINBURGI. 1633. Est autem Briot hic memoratus Nicolaus ille Briotius Gallus, qui nobilissimi hujus inventi (ut supra diximus, Præf. pag. 70.) auctor aut perfectior, à suis neglectus, ad Carolum I. se contulit, à quo benigne receptus, dignisque, ut credibile est, præmiis honestatus, prima artis suæ tyrocinia in nummo hoc inaugurali cudento apud nos posuit. Cæterum ex hoc genere paucissimi percussi videntur. Certè bini solum nunc superesse dicuntur, quorum unum possidet celeberrimus Medicus D. Hans Sloane, qui (ut mihi narratum est) nullum ejusmodi alium uspiam extare ratus, Phœnicem cum solebat appellare. At ne hæc quantitas pretii gemmâ illustri virò unica ac propria esset, diligentia effectum est nobilis Chirurgi Petri Sainthill Prochodochii Sancti Bartholomæo-Lockiani Inspectoris, qui, quo summo in ejusmodi elegantis conquirendis studio ducitur, alterum Sloaniano illi nummo proprius similem adquisivit: cujus & superiore anno (conciliante Medico itidem experientissimo, atque ob prolixam suam in me humanitatem plurimum colendo JAC. DOUGLASSIO, Colleg. Reg. Med. Soc. honorario) videndi mihi copia Londini est facta. In hoc autem numismate cudento imitatus est Carolus I. locum suum Henricum IV. Galliarum Regem, qui ut fœdus inter ipsum & Helvetios anno 1602 renovatum celebratius feret, medallionem ferri jussit, cum chronographico hoc in averse facie lemmate. REGIS. SACRA. FOEDERA. MAGNI. & interius in basi duas columnas sustinentes, EX. AVRO. FRANCIGENA. ANNO FOEDERIS Feliciter RENOVATI EFFOSSO: in exergo 1602. Ejus numismatis delineationem & explicationem vide apud Jac. de Bie, Franc. medall. tab. 94. & pag. 283. præcipue verò in Hist. Acad. Reg. Inscriptum, tom. I. pag. 356. Illius etiam meminit Jo. Evelynus, de Medallibus, pag. 16. (*m*) Ad rosas, domus Eboracensis & Lancastriensis symbolum, de quibus supra, allusum. (*n*) Nescio quid factum sit, ut quamvis regnantibus Carolo II. ejusque fratre Jacobo VII. nummi argentei æreque ingente apud nos copia excusi fuerint, nulli tamen ex auro percussi ex officina nostra monetaria toto eo tempore prodierint. (*o*) Hic & qui mox sequitur nummus, ex auro, à Scotis Isthmi Dariensis coloniam remisso, erant fabricati. Sole autem exoriente, qui sub Regis effigie repræsentatur, designata videtur nobilis illa, cui id nomen erat, navis bellica, à societate nostra Africana (ad quam Dariensis illa colonia spectabat) negotiandi causâ instructa.

(*p*) Ex neris apud sequente r bium est q rum negli genere mal solum coro mos 12, 6, pora fuisse rentibus cor & de Angl mos tum ex pag. 89 cor nummos 2 catos. At c eorum exilit Edinb. unus Dei Gratia S t. Januarii admodum r rei monetari cognominati, Joannes Fal

ut suprâ. Coronatus tres libras Scot. valens (p).

2. Præcedentis nummi dimidium (q).
3. A. Parvus carduus. IACOBVS. D. G. MAG. BRIT. FRAN. ET. HIB. REX. Protome Regis coronati; ponè VI. pro sextusse Scotico.

CAROLI I. R.

1. A. Carduus. CAROLVS. D. G. MAGN. BRITANN. FRANC. ET. HIBERN. REX. Rex cataphractus, dextra strictum gladium vibrans, equo absque velamentis infidens.

P. QVÆ. DEVS. CONIVNxit: NEMO. SEPARET. cum carduo. Insignia Regia, ut suprâ. Coronatus 3 lib. Scot.

2. A. Carduus. CAROLVS. D. G. MAG. BRIT. FRAN. ET. HIB. REX. Rex cataphractus, ut suprâ.

P. QVÆ. DEVS. &c. cum Regiis insignibus, ut in præcedenti, cujus dimidium est.

3. A. CAR. D. G. MAG. BRITANN. FR. ET. HIB. REX. Regis coronati, cinnis ad dextrum humerum dependentibus, effigies. Ponè XII. nummum duodecim solidorum Scotie. indicans.

P. QVÆ. DEVS. &c. cum Regiis insignibus, ut suprâ, intra literas C & R coronatas, duoque puncta.

4. A. CAR. D. G. MAG. BRIT. FRAN. ET. HIB. REX. Rex coronatus, ut in præced.

P. QVÆ. DEVS. &c. Insignia regia intra duas corollas totidemque puncta. Prioris dimidium.

5. A. CAR. D. G. SCOT. ANG. FR. ET. HIB. R. Rex coronatus, ut suprâ: ponè VI. & 8. i. e. sex solidi & octo denarii, sive semimarca Scot.

P. CHRISTO. AVSPICE. REGNO. Insignia Regia, ut suprâ, absque punctis.

- Tab. CLXXII. 6. A. CAR. D. G. SCOT. ANG. FR. ET. HIB. R. Rex coronatus, ut suprâ: ponè XL. i. e. nummus 40 denariorum, sive marca Scot. quadrans.

P. SALVS. REIPVB. SVPREMA. LEX. Carduus coronâ insignitus.

7. A. CAR. D. G. SCOT. ANG. FR. ET. HIB. R. Rex coronatus, ut suprâ: ponè XX. i. e. nummus 20 denariorum, sive marca Scot. pars 8va.

P. IVSTITIA THRONVM FIRMAT. Carduus coronâ insignitus, ut suprâ.

8. A. CAR. D. G. SCOT. AN. FR. & HIB. R. Rex coronatus, ut suprâ: ponè II. sive duo solidi Scot.

P. IVS. THRONVM. FIRMAT. Scutum Scoticum coronatum.

CAROLI II. R.

1. A. CAROLVS. 2. D. G. SCO. ANG. FRA. & HI. REX. FI. D. cor. 1. Ja. Scon. 1651 (r). Rex coronam capite gerens, torque ordinis periscelidis accinctus.

P. NEMO. ME. IMPVNE. LACESSET. Leo Scoticus erectus, sarmentum cardui, cum tribus conis, anterioris dextri pedis unguibus attollens (f).

2. A. CAROLVS. II. DEI. GRA. Rex laureatus & thoracè indutus, cum torque ordinis periscelidis: infra parva litera F (t).

P. MAG. BRI. FRA. ET. HIB. REX. 1674. Quatuor regia scuta, in formam quasi crucis disposita, interpositis in singulis quadris duabus literis cc. se contrario ductu interfecantibus, superpositâ in exteriori limbo coronâ, cum LIII. 4. in centro, pro 53 solidis & 4 denariis, sive quatuor marcis Scot. (u).

3. A. CAROLVS. II. DEI. GRA. Rex laureatus & thoracatus, ut suprâ: infra litera F (x).

P. MAG. BRI. &c. 1675. Scuta regia cum cc. alterâ alteram interfecante, ut suprâ: in centro xxvi. 8. pro 26 sol. 8 den. sive duabus marcis Scot. (y).

4. A. CAROLVS. II. DEI. GRA. Rex laureatus & thoracatus, ut suprâ: infra parvus carduus.

P. MAG. BRI. &c. 1669. Scuta regia, cum cc. alterâ inversâ ut suprâ: in centro XIII. 4. pro 13 sol. 4 den. sive marca Scot. (z).

5. A. CAROLVS. II. &c. Rex laureatus, &c.

P. MAG. BRI. &c. 1664. Scuta regia, ut suprâ: in centro VI. 8. pro 6 sol. 8 den. sive semimarca Scot. (a).

6. A. CAROLVS. II. DEI. GRA. Regis laureati protome.

P. SCO. ANG. FR. ET. HIB. REX. 1681. Quatuor scuta Regia, in crucis formam disposita, interjecto in singulis quadris carduo: in centro cc. ut suprâ (b).

7. A. CAROLVS. II. &c. Regis laureati effigies, ut in præced.

P. SCO. ANG. &c. 1676. Scuta Regia cum carduis, &c. ut in præced. (c).

- Tab. CLXXXIII. 8. A. CAROLVS. II. &c. Rex laureatus, ut suprâ.

P. SCO. ANG. &c. 1676. Scuta regia, ut in præced. (d).

9. A. CAROLVS. II. &c. Rex laureatus, ut suprâ.

Phefdo, qui Custos sive Guardianus appellabatur. (u) Exstant in Nummophylacio ICC. Edinb. hujus generis nummi sex, percussi anno 1664, 1665, 1670, 1673, 1674 & 1675. Primo post vocem CAROLVS additus est carduus: tribus sequentibus sub Regis effigie subiectus est parvus carduus: reliquis duobus illa quam diximus litera F. (x) Pro cognomine Falconar, de quo suprâ diximus. (y) Exstant in prædict. Nummophylacio hujus generis nummi, percussi etiam anno 1664, 1670, 1673, 1674. Primo post nomen CAROLVS adscriptus carduus; duobus seqq. sub Regis effigie carduus, sub ultimo litera F. (z) Exstant in prædict. Nummophyl. nummi hujus generis percussi anno 1664, 1665, 1666, 1667, 1668, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, quibus omnibus subiecta est Regis effigie parvus carduus, excepto ultimo, cui ejus loco supposita est litera F. (a) Ibidem habentur hujus generis nummi anno 1665, 1668, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1675; omnes cum subiecto carduo. (b) Ibid. habentur nummi hujus generis (thaleri Scotici vulgò nominati, 56 solidos valentes) percussi anno 1676, 1679, 1680, 1681, 1682, quibus omnibus parva F subscripta videtur. (c) Duo tantum in prædicto Nummophylacio habentur hujus generis nummi, percussi sciz. anno 1675 & 1681, subscriptâ utrique sub Regis pectore parvâ F. Est autem hic nummus prioris dimidium, valebatque 28 solidos Scot. (d) Ex hoc genere ibidem exstant nummi excusi anno 1676, 1677, 1678, 1679, 1680, 1681, 1682, omnes cum parvâ F, valentesque 14 solidos Scot.

D d

P. SCO.

(p) Ex prædictis rei nostræ monetariæ tabulariis apparet hujus generis apud nos primùm cufos fuisse 25 Martii 1605, quales etiam anno sequente 1606, item anno 1612 in iisdem cufis memorantur. Neque dubium est quin intra annum 1607 & 1611 (quorum acta vel præfectorum negligentia, vel temporum injuriâ intercederunt) plurimi ex eodem genere malicum monetarium subierint. (q) Ex iisdem actis patet, non solum coronatos & semicoronatos, sed & eorum varias partes, i. e. nummos 12, 6, 2 & 1 solidorum, item solidi semisses Scot. circa hæc tempora fuisse fabricatos: qua in re nostri Anglos sunt imitati, qui (referentibus eorum Scriptoribus, Rad. Thoresbio, ducat. Leod. pag. 368, & de Angl. monet. auctore anonymo, p. 79) earundem specierum nummos tum excuderunt. Fallitur igitur prædictus scriptor anonymus, qui pag. 89 contra Thoresbium, id ex Camdeno affirmantem, negat ullos nummos 2 solidorum 1 solidi & semisses apud nos iis temporibus fabricatos. At quod hos ferè omnes ætas deleverit aut oblitterarit, summæ eorum exilitati imputandum. Exstant tamen in Nummophylacio JCC. Edinb. unus pro 2, alter pro 1 solido signati. (r) i. e. Carolus II. Dei Gratia Scotia, Anglia, Francia & Hibernia Rex, fidei defensor, coronatus 1. Januarii Sconæ 1651. (s) Nummus honorarius sive medallus, admodum rarus. (t) Initialis sciz. cognominis unius eorum, qui rei monetariæ præfidebant. Duo autem erant eo tempore Falconarii cognominati, officinæ nostræ monetariæ præfecti, quorum unus erat D. Joannes Falconar de Balmakelley, qui Magister, alter D. Jac. Falconar de

- P. SCO. ANG. &c. 1676. Scuta regia, ut in præced. (e).
 10. A. CAROLVS, &c. Rex laureatus, ut supra.
 P. SCO. ANG. FRA. ET. HIB. REX.
 Crux Sanctandrea, incumbente in medio coronâ, cum carduo, lilio, rosa & lyra (quæ quatuor regnorum Scotiæ, Franciæ, Angliæ & Hiberniæ symbola sunt) in oppositis quadrantibus (f).

JACOBI VII. R.

1. A. IACOBVS. II. DEI. GRATIA (g).
 Regis laqueo diademate insigniti effigies: infra 40. indicans hunc nummum pro 40 solidis Scotticis percussum.
 P. MAG. BRIT. FRA. ET. HIB. REX. 1687. Insignia Regia, coronâ superpositâ. (h).
 2. A. IACOBVS. II. &c. Rex laureatus, ut supra: infra 10, pro tot solidis, prioris quadrans.
 P. MAG. BR. FRA. ET. HIB. REX. 1687. Crux Sanctandrea, cujus extremis brachiis carduus, lilius, rosa & lyra apponuntur: in quadrantibus inseruntur quatuor scuta Regia, superpositâ singulis coronâ.
 Not. Primus est hic Rex, in cujus nummorum extimo limbo characteres aliqui apud nos sunt circumscripti. Et quidem in nummis quadragenariis vulgare cardui Scottici lemma, NEMO ME IMPUNE LACESSET, cum anno regni; in denariis verò crenulæ illâ parte sunt impressæ. In nummis itidem Gulielmi & Mariæ majoribus, ut sexagenariis & quadragenariis, hoc lemma PROTEGIT ET ORNAT, cum anno regni; in minoribus, ut in vicenariis, denariis & quinariis hæc crenulæ marginibus incutuntur. Vid. Præfat. pag. 69 & 70.

GULIELMI & MARIÆ RR.

1. A. GVLIELMVS. ET. MARIA. DEI. GRA. Regis & Reginæ laureâ insignitorum effigies: infra 60. Coronatus Scotticus, five 60 solidorum Scot. nummus.
 P. MAG. BR. FR. ET. HIB. REX. ET. REGINA. 1692. Scutum Regium quadripartitum, superpositâ coronâ cum leone Belgico in medio, Principum Araufionensium insigni (i).
 2. A. GVLIELMVS ET MARIA, &c. Rex & Regina laureati, ut supra: infra 40, pro 40 sol. Scot.
 P. MAG. BR. &c. ut in præced. 1693. Scutum Regium coronatum, cum insigni domus Araufionensis, ut supra (k).
 3. Præcedentis nummi, eadem inscriptione, dimidium, anno 1693. infra 20, pro tot solid. Scot. (l).
 4. Nummi horum Regum secundi quadrans, eadem inscriptione, anno 1690. infra 10, pro tot solid. Scot. (m).

(e) Ibidem habentur percussi anno 1676, 1677, 1679, 1680, 1681, adjectâ sub Regis pectore parvâ F. valentes 7 solidos Scot. (f) Ibidem habentur percussi anno 1680 & 1681, cum litera F. valentes 3 solidos Scot. cum semisse. (g) Rectè hic Jacobus II. ejus nominis magna Britannia Rex numeratur: at perperam, me judice, in nummis Anglicis Gulielmi, qui ei successit, III. adjicitur, cum nullus ante eum eo nomine toti Britannia imperaverit. Exstant autem hujus generis anno 1688. ibid. (h) Duo itidem exstant ex hoc genere anno 1687 & 1688. ibid. (i) Ex his in sæpius laudato ICC. Nummophylacio unus habetur anno 1691 cufus. (k) Ex hoc genere ibidem servantur anno 1689, 1690, 1691, 1692, 1693 & 1694, percussi. (l) Hujus generis ibid. servantur anno 1693 & 1694. cufi. (m) Unus tantum, & eo anno cufus, in prædict. Nummophyl. habetur. (n) Majorem in his scutum, quam in priore, in averfa parte arcem occupat. Cufi etiam ex his anno 1691.

5. Nummus præcedenti ferè similis, anno 1692. infraque Regum capita 10, pro tot sol. Scot. (n).
 6. A. GVLIELMVS. ET. MARIA. DEI. GRA. Regum laureâ insignitorum effigies: infra V. pro 5 solidis Scot.
 P. MAG. BR. FR. &c. ut in prioribus, 1694. Monogramma, five duplex cyphra literarum W & M. (o).

Tab. CLXXIV. GULIELMI SOLIUS R.

7. A. GVLIELMVS. DEI. GRATIA. Regis laureati effigies: infra 60, pro coronato Scotico, five 60 solid. Scot.
 P. MAG. BRIT. FRA. ET. HIB. REX. 1699. Insignia Regia, cum scuto Araufionensi in medio.
 8. A. GVLIELMVS, &c. ut supra. Regis laureâ coronati effigies: infra 40, pro tot solid. Scot.
 P. MAG. BRIT. &c. ut in priore, 1695. Regia insignia, cum scuto Araufionensi in medio, ut supra (p).
 9. Præcedentis nummi, simili inscriptione, dimidium, 1699, cum 20 sub Regis effigie, pro tot solid. Scot. (q).
 10. Superioris nummi, simili inscriptione, quadrans, eod. anno 1699, cum 10 sub Regis effigie, pro tot solid. Scot. (r).
 11. A. GVL. D. G. MAG. BR. FR. & HIB. REX. Rex laureatus, ut in prioribus: infra 5, pro tot solid. Scot.
 P. NEMO. ME. IMPVNE. LACESSET. Carduus in tres conos, quorum medio coronâ insignitur, efflorescens (s).

ANNE R.

1. A. ANNA DEI GRATIA. Protome Reginæ Annæ, crinibus vittâ in nodum religatis: infra 10, pro tot solid. Scot.
 P. MAG. BRIT. FRA. ET. HIB. REG. 1705. Insignia Regia coronata (t).
 2. A. AN. D. G. MAG. BR. FR. & HIB. R. Reginæ effigies, ut in priore: infra 5, pro tot solid. Scot.
 P. NEMO. ME. IMPVNE. LACESSET. 1705. Carduus in tres conos, medio coronâ insignito, efflorescens (u).
 3. A. ANNA. DEI. GRATIA. Reginæ effigies, ut in prioribus: infra litera E, pro Edinburgo urbe Scotiæ primariâ, in qua hic & seqq. nummi percussi indicantur.
 P. MAG. BR. FR. ET. HIB. REG. 1708. Quatuor scuta in crucis quasi formâ disposita: quorum primum & quartum insignia Scotiæ & Angliæ bipertita, secunda & tertia Franciæ & Hiberniæ continet: in medio crux S. Georgii, radios undique stellæ instar diffundens: quod præcipuum ordinis Georgiani sive aureæ periscelidis insigne est. Coronatus Britannicus, sive quarta libræ Sterlingensis pars (x).

(o) Ex his alter etiam in præd. nummophyl. anno 1691 percussus habetur, cui sub monogrammate litera V. subiecta est. (p) Habentur in prædicto nummophyl. nummi hujus generis cufi anno 1695, omnibusque seqq. ad annum 1700. (q) Habentur ibid. ejusd. generis nummi, anno 1695, 1696, 1697, 1698 & 1699 percussi. (r) Exstant ibid. hujus generis anno 1695, 1696, 1697, 1698 & 1699. (s) Omittitur sculpsoris negligentia annus. Exstant autem ex eo genere in prædict. Nummophyl. nummi cufi anno 1695, 1696, 1697, 1701 & 1702. (t) Habentur ibid. anno 1702, 1705, & 1706 percussi. (u) Exstant ibid. hujus generis anno 1705 & 1706. (x) Hi coronati eorumque partes apud nos cufi anno 1707 & 1708, ex moneta illa argentea, quam primum in Trapeziam Scotticam, deinde in officinam nostram monetariam publico edicto inferri jussim, supra diximus Præfat. pag. 84. Ab eo tempore nulla apud nos moneta est percussa.

4. Nummus præcedenti (cujus dimidium est) per omnia similis, anno 1707, percussus.
5. Solidus Britannicus, eod. anno 1707, simili cælaturâ percussus.
6. Solidi Britannici dimidium, eod. anno, similibusque, licet minoris formæ, imaginibus impressum.

Tab. CLXXV. Titulus. *SYMBOLA HEROICA REGUM SCOTIÆ.*

Tab. CLXXVI. ROBERTI II. R.

1. *Certa tantum in celo quies.* Globus terrestris: supra corona ex stellis composita. Lemma, VANITAS VANITATVM ET OMNIA VANITAS (y).

ROBERTI III. R.

1. *Bonis Regibus sceptrâ decori, malis dedecori sunt.* Sceptrum cum gladio in crucis decussatæ formâ posita: in medio corona: infra globus cruce insignitus. Lemma, HIS ORNARI AVT MORI.

JACOBI I. R.

1. *Iustitia & pietas præcipua regni firmamenta.* Gladius & crux coronæ incumbentes. L. PRO LEGE ET GREGE.

JACOBI II. R.

1. *A solo Deo victoria.* Corona ex lauro contexta, nomen JEHOVA literis Hebraicis circumcingens. L. IN VIRTVTE TVA (z).

JACOBI III. R.

1. *Dei providentiâ suis semper invigilat.* Gallina vigili oculo pullos suos sub alis protegens: supra corona. L. NON DORMIT QVI CVSTODIT (a).

JACOBI IV. R.

1. *Constans in adversis.* Duo scopuli inter affilientes procellosi maris undas immoti. L. DVRABO.

Tab. CLXXVII. JACOBI V. R.

1. *Magna petit magnus animus.* Parvus piscis balenam aquas evomentem in mari infectans. L. VRGET MAIORA.

MARIÆ Reginae suæ.

1. *Fortis animus adversæ fortunæ minis non frangitur aut inflectitur.* Columna pyramidalis formâ coronam sustinens, & licet à ventis tonitribusque impetita, immota tamen & erecta in basi suâ persistans. L. ADHVC STAT.

(y) Sapientissimi Regum Solomonis effatum, Ecclef. 1. Psalmo 21. (z) Ex Psalmo 121. (a) Ingeniosissimi hujus symboli meminit Jac. Boschiu*s* Symbologr. class. II. num. 805. Illius autem acumen in hoc situm est, quod hujus herbæ radix, quæ terrâ tegitur, dulcis, folia autem, quæ supra eam sunt, amara esse deprehenduntur. (c) Hoc forte symbolo respexit ad filium, quem tum enixa erat, Jacobum VI. regni Scotici (cujus Leo insigne est) heredem.

Ejusdem.

2. *Ex morte immortalitas.* Phoenix in suo busto. L. EN MA FIN GIT MA COMMENCEMENT. h. e. In meo fine positum est meum principium.

MARIÆ Reginae SCOTIÆ & FRANCIÆ.

1. *Etiâ conjunctissimos mors disjungit.* In funere mariti sui Francisci II. Galliarum Regis. Glycyrhiza terrâ superobruta, L. DULCE MEVM TERRA TEGIT (b).

Ejusdem.

2. *Fortes creantur fortibus.* Leæna cubans, ludentem ante eam suo catulo: ponè palmam. L. VNVM QVIDEM SED LEONEM (c).

Tab. CLXXVIII.

Ejusdem.

3. *Miseris & prostratis spes superest.* Horologium cum magno gnomone horam aliquam indicante: in superiore parte Solis facies in Eclipsi ita à Luna obscurata, ut stellæ appareant: inferius ingens ac turbulentum mare, in quod magnificum palatium jamjam quasi delapsurum videtur. L. QVE (d) CECIDERE RESVRGVNT.

Ejusdem.

4. *Invidia sibi ipsa nocet.* Luna in Eclipsi, in qua terra, Solis radios à Luna interceptando, ea ne in se reluceat, prohibet. L. IPSA SIBI LVMEN QVOD INVIDET AVFERT.

Tab. CLXXIX.

Ejusdem.

5. *Post bellum pax.* Hastarum spicula & galeæ passim per terram jacentes. L. DABIT DEVS HIS QVOQVE FINEM.

Ejusdem.

6. *Magna vis eloquentiæ.* Caduceum Mercurii, h. e. sceptrum in fastigio alatum, cum duobus anguibus se mutuò respicientibus: à dextra pavo rutilam caudam explicans: à sinistra duæ tibiæ; nec procul inde ædes regia vel arx. L. ELOQVIVM TOT LVMINA CLAUSIT (e).

Ejusdem.

7. *Qui suam in eo fiduciam collocant, Deus è lethi faucibus eripit.* Procera cupressus virentibus latè foliis conspicua: subter hominis calva, cum brachii & tibiæ ossibus, prope sepulchretum jacentia: juxta collis, è quo arbores fruticesque enasci videntur. L. PIETAS REVOCABIT AB ORCO.

Ejusdem.

8. *Solertiæ nihil invictum.* Vellus ex summa arce à trabe suspensum: ex adverso domus regia in colle sita, turribus pyramidibusque in altum structis longè conspicienda. L. INGENIVM INSONES SOPIVIT OCELLOS (f).

(d) Pro QVÆ. (e) Ad vulgatissimam fabulam hic alluditur, quæ Mercurius eloquentiæ Deus centum Argi oculos canendo sopisse fingitur: quos deinde Junonem pavonis caudæ interuisse Poetæ commiscuntur. (f) Hoc symbolo allusum ad notissimam fabulam Iasonis, qui, sopito pervigili, à quo id custodiebatur, dracone, vellus aureum è Colchis asportavit.

Ejusdem.

Ejusdem.

9. *Virtus difficillima quæque pervincit.* Malus aurea pomis onusta: juxta duæ columnæ ad freti ostium hinc inde collocatæ. L. PERVIGILES VIRTUS EXCVBIAS SVPERAT (g).

Ejusdem.

10. *Trahit sua quemque voluptas.* Pixis nautica, supra quam in cælo una major, & tres minores stellæ micantes cernuntur. L. SA VERTV M' ATIRE, h. e. Virtus ejus me attrahit (h).

Tab. CLXXX.

Ejusdem.

11. *Major in adversis virtuti gloria crescit.* Surculus, five ramus unius arboris alteri insitus, loris ad arcendum frigus succumque ad se fortiùs derivandum constrictus. L. PER VINCVLA CRESCET.

Ejusdem.

12. *Virtus adversis non deprimitur.* Palma arbor, quæ pondere ramis suis imposito sursum niti creditur. L. PONDERIBVS VIRTVS INNATA RESISTET.

Ejusdem.

13. *Volente Deo alta quæque ruunt.* Duæ falces, altera ædificium Regium, altera proceram arborem quasi recituræ. L. VT SVPERIS VISVM.

Ejusdem.

14. *Virtus adversis probata magis enitescit.* Cha-

(g) Eadem ferè hujus quæ prioris symboli sententia: in hoc enim ad celebratissimum illum respicitur Hercules laborem, quo ille mala aurea in Hesperidum hortis nascentia, interempto priùs pervigili dracone qui ea servabat, abstulisse à Poëtis fingitur. Rem autem clariùs illustrent binæ illæ columnæ, quas Hercules, orbem ab oriente ad occidentem visitor pervagatus, ad fretum Gaditanum, tanquam in ultimo telluris illic limite, posuisse dicitur. (h) Hoc symbolo testari videtur Maria se Dei rerumque celestium amore duci, ut acus nautica vi è magnete im-

mæmelum planta, quæ calcata altius assurgit, uberioresque fructus edit. L. FRVCTVS CALCATA DAT AMPLOS.

Ejusdem.

15. *Ignavi virorum fortium calamitatus illudunt.* Lepores leoni reti illigato insultantes. L. ET LEPORES DEVICTO INSULTANT LEONE.

Ejusdem.

16. *Fortunatos honores & divitiæ comitantur.* Honos & divitiæ sub Dearum forma representatæ summæ volubilis rotæ parti insistentes, hæc sinistrâ cornucopiæ, illa dextrâ lanceam tenentes depictæ. L. FORTVNÆ COMITES.

Ejusdem.

17. *Versat Fortuna rerum vices.* Tropæum ex corona, galero, mitra, &c. arboris truncato impositum: infrâ femina lugubri veste induta sedens, vel arboris ramulum, vel gladiolum falcatum, aut aliud nescio quid, unâ cum larva duobusque, uti videtur, libellis, digito monstrans, & dextro quasi pede proculcans. L. VT CASVS DEDIRIT (i).

Ejusdem.

18. *Quosdam in ipso rerum prosperarum cursu vel mors intercipit, vel mutata fortuna de felicitatis culmine dejicit.* Sol Eclipsin patiens. L. MEDIO OCCIDIT DIE (k).

pressâ ad septentrionem se convertit. In hoc autem lemma memorabile est illud, quod literis transpositis anagramma continet vocum MARIE STEWART. (i) Ex sculporis errore, pro DEDERIT. (k) Plerisque his symbolis (quæ ægritudinis suæ levandæ gratiâ, dum artissimâ per multos annos apud Anglos custodiâ premeretur, nobilissima Regina Maria confinxit) suam in adversis animi fortitudinem, fiduciam in Deo, liberationis spem, aliosque ejusmodi affectus indicare voluit.

Propri-

**Propriorum Nominum & Cognominum in Diploma-
tibus memoratorum I N D E X locupletissimus; cum
breui præcipuarum Familiarum iisdem nunc cognomi-
nibus utentium expositione.**

A.

A BIRBROTHOK, *Cænobium in Anglia, ejus
Abbas Bernardus*, Tab. 45 & 47. Vid. *Bernardus*.

Abiridonensis Episcopus, Gilbertus, Tab. 60 & 62. Vid. *Gilbertus*.

Abirithy (Willelmus de) 51. * Clarissima hæc familia cognomen cepit de oppido & terra de Abernethy in præfectura Perthenſi tempore Regis Gulielmi. Ab hac stirpe orti Orme, Hugo, Laurentius, Alexander & hic Willelmus, Domini de Abernethy, ad tempora usque Rob. I. Principatum deinde in hac familia tenuerunt, qui primum Domini Abernethii de Rothermay, postea Domini Abernethii de Salton erant nominati: quorum ultimo Alexandro absque liberis moriente anno 1669, honorem Domini de Salton accepit sororis ipsius filius Alexander Fraſer de Philorth, cujus pronepos Alexander nunc Dominus de Salton.

Ace (Magister) de Soletroe 75. * Hic videtur fuisse Magister live Præfectus xenodochii de Soultrey in confinibus Lothianæ & Marcie olim sita.

Aceard, 4. viri nunc ignoti nomen.

Acellinus Archidiaconus, 24. V. *Ascelinus*.

Aculphus, 24. ignotus.

Ada 24 & [25.] Filia Willelmi ejus nominis II. Comitissæ Warenne in Anglia ex Elizabetha uxore filia Hugonis cognomento Magni Comitissæ Veromanduenſis in Gallia: nupsit Henrico Comiti Northumbrie filio Davidis I. R. Scottorum anno 1139, cui peperit Malcolmum IV. & Willelmum, RR. Scot. &c. obiit verò anno 1178.

Adam Episc. Brechinensis, 53.

Adam filius Alden, 71 b.

Adam filius Cospatricii, 71 b.

Adam filius Uthredi, 79.

Adam frater Andreae Archidiaconi 71 b.

Arnaldus, al. *Ernaldus*, *Ernoldus* & *Arnaldus*, *Abbas de Kelcho*, 24. * Hic Herberto Abbati successit anno 1147: deinde ad Episcopatum S. Andreae anno 1160 erectus, moritur Id. Sept. 1162; Tab. 22, 100.

Alanus Dominus de Galweia, Constabularius Scotiae, filius Rollandi, nepos Uthredi, pronepos Fergusii, qui primus in hac familia memoratur, 32. * Hic Alanus obiit an. 1234. ex ejus autem nuptiis cum Margareta filia natu maxima Davidis Huntingtonii genita est Dornagilla sive Derwegilda mater Joannis Ballioli R. Scot.

Alanus pater Walteri Dapiferi Scotiae, 12. obiit circa annum 1152. Ab hoc originem ducit Regia Stuartorum familia. V. *Walterus*.

Alanus filius Walteri, nepos Alani, de quo supra, *Dapifer Scotiae*, 77. obiit anno 1204.

Alanus filius Elri, 75 a.

Alanus filius Hugonis, 39.

Aldan frater Cospatricii, 71 a.

Aldan pater Willelmi, 75 b.

Aldanus, al. *Alden*, *Dapifer*, 71 & 73.

Alexander I. R. Scottorum, 8, 24, 69 b. 71 a.

Alexander II. R. Scot. 30 & 32.

Alexander III. R. Scot. 36.

Alexander Senescallus Scotiae, Walteri F. Alani N. 36. obiit circa annum 1284. * Senescallus idem qui olim *Dapifer*, postea *Steward* dictus; unde & amplissimæ huic familiae cognomen.

Alexander filius Cospatricii, 81.

Alexander Vicecomes de Strivelin, 28.

Alfwinus primus Abbas Cænobii S. Crucis, vulgò Holyrood-house, à Davide I. fundati, 24. * Hic curæ cænobii renuntiavit anno 1150, & postea anno 1155 obiit.

Alfric, 4. idem fortè qui

Alfricus pincerna, 6 b.

Algarus presbyter, 6 b. idem fortè qui postea

Algarus Prior Ecclesie S. Cuthberti de Dunelmia, 8 b. c. & 10 b.

Aluredus Abbas de Strevelin, al. *Cambuskenneth*, 24.

Amfredus, secundus *Abbas de Neobottle* vulgò *Newbottle*, 24. qui obiit 14 kal. Sep. 1179.

Andreae (Sancti) Episcopi — *Robertus*, 12, 16 a. & b. & 24, 100: natione Anglus, primò canonicus S. Otwaldi de Nostellis in agro Eboracensi, deinde anno 1115, Prior cænobii Sconensis, postea anno 1124 Episcopus S. Andreae electus, consecratus anno 1127; obiit anno 1159. — *Ernaldus*, 22. V. *Ernaldus* — *Rogerus*, 28, 100. Hic Rogerus, de Bellomonte [Beaumont] cognominatus, filius fuit Comitissæ Leicestræ in Anglia, & Willelmi R. cognatus, à quo primum Cancellarius Scotiae circa an. 1178, deinde Episcopus S. Andreae constitutus, anno 1189. obiit Non. Jul. 1202. — *Willelmus*, 53. de *Laundels* cognominatus, ex antiqua in Marcia familia oriundus, primò Rector ecclesie de Kynkel, deinde Episcopus S. Andreae factus an. 1341. obiit autem an. 1385. — *Walterus*, 56 & 60. V. *Walterus* — *Ricardus*, 100. primò Capellanus R. Malcolm IV. postea Episcopus S. Andreae ab anno 1163, ad an. 1178, quo obiit.

Andreae (S.) Prior Robertus, natione Anglus, frater uterinus, vel (ut alii volunt) patruelis Roberti ejus loci Episcopi, à quo ad hoc cænobium regendum ex Anglia accersitus fuit anno 1140. obiit verò an. 1162.

Andreae (S.) Archidiaconus, Matthæus, 24.

Andreae (S.) Canonici, 12.

Andreas Archidiaconus, 71 b. qui in aliis chartis Archidiaconus Laodoniæ nuncupatur.

Andreas Episcopus Katenensis, al. *Cathania* vulgò *Caithness*, 12 & [25.] frequens testis in chartis R. R. Davidis I. Malcolm IV. & Gulielmi. Interfuit concilio Northamptonensi anno 1176. & 30 Decem. 1184 decessit.

Andreas de Moravia Episcopus Moraviensis, 34. * Is Bricio Episcopo successit anno 1222, obiitque an. 1242.

Andreas (Magister) 24. idem qui postea *Andreas Archidiaconus*, q. vid.

Andreas Sacerdos, 75 b.

Anglicus (Henricus) 77.

Anglicus (Ricardus) 14.

Anglicus (Thomas) 81. * Hos Anglico genere oriundos cognomen ostendit: unde D. Joannes Inglis de Cramond Baronettus, aliæque nonnullæ ejusdem apud nos cognominis familiae originem trahere videntur.

Angus, al. *Anagus* & *Anegus* (Comes de) *Gillebride*, 24. *Margareta Comitissa*, 56. * Antiquissima hæc familia originem habuisse existimatur tempore Malcolm III. In ea Comites hoc ordine recensentur, Gillebride sive Gilbertus, Gilchristus, Duncanus & Malcolmus, quo postremo sine liberis obeunte, ea dignitas ad Gilbertum de Umfravilla genere Anglum, qui Mathildem Malcolmii amitam anno 1243. uxorem duxerat, devenit: quâ tamen ejus filius Gilbertus ob ipsius in partes Balliolanas studium a Bruffianis erat exutus.

Nec multo post eo honore auctus est Johannes Stewart de Bonkle, Roberti II. Regis frater patruelis. Transiit deinde is titulus per heredem femellam ad Georgium Gulielmi primi Comitis Duglassiæ filium natum tertium, cujus longâ avorum serie heres est Archibaldus nunc Dux Duglassiæ, Comes Angusiæ, &c.

Anicia de Lancaſter, uxor *Ricardi de Morevill* Constabularii Scotiæ, 75 b. quæ obiit anno 1191.

Archibaldus Comes de Douglas, prius Dominus de Galweia, qui fratri Jacobo in prælio ad Otterburnum anno 1388. cæso in eum Comitatum successit, 56. * Primus autem Duglassiæ Comes erat Gulielmus hujus Archibaldi pater; ultimus verò Jacobus, qui in cœnobio Lindorensi anno 1488. diem supremum clausit.

Ardene (Osbertus de) 14.

Ardrossan (Fergusius de) 51. qui sæpe memoratur in tomo 2. Fœder. Angl.

Ardrossan (Godfredus de) 79. * Hi cognomen sibi sumperunt à prædio suo de Ardrossan ad mare occidentale, in regione Cuninghamia, quæ pars est præfecturæ Aërensis, sito: quod jampridem jure connubiali ad familiam Mongomeriam de Eglinton transiit. Hujus autem quod sciam cognominis nullus jam apud nos existat.

Arthurus (Magister) 24.

Arundel (Godefridus de) [25.] * Hic Anglus, atque ex antiquissima Arundelorum familia ortus videtur.

Ascelinus Archidiaconus, 14. idem qui *Acelinus* 24. * Is anno 1139. nuncupatur Archidiaconus Glasguensis in chartis Cellæ de Coldingham Dunelmi asservatis.

Afinis (Nicolaus de) 39.

Avenel (Robertus de) 24. & [25.] Dominus regiunculæ de Eskdale, quam maxima ex parte Monachis de Melrois concessit. Regnante Wilhelmo fuit Justitiarius (ut vocant) Laodoniæ, obiitque viii. Id. Martii, an. 1185.

Avenel (Rogerus) 30. Roberti F. Dominus de Abercorn in Lothiana occidentali, ex qua Baronia celdram quam vocant frumenti annuatim Monialibus de Manuel contulit. Obiit autem anno 1243. * Hoc cognomen, licet olim apud nos satis frequens, injuriâ temporis penitus intercidit.

B.

B *Aillol* (H.) 34. V. *Balliol*.

Baldewin pater Waldui, 73.

Balliol & de Balliolo (Johannes) *Rex Scottorum*, 41, 43.

* Hic stirpe Normannicâ ortus. Ex ea ejus abavus Guido Wilhelmum Rufum in Angliam est comitatus, pater autem erat Johannes, multarum terrarum, non in Scotia modò, sed & Anglia & Francia Dominus; mater verò Derwegildis Alani Gallovidiani filia & heres, Davidique Huntingtonii (qui frater erat Gulielmi R. Scot.) ex Margareta filia natu maxima nepotis. Unde inter ipsum & Robertum Bruffium Annandæ Regulum de regno orta controversia est.

Balliol (Edwardus) *Johannis F.* qui regnum Scotiæ invasit, 41 & 55.

Balmurinach, nunc *Balmerino*, canobii in *Fifa Abbas* — 64.

Balvani, nunc *Balveny* (*Jacobus Douglas de*) 64. qui postea Comes Duglassiæ Beatricem filiam Roberti Ducis Albanæ uxorem duxit, quam ob causam à Murdaco Gubernatore in hoc diplomate frater appellatur.

Basington (Will. de) 39.

Bebbanburch (Ligulf de) 6 b. V. *Bebbenburch* in Indice locorum.

Bele (Patricius de Dunbar de) 64. Dominus de Bele in Lothiana orientali, à Fordono in Scotchronico memoratus.

Bernardus Abbas de Aberbrothock Cancellarius Scotiæ 45, 47. * Hujus cognomen erat de Lintoun: huic autem cœnobio præfuit ab anno 1303, ad an. quo obiit 1327.

Berkelay (David de) 47.

Berkeley (Hugo de) *Justitiarius Laodoniæ*, 36.

Berkeley (Walterus de) *Camerarius Scotiæ* 77. Dominus Rubei castri in Angusia. Nicolao Scotiæ Camerario mortuo successit anno 1171, ipseque multos post annos eo magistratu functus occubuit, relicta unicâ filia, quæ Ingelramo de Balliolo Anglo erat elocata.

Berkelai (Wilhelmus de) *Camerarius Scot.* 26. * Hæc familia (quæ origine Anglica est) primum in Scotiam venit regnante apud nos Gulielmo, circa an. 1174. Ea varias ex se propagines emisit, quarum præcipuæ sunt *Berkelii* sive *Barclai* de Towie, de Gartley seu Grantelie, de Cullerny, de Matheris, nunc de Urie, de Touch, de Johnston, de Balmakeuan, &c. è quibus plerique adhuc supersunt.

Bigare (Malcolmus Fleming de) 62. V. *Fleming*.

Boill (Ricardus de) *Dominus del Calburne* 79. à quo rectâ serie ortus David Boyle nunc Comes de Glasgow, Dominus de Kelburn.

Bonde, pater *Edmundi*, 75 a. à servili conditione nomen adeptus.

Borthwike (Georg. de) *Archidiaconus Glasguensis* 64. * Antiquissima erat Borthwicum familia, in qua primas tenebant Domini sive Reguli de Borthwick, quorum genus sub initia Caroli II. defecit. Ex ea autem ortum traxerunt Borthwici de Cruixton, Stow, May-shiel, &c.

Boyde (Robertus) *Miles* 49. * Ex antiqua hac in præfectura Aërensi gente præcipuè memorandi sunt qui olim Domini de Boyd, postea Comites de Kilmarnock, quem honorem nunc gerit Gulielmus familiaris princeps.

Brechin (Leod. de) 16 b.

Brechin (David Dominus de) 51. * Primus hoc cognomen adeptus est Henricus Davidis Huntingtonii fratris R. Gulielmi filius nothus: cujus pronepos David in hac charta memoratus perduellionis crimine condemnatus ac capite plexus anno 1321. Ex ejus filia Margareta orti Comites de Panmure, qui titulum idcirco Domini de Brechin aliis suis honoribus adjiciunt.

Brechinensis Episcopus, Adam 53. Walterus 62. V. *Walterus*.

Brus (Robertus) 14. * Hic est ille Robertus Bruffius [*Bruce*] qui stirpe Normannicâ vel Anglicâ ortus in Scotiam venit, regnante Davide I. cujusque filius idem Robertus Isabellam Davidis Huntingtonii filiam uxorem accepit, ex eaque genuit Robertum Annandæ Regulum, qui cum Joanne Balliolo de regno contendit, avusque erat inclyti Roberti I. qui id obtinuit anno 1306. Hujus cognominis multæ apud nos, nonnullæque in Anglia illustres familiæ adhuc supersunt.

Brus (Will.) 28. ex eadem Bruffiorum familia.

Buchan (Will. Cumin Comes de) 34. V. *Cumin*.

Buchan (Johannes Stewart Comes de) *filius Roberti Gubernatoris Scot.* 62. postea Scottorum in Gallia Dux, in prælio Vernoliensi anno 1424. cæsus.

Buth pater cujusdam *Howen*, 75 a.

Buxan, idem quod *Buchan*.

Byset (Walterus) 30. * Hic anno 1233. Adam forem Alani Domini Gallovidiæ Scotiæ Constabularii uxorem duxit: postea verò cædis Patricii Comitis Atholiæ suspectus, primo in Angliam, deinde in Hiberniam exulatum abiit. — Hoc cognomen ex Anglia ad nos traductum: ex quo olim familia Bizetorum de Lovat, Upsetlington, &c. nunc de Lesindrum sola superest.

C.

C *Alderwood* (Robertus Maxwell de) 62. V. *Maxwell*.

Cambel (Colinus) *Miles*, *Nigelli F.* 47.

Cambel (Douenaldus) 51. Dominus Rubei-castri in Angusia, familiæ Comitum de Lowdon conditor.

Cambel (Duncanus) *Miles*, 79.

Cambel (Nigellus) 47. * Ex antiquissima hac gente Cambellorum (*Campbell* nunc dicimus) multæ illustres apud nos florent familiæ; in quibus post Joannem Ducem Argatheliæ illius principem, eminent Comites de

de Bradalbin, Lowdon & Ila: item Cambelli de Auchinbreck, Ardkinlaff, Aberuchil, &c. Baronetti; & Comarchi de Mamore, Lochnell, Calder, Lawers, Monzie, Stracharr, Blythfwood, Stonefield, Succoth, &c.

Cambrun (Johan. de) 51. * Ab hoc antiquo cognomine, quod olim apud nos frequens erat, genus ducere videntur qui hodie Cameroni vocantur, quorum princeps Donaldus Cameron de Loch-ioll multa latifundia in Lochabria possidet.

Cambuskenneth (Abbas de) 64. unus *Legatorum Murdaci Gubernatoris* anno 1423. Ejus nomen erat Patricius Callender, qui Willelmo de Blakeburn succedens in registro ejus cœnobii sæpe memoratur ab anno 1400 usque ad an. 1433.

Carpentarius (Will.) [25.]

Carrick (Johannes Comes de) 56. Idem qui postea mutato nomine Robertus III. R.

Carrick (David Comes de) *Dux Rothesaie*, primogenitus filius Roberti III. 60.

Cathania & *Orcadia* Comes, Magnus, 51. * Primus in nostrorum scriptis memoratus Cathaniae (*Caithness*) Comes erat Haroldus; quo ob rebellionem adversus R. Gulielmum cæso, collatus est ab Alexandro II. is honos in Magnum Gillebridi Comitis Angulæ filium, cujus vel filius, vel nepos erat Magnus hac charta nominatus; ejusque sobole deficiente eam dignitatem accepit.

Cathania Comes & Comes palatinus de Stratberne (David) 58. * Hic erat filius Roberti II. ex secundis illius cum Euphemia Rossia nuptiis natus maximus. At deficiente ex eo stirpe mascula, Comitis Cathaniae dignitate auctus erat Gulielmus Sinclairus Orcadum Comes, circa annum 1456, qui eam concessit alteri ex suis filiis, à quo recta serie ortus Alexander nunc Cathaniae Comes.

Cathania Episcopus, V. *Katenensis*.

Cementarius (Hugo) 77.

Che (Reginaldus Ie) 51. * Illustris erat hoc cognomine (vulgo *Cheyne* vel *Chein*) familia, in qua primas tenebat hic Reginaldus Dominus de Innerugie, unde & multæ aliæ derivatæ, de Eslemont, de Straloch, Duffus, Arnage, &c. sed quæ omnes deficiente prole mascula in alias transiit.

Cisterciensis ordo, 34.

Clephan (Alanus de) 81. * Hujus cognominis antiqua familia de Carllogie in præfectura Fifensi etiamnum existat.

Cnut Carleolensis, 6 b.

Colbanus, 10 a. Monachus vel presbyter, uti videtur.

Congalton (Robertus de) 75. * Ex hac gente est Carolus Congalton de eodem in Lothiana orientali.

Copland (Will. de) 75. * Cognomen origine Anglicum, à Baronia de Copland in præfectura Cumbriensi assumptum, unde ortum habuit Joannes Copland, qui Davidem nostrum II. in prælio Dunelmensi captivum abduxit. Existat ex hac familia Will. Copland de Collifton in præfectura de Dumfries.

Corbet (Walterus) 24. Dominus de Mackerston in Tevotia. Hic ex stirpe Normannica ortus, ac filius, ut videtur, Roberti Corbet, cujus in chartis Davidis I. mentio fit, unicam post se filiam reliquit Christianam, quæ nupta erat Willelmo filio Patricii Comitis de Dunbar, obiitque anno 1241. — Hujus cognominis in Anglia adhuc existant familiæ de Stoke & de Leighton, Baronetti, &c. apud nos olim de Fogo, de Arbol, &c. nunc de Hardgray & de Towcorie solæ superstant.

Cormanac (Henricus de) 32. * Hic à vico cum ecclesia parochiali de Carmannock, prope Glasgum in præfectura Lanarcensi sito, cognomen sibi sumpsisse videtur: cujus tamen nulli, quod sciam, jam restant.

Corstorphlyn (Johan. Forstare de) V. Forstare.

Cospatricius Comes 14. qui obiit circa annum 1147. Is erat filius Cospatricii Comitis Northumbriæ, ipse à Davide I. Comes Dunbarre creatus, à quo multæ clarissimæ eo cognomine in Scotiæ familiæ (inter quos

eminebant per multa secula Comites Dunbarre & Marciæ) sunt prognatæ. Ab hoc etiam originem ducit familia Dominorum & Comitum de Hume, cum sua latè fusa propagine. Inter Dunbarios autem principatum nunc tenere agnoscitur Jacobus Dunbar de Westfield, nuper Vicecomes sive præfectus Juridicus Moraviæ.

Cospatricius, 10 a. * Is idem videtur qui Cospatricius Comes supra dictus: ut &

Cospatricius frater Delfini, 71 a.

Cospatricius Comes Dunbarre secundus, prioris *Cospatricii* filius, 71 b. * obiit anno 1166.

Cospatricius filius Willelmi, 71 a.

Cospatricius filius Erin, ibid.

Crassus (Rogerus) 75 a.

Crauford (Hugo de) *Dominus de Lowdon*, 32. cujus nepos erat Reginaldus de Crauford, quo, relicta unica filiâ Sufannâ (quam uxorem duxit Donaldus Cambel de Redcastle) extincto, illius hereditas ad eam transiit familiam: unde genus ducit, qui nunc Joannes Campbel Comes de Lowdon, in præfectura de Air. In Craufordorum verò gente nunc primas tenet Vicecomes de Garnock, ut Craufordus de Jordanhill de Cartsburn, aliosque præteream.

Crossbi (Johannes de) 39. * Hoc cognomen Anglicum videtur, nunc Crosby.

Crucis (Sanctæ) *Vid. Sanctæ Crucis*.

Cumin (Ricardus) 24, 26. * Vir magnæ potentiae & auctoritatis regnante Malcolm IV. Justitiarius Scotiæ à Rege Gulielmo creatus, pater fuit Willelmi Cumin Justitiarii Scotiæ & postea jure uxoris Comitis de Buchan.

Cumin (Walterus) *Dominus de Roualeyn*, 79.

Cumin (Walterus) Comes de Meneteth 30. * Is Mauritio Comiti, quo juris titulo non constat, circa annum 1230 successit; postea ab uxore Angla veneno extinctus interiit anno 1258.

Cumin (Willelmus) *Cancellarius Scotiæ*, 14, 16 a. Ad hoc munus obeundum ante annum 1140. à R. Davide I. electus; postea à Mathilde Imperatrice, invito tamen capitulo, anno 1142. Episcopatu Dunelmensi præfuit, cujus ecclesiæ possessiones aliquamdiu vi occupavit: anno verò 1145, poenitentia ductus, episcopatu relicto in patriam rediit: ubi circa annum 1148 fatis concessit.

Cumin (Willelmus) Comes de Buchan, 28, 34. V. *Buchan*. * Potentissima hæc olim erat, & in multas propages diffusa gens. Eo enim cognomine dicuntur fuisse Alexandri nostri III. tempore (præter 30 Equites multorum agrorum possessores) tres Comites, Buchaniae sciz. Taichia [Menteth] & Atholia, & unus Regulus, viz. Badenachæ. Sed tota ferè hæc stirps ob pertinacissimum suum in partes Balliolanas studium à Brussianis excisa. Superfunt tamen nonnulli haud obscuro genere hujus cognominis viri, ut Cumini de Altyr, de Coulter, de Auchry, &c.

Cuthbertus (Sanctus) Dunelmia & aliarum ecclesiarum patronus, 4, 6, 8, 69, 71.

D.

Dalketh (Jacobus de Douglas, Dominus de) V. Douglas.

David Comes de Huntington, filius natus minimus Malcolm III. 8, c. 10 a. b. postea.

David I. Rex Scottorum, 12, 14, 16, 18, 24. [25] 69 b. 71 a.

David II. Rex Scottorum, 53.

David Comes de Huntington, Davidis I. nepos, frater Regum Malcolm IV. & Gulielmi, proavus Johannis Ballioli R. abavus Roberti I. R. 24, 39. — Anno 1190, uxorem duxit Matildem filiam Hugonis Comitis Cestriæ, ex qua Johannem Huntingtoniæ & Cestriæ Comitem, & tres filias suscepit. Obiit autem apud Jerdley in Anglia anno 1219.

David *Dux Rothesaie*, primogenitus Roberti III. Comes de Carrick & Senescallus Scotiæ, 60.

David

David Comes Palatinus de Stratberne, & Comes Cantaniae, filius Robe ti II. ex secunda uxore primus, 58.

Dionysius Canonicus de Scon, 16 a. postea Prior de Scon, 16 b. factus, post mortem Nicolai Prioris anno 1140.

Dodinus, Doding, 24. Ab eo villa de Dodingston prope Edinburgum, quam possidebat, nomen, posteri verò cognomen acceperunt. Ex quo antiqua familia Doddingstoniorum de Santfurd in provincia Fifensi adhuc superest.

Douglas (Archibaldus) Comes de Douglas, Regulus Galwidiae, frater Jacobi, ac filius Gulielmi, Comitum de Douglas, 60.

Douglas (Jacobus de) 45, 49, 51, fortissimus Scottorum adversus Anglos sub Roberto I. dux, à Saracenis in Hispania ex insidiis interemptus anno 1330.

Douglas (Jacobus de) de Balvany, 64. * Hic Beatricem filiam Roberti Ducis Albaniae uxorem duxit: ab Jacobo I. titulo Comitum de Evandale insignitus, fratris sui filio in Comitatu Duglassiae successit anno 1441.

Douglas (Jacobus) de Dalketh Miles, 56. Dominus de Dalketh, 60. * Ab hoc genus duxere, qui postea Comites de Morton: quorum quarto Jacobo, Scotiae sub Jacobo VI. Prorege, absque prole extincto, is honos delatus est Gulielmo Douglas de Lochlevin ex eodem stemmate orto, è cuius posteris est Jacobus Douglas, nunc Comes de Morton.

Douglas (Will.) de Drumlangrig, 66. * Hic filius erat Jacobi, nepos Gulielmi, Comitum de Douglas: à quo recta serie propagati qui primum Vicecomites, postea Comites ac Duces de Queensberry; quibus honoribus nunc fruitur Carolus Dux tertius.

Drip (Gillebertus de) 75 a.

Drumlangrig (Will. Douglas de) V. Douglas.

Dun pater Willelmi, 71 a.

Dunbar (Comes de) Cospatrius, 14. alter Cospatrius, 24, 71, b. Walduus sive Waldevus 73, Patricius 28, 30. alter Patricius prioris F. 36. Patricius proximi Patricii N. qui & Marciae Comes est appellatus, 51. Patricius Comes Marciae & Moraviae proximè memorati vel F. vel N. 53. Georgius Georgii F. Patricii N. ob patris sui rebellionem dignitate & praeiis ab Jacobo I. multatus, 64.

Dunbar (Patricius de) de Bele, Miles, 64. V. Bele.

Duncanus vel Dunecanus II. Rex Scottorum, 4.

Duncanus vel Dunecanus Comes de Fife, 16 b. * Hic primus fuit huius nominis eo titulo Comes, qui patri Gillinichel Comiti successit anno 1139. obiit autem anno 1154.

Duncanus Duncani F. Comes de Fife, 24, 26, 28. pater Malcolmi Comitum, Justiciarius Scotiae sub R. Gulielmo, cœnobiiq. Monialium de Northberwick fundator: obiit anno 1204. * Verustissimæ huius familiae princeps ac conditor fuit Macduffus Thanus Fife, qui primus illius provinciae Comes creatus dicitur à Milcolumbo III.

Dunde (Radulphus de) Miles, 49.

Dunelmæ Prior Algarus. V. Algarus.

Dunfermelyn, Abbas Galfridus, 16 a & b: Anglus natione, Cantuariæ Prior, qui primus in hoc cœnobio Abbatis munus suscepit anno 1128. obiit autem anno 1153.

Abbas Gaufridus, 24. Anglus itidem natione, superioris Galfridi ex fratre nepos, cui successit fuit anno 1153. ipse verò decessit anno 1178.

Dunfermelyn, Prior Rogerus 16 b.

Dunkeldensis Episcopus, Gregorius, 16 b. 24. obiit anno 1169. Johannes cognomento Scotus, 28, obiit anno 1203. Galfridus 30. V. Galfridus. Johannes 53.

Durandus Vic. i. e. Vicecomes, 16 b.

E.

E *Adgarus vel Edgarus, Rex Scottorum, 4, 6, 8 a. c.* 10 a. b. 14, 18 a. 69, a. b. 71, a.

Earnulf, 4.

Edinburg. V. Osbertus & Johannes.

Edrington (Robertus de Lawedre de) Miles 64. V. Lawedre.

Edmundus filius Bonde, 75 a.

Edulfus filius Normer, 14.

Edwardus Balliol, Johannis F. postea Rex Scottorum, 41.

Edwardus Cunestabulus, i. e. Constabularius, 16 b.

Edwardus (Sanctus) Martyr, Rex Angliæ, 34.

Eggremunt (Will. de) [25] unus, ut videtur, ex subditis suis Anglicis Malcolmi IV. qui à villa & arce de Eggremont in præfectura Cumbriensi sibi cognomen assumpsit.

Eilaf filius Cospatrii, 14.

Eilaf pater Orm, 14.

Elizabeth uxor Georgii Lesley Militis, neptis Roberti III. R. 60.

Elizabeth [Stewart] filia Roberti Ducis Albaniae gubernatoris, sponsa Malcolmi Fleming Domini de Biggar, 62.

Elri pater Alani, 75 a.

Engelramus seu Ingelramus Episcopus Glasguensis & Cancellarius Scotiae, 20. * Is frater erat Eliæ Domini de Dunfyre in præfectura Lanarcensi, cujus cognomen de Newbigging fuisse dicitur. Fuit autem primò Archidiaconus Glasguensis; deinde Cancellarius Scotiae à Davide I. factus; ac demum Herberto in Episcopatu Glasguensi successor constitutus anno 1164. quo in munere obiit anno 1174.

Ermegarda, Emergarda & Ermengardis, 34. Regina Scottorum, filia Comitum de Bellomonte; uxor data Gulielmo R. anno 1186, cui Alexandrum II. in regno successorem peperit, fatoque suo est functa III. Idus Feb. anno 1233.

Ernaldus, 71.

Ernaldus, qui & Arnaldus, Episcopus S. Andreae, 22. Ejus sigillum exhibetur tab. 100. obiit autem anno 1162. V. Arnaldus.

Ernoldus, 24.

Erskyne (Robertus de) Miles, 53.

Erskyne (Thomas de) Miles, 56. Roberti F. * Ex vetusta hac familia (in qua Comes Marriae nunc principatum tenet) haud paucae propagines emissae; ut Comites de Buchan & de Kelly; Comarchi de Dun, Pitodrie, Alva, Cambo, Balgouny, Kirkbuddo, &c.

Essebi (David de) 39.

Essebi (Willelmus de) 39. nunc *Asby*: cognomen Anglicum, à prædio ejusdem nominis in agro Northamptonensi deductum, ex quo ortus Robertus filius Philippi de Essebi, qui cœnobium Monialium ordinis S. Benedicti apud Catesby in eadem provincia instituit.

Estimundus Eleemosinarius, 14.

Ethelredus Clericus Rollandi Constabularii, 81.

Euphemia Rossia, Hugonis Comitum Rossiae filia, Regina Scottorum, primum Joanni Randolpho Thomæ F. Comiti Moraviae, deinde Roberto Senescallo Comiti Stratherniae, postea Regi Scottorum eo nomine II. nupta, 58.

F.

F *Achnes (Normannus de) 75 a.* * Faehnes, Fauchnes, nunc Fannes vel Fanns, prædium in Marcia situm, unde huic Normanno ejusdem possessori, cujus posteris ad tempora usque Roberti I. perdurârunt, cognomen inditum.

Fenton (Johannes de) Dominus de eodem, vel, ut alii volunt, Dominus de Beaufort. Deficiente ex hac stirpe prole masculâ, Fentonorum prædia ad Fraserios de Lovat per heredem femellam sunt translata.

Fergus, Dominus de Galweia, pater Uchtredi 24. * Hic anno 1160, habitum canonici regularis in cœnobio S. Crucis suscepit, ubi & paulò post obiit. V. Alanus de Galweia.

Feronis (Robertus) [25].

Ferteth, Comes de Stratberne, 24. qui obiit anno 1171.

* Hic titulus Comitum de Stratberne inter Scotticos antiquissimus, atque à Malcolmo III. institutus existimatur. Eum certè gessisse invenimus tempore Alexandri I. Malisium vel Mallus, atque post eum hunc

hunc Fertethum: in qua familia deinde permanſit ad Davidis II. ætatem, quā Mauritius Moravius de Drumfergorth, ac deinde Robertus Senefcallus, poſtea Scottorum Rex, eum honorem eſt adeptus. Hunc demum idem Rex conceſſit filio ſuo Davidi, quo ſine herede maſculo obeunte, Jacobus I. patrimonio ſuo Regio eum Comitatum adjecit.

Fife, Fif & Fyfe, Comes, Duncanus, 16 b. *Duncanus* ejus filius, 24, 26, 28. *Robertus*, qui & *Dux Albanie* & *Comes de Menteth*, 56, 60, 62.

Filaves ſiue (Uhtred) i. e. *Uchtred filius Filaves*, 6 b. *Finemund* (Willelmus) 24.

Fleming (Malcolmus de) *de Bigare*, 62. * Hic Elizabetham Stuartam Roberti Ducis Albanie filiam uxorem accepit; poſtea verò propter nimium in Duglaſſios, tunc temporis res novas molientes, ſtadium, anno 1441 extremo ſupplicio eſt affectus.

Fleming (Malcolmus) *Dominus de eodem*, 68. F. Joannis Domini Fleming Scotie Camerarii, quo anno 1524 mortuo, ipſe ab Jacobo V. cujus ſororem notham Janetam nomine uxorem duxerat, magnus Scotie Camerarius conſtitutus, in prælio Pinkienſi anno 1547 cæſus interiit.

Fleming (Jacobus) *Dominus de eodem*, *Malcolmi F.* ibid. * Hic a Regina Maria munus ſummi Scotie Camerarii anno 1553. obtinuit, fatiſ verò Lutetie anno 1558 conceſſit.

Fleming (Joannes) *Dominus de eod. Jacobi frater*, ibid. cui ſine prole maſcula deſuncto ſucceſſit, ac munus quoque ſummi Scotie Camerarii ab anno 1565. uſque ad mortem anno 1572. maxima cum laude geſſit. * Hæc familia originem ex *Flandria* (quod nomen indicat) traxit: unde qui primi ex ea provincia in Scotiam (quod fuit tempore Davidis I.) venerunt *Flandrenſes* & *Flamangi* ſunt appellati. In ea olim eminebant Barones de Cumbernald & de Biggar, poſtea que Comites de Wigton; quorum ultimo Thomæ ſine herede maſculo deſuncto, ceſſavit per aliquot ſecula hic titulus, donec ex eadem ſtirpe genitus inter proceres relatus eſt Robertus titulo Domini Fleming tempore Jacobi II. e cujus poſteris Joannes Wigtonie Comes ab Jacobo VI. eſt creatus, quo honore nunc gaudet Joannes Fleming ejus pronepos.

Fodanus Episcopus, 4. * Hic idem videtur qui *Fodach* vel *Sfodach* Episcopus S. Andreæ tempore Malcolmi III. à noſtris Scriptoribus memoratur.

Forſtare, nunc *Forreſter* (Johannes) *de Corſtorſyn, Miles*, 62. * Hic gentis ſuæ phylarchus, unde ortus Georgius nunc *Regulus Forreſter*.

Franciſcus, Delphinus, poſtea eo nomine II. *Francorum Rex*, primus *Mariæ Scotæ maritus*, 68.

Fraſer (Simon) poſtea *Viccomes de Peebles*, 36. * Ex gente Fraſerorum (in qua hic Simon potentiâ & militari gloriâ clarus eminebat), multæ illuſtres familie prodiere; e quibus ad procerum dignitatem evectæ *Regulorum de Lovat*, de *Salton* & de *Fraſer*, inter ſe de nominis principatu contendunt: ut taceam alias ſecundi ordinis haud incelebres familias, de *Strichen*, *Belladrum*, *Auchnagairn*, *Phoppachie*, &c. & quæ generis antiquitate nulli cedebat, Fraſeriam de *Dorris* nuper exſtinctam.

Fraſer (Alexander) 51. * prædicti Simonis F. Simonis autem junioris, ab Angliſ anno 1306 contra jus gentium occiſi, frater. Huic Robertus I. ſororem ſuam Mariam, viduam Nigelli Cambel de Loch-aw, uxorem dedit, deinde ſummi Scotie Camerarii munus anno 1325 demandavit. Tandem poſt multa præclare pro patria geſta in pugna Duplinenſi, anno 1332, cæſus occubuit. Ab eo rectâ ſerie ortus Alexander Fraſer nunc *Regulus de Salton*.

Fraſer (Willelmus) *Episcopus S. Andreæ*, Alexandri Fraſer (ut credibile eſt) Camerarii patruus. * Is primò Decanus fuit *Glaſguenſis*, deinde ſummus Scotie

Cancellarius factus, poſtea ad Episcopatum S. Andreæ anno 1279 evectus: in Galliam autem profectus, anno ibi 1297 deceſſit. Ejus ſigilla *tab.* 100 exhibentur.

Frebern (Radulſus de) *de Roſſſve*, [25] * Clara erat hæc olim familia, nunc ad paucos fortunæ injuriâ reducta. Superſunt tamen ex ea viri honeſto loco nati David Freebairn Episcopus Edinburgenſis, ejuſque duo filii Robertus & Jacobus, ille Typographus Regius, hic linguæ Gallicæ Edinburgi Profeſſor; uterque animis moribuſque genere ſuo haud indigni.

Freinei (Ricardus de) 39.

G.

G *Alfridus Abbas de Dunfermelin*, 16 a & b. qui obiit anno 1153. V. *Dunfermelyn*.

Galfridus Clericus R. Alexandri II. 34, idem qui poſtea *Galfridus Episcopus Dunkeldeniſis*, 30. * Is Episcopo Gilberto ſucceſſit anno 1236. ac die S. Cecilie anni 1249, apud Tippermore in præfectura Perthenſi fatiſ conceſſit.

Gakweia, quæ & *Gakwidia*, & *Gallovidia* (Dominus de) *Fergus*, 24. *Uchtredus*, ibid. *Rollandus*, 81, *Alanus*, 32. *Vid.* *Alanus*.

Gakweia (Thomas de) *filius natu ſecundus Rollandi Gallovidiani*, de quo ſuprà, 32. * Hic, uxore ductâ Alani Hoſtiarii (ſive Oſtiarii) Comitiſ de Athole filiâ & herede Iſabellâ, eum Comitatum obtinuit: quæ dignitas poſtea ad Strabolgiſ, deinde ad Stuartos, ac demum ad Moravios tranſiit.

Gakwidie Dominus Archibaldus, 60, qui poſtea fratri Jacobo in Comitatum Duglaſſie ſucceſſit. V. *Douglas*.

Gakweienſes, *Galwenſes*, *Galweyenſes* & *Galwelienſes*, i. e. *homines de Gakweia*, 14, 22, [25] (a).

Gamellus filius Elſwald, 75 b.

Gaufridus Abbas de Dunfermelyn, 24. Is obiit anno 1178. V. *Dunfermelyn*.

Gauterius Cementarius, 24.

Georgius Dunbar Comes Marcie, 64. V. *Dunbar*.

Gerardus miles, 73.

Gernun (Ricardus) 14. * *Gernon*, cognomen Anglicum, vel potiùs Normannicum, cujus primus conditor *Ranulphus* ab arce *Gernon* in Normannia id ſibi aſſumpſit.

Geroldus, 24. * Hujus Geroldi (qui multa latifundia in Tevioria poſſidebat, quique in aliis chartis *Geroldus de Trahaun* cognominatur) nepos, Robertus de Burnevill, ex filia primogenita Matilda, hanc donationem avi ſui poſtea cœnobio Calſonenſi confirmavit.

Giffard (Willelmus) 28. * Vetuſta hæc erat eo cognomine familia, quæ ex Anglia originem traxiſſe creditur tempore Malcolmi III. in qua primas diu tenebant Giffardi de Yeſter, vel, ut alii nominant, Giffard-hall, in Lothiana orientali. Intercidit autem illorum cognomen tempore Roberti III. quo ultimi Joannis Giffardi filia & heres Joanna nupta eſt Gulielmo Hay de Locharret Militi, à quibus rectâ ſerie ortus Joannes nunc Marchio de Tweddale.

Gilbertus Greenlaw, Episcopus Aberdonenſis & Regni Cancellarius, 60, 62. * Obiit an. 1424.

Gill, fortè *Gillebertus filius Merthev*, 16 b.

Gillander filius Ogg, 16 b.

Gillebertus Comes de Stradheren, i. e. *Strathern*, 28. * Hic filius erat Comitiſ Ferteth, quem vide.

Gillebride Comes de Anagus, 24. V. *Angus*.

Gillecriſt de Salvetun, 75 b.

Gillemiſchel filius Bonde, 75 a.

Glaſguenſis Episcopus, Johannes, qui obiit anno 1147.

Herbertus, prius Abbas de Kelcho, 22 & 24, obiit anno 1164. *Matthæus Glenduning*, 56. obiit anno —

Willelmus Larwer, 64. obiit anno 1425.

Glaſſrith (Johannes de) *filius & heres Radulſi de Dunde*, 49.

(a) Multa exſtant diplomata Davidis I. Malcolmi IV. & Willelmi, quæ initio ſic inſcribuntur: — *Omnibus probis hominibus totius terræ ſuæ, Franci. & Angliciſ, Scottiſ & GALWETENſIBUS*, &c. E

quibus verbis perſpicuum eſt *Galweyenſes* diverſum à Scottiſ populum iſſ temporibus habitum fuiſſe. Cæterum hos *Gallovidia* incoas ex reliquiſ Pictorum in ea olim regione degentium ortos multi credunt.

Glescu (Episcopus de) qui & de *Glasco*, nunc *Glasgow*, sive *Glasguensis*.

Gofredus Rex insularum, 24. * Hic erat Gofredus tertius eo nomine Rex Manniæ & insularum, F. Olavi I. Regis, ex Africa filia Fergusii Domini de Galweia. Patri anno 1144. successit, variasque fortunæ vices expertus fato suo tandem est functus anno 1187.

Gospatricius idem qui *Cospatricius*, q. vide.

Gragin (Johannes de) 73. * Hic cognomen traxisse videtur a prædio de *Gragin*, hodie *Craigy* & *Craigiball* nuncupato, in Lothiana occidentali, quod ejus posterij ejusdem cognominis de *Craigy* aliquamdiu tenuere. Jam verò diu est ex quo eorum hereditas alios possesores est facta.

Graham (David de) 30.

Graham (David de) *Davidis F. Davidis N.* 51.

Graham (Johannes de) 51.

Graham (Patricius de) 51.

Graham (Willelmus de) 16 b. * Ex antiquissima hac & fortium virorum feracissima gente plurimæ illustres familiæ sunt propagatæ: in quibus, post Jacobum nunc Ducem de Montrose gentis principem, præcipuè memorandæ sunt familiæ Vicecomitum de Preston, & Comarchorum de Morphie, de Fintrey (unde ortus Jacobus, Vicecomes de Dundee, qui dux Scotorum egregius in prælio de Killcrankie anno 1689 victor occubuit) de Garvock, de Duntroon, de Inchbrakie, de Buchlyvie, de Killearn, de Orchil, de Airth, Dugaldston, Gorthie, Gartmore, Balgowan, &c. ut vetustiores Dominos de Abercorn (e quibus erat Joannes de Graham, omnium post Gulielmum Vallam Scoticorum dux strenuissimus ad Varium facellum anno 1298 prælio cæsus) item Comites de Menteth nuper extinctos, omittam.

Gregorius Episcopus Dunkeldensis, 16 b. 24. V. *Dunkelden*. *Grento Scriba*, 4. Scriptor, uti videtur, hujus diplomatistis: is perperam à Cl. Smitho in suo ad Bedæ historiam appendice *Wento* vocatur.

Gundevill (Adam de) 77.

H.

H. *Filius Comitis*, 34. * Hic videtur esse *Henricus* filius *Davidis Comitis Huntingtoniæ* fratris R. *Willelmi*. Duos autem is *David* habuit filios nothos eodem nomine *Henricos* appellatos: quorum alteri ab oppido de *Breckin* cognomen inditum; alteri verò, cui pater Baroniam de *Glenesk* in Angulia dederat, à loco natali cognomen de *Stirling* impositum. De priore in voce *Breckin* jam dictum. *Henrici* autem de *Stirling* progenies mascula regnante *Davide II.* defecit, hereditaque jure matrimonii ad *Lindesios*, tunc Barones, postea Comites de *Crawford* translata est.

Hadestandena (*Helias* de) 73.

Hage (*Petrus* del) 75 a. * Illustis hæc olim in *Marcia* familia, quæ ex *Pictico* genere orta perhibetur. Ab hoc *Petro del Hage* vel *Haga* (vulgò *Haig*) perpetua sanguinis serie editus, qui nunc *Jacobus Haig* de *Bemerlyde* in eadem provincia.

Haia, Haya, & Hay.

Haia (*Gilbertus* de) *Miles*, 45, 47. *Constabularius Scotiae*, 49, 51.

Haia (*Johannes* de) 30. frater *Thomæ de Hay* 34.

Haia (*Willelmus* de) *Pincerna R. Scot.* [25] 26, 28.

Hay (*Robertus* de) 34.

Hay (*Thomas* de) 34. * Hæc, inter primas Scotorum gentes vetustissima, à nostris scriptoribus ortum habuisse traditur ab *Haio* quodam homine plebeio, cujus & duorum ipsius filiorum singulari virtute parva est insignis illa de *Danis* ad *Luncartem* vicum victoria tempore *Kennethi III.* i. e. ante annum 994. Utunque se hæc res habeat, certum est alioquin satis antiquam esse atque supra quingentos annos claruisse in *Scotia* hanc familiam, in qua principem locum semper tenuerunt qui summi *Scotiæ* à *Roberto I.* ætate *Constabularii*, deinde ad *Comitum Errolia* dignitatem, regnante *Jacobo II.* evecti, quibus honoribus nunc

fruitur *Maria Haia Errolia Comitissa*. Ex hac autem stirpe multi illustres rami & furculi enati, in quibus præter cæteros præcipuè memorandi *Haia* Comites & Marchiones de *Tweddale*, olim Domini de *Locharret* & *Yester*; item qui nunc *Thomas Hay* Comes de *Kinnoul*, & qui Comes *Carleoli* in *Anglia* ab *Jacobo nostro VI.* creatus, quæ familia deficiente sobole extincta anno 1660: ut plures alios eadem profapiâ genitos præteream, *Haia* de *Park*, *Pitfour*, *Carruber*, *Drummelzier*, *Aderston*, *Limplum*, *Hayston*, *Craignethan*, &c.

Hailaf pater Orm, 24. is qui *Eilaf* vocatur, 14.

Hamilton (*Alex. de*) *Miles, Baro de Innerwyk*, 56. * Ab hoc *Alexandro Hamilton* de *Innerwick* lineâ masculinâ ortus *Tho. Hamilton* nunc Comes de *Haddington*. *Primarium* autem gentis *Hamiltonia* stemma nunc repræsentat *Jacobus Dux de Hamilton & Brandon*, qui & *Nobilitatis Scotiæ* dignitate primus. Varias ac penè innumeras ex florentissima hac domo emissas propagines genealogis commemorandas relinquo.

Harenc (*Adam*) 77. * Ab hoc genus ducere existimatur, qui postea *Herring* vocati, quo cognomine usi sunt *Comarchi* de *Gilmerton*, de *Lethinty*, de *Glasclune*, &c. omnes nunc extincti.

Hasting (*Johannes*) 28. * Hic oriundus ex familia *Anglica* (cujus conditor fuit *Willelmus de Hastings*, *Henrici I. Anglorum R. Senescallus*) pater fuisse existimatur *Henrici de Hastings*, qui *Adam* filiam *Davidis Huntingtoniæ*, fratris R. *Willelmi*, uxorem duxit, & *Davidis de Hastings*, qui anno 1242, jure uxoris suæ *Ferlithæ Comitatum Atholiæ* est adeptus. Hujus nunc gentis, quæ jampridem apud nos desit, *Theophilus Hastings Comes Huntingtoniæ* in *Anglia* princeps habetur.

Hawic (*Andreas* de) *Rektor de Liffoun, Secretarius Roberti Gubernatoris*, 62.

Helias Clericus Episcopi Herberti, 24.

Helias de Hadestandena. V. *Hadestandena*.

Helias filius Hutredi, 73. V. *Dundas in Indice locorum*.

Hellebet (*Willelmus* de) 73.

Hemming, 4.

Henricus Comes Northumberlandiæ, filius ac heres *Davidis I.* pater *Malcolmi IV. Gulielmi*, ac *Davidis Comitis de Huntington*, 14, 16. b. 18, a. b. 20, 24 & 71 a. — obiit anno 1152.

Henricus II. R. Angliæ, 26. *Henrici I.* ex filia *Matilda* nepos: *Stephano Regi* anno 1154 successit, annoque 1189 in *Normannia* obiit.

Henricus VI. R. Angliæ, 64. patri suo *Henrico V.* successit an. 1422. de folio verò ab *Edwardo* ejus nominis IV. deturbatus, in turri *Londinensi* anno 1471 vitam finivit.

Henricus de Perci, 24. V. *Perci*.

Henricus filius Swani, 14.

Herbertus Camerarius Scotiæ, 24. * Hic fuit *Herbertus* ejus nominis tertius summus *Scotiæ* *Camerarius*; duo autem priores sub *Davide I.* hoc munere functi sunt.

Herbertus Decanus de Glescu, 81. * Is in multis hujus temporis diplomatibus, præcipuè in registro cœnobii *Caltonensis*, frequens testis reperitur.

Herbertus Episcopus Glasguensis, 22, 24. * Is primum *Willelmo Abbati* in regimine cœnobii *Caltonensis* successit: postea verò ecclesiæ *Glasguensi*, ab anno 1147, usque ad annum, quo obiit, 1164, præfuit.

Herbertus Sacerdos, 75 b.

Heriz (*Rogerus* de) 77.

Heriz (*Yvo* de) 77. * Ex hoc cognomine *Anglo-Normannico*, quod olim apud nos frequens fuit, ortus *Herbertus Heriz* seu *Herries*, Dominus de *Terregles*, qui à *Jacobo IV. Rege* in procerum numerum adscitus est. *Willelmo* autem *Regulo Herries*, hujus *Herberti* ex filio *Andrea* nepote, absque prole mascula anno 1543 obeunte, titulus defecit, hereditasque ejus inter tres filias dispersita ad alias familias transtulit.

Hertschobed (*Will. de*) *Vicecomes de Lanarc*, 32. * Hujus familiæ, sæpius in registro *Caltonensi* memorata,

ratæ, conditor cognomen a prædio suo de Hertescheved, hodie Hartthead, seu Hertside, in Lauderia, regiuncula præfecturæ Berwicensis, sibi arrogavit.

Hervicus, al. *Herveus Mariscallus*, 32. * Hic pater erat Johannis, avus Roberti de Keth, qui Scotiæ erat Mariscallus regnante Roberto I. V. Keth.

Hestoudeſham (Ricardus Prior de) 20 b. * Hic est ille Ricardus Prior Hagulstadenſis, nunc *Hexam* in provincia Northymbrorum, cujus opera Historica de antiquo & moderno statu ecclesiæ Hagulstadenſis, & de bello Standardi, inter X Angliæ Scriptores edita sunt. V. *Hestoudeſham* in Indice locorum.

Hofliarius (Alanus) 30. *Juſtitarius Scotiæ* sub Alexandro III. * Hic ab officio nomen traxit, erat enim *Oſtiarius* [*Hofliarius* olim ſcribebant] ſive *Janitor Regis*, poſtea Comitſ Atholiæ titulum adeptus. Ex hac forte familia orti qui nunc ſe *Durward*, i. e. *oſtii cuſtodes*, appellant.

Houſton (Mag. Patricius de) *Licentiatuſ in legibuſ, Canonici Glaſguenſis, Secretariuſ Murdaci Gubernatoriſ*, 64. * Hic ex vetuſta Houſtonorum de eodem in præfectura Renfroana familia ortuſ. Eam nunc repræſentat D. Joannes Houſton de eodem Baronettuſ.

Howen filiuſ Butuſ, 75, a.

Hugreduſ, filiuſ Coſpatricii, 14.

Hugo Briton, 14. * Hic, qui crebrò in chartiſ Davidiſ I. reſtiſ adhibetur, genere fuit Angluſ, idemque, ni fallor, Hugoni illi Britoni qui cœnobiuſ ordinis Ciſtercienciſ apud Kirkſted in agro Lincolnienſi anno 1139 inſtituit.

Hugo Cancellariuſ Scotiæ, 26. * Hic, cui cognomen erat de Roxburgh, primò fuit Clericuſ R. Gulielmi, deinde Archidiaconuſ S. Andreæ, poſtea anno 1189 Cancellariuſ Scotiæ conſtitutuſ, ac demum anno 1199 (qui & vitæ ultimuſ ei fuit) ad Epiſcopatuſ Glaſguenſem evectuſ.

Humfravill. V. Umfravill.

Hwite (Vinet) 6. * Idem forte qui *Vinet White*, i. e. *Albuſ*.

Hye & Petruſ filiuſ ejuſ, 24. * Hiſ vicuſ cum eccleſia parochiali de Simpring in Marcia, quem poſſidebant, cognomen tribuit. De eorum autem poſteriſ nihil memoratu dignuſ reperio.

I.

Jacobuſ I. Rex Scotoruſ, 64, 66.

Jeddeward [nunc *Jedburgh*] Prior & Abbas de, *Oſbertuſ*, 20 b, 22, 24. obiit an. 1174.

Inverpephry (Malcolmuſ de) 47.

Johanneſ XXII. Pont. Romanuſ, 51.

Johanneſ Epiſcopuſ Dunkeldenſiſ, 28, 53. V. *Dunkeldenſiſ*.

Johanneſ Epiſcopuſ Glaſguenſiſ, 10, a, 14, 16 a, b, 24. V. *Glaſguenſiſ*.

Johanneſ Abbaſ de Kelchou, 22. V. *Kelcho*.

Johanneſ Abbaſ S. Crucis de Edinburg, 62.

Johanneſ Capellanuſ, 71, a.

Johanneſ filiuſ Orm, 75.

Johanneſ nepoſ Epiſcopi Roberti, 24.

Johanneſ Senecaſcuſ Scotiæ, primogenituſ Roberti II. Comiteſ de Carrick, 56. poſtea mutatuſ nomine Robertuſ III.

Johanneſ Senecaſcuſ, i. e. *Stewart, Comes Buchaniæ*, filiuſ Roberti Gubernatoriſ, 62. Conſtabulariuſ Franciæ creatuſ, in prælio ad Vernoliuſ anno 1424 cæſuſ.

Joanneſ Senecaſcuſ, 47.

Joneta de Munymuſke, 58. * Ea erat Joneta Roſſia, Domina de Monimuſk in præfectura Aberdonenſi, Hugoniſ Comitſ Roſſiæ, in prælio ad Halidonem anno 1333 occiſi, filia, ac ſoror Euphemiæ uxoriſ Roberti II.

Jordaneſ Clericuſ, 14.

K.

Katenenſiſ Epiſcopuſ, Andreuſ, 12, [25.] V. *Andreuſ*. *Kelcho & Kelchou, Abbaſ, Ernolduſ*, qui poſtea Epiſcopuſ S. Andreæ, 24. *Johanneſ*, qui obiit anno 1180. 22.

Kelodei, 12. * antiquuſ apud noſ Monachoruſ gentiſ.

Ketelluſ filiuſ Dolſini, 71, b.

Keth (Robertuſ de) *Mileſ, Marſcalluſ Scotiæ*, 45, 49,

51. * Erat hic Robertuſ Roberti F. Johanniſ N. Hervei P. N. Philippi abnepoſ, qui omneſ jure hereditario ſummi Scotiæ Marſcalli à tempore Davidiſ I. fuerunt; quod munuſ & eorum poſteri, ad Comitſ dignitateſ eodem titulo ab Jacobo II. evecti, ad noſtram ætateſ tenuerunt. In antiquiſſima autem hac familia (cujuſ principatuſ tenet Georgiuſ Comes Marſcalluſ) præcipue memorandi ſunt Johanneſ Comes de Kintore, & Jacobuſ Keith Comitſ Marſcalli tracter germanuſ, atque ex primariſ copiaruſ Imperatricis Ruſſiæ ductoribuſ unus; ut alioſ eodem cognomine viroſ illuſtreſ, Kethoſ de Ludquharuſ, Harthill, Craig, &c. omittam.

Kuth, vel *Kooth, Mileſ*, forte idem qui *Keth* (Willelmuſ de) 79.

Kylwunyn (Abbaſ de) *Willelmuſ*, 79. V. *Kilwunyn*, in Indice locoruſ.

L.

Lambertuſ Dapiſer, 71, a.

Lambirtun (Joanneſ de) 36. * Huic cognomen adſcituſ à prædio de *Lamberton* in Marcia ſic vocato, i. e. *villa Lamberti*. Ex hac familia (nunc, ut videtur, exſtinctuſ) fuit Willelmuſ de *Lamberton* Epiſcopuſ S. Andreæ, qui obiit anno 1328.

Lancaster (Avicia de) *uxor Ricardi de Morevill Scotiæ Conſtabularii*, 75, b. * Ea in aliſ chartiſ *Avicia* de *Corbet* nuncupatur, deceſſitque anno 1191.

Lavedre (Robertuſ de) de *Edrington, Mileſ*, 64. * Ex vetuſto hoc cognomine, nunc *Lauder* dicto, treſ olim familiæ inter ſe de primatu acriter contendebant; *Lauderi* ſciſ. de Hatton, quoruſ hereditaſ tempore Caroli II. jure matrimonii ad Metellanoſ *Lauderdaliæ* Comiteſ pervenit. 2. *Lauderi* de *Edrington*, ſeu de Baſ, cujuſ poſſeſſor fuit D. Robertuſ in hoc diplomate memoratuſ. 3. *Lauderi* de *Lauder-Tower*, unde genuſ ducere perhibetur D. Andreuſ *Lauder* de *Fountainhall* Baronettuſ, cujuſ avuſ erat D. Joanneſ *Lauder* de *Fountainhall*, in ſupremo foro juridiſo Senater integerrimuſ.

Leſwinuſ frater Thor Longi, 69 a.

Leſcelyn, idem qui *Leſley* vel *Leſlie* (Andreuſ de) 51.

Leſing, 6 b.

Leſley (Alexander de) *Comes de Roſſ*, 60. * Iſ filiuſ erat Walteri de *Leſley*, qui uxore ductâ Euphemiâ Roſſiâ Gulielmi Comitſ Roſſiæ herede, Dominuſ de Roſſ eſt appellatuſ. Alexander hic memoratuſ ejuſ filiuſ unicam gnatam reliquit Euphemiâ, quæ, ob corporiſ vitium conjugii expereſ, eum Comitatuſ Roberti Gubernatoriſ avo ſuo ceſſit: unde graviſ inter eum & Donalduſ *Inſulanuſ*, qui eum ad uxorem ſuam pertinere ſerebat, liſ orta eſt, quam præliuſ ad *Harlaum*, anno 1411, Donalduſ devicto, diremit.

Leſley (Georgiuſ de) 60. * à quo recta ſerie oriunduſ Johanneſ Comes de Rotheſ, avito dominio de *Fytkill*, nunc *Leſly* nuncupato, adhuc potitur. * Hæc *Leſlæo*-*rum* gentiſ, tum ob proſapiæ vetuſtateſ, tum ob late ſparſaſ ex ea propagineſ inter primas Scotiaruſ numeranda. In ea principatuſ tenere Comitem de Rotheſ omneſ agnoſcunt. Poſt hunc inſignioreſ ſunt Alexander *Leſlie* nunc Comes de Levin, Alexander *Leſlie* Dominuſ de Lundoreſ, & Erneſtuſ *Leſlie* de Balquhain, cujuſ majoreſ ob virtuteſ militareſ inſigneſ ab Impp. Germaniſ honoreſ promeruerunt.

Levenax, nunc *Lennox* (Comes de) *Malcolmuſ*, 51. * Hic Regi Robertuſ Bruſſio miſerrimiſ temporibuſ amicuſ certiffimuſ ac prope unicuſ, poſt multa præclare pro patriâ geſta, tandem in funeſta ad Halidonem pugna anno 1333 cæſuſ interiit. * Antiquiſſimæ hujuſ familiæ conditor Arkilluſ Anglo-Saxo, multaruſ terraruſ in agro Eboracenſi poſſeſſor à Simeone Dunelmenniſ memoratuſ, temporeque Willelmi I. ſeu Conqueſtoris, Angliæ Regiſ, patriâ relicta in Scotiam migrâſſe perhibetur — Ejuſ filiuſ Alwinuſ, Macarkill, ſeu

feu filius Arkilli, vulgò dictus, in chartis Regiis frequens testis reperitur; ab anno 1126, ad annum 1165. quo tempore à R. Gulielmo Comitis dignitate auctus haud diu supervixit. Ei successior fuit filius nomine itidem Alwinus, pater Malduini Comitis de Levenax, & Gilchristi, à quo perpetuâ sanguinis masculini serie ortus Walterus Mac-Farlan de eodem, prædiis à Malduino Comite fratri suo Gilchristo concessis adhuc potitur. — Malduinum excepit Comes Malcolmus, ejus, ex filio Malcolmmo ante se extincto, nepos: qui pater fuit Malcolmmi Comitis in hac litera Baronum Scotiae memorati: cui, ut jam diximus, anno 1333 cæso successit Comes Donaldus, qui obiit circa annum 1372, nullâ post se sobole relicta, præter unicam filiam Margaretam, quæ Waltero Domino de Faslane in matrimonium data filium ei peperit Comitem Duncanum, qui, cum genero suo Murdaco Duce Albaniae Scotiae Gubernatore, eâ dignitate simul & vitâ privatus anno 1426. Ex Duncani tamen filia Elizabetha prognatus Joannes Stuartus, Dominus de Darnley, eum honorem recuperavit anno 1488, cujus filius Matthæus avus erat Jacobi VI. R. Scotorum.

Libertune (Malb. de) 16 b. * cognomen à vico cum ecclesia parochiali de Libertoun, duobus ab Edinburgo milliaribus distante, assumptum; cujus tamen admodum pauci nunc supersunt.

Lind, forte pro *Lindsey* (Radulphus de) 71 a.

Lindeci, *Lindesi*, *Lindesaia* & *Lindescia*.

Lindeci, (Will. de) 28.

Lindesi (Will. de) [25,] 39.

Lindesaia (Will. de) 26.

Lindescia (Will. de) 14. * Hic unus idemque prioribus videtur, qui temporibus Davidis I. Malcolmmi IV. & Gulielmi floruit. Ab hoc originem traxit amplissima & in multas familias diffusa Lindesiorum gens, in qua principatum tenet Joannes Lindsey Comes Crafordiæ, Comitum Scoticorum ordine primus: post hunc Jacobus Comes de Balcarras; deinde Comarchi de Evelick, de Mount, de Cavil, de Kirkforther, de Wolmerston, &c. ut Regulos de Spynzie, Comarchos de Edziel, de Covington, de Dunrod, de Wachop, de Balgays, de Pitcandly, &c. quorum prædia ad alios, variis ex causis, transierunt, omittam.

Lindesay (David de) 51. V. *Lindescia*.

Liolphus filius Maccus, 24 a. * Ab hoc cognomen de Maxwell, olim Maccuswell, q. d. Macci villa, originem duxisse existimatur.

Litel, i. e. *Parvus* (Huēfredus) 75 a. * Hoc cognomine supersunt Litelli de Liberton & de Wingston.

Loudun (Jacobus de) 75 b. * Primus ex hac familia cognomen sibi adoptavit à terra sua de Lowdon in præfectura Lanarcenti. Intercidit deinde hoc cognomen, hujus agri dominio ad Crafordios primum, postea ad Cambellos, per heredes femellas, translato. Hinc titulus Regulis & Comitibus de Lowdon, quo Hugo Cambellus nunc potitur.

Lundin (Philippus de) 28. * Hic ex urbe Londino ortum nomenque accepisse videtur. Frequens in chartis R. Gulielmi mentio fit Roberti de Lundoniis filii ipsius nothi, quem id cognominis ex suo cum hujus Philippi de Lundin herede matrimonio adscivisse existimat D. Jac. Dalrymple in Collect. p. 398. Ab eo certè rectâ serie ortus Jacobus Lundin de eodem in provincia Fitæ.

M.

Maccus Liolphi pater, 24. V. *Liolphus*.

Macchuswell, qui nunc Maxwell (Herbertus de) 24. *Maddath*, vel *Maddadus*, Comes de Athole, (olim *Ethole*, *Ethocle* & *Asceles* nominabant) 14. Hujus filius erat Malcolmus, nepos Henricus: à quo ad alia cognomina hæc dignitas transiit. V. supra *Gakweia*.

Magnus, Comes Cathaniæ & Orcadiæ, 51. V. *Cathania*.

Malcael (Hunfredus) 75 b.

Malcolmus III. R. Scotorum, 71. al. *Malcolumb*, 4.

Malcolmus IV. R. Scotorum, 22, 24, [25,] 39.

Malcolmus Comes de Levenax. V. *Levenax*.

Malifus, seu *Mallus*, Comes de Stratherne, 16 b. bellator egregius sub Alexandro I. anno 1114, floruit: prælio Standardi anno 1138 interfuit: in Comitatu successorem habuit filium Fertethum, q. vide.

Malifus Comes de Stratherne, 51. * In eo stirps mascula antiquorum Comitum de Stratherne defecit; ejus autem filia unica Johanna Comitissa, cum marito suo Comite de Warren Anglo, conjurationis de regno Anglis prodendo damnata, hoc Comitatu tempore Roberti I. excidit.

Margareta [Stewart] Comitissa de Angus & de Marr, filia Joannis Stewart de Bonkle, postea creati Comitis de Angus, 56. V. *Angus*.

Maria Regina Scotorum, 68.

Marr, Comitissa *Margareta*, de qua modò dictum. * Antiquissima hæc dignitas Comitum de Marr, qui hoc ordine successerunt. 1. Grathach tempore Alexandri I. 2. Morgund. 3. Gilchrist. 4. Duncanus ejus frater. 5. Willelmus. 6. Donaldus. 7. Grathney. 8. Donaldus II. 9. Thomas. 10. Margareta ejus soror. 11. Jacobus Comes de Douglas Margaretae filius. 12. Habel-la Douglas Comitis Jacobi soror, quæ nupta Alexandro Stewart filio Alexandri Comitis de Buchan fratris R. Roberti III. honores Comitis de Marr ei attulit. Eo autem sine liberis mortuo, ad coronam (ut vulgò loquimur) is honos est reversus. Eum deinde à patre adeptus est Joannes, Jacobi II. R. filius: quo etiam improle defuncto, tandem postliminii jure in eam dignitatem restitutus est Joannes Erskine (postea sub Jacobo VI. Scotiae Prorex) ex Helena filia Grathneii Comitis Marriæ prognatus: quam & ejus posterii deinceps tenuerunt.

Masculus (Rogerus) 75 a. * Malcolmus IV. R. Scot. terram de Fowlis in præfectura Perthensi Willelmo Masculo contulit, quæ postea inter binas ipsius filias divisa aliis cessit, & hoc cognomen, nisi (quod quidam affirmant) idem sit ac illud de Maule, penitus interiit.

Matcus, filius *Umwain*, 14.

Matbildis Regina Angliæ, uxor Henrici I. filia Malcolmmi III. R. Scot. 10 b, 69 b.

Matbildis uxor Davidis I. 14, 18, a, b. filia Waltheo fi Comitis Northumbriæ & Northamptoniæ, Simonis vero de Sancto Licio Comitis Huntingtoniæ vidua, Davidi, tum Principi Cumbriæ, ante obitum fratris sui Alexandri I. Regis nupta.

Matthæus Episcopus Glasguensis, 56. * Hic, cujus cognomen erat de *Glenduning*, primò fuit Canonicus Glasguensis, deinde Waltero de Wardlaw, Rom. ecclesiæ Cardinali & sedis Apostolicæ legato, in episcopatu Glasguensi successit, an. 1387. Porro antiquæ hujus familiæ, à prædio de *Glenduning* in regiuncula de Eskdale cognomen ducentis, principes erant, qui olim Glendunini de eodem, nunc verò de Partoun in Gallovidia titulum gerunt.

Matthæus Archidiaconus S. Andreae, 24.

Maule & Maulea (Willelmus de) Dominus de Panmore, 49.

Maule (Henricus de) Willelmi F. 49.

Maule (Walterus de) de Panmore, 53. * Antiquissima hæc gens, quæ origine Normannica, in Scotia initium cepisse creditur tempore Davidis I. Certè tempore Alexandri II. Petrus de Maulea, pronepos & heres masculus Willelmi de Maulea Domini de Fowlis, uxore ductâ Christianâ de Valoniis, filiâ & herede Philippi de Valoniis Camerarii Scotiae, cum ea Baroniam obtinuit de Panmore, five Panmure in Angusia. Petrus autem ex hoc matrimonio suscepit Willelmum, cui filius erat Henricus, & huic Walterus. Ex his perpetuâ serie orti Barones & Comites de Panmure, quam dignitatem nunc sustinet egregius juvenis, ac morum nobilitate generis splendorem æquans, Gulielmus Maule.

Maxwell, olim *Maccuswell* (Eustathius de) 51. filius primogenitus Herberti Maxwell Domini de Carlawerock

rock in Nithia, cujus nunc posterius titulum Comitatus de Nithsdale gerunt.

Maxwell (Robertus de) de *Calderwood*, Miles, 62. D. Joannis Maxwell de Nether-Pollock filius natu secundus, qui rem paternam, ex suo cum Elizabetha filia & una heredum D. Rob. Denniston de eodem matrimonio, amplius latifundiis adauxit. Hujus filius Joan. Maxwell de Calderwood Miles, pater fuit Georgii Maxwell de Newark, & Roberti Maxwell de Calderwood: à quo rectâ serie oriundus D. Gulielmus nunc de Calderwood Baronettus. * Ex vetustâ hac Maxwellorum prosapia, Davidi nostro I. cœva, multæ illustres familiæ pullulârunt, ut Maxwelli de Nether-Pollock, de Calderwood, de Orchardton, de Monrieth, de Springkell, Baronetti; Comarchi de Garnfallach, de Kirkonell, de Cardinnes, de Cowhill, de Barncluth, de Dergevil, de Southbar, &c. quæ omnes Gulielmum Comitem de Nithsdale gentis suæ principem agnoscunt.

Meigners (Alexander de) vulgò *Menzies*, 45. * Anskitillus de Meyners, qui sub R. Wilhelmo vixit, pater fuisse videtur Roberti de Meyners, summi Scotiæ ab anno 1249 ad an. 1253 Camerarii, ex quo ortus hic Alexander, qui Ægidiam Jacobi Scotiæ Senescalli filiam uxorem duxit, à quibus directâ lineâ propagatus D. Robertus Menzies nunc de Weem Baronettus. Superfunt præterea hoc cognomine Comarchi de Pitfodels, de Coulterallers, de Culdares, de Shian, &c.

Meld, i. e. *Meldredus*, pater *Ulkill*, 71 a. *Melros*, olim *Mailros*, *Ricardus* (Abbas de) 14, qui obiit anno 1149. *Willemus*, 22, qui obiit anno 1185.

Meneteth (Johannes de) *Custos Comitatus de Meneteth*, 47, 51. * Hic est famosus ille Jo. Menteth, qui fortissimum Scotorum ducem ac vindicem Gul. Vallam Anglis prodidit; sed postea fidelissimâ, quam patriæ adversus eosdem Anglos operam præstitit, hanc quoad potuit culpam abluit. Erat autem is frater Alexandri Comitatus de Menteith; quorum pater Walterus, è Stuartina familia, uxore acceptâ filiâ & herede Walteri Cumin Comitatus de Menteith, id sibi cum titulo cognomen adoptavit. Ex hac prosapia orti Menteithi de Ruskie, Kerfe, Milhall, Auldathie, &c.

Menteth (Robertus Comes de) *Dux Albanie & Scotiæ Gubernator*, 56, 60. * Antiquissimus erat hic titulus, quo potius erat tempore Davidis I. Murdacus, & sub Milcolumbo IV. Gilchristus. Ab his primum ad Cumini, dein ad Stuartos, ac demum ad Gramos (quorum ultimus patrum nostrorum memoriâ absque sobole extinctus) transiit.

Meschin, 14.

Mella (Uctred de) 24. * Is, in autographo donationis suæ, quo ecclesiam de Molla, in Teviotia, cœnobio Calsonensi concedit, Uctredus filius Liulfi nuncupatur. Ab eo autem (ut verisimile est) originem duxit familia de *Moll*, vulgò *Mow*, quæ hanc terram ad tempora usque Caroli I. tenuit: unde ortus Joannes Mow de Mains in eadem provincia.

Monte-alto (Bernardus de) 36. * Is (qui filius esse videtur Michaëlis de Monte alto, Scotiæ anno 1252 Justitarii) in reditu suo è Norvegia (quò Margaretam R. Alexandri III. filiam, Erii autem Regis Norvegiæ sponfam, comitatus est) unâ cum Abbate de Balmurinach & pluribus aliis, anno 1281, submersus est.

Monte-alto (Wilhelmus de) 51. * Hoc cognomen Anglicum (vulgò *Mowat*) à loco ejusdem nominis in agro Flintiensis deductum, adepti clariores olim quàm nunc fuisse videntur. Eo usi Comarchi de Balcholie & Inglifton, non ita pridem, eorum terris ad alios dominos transeuntibus, extincti.

Monte-fixo (Wilhelmus de) 51. * Hujus cognominis Anglo-Normannici, olim de *Monte fixo*, seu *Montfichet* (nunc contractè *Muschet* vulgò dicti) Wilhelmus de Montfichet, qui primus in monumentis Scotticis reperitur, sub Alexandro II. floruit. Ab eo originem ducens Wilhelmus de Monte fixo, Scotiæ regnante Davide II. Justitarius, amplam suam hereditatem inter tres filias divisit. Quæ autem eo cognomine familiæ

superfunt, Muscheti sciz. de Craighead, de Callziechat, &c. Comarchum de Burnbank, non ita pridem extinctum, gentis suæ principem agnoscebant.

Moravia (Alanus de) 51.

Moravia (Alexander de) de *Drumfergorth*, 58.

Moravia (Walterus de) 36.

Moravia (Walterus de) *frater Alexandri*, 58. * Celebrissimum hoc cognomen, à Moravia Scotiæ provincia, ubi ejus conditor Friskinus tempore Davidis I. ampla prædia possidebat, derivatum, jam olim in varias familias erat distinctum, in quibus nunc præcipue eminent, 1. Moravii, primum Domini de Tillibardin, deinde Comites, Marchiones, ac nunc demum Duces Atholæ: unde orti sunt Comites de Dunmore, Vicecomites de Stormont; Baronetti de Auchtertyre & de Glendoick, nunc de Balmanno; Comarchi de Strowan, de Dollary, de Arbenny, de Aiton, &c. ut omittam Wilhelmu[m] Moravium Comitem de Dysart ab Jacobo VI. creatum, quo honore nunc fruitur Leonellus Talmash Anglus, ejus ex filia Elizabetha pronepos. 2. Moravii, olim de Bothwell & Drumfergorth, nunc de Abercairny, quibus & originem debent Comarchi de Dreghorn, Buchantie, Murrays-hall, &c. 3. Moravii olim de Falla-hill, nunc de Philiphaugh, in præfectura de Selkirk, unde genus ducunt Comarchi de Melgum, de Pitkeirie, de Deuchar, &c. item familia nunc extincta de Romano, unde D. Alexander Moravius de Stanhope, Baronettus, &c. 4. Moravii olim de Cockpool, postea Comites Annandæ, qui anno 1658 extincti sunt, nec quis sit eorum heres masculus satis constat. 5. Moravii de Touch-Adam, seu de Polmais, in præfectura Sterlinensi. 6. Moravii de Blackbarony in Twedia, Baronetti, unde prognati sunt Reguli de Elibank, Comarchi de Livingston, de Cringletie, de Spittel-haugh, &c. 7. Moravii de Pulrossie in Sutherlandia, &c. ut Moravios de Broughton, aliasque eodem cognomine familias, quarum stemmata Fæcialibus percensenda relinquo, omittam.

Moravia Comes (Patricius Dunbar) *Marcia* etiam *Comes*, 53. V. de eo mox.

Moravia Comes, *Thomas Ranulphi*, ex sorore Roberti I. Bruffi genitus, inclitus Scotorum adversus Anglos dux, ac Scotiæ Prorex, 45, 49, 51. Ei anno 1331 mortuo successit filius Johannes, in prælio ad Dunelmum anno 1346 cæsus. Ex filia illius cum Patricio Comite Marcia nuptiis, ea dignitas ad Dunbaros transiit: quorum ultimo, ob suam cum Duglassiis contra Jacobum II. conjurationem, eâ privato, intermissus aliquamdiu jacuit hic honos, donec primum eo auctus est Jacobus Stuartus, R. Jacobi IV. nothus, ac deinde alter Jacobus Stuartus, nothus itidem Jacobi V. Scotiæ sub Jacobo VI. Prorex: è cujus semine ortus Franciscus Stuartus nunc Moravia Comes.

Moraviensis Episcopus, *Wilhelmus*, 24, qui obiit anno 1171. *Ricardus*, 28, qui anno obiit 1203. *Andreas*, 34, qui obiit anno 1242.

Morevill, *Morevilla*, & *Morvill* (Hugo de) *Constabularius Scotiæ*, 10, a, 12, 14, 16, a, b, qui cœnobio de Dryburgh in Marcia, ordinis Præmonstratensis, & de Killwinning in præfectura Aërensi ordinis Tyronensis, instituit, obiit autem anno 1162.

Morevill, (Ricardus de) Hugonis F. *Constabularius Scotiæ*, 22, 24, [25] 26, 75, a, b, qui satis cessit anno 1189.

Morevill (Wilhelmus de) Ricardi F. *Constabularius Scotiæ*, 24, 77, 81. * Eo anno 1196 sine prole extincto, munus summi Scotiæ Constabularii ad Rollandum Gallovidianum, Elizabethæ sororis illius unicæ maritum, jure matrimonii devenit. Cognominis autem Normannici de Moreville, olim nobilitate & opibus tum in Anglia quum in Scotia clarissimi, pauci admodum aut hic aut illic superfunt.

Mortemer (Rogerus de) al. de *Mortuo mari*, 28. * Hic, qui in aliis Regis Gulielmi chartis Vicecomes de Perth nuncupatur, baroniam de Fowlis, in eadem præfectura, jure uxoris suæ filia Gulielmi Masculi, est adeptus, quam & ejus posterius, eodem juris titulo, tempore Roberti III. ad Graios de Lanforgun, nunc Regulos de

Gray, transiferunt. * Eodem cognomine Normannico usi olim apud nos Comarchi de Aberdour, de Craigvar, de Ballandro, de Auchinbady, &c. apud Anglos Comites de March, Reguli de Ricards-castle, de Attilbergh, de Chirk, de Chelmarsh, &c. omnes nunc ad unum extincti.

Mortoun (Jacobus Douglas Comes de) 68. *Vid.* Douglas.

Moubray (Rogerus de) 51. * Hujus cognominis Normannici, in Anglia per plurima secula florentissimi, primus, qui in nostrorum monumentis occurrit, Philippus de Moubray, Dominus fuit terrarum de Innerkeithing, tempore R. Alexandri II. Ab eo oriundus hic Rogerus, qui anno 1321, crimine læsæ majestatis accusatus, licet ante latam sententiam obiisset, ejus tamen prædia in fiscum sunt redacta. Cæterum eorum partem, baroniam sciz. de Barnbougall in Lothiana occidentali, Alexander de Moubray ejus frater, vel (ut aliis placet) consanguineus, postea recuperavit, quam & ejus posterius ad annum usque 1675 tenuere. Ex hac familia originem duxit Robertus Moubray de Kolarney in provincia Kinrossensi.

Murdacus Stewart, Dux Albanie, Scotiae Gubernator, 64. * Filius erat Roberti Ducis Albanie, nepos Roberti II. Regis Scotorum.

N.

Neom (Alexander de) 81.

Neitaneftirn (Simund de) 75 a. *Vid.* Neitaneftirn in *Indice locorum*.

Neobottle & Neobottle, nunc *Newbottle* (Abbas de) *Radulphus*, 24, *Amfredus*, ibid.

Nicholaus Clericus, 24.

Nicolaus Clericus, 12, idem qui postea

Nicolaus Camerarius [25] * Is primum Clericus fuit Davidis I. postea à Malcolm IV. Camerarius, ac postremo Scotiae Cancellarius constitutus: quod munus ad obitum usque suum anno 1171 administravit.

Nicolaus Prior de Scon, 16 a, qui obiit anno 1140.

Nidin (W. de) *Clericus R. Alexandri II.* 34.

Nigellus Capellanus, 71 b. * Hic, in aliis Comitibus Cospatrick chartis *Nigellus Clericus* nuncupatus, Rector fuit ecclesie de Grenlaw in Marcia.

Norwiz (Willelmus de) 77.

O.

Ogga, 6 b. * Hic *Ogga*, & *Lefing*, qui in hoc ipso diplomate memoratur, in inquisitione facta per Davidem I. tum Principem Cumbrie, de possessionibus ecclesie Glasguensis, ante annum 1124, *Judices Cumbrenses* nuncupantur.

Olifard (David) 24, *Juffitiarius Laodoniae* regnante R. Gulielmo.

Olifard (Walterus) *Juffitiarius Laodoniae*, 30, 32, 34, ab anno 1220, usque ad annum quo obiit 1242.

Olifaunt (Willelmus) 51. * Hoc cognomine familia inter paucas Scoticas, tum ob generis vetustatem, tum ob honores gestos, memoranda. Primus illius conditor fuit David Olifard, tempore Davidis I. superioris Davidis (uti videtur) pater, ac Walteri prædicti avus. Inmutatum nonnihil postea est cognomen in *Olyfend* & *Olifaunt*, nunc *Oliphant*. In ea nunc primas tenet — Oliphant Regulus eodem titulo, & post eum Oliphanti de Gask, de Condie, de Rossy, de Bachilton, de Carpou, &c.

Orcadie Comes, Magnus, V. Magnus.

Orm, filius Eilaf, 14, idem qui *filius Hailaf*, 24.

Orm, pater Johannis, 73.

Osbernus Presbyter, 6 b.

Osbertus Capellanus, 10, a.

Osbertus, Abbas de Jeddeward, 22, 24, idem qui antea

Osbertus Prior de Jeddeward, 20 b, 24. *V. Jeddeward.*

Osolfus filius Edine, 14.

Osolfus filius Elstan, 14.

Osolfus filius Hulfix, 14.
Oter (Alfwredus) 6 b.

P.

Painus Pelliparius, 75 a.

Panmore, Pannomor, nunc *Panmure* (Will. de Maule Domini de) *Præfat. pag. 79. & tab. 28, 49, 53.*

Patricius Comes de Dunbar, 28, 34. * Is primus fuit hujus nominis hoc titulo Comes, qui patri Waldevo Comiti anno 1182 successit, obiit autem anno 1232.

Patricius Comes de Dunbar, 30, superioris Patricii ex Ada ejus uxore R. Gulielmi notha, filius. In itinere suo Hierosolymam versus, anno 1248, decessit.

Patricius Comes de Dunbar, 36, proximè memorati Patricii F. Is Christianam de Bruce, filiam Roberti Comitis de Carrick, uxorem habuit.

Patricius Comes Marcie & Moraviae, 53. *V. supra Dunbar.*

Perci (Henricus de) 24. * Inter hoc cognomine (quod origine Normannicum est) utentes, principes per multa secula fuere Percii Comites Northumbrie in Anglia, opibus & militari gloria clarissimi: quorum ultimo Joscelino tempore Caroli II. R. absque prole mascula extincto, amplissimum ejus patrimonium, ex filia ipsius unice & heredis in eam familiam nuptiis, ad Seymorios Duces Somersetenses est translatum. Primus autem, qui in nostris monumentis reperitur, Alanus de Perci sub Alexandro I. i. e. ante annum 1124 vixit, ex quo ortus videtur Henricus in hoc diplomate memoratus: cujus tamen progenies apud nos jamdudum intercidit.

Petrus subprior de Jeddeward, 77.

Peutun (Willelmus de) 75 a.

Philippus IV. Pulcher cognominatus, *Francorum Rex*, 41.

Preston (Johannes de) *Miles*, 53. * Hæc illustris olim familia, quæ supra Alexandri III. ætatem de terris de Preston in Lothiana cognomen sibi assumpsit. In eam pridem eminebant Prestonii de Craigmillar: unde ortus Ricardus Prestonius, ab Jacobo VI. inter proceres, titulo Reguli de Dingwall, anno 1607 adscitus, postea Comes de Desmond in Hibernia ab eodem anno 1619 creatus: è cujus filia unice & heredis cum Jacobo primo Ormondia Duce nuptiis, titulus Reguli de Dingwall ad Jacobum eorum nepotem, nunc Ducem Ormondia, transit. Superfunt & alia apud nos eodem cognomento haud ignobiles familiae, viz. D. Georgius Preston de Valleyfield, & D. Joannes Preston nuper de Prestonhall in Fifa, Baronetti; & Comarchi de Gortoun, &c.

Q.

Quinci (Robertus de) 28. * Is pater fuit Seyeri de Quincy Comitis Wintonia in Anglia, avulque Rogeri Comitis itidem Wintonia, qui jure uxoris suæ Helenæ, filia maximæ natu Alani Domini Gallovidie, summi Scotiae Constabularii munus anno 1234 obtinuit. Ex hac autem familia, quæ originem ex Normannia traxit, multaque apud nos olim prædia possidebat, pauci admodum in Anglia, nulli verò, quod sciam, in Scotia nunc superfunt.

R.

Radulphus, Abbas de Neobottle, 24, qui ex monasterio Melrossensi, anno 1140, ad hoc cœnobium regendum primus Abbas missus est.

Radulphus filius Turstani 14.

Radulphus de Dundee, V. Dundee.

Ramsay (Willelmus de) 51. * Hæc gens inter primas Scoticarum ob militarem gloriam insignis, ultra 600 annos suam originem repetit. In ea præcipuum semper locum tenuere Domini de Dalhousie, ad Comitum dignitatem à Carolo I. anno 1633, sublatis, quo honore nunc fruitur Willelmus primi Comitis nepos. Post hos memorari merentur D. Alexander Ramsay de Balmaitre.

Balmain, D. Joannes Ramsay de Whitehill & D. Joannes Ramsay de Banf, Baronetti, & multi alii illustri suo genere haud indigni.

Rand, fortè pro *Randolphus*, (Thomas) 34.

Ranulphi (Thomas) Comes Moraviae, 45, 49, 51. V. suprà *Moravia*.

Reuell (Ricardus) 34. * Frater Adæ de Stawel. Ab hoc antiquo cognomine sanguinem ducere existimantur, qui hodie vocabulo paululum mutato *Ruele*, vel *Rule* cognominantur.

Ricardus Clericus, 16 b.

Ricardus Clericus Machet, 24.

Ricardus Capellanus, 24.

Ricardus Camerarius, 75 b.

Ricardus Episcopus Moraviensis, 28. V. *Moraviensis*.

Ricardus Episcopus S. Andreae, 100. V. *Andreae*.

Ricardus, Abbas primus Melrossensis, 14. V. *Melros*. * Hic, curâ cœnobii depositâ, anno 1148, sequente anno apud Claram villam in conventu sui ordinis decessit.

Ricardus Prior de Hestoudefham, 20. V. *Hestoudefham*.

Ricardus pater Stephani, 75 b.

Ricardus pater Willelmi, 77.

Ricardus filius Hugonis, 28.

Ridala, qui & Ridel (Asketer de) 24.

Ridel (Gervasius) 14.

Ridel (Jordanus) 22. * Primus, qui hoc cognomine in antiquis scriptis reperitur, fuit Gosfridus Ridel, Angliæ sub Henrico I. Justitiarius. Hujus, absque prole mascula anno 1120 submersi, aut frater aut certè cognatus Gervasius Ridel in Scotiam, regnante apud nos Alexandro I. migravit, postea Vicecomes de Roxburgh constitutus. Ejus autem filio Waltero de Ridel, David I. Rex terras de Lilliscrive, Wittun, &c. in eadem præfectura, quibus postmodò nomen Baroniae de Ridel inditum est, concessit. Waltero sine liberis extincto successit frater Anschitillus, seu Asketerus superius memoratus: à quo perpetuâ sanguinis serie ortus D. Walterus Ridel de eodem, Baronettus, gentis suæ vetustissimæ absque controversia princeps; unde etiam genus ducunt Comarchi de Glen-Ridel, de Grange, de Granton, &c.

Robertus I. Brusius, Rex Scottorum, 45, 47, 49.

Robertus II. Stuartinæ familiæ primus, Scottorum Rex, 56.

Robertus III. Scottorum Rex, 60.

Robertus Senescallus Scotiae, Comes de Strathberne, 53. qui postea Robertus II. Scottorum Rex.

Robertus Senescallus, five Stuartus, Dux Albaniae, Comes de Fife & Menteth, Gubernator Scotiae, frater Roberti III. 56, 60, 62.

Robertus Episcopus S. Andreae } Vid. *S. Andreae*.

Robertus Prior S. Andreae }

Robertus de S. Michaële, 73. * Hoc cognomen, etsi olim apud nos satis frequens, injuriâ temporis penitus interit.

Robertus filius Sewale, 75 a.

Robertus Clericus, 77.

Robertus filius Werenbald, 75 b. * Is Dominus fuit baroniae de Kilmaures in Cunninghamia, regiuncula præfecturæ Aërensis, unde sibi & posteris cognomen de Cunningham est adscitum: quorum hodie princeps Willelmus titulum avitum Comitatus Glencarniae gerit. Ab hac familia orti Cunninghamii de Cunninghamhead, de Robertland, de Lamburghton, de Corshill, de Carprington, de Auchinharvie, de Milncraig, omnes Baronetti: item Comarchi de Barns, de Craigends, de Bonnington, de Aikat, de Enterkin, de Brownhill, de Bedlan, &c.

Robertus filius Willelmi, 24.

Rogerus, Episcopus S. Andreae, 28, 100. V. *Andreae*.

Rogerus, Prior de Dunfermelyn, 16 b.

Rogerus, nepos Episcopi Rodberti S. Andreae, 14, 16 b.

Rollandus filius Uchtreddi, Dominus de Galweia, &c, uxore ductâ Elizabethâ filiâ & herede Ricardi de Morevilla (cujus familiæ proprium erat hoc munus) Scotiae Constabularius, 28, 77, 81. V. *Alanus & Galweia*.

Ros (Godefridus & Godfridus) Miles, 75 b. idem & Roos dictus, 79.

Ros (Jacobus de) 81.

Ros (Willelmus Comes de) 51, *Alexander Comes de*, 60. V. *Lesley*. * Primus in nostrorum scriptis memoratus Rossiae Comes erat Mackan-fagart, qui Moravienses anno 1215, Gallovidianos verò anno 1235, res novas molientes, in ordinem redegit. Huic proximus Ferchardus Comes pater fuit Willelmi, avusque Willelmi hoc in loco memorati; cujus filius Hugo, in funesta ad Halidonem pugna anno 1333 cæsus, filium ac successorem reliquit Willelmum hujus cognominis Comitem ultimum. Ex ejus autem filia & herede natus est Alexander Lesley Comes Rossiae supradictus. Ex prima autem Comitum Rossiae stirpe profati sunt Rossii nuper de Balnengown, Comarchi de Pitcainy, de Easter-fern, de Morinchie, de Knockbreck, de Kindies, &c. * Duæ sunt præterea apud nos eodem cognomine familiæ, inter se de principatu contendentes, Rossii nimirum de Haulkhead, nunc verò Reguli de Ross, in præfectura Renfroana; & Rossii, seu Rossei [vulgò enim *Rose* scribunt] de Kilravock in præfectura Narnienfi: communia tamen amborum insignia gentilitia cum Rossii olim de Hamlake, de Werk & de Kendal in Anglia, Regulis, eodem prognatos genere ostendunt. Cæterum ex familia de Haulkhead, cui nunc præest Georgius Regulus de Ross, orti sunt Rossii nunc de Balnengown, Rossii olim de Tartriven, de Nuick, &c. Ex ea verò de Kilravock, Comarchi de Clava, de Auchlossin, de Inch, de Marinch, &c. genus ducunt.

S.

S. Sanctæ Crucis Abbas, Alfwinus, 24. Johannes, 62. V. Alfwinus.

Sancto Claro (Alanus de) 81.

Sancto Claro (Henricus de) 51.

Sancto Claro (Henricus de) 75 a, b. * Hæc familia de Sancto Claro (vulgò *Saint Clare* & *Sinclair* dicimus) quanquam origine Normannica, ab antiquo tamen, i. e. à temporibus R. Gulielmi, in Scotia floruit. In ea primum eminere Sinclari de Roslin & de Herdmanston. Ab his, ut alias propagines omittam, orti opibus honoribusque potentissimi, Comites Orcadiæ & Cathanesiæ. Ex iis Willelmus tertius Orcadiæ, & primus eo cognomine Cathanesiæ Comes, adempto sibi (nescio quam ob causam) & Regio patrimonio adscripto Comitatu Orcadiæ, Comitatum Cathanesiæ (præterito vel exheredato filio primogenito Willelmo) assignavit alteri eodem nomine filio, & filio nato tertio Olivario terras de Roslin, Pentland, &c. Willelmi tamen primogeniti filius Henricus in procerum numerum ab Jacobo IV. titulo Domini de Sinclair, est adscitus, suæque gentis princeps declaratus, anno 1489. Ab eo rectâ serie oriundus Joannes nunc Regulus de Sinclair. Sunt & multæ aliæ ex illustri hoc stemmate prognatæ familiæ, ut Sinclari de Kinnaird, de Dunbeth, de Stevenston, de Longformacus, Baronetti: item Comarchi nunc de Herdmanston, five Hermiston, de Ulbster, de Dun, de May, de Frefwick, de Ratter, de Stamstare, &c.

Scone Prior, Dionysius, 16 a, b. V. *Dionysius*.

Senescallus, * Hoc primum officii & dignitatis nomen; quo potiti, vernaculo sermone *Stewardi* five *Stewarti* dicti, id sibi cognomen assumpserunt, in plurimas deinde nobilissimas familias, Regiam in primis, propagati. Qui primum summo eo munere fungebantur *Dapiferi Scotiae*, five *Regum Scottorum*, sunt appellati. Ex his tres eo honore insignitos in antiquis monumentis invenimus. 1. Walterum, tempore Davidis I. 2. Alanum Walteri F. tempore Regis Gulielmi. 3. Walterum II. Alani F. tempore Alexandri II. qui postea Latino vocabulo in Gallicum mutato *Senescallus Scotiae* est nominatus. Ab eo (nam hereditarium erat id munus) transit ad ipsius filium Alexandrum; hinc ad illius recto ordine posteros, Jacobum, Walterum III. & Robertum, postmodò Regem Scottorum eo nomine II. Ab eo deinceps tempore in hunc usque diem, hic titulus primogeniti Regis filii proprius permanfit. Vid. *tab. 36, 51, 53*.

Serlo Clericus, 24. * Huic Malcolmus IV. Rex Scottorum, cujus (ut & R. Willelmi) Clericus fuerat, quoddam prædium in villa de Sprouston dedit, quod postea idem Serlo cœnobio de Kelcho concessit. In hujus autem diplomatis apographo Serlao perperam pro Serlone positum est.

Seton (Alexander de) 51. * Hic est ille Alexander de Seton, urbis Bervici præfectus, Scottorumque contra Anglos ductor fortissimus, qui filius erat primogenitus Christophori Seton de eodem, ex uxore ejus Christiana de Brus sorore Roberti I. Regis. Ex eo rectâ sanguinis serie ortus Georgius nunc Comes de Winton. Clarissima autem hæc, atque ob generis splendorem vetustatemque vix ulli Scotticarum secunda gens, initium habuisse traditur tempore Alexandri I. In ea principatum semper tenuere, qui primum Reguli de Seton, postea Comites de Winton creati. Post hos memorandi Setonii Comites de Dunfermeling, & Vicecomites de Kingston; item illustres familiæ de Abercorn, de Garleton, de Pitmedden, Baronettorum; & Comarchorum de Touch, de Barns, de Munie, &c.

Sewal Miles, 16 b.

Sewale pater Roberti, 75 a.

Sigillo (Robertus de) 16 b.

Simpill, nunc *Sempill* (Willelmus) 79. * In hac familia, quæ originem suam supra Roberti I. ætatem attollit, præcipuum locum habuere, qui olim Sempilli de Elliotston, postea inter proceres titulo Dominorum de Sempill regnante Jacobo IV. relati: à quibus lineâ directâ ortus Hugo Sempill nunc eo titulo à cognomine accepto gaudens. Ab his genus arcessunt Sempilli de Cathcart, de Beltrees, &c.

Skirmishur (Alexander) 43. * Hæc familia primordia sua cepisse dicitur tempore Alexandri I. à quodam Alexandro Carrone, cui, ut ferunt, ob singularem in bello virtutem, is honos habitus, ut ipse ejusque posterius Regium in acie vexillum portarent. Ob id ille *Skirmishur*, five *Skirmisher*, hoc est (ut ego interpretor) *Ves* est dictus: quod pro cognomine illius progenies arripuit, postea in *Scrimzeor* five *Scrimgeor* corruptum. Ex hac stirpe orti Scrimgeri per aliquot secula Constabularii de Dundee, quorum ultimus Jacobus Scrimgeor, primum Vicecomes de Duddop, postea Comes de Dundee creatus, absque sobole anno 1668 decessit. Superfunt tamen ex ea familia Scrimgeri de Kirkton, de Bowhill, de Wormet, de Teling, de Wester-loch-Gellie, &c. genere suo haud indigni.

Soletroe (Magister *Ace* de) 75 b. * Fortè erat is Magister, five præfectus xenodochii de Soultray. V. *Ace*.

Solomon, *Capellanus Episcopi Herberti*, 24.

Soules (Willelmus de) *Buttellarius Scotiae*, 51.

Soules (Ranulphus de) 16 b. * Illustis hæc olim in Scotia familia, in qua eninebant Soulii Domini de Liddisdale, quorum ultimus Willelmus de Soules Scotiae Buttellarius superius memoratus, ob perduellionis crimen sibi suisque exitium attulit, regnante apud nos Roberto I.

Stawell (Adam de) 34. * Hujus cognominis Anglici, quod vico de Stawel in præfectura Somersetenſi, originem debet, nullus hodie, quod sciam, apud nos existat. Ex ea verò familia in Anglia Radulphus Stawel à Carolo II. anno 1683, procerum Anglicorum numero adscriptus est.

Stephanus Rex Angliæ, 14. * Hic filius erat Stephani Comitis Bleſensis in Gallia, ex Adela Willelmi I. seu Conquæstoris, filia susceptus, qui Angliæ regnum ab an. 1135 ad annum quo obiit 1154 tenuit.

Stephanus, *filius Ricardi*, 75.

Stewart (Elizabetha) *filia Roberti Ducis Albanie ac Scotie Gubernatoris*, uxor *Malcolmi Fleming de Bigare*, 60.

* Inclytæ huic atque antiquissimæ Stewartorum genti hic præ cæteris omnibus honos contigit, quod qui in ea principatum tenuere, ad summum quod hominibus ascendere datum est dignitatis apicem jure sanguinis evecti, per multa retrò secula, Scotis primum, adjunctis deinde Anglis, maxima cum gloria, æquitate & clementia imperitarunt. Ex hac porro nobilissima ac longè latèque diffusa Stewartorum familia orti (ut ex-

stinctas propagines omittam) jam nunc exstant, quatuor Comites, sciz. de Murray, de Galloway, de Traquair, & de Bute, unusque Regulus, sciz. de Bantyre; item hi Baronetti, de Black-hall, de Castlemilk, de Grantully, de Allanbank, de Burray, de Culnells, de Good-trees, de Tullicultry, &c. ac postremo Comarchi de Sorbie, de Castle-Stewart, de Phisgall, de Appin, de Allanton, de Torrence, de Ballechin, de Cairny, de Stewart-hall, de Inchbreck, &c. Vid. *Seneſcallus*.

Straton (Alexander de) 51. * In vetusta hac familia (quæ initium cepit tempore Davidis I.) per multa secula eminuerunt Comarchi de Lauriston in præfectura Merniensis, nostrâ memoriâ extincti. Superfunt tamen ex ea viri spectabiles à majorum virtute haud degeneres.

Stratberne (Comes de) *Malifius*, 16. *Ferteth*, 24. *Gilbertus*, 28. alter *Malifius*, 51. *David*, 58. quos singulatim vide.

Strevelyn (Abbas de) *Aluredus*, 24. *Willelmus*, 24. Quorum hic primus, ille tertius hujus monasterii de Sirling, seu Cambuskenneth, à Davide I. anno 1147, exstructi, cœnobiarcha fuit.

Stutevill (Johannes de) [25.] * Hic ex Anglo-Normannica, ut videtur, familia ortus, quæ olim dominum de Lidel in Cumbria possidebat: unde etiam prognatus Magister Robertus de Stuteville, qui primò Decanus, deinde Episcopus ecclesiæ Dunkeldensis constitutus, eo in munere anno 1300 fato suo est functus.

Sulas (Ranulphus de) 24. idem qui de *Soules*. * Hic erat Ranulphi de Soules *tab.* 16 memorati F. à domesticis suis anno 1207 trucidatus.

Summervill (Willelmus de) 14, 24. * Hic stirpe Normannicâ ortus, è cujus posteris erat Willelmus de Summervill, procerum numero ab Jacobo II. adſcitus, quam dignitatem, à majoribus suis per spatium 104 annorum omiſſam, Jacobus Summervill de Drum sanguinis jure sibi debitam non ita pridem reſumpſit.

Sutherlandia Comes (Willelmus) 51. * Comites de Sutherland (qui & genti suæ id cognominis dedere) inter Scotiæ proceres, qui eâ dignitate fruuntur, principem neque immeritò locum sibi debere contendunt. Primus enim eo honore à Malcolm III. insignitus traditur Walterus filius Alani, qui Thanus five Præfectus erat regionis Sutherlandiæ dictæ circa annum 1057. Sed utcumque sese hæc res habeat, Willelmum quendam Sutherlandiæ Comitem sub Alexandro III. vixiſſe indubia monumenta confirmant. Ab eo ad Joannem nunc Sutherlandiæ Comitem, perpetuâ ſucceſſionis ſerie, numerantur xviii Comites, & una Comitissa; ut multas præteream illustres ab eadem stirpe ductas familias: quarum pars, ut, Sutherlandi Reguli de Duffus, Comarchi de Force, de Kinald, de Kinminity, de Kinstirie, &c. antiquum suum cognomen retinuerunt; pars, ex prædictæ Comitissæ cum Adamo Gordonio Huntillæi Comitis filio nuptiis ortum trahentes, Gordonii cognomen sunt adepti, è quibus sunt Gordonii de Gordonston, de Innergordon, Clunie, &c.

T.

Tæbis (Helias) 39.

Teodbold, 4.

Thomas (Magister) 39.

Thomas Clericus, 75 a.

Tigerne, 6 b.

Thor Longus, 6 b, 69, a. * Hic vir nobilis, & Anglus genere fuisse videtur, ac fortè idem qui *Thorr* in libro vulgò DOMESDAY-BOOK sæpius memoratus, amplissimis suis prædiis in borealibus Angliæ partibus fitis à Gulielmo Conquæstore erat exutus. Vid. *Thoresbii Ducatus Leodiensis topograph.* pag. 348.

Thoraldus Archidiaconus, 16 b. * Hic Archidiaconus idem existimatur qui in Archidiaconatu ſucceſſorem habuit Magistrum Andream, q. v.

Tor Archidiaconus Laodoniae, 24.

Twinham

Twinham (Walterus de) *Cancellarius Scotiae*, 49. * Is erat primò Canonicus Glasguensis, deinde à Roberto I. ad Angliæ & Galliæ Reges annis 1323 & 1325 legatus missus. Summus demum ab eodem Rege Scotiae Cancellarius constitutus, id munus aliquamdiu sub Davide II. exercuit. Quando autem eo officio cessarit, aut vitam finierit, haud satis liquet. Ad ejus cognomen quod attinet, quo neminem alium appellatum in nostrorum monumentis reperio, id à vico cum ecclesia parochiali de *Twinham* in Gallovidià desumptum videtur.

V. U.

V *Alefius* (Carolus, frater Philippi Pulchri) Francorum Regis, 41.

Valoniis (Philippus de) 28.

Valoniis (Willelmus de) *Philippi F.* 28. * Hi Valonii sive de Valoniis, pater & filius, Magni Camerarii Scotiae munus gesserunt, prior sub Rege Gulielmo, posterior sub Alexandro II. Hic autem unicam reliquit filiam & heredem Christianam, quæ Petro de Maulea nupta, eum terris de Banevin & Panmure locupletavit, quas & eorum posterii Barones & Comites de Panmure ad nostra usque tempora tenuere. Cæterum ex hac Valoniorum stirpe multi apud nos superstites sunt, quibus vulgò *Valange* cognomen inditum est: quanquam non desint, qui illos ex familia de *Valentia* cognomen traxisse credant.

Ubtredus filius Fergusii, & pater Rollandi de Galweia, 24, 77. V. *Galweia*.

Ubtred Filares June 6 b. V. *Filares*.

Vinet Hwite, 6 b. V. *Hwite*.

Vineth, 24.

Vinget, 4. * Hoc duoque priora unum idemque origine nomen videtur, & quod fortè postea transiit in cognomen nunc *Winzet* seu *Wingate* vocatum: quomodo haud pauci tum in Scotia, tum in Anglià appellati reperiuntur.

Ulf, 4.

Ulfkill filius Merewin, 16 b.

Ulfkillus filius Etheftan, 14.

Ulfkill (Swein) 6 b.

Ulkil filius Meld, 71 a.

Ulkillestin (Will. de) 75 a. Vid. *Ulkillestin* in Indice locorum.

Umframvilla, *Unframvilla*, & *Umfravill*, antiquæ & illustres apud nos familiæ cognomen; ex qua orti

Umframvilla (Gillebertus de) 81.

Umframvill (Gillebertus de) *Constabularius Henrici Comitis filii Davidis I.* 20 b, 22, 24, idem fortè qui prior.

Umfravill (Ingelramus de) 51.

Umfravill, seu *Humframvilla* (Robertus de) 14. * Hoc cognomine Anglo-Normannico (nunc apud nos prorsus extincto) appellati plurimi in nostrorum scriptis occurrunt: inter quos præcipuè eminebat Gilbertus de Umfravilla, qui jure uxoris suæ Matildis, Malcolmi Comitis Angusiæ absque liberis defuncti amitæ, eum Comitatum anno 1243 est adeptus. Ejus autem ex filio Comite Roberto nepos Gilbertus, ob pertinacissimum suum in partes Balliolanas studium eâ dignitate simul & prædiis à Roberto I. est exutus.

Ubtredus, idem qui *Ubtredus* & *Ubtredus*.

Ubtredus pater Adæ, 79.

W.

W *Aldevus*, al. *Waldus*, *Cospatricii F. Comes de Dunbar*, 22, 73. * Is obiit anno 1182.

Waldus filius Baldewin, 73.

Waldelinus filius Stephani, 39.

Walays (Willelmus) nunc *Wallace*, de *Elderslie Miles*, *Custos regni Scotiae ac ductor exercituum ejusdem*, 43. * Hic est ille incomparabilis heros, Scotiae libertatis adversus Edwardum I. Anglum assertor & vindex strenuissimus, nullo satis elogio prædicandus. Hæc autem familia de *Wallace* à *Wallia* ortum traxisse creditur:

qui enim primi hoc cognomen apud nos sunt adepti, *Galleii*, *Gwallenses* & *Wallenses* sunt appellati: quod deinde vocabulum in *Waleis* & *Walays* (nunc *Wallace*) est mutatum. Hujus gentis principatum nunc tenet D. Thomas Wallace de *Craigie* Baronettus. Noster autem Willelmus patrem habuit Malcolmum Wallace de *Elderslie*, filium, ut perhibent, natu secundum Ricardi Wallace de *Ricarton*, qui postea titulus ratione matrimonii heredis femellæ *Lindesiorum* de *Craigie* in *Craigie* mutatus est. Reliquisse unam filiam Willelmus dicitur, quam uxorem duxit D. Willelmus Baillie de *Hoprig*: unde illustris Bailliorum de *Lamington* familia est propagata.

Walterus Cancellarius, 12, 22, 24.

Walterus Capellanus, 39.

Walterus Clericus Rollandi Scotiae Constabularii, 81. * Is idem esse Walterus videtur, qui postea fuit Cameraarius Alani Gallovidiani hujus Rollandi F. cujus ope demum ad Episcopatum Candidæ Casæ anno 1209 e-
vectus, eo in munere anno 1235 in fata decessit.

Walterus Clericus Walteri Cancellarii, 24.

Walterus Episcopus S. Andreae, 56, & 60. * Is *Trail* cognomine dictus, a Pontifice Rom. Clemente VII. cujus tum Referendarius erat, ad Episcopatum S. Andreae e-
vectus, eam ecclesiam ad obitum suum, anno 1401, non sine laude rexit.

Walterus Episcopus Brechinensis, 62. * Ei cognomen erat *Forrester*, quo tempore obiit incertum.

Walterus filius Alani, *Dapifer Scotiae*, 12, 14, 22, [25.]

Walterus filius Alani, *Walteri N. Justitarius Scotiae*, 30, 32, 34. V. *Senescallus*.

Walterus Senescallus Scotiae, 51. * Is erat Jacobi F. Alexandri N. gener Roberti I. ac pater Roberti II. Regum Scotorum. V. *Senescallus*.

Walterus de Wellam, 77.

Walthevus filius Ernbold, 24.

Wemys (David de) 51. * Vetusta hæc atque illustris familia genus ducere perhibetur ex filio juniore Macdufforum Comitum de Fife, nomine Joanne, qui à terris suis de Weems in eadem provincia sibi cognomen assumpsit: à quo prognati Comites de Weems, quo titulo nunc fruitur gentis suæ primicerius Jacobus Comes de Weems; ut alios inferioris ordinis viros generosos omittam, Wemios de Bogie, de Lathocker, de Winthank, de Cuthill-hill, &c.

Werenbald pater Roberti, 75 b. V. *Robertus*.

Winfesore (Matilda de) *Sponsa Alani de Sancto Claro*, 81. * Hæc Anglico genere orta, atque ab oppido de Windsor, ubi nunc magnificum Regum Britannorum palatium, cognomen accepisse videtur.

Willelmus — 47.

Willelmus Abbas de Melros, 22. * Is à morte S. Walthevi anno 1159, hoc cœnobium per spatium 11 annorum satis prudenter gubernavit: eâ verò curâ depositâ anno 1170, apud Rievallem in Anglià anno 1185 diem extremum clausit.

Willelmus Abbas de Strivelyn, 24. V. *Strivelyn*.

Willelmus Capellanus, 39.

Willelmus Comes de Ross, 51. V. *Ross*.

Willelmus Comes Sutherlandiæ, 51. V. *Sutherlandia*.

Willelmus de Norwiz, 77.

Willelmus Episcopus Glasguensis, Cancellarius Scotiae, 64. * Is filius erat Alani Lauder de Halton, seu Hatton, in Lothiana media. In ea autem ecclesia Matthæo de Glenduning Episcopo suffectus, ac deinde summus Scotiae Cancellarius anno 1423 constitutus, utrumque munus usque ad annum, quo obiit, 1425 feliciter administravit.

Willelmus Episcopus Moraviensis, 24. V. *Moraviensis*.

Willelmus Episcopus S. Andreae, 53. V. *Andreae*.

Willelmus Episcopus S. Andreae, cujus sigillum exhibetur tab. 100. * Is de *Malvoisin*, seu *Malevicinus*, cognominatus, primò fuit Archidiaconus S. Andreae, postea Cancellarius Scotiae anno 1199 creatus, eodemque anno ad Episcopatum Glasguensem, ac demum anno 1202 ad Episcopatum S. Andreae e-
vectus, eam ecclesiam per spatium fere 36 annorum feliciter gubernavit.

vit, tandemque in palatio suo de Inch-murtach diem extremum clausit. Hunc Willelmum Anglico genere prognatum fuisse veri admodum simile est: primus enim qui hoc cognomine appellatus reperitur, Hugo sciz. de Malvoisin, Willelmum Normannum in Angliam est comitatus, ubi aut is ipse, aut alius certè eodem nomine cœnobium Monialium apud Blythbury in agro Staffordiensis instituit, regnante apud Anglos Henrico I. qui fratri suo Willelmo Rufo anno 1087 successit.

Willelmus nepos Davidis I. 10 a, b, 14. * Posteriore diplomate memoratus *Willelmus* filius erat Duncani II. qui filius fuit, sed illegitimo thoro genitus, Malcolmi III. Fieri autem potest, ut qui priore diplomate nominatur, filius fuerit Henrici I. Regis Angliæ, ex Mathilde Davidis I. sorore procreatus, qui anno 1120, quatuor annis priusquam David noster rerum potiretur, naufragio periit. Certè Willelmus, postea Scottorum

Rex (qui genuino & apud meliores Latinæ linguæ scriptores usitato vocis *nepos* sensu, Davidis I. ex filio Henrico *nepos* fuit) hic intelligi nequit, utpote qui tum nondum natus, saltem ad testimonium ferendum esset ineptus.

Willelmus Rex Scottorum, Leo cognominatus, 22, 24, 25, 26, 28, 34.

Willelmus filius Aldan, 75 b.

Willelmus filius Dun, 71 a.

Willelmus filius Ricardi, 77.

Willelmus filius Rogeri, 81.

Withce, 24, proprium viri nomen, in aliis chartis *Wice*, seu *Wicius* dicti. * Ab eo villa sua cum ecclesia parochiali hoc in loco memorata nomen de *Wiceston*, nunc *Wiston* in præfectura Lanarcensi; posteri verò ejus, qui eam per plurima secula tenuerunt, cognomen acceperunt.

Locorum, quorum in Diplommatibus mentio fit, INDEX, & Explicatio.

A.

A*BIRBROTH*, *Aberbroth*, & *Abirbrothock*, & contractè *Arbroth*, oppidum in Angusia, ad ostium fluvii *Broth*, unde & loco nomen inditum: *Aber* enim prisca Scottorum linguâ ostium fluminis significat. Illic Rex Willelmus nobile cœnobium ordinis Tyronensis, circa annum 1178, extruxit, *Tab.* 47, 51.

Aberdonensis, sive *Aberdonensis* Episcopus. Hic titulum accepit ab oppido, quod *Aberdonia* vetus, *Old Aberdeen*, ad Donæ ostium situm, appellatur. Ad mille passuum ab hoc distantiam, ad ostium fluminis *Dea* sita est altera *Aberdonia*, nova urbs vulgò nuncupata, Scotiæ septentrionalis facile prima, amplæque præfecturæ ab ea nomen adeptæ caput, 60 & 62.

Adnam, nunc *Ednam* in Tevotia, 69 a. V. *Edenham*. *Aldcambus*, vici & rivuli ipsam alluentis in Marcia nomen, 6.

Aldham, *Aldham*, prædium in Lothiana orientali ad Forthæ æstuarium situm, 4.

Alua, multorum in Britannia fluviorum nomen, quorum is in hoc diplomate memoratus, hodie *Ael*, seu *Ail*, ex variis lacubus in Tevotia erumpens, in amnem Tevotum apud Ancramium decurrit, 24.

Andrea (Sancti) urbs. Vid. *Chilrimunt*.

Angusia, *Angus*, Scotiæ provincia inter Fifam & Merniam interjacens, 24, 56.

Ar, *Air*, fluvius in regione de *Kyle*, oppido præfecturæque, cujus caput est, nomen tribuens, 36.

Ardscodrycke, nunc *Ardscod-Inis*, regiuncula in præfectura de *Argyle*, ad mare occidentale sita, 47.

B.

B*Almurinach*, *Balmerino*, cœnobium ordinis Cisterciensis, ad Tai æstuarium in Fifa ab Alexandro II. fundatum, nunc domino ejus cognominis de *Elphinston* Reguli titulum dans, 34.

Balrotheri, q. d. prædium *Roderici*, locus in Angusia, 49.

Balvani, *Balveny*, arx ad sinistram fluvii *Fiddich* sita, olim ad *Duglassios*, nunc ad Willelmum Duffum, Regulum de *Bracco*, pertinens, nomenque suum regiunculæ circumjacenti in præfectura Banhiensi tribuens, 64.

Banevin, *Bervie*, vici & ecclesiæ parochialis in Angusia nomen, 28, 49.

Bebban-burch, olim *Bebban-byrig*, q. d. urbs *Bebbe* Regiæ, à Simeone Dunelmensi nuncupata, hodie *Bamburrow* in provincia Northymbrorum, 6 b.

Bele, *Beel*, seu *Beil*, prædium in Lothiana orientali, olim

ad *Dumbaros* è stirpe Comitum de *Dunbar* oriundos spectans, nunc verò Reguli de *Belhaven*, ex Hamiltoniorum familia, primaria sedes, 64.

Berkerie, locus in Lothiana orientali, 75.

Berwic, *Berwick*, nobile in Marcia oppidum ad Tuedæ ostium situm, 12.

Bigare, *Biggar*, oppidi & Baronie nomen in præfectura Lanarcensi, 62.

Birchinside, *Birkinside*, prædium in Lauderia regiuncula præfecturæ Berwicensis, prope sinistram Lidderi fluminis ripam, 22.

Both (Capellania de) in Angusia prope *Pannore*, 53.

Botheldene, nunc *Boulden*, villa cum ecclesia parochiali in Tevotia, haud procul à dextra fluvii Tuedæ ripa sita, 24.

Bothmernock (terra de) in Angusia, q. d. tugurium *Mernoci*, seu *Marnoci*, 53.

Breckin, oppidum Angusiæ, & sedes Episcopalis, 51, 53, & 62.

Brechys (terra de) nunc *Brakie* in Angusia, 53.

Broccesmuthe, *Broxmouth*, in Lothiana orientali, nunc sedes amœnissima Ducis de *Roxburgh*, 4.

Buchania, *Buchan*, regio partem haud modicam præfecturæ Aberdonensis constituens, 34, 62.

C.

C*Adibou*, *Cadibon*, *Cadzow* & *Cadyou*, nunc *Hamilton* dicta, villa in præfectura Lanarcensi ad sinistram fluvii *Glottæ* ripam sita, olim Regum Scottorum celeberrimum domicilium, cui tamen à Roberto I. majoribus eorum concessio, qui ab antiquo Domini, nunc Duces de *Hamilton*, nomen suum imposuerunt, 32.

Calburne, *Kelburn*, prædium in Cuninghania, regiuncula præfecturæ Aërensis, ad Joannem nunc Comitem de *Glasgow* pertinens, 79.

Calkeburne rivuli in Lothiana orientali nomen, 75 b.

Cambuskyneth, *Cambuskenneth*, nobile cœnobium, ordinis Canonicorum regularium ad sinistram Forthæ ripam situm, haud procul à Sterlino oppido à Davide I. anno 1147 fundatum, 45.

Cameri, 24.

Carncety, prædii in Angusia nomen, 53.

Carnetabel, *Karn-tabel-hill*, mons excelsus in Coila provincia, quæ pars est præfecturæ Aërensis, 36.

Carrick, Scotiæ regio, pars præfecturæ de *Air*, 36.

Catauia & *Cathanesia*, nunc *Caithefs*, regio & præfectura Scotiæ septentrionalis, unde illius Comites & Episcopi titulum sunt nacti, 51, 58, &c.

Chilrimunt, *Kilrimunt*, vetus nomen urbis & sedis Episcopalis

palis *S. Andreae* in orientali provinciae Fifenfis angulo sita, olim *Fanum S. Reguli*, qui ossa Andreae Apostoli, Pictorum primò, deinde Scotorum Patroni, illic transtulisse dicitur, appellatum, 16 a.

Clacmanan, oppidi & parvæ præfecturæ, ad boreale æstuarii Forthæ latus sita, nomen, 34.

Clerchetune, *Clerkington*, q. d. Clerici oppidum, in Lothiana orientali ad sinistram amnis Tinæ ripam situm, 16 b.

Cnapedane, *Cnapden* (terra de) in Marcia prope *Horn-den*, 8.

Cnello, *Knoll*, nunc *Knows*, prædium Lothianæ orientalis, Tinæ fluvio à dextrâ adjacens, unde antiqua familia, ad quam spectabat, nunc extincta cognomen suum traxit, 4.

Coldingham, *Coldingham*, cella Monachorum in Marcia ad Prioratum Dunelmensem pertinens, ab Edgardo Rege instituta, 6.

Coldinghamschire, i. e. territorium sive regiuncula de *Coldingham*, 6 b.

Conigham, *Cunningham*, regionis in præfectura de *Air* nomen, 79.

Cramesmuth, seu *Cramesmude*. * Hunc locum, cujus hodie situs ignoratur, in Marcia fuisse verisimile est: in ea enim provincia ejusdem nominis vestigia in prædiis de *Crameston* & *Cramesknoor* prope oppidum de *Duns* manifeste se ostendunt, 6 a.

Croidoun, *Croydon*, oppidum Angliæ in præfectura *Sur-reienfi*, 66.

Crofwaldef, 77. q. d. *Crux Waldevi*. Ejus situs incertus.

Cultran, *Contra*, prædium in boreali parte provinciae Fifenfis, prope cœnobium de *Balmurinach* jacens, 34.

Cumbria, *Cumberland*, regio Angliæ septentrionalis, olim ad Reges Scotorum pertinens, 24.

Cuprum, *Cowper*, primum Fife oppidum, quod ab Edino fluvio ad sinistram alluitur, 60. Est & aliud *Cuprum*, oppidum Angliæ, opulento olim cœnobio à Malcolm IV. anno 1164 instituto clarum.

D.

Dalkeith, *Dalkeith*, amœna villa in Lothiana media inter duos fluvios Elcas dictos sita, olim ad Duglassios Comites de *Morton*, nunc ad Ducem *Buccluchie*, qui magnificum ibi habet palatium, pertinens, 60.

Dernewic, *Dernick*, prædium in Tevotia, ad dextram fluvii Tuedæ ripam prope cœnobium Melrossense situm, 14.

Diencia, Comitatus in Delphinatu Galliarum provincia nomen, ab oppido *Dea*, *Die*, appellatum; unde & Episcopatus Dientis dictus, qui nunc Episcopatus Valentiniensi in eadem provincia est conjunctus, 68.

Drumfergorth, *Drumbargard*, baronia olim in præfectura Lanarcenti, cujus nomen, ut quidam affirmant, nunc in *Cambuslang* mutatum est, 58.

Drumlangrig, *Drumlanrick*, sedes Ducum de *Queensberry*, in regione de *Nithsdale* (ad dextram fluvii Nithi ripam) quibus olim Baronis, nunc Comitis titulum dat, 66.

Dunbar, oppidum Lothianæ orientalis, unde antiquissimi Comites Dunbari & Marcie cognomen titulumque sibi adoptarunt, 14, 24, &c.

Dundas regiunculæ nomen, in præfectura Sterlinensi, titulum Domini dans principi Gramorum familiæ, quam nunc retinet Dux *Montisrosanus*, 30.

Dundas, prædium in Lothiana occidentali, unde vetusta Dundassiorum de eodem familia cognomen sibi assumpsit: è qua stirpe orti Dundassii de *Fingask*, de *Arniston*, de *Manner*, de *Duddingston*, de *Philpston*, &c. 73.

Dunde, *Dundee*, celebre oppidum in Angusia ad Tai æstuarium situm: unde & viro cuidam generoso Radulpho de *Dundee* cognomen olim erat inditum, 43, 49.

Dunduf, *Dunduff*, prædii nomen, prope *Tor-duff* in provincia Fifenfi, [25.]

Dunelmum & *Dunelmia*, *Durham*, celebris Angliæ urbs & sedes Episcopalis, præfecturæ, quæ inde *Episcopatus*

est dicta, caput: ubi olim nobilis erat Prioratus *S. Cuthberto* sacer, multis donariis à Scotorum Regibus locupletatus, 6, 10 b, 20, a, b.

Dunfermelyn, *Dumfermling*, oppidum Fife, quarto à Portu Regiæ, vulgò *Queensferry*, lapide situm, ubi celeberrimum olim Benedictini ordinis cœnobium, à Malcolm III. inchoatum, ab Alexandro I. ejus filio absolutum; multorum Scotiæ Regum sepulchris, & Caroli I. natalibus clarum, 16 a, &c.

Dunkeldensis Episcopatus, ab oppido de *Dunkeld* in præfectura Perthenfi nomen adeptus, 16 b, 24.

E.

Edenham, al. *Adnabam*, nunc *Ednam*, vicus cum ecclesia parochiali in Tevotia ad fluvium Edenum situs, unde & loco nomen: quid enim *Edenham*, nisi *domicilium* ad amnem *Eden*? 24, 69 b.

Ederham, nunc contractè *Edram* seu *Edrom*, vici & ecclesiæ parochialis in Marcia nomen, 71 a, b.

Edrington, prædium in Marcia, olim ad *Lauderos* de *Bass* pertinens, 64.

Edinburg, *Edinburgh*, urbs Scotiæ primaria, in Lothiana media sita, 24, 53, 56.

Eilande, *Hiland*, prædium in Marcia, seu præfectura *Bervicensi*, 6 b.

Eitune, *Ayton*, vicus cum ecclesia parochiali in Marcia, ad Ayum five *Ay* fluvium: unde & locus nomen, ejusdemque olim possessores cognomen acceperunt: è quibus orti sunt *Aytoni* de *Nether-Dunmuir*, postea *Ayton* nuncupato: item *Comarchi* de *Inchdarny*, de *Kinnaldie*, &c. 6.

Eldune, *Heeldon*, prædium Tevotiarum prope cœnobium Melrossense, cui mons triceps, vulgò *Heeldon-bill*, longè conspiciendus, imminet, 14, 18.

Ercildon, nunc *Erfilton*, vicus Marcie cum ecclesia parochiali, ad sinistram Litteri ripam, Thomæ Lermontii, *Rymeri* vulgò dicti, qui tempore Alexandri III. futurorum præscientiâ insignis habebatur, cujusque vaticinia adhuc circumferuntur, natalibus clarus, 14.

Ergadia, ampla Scotiæ regio, nunc *Argyle* dicta, 47.

F.

Farnun, prædii in Marcia, nunc *Fairnyfide* dicti, nomen, 6.

Fethberteviot, *Forteviot*, vicus cum ecclesia parochiali in Strathernia, quæ pars est præfecturæ Perthenfis, situs: olim Scotorum Regum habitatione, cujus tamen nulla nunc supersunt vestigia, celeberrimus [25.]

Fif, *Fife*, ampla Scotiæ provincia æstuariis Forthæ & Tai interjacens, 34.

Fogbo, *Fogo*, ecclesiæ parochialis in Marcia, quam Gospatricius Comes de *Dunbar* cœnobio Calsonensi concessit, 24.

Forth, celebris fluminis & æstuarii Fife à Lothiana determinantis nomen, 24.

Forephare, *Forfar*, oppidum Angusiæ, ubi illius regionis, inde præfecturæ Forfarenfis dictæ, conventus juridici aguntur, 34.

Fytkill, baroniæ Fifenfis nomen, ad Levinum amnem, quæ nunc baronia de *Lefley* vocatur, 60.

G.

Galle, *Galla-water*, fluvius, qui ex montibus Lothianæ mediæ originem ducens, post aliquot miliarium cursum, flumen Tuedam apud *Galla-sbiels* in præfectura Selkirkenfi subit, 14.

Galtunsdalech, *Gattouns-baugh*, planities prope *Gattounside* in Tevotia, 14.

Galtunesside, *Gattoun-side*, prædium Tevotiarum prope cœnobium Melrossense, 14.

Galloway, & *Galloway*, amplissima Scotiæ regio, in duas nunc præfecturas divisa, quarum altera de *Wigton*, altera de *Kircudbright* (Senescallatus sive *Stewartry* vulgò dicta) nuncupantur, 24.

Galloway

Galweiensis. V. priorem Indicem.

Glesu, Glasgow, celebris Scotiæ urbs, ac sedes Episcoporum & Archiepiscoporum inde titulum ducentium, ad fluvium Glottam, nunc *Clyde*, in præfectura Lanarcenti, sita, 22, 24, &c.

Gretquerqu, prædii in Galweia, seu Galwethia nomen, 34.

H.

H *Adintune, Haddington*, oppidum Lothianæ orientalis caput, unde & ea præfectura *Constabulariatus* de *Haddington* nuncupatur, 16 a, b, 24.

Hadintunschir, regiuncula sive districtus ad id oppidum spectans, 16 a & b.

Hardiggasthorn, Hardingthorn, prædium Angliæ, prope oppidum Northamptonam, in Comitatu ejusdem nominis, quem David, tum Princeps Cumbriæ, postea Scotiæ Rex eo nomine I. ante obitum fratris sui Alexandri I. possidebat, 24.

Hatheruick, Hatberwick, prædii in Lothiana orientali nomen, 4.

Hawye, Hawick, opidum Teviotiæ, 66.

Hermanestun, Herdmanston, vel *Hermiston*, villa Lothianæ orientalis, 75 b.

Hestoudeſbam, antiquis Geographis *Axelodunum* seu *Uxelodunum*, Bedæ & recentioribus *Hagulfstadium*, hodie *Hexham*, nimis contractè pro *Hextolds-bam*, q. d. *domicilium* ad fluvium *Hextold*. Est autem vicus Northumbriæ ad dextram Tinæ fluminis ripam situs, nobili olim cœnobio Canonicorum regularium, à Thoma Eboracensi Archiepiscopo ibidem anno 1113 constructo, celeberrimus, 20 b.

Hom, Home vel *Hume*, vici & ecclesiæ parochialis in Marcia nomen, unde illustis Humiorum familia cognomen accepit, 14.

Horevordane, Horwardan, nunc *Hornden*, ecclesia olim parochialis in Marcia, nunc verò ecclesiæ de *Lady-kirk* adnexa, 8, 10 a.

I.

I *Eddeward*, nunc *Fedburgh*, oppidi & cœnobii Canonicorum regularium ibi à Davide I. fundati in Teviotia nomen, 20, 22, 24.

Inverweyk, Innerweck, baronia in Constabularia de *Haddington*, ita enim nominatur Lothiana orientalis, 56.

K.

K *Arsach*, 24. * *Carſach, Caris*, seu *Cars*, prisca Scottorum lingua, locum humidum seu paludosum denotat: unde vitiosa pronuntiatione *Kers*, seu *Kerſe*, regiuncularum aliquot in Scotia nomen factum; quarum una *Kers* de Stirling, 62. altera *Kers* de *Falkirk*, utraque in præfectura Sterlinensi; tertia, & cæteris amplior, *Kers* de *Gowrie* in præfectura Perthenſi.

Kelcho, Kelchou & Calchou, nunc *Kelſo*, elegans Teviotiæ oppidulum, ad sinistram Tuedæ ripam, ubi David I. anno 1128, opulentum cœnobium ordinis Tyronensis instituit, 24.

Kers, 62. V. *Karſach*.

Keth, Keith, prædium in Lothiana orientali, unde nobilissima Kethorum familia cognomen adepta est, 24.

Kukbutbo, seu *Kirkbutbo*, nunc *Kilbocho*, prædii & ecclesiæ parochialis in Tuedia nomen, 68.

Kykeunyn, Kilwinning, q. d. *Cella S. Winnini*, oppidum & Monasterium ordinis Tyronensis ab Hugone de Morevilla Constabulario Scotiæ fundatum, 79.

L.

L *Amberlauwe, Lammer-Law*, mons excelsus Marcia inter montes, qui *Lammermuir* dicuntur, situs, 81.

Lannarch, Lanark, oppidum Glottæ primarium, præfecturæ inde Lanarcenti dictæ dans nomen, 24.

Laodonia, al. *Lothiana, Lothian*, ampla & fertilis Scotiæ regio, in tres præfecturas dirempta, *Limnuchensem, Edinburgensem & Hadintonensem*, aliter Lothianam occidentalem, mediam & orientalem appellatas, 81.

Lastalrig, Restalrig, vulgò *Lestarick*, vicus Lothianæ mediæ, uno lapide ab Edinburgo distans, 26.

Langild, rivuli inter montes Lamyrios in Marcia nomen, 81.

Leder, nunc *Lider*, fluvius Marcia, regiuncula *Lauderdale* dictæ nomen tribuens, 14.

Levenax, Lennox, quæ nunc præfectura Britannodunensis seu *Dumbarton-shire*, * Scotiæ provincia, ad latus boreale æstuarii Glottæ sita, cui amnis Levinus è lacu Lomundo prorumpens, & Britannodunum oppidum præfecturæ primarium alluens, nomen tribuit. Antiquus autem Comitatus de *Levenax*, non solum totam hanc regionem, sed & haud modicam præfecturæ Sterlinensis partem continebat, 51.

Leggardefwide, Ligert-wood, vici & ecclesiæ parochialis in Marcia nomen, 22.

Lefmagu, Lefmahago, q. d. *domus S. Mabuti*, vicus & ecclesia parochialis in præfectura Lanarcenti, 24.

Leuchmure (terra de) in Angusia prædium, 34.

Lillesclive, Lillieslief, & contractè *Lilſly*, vici & ecclesiæ parochialis in Teviotia nomen, 24.

Lintunrutheric, q. d. *Linton Rutheri* vel *Roderici*. * Dux sunt eodem nomine de *Linton* apud nos ecclesiæ parochiales, altera in Tuedia, altera verò, de qua in hoc diplomate agitur, in Teviotia sitæ, 24.

Lochlevin, amplius in præfectura Kinrossensi lacus, in cujus medio insula, olim monachorum, qui *Keledei* vocabantur, domicilium, 12. * Ex hoc autem lacu prorumpit fluvius Levinus, ab eo qui præfecturam Britannodunensem intersecat diversus, qui multa Fisæ loca prætervectus, in æstuarium Forthæ ad ejusdem nominis oppidum aquas suas devolvit.

Louchaw, Lock-ow, lacus Argatheliæ, agro contermino fluvioque *Aw* è lacu erumpenti dans nomen, 47.

Lumesdene, Lumisden, prædii in Marcia nomen, unde familia antiqua ejus olim possessor cognomen sibi adſcivit: ex qua adhuc supersunt *Lumisdeni* de *Innere Gellie*, de *Cushney*, de *Stravithy*, &c. 6.

M.

M *Accuswel, Maxwell*, terra & ecclesia olim parochialis in Teviotia, unde illustis Maxwellorum familia cognomen accepit, 24.

Malcarvaſtun, Mackerſon, prædium & ecclesia parochialis Teviotiæ, 24.

Marr, ampla Scotiæ septentrionalis regio, præfectura Aberdonensis partem haud exiguum constituens, 56.

Mauchelyn, Mauchlin, vicus cum ecclesia parochiali in præfectura de *Air*, primogenito filio Comitum de *London* dans titulum, 36.

Melros, Melroſs, nobile in Teviotia monasterium ordinis Cisterciensis, à Davide I. anno 1136, vel fundatum, vel restitutum, 14, 18, 36.

Menteth, Menteith, regiuncula præfecturæ Perthenſis, à fluvio *Teith*, qui eam intersecat, nomen ducens, 56, 60.

Middelham, Middle-ham, & contractè *Midlam*, prædium in Teviotia ad Alnam fluvium situm, 24.

Molle & Molla, Mow, ecclesiæ olim parochialis in Teviotia nomen, 22.

Monock, Mannock, prædium in præfectura Aërenſi, 32.

Mosburne, Mosburn, rivuli inter montes Lamyrios in Marcia nomen, 81.

Munymuske, Monimusk, vicus cum ecclesia parochiali in præfectura Aberdonensi, ad Donam fluvium situs, 58.

N.

N *Eithaneſthyrn*, nunc contractè *Nentborn*, vici & ecclesiæ parochialis in Marcia nomen, 24.

Neobothle, Newbottle, cœnobium Cisterciensis ordinis in Lothiana media à Davide I. fundatum, nunc Marchionis de *Lothian* præcipua sedes, 24, [25.]

Neglecte.

Nesbete, Nisbet, prædii in Marcia nomen, unde Nisbetis, claræ apud nos familiæ, attributum cognomen, 71, a, b.
Northam, idem fortè quod nunc *Norham*, oppidum Northumbriæ propè Tuedam fluvium, 6 b.
Northamtunia, Northampton, urbs Angliæ, præfecturæ, cuius caput est, dans nomen, 24.
Northumberlandia, Northumberland, Angliæ ad Boream regio, olim sub ditione Regum Scotorum, 20 a.
Novum castrum, Newcastle, celebris Angliæ urbs ad Tinam flumen sita, Northumbriæ caput, 20 a.

P.

P*annomor, Panimore, Pannure*, vicus & prædium in Angulia, titulum Comitis principi Mauliorum familiæ præbens, 28.
Pebles, Peblis, Peebles, primarium Tuediæ oppidum, præfecturæ sic dictæ dans nomen, 16 b.
Pert & Perth, quæ & *St. Johns-town* dicta, celebris, in ejus quasi medietate sita, Scotiæ urbs, præfecturæ Pertheni, cuius caput est, nomen tribuens, 16 b, 60, 62.
Prenegeft, Prendergeft, prædium Marcia ad Aium fluvium: unde cognomen familiæ, ejusdem olim possessoris, nunc verò temporis injuriâ ad paucos redactæ, inditum, 6 a.
Prefterbridge, Priestbridge, locus Tevotiæ in territorio de *Spruston* situs, 24.

R.

R*avedenæ, & Ravendena, Redden*, prædium ad dextram Tuedæ ripam in Tevotia situm, antiquæ familiæ, cuius olim dominium erat, nunc vero extinctæ, cognomen tribuens, 24.
Regnintun, Renton, prædium Marcia, unde qui id olim possidebant, sibi cognomen sumplere, ex quibus orti *Rentonii de Billy, de Lamerton, de Mos-castle, &c.* 6.
Rievall, i. e. vallis quam fluvius *Rie* interfuit, nunc *Rivaulx*, contractè *Rivas*, præclarum ordinis Cisterciensis cœnobium, à Waltero de *Espec* in agro Eboracensi anno 1132 fundatum, 18 b.
Rinfrio, Rensfrew, oppidum ad sinistram Glottæ fluminis ripam, præfecturæ cuius caput est nomen attribuens, 24.
Ristun, Reston, prædium Marcia ad Aium fluvium situm, nunc in *East & West-Reston* divisum, 6.
Rokesburg, Roxburgh, arcis & oppidi (utriusque nunc diruti) in Tevotia nomen; unde præfectura appellationem, & Kerrorum familiæ princeps Ducis titulum est adeptus, 22, 24.
Roffree, Roffith, arcis & prædii in Fisa ad Forthæ æstuarium, haud procul à portu Reginæ [*Queensferry*] nomen, [25.]
Roualeyn, Rouallan, Baronis in præfect. Aërensi nomen, olim Cuminiorum, postea Mororum ab eo titulum capientium, patrimonium, 79.

S.

S*ancti Andree* urbs, *Saint Andrews*, celebre oppidum in orientali Fise angulo situm, in quo principes Scotorum Episcopi & Archiepiscopi sedem suam habuerunt. V. *Chilrimunt*.
Sanctæ Crucis monasterium, cœnobium Canonicorum regularium ordinis D. Augustini propè Edinburgum, à Davide I. anno 1128 institutum; ubi nunc magnificum palatium, postremis Scotorum Regibus gratissima, & in paucis Britannicarum memorabilis sedes, 62.
Sauteria, Sautry, seu *Saltry*, vicus Angliæ in præfectura Huntingdonensi, ubi *Simon de Sancto Licio* Comes

Northamptonæ nobile cœnobium ordinis Cisterciensis, anno 1147, extruxit, 39.
Scuchale, Scowgal, prædium in Lothiana orientali, æstuario Forthæ imminens; à quo cognomen traxit familia Scugallorum de eodem, unde ortus vir pietate insignis *Patricius Scowgal*, qui Præsulatum Abertdonensem tempore Caroli II. magna cum laude gessit, paterque fuit *Henrici Scowgal* S. Theologiæ in Regia quæ ibidem est Academia Professoris, ob eximias animi dotes, singularem in primis vitæ sanctimoniam, vel priscis religionis Christianæ factoribus connumerandi, 4.
Seyon, id est *Scon*, vel *Scoon*, nobile cœnobium ordinis D. Augustini, ad sinistram Tai ripam, mille passus supra Perthum, ab Alexandro I. constitutum, ubi Reges Scotorum inaugurari soliti, 30.
Schischirke, Selkirk, oppidum in regione *Forestia* vulgò dicta, præfecturæ (cuius caput est) nomen, & titulum Comitis Carolo Ducis Hamiltoniæ patruo tribuens, 14, 24, 66.
Semprig, idem quod nunc *Sempring*, in Marcia, prædii & ecclesiæ parochialis nomen, 24.
Sproston, Sprouston, vicus cum ecclesia parochiali ad dextram Tuedæ fluminis ripam in Tevotia situs, 24.
Strathcarun, i. e. vallis, quam fluvius *Carron*, in præfectura Sterlinensi, interluit, 34.
Stratheryne, Strathern, seu *Strath-Iern*, regiuncula præfecturæ Pertheni, cui Iernus fluvius, è lacu cognomine vulgò *Loch-Ern* erumpens, dat nomen, 51.
Strivelin, Striveling vel *Stirling*, oppidum ad dextram Forthæ ripam situm, præfecturæ, cuius caput est, dans nomen, 28.
Sutherlandia, Sutherland, regio Scotiæ septentrionalis, Rosiæ, Strathnaverniæ & Cathanesiæ confinis: unde illustri Sutherlandiorum familia cognomen, illiusque per multa retrò secula princeps Comitis titulum sibi adsciverunt, 51.
Swintun & Swintona, Swinton, prædium Marcia: unde perverus Swintonorum de eodem familiæ cognomen est tributum, 6 b, 8 b, c, 10 b.
Swinewde, Swinewood, locus in eadem regione, 6 a.

T.

T*Hveda, Tueda, Tweed*, fluvius Scotiæ notissimus, eam ex inferiore parte ab Anglia dirimens, 14.
Tiningeham, Tinningham, prædium in Lothiana orientali, ubi Comites de *Haddington* amœnissimam sedem habent, 4.
Torpheichyn, Torphichen, oppidulum & domus religiosa, ad Fratres (ita enim nominabantur) *Hospitalis S. Johannis de Hierusalem* pertinens, è quibus qui cæteris præerant *Præceptores* erant appellati: quorum ultimus *Jacobus Sandilandius de Calder*, unâ cum terris & possessionibus, titulum Reguli de *Torphichen* est adeptus; quo honore ex eodem sanguine genitus *Jacobus Sandilandius* nunc fruitur.
Travequair, Traquair, prædium in præfectura de *Peebles*: unde, ex Stuartorum Comitum Buchaniæ stirpe oriundus, *Joannes* Comitis dignatione est honestatus anno 1633, quâ & ejus ex filio nepos *Carolus Stuartus* nunc potitur, 14.
Traverlen, nunc *Crailin*, seu *Crellin*, vici & ecclesiæ parochialis in Tevotia nomen, ubi Reguli de *Cranston* præcipuam suam sedem habent, 24.
Twededale, Tweddale, regio a flumine Tueda, quod superiore sui parte eam mediam interfecat, denominata, 24.

V. U.

V*alentinenfis* Comes, *Comte de Valentinois*: eo titulo inter alios gaudebat *Franciscus Delphinus* Viennensis, postea Francorum eo nomine II. Rex: est autem

autem ductus ab oppido Valentia, quæ & sedes Episcopalis, in Delphinatu Galliæ provincia, 68.
Viennensis, de *Vienne* & *Viennois*: eo titulo honoratur regni Galliæ heres, Delphinus Viennensis à Vienna provinciæ Delphinatus dictæ urbe designatus, 68.
Ulkillen, q. d. *Ulkilli oppidum*, nunc contractæ *Uxton*, in *Lauderia Marcia* regiuncula, 75 a.

W.

W *Hitelawa*, *Whitelaw*, prædium Teviotiæ, in territorio de *Bouden*, ad radicem montis excelsi *Whitelaw-hill* vulgò dicti, situm, 24.
Whitemere, *Whitemure*, prædium itidem Teviotiæ in eodem territorio situm, 24.

F I N I S.

Corrigenda & Addenda.

P AG. 1. lin. 18, pro quæ lege qui.
 2. l. 13, pro quæ lege quo.
 6. l. 32, post potestate adde libro.
Ibid. l. 41, pro MXCIII. lege MXCIV.
Ibid. l. penult. lege existant.
 7. in *Notis* l. 9, post anni adde conterminus.
 8. l. 42, pro facili lege facile.
 11. in *Notis*, l. ult. Adde At hanc, quam post Volaterranum & Gruterum Van Dalius Justino inscriptionem affingit, commentitiam esse monstravit vir doctissimus Joan. Antonius Ursatus, in notis suis ad Sertorii Urfati *Marmora erudita*, nuper, i. e. anno 1719, Patavii editis, *Epist.* vii. pag. 154 & 162 seqq.
 15. l. 12, lege ponitur.
 18. in *Notis*, l. 10, pro alii lege alio.
 19. l. 3, post Godrico adde electum.
 22. l. 8, pro quod lege quod.
Ibid. l. 42, post patentes adde (,))
 24. l. 40, pro quod lege quod.
 28. in *Notis*, l. 9, pro thesauro lege thesaurum.
 29. l. 11, pro aliorum lege aliarum.
 37. l. 14, lege adulterinarum.
 40. in *Notis*, l. 7, pro Idibus lege vii. Idus.
 53. l. 19, post sceptrum adde dextrâ.
 62. l. 45, pro hac lege hoc.
 70. l. 30, lege cudebantur.
 73. in *Notis*, l. 7, post Britannia adde unione.
 75. in *Notis*, l. 12, pro 133633, [ad quam quidem summam tot libra, ex Anglicana computandi ratione, quæ 12 tantum uncias unicuique libra inesse constituit, excrevisset: at cum morem Scoticum hic servatum oportebat, quo 16 uncia singulis libris attribuantur,] legendum 178177.
 76. l. 23, pro augeant lege augerent.
Ibid. l. 47, pro suis lege suos.
 77. l. 42, lege etiam carior.
 83. l. 34, post se dele ad.
Ibid. 30, post quæ adde summa.
 84. in *Notis* l. penult. pro quater lege quatuor.

Pag. 85. l. 12, lege superârint.
Ibid. l. 18, lege surrecturam.
 87. l. 29, pro omnia lege omnes.
 109. col. 2, l. penult. pro filius, lege ejus ex filio Roberto nepos.
 116. in voce Loudun, l. 3, pro Lanarcensi, lege Aërensi.
 117. in voce Moravienfis, l. 1, pro 1171, lege 1162.
 122. col. 2. post *Cambuskyneth*, &c. adde *Cambusneithan*, *Camneithan*, ecclesiæ parochialis in præfct. Lanarcensi nomen, 24.
 Pag. denique 68. ubi de nummis grandiusculis sive *Medallis* Scotis agit, inferendum (si id maturius rescivissem) erat, quod de eximio ejus generis numismate ab Jacobo nostro III. percusso habet Carolus du Fresne Dom. du Cange, in libello, cui nomen dedit, *Traité historique du chef de S. Jean Baptiste* (quod ille in ecclesia Ambianensi exstare contendit) in quo de numismate supradicto, illi ecclesiæ jam olim donato, ibique adhuc custodito, hæc scribit, pag. 127 & 128. " Je me persuade aussi, que " cette grande Medaille d' or, de deux pouces & un tiers de " diametre, qui est attachée au couvercle du Reliquaire, est une " marque de la devotion, si non de Jacques troisième du nom " Roy d'Ecosse, du moins de quelque particulier, qui en auroit " fait present. Elle a d'un costé a demy-relief un Roy sans " barbe, avec de longs cheveux, assis en un throne royal, tenant d'une main une épée nue, & de l'autre un escu des armes d'Ecosse: au rond du pavillon qui couvre le throne est " écrit, en lettres Gottiques, IN MI DEFFEN, & au dessus " du pavillon, VILLA BERWICI. A l'entour de la medaille " le est cette Inscription aussi en lettres Gottiques, MONETA " NOVA JACOBI TERTII DEI GRATIA REGIS SCOTIÆ. " De l'autre costé est l'Image de Saint André Patron du Royaume d'Ecosse, debout avec sa croix; a l'entour sont ces mots, SALVVM FAC POPVLVM TVVM DOMINE. " Cette piece pese environ six ou sept Pistoles, & peut avoir " servy de monnoye." Hæc in quadam epistola ad Jacobum nostrum Anderfonum perscribenda duxit amplissimus juxta atque eruditissimus vir Joan. Anstis, *Fecialium* apud Anglos princeps, 23 Martii 1723.

Chartæ
ET
Sigilla
Sequuntur,
COMITUM
ET
Procerum,
Scotiæ.

Charta

Dunecani Regis

Ego dunecanus fili⁹ regis Malcolumb constant hereditarie
 rex scotie: dedi in elemosina S^co Cuthb^o & suis seruitorib⁹ Tminge
 ham. Aldeha. Scuchale. Cnolle. hatheruuich. & de Broccesmitche
 omne seruiciu⁹ qd⁹ inde habuit Eodan⁹ eps. & hec dedi in tali q⁹tan
 tia cu⁹ saca & loca. quale⁹ unqua⁹ meliore⁹ habuit scⁱ Cuthb^ous.
 ab illis de q⁹b⁹ tenet suas elemosinas. Et hoc dedi p⁹ me ipso. &
 p⁹ anima patris mei. & p⁹ fr⁹ib⁹ meis. & p⁹ uxore mea. & p⁹ infan
 tib⁹ meis. Et qm⁹ uolui qd⁹ istud donu⁹ stabile e⁹et. scⁱo Cuthb^o.
 feci qd⁹ fr⁹ mei e⁹cesser⁹. Qui aut⁹ istud uoluerit destruere. ul
 ministris scⁱ Cuthb^o aliqd⁹ inde auferre: maledictione⁹ dⁱ.
 & scⁱ Cuthb^o. & mea: habeat. am.

Cruce dunecani regis scribitur
 edgari
 ace arð al f malcolūb
 bor mer ad f ric
 hē ming
 reo dbold
 ea rnullf

Charta

DUNECANI REGIS.

Dunecanus Filius Regis Malcolumb
constans Hereditarie Rex Scotie dedi in Elemo-
sina Sancto Cuthberto et suis servitoribus
Tiningeham. Aldcham. Scuchale. Cnolle. Ha-
therunich et de Broccesmuthe omne servitium quod inde ha-
buit Fodanus Episcopus. Et hec dedi in tali quitantia cum
Saca et Soca. qualem unquam meliorem habuit Sanctus Cuth-
bertus ab illis de quibus tenet suas Elemosinas. Et hoc dedi
pro meipso. et pro anima patris mei. Et pro Fratribus meis.
Et pro uxore mea. Et pro infantibus meis. Et quoniam volui
quod istud Donum stabile esset Sancto Cuthberto feci quod
Fratres mei concesserunt. Qui autem istud voluerit destruere
vel Ministris Sancti Cuthberti aliquid inde auferre Male-
dictionem Dei et Sancti Cuthberti et meam habeat. Amen.

Cruce Dunecani Regis. ^{Scribtoris}
Eadgari. ^{Grentonis.}

Ace ard. Ul f. Malcolumb
Her mer. Alf ric. Vin get
Hem ming. Tco. dbold
Ea rnulf

E
de
&in
af
Gol
nn
ser
tel
pa

E
C
e
h
a
r
e
r
7

Charta Edgari Regis.

Edg. rex scotoꝝ. Omib; suis hominib; scottis & anglis. salutē. Sciatis qđ ego do melemosinam deo omnipotenti & Scō Cuthbto dñō meo. & ecclē dunelmī & monachis in eadē ecclā dō seruientib; & impetū seruaturis p animab; patris mei & matris mee. & p salute corporis mei & anime mee & frūm meoꝝ & sororū mearū. & p omib; antecessorib; & successorib; meis. mansionē de Goldingahā. & cū ista mansionē has subscriptas mansiones. scil Aldcamb; Lūmesdene Regnuntun. Ristun. Swinewde Farndun Ercun Liā Ercun Prenegeſt. Crameſmude. has subscriptas mansiones cedo deo & Scō p̄dicto & monachis ei' cū omib; t̄ris. siluis. & aquis. & teloneis. & fracturis nauū. & omib; cōsuetudinib; que p̄tinent ad p̄dictas mansiones. & qđ pater mī in eis habuit q̄ctas & solidas scđm uoluntatē illoꝝ impetū libe disponendas.

Ejusdem.

Edg. rex scotoꝝ. Omib; p̄regmū suū scottis & anglis. salutē. Sciatis me ab dedicationē uenisse ecclē Scē Marię apud Goldingahā. q̄ quidē dedicatio ad dī laudē & ad meū placitū gr̄ta omib; & accepta honorabilē est adimpleta. & ego eidē ecclē sup altare obtuli in dotem. & donauī uillā totā Swintun cōuincitū hūit. libam & q̄ctā impetuum habendam ab omī calūpnia. & ad uoluntatē monachoz Scī Cuthberti disponendā. p animab; patris & matris mee. & p salute anime mee & frūm & sororū mearū. Donauī etiā monachis. xxiii. animalia ad restaurandā illā eandē terrā. & cōstitui eandē pacē in Goldingahā cundo & redeundo & ibidē manendo. q̄ seruat in Eilande. In Northā. In sup etiā statui hominib; in Goldingahā sic ipsi elegerūt. & manu mea firmauerūt. ut unoq̄q; anno de una q̄q; caruca. dimidiā marta argenti monachis p̄soluant. T. Alf. w. oter. Thor long. Alf. ric. pinōna. Algaro p̄bro. Osno p̄bro. Cnut carls. Ogga. Lesing. Swein ulf hult. Ligulf de bebbanburch. Vhtred filius sune. Thueret hūite. Tigorne.

CHARTA

VII

Edgari Regis.

Edgarus Rex Scottorum Omnibus suis hominibus Scottis et Anglis Salutem Sciatis quod Ego Do in Elemosinam Deo Omnipotenti et Sancto Cuthberto Domino meo, et Ecclesie Dunelmensi et Monachis in Eadem Ecclesia Deo Servientibus et in perpetuum Servituris pro Animabus Patris mei et Matris mee et pro Salute corporis mei et anime mee et fratrum meorum et Sororum mearum et pro omnibus Antecessoribus et Successoribus meis mansionem de Coldingaham et cum ista mansionibus subscriptas mansiones scilicet Aldcambus Lummesdene Regnintun Ristun Swinewde Farndun Eitun aliam Eitun Prenegeft Cramefinuthe Has superscriptas mansiones concedo Deo et Sancto predicto et Monachis ejus cum omnibus Terris Silvis et Aquis et Teloneis et fracturis Navium et omnibus Consuetudinibus que pertinent ad predictas mansiones; et quas Pater meus in eis habuit quietas et Solidas secundum Voluntatem illorum in perpetuum libere disponendas.

EJUSDEM.

Edgarus Rex Scottorum Omnibus per regnum suum Scottis et Anglis Salutem Sciatis me ad Dedicationem venisse Ecclesie Sancte Marie apud Coldingaham Quequidem Dedictio ad Dei Laudem et ad meum placitum grata Omnibus et accepta Honorabiliter est adimpleta et ego eidem Ecclesie Super Altare obtuli in Dotem et Donavi Villam totam Swintun cum divisis Sicut Liulf habuit Liberam et quietam in perpetuum Habendam ab omni Calumpnia et ad Voluntatem Monachorum Sancti Cuthberti disponendam pro Animabus Patris et Matris mee et pro Salute Anime mee et fratrum et Sororum mearum Donavi etiam Monachis Viginti quatuor Animalia ad restaurandum illam eandem Terram Et Constitui eandem pacem in Coldingaham eundo et redeundo et ibidem manendo Que servatur in Eilande et in Norcham. Insuper etiam statui Hominibus in Coldingaham scire sicut ipsi elegerunt Et in manu mea firmaverunt Ut Unquoque Anno de Unaqueque Carruca Dimidiam Marcam Argenti Monachis persolvant Testibus Alfrede Oter et Thor Longo et Alfrico Pincerna Et Algaro Presbitero Et Osburno Presbitero et Cnut Carlholensi et Ogga et Lesing et Sirein Ulskillef et Liulf de Bebbanburgh et Uhtred Filauis Sane et uinct Inwit et Tigrne.

CHARTA Alexandri I. Regis.

A. dei grā rex scotorū. Omib; p regnū suū scotay 7 anglis. sal. Sciatis qđ
ego dono deo 7 Sco Cuthbeto dño meo 7 Monachis eius omia que habebant
tam in terris quā in aquis die qđ fr̄ me⁹ rex Cadgar⁹ uiu⁹ 7 mortu⁹ fuit
ita libera 7 queta cū omib; cōsuetudinib; sicut Monachi p̄dici illo eodē
die meli⁹ 7 queta⁹ habuerūt illā eandē terrā. 7 notā illā terrā que iacet
int̄ horeuoredane 7 Enapedane sic breue fr̄s mei Cadgari eis
testatur.

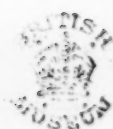
EJUSDEM.

A. dei grā rex scotay. p̄ori. A. de tot⁹ euenan eccle sei cuthberti sal.
Gando 7 precipio uob ut nullo m̄ m̄retis placitum neq; in aliqua
duracione de terra de hūmme ante quā ueniat ante me
tibi etiā donec p̄or notū facio qđ de multis reb; multa uob habeo secreta
loq quā etiā fieri potit ut.

Ejusdem.

A. dei grā rex scotorū. A. p̄iori omib; cōgregationi S Cuthberti. sal. Sciatis qđ ego dono
7 cedo ex mea parte Deo 7 Sco Cuthbeto 7 uobis suis Monachis S Wintonā totā libā 7
qeta tenendā 7 omīno habendā sic breue fr̄s mei Cadgari regis uobis testatur. Et
preterea precipio 7 defendo ne Aliq; ur̄m ullo m̄ de eadē S Wintuna placitet aut
respondeat ulli hōi n̄ ego ipse ore ad os. uel meis litteris p̄cepero. Quia ego 7 h̄
meus Dauid elemosinā fr̄s ur̄i Cadgari. Inram similit̄ 7 p̄dicto 7 uobis
Monachis acq̄etabim⁹.

CHARTA

IX

Alexandri I. Regis.

 *Alexander Dei Gracia Rex Scottorum Omnibus per Regnum
Suum Scottis et Anglis. Salutem. Sciatis quod Ego Dono
Deo et Sancto Cuthberto Domino meo et Monachis ejus
omnia que habebant tam in Terris quam in Aquis Die quo
Frater meus Rex Eadgarus Vivus et mortuus fuit ita libera et
quieta cum omnibus Consuetudinibus sicut Monachi predicti illo eodem Die me
lius et quietius habuerunt illam eandem Terram Et Nominatim illam Ter-
ram que jacet inter Horevoredane et Cnapdane sicut Breve fratris mei
Eadgari eis Testatur.*

EJUSDEM.

 *Alexander Dei Gracia Rex Scottorum Priori Algaro et toti conventui
Ecclesie Sancti Cuthberti Salutem. Mando et precipio vobis ut nullo modo intretis
placitum neq. in aliquam directocinationem de Terra de Swintune antequam
veniat ante me Tibi etiam Domine Prior notum facio quia de multis rebus
multa vobis habeo. Secrete Loqui quam citius fieri poterit. Vale.*

Ejusdem.

 *Alexander Dei Gracia Rex Scottorum Algaro Priori omniq. Congre-
gationi Sancti Cuthberti Salutem. Sciatis quod Ego Dono et concedo ex
mea parte Deo et Sancto Cuthberto et vobis suis Monachis Swintunam To-
tam Libram et quietam Tenendam et omnino Habendam Sicut Breve fratris
mei Eadgari Regis vobis testatur Et preterea precipio et defendo. Ne aliquis
vestrum ullo modo de eadem Swintuna placitet aut respondeat ulli Homini
nisi Ego ipse Ore ad os vel meis Litteris precepero Quia ego et Frater meus
David Elemosinam fratris Nostri Eadgari et Nostram similiter Sancto pre-
dicto et vobis Monachis acquietabimus.*

CHARTA Davidis Comitis.

X

David comes. Iohi ep. 7 Colbano 7 Cospasreco. 7 oibz suis fidelibz. sal. Vos ipsi scitis qd iudicatu fuit ante me inter monachos dei Eutheri 7 Drengos meos de terra de horeuoredane scilicet qd supsi monachi haberent legales testes. uel tunc frs mea quere eis illa pdicta tra remaneret. Et ideo uolo scitis qd ego ipse uidi breue 7 donu frs mea Cadgari regis qd ad uos etia misi. Et qd illud breue eis testat. uolo 7 cedo uelibz 7 quiete habeant. Et Will nepos mei. 7 Osb capell' Thuz de moxerulla

Ejusdem.

David comes. Alz por. 7 Cetas frs. suis de dunclino. sal. Scitis qd ego ex mea parte dono uobis 7 cedo Symonem tra liben 7 quiete 7 uoluntate uram inde faciendam. sic fr meus Edgare rex uob ea dedit 7 sup altare obtulit 7 sic sunt breue ad igitur opus testat. Et nolo a modo ullo in pace ut aliq uob aliqua inuira 7 molestia inde faciat. p earto scitis. Et Mathildis regine. 7 Willi filii sui

2

Charta

DAVIDIS COMITIS.

XI

David Comes Johanni Episcopo et Colbano et
Cospatrico et omnibus suis Fidelibus Salutem.
Vos ipsi scitis quod Judicatum fuit ante me in-
ter Monachos Sancti Cuthberti et Drengos
meos de Terra de Horevoredane Scilicet quod
si ipsi Monachi haberent Legales Testes vel breve Fra-
tris mei quita eis illa predicta Terra remaneret Et ideo volo
sciatis quod Ego ipse vidi breve et donum Fratris mei Ead-
gari Regis quod ad vos etiam misi Et quicquid illud breve
eis testatur Volo et Concedo ut Libere et quiete habeant Testi-
monio Willelmi Nepotis mei et Osberti Capellani et Hugonis
de Morevilla.

Ejusdem.

David Comes Algaro Priori et ceteris Fratribus suis de
Dunelm Saluam Sciatis quod ego ex mea parte Dono Vobis
et concedo Swintonam ita liberam et quietam et voluntatem
vestram inde faciendam sicut Frater meus Eadgarus Rex vo-
bis eam dedit et super Altare obtulit et Sicut suum Crece-
cam ad vestrum opus testatur Et nolo amodo ullo modo
pati ut aliquis vobis aliquam injuriam vel molestiam inde
faciat pro certo Sciatis Testimonio Mathildis Regine
et Willelmi Filij sui.

CHARTA

Davidis I. Regis.

D. rex Scōt. Epif. abbatibz. Comitatibz. Vicecomitatibz. 7 oibz. pbiſ hoibz.
 tota t're ſue. Salutē. Sciatz me geſſiſſe 7 dediſſe canonicis ſcī Andree
 inſula de lochleuen. ut ipi ibi inſtituant ordinē canonicalem. 7 heledet
 q̄ ibidē muera fuerit: ſi regitatz mūe uoluerit. i pace cū eiſ 7 ſub
 eiſ maneat. 7 ſiſ illoz ad hoc reſiſtē uoluerit. uolo 7 p̄cipio. ut ab
 inſula eiciatur. Teſt. Robto epō ſcī Andree. Andrea epō de haren. Waltero
 cancell. Nicholao clero. hugone de morcuill. Waltero filio alani. Apd
 Berwic.

Charta

DAVIDIS I. REGIS.

David Rex Scottorum, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Vicecomitibus, et omnibus probis hominibus loci terre sue, Salutem, Sciatis me concessisse et dedisse Canonicis Sancti Andree Insulam de Lochleven ut ipsi ibi, instituant ordinem Canonicalem, Et Keledi qui ibidem inventi fuerint si regulariter vivere voluerint in pace cum eis et sub eis mancant, Et si quis illorum ad hoc resistere voluerit, volo et precipio ut ab insula ejiciatur. Testibus Roberto Episcopo Sancti Andree, Andrea Episcopo de Katenes, Waltero Cancellario, Nicholao Clerico Hugone de Morevilla Waltero Filio Alani Apud Berwic.

Charta Davidis. Regis.

XVI

David di grā Rex scotoꝝ. Epis. Abbatibz. Comitibz. Baronibz. et p̄bis hoibz suis. Toibz fidelibz suis toti regni sui. Francie et anglie. et
 scotie et galles. salutem. Scitis me p̄ aīa mīa et aīabz p̄ris et matris mee. et fr̄is mei. Adgari. et alioꝝ fr̄m et socioꝝ meoꝝ. et p̄oris mee. Ma-
 tildis. et enā p̄ aīa henrici filii mei et heredis et successioꝝ meoꝝ. concessisse et dedisse dō et sancte marie de ovelk. et monachis ibi
 et dō servientibz suis et suis ordinis. Ammentie et concordie henrici filii mei et heredis et p̄ortā suā confirmante in perpetua elemosinam.
 totā scilicet terram de ovelk. et totā terram de Udme. et totā terrā de Dorne. p̄ terminos et rectas domus suas. in bosco et plano. in pratis. et
 aquis. in pasturis. et ceteris in uis. et semitis. et in oibz aliis rebus liberis et quietas. et solutas ab oī t̄eno servitio et exactione seculari. perpetuo
 tenore possidere. Insuper autem sciatis me dedisse p̄dis monachis et hac mīa carta confirmasse in terra mea. et in fochis meis scilicet de Selesch. et de
 de Trauequair oīa asiamenia sua. pasturam scilicet ad auerā suā. et ligna. et maciem. et pascuagium. ubiqz ad suos p̄pos usus sicut ego ipse melius
 habeo ad op̄ meū et nominatim in Galche et leder. Preterea in aquis de Gherda infra terminos eoz piscaturam. tam ex mea p̄te summus qm
 ex eoz p̄te p̄p̄. Preterea uero omnia supradicta dō et confirmavi eis ad incrementum salutis anime. et totā terram et boscum de Galtuness. sicut ego
 ipse et henricus filius meus. et Abbas Ricardus eiusdem ecclesie priuim et circunum die uenis transiit ascensionis dñi anno scilicet scoto quo Ste-
 phan rex anglie caprus est. Testibz ad hoc p̄sens dñm. Ioh̄ ep̄. Willelmo nepote regis. Huḡ de exoreuill. Willelmo de Summull. henrico filio Ste-
 ni. Beruasio Ridel. Volo itaqz ut ip̄i om̄i has p̄dictas terras et res suas ita libe et quiete teneant et possideant sicut aliqua elemosina libus
 et quietus. perpetuo tenore teneri possint et possideri. Teste henrici filii mei Ioh̄ ep̄. Willelmo nepote meo. Willelmo cancellario. Willelmo comiti. Robto
 de Humfravill. Huḡ de exoreuill. Willelmo filio Alani. Huḡ Briton. Osberto de Ardene. Geruasio Ridel. Willelmo de Summull. Ricardo gerum.
 Willelmo filio Lichestan. Osberto filio huctre. et alii filii Willelmi huctre filii Siote. huctredo filio Gospatr. Osbert filio Lich. filio Gos-
 patr. Ioh̄ filio 23orini. Osberto filio edune. Osberto filio Alani. Robto bris oveschm. Rad filio Turstam. Rogo nepote ep̄i. Apud
 Excheldon. In junio

Charta

DAVIDIS. I. REGIS.

David Dei gracia Rex Scottorum, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus et probis hominibus suis, et omnibus fidelibus suis totius regni sui, Francis et Anglicis et Scottis et Galvensibus, Salutem. Sciatis me pro anima mea et animalibus patris et matris mee, et fratris mei Eadgari, et aliorum fratrum et sororum meorum, et uxoris mee. Matildis, et etiam pro anima Henrici filij mei et heredis, et antecessorum et successorum meorum, concessisse et dedisse Deo et Sancte Marie de Melros, et monachis ibidem Deo servientibus, Cisterciensis ordinis, annuente et concedente Henrico filio meo et herede et per cartam suam confirmatam, in perpetuam elemosinam, totam scilicet terram de Melros, et totam terram de Eldunc, et totam terram de Dernewic, per terminos et rectas divisas suas, in bosco et plano, in pratis et aquis, in pasturis et moris, in viis et semitis, et in omnibus alijs rebus liberis et quietis, et solutas ab omni terreno servicio et exactione seculari perpetuo tenere possidere. Insuper autem sciatis me dedisse predictis monachis, et hac mea carta confirmasse, in terra mea et in forestis meis, scilicet de Seleschirche et de Trauequair, omnia asiamenta sua, pasturam scilicet ad arva sua, et ligna et materiem, et pasuagium ubique ad suos proprios usus, sicut ego ipse melius habeo ad opus meum, et nominatim inter Galche et Leder. Preterea in aquis de Threda, infra terminos eorum, piscaturam, tam ex mea parte fluminis quam ex eorum parte ubique. Preter vero omnia supradicta, dedi et confirmavi eis ad incrementum Galtuneshalech, et totam terram et boscum de Galtunesside, sicut ego ipse et Henricus filius meus et Abbas Ricardus ejusdem ecclesie perivimus et circuvimus die Veneris crastino ascensionis Domini, annos scilicet secundo quo Stephanus Rex Anglie captus est. Testibus ad hoc presentibus donum Johanne Episcopo, Wilhelmo nepote Regis, Hugone de Morevilla, Wilhelmo de Sumervilla, Henrico filio Swani, Gervasio Ridel. Volo itaque ut ipsi omnes has predictas terras et res suas ita libere et quiete teneant et possideant, sicut aliqua elemosina liberius et quietius perpetuo tenore teneri potest et possideri. Teste Henrico filio meo, Johanne Episcopo, Wilhelmo nepote meo, Wilhelmo Cancellario, Maudet Comite Roberto de Humfravilla, Hugone de Morevilla, Waltero filio Alani, Hugone Briton, Osberto de Ardene, Gervasio Ridel, Wilhelmo de Sumervilla, Ricardo Gernim, Ricardo Anglico, Wilhelmo de Lindesia, Ascelmo Archidiacono, Jordane clerico, Estmundo elemosinario preterea homines de eadem terra Gospatricio Comite, Ulfchillo filio Ethestan, Osolfo filio Huctix, Maccus filio Unnain, Hubredo filio Sieth, Huctredo filio Gospatricij, Orm filio Eilaf, Eilaf filio Gospatricij, Edufo filio Norman, Osolfo filio Edine, Osolfo filio Elfstan, Roberto Brus, Mefchin, Radulfo filio Turstan Rogero nepote Episcopi. Apud Ercheldon in Junio.

A
am
Mem
Og
fura
am
de
fend
per
de
Com
ap

CHARTA Davidis I. Regis.

XVII

David Dei Gratia Rex Scottorum Episcopis Abbatibus Comitibus
Iusticijs Baronibus Vicecomitibus et Omnibus fidelibus Sancte Dei Ec-
clesie Et Omnibus probis hominibus suis Francis et Anglicis tam futuris
quam presentibus totius terre sue Salutem Sciatis me Deditse et concessisse
se Deo et Ecclesie Sancti Andree de Chiltrunum Ecclesiam Sancte
Marie de Hadintune in perpetuam Elemosinam pro Anima mea et filij Mei Et pro
Animalibus Antecessorum et Successorum meorum cum Capellis et terris et Rectitudinibus
et consuetudinibus tam in Decimis quam in alijs Elemosinis que Deo et Sancte predictae Dei
Ecclesie pertinent Videlicet de tota Hadintunshire sub tenendum ita Libere et quiete de Omni-
bus rectitudinibus et consuetudinibus de Me et Theino et de omnibus alijs qui Hadintunam
tenuerint de Me et heredibus meis post Me et heredibus eorum Sicut Aliqua elemosina in tota
terra mea melius et plenius et Liberior potest Dari et Teneri Presentibus Testibus Roberto
Episcopo Sancte Andree et Johanne Episcopo de Glesgu Et Galfrido Abbate Dunfermelin
ensi et Nicolao priore de Scena et Dionysio Canonico de Scena et Willhelmo Cummie Cancellu-
rio et Hugone de Mervilla et Willhelmo de Sumervilla Apud Hadintune.

EJUSDEM.

David Dei Gratia Rex Scottorum Episcopis Abbatibus Comitibus Iusticijs Baronibus
Vicecomitibus Prepositis Ministris et Omnibus fidelibus suis Francis et Anglicis Clericis et Laicis
tam futuris quam presentibus totius terre sue Salutem Sciatis me Deditse et Concessisse Deo
et Ecclesie Sancte Marie de Hadintune Et Ecclesie Sancte Andree Clerchune in perpetuam
Elemosinam cum suis rectis Divisijs ex utraque parte Aque sicut Willhelmus de Graham
et Durandus Vicecomes et Richardus Clericus et Osbertus Prior de Eidenburg et Malbet
de Libertune et Gillander filius Oggu et Gillander filius Mertheu et Wlshul filius Merewin
et Sewaldus Miles perierunt et circumierunt postquam Thoraldus Archidiaconus Metas fini-
vit Apud Pebles Et etiam sicut antea Mensurata sunt Concedo etiam predictae Ecclesie unum
plenarium Tostum juxta Ecclesiam in Villa de Hadintune et omnes Decimas et rectitudines
Ecclesiasticas de Tota Hadintunshire tam de Molendinis quam de Alijs Rebus Volo itaque et
firmiter precipio quod predicta Ecclesia teneat et habeat prenominatam terram Clerchune solam
et quietam de Me et de Theino et de omnibus alijs qui terram predictam tenuerint de Hadin-
tune de me et heredibus meis Et etiam de hereditibus eorum Et etiam omnes alias Rectitudines et
consuetudines In Decimis et Elemosinis ita libere et honorifice et quiete et plenarie sicut Aliqua
Elemosina in tota terra mea melius et plenius et honorificentius et quietius potest dari et Concedi Has
autem omnes prenomintas Elemosinas Deo et Carthae meae Confirmo pro Anima mea et Patris Matrisque
mee et Animalibus Antecessorum et Successorum meorum Annuente et Concedente hoc Henrico filio
meo Et hoc idem Testante Rodberto Episcopo Sancti Andree et Johanne Episcopo de Glesgu et
Gregorio Episcopo de Duncheldin et Galfrido Abbate de Dunfermelin et Dionysio priore de
Scene et Rogero priore de Dunfermelin et Rodberto de Sigillo et Duncane Comite et
Hugone de Mervilla et Malise Comite et Edwardo Cuestabulo et I. cod de Brechin et Ranul-
fo de Sulis et Rogero Nepote Episcopi Rodberto Sancti Andree Apud Pert Decimo Octavo
Kalendas Julij.

CHARTA

Davidis I Regis.

In dei grā Rex scotoꝝ Ep̄s. Abb̄s. Comitib; Baroib; 7 p̄b̄s hoib; suis. 7 Oib; fidelib; suis totū regni sui franc̄ 7 Angliē. 7 Scotas. 7 Galwenfib; sal. Sciatis me p̄ aīa mīa 7 aiab; p̄is 7 mat̄ mee. 7 fr̄s mei Adgari 7 alioꝝ fr̄m 7 Soroz meoz. 7 vxoris mee Matild̄. 7 etiā p̄ aīa henrici filij mei 7 h̄edis. 7 Ancessoz. 7 Successoz meoz. Concessisse 7 dedisse dō 7 Sancte marie de melk. 7 monachis ibide dō seruientib; de Rieuall Annuente 7 Concedente henr̄ filio mō 7 h̄ede 7 p̄ cartā suā confirmante. in p̄petuā Elemosinā. totā scil̄ t̄ram de Melk. 7 totā t̄ram de Eldune.

EJUSDEM

In dei grā Rex scotoꝝ Ep̄s. Abb̄s. Comitib; Baroib; 7 p̄b̄s hoib; suis totū regni sui franc̄ 7 Angliē 7 Scotas. 7 Galwenfib; salutem. Sciatis me p̄ aīa mīa 7 aiab; p̄is 7 mat̄ mee. 7 fr̄s mei Adgari 7 alioꝝ fr̄m 7 Soroz meoz. 7 vxoris mee Matild̄. 7 etiā p̄ aīa henrici filij mei 7 h̄edis. 7 Ancessoz. 7 Successoz meoz. Concessisse 7 dedisse dō 7 Sancte marie de melk. 7 monachis ibide dō seruientib; annuente 7 Concedente henr̄ filio mō 7 h̄ede. 7 p̄ cartā suā confirmante in p̄petuam Elemosinā. totā scil̄ t̄rā de Melk. 7 totā t̄rā de Eldune.

2

CHARTA

Davidis I. Regis.

David Dei gracia Rex Scottorum, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus et probis hominibus suis, et omnibus fidelibus suis totius regni sui Francie et Anglicis, et Scottis et Galwensibus salutem. Scitis me pro anima mea, et animalibus patris et matris mee, et fratris mei Eadgari, et aliorum fratrum et sororum meorum, et uxoris mee Matildis, et etiam pro anima Henrici filij mei et heredis, et antecessorum et successorum meorum, concessisse et dedisse Deo et sancte Marie de Melros, et monachis ibidem Deo servientibus de Rievall. annuente et concedente Henrico filio meo et herede et per cartam suam confirmante, in perpetuam elemosinam, totam scilicet terram de Melros et totam terram de Eldune

Eiusdem

David Dei gracia Rex Scottorum, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus et probis hominibus suis, et omnibus fidelibus suis totius regni sui Francie et Anglicis, et Scottis et Galwensibus salutem. Scitis me pro anima mea et animalibus patris et matris mee et fratris mei Eadgari, et aliorum fratrum et sororum meorum, et uxoris mee Matildis, et etiam pro anima Henrici filij mei et heredis, et antecessorum et successorum meorum, concessisse et dedisse Deo et sancte Marie de Melros et monachis ibidem Deo servientibus, annuente et concedente Henrico filio meo et herede et per cartam suam confirmante, in perpetuam elemosinam totam scilicet terram de Melros, et totam terram de Eldune

CHARTA

Henrici Comitis.

h' comes filius Regis Scot. Justic. Baronib; Vice. ppositus. amittit. & omib; pbat
hoib; suis totu comitatu suu nortuberlandie francie & Anglie. At Scatil qd' t're
& possessiones monachoz dunelmie sūt in pace mea & in custodia m'a; p'ea man
do & p'cipio firmit' oib; officialib; meis. qm' manuteneant hoies eoz & res suas.
& p'hibeo ne qd' eis multu faciant sup' mai' plenariu' satisfactū. Testib;
eng. cancell. & Giff. de vnschunlt. Apd' nouu' castell.

Ejusdem.

h' Comes. filius Regis Scot. Giff. de vnschunlt. Conestabulo suo & ceteris b. homib;
& hoib; suis omib; sal. Scatil qd' t'epal monachoz dunelm' & possessiones
sue. in p'p'ia manu m'a sūt in p'p'ia m'a p'ectione. & in m'a pace; p'ea m'bi
do uob' omib; & p'cipio. qm' t'epie sue & possessionib; suis omib; pace teneatis. &
tenere faciat. Ab oib; uis. constare & ubiq; sic me diligatis. Testib; Astro p'ore
de sedenwrt. & p'ch' p'ore de hestoudestu. Apd' sedenwrt.

XXI

Charta
HENRICI COMITIS
Filij Regis Davidis.

Henricus Comes Filius Regis Scottorum Justiciarijs
Baronibus Vicecomitibus, prepositis, Ministris et
omnibus probis hominibus suis totius Comitatus
sui Northumberlandie Francis et Angli-
cis Salutem. Sciatis quod terre et possessiones
Monachorum Dunelmie sunt in pace mea et in Custodia
mea; propterea mando et precipio firmiter omnibus officiali-
bus meis quatinus manteneant homines eorum et res suas,
Et prohibeo ne quis eis injuste forisfaciat super meum plena-
rium forisfactum. Testibus Engiramo Cancellario et Gille-
berto de Unfranvilla Apud novum Castellum.

EJUSDEM.

Henricus Comes Filius Regis Scottorum Gisleberto de
Unfranvilla Conestabulo Suo et ceteris Baronibus et hominibus
suis omnibus Salutem. Sciatis quod terra Monachorum Du-
nelmie et possessiones sue in propria manu mea sunt et in
propria mea protectione et in mea pace; propterea mando vo-
bis omnibus et precipio quatinus terre sue et possessionibus
suis omnibus pacem teneatis et teneri faciatis ab omnibus
vestris constanter et ubique Sicut me diligitis. Testibus Os-
berto priore de Teddenrd et Richardo priore de Hestoud-
esham apud Teddenrd.

Charta Malcolmi IV. Regis.

AN

¶ Rex Scott. Epif. Abbibz. Comit. & Barombz. Iultie. Vicecom. preposit. & Miltres. Franci & Angli. Scotti & Gallie. & hie. & laici. & omibz hoibz locus terre sue Sake. Sciatz qd postq arma suscepit Dedi. Concessi. & hac Carta mea Confirmavi :
Walto fil. Alani. Mo Senescallo. Burehufide. & legardeshide p Rectas Dnitas suas. Saluet ita plenarie & Integre Sicut Rex
Ab. Annus meus predcas Terras In Dominico Tenent. Dedi & p doto Walto. qolle p Rectas Dnitas suas. & cu omibz Iultis suis
panentis. Tenend. & habend. sibi & heredibus suis de me & heredibz meis In fredo & hereditate. Ita libere & quere.
plenarie & honorifice. Sicut aliquis Comes & Baro In Regno Scottie Terram aliquam de me liberi. quieti. plenius. &
honorificent Tenet & possidet. faciendo de pdcas Terris in & heredibus meis Seruitiu vnius Militis hns Testibus.
Ernals. Epus scti Andree. herbert. Epus de Glasgu. Johes Abbe de Kelchou. Willo Abbe de metros. Osbert. Abbe de Jedo. Walto
Cancellar. Willo frs Regis Ruc de moreunt. Gilbert de vmsfrault. Waldenofil com Cospar. Jordan. Ridel. Ap. Rokess.

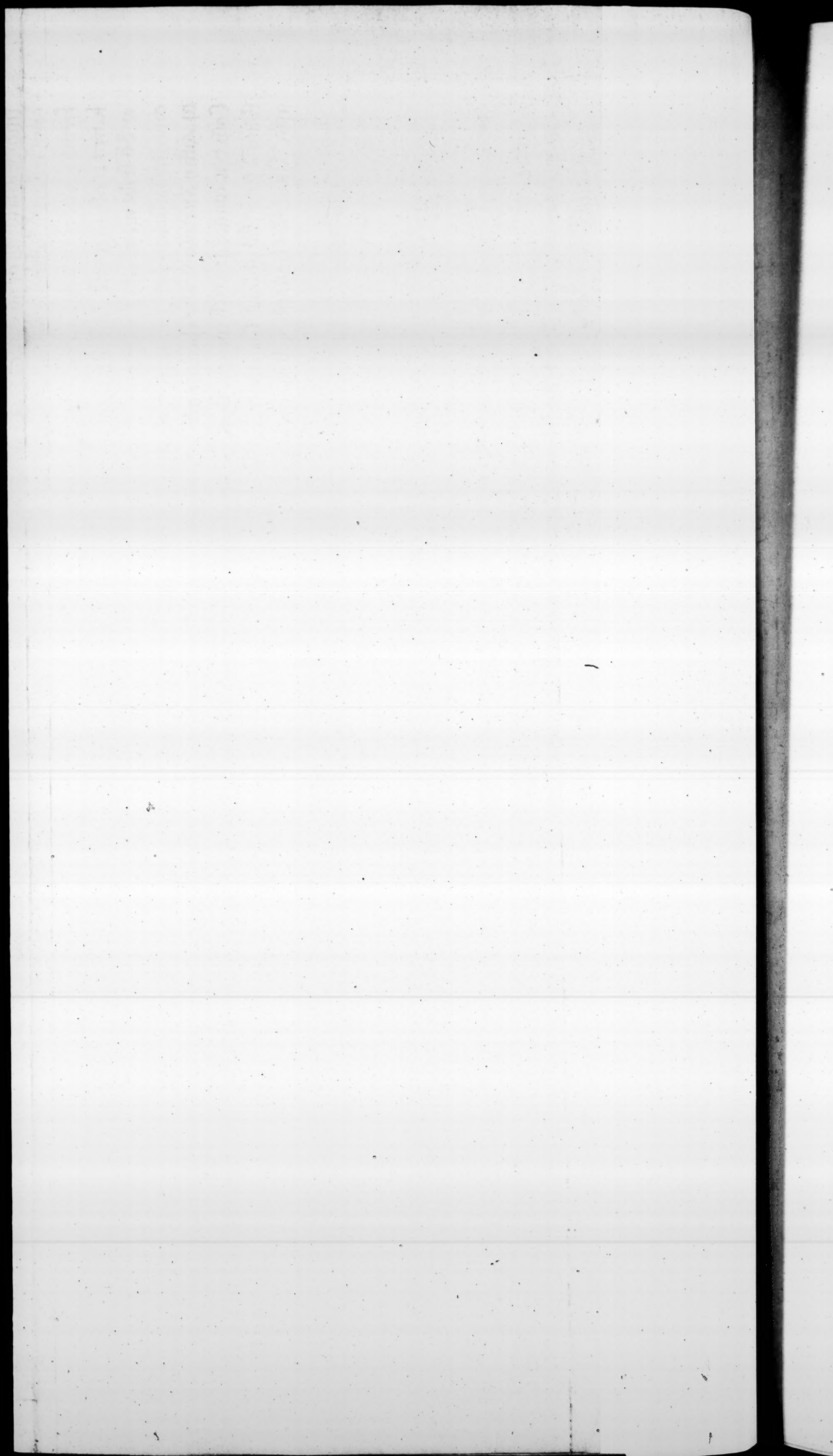

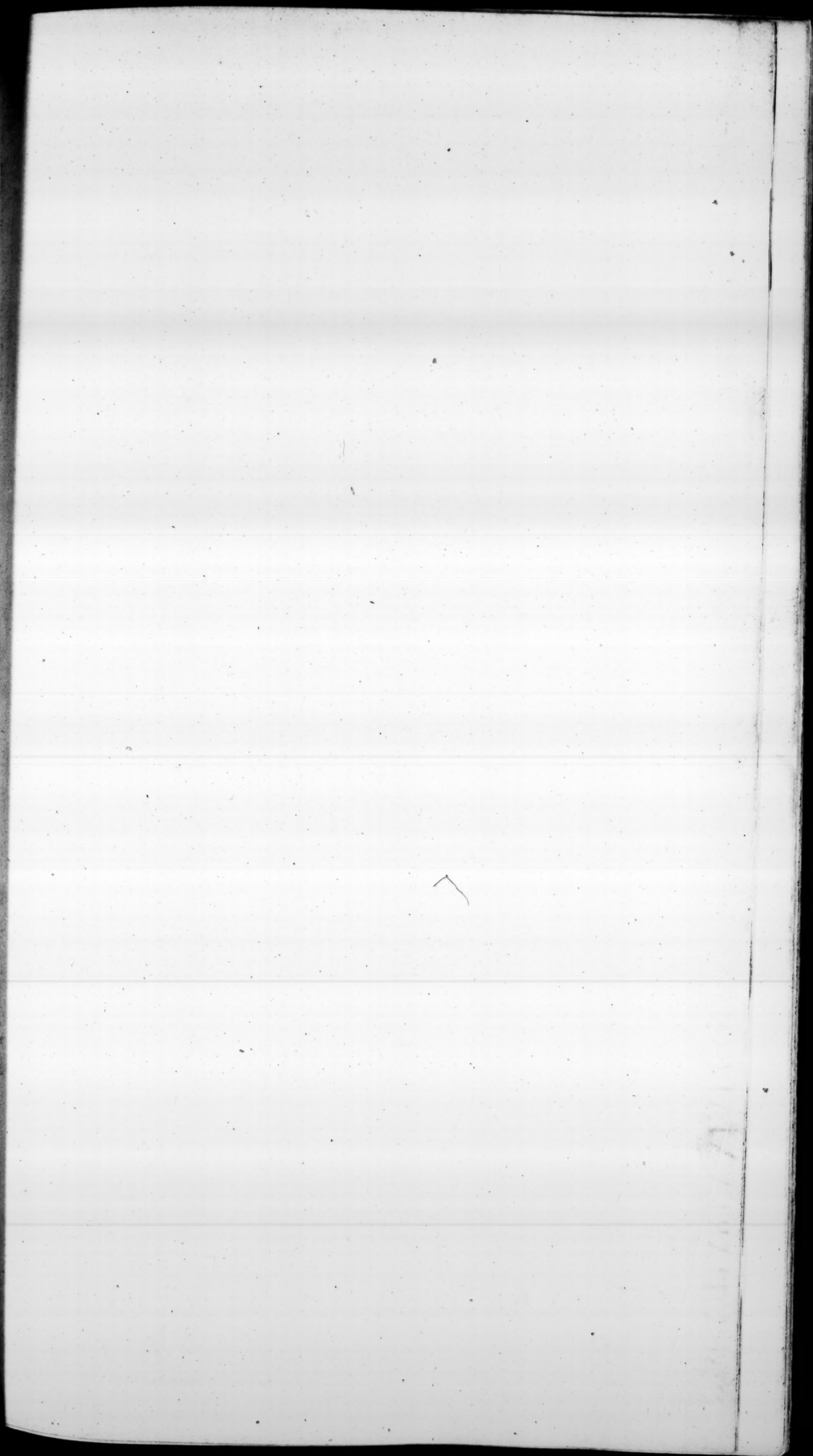
CHARTA MALCOLMI IV REGIS. ^{XXIII}

Malcolmus Rex Scottorum Episcopis Abbatibus
Comitibus et Baronibus Justiciarijs Vicecomitibus
Prepositis et Ministris Francis et Anglicis Scottis
et Galwethiensibus Clericis et Laicis et omnibus homi-
nibus totius terre sue Salutem Sciatis quod postquam Arma sus-
cepi Dedi concessi et hac carta mea confirmavi Waltero filio Alani
meo Senescallo Birehinside et Leggerdesnde per rectas divisas suas
Scilicet ita plenarie et integre sicut Rex David avus meus. —
predictas terras in Dominico tenuit. Dedi etiam predicto Walte-
ro Molle per rectas divisas suas et cum omnibus justis suis per-
tinentijs Tenend. et Habend. Sibi et heredibus suis de me et here-
dibus meis in feodo et hereditate ita libere et quiete plenarie et
honorifice sicut aliquis Comes vel Baro in Regno Scotie terram
aliquam de me liberius quietius plenius et honorificentius tenet et
possidet. Faciendo de predictis terris mihi et heredibus meis Ser-
vitium unius Militis. Hys Testibus Ernaldo Episcopo sancti
Andree Herberto Episcopo de Glasgu Johanne Abbate de Kelcho.
Willelmo Abbate de Melros Osberto Abbate de Jeddenrde
Waltero Cancellario Willelmo fratre Regis Ricardo de Morevill
Gilberto de Umfravill Waldevo filio Comitis Cospatricij Jordano
Ridel. Apud Rokesburg —

[illegible]

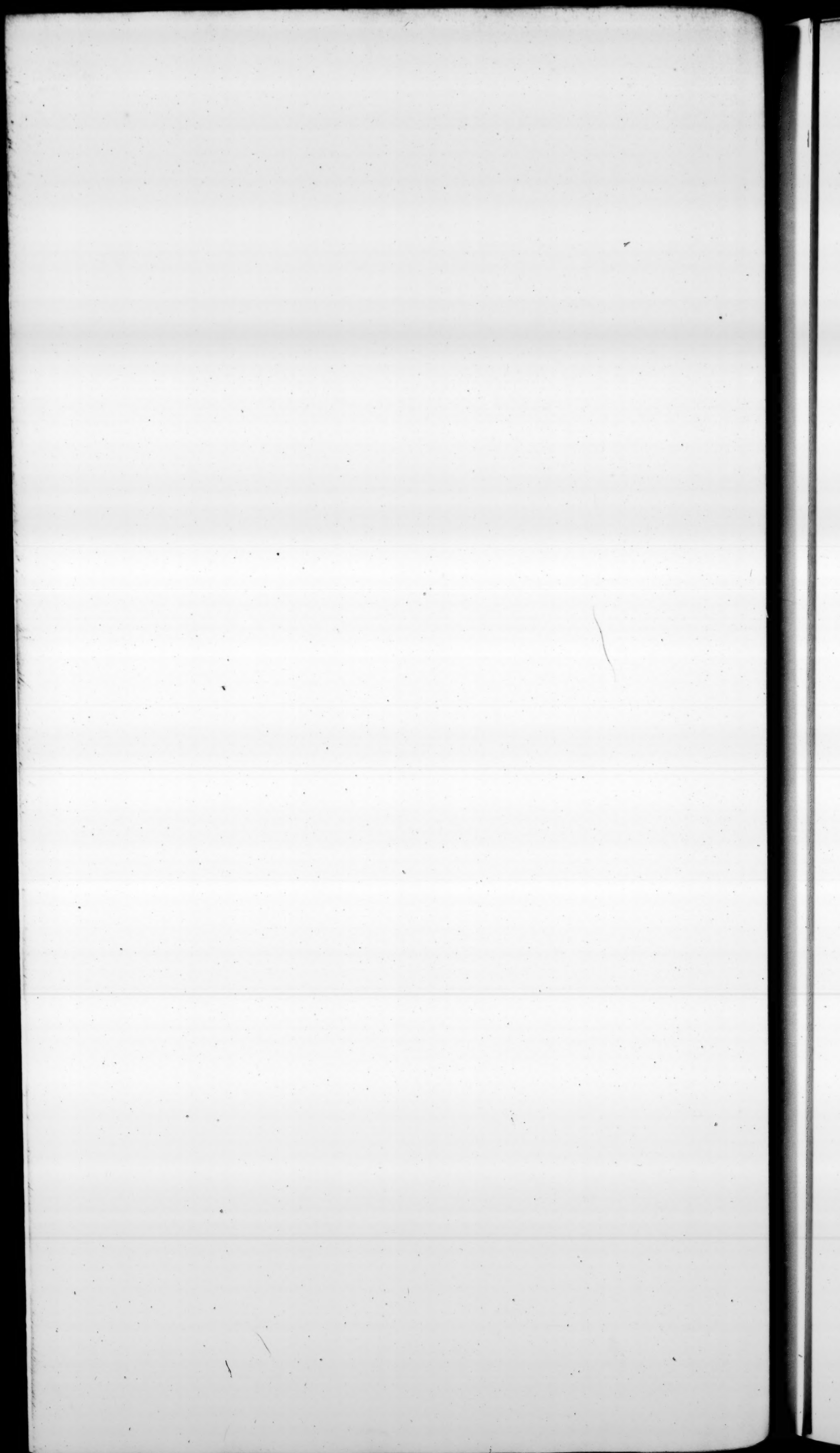

Malcolmus Dei Gratia Rex, Scythorum, Cumberland, Angles et Scotis cunctisque Sancte Ecclesie filijs perpetuam salutem. Nos erunt omnes prefatus et futuri ppe. Memorie David Regem, Scythorum Christum mercedem cunctis ppe. fundasse quandam Albariam apud Selkirk in honore Sancte Dei Genetrices Virgins, MARIE, et Sancti Johannis Evangeliste ppe. salute anime sue et patris et Matris sue. Fratrumque et sororum suorum communis. Antecessorum, Successorumque suorum. Et postquam Divina Clementia postulat Fratribus suis Alexandri ei successit in regnum, consilio et ammentie me. Conceditis Memorie Johannis tunc Celsatensis Episcopi et ppe. suorum, suorum Deum lumen tuum, predictam Albariam quia locus ille non erat conveniens Albarie apud Roxburgh quum transiit in Ecclesiam Beate Marie Virgins que sita est super Ripam fluminis Twe in loco qui dicitur Kelcho. Quam Ecclesiam Robertus Episcopus, Sancti Andree in epus, erat Episcopus ppe. pro Dei amore et suo ab eum in Episcopatu subjectione liberam esse concessit. Ita scilicet ut Abbas et Monachi supradite Ecclesie a quocunque Episcopo veluerint in Scotia vel in Cumbria cingulum et abbatem et Ordinationem ipsius Abbatis et Monachorum et cetera. Sancte Ecclesie, sacramenta accipiant. Hanc libertatem cum alijs libertatibus et possessionibus quas ex libertate Christi mei Regis David patris mei Comitum Maurici ppe. mea possident, eis quantum ad me pertinet in perpetuum concedo. Et postulate regali in perpetuum Elenosium confirmo. Fidei et villam de Kelcho cum suis redditibus in terris et in aquis, solidum et quietum et ab omni exactione liberum et quandam terram quam Geroldus dedit juxta divisas ipsius ville que terra descendit in eam qua dicitur ad Northingsburgh. Et quotiens nascuntur in ipsa Ecclesia in solennitatibus vel in alijs diebus, servitium Dei audire, omnes offerendas meas, et omnium qui mecum erunt ipsi Ecclesie Confirmo. Et in Elenosium 12. 122. denarios. Pro christi et Albarie de Regis meique annis. Et de

de Kelcho se ad invicem concordaverunt de quadam calumnia que fuit inter eos de ipsa crugga coram his testibus Radulpho Abbate de Neobolde Wilhelmo Abbate de Sirevelin, Osberto priore de Jedden et Ricardo Clerico Machbet Hanc autem Traverlen Dedit Chris meus predicta Ecclesie de Kelcho in escambium Decem Librarum terre quam habuerunt in Hardigaysthoru juxta Northampton Et in Ringre unam Tostam et unam unam et piscaturam unius retis solidam et quietam, et ab omni consuetudine liberam. Et in Edinburg unam Tostam, et in Hadigton unam Tostam Et in Pebbles unam Tostam. Et in Lannarch unam Tostam. Et Ecclesiam de Kelth. Et dimidium. Sacramen crisspiorum qui in Forth applicuerunt. Et Decimam Quadrantem et porcorum et Casorum de Chan de quatuor Kadrett de illa Gabreia quam vivente Rege Alexandro Chris meus habuit per unum annumque annuum. Et Decimam Casorum de Twedde similiter per unum annumque annuum. Et Dimidietatem coriorum coquine mee, et omnium occisionum mearum, ita ut ubicunque. Ego vel aliquis Successorum meorum, coriorum habuerit, habeant et Monachi alterum. Et similiter de unctis et de sepis, Sicut de corijs Et omnes pelles Christum et Agnorum Et decimam coriorum, cervorum et cervarum quos Velarii mei capient. Hos autem redditis, coquine mee et occisionum mearum habebunt Monachi per illam terram tantum quam vivente Rege Alexandro Chris meus habuit Et in Karsach unam sextinam. Preterea quantum ad me spectat concedo et confirmo Ecclesie prenominate ex donatione Comitiss Cospatricij Ecclesiam de Horn cum duabus carrucatis terre, et cum prato uno in territorio gysdem ville. Et ecclesiam de Fogho cum una carrucata terre. Ex donatione Herberti de Macchus vel Ecclesiam de Macchus vel Ex donatione Hye et Petri filij eius Ecclesiam de Simprig. Ex donatione Roberti filij Wilhelmi Ecclesiam Sancti Laurentij de Berwic. Ex donatione Walteri Corbeth Ecclesiam de Malcaringshan cum una carrucata terre. Ex donatione Melredi de Modla Ecclesiam de Modla cum terra

et cum terra sua, sicut unquam Chalmus Archidiaconi, eius eas, molendina et habita-
tus habuit. Et Dominus hanc villam que fuit de Alsiphe. Et in molendinis. In quatuor cel-
laris inter farinam et frumentum. Et septimum partem possidit. Et in. Spres-
tona unam carrucatum terre. Et decem acras et magisas carrucate pertinentes,
et tres acras de prelo. Et Ecclesiam eiusdem ville, et terram Ecclesie pertinentem, et
iuxta presterbridge duas bovatas terre, quas dedit eis in escambio duarum
bovatarum quas mihi acceperunt. Et villam Ravensden in terris et in aquis. Et possuras de. Spres-
ton de Berewic. Et villam Ravensden in terris et in aquis. Et possuras de. Spres-
tona, et moras ad sedendum burras, communes hominibus de Ravensden
sicut hominibus de. Spresston. Et in Berewich unam carrucatum terre, et
unam magisuram carrucate pertinentem iuxta Ecclesiam. Sancti Laurentii et
alteram magisuram in burgo, et quadraginta. Solidos de censu eiusdem bur-
gi uniusque Churo, et domus partem unius possidit que vocatur Ber-
wischum. Et septimum partem molendinariam, et terram Dodam in eadem
villa, et terram Walthery filii Eno. Et villam de Middletham et Berth-
dene cum suis rectis diversis in terris et aquis, in boscho et plano. Et triginta a-
cras terre de territorio Lilleschire inter Alham et Rorulum qui dividit
terram de Middletham et de Lilleschire, et decimum molendum ipsius ville.
Sed et Lilleschire, et vobelewara et vobelewara cum suis rectis diversis. Et ter-
ram de. Lilleschire cum suis diversis in terris et aquis, in boscho et plano, et a-
cras meas circa. Lilleschire communes ad piscandum suis propriis pro-
prietatibus ut meas et possuras meas communes, suis hominibus ut meas, et
boschas meas domibus suis faciendis et ad arandum ut mihi. Et Ec-
clesiam de alther. Lilleschire cum dimidia carrucata terre. Et Ecclesiam
et terram de. Lilleschire cum suis rectis diversis. Et parvam cum suis rectis
diversis, sicut Vintham molendina et plenius tenent et habuit, cum omnibus di-
visionibus suis. Alther quod canones dicitur. Et crugiam eiusdem vil-
le, sicut Dominus Abbas. Alther. Sancti Cincus et Chermadus. Abbas

magisuram confirmo, ita ut mihi. Succedentium nullas de prefata Ecclesia in que de
possessionibus aliquid eius presumat exigere, nisi solas orationes ad Chum. Sa-
lutem. Hec autem Carta confirmata est Anno ab incarnatione Domini Mil-
lesimo centesimo quinquagesimo nono. His Testibus Herberto Glasquense
Episcopo, Wilhelmo Moravensi Episcopo Gregorio Episcopo de Dunkeld
Wilhelmo et David Fratribus meis, et Alda Matre mea Gaufrido Abbate
de Dunfermelin, Osberto Abbate de Jeddenrd, Amfredo Abbate de Neobo-
thle, Alredo Abbate de Strenclun Waltero Cancellario, Roberto priore Sancti
Andree, Mathew Archidiacono. Sancti Andree Tor Archidiacono Laudo-
nie, Herberto Camerario, Nicholao Clerico, Ricardo Capellano, Magistro
Andree, Magistro Arturo, Waltero Clerico Cancellario, Johanne Nepote Epis-
copi Roberti, Sertao Clerico, Salomone Capellano Episcopi Herberti, et
Helia Clerico eiusdem Episcopi Godredo Rege Insularum, Cospatri-
cio Comite, Ferteth Comite, Duncan Comite, Gillebride Comite de Chagus Ue-
brodo Filio Fergus, Gilleberto de Unframvilla, Wilhelmo de Sumervilla, Ri-
cardo de Morvilla, Ramulpho de Sulas, David Oliford, Ricardo Camin Ro-
berto Clerico, Wilhelmo de Morvilla, Wilhelmo Finemund, Waltero Corbet
Assketero de Ricdala, Henrico de Perri, Iosolpho filio Macus, Orm filio Hau-
laph, et alijs quam pluribus Clericis, ac Laicis Apud Rokesburg.

Charta

MALCOLMI. IV. Regis.

H. Rex Scot. Episcopi Abbates. Comites Barones Justiciarii. Vicecomites Episcopi Ministri. Cunctisque aliis
 hominibus totius terre sue Francie et Anglie Scotie et Galwelesie Clericis et Laicis Presentibus et futuris salutem.
 Sciatis me in feudo et hereditate dedisse et hac mea carta confirmasse Radulfo fratri et heredibus suis. Rollum
 per rectas divisiones suas et Dundul per rectas divisiones suas. sic aliquis ea melius et plenius tenuit in tempore Regis David.
 et terram que fuerat Magistri Roberti feron. iuxta Henbolle. ita plenarie. ut ea tenebat die illa que ea dedi
 ipsi Radulfo. Volo itaque et precipio. ut idem Radulfus et heredes eius terras prenomatas per earum rectas divisiones
 ut superius determinate sunt. de me et de heredibus meis teneant. hereditarie plenarie. libere. quiete. honorifice.
 Terras et aquas in boscor plano. Tarpis. pratis. pascuis. et in moris. et in omnibus aliis aliis. rectitudinibus et libertatibus ad ea
 iuste pertinentibus et sicut alii Barones mei terras suas de me melius et libere tenent. per servitium unius militis.
 E. Andree Episcopi de Harenensis. Ida Comitissa matris Regis. Wilhelmo fratre Regis. Eng. Cancellario. Waltero filio illius Dapiferi.
 Ricardi de Morevill. Constabularii. Nicolao Camerario. Wilhelmo de Haia Pincerna. Roberto. Willelmo de Lincip. Willelmo de Eg
 gremunt. Johanne de Suteruill. Godefrido de Andel. apud fetherteret.

Eadem Charactere Recentiore

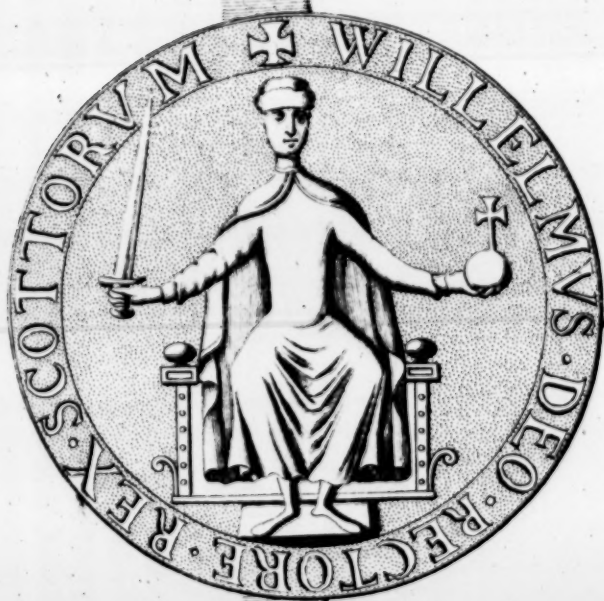
Malcolmus Rex. totorum Episcopis. Abbatibus. Comitibus. Baronibus.
 Justiciariis. Vicecomitibus. Prepositis. Ministris. cunctisque aliis presentibus et futuris salutem.
 Sciatis me in feudo et hereditate dedisse. et hac mea carta confirmasse Radulfo fratri et
 heredibus suis. Rollum per rectas divisiones suas et Dundul per rectas divisiones suas. Sicut
 aliquis eam melius et plenius tenuit in tempore Regis David. et terram que fuerat
 Magistri Roberti feronis iuxta. Vultic. ita plenarie ut eam tenebat die illa
 que eam dedi ipsi Radulfo. Volo itaque et precipio ut idem Radulfus et heredes
 que terras prenomatas per earum rectas divisiones ut superius determinate sunt. de
 me et heredibus meis teneant hereditarie. plenarie. libere. quiete. honorifice. in
 terris et aquis. in boscor et piano. in campis. pratis. pascuis. et in moris. et in omni
 bus aliis aliis rectitudinibus et libertatibus ad eas iuste pertinentibus et sicut alii
 Barones mei terras suas de me melius et libere tenent. per servitium unius
 militis. Testibus Andree Episcopo de Harenensis. Ida Comitissa matris Regis. Wil
 helmo fratre Regis. Engilramo Cancellario. Waltero filio. Alani Dapiferi. Ricar
 do de. Morevill. Constabulario. Nicolao Camerario. Wilhelmo de Haia Pincerna.
 Roberto. Willelmo de Lincip. Willelmo de Eg
 gremunt. Johanne de Suteruill. Godefrido de Andel. apud fetherteret.

2

Charta Willelmi Regis.

Willelmi Rex Sactor. Omnibus fidelibus suis gratia. Ego Willelmus filius matris antea suis Episcopis. Comitibus. Baronibus. Justiciariis. et omnibus personis hominibus suis salutem. Notum sit vobis quod ego ipse et totum Regnum meum cum successore meo Henrico quidam Anglie esse additum. succedenti in regnum Ricardus filio suo. oportuit me etiam per me ipsum et capone mea redimenda. quoniam regno meo per sine libertate restituendo pecuniam persolvere. et quoniam Odo Cisterciensis in regno meo quoniam ab omni ex tunc merito liber esse duxerat ita ut nemini liceat sumptibus exactione imponere volo ut scatis quod eundem ordinem domum in regno meo constituit. in illa mea tanta necessitate spontanea voluntate sua obviare in succurrebat. et quidem vobis per scriptum huiusmodi ne quod in tali eventu semel factum est. quod si prius eveniret. non in postum de misericordia factus est. eis ullo modo in con ditione vel sententia conitatur. ut videatur per quod ipse per redimenda regni libertate gratias fecerunt. servare eis imponatur. Et Hugone cancellario meo. Comite Dunelmensi Ricardus de Morevill. constab. Ricardus de man Just. Willelmo de Berlar. Ca. Willelmo de Limes. Willelmo de hara. apud Lastah.

CHARTA WILLIELMI REGIS.

Willielmus Dei Gratia Rex Scottorum Omnibus
Fidelibus sancte matris Ecclesie Filijs maxime au-
tem suis Episcopis Comitibus Baronibus Justici-
arijs Vicecomitibus et omnibus Probis Homini-
bus suis Salutem. Notum sit vobis quod ego ipse et
totum Regnum meum cum servituti Henrico quondam Regi
Anglie esset addictum. Succedenti in Regnum Ricardo filio
suo oportuit me tam pro me ipso et captione mea Redimenda
quam pro toto Regno meo Pristine Libertati restituendo pecu-
niam persolvere. Et quoniam Ordo Cisterciensis tam in Regno
meo quam ubique ab omni exactione merito liber esse dinos-
catur. Ita ut nemini liceat servitutis exactionem imponere
Volo ut sciatis quod ejusdem ordinis Domus in Regno meo
constitute in illa mea tanta necessitate spontanea Voluntate sua
strenue mihi succurrerunt Et quidem Vobis presentibus Li-
teris significo ne quod in tali eventu semel factum est Qui
nec prius evenit nec in posterum Deo miserante futurus est
eis ullo modo in consuetudine vel servitute convertatur ut vi-
delicet per quod Ipsi pro redimenda Regni Libertate gratis fe-
cerunt servitus eis imponatur Testibus Hugone Cancellario meo,
Comite Dunecano, Riccardo de Morevilla Constabulario, Ricar-
do Cumin Justiciario, Wilhelmo de Bertai Camerario, Wilhel-
mo de Lindefeia, Wilhelmo de Haia Apud Lastralrig.

CHARTA WILLIELMI REGIS.

 illielmus Dei gracia Rex Scottorum Epis-
 copis Abbatibus Comitibus Baronibus Justiciariis
 Vicecomitibus prepositis Ministris et omnibus —
 probis hominibus totius terre sue Clericis et Laicis Salutem Sci-
 ant presentes et futuri me Reddidisse et concessisse et hac carta
 mea confirmasse Wilhelmo de Valonijs filio Philippi de Valo-
 nijs terras illas in Scotia quas eidem Philippo Patri ejus Dedi
 Scilicet Banevin per rectas divisas suas et cum omnibus justis
 pertinentijs suis. Et Pannomor per rectas divisas suas et
 cum omnibus justis pertinentijs suis Tenend Sibi et heredibus
 suis de me et heredibus meis in feudo et hereditate in bosco et
 plano in terris et aquis in pratis et pascuis et moris et mosis
 et maresijs in Stangnis et Molendinis in Vivarijs et piscarijs
 in vijs et Semitis in Sabulis et Salinis in portubus et cum
 omnibus alijs ad predictas terras juste pertinentibus cum socca
 et Sacca cum furca et fossa cum thol et them et Infangenthesf
 libere et quiete plenarie et honorifice per Servicium dimidij
 Militis Sicut Carta predicti Philippi de Valonijs patris sui te-
 -tatur. Testibus Ricardo Episcopo sancti Andree Johanne Episcopo
 Dunkeld Ricardo Episcopo Moravie Comite Patricio Comite Duncano de
 Fif Comite Gilleberto de Stradheren Rollando filio Uchtredi
 Constabulario Wilhelmo de Lindecia Roberto de Quinci Willcl-
 mo Cummin Wilhelmo de Bruis Willemo de Haia Johanne de
 Hastings Wilhelmo Giffard Rogero de Mortem Alexandro Vice-
 comite de Strivelin Ricardo filio Hugonis Philippo de Lundin
 apud Strivelin. —

9

Charta

Alexandri II. Regis.

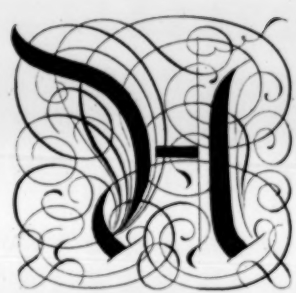
Alex. Dei Gracia Rex Scot. Omnibz p[ro]p[ri]is hominibz co[m]mune terre sue salutem. Sciant p[re]sentes et futuri nos concessisse et hac carta n[ost]ra confirmasse donacionem illam quam Patria Com. de Dunbart. fecit David de Graham p[ro] honore et servicio suo de toto castro de Dundas et de strachcanth q[uo]d fuit fructum unum in exambur terre de Gretequend in Gal Wecha q[uam] idem Comes p[ro] carta sua p[re]sentavit eidem David. Tenend[um] et habend[um] eis et heredibz suis de dicto. p. Comit. et heredibz suis in feodo et hereditate p[ro] redditus diversis suis et cu[m] omnibz iustis p[er]tinentiis suis et bosco et plano et c[ir]cis et aquis in pratis et pascuis et agris et manifestis in baginis et molendinis et cu[m] omnibz aliis ad dictum castu[m] p[er]tinentibz ita lib[er]e. quiete. plenarie et honorifice p[ro] servitio e[ius] p[ar]is unius militis sic carta dicti Com. inde plen[ar]e constat predicto David iuste testat[ur] et confirmat. Insuper concessim[us] eidem David et ipe et heredes sui teneant dictum castu[m] de dicto Com. et heredibz suis cu[m] foco et sacca. cu[m] furca et fossa. cu[m] col et chem et iufandanghe et in libero foresto adeo lib[er]e et quiete sicut aliq[ui]s aliq[ui]am terram de nob[is] tenet lib[er]us in libero foresto in toto regno n[ost]ro. Quare fuisse p[ro]hibend[um] ne quis dictum David vel heredes suos contra hanc concessione[m] n[ost]ram et libertates e[ius]dem sup[er] hoc concessas iniuste vexare p[re]sumat. sup[er] nam plenariam satisfactionem decem librarum. Test. G. ep[iscopu]s Dunbeld. Walter filio Alan. Senescall. Justic. Scot. W. Cuningh. Comit. de Arneath. Walter. Olifard. Justic. laodon. Alan troshar. Walter. Byset. Roger. Avenel. Johanni. de haza. apud Seyon vicefimo tertio die Octobris Ann. Regni d[omi]ni Reg. Scot. tertio.

Charta

Alexandri II. Regis.

Alexander Dei gratia Rex Scottorum, Omnibus probris hominibus totius terre sue Salutem. Sciant presentes et futuri nos concessisse et hac Carta nostra confirmasse, donationem illam quam Patricius Comes de Dunbar fecit David de Graham pro homagio et servitio suo, de toto vasto de Dundas et de Strathcarun, quod fuit forestum nostrum, in excambium terre de Grotquerqui in Galwethia, quam idem Comes per cartam suam prius contulerat eidem David. Tenend. et habend. eidem David et heredibus suis de dicto Patricio Comite et heredibus suis, in feodo et hereditate, per rectas divisiones suas, et cum omnibus justis pertinentiis suis, in boscho et plano, in terris et aquis, in pratis et pascuis, in moris et mariscis, in stagnis et molendinis, et cum omnibus alijs ad dictum vastum pertinentibus, ita libere, quiete, plenarie et honorifice, per servitium tertie partis unius militis, sicut carta dicti Comitis inde plenius confecta predicto David iuste testatur et confirmat. Insuper concessimus eidem David, ut ipse et heredes sui teneant dictum vastum de dicto Comite et heredibus suis, cum focco et sacca, cum furca et fossa, cum tol et them, & infandangthof, et in libero foresto adeo libere et quiete sicut aliquis aliquam terram de nobis tenet liberius in libero foresto, in toto regno nostro. Quare firmiter prohibemus ne quis dictum David vel heredes suos contra hanc concessionem nostram et libertates eidem super hoc concessas, iniuste vexare presumat, super nostram plenariam satisfactionem decem librarum. Testibus Gaufrido Episcopo Dunkeldensi, Waltero filio Alani. Senescallo, Justiciario Scocie. Wilhelmo Cumyn Comite de Meneteth, Waltero Olisard Justiciario Radonie, Alano Hostiario Waltero Byset, Rogero Avenel, Johanne de Haya. Apud Seyon vicesimo tertio die Octobris, Anno regni Domini Regis vicesimo tertio.

ALEXANDER

Alexandri II. Regis.

Alex. D. gr. Rex Scot. Omibus probis hominibus totius Bre sue etatis & laicis. Dilecti. Sciant
 presentes & futuri nos concessisse & hac carta nostra confirmasse donationem illam quam Alanus
 filius Rolland Constabular. noster fecit Hugon de Cranford & hominibus & seruitio suo de
 terra de Monoch. & redditus duas suas contentas in carta ipsius Alan. fil. Rolland de
 nenda & habenda & hereditibus suis de predicto & no & hereditibus suis. cum
 omnibus iustis & assiammentis & libertatibus suis. Ita libere & quiete plenarie &
 honorifice sicut carta predicta Alan. fil. Roll. inde facta predicto Hugon. iustitiam. sal
 no seruitio nostro. Et est. Thom. de Galweid. Com. & Schol. Walter. fil. Alan. senescallo.
 Walter. filius. iustit. Laodon. Henr. de Lillot. camer. Willm. de Lindes. D. de balon.
 Herme. warescall. Henr. de Cozmanos Willm. de Bercehened. vic. & Lanar. apud ea
 dihou utermodie man. Anno regni nostri duodecimo.

LETERA

Alexandri II. Regis.

Alexander Dei gracia Rex Scottorum, Omnibus pre-
 -bis hominibus totius terre sue Clericis et Laicis. Salu-
 -tem. Sciant presentes et futuri nos concessisse et hac car-
 -ta nostra confirmasse donationem illam, quam Alanus
 filius Rollandi Constabularius noster fecit Hugoni de
 Crausford, pro homagio et Servizio suo, de terra de Menoch
 per rectas divisas suas contentas in carta ipsius Alani filij Rollandi,
 Tenend. et habend. predicto Hugoni et heredibus suis de predicto Alano et
 heredibus suis, cum omnibus iustis pertinentijs et Assiamendis et libertati-
 -bus suis, ita libere et quiete, plenarie et honorifice sicut carta predicti Alani
 filij Rollandi inde facta predicto Hugoni iuste testatur. Salvo Servizio
 nostro. Testibus Thoma de Galweia Comite Athol, Waltero filio Alani
 Senescallo, Waltero Otisard Justiciario Laodonie, Henrico de Balliol
 Camerario, Wilhelmo de Lindesca, Petro de Valonijs, hervico Mariscalle,
 Henrico de Cormanoc, Wilhelmo de Herteshened Vice comite de
 Lanare. Apud Cadihou, ultimo die Maij, Anno regni nostri duc
 decimo.

Charta Alexandri II. Regis

Alexandri Dei Gra Rex Scott. Episc. Albion. Comites. Barones. Vicecomites. Iusticiarii. propositus. et omnes
 omnibus probis hominibus totius terre sue fidelibus et laicis salutem. Sciatis presentes et futuri nos ad honorem Dei et
 glorie virginis Marie. et salutem Regis Edwardi. et ad exaltationem sancte Religionis pro salute nostra et omnium
 antecessorum et successorum nostrorum. et pro animabus Illustris Regis Willielmi patris nostri et Emegard Regine ma-
 tris nostre. et omnium antecessorum. et successorum nostrorum quandam Albiam. Gylteriensis Ordinis fundatorem apud
 Balmurinach in fil. noster monachum ipsius Ordinis ibidem deo suavitatis. et suavitatis deinde et concessit. et hac carta
 nostra confirmasse totam terram de Balmurinach. et de Culteran in fil. p. suas rectas diuitias. Concessit etiam eisdem
 Ecclesiam matricem de Balmurinach cum omnibus pertinentiis suis. et omnia ad predictas terras iuste pertinentia. et
 etiam Adam de Stawell. et heres Ricardi Reuell nobis ad opus palatii domine. E. Regine matris nostre
 In plena curia nostra apud Iosephare quieras clamavit. et in manu nostra pro se et heredibus suis p. futurum. et bacu-
 lum resignavit. Concessimus etiam presentis monachi. et presentis Ordinis. ad fundacionem p. nominatam. Albie leuch-
 mire in A. negul. p. suas rectas diuitias. et cum omnibus iustis pertinentiis suis. Et nos. et heredes nostri manutenebimus. et
 warrantizabimus predictis monachis predictas terras cum omnibus pertinentiis. et Libranibus suis in perpetuum contra omnes
 homines. Quare uolumus ut predicti monachi omnes predictas terras habeant. et teneant. de nobis et successoribus nostris
 In Libam. puram. quietam. et pacem. et penam demoliam. In terris. et aquis. In pratis. et pascuis. In moris. et maribus. In frugibus
 et molendinis. In uis. et seminis. et salinis. et piscariis. et omnibus aliis de iuramentis ad predictas terras iuste pertinentibus.
 Ita Libe. et quiete. plenarie et honorifice. Sicut aliqua elemosina. Libe. et quiete. plenarie et honorifice. Ab auxi-
 lis. et exactionibus. Tallagiis. Tollis. et omnibus exactionibus. Consuetudinibus. et similibus. et in Regno Scottie tenet
 et aut possidentur. Ita quod nichil horum omnino ab eis per totum Regnum Scottie possit exigi preter solas orationes
 Test. A. Episc. Morauensis. W. Comes de Buwan Iusticiarius Scottie. W. Olifard Iusticiarius Laodoni. W. fil. Alan
 Senescallo. Patre fil. com. Patre H. de Baill. Th. de Hay. Joh. et W. fratribus suis. Th. fil. Rand. H. fil. com.
 Rob. de Hay. Gaufrid. W. de Aidyn. Clerici nostri apud Clacmarnay. in die febr. Anno Regni nostri xvii.

Alexandri II. Regis.

Alexander Dei gratia Rex Scottorum, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Vicecomitibus, Justiciariis, Prepositis, Ministris et omnibus probis hominibus totius terre sue, Clericis et Laicis, Salutem. Sciant presentes et futuri nos, ad honorem Dei et gloriose Virginis Marie et Sanctissimi Regis Edwardi, et ad exaltationem sancte Religionis, pro salute nostra et omnium Antecessorum et successorum nostrorum, et pro animabus Illustris Regis Wilhelmi Patris nostri et Ermegard. Regine matris nostre, et omnium Antecessorum et Successorum nostrorum, quandam Abbatiam Cisterciensis Ordinis fundasse apud Balmurinach in Fif. Nosque Monachis ipsius ordinis ibidem Deo servientibus et servituriis dedisse et concessisse et hac carta nostra confirmasse totam terram de Balmurinach et de Cultran in Fif, per suas rectas divisas. Concessimus etiam eisdem Ecclesiam matricem de Balmurinach cum omnibus pertinentiis suis, et omnia ad predictas terras juste pertinentia, Quas etiam Adam de Stanwell frater et heres Ricardi Reuell nobis, ad opus predictae Domine Ermegard. Regine matris nostre, in plena Curia nostra apud Forcephare quietas clamavit et in manu nostra pro se et heredibus suis per fustum et baculum resignavit. Concessimus etiam prefatis monachis Cisterciensis ordinis, ad fundationem prenominate Abbatie, Leuchmure in Anegus, per suas rectas divisas, et cum omnibus justis pertinentiis suis. Et Nos et heredes nostri manutenebimus et warrantizabimus predictis monachis predictas terras, cum omnibus pertinentiis et libertatibus suis, in perpetuum contra omnes homines. Quare Volumus ut predicti Monachi omnes predictas terras habeant et tenant de nobis et Successoribus nostris, in liberam, puram, quietam et perpetuam elemosinam, in terris et aquis, in pratis et pascuis, in moris et marciis, in stagnis et molendinis, in vijs et semitis, et salinis et piscariis, et omnibus alijs acsimentis ad predictas terras juste pertinentibus. Ita libere et quiete plenarie et honorifice sicut aliqua elemosina liberius et quietius, plenius et honorificentius ab auxilijs, excercitibus, talliagjs, tollis, et omnibus exactionibus, consuetudinibus et servitijs secularibus, in regno Scocie tenetur aut possidetur. Ita quod nichil horum omnino ab eis per totum regnum Scocie possit exigi, preter solas orationes.

Testibus. A. Episcopo Moraviensi Wilhelmo Comite de Bunnan Justiciario Scottorum. Waltero Olisard Justiciario Laodonie, Waltero filio Alani Senescallo, Patricio filio Comitis Patricij, R. de Baill. Thoma de Hay, Johanne et W. fratribus suis, Thoma filio Randulphi, R. filio Comitis. Roberto de Hay. Gaufrido, W. de Nudin, Clericis nostris. Apud Clacmanan tertio die Februarij Anno regni nostri decimo septimo.

ALEXANDER III. Regis.

Alia de gra Rex scotie Omnibus p[ro]p[ri]is hominibus con[tra] que sue edic[ti]o[n]is p[re]sentes et futuri nos concessisse et h[ab]ere capere
 n[ost]ra confirmasse donaco[n]em illam q[uam] Alex[ander] senescall[us] scotie fecit deo et eccl[esi]e s[an]c[t]e marie de glesgod[un] et monachis ibidem sime[n]tib[us]
 et impostum sime[n]tis p[er] saluce sua. exors sue et omnium antecessor[um] et successor[um] suor[um] de omnimodo sup[er] et clamo q[uod] d[omi]n[u]s Alex[ander] et
 heredes sui h[ab]uerunt. Et h[ab]ere p[er]tinent in t[er]ris et pasturis de glesgod[un] et de cadnedale et p[er]tinentie suis ab antecessoribus
 eius et s[an]c[t]is monachis d[omi]n[u]s et concessis ex v[er]o p[er] s[an]c[t]um aliquid p[er]tinentie ad vnam p[re]sentem immu[n]dam Con
 nentem de glesgod[un] imp[er]ium faciendam de s[an]c[t]a f[ab]ia d[omi]ni Concedim[us] etiam et confirmam[us] concessione illam q[uam] s[an]c[t]us Alex[ander]
 fecit et s[an]c[t]is monachis de et s[an]c[t]is t[er]ris et pasturis tenendis et possidendis cum om[n]ib[us] sup[er] lib[er]t[at]ib[us] et p[er]tinentiis suis in lib[er]am pu
 ram et p[er]petuam elemosinam in bosco et plano in p[ar]tis et pasturis in vineis et semetis in p[ar]tis et p[ar]tis aliquid p[ar]tis et p[ar]tis
 m[er]itam aquarum q[uam] venteris om[n]i p[ar]tis. d[omi]n[u]s p[ar]tis et om[n]ib[us] aliis quem s[an]c[t]a d[omi]n[u]s et p[ar]tis inuenta s[un]t. Et po
 ceunt inuenta tam sub t[er]ram q[uam] sup[er] ad ip[su]m Alex[ander] et heredes suos spectanda. ut spectare debent. Ita lib[er]e quere p[er]
 n[ost]re et honorifice. Sicut Cap[itu]l[u]m eiusd[em] Alex[ander] q[uam] de monachis et s[an]c[t]is t[er]ris et pasturis habent plen[am] m[an]u[m] et p[er]tinentie. Salvo s[an]c[t]o
 n[ost]ro G[er]st[us] p[er] Com. de Dumbart[us] h[ab]it[us] de Berkeley s[un]t h[ab]it[us] de glesgod[un] s[un]t de lambyram s[un]t s[un]t f[ra]n[c]is
 et Berinap[us] de p[er]tinentie d[omi]n[u]s. Apud G[ra]p[us] d[omi]n[u]s die Decem[ber]i. Anno regni n[ost]ri s[an]c[t]i decimo.

ESARSA

Alexandri III. Regis

Alexander Dei gracia Rex Scottorum, Omnibus pro-
bis hominibus tocius terre sue Salutem. Sciant presentes et fu-
turi, nos concessisse et hac carta nostra confirmasse Dona-
cionem illam, quam Alexander Senescallus Scocie fecit Deo
et Ecclesie sancte Marie de Melros et monachis ibidem
servientibus et in posterum servituris, pro salute sua, uxoris
sue, et omnium Antecessorum et Successorum suorum, de omnimodo jure et cla-
mo quod idem Alexander vel heredes sui habuerunt vel habere poterunt in
terris et pasturis de Mauhelyn et de Carne tabell et pertinencijs suis, ab An-
tecessoribus ejus eisdem Monachis datis et concessis, ex utraque parte fluminis
de Ar, sine aliquo retenemento, ad unam pitanciam annuam Conventui de Melros in-
perpetuum faciendam die sancti Jacobi Apostoli. Concedimus et confir-
mamus concessionem illam quam idem Alexander fecit eisdem Monachis
de eisdem terris et pasturis, Tenendis et possidendis cum omnibus juribus, li-
bertatibus et pertinentijs suis, in liberam, puram et perpetuam Elemosinam, in
bosco et plano, in pratis et pascuis, in vijs et Semitis, in moris et maresijs, a-
quis, stagnis et molendinis tam aquarijs quam ventorijs, cum feris avibus, pis-
cibus, et omnibus alijs que infra dictas terras et pasturas inventa sunt vel po-
terunt inveniri, tam subter terram quam supra, ad ipsum Alexandrum et here-
des suos spectancia vel spectare debencia, ita libere, quiete, plenarie et honorifice si-
cut carta ejusdem Alexandri quam dicti Monachi de eisdem terris et pas-
turis habent plenius juste testatur. Salvo Servizio nostro. Testibus P. comite de
Dunbarr, Hugone de Berkeley Justiciario Laodonie, Waltero de Moravia, Jo-
hanne de Lambirtun, Simone Fraser et Bernardo de Monte alto. Apud
Traquayr, duo decimo die Decembris Anno regni nostri sexto decimo.

Sigillum Gubernatorum Scotiae
post Mortem Alexandri III.

XXX/X

Charta

Davidis Comitis de Huntington.

[illegible]

CHARTA

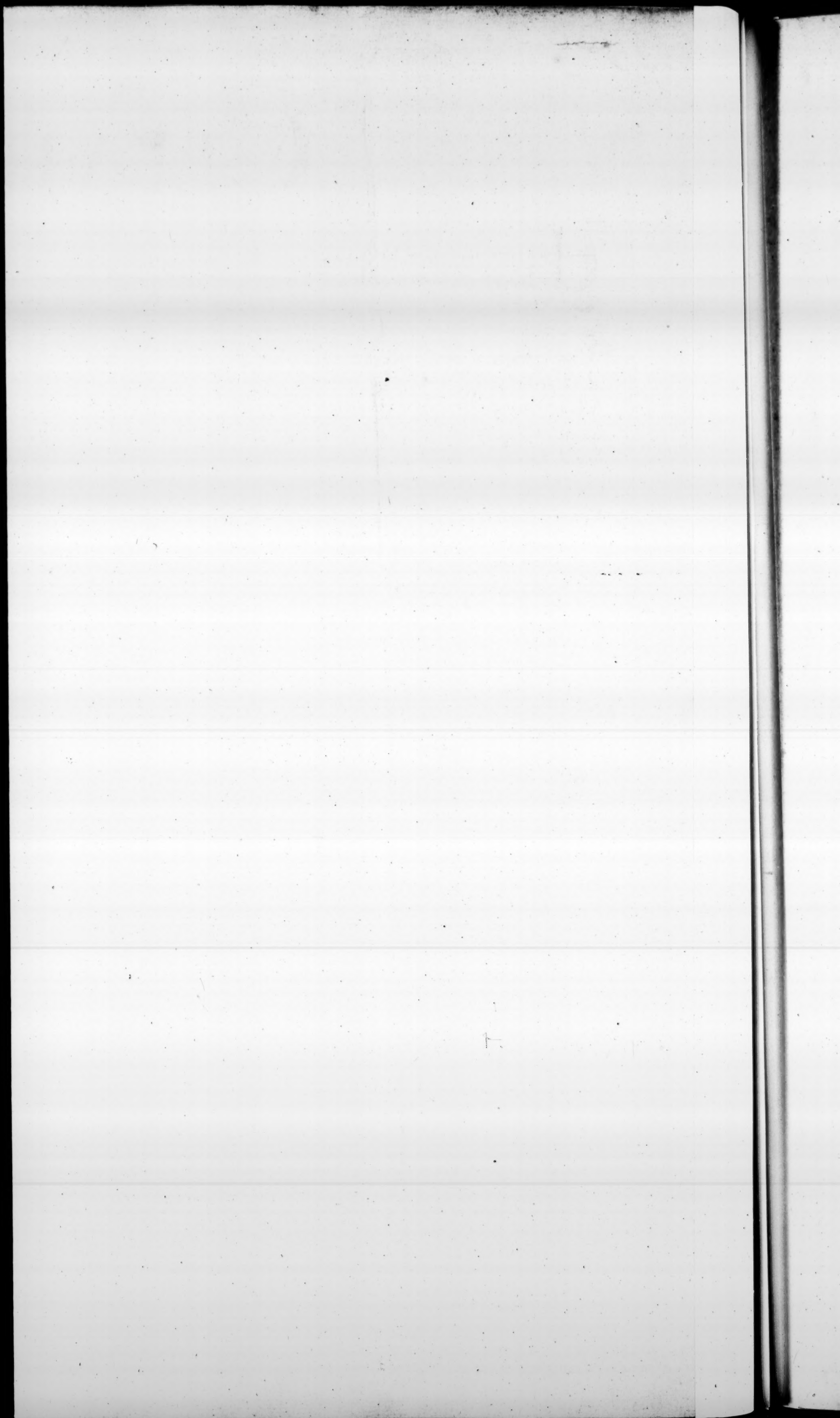
Davidis COMITIS de Huntington

Domes David frater Regis Scottorum Senescaldo, suo et omnibus probis hominibus suis, tam Clericis quam laicis honoris de Huntendun Salutem. Sciant tam posteri quam presentes me concessisse, et hac carta mea confirmasse, Deo et Sancte Marie et Monachis de Sau-tereia ordinis Cistercii, in perpetuam elemosinam, pro salute anime mee, et Antecessorum et Successorum meorum, totam Sau-tereiam, cum omnibus pertinentiis suis, in bosco et in plano, in pratis et in aquis, et pasturis et marescis, et in omnibus alijs rebus, sicut Rex, Scotie Malcolmus bone memorie frater meus eis eam dedit et carta sua confirmavit. Quare Volo et firmiter precipio ut predicti Monachi eam habeant et teneant de me et de heredibus meis in perpetuam elemosinam bene et in pace, honorifice et quiete, libere ab omni exactione temporali et servitio, sicut Carta Malcolmi Regis Scotie bone memorie eis testatur. His testibus, Wilhelmo de Lindesi, Wilhelmo de Basington Wilhelmo de Essebi, David filio suo, Ricardo de Fremei, Alano filio Hugonis, Nicolao de Annis, Wilhelmo Capellano, Waltero Capellano, Magistro Thoma, Johanne de Crosebi, Hebya Taiebis Walkelino filio Stephani.

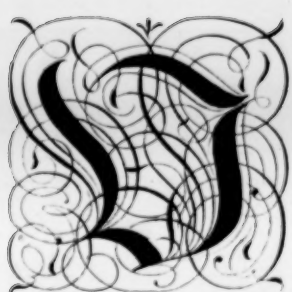

CHARTA Joannis Bassi

Charta JOANNIS REX

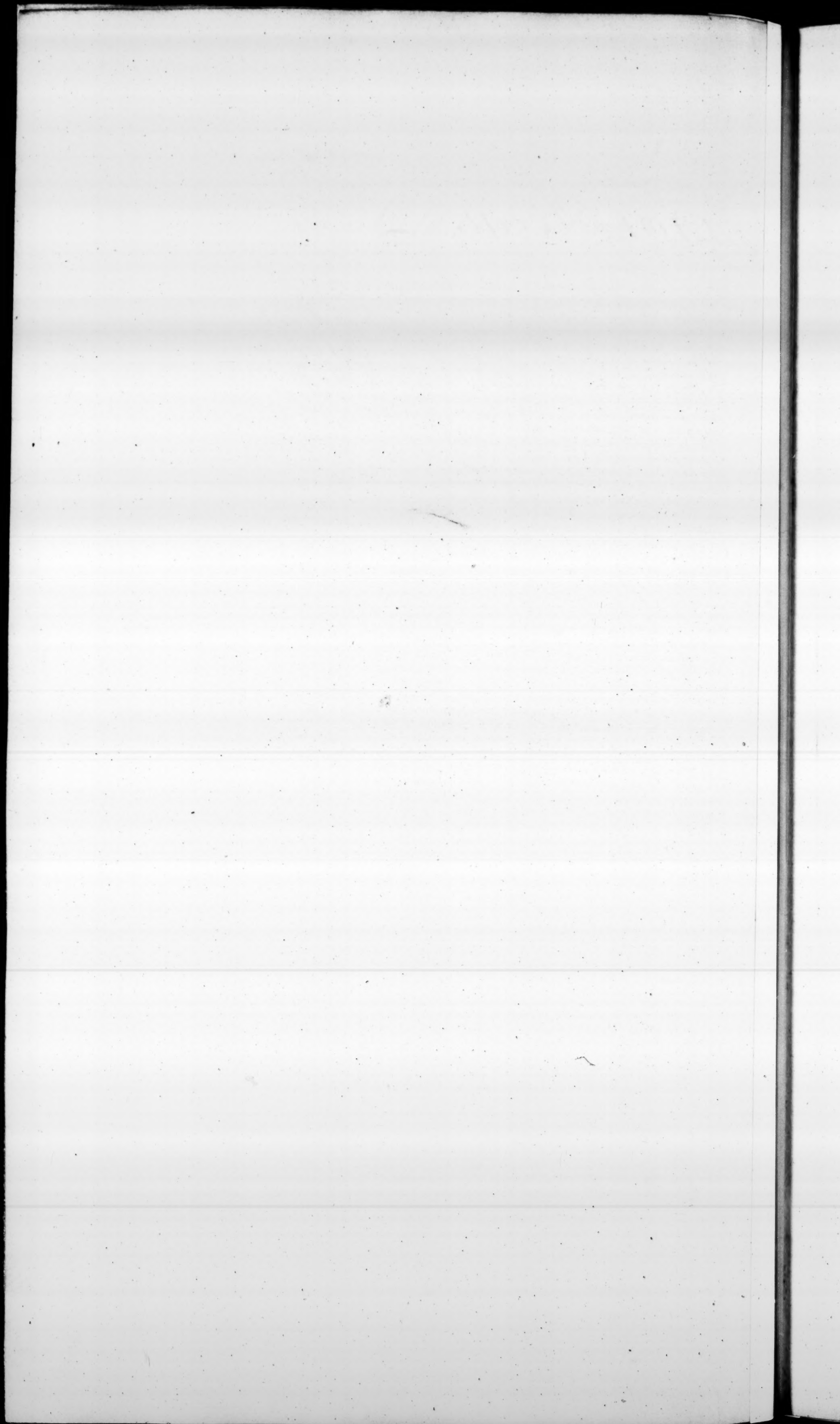
Universis

presentes litteras inspecturis Johannes Dei gracia Rex Scocie
excellentissimos Francorum Reges et regnum hactenus specialiter habuerunt con
luteret; et eo ferventius atque solidius duraret in posterum, quo magis operis
Episcopos et Johannem de Soules et Jngeramum de Umfravyle Milites, dilectos
Dominum Dominum Philippum Dei gracia Regem Francorum illustrem,
dicti Domini Regis nepotem, seu consanguineam, et ad tractandum, ordinandum
regnum nostrum et incolae regni nostri qualitercumque tangentia, et ubique in reg
Rege nomine procuratorio tractatum habentes, tam super matrimonio, quam
hendis et incundis, certis modo et forma conveniunt, prout in litteris dicti Domini
tenor talis est. Philippus, Dei gracia Francorum Rex universis presentes litteras inspecturis, salutem
prosperare statui, consulitur, subdilectum, illud videtur attenta consideratione precipuum ut inter Reges et regna
andas infelencia, perverrorum ac reprimendas iniquitacione hostiles sibi invicem, pro zelo justicie
deficiat in adversis, ut nullam defensionis opportune remedio, pacem odientium, repressis, salubriter injurias
quo tranquillius famulentur. Hinc inclitus Princeps Johannes Scocie Rex illustris, specialis amicus noster, pre
Dunkeldensem Episcopos, ac Johannem de Soules et Jngeramum de Umfravyle Milites, nuncios et Procur
Sigillo munitis, quarum tenores de verbo ad verbum inferius sunt conscripti, plenius continentur, ad nos pro
votis laudabilibus in hac parte grato concurrentibus animo, ut hujusmodi confederacionis affinitas et am
constrictus fieret fortiori, datum, conventum et concordatum extitit inter nos, de voluntate et assensu karissimi
li Regis, quod inter Eddwardum primogenitum filium Regis ejusdem, futurum Regem Scocie, et qui per conventio
et J. primogenitam filiam germani nostri predicti matrimonium contrahetur; Cui Regi nomine dicti filij sui
quinque milia librarum Turonensium parvorum in pecunia numerata, Idemque Rex prefate filie mille quingenta
bus mille libris, sterlingorum annui redditus in terris cum jurisdictionibus et justiciis omnimodis ad coronam
regno, Francie, nec non de Lannark, de Cadieu, de Maldistrey, de Cuningham, de Haddington, et in castro de
rum ipsorum, dictam summam mille librarum, sterlingorum annui valoris excedant, illud quod superhabere
idem Dominus noster in aliis redditibus suis in regno Scocie constitutis, supplere integre se natus, vel casu
annuatim ad duos terminos, ipsamque bene assecuratit de dotulitio antedicto habendo et percipiendo ab ea post
judex a dicto Rege vellent fortissime distatere, dicto dotulitio in vita etiam Regis ejusdem libere perfuerunt. Et si
re debet, sibi in quoque Rex, more justit Principis, tum ex fervore justicie tum etiam ex zelo dilectionis inter
enormes excessus, iniquitaciones hostiles et aggressiones iniquas quibus Rex Anglie, violato fidelitatis debito
modis laudatus offendit, et offendere continue satagit et conatur. Ac propterea et ut nos et successores nostri
graves hujusmodi nobis efficaciter et potenter assistere gratulati amabilitate disponens, dictis commissis
presenti guerra quam contra dictum Regem Anglie, fautores tam Regem Alamannie, quam alios quos queque
per terram quam per mare, in Angliam publice ac palenter assistant, ac prestabit consilium et auxilium opportu
filij eo citius resilire cogatur, quo magis fuerit alijs occupatus, dictus Rex Scocie ipse Regi Anglie guerram suis prop
nam optam prosequendum, ac manutentionibus movere et continuare curabit. Promiserunt insuper procuratores
ab eis, quam Comites, Barones et alij nobiles nec non Universitates ac communitates villarum regni Scocie erga nos
simili modo totis suis viribus guerram facient sicut superius est expressum; quodque tam Prelati quam Comites, Barones
munus sigillis, quam citius fieri poterit, destinabunt. Conventum fuit siquidem inter nos et procuratores predictos
dere forte contigerit post guerram ad requisitionem nostram, per dictum, Scocie Regem captam, vel post affinitatem
hoc congruo tempore fuerimus, munus, sibi subsidium faciemus, ipsumque Regem Anglie per partes alias occupat
que usque in Scociam venerit, transmittende. Si vero prenomatus Anglie Rex terram Anglie personaliter possidet, vel terram
vacuam promiserunt procuratores, predicti procuratorio nomine supradicto, quod precipue in hoc casu, dictus Rex
que campestre, obsidit, vastandi, ac Regem Anglie et terram ejus predictam, modis omnibus quibus poterit, ut supra dictu
nomine que supra, quod Nos de guerra quam prefatus, Scocie Rex et successores ejusdem contra sepe factum Anglie Regem
federacionis idem Scocie Rex jam guerram fecerit supradictam, vel Rex Anglie contra ipsum, occasione aliquorum ex
quam de dictis omnibus guerris, faciemus, inclusis. Nec ipse similiter pacem vel treugam de guerris omnibus, supradictis
dis, obligamus dicto, Scocie Regi et successoribus suis Nos heredes ac successores nostros et omnia nostra et ipsorum
nos pactiones ac omnia et singula supradicta dictus Scocie Rex ratificare et approbare tenetur ac suo nomine innuere, ac super
quam citius fieri poterit destinare. Tenores vero litterarum procuratoriarum predictarum tales sunt. Excellentissimi Principi Do
gracia Scottorum Rex Salutem in Domino. Noverit vestra regia Celsitudo quod nos facimus, constituimus et ordinamus per pro
Episcopos, et Johannem de Soule et Jngeramum de Umfravyle Milites, actornatos, procuratores et nuncios nostros
illa nupte vestra seu consanguinea et Eddwardo filio nostro primogenito et herede. Dantes eisdem generalem
di et perficiendi, quatenus natura contractus hujusmodi sponsalia et matrimonium inter absentes contrahi possunt et perfici per
es contractus seu conventiones pertinent seu quocumque modo poterunt pertinere et sine quibus dicti contractus sua conventio
nuncij nostri omnes, vel tres aut duo ipsorum in premissis vel aliquo premissorum duxerint faciendum, in cuius testimonium pr
Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quinto, regni vero nostri tercio. Item, Universis presentes litteras inspecturis Johann
stituimus et ordinamus per presentes, dilectos et fideles nostros, Venerabiles Patres Willelmum Sancti Andree et Mathaeum D. uni
curatores et nuncios speciales ad tractandum, ordinandum, faciendum et perficiendum omnia et singula negotia nostra
et ubique in regno Francie cum quibuscumque personis, ecclesiasticis et secularibus, cujuscumque conditionis erant aut status;
gandi nos et filium nostrum predictum, regnum nostrum et ipsius incolae, ac jurandi in animam nostram, filij nostri et regni nostri
gotia necessaria fuerint vel oportuna et alia etiam et singula faciendi et perficiendi que nos, filij noster, et inale regni nostri facere pop
quid per dictos quatuor, tres, vel duos eorundem actum, gestum, procuratumve fuerit in premissis et quolibet premissorum, in cuius rei testa
Anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quinto, regni vero nostri tercio. In quorum omnium testimonium presentibus litteris
millesimo ducentesimo nonagesimo quinto. Nos vero dictos tractatus, conventiones, pactiones ac confederaciones, sub modis et conventio
nandi filij nostri supradicti, et successorum nostrorum per has litteras, sigilli nostri munimine roboratos, ratificamus, confirmamus, et
villarum universitates ac communitates dictos tractatus, conventiones, pactiones ac confederaciones, ut superius est expressum, suo nomine app

MALLIOL Regis

Salutem. Interne dilectionis affectum, quem Progenitores nostri, ac regni nostri Communitas, erga
 ac ampliare in futurum corditer cupientes, ne a tanto tempore concepta dilectio ulterius quasi sub umbra
 lucidius fuerit declarata, Venerabiles Patres Wilhelmum Sancti Andree et Matheum Dunkeldensem
 nostros actornatos, procuratores et nuncios nostros Speciales ad excellentissimum Principem et
 contrahendum sponsalia et matrimonium inter Eddwardum filium nostrum et heredem futurum et aliqua
 pendum et perficiendum omnia et singula negotia nos, Eddwardum filium nostrum primogenitum predictum,
 Francie cum quibuscunque personis nuper transmissimus. Qui quidem procuratores nostri cum dicto Domino
 mutue amicitie federibus, inter dictum Dominum Regem Francie et nos ac utriusque regni incolas contra
 Regis super hoc confectis, sigillo suo Signatis, nobis que per eundem presentatis plenius continetur, quarum
 alia per que regnum et regnum exaltatio procuratur, acquiritur pacis et tranquille quietis amenitas, ac felicitas
 caritatis unitas et fidelis amicitie federa nutriantur, sicque Reges et Principes ad propulsandas injurias et domi
 nationem, cum causa deponit, exhibant amabiles caritatis quod alter alteri libenter assistat in prosperis et non
 nullius pacis optate dulcedo proveniat etiam cujus pulchritudine devoti pacis filij pacis actore ac devocius
 utilitates et commodaprudenter attendens, Venerabiles Patres Wilhelmum Sancti Andree et Matheum
 suos ad hoc Specialiter constitutos prout in quibusdam procuratoris litteris inde confectis, ipsius Regis
 contrahendis confederationibus et amicitie federibus pro futuro specialiter destinavit. Nos itaque ipsius Regis
 fructuosus contractus ex serventibus viget, stabiliusque perduret quo melioribus firmatus auspiciis, namque
 remani et fidelis nostri Karoli Valois, et Andegavensis Comitis, et procuratores predictos, procuratoris nomine dic
 expressam habitam cum procuratoribus antedictis successurus est eidem Regi in regno Scocie et alijs terris suis.
 mittimus nos et Successores nostros curaturos et effecturos dari in matrimonium cum predicta filia viginti
 annis, sterlingorum annui redditus in dotatium seu donationem propter nuptias dare et assignare tenentur. De qui
 nam non spectantibus, in locis infrascriptis, videlicet de Bulliole, de Campetra de Helicourt, de Kernoy, in
 unde in regno Scocie, cum pertinentiis locorum ipsorum, assignat et eidem. Ita quod si redditus et presentis loca
 foret ultra summam eandem prefato Domino nostro Scocie Regi remaneat. Et siquid de summa ipsa deperit
 mille si nos maluerimus, nec non residuas quingentas libras assignabit sibi percipiendas in bursa, in artibus locis
 tum matrimonium contractum et mortem dicti filij, quamdiu vitam duxerit in humanis. Quod si dicti futuri con
 tempore predictus Rex ad secunda vota transire voluerit, nostrum super hoc consilium requirere vel communicare
 quam ad nos, domum nostram, solium et incolas regni nostri habere dinoscitur molestie ferens graves injurias,
 nobis tenetur affectus, nos, fideles et subditos nostros tam per terram quam per mare multiplicare multasque
 sibi et suis strictius mutui amoris alliget affectibus, ad repressum salubrem injuriarum, impugnationum et ag
 gressionibus, ipsique procuratoris nomine Regis ejusdem, ac pro eis, nobis promiserunt expresse quod idem Rex Scocie in
 res suas habemus, nobis et Successoribus nostris, si ad ex guerra huiusmodi provocetur, totis suis et regni sui viribus, tam
 Et ut prefata Regis Anglie injuriosi conatus ac commodius reprimantur, idemque Rex a perveris sue hostilitatis incur
 sumptibus et expensis, toto posse suo et incolarum etiam regni sui, quociens toto posse fuerit opportunum, nobis quer
 procuratoris nomine memorati Regis, Scocie, eundem Regem curaturos et effecturos, quod tam Prælati, quatenus eis de jure li
 Successores nostros in guerra predicta pari modo in omnibus, sicut dictum est superius, se habent, ductoque Regi Anglie
 nobiles, nec non universitates, ammunitionesque notabiles dicti regni Scocie, suis, nobis super hoc patentes litteras, suis
 nomine quo supra, quod si prelibatum Anglie Regem, condonatis viribus suis regnum, Scocie, per se vel per alium, inva
 considerationem presentem inter nos initam occasione eandem, Nos dummodo ex parte ipsius Regis Scocie super
 ut sic ab incerta invasione predicta ad alia destrahatur, vel a incerta conveniens adiutorium, sumptibus nostris,
 vel terram ipsam, notabile pedulum vel apulum armorum hominum, guerra inter nos et ipsam durante numero
 cum toto posse suo, terram Anglie, quantum latius sive profundius poterit, intrare curabit faciendo guerram, bellum
 ut supra dictum sumptibus impugnando. Datum predicta est et expresse conventum inter Nos et procuratores dictos,
 nobis facient postquam guerram ipsam ad requisitionem nostram fecerint, vel si occasione inite assinitatis vel con
 fessio, nec etiam de predicta guerra nostra componere aut pacem inire nequibimus vel trugam, nisi ipsi in pace seu truga,
 facere poterit sine nobis. Pro quibus omnibus et singulis Suprascriptis tenendis, adimplendis et in vivo libenter observan
 ma, mobilia et immobilia ubicunque et in quibuscunque consistentia, presentia et futura. Tractatus autem, conventio
 are, ac super ratificatione et approbatione et innovatione predictas suas nobis patentes litteras, sigillo munitas,
 Principi Domino suo et amico, si placet, Domino Philippo Dei gratia Rege Francorum illustri, Johannes eadem
 namus per presentes, dilectos et fideles nostros Venerabiles Patres Wilhelmum Sancti Andree et Matheum Dunkeldensem
 speciales ad tractandum vobiscum, si placet, super sponsalibus et matrimonio contrahendis cum Reverendissima Dom
 liberam ac plenariam potestatem et mandatum Speciale sponsalia et matrimonium predicta contrahendi facien
 et perfici per Procuratores seu nuncios ad hoc specialiter constitutos, et omnia alia et singula faciendi que ad dict
 sua conventiones rite nequiverint expediri, ratum et firmum habentes et habituri quicquid dicti Procuratores et
 testimonium presentibus litteris sigillum nostrum fecimus apponi. Datum apud Strivelyn tercio nonas Julij, Anno
 rectoris Johannes Dei gratia Scottorum Rex, salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod nos facimus, con
 Matheum Dunkeldensem Episcopos, ac Johannem de Soule et Rogeranum de Unpranvyl Milites, actornatos nostros, pro
 Eddwardum filium nostrum primogenitum et heredem, regnum nostrum et incolas regni nostri qualitercumque tangentia,
 aut status. Dantes eisdem omnibus, tribus aut duobus ex ipsis, generalem et liberam ac plenariam potestatem obli
 regni nostri incolarum, nec non omnia et singula faciendi et perficiendi que ad predictos tractatus et ordinationes et ne
 nostri facere possemus si presente, se semus, etiam si mandatum exigant speciale. Ratum et gratum habentes et habituri que
 in cuius rei testimonium presentibus litteris sigillum nostrum facimus apponi. Datum apud Strivelyn tercio nonas Julij,
 entibus litteris nostrum facimus apponi sigillum. Datum Parisijs die vicefima tercia mensis Octobris, Anno Domini
 dis et conventionibus suprascriptis, ratos et firmos habentes laudamus, volumus et approbamus, ac nomine nostro, Edm
 innovamus expresse. Et quod regni nostri Prælati, quantum eis de jure licet, ac Comites, Barones et alij Nobiles nec non
 suo nomine approbaverunt, et se per presentes observatores firmiter promiserunt.

tam confabulati tantu. p omibz que de pōis exigi poterit in futuru. In au ut refamōnū sigillū comune pōi regni sacē pferat scripto est appōitū. Dat apōs dōphēdūm. xxix. die quartū. dūm sūt opiles Suenefino nonages octavo.

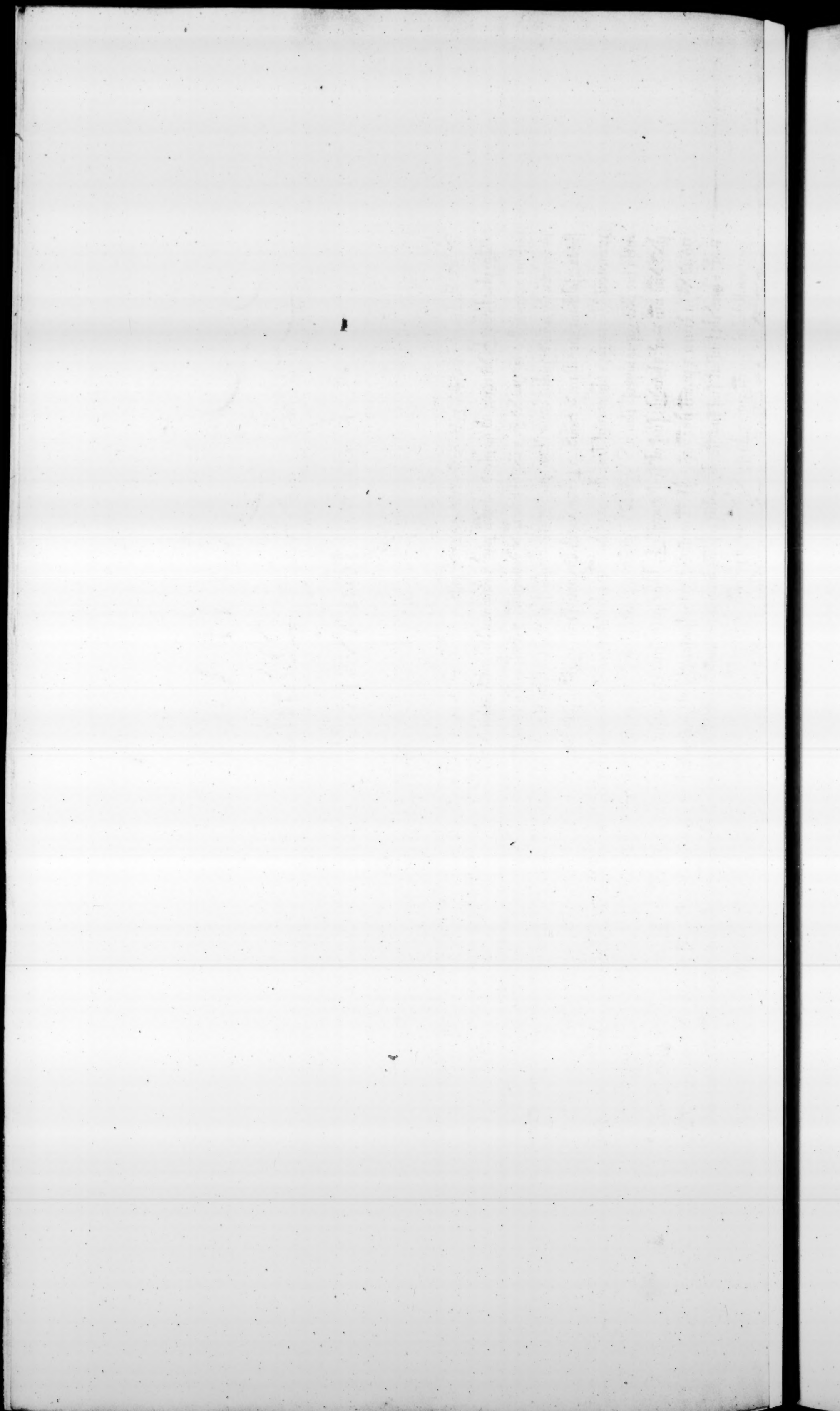
CHARTA

Domini Gulielmi Bassace Custodis Scotie

Nomine IOHANNIS BALLIOL Regis.

Cum sigillo eiusdem Iohannis.

Nullis Medietatibus quibusvis regni scoe et ducatus exercitibus consensum non prestat principibus domini Johannis de gratia Regis scoe illius de consensu contrarius eadem regni. Quibuslibet hominibus dei regni ad quos presens scriptum pervenit etiam in domino salutem. Adhuc universitas vestra nos nomine dei domini nostri Regis scoe per consensum et assensum cognoscit dei regni dedisse et concessisse ac ipsas donationes et concessiones presentium carta confirmasse Alexander de Scotlanda et confirmatus est ex auctoritate vice in tritico de Dunbar ecclie cum illam que vocatur campus superius pro villa de Dunbar ex parte boreali cum actis illis in campo occidentali. que ad partem regina spectare solent ante pro villa de Dunbar ex parte occidentali. Et etiam partem regni in predicto tritico de Dunbar. Et etiam consabulariam castri de Dunbar cum suis pertinentiis. Libertatibus et asseramentis. sine aliquo retinemento per homagium predicto domino Regi et heredibus suis ut suis successores faciendo. et per fidei servitium et iuramentum suo predicto regno imperio potestate exercituum et regnum in exercitu scoe tempore perfectionis presentium tenens et habens predicto Alex. et heredibus suis de predicto domino tunc Regi et heredibus suis ut suis successores. libere quereant integre pacifice et honorifice in perpetuum cum omnibus pertinentiis libertatibus et asseramentis ad deum titulum et partem pertinenti. et preter consabulariam spectantibus et quocumque modo spectare valentibus in futuro. faciendis inde annuatim domino Regi et heredibus suis ut suis successores ecclie per predictas libertatibus et asseramentis servitium quod pertinet ad deum tam consabulariam tantum per omnibus que de predictis exigi poterant in futuro. In autem rei testimonium sigillum commune predicti regni scoe presentium scripto est appositum. Dat. apud Westm. die quart. clun. regis eiusdem ducentesimo nonagesimo octavo.

CHARTA

Domini Gulielmi Wallace Custodis
SCOTIÆ nomine Johannis Balliol Regis,
cum sigillo ejusdem Johannis.

Milesmus Malans miles, Custos Regni Scocie et
Ductor exercituum ejusdem, nomine preclari Principis Domini
Johannis Dei Gracia Regis Scocie illustris, de consensu com-
munitatis ejusdem Regni, Omnibus probis hominibus dicti
Regni ad quos presens scriptum pervenerit eternam in Dom-
ino salutem. Noverit universitas vestra nos, nomine predicti Dom-
ini nostri Regis Scocie, per consensum et assensum magnatum dicti regni, dedisse et
concessisse, ac ipsas donationem et concessionem presenti carta confirmasse Alexan-
dro dicto Skirmischur sex marcas terre in territorio de Dundee, scilicet ter-
ram illam que vocatur campus superior, prope villam de Dundee ex parte bo-
riali, cum acris illis in campo occidentali, que ad partem regiam spectare sole-
bant prope villam de Dundee ex parte occidentali, et etiam pratum regium
in predicto territorio de Dundee, et etiam constabulariam castri de Dundee,
cum suis pertinenciis, libertatibus et assyamentis sine aliquo retinente, pro hom-
agio predicto Domino Regi et heredibus suis vel suis successoribus faciendo, et
pro fideli servicio et succursu suo predicto regno impenso portande vexillum re-
gium in exercitu Scocie tempore confectionis presentium, tenenda et habenda
predicto Alexandro et heredibus suis de predicto Domino nostro Rege et heredi-
bus suis vel suis successoribus, libere, quiete, integre, pacifice et honorifice in perpe-
tuum, cum omnibus pertinenciis, libertatibus et assyamentis ad dictam terram et
pratum prenominationum, et prefatam constabulariam spectantibus vel quoquo
modo spectare valentibus in futurum, faciendo inde annuatim Domino Regi et
heredibus suis vel suis successoribus scilicet pro predictis terra, prato et consta-
bularia cum suis pertinenciis, libertatibus et assyamentis servicium quod perti-
net ad dictam constabulariam tantum, pro omnibus que de predictis exigi po-
terunt in futurum. In cujus rei testimonium, sigillum commune predicti Regni
Scocie presenti scripto est appositum Datum apud Forpheichyn vigesimo nono
die Marcii, anno Gracie millesimo ducentesimo nonagesimo octavo.

Charta

ROBERTI I. REGIS.

Robertus Dei gratia Rex Scottorum. Omnibus pro hominibus totius die sue salutem. Scitis nos dedisse concessisse et
 hanc presentem carta nostra confirmasse Gilberto de Liria et heredibus suis p[er] hominibus et ducis sui officium. Constat
 bulgare scias cum p[er]uenimus p[er]uenimus et habemus deo Gilberto et heredibus suis de nobis et heredibus nostris
 in feodo et hereditate cum hominibus. ad d[omi]ni officium p[er]uenimus. Libere quiete plenarie honorifice et cum
 omni alio lib[er]tate comoditate assiduo p[er]uenimus ad d[omi]ni officium de iure aut consue-
 tudine p[er]uenimus aut p[er]uenimus. p[er]uenimus nobis et heredibus nostris deus Gilberto et heredes
 sui ducem inde debemus et consuetudinem. In cuius rei testimonium p[re]sentem carta nostra sigillum nostrum p[re]parauimus
 p[re]ponimus. Testibus Bernardus abbas de llyb[er]ty cancellarius noster Thomas Ramph[er] comites p[re]parauimus
 nepote noster Jacobo de llyb[er]ty Alexandro de p[re]parauimus et Roberto de llyb[er]ty p[re]parauimus. m[on]strat apud
 Cambusfemeth. Duodecimo die Novembris Anno regni n[ost]ri primo. -- -- --

CHARTA

XLV7

Roberti I. Regis.

Robertus Dei Gracia Rex Scottorum Omnibus
 probis Hominibus locius terre sue Salutem Sci-
 atis Nos dedisse concessisse et hac presenti carta
 nostra confirmasse Gilberto de Haya Militi di-
 lecto et fideli nostro pro Homagio et Servizio suo officium Con-
 stabularie Scocie cum pertinencijs Tenendum et Habendum
 Dicto Gilberto et Heredibus suis de Nobis et Heredibus nostris
 in Feodo et Hereditate cum hostilagijs ad dictum officium perti-
 nentibus libere quiete plenarie et honorifice et cum omnibus a-
 lijs Libertatibus commoditatibus assiamenis et Iustis Perti-
 nencijs ad idem officium de Jure aut consuetudine spectanti-
 bus aut spectare valentibus Faciendo nobis et Heredibus
 nostris Dictus Gilbertus et Heredes sui Servizio inde De-
 bitum et consuetum In cuius Rei Testimonium presenti Car-
 te nostre Sigillum nostrum precepimus apponi Testibus Ber-
 nardo Abbate de Abirbrothock Cancellario nostro Thoma
 Ranulphi Comite Moravie Nepote nostro Jacobo de
 Douglas Alexandro de Meigners et Roberto de Keth Ma-
 rescallo nostro Militibus Apud Cambuskyneth Duodeci-
 mo die Novembris Anno Regni Nostri Nono.

D

Charta

Roberti Dei
eius

Robertus dei gratia rex Scottorum. Quibus pro hominibus totius die sue salutem. Scitis nos dedisse, concessisse, et habere
pacti carta nostra confirmasse. Colino filio Agnelli omnium dilecto et fidei nostro pro hominibus et servicio suo totam partem
de Louthall et partem de Hageden cum pertinentiis. Tenendum et habendum de Colino et heredibus suis de nobis
et heredibus nostris in feodo et hereditate et in suam liberam hominibus pones. Petas oves et ducas suas
in bos et plano ptes et pratas, oves et agrestes petas, oves et pratas in agno, stagno vintus et
vintus et cum ecclesia aduocacionibus, in vocationibus et accipacionibus et cum omnibus aliis libere comedi,
et bibere possint, et iustis pvenire suis tunc a m uonatis pvenire, adeo libere et quere plenarie et
honorifice, sicut aliqui homines in de Oradua baronias suas de vobis tenent seu possident. Inveniendo
vobis et heredibus nostris deus Colino et heredes sui ptes de conam namem. Quadrigena ptem in ducio no
cum omnibus pertinentiis suis et hominibus sufficientibus, sumptibus eiusdem colini et heredes suos p Oradua
dies, quotiens fuerint pvenire. Et cum exierint unum p dam habere colinum, deus colino et heredes sui fa
tente pvenire ducum p dea baronia sicut alii barones in de Oradua fecerunt p barones suis. In cuius
perceptionem pvenire capere in pvenire pvenire. Bernardus abbas de Linba, Cancellarius
Iste de exenecet. Cancellarius de hanc constabularius in deo. Dand de Berbeles. Villa
Seneschallus et exalduo de Juipeghy omnibus apud. Mibz. decimo die februarii. Anno regni nostri nono.

CARTA

ROBERTI REGIS

Robertus Dei Gratia Rex Scottorum, Omnibus probis hominibus totius terre sue salutem. sciatis nos dedisse, concessisse, et hac presenti carta nostra confirmasse Colino filio Nigelli Cambel militi dilecto et fideli nostro, pro homagio et servicio suo, totam terram de Louchan et terram de Undscodyrche cum pertinentiis, tenend. et habend. dicto Colino et heredibus suis de nobis et heredibus nostris in feodo et hereditate, et in unam liberam baroniam per omnes rectas metas et divisas suas, in bosco et plano, pratis et pascuis, moris et marciis, petariis, viis et semitis, in aquis, stagnis, vicariis et molendinis, et cum ecclesiarum advocacionibus, in venacionibus et aucupacionibus, et cum omnibus aliis libertatibus, comoditatibus, aisiamentis et iustis pertinentiis suis tam non nominatis quam nominatis, adeo Libere et quiete plenarie et Honorifice sicut aliqui Barones nostri in Ergadia Baronias suas de Nobis tenent seu possident: Inveniente Nobis et heredibus nostris dictus Colinus et heredes sui pro dictis terris unam navem quadraginta remorum, in servicio nostro, cum omnibus pertinentiis suis et hominibus sufficientibus, sumptibus ejusdem Colini et heredum suorum, per quadraginta dies quociens fuerint premuniti Et cum exercitum nostrum per terram habere voluerimus, dictus Colinus et heredes sui faciant forinsecum servicium pro dicta baronia sicut alii barones nostri de Ergadia fecerint pro baronibus suis. In cuius rei testimonium presenti carte nostre sigillum nostrum precepimus apponi. Testibus Bernardo Abbate de Abirbrothock cancellario nostro, Johanne de Meneteth, Gilberto de Horia Constabulario nostro, Scocie, David de Berkelay, Wilhelmo Johanne Senescalli, et Malcolmo de Inirpephry militibus. Apud Abirbrothock decimo die Februarii. Anno Regni nostri nono.

Charta

ROBERTI I. REGIS

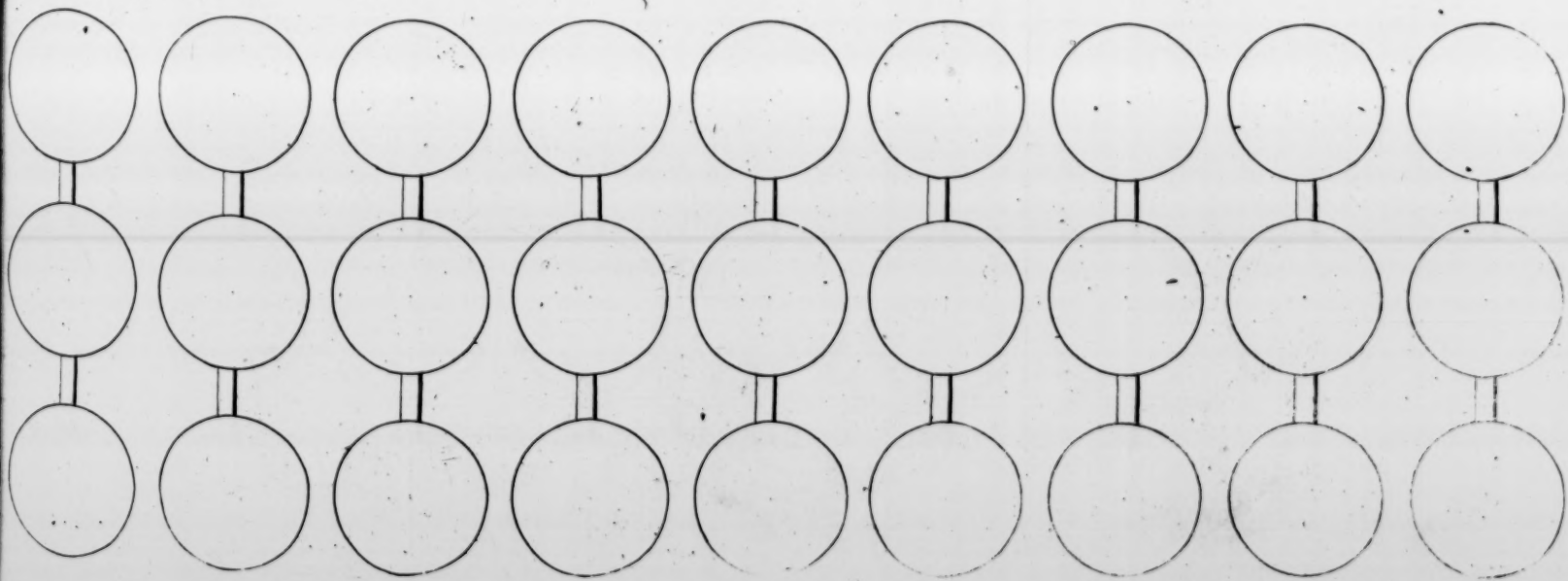
Robertus Dei gracia Rex Scottorum Omnibus probis hominibus totius terre suae salutem. Sciatis nos concessisse et hac presenti carta nostra confirmasse donationem illam, quam Wilhelmus de Maule Miles Dominus de Panmore fecit Radulpho de Dundee Militi, de terris de Banevyn et de Balrotheri, cum ad-
 vocatione ecclesie ejusdem, cum molendino et cum omnibus alijs justis pertinencijs suis; ac ratificationem, approbacionem et confirmacionem Henrici de Maule Militis filij et heredis Willemi de Maule predicti, factas Johanni de Glasbirth filio et heredi quondam Radulphi de Dundee predicti, de terris, advocacione ecclesie molendino et omnibus alijs justis pertinencijs supradictis, Tenend. et habend. eidem Johanni et heredibus suis vel suis assignatis, de predictis Willemo, Henrico, et eorum heredibus in feodo et hereditate per omnes rectas metas et divisas suas, cum omnibus libertatibus, commoditatibus, auxilamentis et justis pertinencijs suis, a deo libere et quiete plenarie et honorifice, sicut carta predicti Willemi et confirmacio predicti Henrici exinde confecte in se plenius juste proportionant et testantur. In cuius rei testimonium, presenti carte nostre sigillum nostrum precepimus apponi. Testibus Waltero de Twynham Cancellario nostro, Thoma Ranulphi Comite Moravie Domino vallis Anandie et Mannie nepote nostro, Jacobo Domino de Douglas, Gilberto de Hava Constabulario nostro, Roberto de Keth Marescallo nostro Scotiae et Roberto Boyde Militibus: Apud Dundee quarto decimo die Aprilis anno regni nostri vicesimo quarto.

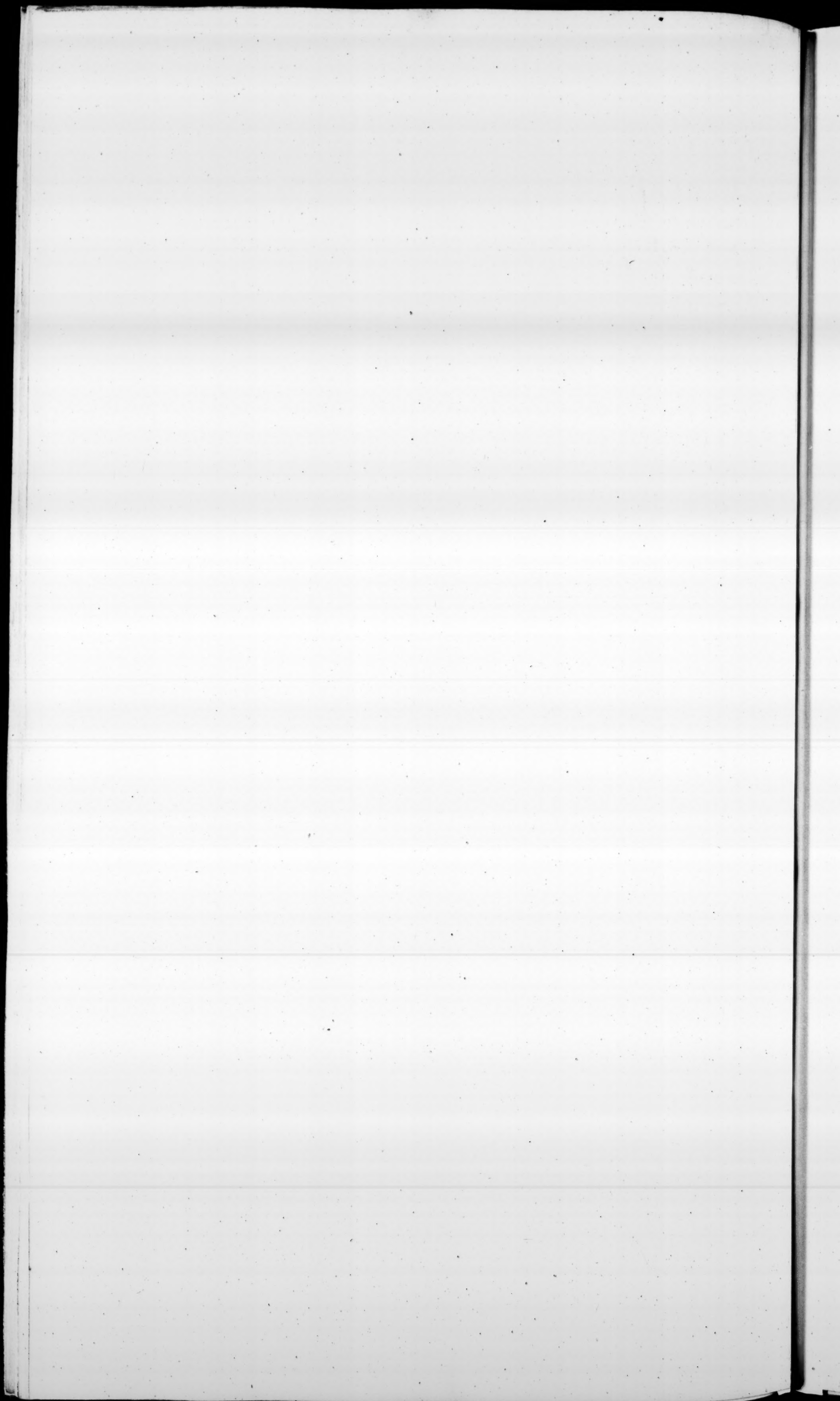

Summi et Communitatis Scotiae ad PAPAM. A.D. 1520.

LI

humilis Calixtus Summo Pontifici. filij sui humiles et devoti. Dilectissimi Comes de Ross Thomas
Malcolmus Comes de Strathern Malcolmus Comes de Lennox. Vilius Comes de Ross
Vilius de Soules. Buccellarius Scotiae. Jacobus Dux de Douglas. Rogus de Goubray. David
de Menetech. Alex. frater. Gilbertus de Haya Constabularius Scotiae. Robertus de Bech marescallus
Johannes de Feinton. Vilius de Abiruchy. David de Vemys. Vilius de Monte fixo. fersu
morana. Donenaldus Cambell. Johannes Cambrian Reginaldus Le chen. Alex de Seton. Andreas
modam Reverentiam filialem ad devotis pedum osculis beatorum. Scilicet sanctissime pater et dñe
multis precibus fuerit insignita que de maiori Schithia per mare turrem et columpnas herculis tñsi
cis poterat allicubi subingari. Judeque veniens post mille et ducentos annos a tñscu populi israeli
Norwagenses. Latinos et Anglicos sepius impugnatam fuerit et interis sibi victorijs et laboribz q̄plimis
Centu et tredecim Reges de ipso Regali p̄sopia nullo alienigena viduementem Regnauerunt. Quorū
ipse post passionem et Resurrectionem suam ipse in vltis die fimbz constructos quasi p̄mos ad suam si
is ordine scdm vol̄ tñm scilicet dñm vltimum beati pet̄ Germanum que semp ipis p̄esse voluit ut
ultu cor beati pet̄ s̄mam peculm̄. interis sanioribz et p̄mlegijs q̄plimis om̄i rit̄. Ita q̄ gens n̄ra sub
istius qui nūc est Regni n̄m acephali populi q̄ nullius mali aut doli conscia n̄ bellis aut insulibz
tōnes incendia. platorū incantaciones. monastiorū combustiones. Religiosorū spoliaciones et occisiones
et. n̄ ad plenū intelliget. n̄ qm̄ experientia informaret. A quibz malis imminis ip̄d iuuante. q̄ post
populo et hereditate suis de manibz iuniorū libandis q̄si alt̄ machabens aut Josue labores et cedia
nas usq̄ ad mortē sustinere voluim̄. Jūis successio et debet n̄m om̄i Consensus et assensus n̄m fecit
Indis. tñm et voluim̄ in om̄ibz adherere. Qm̄ si ab inceptis desist̄ et Regi Anglorū aut Anglicis
et alim̄ Regem n̄m qui ad defensionem n̄am sufficeret. faderit. Qm̄ q̄dm̄ Centu vñm reman̄se
tatem solummodo. qm̄ nemo vñm. n̄ sumit ad vira am̄it. Hinc est veniende pater et dñe q̄ scitatem coram
ices in dñs gentis. nō sic pondus et pondus. n̄ distinctio Judei et greci. Scoti aut Anglia. tribulationes et
mod possidet. cū olim Anglia septem aut pl̄ibz solebat sufficere Regibz. monere et exhortari dignemur
tat. Cū p̄ vñm procuanda quiete. quicquid possum̄ ad statū n̄m respectu h̄ito fide volum̄. et
seuante aspiciatis et p̄anoz annos arcan̄ in dies. q̄
os principes qui nō causam cor causam p̄uantes se fingunt in subsidū tñe sed p̄t̄ suenas
ualitas ap̄ior et resistencia debilioz est iuuant. Sed q̄ peto corde dictus dñs Rex n̄r et Nos si Rex
ostendim̄ et testam̄ qm̄bz si scit̄as corā Anglorū relati. nūm̄ credula fidem sinceram nō adhi
moda. que ipi in nob̄ et Nos in ipis fecim̄. nob̄ ab altissimo credim̄ impitanda. ex quosund̄ et m̄
si et Indici causam n̄am tenendam committim̄. Cogitātū n̄m iactantes in n̄o sp̄antes q̄ finit
sum̄ Ecce que sed p̄ tempa durēna. Dat apud monastriū de Abirbrochoc in Scotia sexto die
Decimo.

Litera Comitum Baronum Libere-tenentium PAPAM. AD.

Sanctissimo Patri in Christo ac Domino Domino Johanni divina providencia Sancte
de Fyff Thomas Ranulphi Comes Moravie Dominus Mannie et Vallis Anandie Patricius de Dumbrie
Magnus Comes Cathanie et Orcadie et Willelmus Comes Sutherlandie Walterus Senescalus Scocie Willelmus
chym David de Graham Ingeramus de Umfravilla Johannes de Meneteth Custos Comitatus de Meneteth
Henricus de Sancto Claro Johannes de Graham David de Lindesay Willelmus Olifaunt Patricius
Fico Fergusius de Androsane Eustachius de Maxwell Willelmus de Ramesay Willelmus de
der de Seton Andreas de Lescebyn et Alexander de Statoun Ceterique Barones et Libere Tenentes
Beatorum Scimus Sanctissime Pater et Domine et ex antiquorum gestis et libris Collegimus quod inter
de majori Schithia per mare Tirenium et Columnas Herculis transiens et in Hispania inter fenestras
subjugari Inde veniens post mille et ducentos annos a transitu populi Israelitici sibi sedes in occidente
Dacos et Anglicos sepius impugnata fuerit multis sibi victorijs et laboribus quam plurimis ac
quorum regno centum et tres decim Reges de ipsorum regali prosapia nullo alienigena interveniente Regni
fulgent ex eo quod Rex Regum et Dominus JESUS CHRISTUS post passionem et Resurrectionem
cavit Nec eos per quem libet in dicta fide confirmari voluit sed per suum primum Apostolum
num quem semper ipsis precesse voluit ut Patronum Nec autem sanctissimi Patres et predecessores
multis favoribus et privilegijs quam plurimis munierunt Itaque gens nostra sub ipsorum protectione
qui nunc est Regnum nostrum Acephalum populumque nullius mali aut doli conscium nec bellis
cedes et violentias predationes incendia Prelatorum incarcerationes Monasteriorum combustiones
etati aut sexui Religioni aut ordini nullus foriberet nec ad plenum intelligeret nisi quem experientia
per strenuissimum principem Regem et Dominum nostrum Robertum qui pro populo et hereditate
edias et pericula leto sustinuit animo Quem etiam divina disposicio et juxta leges et consuetudines
consensus et assensus nostrum fecerunt principem atque Regem Cui tanquam ille per quem salus
nibus adherere quem si ab inceptis desisteret Regi Anglorum aut Anglicis nos aut Regnum nostrum
re niteremur et alium Regem nostrum qui ad defensionem nostram sufficeret faceremus quia quamdiu
enim propter gloriam divicias aut honores pugnamus Set propter Libertatem solummodo
vestram omni precum instancia genuflexis cordibus exoramus quatenus sincero corde mentis
distinctio Judei et Greci Scoti aut Anglici tribulationes et Angustias nobis et Ecclesie Dei illas
cum olim Anglia septem aut pluribus solebat sufficere Regibus monere et exhortari dignemini Ut
in pace dimittat Cui pro nostra procuranda quiete quicquid possumus ad statum nostrum
feritatem Christianorum culpis exigentibus in Christianos servientem aspiciatis et Christianorum
sua in aliqua sui parte vestris temporibus paciatur Ecclipsin aut scandalum vos videritis Ex
sancte propter guerras quas habent cum proximis ire non posse Cujus impedimenti causa est
mantur Set quam leto corde dictus Dominus Rex noster et nos si Rex Anglorum nos in pace
tendimus et testamur quibus si sanctitas vestra Anglorum reatibus nimis credula fidem sinceram
marum exicia et cetera que sequuntur incomoda que ipsi in nobis et nos in ipsis fecerimus Vol
dicencie filij vobis tanquam ipsius Vicario in omnibus complacere ipsique tanquam summo Rege
tesque firmiter quod in nobis virtutem faciet et ad nichilum rediget hostes nostros Sanctitatem
Monasterium de Abirbrothoc in Scotia Sexto die Aprilis anno Gracie millesimo trescento

gentium et Communitatis Scotiæ ad

LII

AD. MCCCXX.

sancte Romane et Universalis Ecclesie Summo Pontifici filij sui humiles et Devoti Duncanus Comes
Comes Marchie Malisius Comes de Stratheryne Malcolmus Comes de Levenax Willielmus Comes de Ross
Houles Buttelarius Scotie Jacobus Dominus de Douglas Rogerus de Moulray David Dominus de Bre-
Alexander Frazer Gilbertus de Haya Constabularius Scocie Robertus de Keth Marescallus Scocie
Graham Johannes de Fenton Willielmus de Alirnithy David de Wemyss Willielmus de Monte
alto Allanus de Moravia Dovenaldus Cambell Johannes Camlroun Reginaldus de Chen Alexan-
Communitas Regni Scocie Omnimodam reverenciam filialem cum devotis pedum Osculis
Naciones egregias nostra scilicet Scottorum Nacio multis preconijs fuerit insignita que
mos per multa temporum curricula residens a nullis quantumcumq; Barbaricis poterat allicubi
te quas nunc optinet expulsi Britonibus et Pictis omnino deletis licet per Norwagienses
vivit ipsasq; ab omni servitute liberas ut priscorum testantur Historie Semper tenuit In
te Regnaverunt Quorum Nobilitates et merita licet ex alijs non clarentur satis patenter ef-
m ipsos in ultimis terre finibus constitutos quasi primos ad suam fidem sanctissimam convo-
quamvis ordine secundum vel tertium scilicet Andream Mitissimum Beati Petri Germa-
tri sollicita mente pensantes ipsum Regnum et populum ut Beati Petri Germani speculum
hactenus deguit et quiescit donec ille princeps magnificus Rex Anglorum Edwardus pater istius
multibus tunc absuetum sub amici et confederati specie Inimicabiliter infestavit Cujus injurias
iosorum spoliaciones et occisiones alia quoq; enormia que in dicto populo exercuit nulli parcens
informaret A quibus malis innumeris ipso juvante qui post vulnera medetur et sanat liberali sumus
lius de manibus inimicorum liberandis quasi alter Machabeus aut Josue labores et tedia in
nostras quas usq; ad mortem sustinere volumus Juris Successio et debitus nostrorum omnium
pulo facto est pro nostra Libertate Tuenda tam jure quam meritis tenemur et volumus in om-
volens Subjicere tanquam inimicum nostrum et sui nostrique juris Subversorem statim expelle
diu vivi remanserint nunquam Anglorum Dominio aliquatenus volumus sub jugari Non
o quod nemo bonus nisi simul cum vita amittit Hinc est Reverende Pater et Domine quod sanctitatem
entia tua recensentes quod apud eum cujus vices in terris geritis non sit pondus et pondus nec
illa ab Anglicis paternis oculis intuentes Regem Anglorum cui Sufficere debet quod possidet
Ulti nos in exili degentes Scocia ultra quam habitatio non est nichilque nisi nostrum cupientes
in re tu habito facere volumus cum effectu Vestra enim interest sante Pater hoc facere qui paganorum
terminos arctari indies quantumque vestre sanctitatis memorie derogat Si quod ali sit Eccle-
Excoigitur Chrianos Principes qui non causam ut causam ponentes se fingunt in subsidium terre
la estior quod in minoribus proximis debellandis utilitas propior et resistencia debilior esti-
dem et illic iremus Qui nihil ignorat satis novit Quod Christi Vicario totique Christianitati of-
ficium non adhibet aut ipsis in nostram confusionem favere non desinat Corporum excidia ani-
Vobis altissimo credimus imputanda Ex quo sumus et erimus in hijs que tenemur tanquam obe-
Regi iudici causam nostram tuendam Committimus Cogitatum nostrum Jactantes in ipso speran-
net et pacem vestram conservet altissimus Ecclesie sue sancte per tempora diuturna Datum apud
vicesimo Anno vero Regni Regis nostri supradicti quintodecimo.

CHARTA

LIII

Davidis II. Regis.

Rand de gra Rex Scottor. Omibz probis homibz totius regni sue dignis et laicis Salutem ..
 Quas quidem Walterus de Mauleis de panni fecit et concessit valabz in xpo pat quoniam ad ecclesie
 lrethm Epus et eadem ecclesie sue de capellania de Borth et de tja de capucari cu pementis ad ead
 donacionem illam et concessione. quas quidem ecclesia de valonis dnd de panni fecit et concessit
 capelle de Borth de tja de lrethmoli cu pementis in tenentia de panni. fecit et concessit
 qd amant dnt de tja de Brechys p abben et conuent mrope de abysbrothoch. Tenend
 et hnd eadem ecclesie lrethm Epoz et canonicis eiusdem in ppetuum cu omibz xpo redditibz nris
 libealibz comoditatibz assuamentis et mris pmentis gubaz ad deas capellam et tjas ppetu
 tly seu quos cu mte ppetue valentibz in futurum libere plenarie pacifice et quiccu In cuius Rei
 testam pnti carta testacois nre. Sigilla nra ppetuq appon. Testibz venerabilibz in xpo pibz
 Willmo Epus Sa Andree et Johne Epus Dunelmensis Robto Senesc Scot Comite de Strathine
 Radno Comite mris et morano Robto de Gylme et Johne de ppetu milibz. Apud Edin
 burgi vicesimo die nouemb Anno Regni nri Decimo primo.

LIV

Charta
DAVIDIS II. REGIS.

David Dei gracia Rex Scottorum Om-
nibus probis hominibus totius terre sue
Clericis et Laicis Salutem. Sciatis nos
approbasse, ratificasse et hac presenti
carta nostra confirmasse donacionem
illam et concessionem, quas quondam Walterus de
Maulca de Panmor fecit et concessit venerabili in Chris-
to Patri quondam Ade ecclesie Brechinensis Episcopo
et eidem ecclesie sue, de capellania de Both et de terra
de Carnicorty cum pertinencijs, Ac etiam donacionem
illam et concessionem quas quondam Christiana de
Valonijs Domina de Panmor fecit et concessit capelle
de Both, de terra de Bothmernok cum pertinencijs in
tenemento de Panmor, et de duabus Marcis sterlin-
gorum annuatim debitis de terra de Breckys per
abbatem et conventum Monasterij de Abirbrothoch. Te-
nend. et Habend. eidem ecclesie Brechinensi Episcopo que
et canonicis ejusdem in perpetuum, cum omnibus terris,
redditibus, juribus, libertatibus, commoditatibus, aysia-
mentis et justis pertinencijs quibuscunque, ad dictas ca-
pellam et terras spectantibus seu quoquo modo juste spec-
tare valentibus in futurum, libere, plenarie, pacifice et
quiete. In cuius rei testimonium, presenti carte confirma-
cionis nostre Sigillum nostrum precepimus apponi. Testi-
bus venerabilibus in Christo patribus Willelmo Episcopo
sancti Andree et Iohanne Episcopo Dunkelden, Rober-
to Senescallo Scocie Comite de Stratherne, Patricio Comi-
te Marie et Moravie, Roberto de Erskyne et Iohan-
ne de Presten militibus. Apud Edinburgh vicesimo die
Novembris Anno regni nostri tricesimo primo.

Sigillum Edwardi de Balliolo

Charta

Robertus dei gra Rex Scottorum. Omnibus p[ri]us hominibus tunc et p[er]
 carta n[ost]ra confirmasse donationem illam et concessionem quas fecit d[omi]n[u]s
 Hamilton militi et Elizabeth sponse sue p[re]ori e[cc]lesie comitisse de om[n]ib[us] et
 Hadyngrton infra d[omi]n[u]m de Edynburgh. Tenend[um] et h[ab]end[um] e[ss]e[m] aliquo t[em]p[or]e
 fidei[n]s n[ost]re in scoto et fidei[n]e imp[er]at[ur] p[er] om[n]es p[ar]tes meas i[n] d[omi]n[u]m
 quib[us]cu[m]q[ue] ad dictas p[ar]tes ad p[re]sent[em] s[er]vantib[us] p[er] quocunq[ue] mod[um] me
 fiat c[ir]ca dicta comitisse eis inde consueta in se m[er]ito continet et p[er]
 n[ost]r[u]m p[re]cept[um] appon[itur] sigillum. Testib[us] v[er]idabilib[us] in xpo p[ri]orib[us] Ma[gi]stro
 Gen[er]alis Rob[ert]o de f[re]sc et de gen[er]alib[us] custod[ibus] Scotie filio n[ost]ro d[omi]ni
 militib[us] apud Edynburgh. Anno Regni n[ost]ri (Novembris).

7

Charta
ROBERTI. II. REGIS.

LVII

Robertus Dei gracia Rex. Scotterum.
omnibus prebis hominibus totius terre sue.
clericis et. laycis. Salutem. Sciatis nos appro-
basse. ratificasse. et hac presenti carta nostra
confirmasse donacionem illam et concessionem. quas
fecit dilecta consanguinea nostra Margareta Comitissa
de Angus et de Marr Alexandro de Hamilton militi
et Elizabeth sponse sue Sorori ejusdem Comitisse. decem-
nibus et singulis terris suis cum pertinentiis in baronia
de Innerwyk. in Constabularia de Hadyngton infra-
vice-comitatum de Edynburgh. Tenend. et Habend. eisdem
Alexandro et Elizabeth et heredibus inter ipsos legitime
procreatis seu procreandis. de nobis et heredibus nos-
tris in feodo et hereditate in perpetuum. per omnes rectas
metas et divisas suas. cum omnibus et singulis commo-
ditatibus. libertatibus. assiamenis et justis pertinentiis
quibuscunque ad dictas terras cum pertinentiis spectan-
tibus. seu quoquo modo juste spectare valentibus in futu-
rum. a deo libere et quiete. plenarie. integre et honorifice.
sicut carta dicte Comitisse eis inde confecta in se juste con-
tinet et preportat. Salvo Servizio nostro. In cuius rei
testimonium. presenti carte nostre confirmationis nos-
trum precepimus apponi Sigillum. Testibus venerabili-
bus in Christo Patribus Waltero et Matheo Sancti-
Andree et Glasguensis ecclesiarum Episcopis. Johanne
primogenito nostro de Carrie Senescallo. Scocie. Rober-
to de Fyfe et de Menteth Custode Scocie. filio nostro dilec-
to. Archebaldo de Douglas Comitibus. Jacobo de Douglas
de Dalketh et Thoma de Erskyne militibus. Apud
Edynburgh decimo Die Aprilis Anno regni nostri
nono decimo.

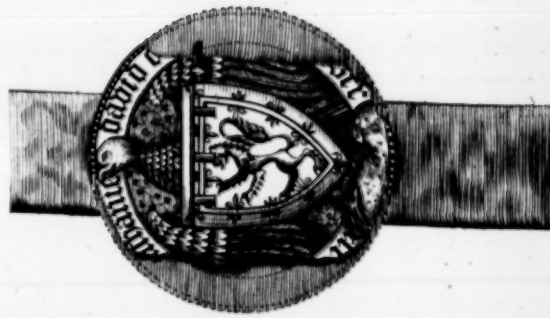

Indentura *

Inter Cyphemiam Regnam. Roberti Secundi Regis. Scotie

Et DAVIDEM Comitem de STRATHERNE Ex una parte;

Et Alexandrum Murray de Drumsergath ex altera. An. 1375

[illegible]

INDENTURA

*Inter Euphemiam Reginam Roberti secundi Regis
Scotice et DAUIDEM Comitem de STRATHERNE ex
una parte, et Alexandrum Murray de Drumsergath ex altera. A. 1375.*

resens. *Indentura per modum alphabeti facta testatur quod
vicesimo quarto die mensis Novembris Anno Domini milles-
imo trecentesimo septuagesimo quinto apud Perth inter Excellent-
issimam Dominam Dominam Eufemiam Dei Gracia Regi-
nam Scocie illustrem, et nobilem virum ac potentem Dominum
David Comitem palatinum de Stratherne et Comitem Cat-
tanie ex parte una, et Alexandrum de Moravia de Drumes-
ergorth ex altera, in hunc modum extitit concordatum, videlicet quod dictus Alex-
ander ducet in uxorem Dominam Jonetam de Munymuske sororem dicte Domine
Regine, et predicta Domina Regina ac Comes fideliter promiserunt facere cum to-
to consilio suo et auxilio dictum Alexandrum habere consilium juris peritorum
et Advocatorum sumptibus suis proprijs et expensis pro recuperacione sue heredit-
atis secundum visum fuit quod ius habet ad prosecutionem. Insuper concordatum
est inter eosdem, quod dicta Domina Regina inveniet sufficientem sustentacio-
nem predictae sororis sue ad tempus unius anni vel duorum annorum. Preterea
concordatum est inter eosdem quod Walterus de Moravia frater dicti Alexand-
ri, si velit pro voluntatis sue libito, seniore filiam predictae Domine Jonete hab-
ebit in uxorem. In cuius rei testimonium perimplende et fideliter observande,
parti huius indenture penes dictum Alexandrum remanenti sigilla predictorum
Domine Regine et Comitis sunt appensa, parti vero huius indenture penes pre-
dictam Dominam Reginam remanenti sigillum predicti Alexandri est appens-
um Actum die anno et loco supradictis.*

LXI

Charta

ROBERTI III. REGIS.

Robertus Dei gratia Rex Scottorum Omnibus preb. hominibus totius terre sue clericis et laicis salutem. Sciatis quod concessimus dilecto consanguineo nostro Georgio de Lesley Militi et Elizabet sponse sue nepti nostre, hereditarie totam et integram baroniam de Fytkill cum pertinentijs, jacentem infra vicecomitatum de Fyff, que quidem baronia cum pertinentijs fuit dilecti consanguinei nostri Alexandri de Lesley Comitis de Ross hereditarie, et quam idem Alexander non vi aut metu ductus nec errore lapsus sed mera et spontanea voluntate sua in manus nostras per suas litteras patentes, in presentia plurium regni nostri procerum baronum, militum et nobilium, suorum reddidit pureque et simpliciter resignavit, ac totum jus et clameum que in dicta baronia cum pertinentijs habuit vel habere poterit, pro se et heredibus suis omnino quietum clamavit imperpetuum. Tenendam et habendam totam et integram baroniam predictam cum pertinentijs, dictis Georgio et Elizabet sponse sue et eorum diutius viventi, ac heredibus inter ipsos legitime procreatis seu procreandis, quibus forte deficientibus, veris, legitimis et propinquioribus heredibus dicti Georgij quibuscunque de nobis et heredibus nostris in feodo et hereditate imperpetuum, per omnes rectas metas antiquas et divisas, in boscis, planis, moris, marresijs, vijs, semitis, pratis, pascuis et pasturis, molendinis, mularis et eorum sequelis, aucupationibus, venationibus et piscationibus, salrinis et bracinis, cum furca, fossa, fok, sak, thol, theme, infangand thefe et outfangand thefe, cum tenandijs et liberetenentium servicijs, cum curijs, escaetis et curiarum exitibus, ac cum omnimodis alijs libertatibus, commoditatibus, ausamentis ac justis pertinentijs suis quibuscunque ad dictam baroniam cum pertinentijs spectantibus, seu quoquo modo spectare valentibus in futurum, tam non nominatis quam nominatis, tam sub terra quam supra terram, prope et procul, libere, quiete, plenarie, integre, et honorifice, bene et in pace. Reddendo nobis et heredibus nostris dicti Georgius et Elizabet sponsa sua, et eorum diutius vivens, ac heredes sui inter ipsos legitime procreati seu procreandi, quibus forte deficientibus, veri, legitimi et propinquiores heredes dicti Georgij quicunque dicta baronia cum pertinentijs annuatim ad festum Penthecostes apud crucem fori de Cupro unum par cirothecarum nomine albe firme si petatur tantum, pro wardis maritagijs et relevijs sectis curie ac omnimodis alijs servicijs secularibus, exactionibus seu demandis que per nos vel heredes nostros de dicta baronia cum pertinentijs in futurum exigere poterunt quomodolibet vel requiri. In cuius rei testimonium presentia carte nostre nostrum precepimus apponi sigillum. Testibus venerabilibus in Christo patribus Waltero et Gilberto Cancellario nostro Sanctiandree et Abirdonenjs ecclesiarum Episcopis, carissimo primogenito nostro David Duce Rothsaye comite de Carrick, Senescallo Scotie, Roberto Duce Albanie Comite de Fyff, et de Menteth fratre nostro dilecto, Archibaldo Comite de Douglas, Domino Galwadi, Jacobo de Douglas Domino de Dalketh et Thoma de Crichtone consanguineis nostris dilectis, Militibus, Apud Perth quinto die mensis Februarij anno regni nostri primo.

Robertus

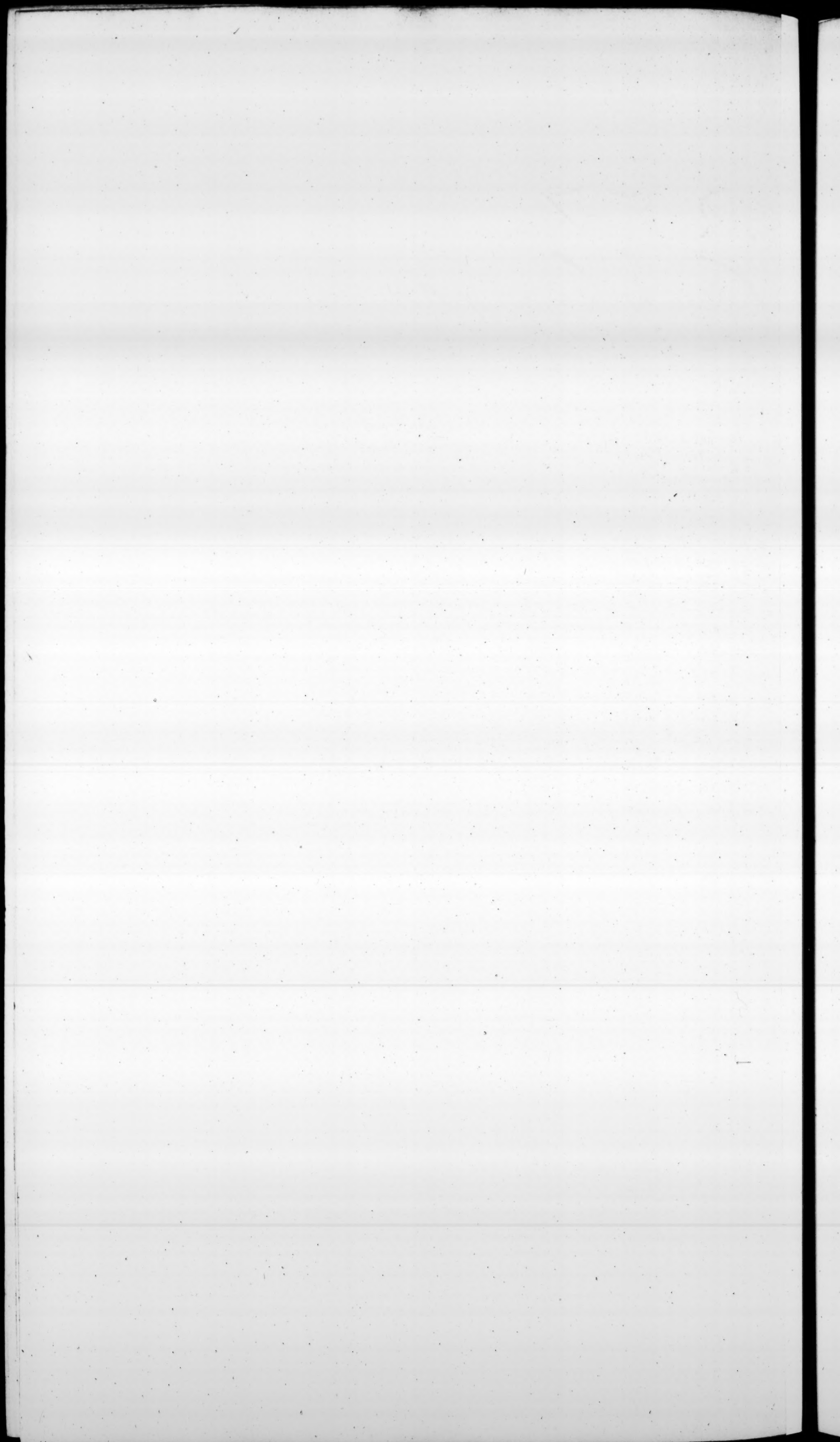
dux dno Albane comes de Siseet de aineeth ac gubernator regni
nos dedisse concessisse et hac presenti carta nostra confirmasse
dux dno Albane comes de Siseet de aineeth ac gubernator regni
terris de le hies cum pertinentiis pertinentibus abbati et conventui monasterii
additi cum pertinentiis fuerunt dicti malcolmi hereditarie et quas tunc a
suis sed metar spontaneam sollicitate sua in manus nostras coram testibus presentibus
reddidit pueri simplicitate resignavit ac totum ius et clameum que in pre
omni quia clamavit imperpetuum Tenend et habend ac papiens totas et
nostre sponte sua et eorum dux dno Albane ac heredibus masculis necipio
vbi heredibus prefati malcolmi quibuscumque libere venientes de domino
et dux dno Albane cum omnibus et singulis libertatibus comoditatibus et asylum
seu iure spectare valentibus quomodolibet in futurum ad libere et quiete plen
de hunc bnaam dicto annuo redditu cum pomen de domino nostro reger
nro regi et heredibus suis predictus malcolmus et elizabeth sponsa sua et eorum dux dno Albane
qui legitime et propinquiores heredes predicti malcolmi quicunque de pda eis de
nre magni sigilli nostri officii in apponi precepimus Testibus Rectoribus m
se curas de Edmuntis Johanne comite Cenchame filio nostro Roberto deo
de liscum secretario nro apud perth vicesimo octavo die mensis Junii anno

Robertus gubernatoris.

Dominis probis hominibus totius regni predicti Clericis et laicis Salutem Sciatis
 Nos filio nostro Malcolm Fleming de Rhigare et Elizabeth Sedwate filie nostre sponse sue ac coram
 nobis infra vicecomitatum de Lanarkia cum toto et magno annuo redditu debito et exente de
 nunciis eius de Somburgh infra vicecomitatum de Forcethine Que quidem esse cum duo annuo
 redditu annuo redditu cum pertinentiis Idem Malcolm non in aut metu ductus nec errore lap
 sum in capella beate marie uirginis iuxta pontem de ray per fustem et baculum personaliter sursum
 in preteritis annis et annuo redditu ad pertinentias habuit uel habere pro se et heredibus suis
 quas per dictas terras ad deo annuo redditu ad pertinentias deo Malcolm et Elizabeth filie
 nostre procreatis uel procreandis Ambus forte deficiantibus terras legitimis et propinquis
 et heredibus suis in feodo et hereditate impetrant per omnes rectas metas suas atque
 iustis pertinentiis quibuscumque ad predictas terras annuo redditu ad pertinentias spectantibus
 de integro et honorifice bene in pace in omnibus et per omnia sicut prefatus Malcolm per nos et
 nos sub ante dictam resignacionem nobis in facta habuit tenet seu possedit faciendo dno
 in feodo ac heredes masculi inter ipsos legitime procreata seu procreandi Ambus forte deficiantibus
 et annuo redditu ad pertinentiam scilicet debita et consueta cum re et testimonio pnti carce
 in preteritis Gilbertus epus Aberdonen cancellarius scocie Walterus epus Brechin et Johannes abbas
 de Coler et Calderelbes et Johannes forsetare de Corfcor milites in non Andree de haddie rector
 Annorum millesimo quadringentesimo decimo octavo. Et gubernacione octavo.

CHARTA

LXIII

ROBERTI GUBERNATORIS.

Robertus Dux Albanie Comes de Fife et de
Menteth ac Gubernator Regni Scocie, Omnibus prebis ho-
minibus totius regni predicti clericis et laicis salutem. Sci-
atis nos dedisse, concessisse, et hac presenti carta nostra
confirmasse dilecto filio nostro Malcolmo Flemyng de
Bigare et Elizabeth Stewart filie nostre sponse sue,
ac eorum diucius viventi, totas et integras terras baronie de Bigare cum per-
tinentiis jacentes infra vicecomitatum de Lanark, una cum toto et integro
annuo redditu debito et exeunte de terris de le Hers cum pertinentiis pertinen-
tibus Abbati et conventui monasterii sancte crucis de Edinburgh infra viceco-
mitatum de Strivelyne. Que quidem terre cum dicto annuo redditu cum pertinen-
ciis fuerunt dicti Malcolmi hereditarie et quas terras cum eodem annuo redditu
cum pertinentiis idem Malcolmus, non vi aut metu ductus nec errore lapsus sed me-
ra et spontanea voluntate sua in manus nostras coram testibus subscriptis in ca-
pella beate Marie virginis juxta pontem de Tay, per fustem et baculum personali-
ter sursum reddidit pureque simpliciter resignavit, ac totum jus et clameum que
in predictis terris et annuo redditu cum pertinentiis habuit vel habere poterit, pro-
se et heredibus suis omnino quietum clamavit imperpetuum, tenend. et habend. ac per-
cipiend. totas et integras predictas terras una cum dicto annuo redditu cum pertinentiis di-
cto Malcolmo et Elizabeth filie nostre sponse sue, et eorum diucius viventi, ac heredi-
bus masculis inter ipsos legitime procreatis vel procreandis, quibus sorte deficientibus, ve-
ris, legitimis et propinquioribus heredibus prefati Malcolmi quibus cunque, libere te-
nenda de domino nostro Rege et heredibus suis in feodo et hereditate imperpetuum per
omnes rectas metas suas antiquas et divisas cum omnibus et singulis libertatibus,
commoditatibus et assumentis ac justis pertinentiis quibuscunque ad predictas ter-
ras et annum redditum cum pertinentiis spectantibus seu juste spectare valentibus
quomodolibet in futurum, adeo libere et quiete plenarie, integre et honorifice, bene et
in pace, in omnibus et per omnia sicut prefatus Malcolmus predictas terras dicte baronie
una cum dicto annuo redditu cum pertinentiis de domino nostro Rege et heredibus suis
ante dictam resignationem nobis inde factam libere tenuit seu possedit, faciendo Domino
nostro Regi et heredibus suis, predictus Malcolmus et Elizabeth sponsa sua, et eorum diucius
vivens, ac heredes masculi inter ipsos legitime procreati seu procreandi, quibus sorte
deficientibus veri legitimi et propinquiores heredes predicti Malcolmi quicunque, de pre-
dictis terris dicte baronie et annuo redditu cum pertinentiis, servicia debita et consuecta. In
cujus rei testimonium presenti carte nostre magnum sigillum officii nostri apponi precepi-
mus Testibus reverendis in Christo patribus Gilberto Episcopo Aberdonensi cancellario. Sco-
cie, Waltero Episcopo Brechinensi, Johanne Abbate sancte crucis de Edinburgh, Johanne Comite
Buchanie filio nostro, Roberto de Maxwel de Caldorewed et Johanne Forthare de Corstorphyn
militibus, nec non Andree de Hume rectore de Liffour secretario nostro. Quod Perth vicesimo octavo die
mensis Junii, anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, et gubernacionis nostre octavo.

Charta MURAC

Willelmus Dux Albane comes de fife et de Mentech ac reg
Salutem in Domino sempiternam Nouerit vniuersitas
et fidelium consiliarioz et consanguineoz nostroz
Georgii comitis marchie. Jacobi de Douglas de Wall
Cambuslinceth et de Salmurmach. Paucen de Dm
Georgii de Sorchedike archidiaconi Glasguen et ma
nostri plenius confidentes. nos fecimus constituimus
tamus ordinamus et stabellimus pariter ex certa scie
nos/ambassiatores deputatos et nuncios speciales Dan
noue octo septem sex quinqz quatuor vel tribus plenar
et de paradi ad et coram quibuscumqz commissariis nunciis
sufficiente potestate ad hoc habentibus ab eode in quib
ad ipis et coram ipis da regis Anglie commissariis seu
super deliberacione fecerimus principis ac dñi nri luge
posito vel componendo concordato seu concordando pro no
et asseruandi p fidem et mramentis in animam nostram
scilicet supradictas obligationes tot et tales quot
et modis quibus eis aut ipis noue octo septem sex qu
tenere fideliter et bona fide nos tenere et habere ac fore p
ditos commissarios et nuncios nos coram noue octo septem
aliquo premissorum Etiam si mandatum exigitur m
Jmmerkethtyne decimonono die mensis Augusti Anno dñi m

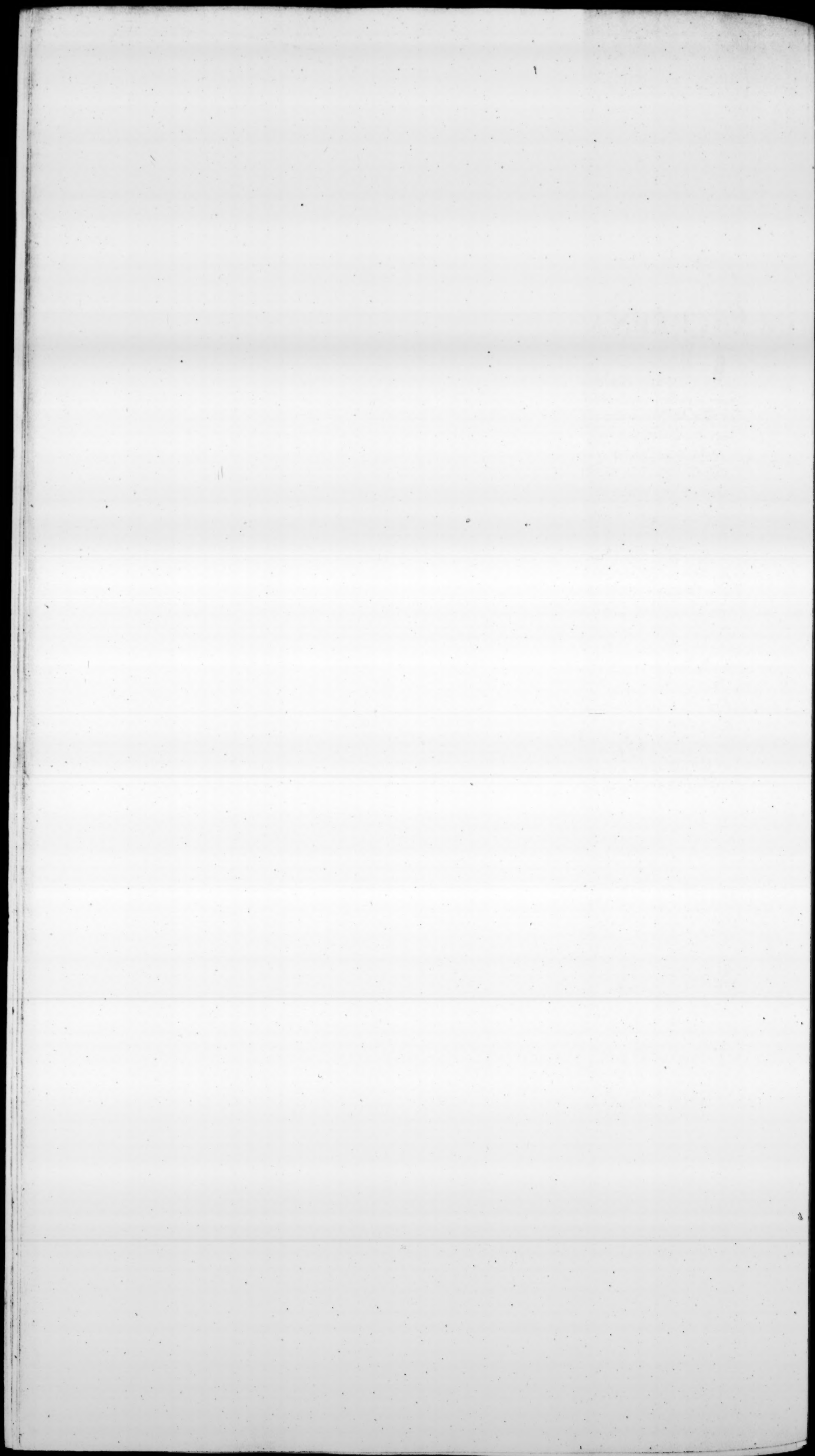

Geo. Child scripsit

ACTI GUBERNATORIS

gubernator. Omnes ad quorum noticiam pntes lre peruenierit
 p nos defidelitate orum pfectione prudencia et experta diligencia dilectoz
 di in xpo patris Wilelm dei gracia epi Glasguensis cancellarij sacre
 aurijs nostri. Venerabilium in xpo patrum. abbatu monasterioru de
 Rile Roberti de laddre de Edmington militem. necnon magistri
 aurijs de hodyton licentia in legibus canonici glasguen secretarij
 unanimus ordinamus et stabellimus facimusqz consuevimus depu
 et deliberato consilio triu statui vrim nostros et dicti vrim comissa
 concedentes haru nostrarum tenore lradim dñs commissarius nre cor
 beram ptestatem auctoritatem et mandatu speciale. se representandi
 fficiariis et deputatis. Excellentissimi principis henrici regis anglie
 qz locis nris commissarius et nuncius nris visum fuerit expedire de ead
 tate quibuscqz communicandi tractandi concordandi et finaliter concludendi
 di dei gracia regis scotorum illustris et super quocunqz tractatu com
 eo parte nra ad et cora illis dñs commissarius da regis anglie firmadi
 tandi ac dandi concordandi super hoc et dependencie suis omnes causas
 ules necesse sunt. et dñs commissarius et nuncius nris oibus melioribz suis
 natuor vel tribus videbitur expedire acceptabile vel oportu promit
 o habemus Ratim gratim firmu et acceptabile quicquid et cora p pre
 quinqz quatuor vel tres acta factum gestum et fuerit in premissis vel
 speciale Datum sub testimoio magni sigilli officij nostri apud nullam de
 me quadringentesimo vicesimo tercio Et gubernacione nostre tercio:

CHARTA

Murdaci Gubernatoris.

Murdacus Dux Albanie Comes de Fife et de Mentheth ac regni Scocie Gubernator, Universis ad quorum noticiam presentes littere pervenerint salutem in Domino sempiternam. No-
verit universitas vestra quod nos de fidelitate, circumspeditione, prudentia et experta diligencia dilectorum et fidelium consiliario-
rum et consanguineorum nostrorum Reverendi in Christo patris Wilelmi Dei Gratia Episcopi Glasguensis Cancellarij Scocie, Georgii Comitis Marchie, Jacobi de Douglas de Balvani fratris nostri, Venerabilium in Christo patrum Abbatum monasteriorum de Cambuskineth et de Balmurinach, Patricij de Dunbar de Bele, Roberti de Lanedre de Edrington, militum, nec non Magistri Georgii de Borthwike Archidiaconi Glasguensis, et Magistri Patricij de Houstoun licenciatum in legibus Canonici Glasguensis Secretarij nostri plenius confidentes, ipsos fecimus, constituimus, deputavimus, ordinavimus et stabellivimus, facimusque, constituimus, deputamus, ordinamus et stabellimus, pariter ex certa scientia et deliberato consilio trium statuum regni, nostros et dicti regni commissarios, ambasiatores, deputatos et nuncios speciales, Dantes et concedentes harum nostrarum tenore litterarum dictis commissariis nostris, eorum novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor vel tribus, plenam et liberam potestatem, auctoritatem et mandatum speciale se representandi et comparendi cum et coram quibuscunque commissariis, nunciis, ambasiatoribus et deputatis excellentissimi Principis Henrici Regis Anglie sufficientem potestatem ad hoc habentibus ab eodem, in quibuscunque locis ubi ipsis commissariis et nunciis nostris visum fuerit expedire, de etiam cum ipsis, et coram ipsis dicti Regis Anglie Commissariis seu deputatis quibuscunque communicandi, tractandi, concordandi et finaliter concludendi super deliberatione Serenissimi Principis ac domini nostri liegi Jacobi Dei Gratia Regis Scottorum illustris, et super quocunque tractatu composito vel componendo, concordato seu concordando, pro nobis et ex parte nostra cum et coram illis dictis commissariis dicti Regis Anglie, firmandi et assecurandi per fidem et juramentum in animam nostram Prestandum, ac dandi, concedendi super hoc et dependencijs suis omnimodas cauciones, securitates, stipulaciones et obligaciones, tot et tales quot et quales necesse fuerit, et dictis commissariis et nunciis nostris omnibus melioribus viis et modis quibus eis aut ipsis novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor vel tribus videbitur expediens, acceptabile vel opportunum Promittentes, fideliter et bona fide nos tenere et habere ac fore perpetuo habituros ratum, gratum, firmum et acceptabile quicquid et totum per predictos commissarios et nuncios nostros, eorum novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor vel tres actum, factum gestumve fuerit in premisis vel aliquo premisorum, etiam si mandatum exigant magis speciale Datum sub testimonio magni sigilli officii nostri apud villam de Juncirketh yno decimo nono die mensis Augusti, Anno Domini millesimo quodringentesimo vicinimo tertio et gubernacionis nostre sexta.

Charta Jacobi primi Regis. Sua ipsius manu scripta

 In the name of god. King of Scots. That this letter bears or has sentis averigge. We re that we have grauntit & do this present les gruntes.
 a speciall confirmacion in the most forme til our tenite and eale Regis Coping & Willm of Douglas of avmalingtis of all the landis that he is possesse.
 and shurety of wite in the kynsome of Scotlande that is for to say the landis of avmalingtis of Douglas & of Selkirk the said Douglas & possionne.
 Is this hee we confesse. and wil for the more pfectnes this our confirmacion. be formiditli of the person of oure chawncellur & the tenor of his.
 chartis sliit with our wete seld in tyme to come in witness of the whiche this present les we reave with our propre hande under the signet yst.
 In feling of our les as noth it. Accordone the last day of November the yre of our houre .v. m. cc. viij.

CHARTA
*Jacobi Primi Regis,
 Sua ipsius manu scripta.*

Iamis throu the grace of God Kynge of
 Scottis, Till all that this lettre heris or seis
 sendis gretynge. Wit 3e that we have graunt
 it and be this presentis lettres grauntis a speciall
 confirmatiun in the mast forme till our traiste
 and wde belofit cosyng Sir William of Douglas
 of Drumlangrig of all the landis that he is possessit and chart
 rit of within the kyngdome of Scotlande, that is for to say, the land
 is of Drumlangrig, of Havyke, and of Selkirke, the whilkis chartis
 and possessiouns be this lettre we conferme, and wil for the mare
 skernes this our confirmatioune be formabilli efter the fourme of
 our Chanussellure, and the tenor of his chartis, scit with our
 grete sele in tyme to come. In witnes of the whilkis this presen
 tis lettres we wrate with our propre hande under the signet
 usit in selyng of our lettres, as now at Croidoune the last daie
 of November, the 3er of our Lorde 1.mo cccc.^e XII

Charta Francisci et Bariae R. R. Scotiae etc.

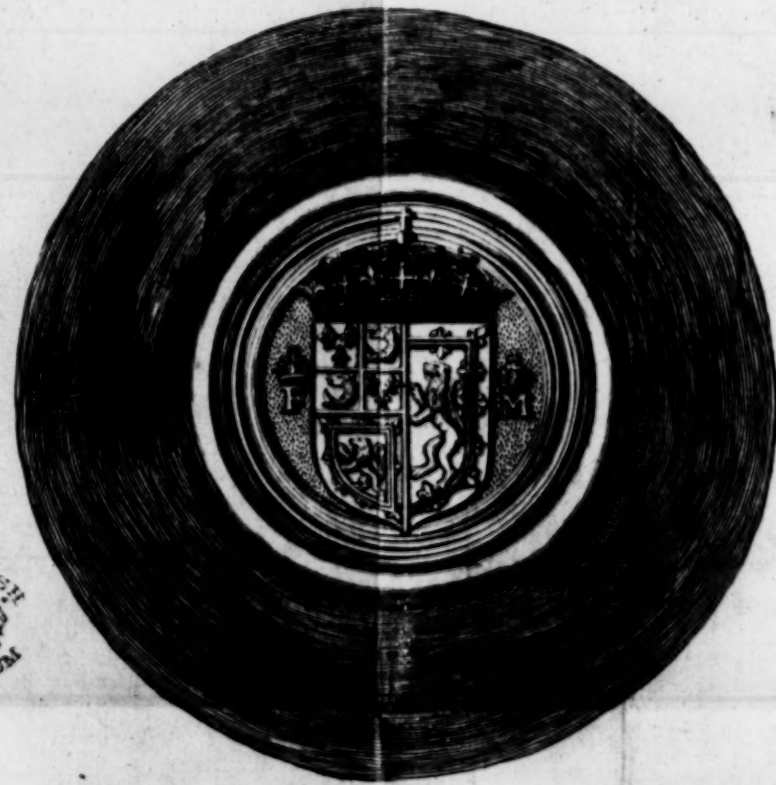
LXVIII

FRANCISCUS ET MARIA DE GRATIA SCOTIAE ANGLIAE ET IRLANDIAE REX ET REGINA DELPHINVS ET DELPHINA VIENNEN COMITES VALENTINEN ET DIENCIAE omnibus et singulis nobis subditis quorum interest ad quorumque notitias hae nostrae litterae perueniant Nos moti et vehementer incitati Intuitu seruitij quod Jacobus dominus de fleming magna fide sincerique animo nobis ac charissima Matris Regni nostri sapientissima gubernatrici aliisque omnibus nostris ministris semper opportunisque praestitit habita etiam ratione laborum in Regno nostro per eum susceptorum simulque periculorum quibus in nouissimis confluitibus aduersus Anglos veteres nostros hostes ad summam nostri honoris gloriaeque amplificationem et Reipublicae defensionem fortiter sese exposuerit una cum periculo omni cum maris tempestate et fortuna quod ipse absque ulla hostium formidine una cum alijs Regni nostri nobilibus qui ad nuptias nostras decorandas sacro animo accesserunt non minus fortiter quam intrepide subiit, qui omni cum honore ad nostri nominis splendorem officio functus in patriam rediens longo correptus morbo tandem in Gallia ultimam clausit diem. Quibus omnibus ac multis alijs rationibus et causis nos mouentibus quantum illi si vixisset praestitissimus eius nomine et fauore ipsius fratris Joannis haereditas nunc domino de fleming per nos praestari volumus In quorum omnium recordationem considerando quod quondam dilectus noster Jacobus Comes de Mortoun dilecto nostro Malcolmus dominus de fleming praedictorum fratrum patri haereditibusque eius et assignatis cum consensu quondam patris nostri charissimi vendidit haereditarieque alienauit omnes et singulas terras et Baroniam de hukbuthe una cum tenentibus et tenentium seruitioque libere tenentium partibus pendiculis aduocationibus et donationibus ecclesiarum et Capellaniarum earundem cum pertinentijs subreversione ad summam quattuor millium marcarum Cuiusdem reuersionis quondam dilectus noster Jacobus Comes de Mortoun fecit et constituit charissimum quondam parentem nostrum eiusque successores praedictorum dilectorum nostrorum assignatos in et ad dictam reuersionem et redemptionem dictarum terrarum ac Baroniae cum tenentibus tenentijs aduocationibus et donationibus antedictis, et insuper certo scientes quod noster charissimus quondam pater postquam ad dictam reuersionem assignatus constitueretur et antea quam dilectus noster Malcolmus dominus de fleming charissimus nostri patris seruitio Regnique eius defensione in Angliam captiuus duceretur fidelissime promisit dictam reuersionem praedicto dilecto nostro prorsus se remissurum ea lege qua praefatae terrae et Baronia cum tenentibus tenentijs aduocationibus et donationibus ecclesiarum et Capellaniarum cum earundem pertinentijs nunquam per se aut per suos haeredes virtute praefatae reuersionis redimerentur Sed quod praedictus Malcolmus de fleming dominus eiusque haeredes absque ulla redemptione dictas terras quiete et pacifice possiderent Renuntiauius quiete clamauius et omnino remisimus ac per presentes remittimus quiete clamamus et remittimus praedicto Joanni nunc domino de fleming, eiusque haereditibus assignatis et successoribus ac haereditarie possessoribus dictarum terrarum et Baroniae de hukbuthe cum earum tenentibus tenentijs aduocationibus et donationibus ecclesiarum et Capellaniarum praedictarum cum suis pertinentijs antedictis licentis reuersionis cum omni effectu et virtute earundem omnium actionum titulo Juris et accessu quem nos aut antecessores nostri hactenus habuimus vel in posterum habere possumus vel ad eadem pretendimus in et ad redemptionem dictarum terrarum virtute earundem. Necnon transferimus omnem titulum nostri Juris omnemque actionem quam hactenus habuimus vel in futurum habere pretendimus ad dictas litteras reuersionis redemptionisque dictarum terrarum et Baroniae cum tenentibus tenentijs aduocationibus et donationibus praedictis virtute earundem in dictum Joannem nunc dominum de fleming haereditibusque eius ac haereditarie possessoribus antedictis ita quod praefatae terrae et Baronia absque ulla redemptione apud eosdem imperpetuum maneant. Simul etiam promittimus praefato dilecto nostro nunquam nos postea istam nostram renuntiationem reuocaturos nec ulla modo aut via eidem contrariare velle praesentem hanc renuntiationem dictarum litterarum reuersionis et redemptionis dictarum terrarum et Baroniae cum tenentibus pertinentijs aduocationibus et donationibus ecclesiarum ratificaturos et imperpetuum approbaturus Necnon tuebimur et defendemus praedictum dilectum nostrum eiusque haeredes successores et possessoribus a redictione in possessione et pacifica occupatione dictarum terrarum et Baroniae cum tenentibus tenentijs aduocationibus et donationibus praedictis absque ulla redemptione Quapropter prohibemus et Inhibemus omnibus et singulis Senatus nostri Consiliarijs et quibuscumque alijs infra Regnum nostrum iudicibus In spiritualibus aut temporalibus criminalibus aut civilibus ne in suis vocent citent cognoscant aut processus faciant contra dilectum nostrum antedictum eiusque haeredes successores et possessoribus concernent redemptionem praedictarum terrarum et Baroniae cum pertinentijs tenentijs tenentibus et seruitio libere tenentium aduocationibus et donationibus praedictis earundem virtute reuersionis et ne quouis alio modo vel ad instantiam nostram vel aduocatum nostrorum nostro nomine seu ad petitionem cuiuscumque alterius personae aut personarum quaruncumque hac in parte contra praefatum dilectum nostrum ulla pacto procedant eis exoneramus ab officioque excipimus Quoniam Id sic fieri volumus In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus fecimus apponere Datum Parisij die decima sexta Mensis Ianuarij Anno domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo et Regni nostri Scotiae primo et decimo septimo Angliae vero et Irlantiae primo.

in possessione et pacifica occupatione dictarum terrarum et Baronia cum tenentibus tenentijs aduocationibus et donationibus predictis absq[ue] ulla redemptione Quapropter prohibemus et Inhibemus omnibus et singulis Scenarij nostri Consiliarijs et quibuscunq[ue] alijs infra Regnum nostrum iudicibus In spiritualibus aut temporalibus criminalibus aut civilibus ne in ius vocent citent cognoscant aut processus faciant contra dilectum nostrum amolictum eiusq[ue] heredes successores et possessores concernen[tes] redemptionem predictarum terrarum et Baronia cum pertinentijs tenentibus tenentibus et sermicio libere tenentium aduocationibus et donationibus predictis earundem virtute reuersionis et ne quouis alio modo vel ad instantiam nostram vel aduocatorum nostrorum nostrum nomine seu ad petitionem cuiuscunq[ue] alterius persone aut personarum quaruncunq[ue] hac in parte contra prefatum dilectum nostrum ulla pacto procedant eis exoneramus ab officioq[ue] exigimus Quoniam Id sic fieri volumus In cuius retestimonium sigillum nostrum presentibus fecimus apponere Datum Parisij die decimasexta Mensis Januarij Anno domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo et Regni nostri Scotie primo et decimo septimo Anglia vero et Irlandia primo.

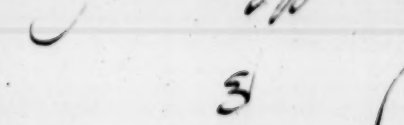
Gen Child overip. & Sculp.

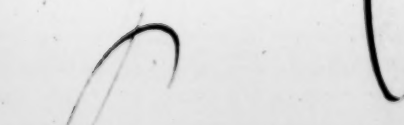
FRANCISUS Maria

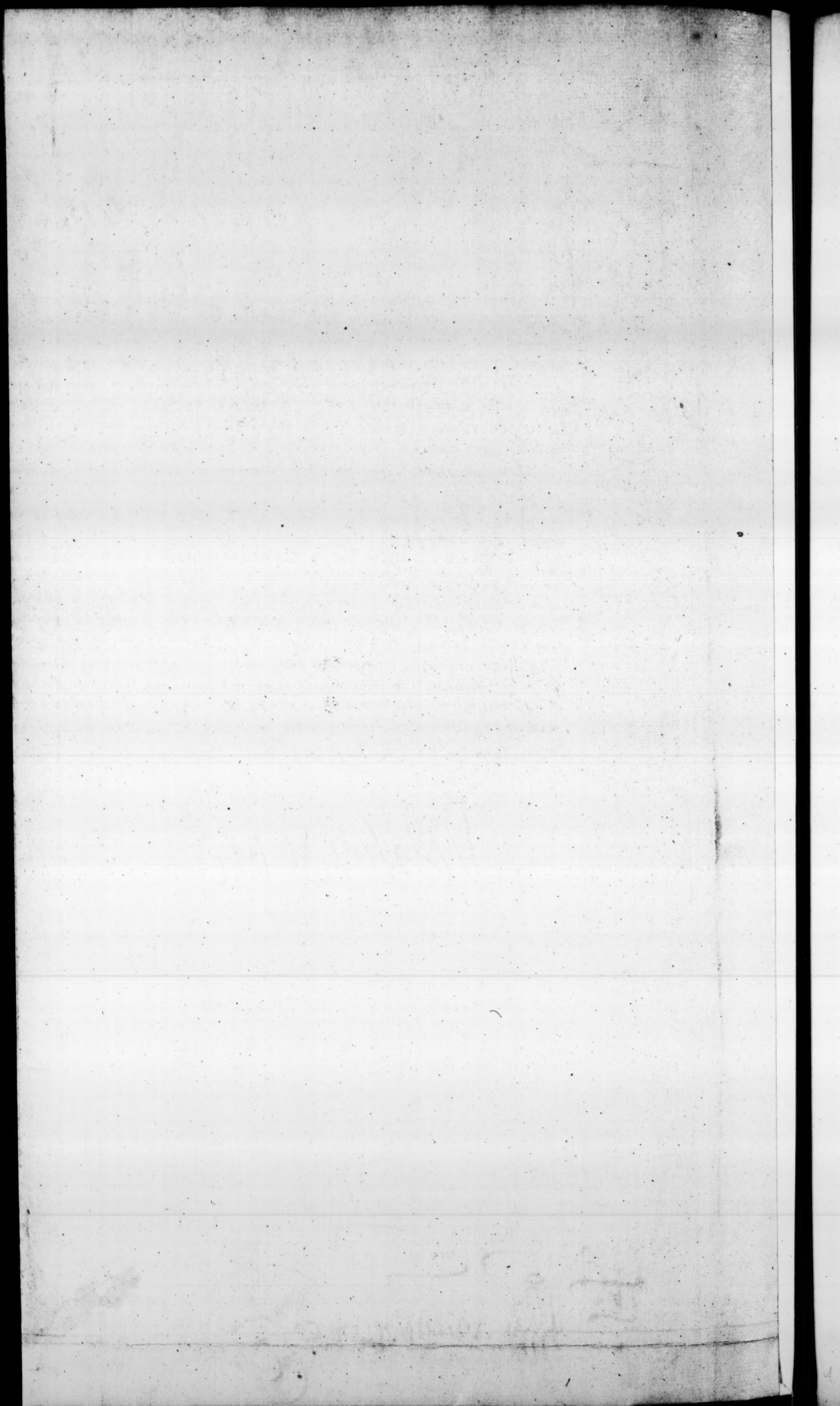

In dorso inscribitur

CHARTA Thor Longi.

LXX

Omnib' scē matris eccle filiis. Thor long' in dñio sal. Sciat' quod Edgarus dñs nŕ rex scottos dedit in Ednaha desertā. quā ego suo auxilio & mea ppa pecunia inhabitavi. & eccleā in honore scē Cuthberti fabricavi. Quā eccleā cū una carrucata tēre dō & scō Cuthberto & monachis ei in ppetuū possidendā dedi. Hanc & donationē feci p anima dñi mei regis Edgari. & p anima bus patris & matris illi. & p salute fratri & sororis ipsi. & p redemptione lefrw nŕi fr̄ mei dilectissimi. & p meam ipsam corporis quā anime salutē. & si q' hanc meā donationē scō pdicto & monachis sibi seruicib' aliqua in ul' ingenio auferre pŕiŕerit. auferat ab eo dñs omnipotens uitam regni celestis & cū diabolo & anglis ei' penas sustineat et̄nas. am.

Eiusdem

Ano suo kmō. J. comiti. Thor omīno suus. sal. Sciat' dñe mi qd' Edgar' rex fr̄ nŕ dedit in Ednaha desertā. quā ego suo auxilio & mea pecunia inhabitavi. & eccleā a fundamētis fabricavi. quā fr̄ nŕ rex in honore scē Cuthberti fecit dedicari. & una carrucata tēre eā dotaui. Hanc eandē eccleā p anima eidē dñi mei regis Edgari & patris & matris nŕe. & p salute nŕi & regis Alexandri & Mathildis regine scō pdicto monachis ei' dedi. Vnde uos pcor sic dñm meū kmum. ut p animab' parentū nŕorū & p salute uiuorū hanc donationē scō Cuthberto & monachis sibi in ppetuū seruicijus ccedatis.

CHARTA THOR LONGI.

Smnibus. Sancte matris Ecclesie filijs, Thor Longus in Domino salutem. Sciatis quod Eadgarus dominus meus Rex Scottorum dedit mihi Ednaham desertam, quam ego, suo auxilio et mea propria pecunia, inhabitavi, et ecclesiam in honorem sancti Cuthberti fabricavi, quam ecclesiam cum una carrucata terre, Deo et sancto Cuthberto et monachis ejus in perpetuum possidendam dedi. Hanc igitur donationem feci pro anima domini mei Regis Eadgari, et pro animabus patris et matris illius, et pro salute fratrum et sororum ipsius, et pro redemptione Lefwini fratris mei dilectissimi, et pro meimet ipsius tam corporis quam anime salute. Et si quis hanc meam donationem Sancto predicto et monachis sibi servantibus aliqua vi vel ingenio auferre presumpserit, auferat ab eo Deus omnipotens vitam Regni celestis & cum Diabolo et Angelis ejus penas sustineat eternas, Amen.

Ejusdem

Domino suo karissimo David Comiti, Thor omnino suus, salutem. Sciatis Domine mi, quod Eadgarus Rex frater vester dedit mihi Ednaham desertam, quam ego suo auxilio et mea pecunia inhabitavi, et ecclesiam a fundamentis fabricavi, quam frater vester Rex in honorem sancti Cuthberti fecit dedicari, et una carrucata terre eam dotavit. Hanc eandem ecclesiam pro anima ejusdem domini mei Regis Eadgari et patris et matris vestre et pro salute vestra et Regis Alexandri et Mathildis Regine, sancto predicto et monachis ejus dedi. Unde vos precor sicut dominum meum karissimum, ut pro animabus parentum vestrorum et pro salute vivorum hanc donationem sancto Cuthberto et monachis sibi in perpetuum servituris concedatis.

Charta Gospatricij Comitis.

Omnibz scē ecclē dī filiis sūllimozibz 7 inferioribz ordinatis 7 laicis. Gospatric' comes fr' dōlm' fat. Sciatis me concessisse 7 dedisse dō 7 scō Cuthb' 7 monachis ei in elemosinā. uillā de aderhā 7 ecclā eide uille cū oibz capell' suis. talia uillā qd' nescibit. libas 7 q'cā mppetui possidendas. cū oibz q' ad easdē uillas p'tinent. in t'ris 7 ags. 7 pratis. 7 pascuis. pro aīa Malcolm regis. 7 filio eius regis Edgari Alexandri. 7 proge dō 7 filio ei' hēme. 7 p' me ipso 7 uxore mea. 7 filio meo 7 p'aribz oīum parentū meorū. Et si aliquis hūc elemosine mee uult cōturbare. int' eū 7 d'm sit testibz. Willo filio dūm. Gosp' filio ei' Alkil filio Gild'. Rand' 7 Lund'. S. p'bitō. Iohē capellano. Gosp' filio crin. 7 Aldan frē ei' 7 lābē dap' val' Quicūq; habstulerit. d' sibi 7 hanc uitā 7 regnū celoz auferat.

Gospatric' comes Omnib' filiis scē ecclē fat Sciatis me concessisse 7 hāc carta mea cōfirmasse dō 7 fr'ib' ecclē scē cuthberti Dunelmie inde dō 7 seruicib' elemosinā q' pat' meus eis dedit 7 ego. nōiatam Cutham 7 Heshio 7 ecclā de edham. omnib' p'uentis q' pat' meus eis dedit 7 carta sua cōfirmat; h'c testibz. And' archidiacono. Adam frē suo. Wigello capellano. Petello filio dōlm'. Eynaldo. Alden dap'fō. Adam filio Alden. Adam filio Gospatrici;

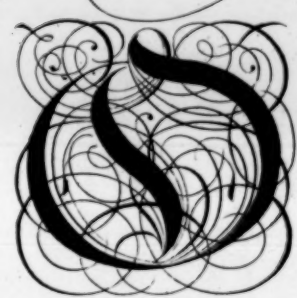

6

Charta

Gospatricij Comitis

Omibus Sancte Ecclesie Dei filiis sullimioribus et inferioribus, ordinatis et laicis, Gospatricius Comes frater Dolfini salutem. Sciatis me concessisse et dedisse Deo et sancto Cuthberto et monachis eius in elemosinam villam de Ederham et ecclesiam eiusdem ville cum omnibus capellis suis, et aliam villam que dicitur Neselbit liberam et quietam in perpetuum possidendam, cum omnibus que ad easdem villas pertinent, in terris et aquis et pratis et pascuis pro anima Malcolmi Regis et filiorum eius Regum Eadgari, Alexandri, et pro Rege David et filio eius Henrico, et pro me ipso et uxore mea et filiis meis et pro animabus omnium parentum meorum. Et si aliquis huic elemosine mee vult contradicere, inter eum et Deum sit. Testibus Willielmo filio Dun. Gospatricio filio eius, Alkil filio Meld Randulfo de Lindsey, S. Presbitero, Johanne capellano, Gospatricio filio Crin. et Aldan fratre eius, et Lamberto dapifero. Valete Quicumque hec abstulerit, Deus sibi et hanc vitam et regnum celorum auferat.

Charta Gospatricij junioris Comitis

Gospatricius Comes omnibus filiis Sancte Ecclesie salutem. Sciatis me concessisse et hac carta mea confirmasse Deo et fratribus ecclesie Sancti Cuthberti Dunelmie, ibidem Deo servientibus elemosinam quam pater meus eis dedit et ego, nominatim Ederham et Nesbit, et ecclesiam de Ederham, cum omnibus pertinentiis quas pater meus eis dedit et carta sua confirmavit. His testibus, Andrea Archidiacono, Adam fratre suo, Nigello capellano, Ricello filio Dolfini, Ernaldo, Alden dapifero, Adam filio Alden, Adam filio Gospatricii.

Charta Waldevi filij Cospatricij

Waldu fili cospatrii oib; probis hoib; suis. 7 omib; annis suis tam futis q; p'sentib; sal. Sciatis
me dedisse 7 concessisse. 7 hac carta mea confirmasse helie filio huzedi dundas p' seruitio dimidij
militis. illi 7 heredib; suis. tenendu de me 7 heredib; meis in feudo 7 hereditate. in moris. in aq's.
7 stagnis. in molendinis. in p'ris. in pasturis. cu omib; rectis diuisis 7 p'tinentiis. Concedo
itaq; q' uolo 7 p'cipio. ut iste p'dictus helias ista t'ram habeat 7 teneat tam q'ete. 7 ta
libe 7 ta honorifice. ut nullus miles de barone tenet libius. 7 q'eti. 7 honorifice. in
tota t'ra regis Scotie. his testib; Johe filio o'um. Walduo filio baldeuini. Robto 8 sco
michaele. helia 8 hadestadena. Willo 8 copland. Willo 8 helleber. Aldano dapifo. Ge-
rardo milite. Johe de ggm.

CHARTA

Waldevi Filij Cospatricij

Waldevus Filius Cospatricii, Omnibus pro-
bis hominibus suis, et omnibus amicis suis tam
futuris quam presentibus salutem. Sciatis me dedisse
et concessisse et hac carta mea confirmasse Helie
filio Hultredi, Dundas, pro servitio dimidii mil-
itis, illum et heredes suos tenendum de me et he-
redibus meis in feudo et hereditate, in moris, in aquis, in stagnis,
in molendinis, in pratis, in pasturis, cum omnibus rectis divisis et
pertinentijs. Concedo itaque et volo et precipio ut iste predictus He-
lias istam terram habeat et teneat tam quiete et tam libere et
tam honorifice, ut nullus miles de barone tenet liberius et quieti-
us et honorificentius in tota terra Regis Scotie. His testibus, Johan-
ne filio Otin, Waldevo filio Baldwin, Roberto de Sancto Michaeli,
Helia de Hadestandena, Willelmo de Copland, Willelmo de Hel-
lebet, Aldano dapifero, Gerardo milite, Johanne de Gegin.

CHARTERED

CHARTERED

CHARTERED

LXXV

R^{os} de Morvill Constab^{le} R^{os} Scot. Omibz p^{ri}oribz suis 7 annas p^{re}sensibz fuisse sate. Scias me
 dedisse 7 q^{ui}ta damasse 7 hac carta q^{ui}rmasse henric^o de sco d^{omi}no Edm^{und}u sit bone. Gillelmichel
 fratre ei 7 filio 7 filias suas tota p^{ro}prietate ab eis decedente 7 hereditibz suis. s^{ed} 7 q^{ui}tos de me
 hereditibz meis p^{ro} tribz h^{er}editibz q^{ui} in deont. tali g^{ra}ntioe. q^{ui} si gangat no ipsi alia euentu d^{omi}nica
 a p^{re}dicto henrico. 7 hoc p^{ro} licentia bona uoluntate ei. non licet eis iⁿ dominu. Alia d^{omi}n^u r^{ati}one
 negi ad alium d^{omi}n^u q^{ui} me. 7 ad t^{er}ra mea. h^{er}esibz. Alano sit el^ui. Rob sit de spale. H^{er}mano de
 fadnes. 7 p^{re}dicto fr^{at}re ei p^{re}dicto del h^{er}edit Rob de g^{ra}ntun. W^{ill} de p^{re}dictun Gillelmo d^{omi}n^u p^{re}dicto
 longo. h^{er}es en sit burh. W^{ill} d^{omi}n^u Gillelmo. h^{er}es de do l^{it}el R^{os} g^{ra}nto p^{re}dicto p^{re}dicto Sum
 unis d^{omi}n^u H^{er}canefara. Aldea sit G^{ra}nto. R^{os} G^{ra}nta. thoma clerico.

Sciant tam presentes quam futuri qd ego Ric de corebott
 Const Regis Scoti dedi 7 concessi henrico de sco claro 7 hac
 mea carta confirmavi hyndmanestun cu tota gra qd Ric
 Cantuar tenente de huius patre meo de corebott 7 de me. excepta
 dimidia carrucata terre qd in manu mea teneo. 7 cu hac portio
 terra do sibi in mercem terra qd comodamur paco Ric canis. terra que
 taceo myca pontiu in Calkeburne 7 Boacellu qd e in parce oxden
 tali berge sibi 7 heredibz suis tenenda de me 7 heredibz meis
 in foda 7 hereditate libe 7 quiete 7 honorifice in pascuis in pas
 enis in apelandis in unis in seminis in bosco 7 plano 7 in oibz aliis
 locis. 7 p easde dimissas p qd sepeditus Ric can illa tenuit. facien
 do seruicium quare parvis unis milibus in 7 heredibz meis post me.
 E. Robt fit Werenbald. Godoff de Ros. Stephano fit Ric. A fit Ric huns
 and cast. Jacobo de loundu Auicia de lancast. Willelmus de Sal.
 veyn. magistro de de Soterre. Gamello fit Alvald. herbe Sacerde and
 Sacerde. Wilt fit Aldun

6

CHARTA Ricardi de Morevill^{LXXVI} Constabularij Regis SCOTORUM.

Ricardus de Morevilla Constabularius Regis Scottorum, Omnibus probis hominibus suis, et amicis presentibus et futuris salutem. Sciatis me dedisse et quietum clamare et hac carta confirmasse, Henrico de Sancto Claro Edmundum filium Botade et Guillemichel fratrem ejus, et filios et filias suas, et totam progeniem ab eis decendentem, sibi et heredibus suis, solutos et quietos de me et heredibus meis, pro tribus marcis quas mihi dedit, tali condicione, quod si contingat ut ipsi aliquo eventu discedant a predicto Henrico, et hoc per licentiam et bonam voluntatem ejus, non liceat eis in dominium alterius domini transire, neque ad alium dominum quam me et ad terram meam. His testibus, Alano filio Elri, Roberto filio Savale, Normanno de Fachnes et Patricio fratre ejus, Petro del Hage, Roberto de Congelthun, Wilhelmo de Peutun, Gilleberto de Drip, Johanne Longo, Howen filio Butth, Wilhelmo de Ulhullestun, Huctredo Litel, Rogero Crasso, Raimo Pellipario, Simund de Heicanestim, Alden filio Gaspatriey, Rogero Masculo, Thoma Clerico.

Alia ejusdem.

Sciant tam presentes quam futuri, quod ego Ricardus de Morevilla Constabularius Regis Scottorum dedi et concepsi Henrico de Sancto Claro et hac mea carta confirmari Hirdmanestum cum tota terra quam Ricardus Camerarius tenuit de Hugone patre meo de Morevilla et de me; excepta dimidia, carrucata terre, quam in manu mea teneo; et cum hac predicta terra de sibi in incrementum terram quam comodaveram prefato Ricardo Camerario, Scilicet terram que jacet juxta pomerium inter Calthetburne et Wacellun quod est in parte occidentali Berkerie, sibi et heredibus suis tenendam de me et heredibus meis in feodo et hereditate libere et quiete et honorifice, in pratis, in pascuis, in molendinis, in vijs, in semitis, in bosco et plano et in omnibus alijs locis, et pereasdem divisas per quas sepedictus Ricardus Camerarius illam tenuit; faciendo servicium quarte partis unius militis mihi et heredibus meis post me. Testibus Roberto filio Werenbald, Godesfredo de Rox, Stephano filio Ricardo, A. filio Vicecomitis, Hunfredo Malcael, Jaceto de Loudun, Avicia de Lancaster uxore mea, Gillecrist de Salvehun, Magistro Ace de Soletroe, Gamello filio Elfwald, Herberto sacerdote, Andrea sacerdote, Wilhelmo filio Aldan.

6

Charta

Walteri de Berkley Camerarii,

Walterus de Berkelei Camerarius Regis Scott-
 orum, Omnibus amicis suis et hominibus suis, tam pres-
 entibus quam futuris salutem. Sciatis me dedisse et
 concessisse, et hac carta mea confirmasse Wilhelmo filio
 Ricardi, Grosvaldes per rectas divisiones, pro servitio
 suo, in bosco et plano, in pratis et pascuis, in stagnis
 et molendinis, in moris et marfuis, et in omnibus aliis pertinentiis, te-
 nendam de me et heredibus meis sibi et heredibus suis libere et qui-
 ete, plenarie et honorifice faciendo servitium dimidii militis. Aliis tes-
 tibus, Rollando filio Uctredi, Wilhelmo de Moreville Constabulario,
 Alano filio Walteri, Ada Clarenc, Henrico Anglico, Waltero de Well-
 am, Yvone de Heriz, Petro Subpriori de Jeddenrth, Wilhelmo de
 Norviz, Hugone Cellerario, Rogero de Heriz, Ada de Gundevilla,
 Roberto clerico qui hanc cartam fecit, et multis Aliis.

Charta

D. Walteri Cumin

Omnes hanc Chartam visuri et audientes
 Nos Walterus Cumin concessisse et hac presenti
 scripsisse Omo de Pontaleyn et sua in Omo saltem
 firmasse et fidei mea Ricardus de
 deo meo et heredibus meis illis quibus me
 deo tunc in tenemento meo de Pontaleyn
 deo Ricardus et antecessoribus meis et antecessoribus meis
 annuatim solvere tenebant libere et quiete bene et in pace et tam libere et quiete sicut ego Walterus
 et antecessores mei decem annis redditum cum omnia predicta aliquo tempore habuerim vel fore potuerim in
 aliquo retinemento reddendo meo deo Ricardus heredes sui et sui assignata annuatim quibus
 et heredibus meis annis denario argentei note albo firmis ad festum pasche cum apud Andam de
 Pontaleyn si parat per omni alio fine quocumque exactione vel de la demanda Ego vero deo
 Walterus heredes mei decem annis redditum cum omnia predicta deo Ricardus heredes sui et sui assignat
 in forma scripta contra omnes homines et ffenimus Garantizabo ac gmetabo et in pectum de fen
 debo in fine percessionem presentem carta sigillum meum est appositum. Hinc et apostibus Omo
 Godfridus de Boor Willmo de Boor. Omnes et omnes milites. Omo Willmo de v. gra abbi mo
 nasterij de Kollwangen Godfridus de Androssan Willmo de v. gra abbi et contra alios

CHARTA D. Walteri Cumin.

Smnibus hanc cartam visuris vel audituris Walterus - Cumin Dominus de Roualeyn eternam in Domino salutem, Noveritis me dedisse, concessisse et hac presenti carta mea confirmasse dilecto et fideli meo Ricardo de Boill Domino del Calburne, heredibus suis et suis assignatis de me et heredibus meis illos quinquaginta solidos annui redditus terre de Malderland cum multura dicte terre in tene-mento meo de Roualeyn in baronia de Coningham in quibus dictus Ricardus et antecessores ejus michi et antecessoribus meis annuatim solvere tenebantur, libere et quiete, bene et in pace, et tam liberius et quietius sicut ego Walterus vel antecessores mei dictum annuum redditum cum multura predicta aliquo tempore habuimus vel habere potuimus, sine aliquo retinemento, reddendo inde dictus Ricardus, heredes sui et sui assignati annuatim michi et heredibus meis unum denarium argenti nomine albe firme ad festum natalis Domini, apud aulam de Roualeyn, si petatur, pro omni alio servitio, consuetudine, exactione, vel seculari demanda. Ego vero dictus Walterus, heredes mei dictum annuum redditum cum multura predicta dicto Ricardo, heredibus suis et suis assignatis in forma prescripta contra omnes homines et feminas narentizabo, acquietabo et in perpetuum defendebo. In cuius rei testimonium presenti carte sigillum meum est appensum. Ilij testibus, Dominis Godfredo de Ross, Wilhelmo de Keth, Duncano Cambel militibus Domino Wilhelmo Dei Gratia Abbati monasterij de Kylunyn Godfredo de Ardrosan, Wilhelmo Simpil, Ada filio Ulthridi, et multis alijs.

1841
Pete J. J. J.
J. J. J. J. J.

CHARTA

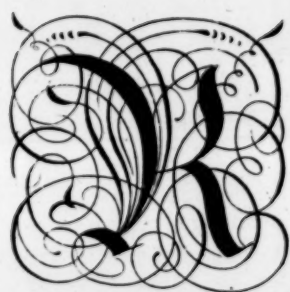
Rollandi Constabularij Regis Scottorum.

LXXXI

Roll' R' Rollandi Constabularij Regis Scottorum Omnibus hominibus et amicis suis pre-
sentibus et futuris Salutem. Scitis me dedisse et concessisse et presenti carta mea confirmasse Alano de
Sancto Claro et Matilde de Windesore sponse sue et
heredibus eorum qui ex eis erunt illam terram quam Willelmus de Morvilla eis dedit tenendam de me et hereditibus meis in Ma-
risiaquum sicut sic Mosburne descendit in Langild et Langild in as-
cendendo usque ad Caput de Langild et de capite de Langild usque ad
divisas de Laodonia versus Lamberlaune. His testibus Herberto De-
cano de Glescu Alexandro filio Hospatrii Gilleberto de Umframvilla
Alano de Clephan Thoma Anglico Willelmo filio Rogeri Jacobo de
Rofs Alexandro de Nchem Waltero et Ethelredo clericis meis.

E A D E M

Characteres Recentiores

Rollandus filius Ulthredi Constabularius Regis
Scottorum Omnibus hominibus et amicis suis pre-
sentibus et futuris Salutem. Scitis me dedisse et con-
cessisse et presenti carta mea confirmasse Alano de
Sancto Claro et Matilde de Windesore sponse sue
et heredibus eorum qui ex eis erunt illam terram quam
Willelmus de Morvilla eis dedit tenendam de me et hereditibus meis in Ma-
risiaquum sicut sic Mosburne descendit in Langild et Langild in as-
cendendo usque ad Caput de Langild et de capite de Langild usque ad
divisas de Laodonia versus Lamberlaune. His testibus Herberto De-
cano de Glescu Alexandro filio Hospatrii Gilleberto de Umframvilla
Alano de Clephan Thoma Anglico Willelmo filio Rogeri Jacobo de
Rofs Alexandro de Nchem Waltero et Ethelredo clericis meis.

Sigillum Jacobi primi Regis.

Sigillum Jacobi Secundi Regis

Sigillum Jacobi Secundi Regis

Sigillum Jacobi tertij Regis.

Sigillum Jacobi quarti Regis.

BRITISH MUSEUM
LIBRARY
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025

Sigillum Jacobi quinti Regis

Aliud Sigillum JACOBI
Quinti Regis.

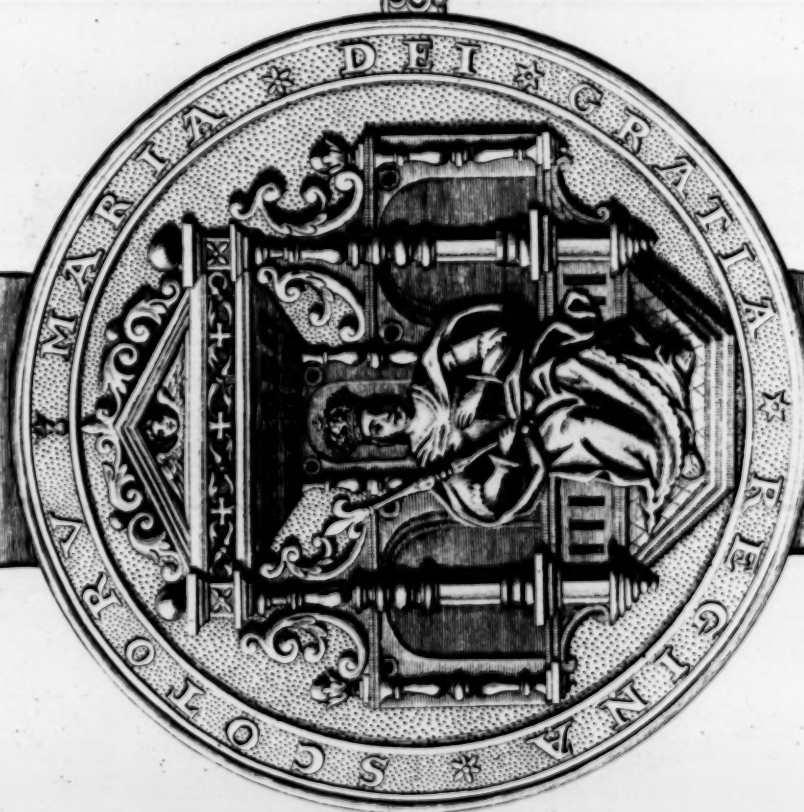
LXXXVII

Sigillum

LXXXVIII
MARTIA REGINA

LXXXIX

Francisci et Mariae, R. R.,

Sigillum

xc

SIGILLUM MARIAE SCOTORUM REGINAE

France Dotaria

Sigillum Jacobi Sexti Regis.

Sigilla

REGUM

*S*cotiae

EX QUO

Jacobus Sextus

ceptum

Angliae

tenuit.

Sigillum Jacobi VI. Scotiae Angliae I. Regis.

XCIII

SIGILLUM Caroli Primi REGIS.

SIGILLUM Caroli Secundi REGIS.

xcv

Sigillum Jacobi Septimi Regis

XCVI

SIGILLUM Gulielmi II et Mariæ II. R. R.

xcvii

Sigillum Gulielmi Secundi Regis.

XCVIII

Sigillum ANNAE REGINAE

XCIX

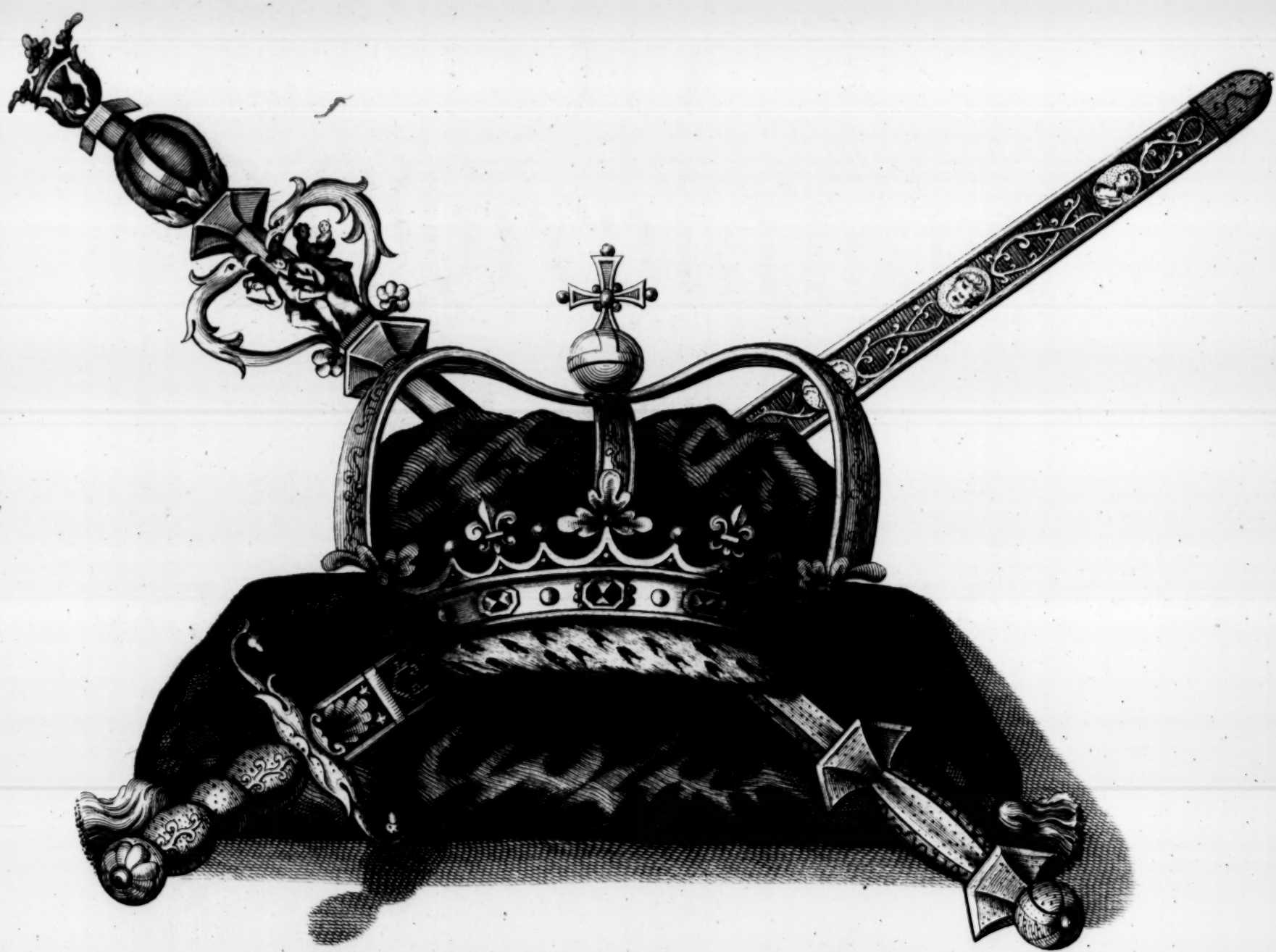

Sigilla Ecclesiasticorum

Regalia Scotiae

Characteres

ET

Abbreviaturæ

IN

Antiquis

Scriptis

Alphabeta.

CIII

A. A. A. A. A. A. A. A. a.	G. G. G. G. G.
B. B. B. B. B.	H. h. H. H. h. H.
C. C. C. C. C. C.	I. I. J. L. i. J.
D. D. D. D. D. D. D. D.	K.
E. E. E. E. E. E.	L. L. L. L. L. L.
F. F. F. F. F.	M. M. M. M. M.

Alphabeta.

CIV

N.	T.
N. N.	I. I. T. τ.
O.	V.
O. D. O. O. O.	U. V. U. V. U.
P.	W.
P. P. P.	W. W. W. W.
Q.	X.
Q. Q. Q.	X.
R.	Y.
R. R. R. R. R. R.	
S.	Z.
S. S. S. S. S.	

Alphabeta.			CV
^A A.A.d.A.a.a.a a.a.A.A.A.a.d A.A.D.A.	^{I.} I.I.I.I.I.I.I	^{R.} R.R.R.R.R.R.f R.	
^{B.} B.B.B.B.B.B.B	^{K.} k.k.	^{S.} S.S.S.S.S.S.S S.S.S.S.S.S.	
^{C.} c.c.c.c.c.c.c C.C.C.C.C.C.	^{L.} L.L.L.	^{T.} T.T.T.T.T.T. T.C.C.C.C.	
^{D.} D.D.D.D.D.D.D S.D.D.D.D.D.D	^{M.} M.M.M.M.M.M.M M.M.M.M.M.M.M	^{V.} V.V.V.V.V.V.V E.U.	
^{E.} E.E.E.E.E.E.E E.E.E.E.E.E.E	^{N.} N.N.N.N.N.N.N	^{W.} W.W.W.W.W.W.W W.W.W.W.W.W.W	
^{F.} F.F.F.F.F.F.F	^{O.} O.O.O.O.O.O.O	^{X.} 	
^{G.} G.G.G.G.G.G.G	^{P.} P.P.P.P.P.P.P	^{Y.} 	
^{H.} h.h.h.h.h.h.h h.	^{Q.} Q.Q.Q.	^{Z.} 	

Alphabeta.

C VI

^{A.} A. A. A. A. A.	^{I.} I. I. I.	^{R.} R. R. R. R.
^{B.} B. B. B. B. B.	^{K.} K. K. K. K. K.	^{S.} S. S. S. S. S.
^{C.} C. C. C. C. C.	^{L.} L. L. L. L. L.	^{T.} T. T. T. T. T.
^{D.} D. D. D. D. D.	^{M.} M. M. M. M. M.	^{V.} V. V. V. V. V.
^{E.} E. E. E. E. E.	^{N.} N. N. N. N. N.	^{W.} W. W. W. W. W.
^{F.} F. F. F. F. F.	^{O.} O. O. O. O. O.	^{X.} X. X. X. X. X.
^{G.} G. G. G. G. G.	^{P.} P. P. P. P. P.	^{Y.} Y. Y. Y. Y. Y.
^{H.} H. H. H. H. H.	^{Q.} Q. Q. Q. Q. Q.	^{Z.} Z. Z. Z. Z. Z.

Alphabeta.

CVII

^{A.} A. A. A. A. A. A. a. a. a.	^{I.} I. I. I. I. I. I.	^{R.} R. R. R. R. R.
^{B.} B. B. B. B. B.	^{K.} K. K. K. K. K.	^{S.} S. S. S. S. S. S. S. S. S. S. S. S.
^{C.} C. C. C. C. C. C.	^{L.} L. L. L. L. L. L.	^{T.} T. T. T. T. T. T. T. T. T. T. T. T.
^{D.} D. D. D. D. D. D.	^{M.} M. M. M. M. M. M.	^{V.} V. V. V. V. V. V.
^{E.} E. E. E. E. E. E.	^{N.} N. N. N. N. N. N.	^{W.} W. W. W. W. W. W.
^{F.} F. F. F. F. F. F.	^{O.} O. O. O. O. O. O.	^{X.} X. X. X. X. X. X.
^{G.} G. G. G. G. G. G.	^{P.} P. P. P. P. P. P.	^{Y.} Y. Y. Y. Y. Y. Y.
^{H.} H. H. H. H. H. H.	^{Q.} Q. Q. Q. Q. Q. Q.	^{Z.} Z. Z. Z. Z. Z. Z.

Alphabeta. CVIII		
A. a.a.a.a.a.a.a.a.a.a.	I. i.i.i.	R. r.r.r.r.r.r.r.r.r.r.
B. b.b.b.b.b.b.	K.	S. s.s.s.s.s.s.s.s.s.s. ß.ß.ß.ß.ß.ß.
C. c.c.c.c.c.	L. l.l.l.l.l.l.	T. t.t.t.t.t.t.t.t.t.t.
D. d.d.d.d.d.d.d.d.d.d.	M. m.m.m.m.	V. v.v.v.v.v.v.v.v.v.v. u.u.u.u.u.u.u.u.u.u.
E. e.e.e.e.e.	N. n.n.n.n.	W. w.w.w.w.
F. f.f.f.f.f.f.f.f.f.f. f	O. o.o.o.	X. x.x.x.
G. g.g.g.g.g.g.g.g.g.g. 3.g.g.	P. p.p.p.p.p.p.p.p.p.p.	Y. y
H. h.h.h.h.h.	Q. q.q.q.q.q.	Z.

Alphabeta.

CIX

A.	I.	R.
a. a. a. a.	i i	r. 2. r. 2.
B.	K.	S.
b. b. b. b. b.	k. k.	s. s. s. s. s.
C.	L.	T.
c. c.	l. l. l.	t. t. t.
D.	M.	V.
d. d. d. d.	m. m. m.	u.
E.	N.	W.
e. e.	n. n. n.	
F.	O.	X.
f. f. f.	o. o.	x.
G.	P.	Y.
g. g. g. g.	p. p.	y.
H.	Q.	Z.
h. h. h. h.	q.	

Alphabeta.

CX

Alphabeta.		
A. a.a.a.a.a.	I. . . i.i.i.	R. r.r.r.r.r.
B. b.b.b.b.b.	K. k.k.t.t.t.	S. s.s.o.p.o.p.s.o.p ff.s.o.o.p.s.s.o.p.f
C. c.c.c.c.c.	L. l.l.	T. t.t.u.u.
D. d.d.d.d.d.d.d. B.	M. m.m.m.	V. u.v.w.w.
E. e.e.e.e	N. u.n.n.u	W. @
F. f.f.f.f	O. o.o.	X. x.x.
G. g.g.g.g	P. p.p.p	Y. y.y
H. h.h.h.h	Q. q.q.	Z.

A.

Abbreuiatura.

A.

CXI

A. A. X. A. X. A. X.

A. R. a. o. d. d.

d. a. x. d. a.

X Alexander

A Andreas

a autem

a autem

a aliqua

a alia

a alia

a aliarum

Abba Abbatia

abbe Abbates

abbis Abbatis

abro ablatio

ace accipe

accit accidit

accns accidens

accns accidentalis

accntz accidentaliter

aco aliquo

ad aliud

ad aliquid

adte animadvertite

ad rat animadvertendum

addre additionem

agm agrum

ago agro

agros agros

Ag Augustinus

an animi

ana anima

ane anime

anal animal

am animum

alia animalia

alb animalibus

ali alibi

aliqu alioquin

aliqu aliquando

alin aliquando

alit aliter

Alta Allelujah

Alte Allegorice

alt aliter

alt altitudine

alt altitudinem

alt altitudines

alt alterum

am aliquam

am aliquem

amo amodo

amp amplius

aw aliquando

an annum

an ante

an a animal-lia

an ca Angelica

A.		Abbreviaturæ.		A.	
CXII					
ādo	aliquando	āp ⁹	Apostolus	ā ² i	argumenti
anfe ²	antefertur	āp ^{ti}	Apostoli	ā ² o	argumento
Antl	Angeli	ap ^{ca}	apostolica	ā ² m	arbitrium
antl	angelici	āpt ^{ic} 9	apostolicus	ā ² ll	arbitrij
angl ^m	Angelum	āpt ^m	Apostolum	ā ² io	arbitrio
anglo	angelo	āpt ⁹	Apostolus	ā ² et	articulus
angl ⁹	Angelorum	āpos	Apostolos	ā ²	alias
angl ⁹	Angelus	āpt ^l one	appellatione	ā ² r:	articulus
anl ⁹	angulus	āq ²	aquæ	ā ² s	aliquas
āntus	Angelus	āq ⁿ	aqua	ā ² s	aliquis
ā ² nos	alienos	ā ² r	aliter	ā ² ss	assisatus
ā ² q ⁿ	antequam	ā ² r	aliorum	ā ² r	aut
ā ² n	antidotum	ā ² r	articulus	ā ² r	autem
ā ² q ^m	antiquam	ā ² rls	Aristoteles	ā ² thm	Anthonium
ā ² nc ^e	Ante Christus	ā ² rchl	Archangeli	ā ² chm	Anthonius
ā ²	alio	ā ² rl	ArchiDiaconus	ā ² ccy	allamem
ā ² d	aliquod	ā ² repc	Antiepisopus	ā ² cs	atque
ā ² s	alios	ā ² rm	argumentum	ā ² r	autem
ā ² r	aliorum	ā ² r:	articulus	ā ² x	autem
ā ² p	apud	ā ² g ^m	argumentum	ā ² u	authorem

A.		Abbreuiatura.	B.	
an̄ca	authentica	 B. b. B. G. B. I. b. b. h. b. b. b. b. b. B Beatus B' Bernardus Ba Baldwinus bap ^m Baptismum bap ^{ma} Baptisma bap ^{ta} Baptista bap ^{ty} baptismatis bap ⁹ baptismus Bo beate bg burgum bi beati bido beatitudo biffe beatissime breu ^{ne} beatitudinem Bm beatum	H	blanca
An̄s	Augustinus		bn	bene
an̄te	authoritate		bndes	benedicta
an̄t ³	authoritatem		bnd ^v	benedicitur
Az	Aristoteles		bndes	benedictus
h	autem		bna	beneficia
			bni	beneficij
			bno	beneficio
			bnum	beneficium
			bnoa	benevolentia
			bnoa	benevolentiam
			bo	beato
			bois	bonis
			bon	bonum
			boze	bonitate
			bo ^{te}	bonitatem
			br	breviter
			bre	breve
			bri	brevi
			b ⁵	beatus

B		Abbreviatura.		C		CXIV	
bu	beatum	C		cēti	cateri		
		C. l. d. c. e.		cētm	caterum		
		l. l. e. c. c. r.		cēo	caelo		
		e. c. c.		calice	caliditate		
		C		calis	calidis		
		Codex		calus	calidus		
		C		cam	capitulum		
		Caput		ca	capitula		
		c		capli	capituli		
		cum		caplo	capitulo		
		capite		can ^{ca}	canonica		
		con		can ^{cus}	canonicus		
		cuilibet		cap:	caput		
		cujus		capl	capiti		
		cur		cape	capite		
		causa		care	calore		
		cause		cat ⁿ	causatur		
		Camerarius		cata	creatura		
		causam		ca ⁿ	casu		
		Cancellarius		C ^{her}	cathedra		
		causas					
		cetera					

L.		Abbreviaturæ.		L.		CXV	
lachelis	cathedralis	clib	cuiuslibet	esd	considerandum ^{est}		
cūm	curam	es	cuiuslibet	cor	Corpus		
coa	circa	elo	conclusio	core	corpore		
ce	circum	eloe	Clerico	cof	corporali		
ce	circulo	elo	conclusione	cor ^{us}	corporalis		
C ^{us}	Crucis	eloy	clausorum	cor ^{le}	corporale		
ced	creditur	ca	cholera	cor ^{ly}	corporaliter		
Ceb	Cerebrum	cor	cholera rubra	cor ^{non}	corruptionem		
ceb	caelestibus	coa	communia	cor ^{to}	corruptio		
ce ^m	centrum	coe	commune	cor ^{is}	corruptionis		
ce ^{ti}	caelesti	cor	communis	corp ^{ne}	corruptione		
ce ^{ti}	caelestis	cor ^e	communicare	co ^a	corporea		
ce ^{to}	caelestem	cor ^e	communiter	cor ^t	corporalis		
Chro	Christo	celles	colliges	Cob	Colmannus		
c	cui	Com	Comes	cot ^a	cotidiana		
cre ^s	civitas	Coma	Comitissa	cr	cur		
cit ^s	civitalis	Comico	Comitissa	C. R.	cholera rubra		
cite	civitate	conf	confectio	c ^{ro}	curro		
cir	circa	confonib	confessionibus	Ch ^o	Chrysostomi		
cleri	Clerici	cq	conqueritur	gst	Constabularius		

C		Abbreviatura.		D	
					CXVI
csuet ^e	consuetudine			D ⁱ	Domini
c ^{em}	contrarium			D.D.	Doctores
cupi ^{te}	cupiditatem	D. O. A. S. D. D. D.		D ^e	dicendum est
c ⁹	cujus	C. D. D. S. S.		D ^e ÷	dicendum est
c ^x	crux	d. S. d.		D ^e	Dedit
cui ^b	cui ^{libet}	C	Dominus	desco	defectio
c	contra	Δ	Duncanus	D ^e co ^e	defectione
		C	Divus	dem ^{ro}	demonstratio
		D	denarium	Dec ^{ew}	Decretum
		D	David	dem ^u	deinde
		D ⁱ	Dominus	dere	debere
		D	dictus	det	debet
		da	dicta	D ^e	Dei
		Da	Dea	D	dici
		dca	dicta	D ⁱ -	dimittitur
		dem	dictum	D ⁱ a	Divina
		D ^e o	dictio	dia ^m	diametrum
		D ⁱ	dici	diā ^m	diabolum
		D ⁱ c	dicit	diā ^{fi}	diaboli
		dd	David	diacoib ⁹	divinationibus

D		Abbreuiatura		D	
				CXVII	
di de	divide	disne	dispensatione	dynatus	Dominatus
di di	dividi	disa	divisa	dynaen	dominatum
di du	dimidij	disit	divisibilibus	dne	Domine
di e	dicendum est	disilis	disimilis	duu	Dominij
dis	definitio	disisse	divisise	dmo	dominio
dis	differt	dispo ^m	dispensationem	dmo	divinis
di te	dignitate	ditatis	divinitatis	duz	dicuntur
di te	dignitatem	ditas	divinitas	lus	Dominus
di tis	dilectis	dit	dicat	ds	Deus
di go	dignatio	diens	divitijs	dur	dicunt
di one	dilatione	di ^{us}	Divinitus	duco	dicentes
di na	Divina	D. J. X ^o	Dominio Jesu Christo	do p ⁹	dominica post
di na	Divinam	dlce	dulce	do ⁹	Dominus
di o	divisio	dlce ^{mo}	dulcedinis	do'	domini
di oes	Divisiones	dlci	dilecti	do ^o	domino
di oe	divisione	dm	dictum	dom	dominum
di o	Dionysius	dm	dicendum	dece ^a	doctrina
di o	directo	dm	Deum	de ⁷	domus
di onari	diracionari	dna	dominia	don ^e	donec
di s	divinis	dynatoel	dominationes	do ⁷	Deorum

D		Abbreviaturæ		E	
ch	dicitur	dyar	diameter	 E. l. E. E. c. e. l. l. l. e. e. e.	
dra	differentia	Dye:	Diocesis		
drām	dixeram	Dye ^m	Dionisium		
dra ^r	differentiam	d ³	debet		
drē	differentia			e. e. e. e.	
dre	dicere			e	Est
dreu	dicerem			ē	est
dt	dicit			e'	enim
D ⁹	Deus			Ecc ^a	Ecclesia
dua ⁹	duabus			Ecc ⁹	Ecclesiasticus
du ^a	duplici			Ecc ^a	Ecclesiastica
Sum	dubium			Ecc ^{tes}	Ecclesiastes
Duo ⁹	duobus			Ecc ^{us}	Ecclesijs
du ^r	dupliciter			edem	edictum
duē	duplex			ee ee	esse
dx	dixit			ēē ee	esse
Dyal ⁹	diabolus			ee ^a	essentia
dyal ⁱ	diaboli			eē ^{is}	essentialis
Dyal ^m	diabolum			ee ^{na}	essentia
dyam	diametrum			ee ^a m	essentiam

E		Abbreuiatura		E	
				CXIX	
ēēn ^{as}	essentias	epi	Episcopi	ēr ^a	extra
ēēnē	essentice	Ep ^m	Episcopum	er ^a	extra
ēēnt	essent	Epē	Episcopo	er ^a t	extravagantes
ēēt	esset	ep ^{la}	epistola	er ^a	exempla
essm	effectum	eq	Eques	er ^{ho}	e contrario
ess	effectus	eq ^q	Equites	er ^o	e converso
egē	egregie	eq ^{li}	equaliter	ex	e contrario
egē ^d	egreditur	eq ^{us}	equationis	ex ^{cō}	excommunicare
eg ^{us}	egritudinis	er	erit	ex ^{cō}	excommunicatio
ela	elementa	er	erunt	ex ^{cō}	excommunicatione
elia	elemosina	er	est	ex ^{ta}	excommunicata
etiam	elemosinam	er	erit	ex ^{cō}	excommunicatam
elis	elementis	er	etiam	ex ^{cō}	excommunicatis
etm	elementum	et ^{mo}	etymologia	ex ^{cō}	excommunicatus
etm	electuarium	Eu ⁱⁱⁱ	Evangelij	ex ^e	ex parte
empti	emplastri	Euca ^a	Eucharistia	ex ^l	exempli
emplm	emplastrum	Euca ^d	Eucharistiam	ex ^m	exemplum
Epales	Episcopales	Euc ^e	Eucharistice	er ^{no}	existens
Ep ⁱ	epicycli	Eng ^{lio}	Evangelio	ex ^{te}	existente
Ep ^s	Episcopus	Eng ^m	Evangelium	ex ^o	exemplo

E		Abbreviaturæ		F		CXX
expo ^o	expositio	 <i>F. f. F. f. F. f.</i> <i>f. f. f. f. f. f.</i>		fio	figura	
exta	excerpta			fiē	sine	
exto	excerpto			fūnd	firmitatem	
exto	excepto			ffios	Filios	
est	est			fis	finis	
		f	Fraternitas	sum	Filium	
		fac	facit	lius	Filius	
		fta	facta	fla	phlegma	
		fcm	factum	fla	falsa	
		fco	facto	flaer	Flamines	
		fcs	factus	flas	falsas	
		feia	Femina	flate	phlegmate	
		feias	Feminas	flaticos	phlegmaticos	
		feie	Femine	flatis	phlegmatis	
		femi	feminini	elqns	fulgens	
		ff	Digesta	flm	falsum	
		f	fieri	flor	falsorum	
		fia	Feria	fū	Festum	
		fiā	figura	fō	Festo	
		fiam	figuram	fora	forma	

E.	Abbreviaturæ.	F.	CXX	
exp ^o	expositio		fid	figura
ex ^{ta}	excerpta	F. f. F. f. F. f.	fiē	sine
ex ^{to}	excerpto	ff. f. f. f. f.	fūm ^o	firmitatem
ex ^{to}	excepto	f. f. f. f.	ffios	Filios
~	est	f	fis	finis
	Fraternitas	fūm		Filium
fac	facit	fius		Filius
fta	facta	fla		phlegma
fcm	factum	fla		falsa
fco	facto	fla ^{or}		Flamines
fcs	factus	flas		falsas
feia	Fœmina	flare		phlegmate
fēias	Fœminas	flaticos		phlegmaticos
feie	Fœminæ	flatis		phlegmatis
femi	fœminini	flgns		fulgens
ff	Digesta	flm		falsum
f	fieri	flor		falsorum
fia	Feria	fū		Testum
fia	figura	fō		Testo
fiam	figuram	fora		forma

F		Abbreviatura.		CXXI
for ^m	Formalium	frne	fraterne	
for ^t	format	frs	fratres	
for	forma	frus	fructus	
for ^s	formis	frab ⁹	fructibus	
fr	feria	frs	fructus	
fr	frequens	fu	fuit	
fra	frigida	fu	fuit	
frat	fraternitas	fuit	fuert	
frida	frigide	futa	futura	
fr	Fratre	futi	futuri	
frne	frigidce	fut ^m	futurum	
fre	facere			
frida	frigida			
frido	frigido			
fre	frigore			
frs	Fratriis			
frs	frigidis			
frne	frigiditate			
frn	Fratrem			
frn	Fratrum			

G	Abbreviaturæ.	G CXXII
 G. E. E. b. S. b. G. h. S. L. g. s. s. s. g. g. s. g.	glos⁹ gloriosus gho generalis glit generaliter glosa glossa glosa gloriosa g̃m gratiam g̃na genera gnans generans gnata generata gnac⁹ generatur gnus generis gnra genera gnone generationem gnoue generatione g⁹ ergo g⁹ igitur gr gradus gr. gradus gra gratia gār graditur	g̃m gratiam gao gratias gre gratia G⁹ Gregorius Gs Gens g̃g gustus
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		
Galenus Gregorius Igitur gradus gratia erga græce gratia greca igitur igitur gignitur Gloria gloria gloriatur		

H	Abbreviaturæ	H CXXIII
H	h̄	h̄licacō humilitatem
H. N. h. h̄. h̄	h̄ ^e	h̄ist ^r historice
H. h. h. h. b.	h̄i	h̄itaculū habitaculum
l. b. h. h̄. h̄	h̄b̄	h̄icavo habitans
H	h̄be	h̄its habitus
H	h̄ ^e	h̄icu habitu
H	h̄ ^e	h̄m̄or huiusmodi
h	h̄ ^e	h̄u ⁱ m̄ ⁱ huiusmodi
h	h̄.e	h̄nd ^r habendum
h̄	h̄eat	h̄ndo habendo
h̄	h̄ob̄a	h̄nt habent
h̄	h̄ebis	h̄nt ^r habentis
h̄	h̄eo	h̄nt ^r habuerunt
h̄.d.	h̄ere	h̄ntia habentia
h̄	h̄ez	h̄ ^r hoc
h̄	h̄ec	h̄o homo
h̄	h̄m̄oi	h̄oa hora
h̄	h̄i	h̄o ^e homine
h̄ ^e	h̄ilior	h̄ogēnea homogēnea
h̄ ^e	h̄its	h̄ogēnea heterogēnea

1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

H	Abbreviaturæ.	H	CXXIV
hōb⁹	hominibus	huisse	habuisse
hōre	homine	huit	habuit
hōm	hominem	hūre	abundare
hōm	hominum	hūms	humanus
hēre	habere	hūp	habueris
hri	haberi	hūi	huiusmodi
hs	habes	H⁹	Henricus
hēt	habet	h̄	habet
h̄	habet		
hi⁹	huiusmodi		
hudo	humido		
hūdo	humores		
hūtas	humiditas		
hure	humore		
hūi	humori		
hūre	humiditate		
hūi	huiusmodi		
hūtem	humiditatem		
hūlis	humilis		
hūmī	huiusmodi		

I		Abbreviaturæ.		I CXXV	
 J. J. J. J. J. J. J. J. i. i. i. i.		id	idem	ill	illis
		id ÷	id est	illd	illud
		id	idem	illm	illum
		ide	ibidem	illm	primum
		J'eo9	Hieronimus	imēdē	immediate
i	id est	ie	ille	imēlīs	immobilis
X	Jer	Jerlem	Jerusalem	in	inde
J	Hier	ihēi	infinita	inēre	incremento
Jara	Hierarchia	ig	igitur	idēndr	indifferenter
Jō9	Hieronimus	igē	ignis	inf ^a	inferiora
i ^o	infra	igēg	igneis	info	inflatio
i ^a	ita	igēa	ignorantia	Imp	Imperator
i ^a	illa	I h m	Iesum	Imp	Imperatores
Jax	Hierarchia	I h s	Iesus	ipō ^a	impotentia
Paye	Hierarchia	I h s	Iesu	imp ^{le}	impossibile
Jor ⁷	Hierarchiarum	I h m	Jerusalem	ipōm	impotentiam
ib	ibidem	I h o l i o ⁷	Ierusalymorum	ipōlc	impossibile
ibm	ibidem	i	ibi	inq ^r	inquit
iemē	incrementum	ibi	ibidem	inp ^r	insuper
id	illud	ij	idem	inss ^{le}	insensibilis

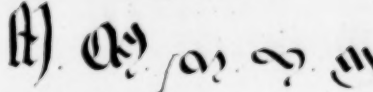
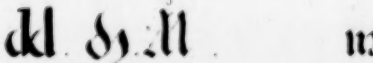
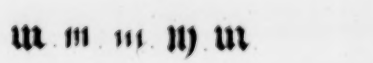
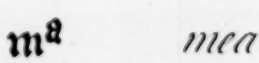
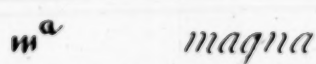
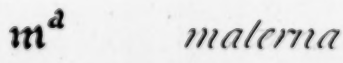
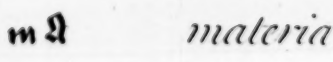
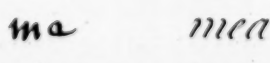
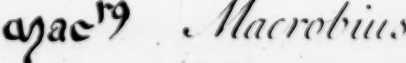
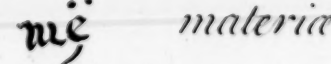
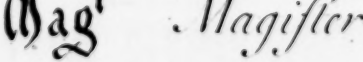
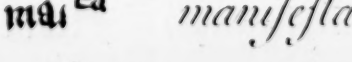
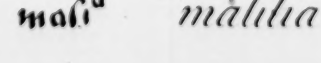

I		Abbreviaturæ.		I	
				CXXVI	
inss.	insensibiliter	ipō	ipso	icp ^s	interpretatur
instru	instrumenti	ipōs	ipsos	icp ^s	interpretes
inſtrū	instrumentum	ipēd ^z	impeditur	iur ^m	juramentum
inſtōe	institutione	ip ^s	ipforum	iur ^a	juramenta
intell ^d	intelligendum	Isrl	Israel	Jup ^r	Jupiter
inēdē	interdictio	it	ita	iudēia	justitia
intell ^r	intelligitur	ist	ista		
intellē	intelligentie	ist	iste		
inēg	intrans	ist	istis		
inē	intro	ist	istlo		
inven ^r	invenitur	it	inter		
ilo	illo	ist ^a	Justitia		
ilo	primo	ist ^a	Justitia		
ilo	ideo	icell ^r	intelligi		
ist ^r	Johannes	icell ^d	intelligendum		
ip ^s	impossibile	icell ^{da}	intelligenda		
ipa	ipsa	icell ^o	intelligens		
ipe	ipse	icell ^r	intelligitur		
ipm	ipsum	ic ^m	item		
ipm ^s	ipsumet	ic ^m	iterum		

K		Abbreuiature.		L	
				lena	latitia
k.		L. L. L. L. L.		k	licentia
k. p. p. e. e. e.		L. I. I. I. I.		lo	loquendi
				ha	linea
				ho	lineam
kl	Kalendæ	l	Lex	h	lineæ
kte	Kalendæ	l	Vel	lia	lineas
ktz	Kalendarum	l	Lege	lib	libelli
kthor	Kalendis	l	Vel	l'm	librum
knye	Charissime	lro	latitudinis	l'm ar'm	liberum arbitrium
kmo	Charissimo	lapro	lapidario	limi	legitime
		late	latine	lme	legitime
		lacie	latitudine	lo	loquendi
		lacro	latitudo	Lo	loquitur
		latus	latitudinis	ls	loco
		le	Lectio	loe	locutione
		lco	lectio	loce	longe
		laus	lectus	logn	longum
		le	latine	lond	longitudo
		led	legitur	lone	longitudinem

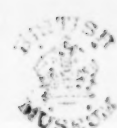

L	Abbreviatura	M
lon ^s	longitudinis	
lon ^{re}	longiore	
lon ^u	longiori	
lon ^u	longioris	
log ^u	loquitur	
tra	litera	
tra	literæ	
l ^{uo}	literis	
l ^u	luna	
luc ^m	lucrum	
lue	lunæ	
lu ^s	luminis	
lme	lumine	
lmos ⁹	luminosus	
lum	lumen	
luz	luxuria	
L ⁹	quingagesimus	
luz ^a	luxuria	
l ^z	libet	
l ^z	licet	

III

Handwritten text, possibly a title or chapter heading.

IV

M		Abbreviatura.		M	
mal ^e	malitia	m ^{do}	medio	q st ndu	ministrandum
mat ^m	materialium	metas	medietas	m ^{ti}	militi
mat ^m	materiam	met ^e	medietate	mi ^{ti}	minuti
mat ^{he}	mathematicorum	met ^e	metaphysice	mi ^{ti}	minutis
max ^e	maxime	met ^{es}	medietates	mi ^{ti}	militis
max ^{um}	maximum	med	medius	mi ^{ti}	minutis
mbra	membra	metu ^z	meretur	mita	meritum
mbz	membrorum	q ^z	mei	mt	multis
m ^e	memorandum	m ⁱ	mei	mat	materialis
mdi	mundi	m ⁱ	mihi	m ^{re}	materiale
m ^{do}	mundo	m ^y	medij	mta	melancholia
md ⁹	mundus	m ^{ia}	miser cordia	m ^{he}	melancholicis
m ^e	materna	m ^{ia}	miseria	mat ^m	materialium
m ^e	matrice	m ^{iam}	miser cordiam	qlz	Mulier
m ^e	mortale	m ^{ie}	miser cordia	mtres	Mulieres
qe	Maria	m ^{id}	miseria	mt	multum
m ^{em}	medium	q st nd	militia	mta	multa
me ^a	medicinam	m ^{ia}	militiam	mt ^z	multis
me ^{na}	medicina	m ^m	minutum	m ^{ca}	multiplicia
me ^{ne}	medicina	q st	Minister	m ^{ces}	multiplices

M		Abbreviatura.		M	
m ^l u ^{do}	multitudo	q ^r	Martyr	m ^l u ²	multiplex
m ^l u ²	multiplex	m ^d 2	Maria	m ^a f	maxime
q ^m	matrimonium	m ^{re}	matre	m ^a x ^a	maxima
m ^m	modum	m ^{ri}	matri		
m ^o	modo	m ^{io}	matrimonium		
M ^o	Monacho	q ^{ro}	martyrio		
m ^m re	murmurare	m ^{io}	matrimonio		
m ^o	movetur	m ^{ris}	Matris		
m ^o ry	Monasterij	M ^s	manuscriptum		
M ^o ro	Monasterio	q ^s	manuscripta		
M ^o ru	Monasterium	m ^s	meus		
m ^{ois}	modis	m ^o	mens		
m ^o m	motum	m ^a	materias		
M ^o 9	Monachus	q ^o	meas		
m ^o	motus	M ^s	Monachus		
m ^o o	moraliter	m ^o 5	meos		
m ^r	mortaliter	M ^t	Matheus		
q ²	multipliciter	m ^{te}	mente		
q ^r	Martyr	m ^{is}	mentis		
m ^r	Mater	m ^{is}	minuta		

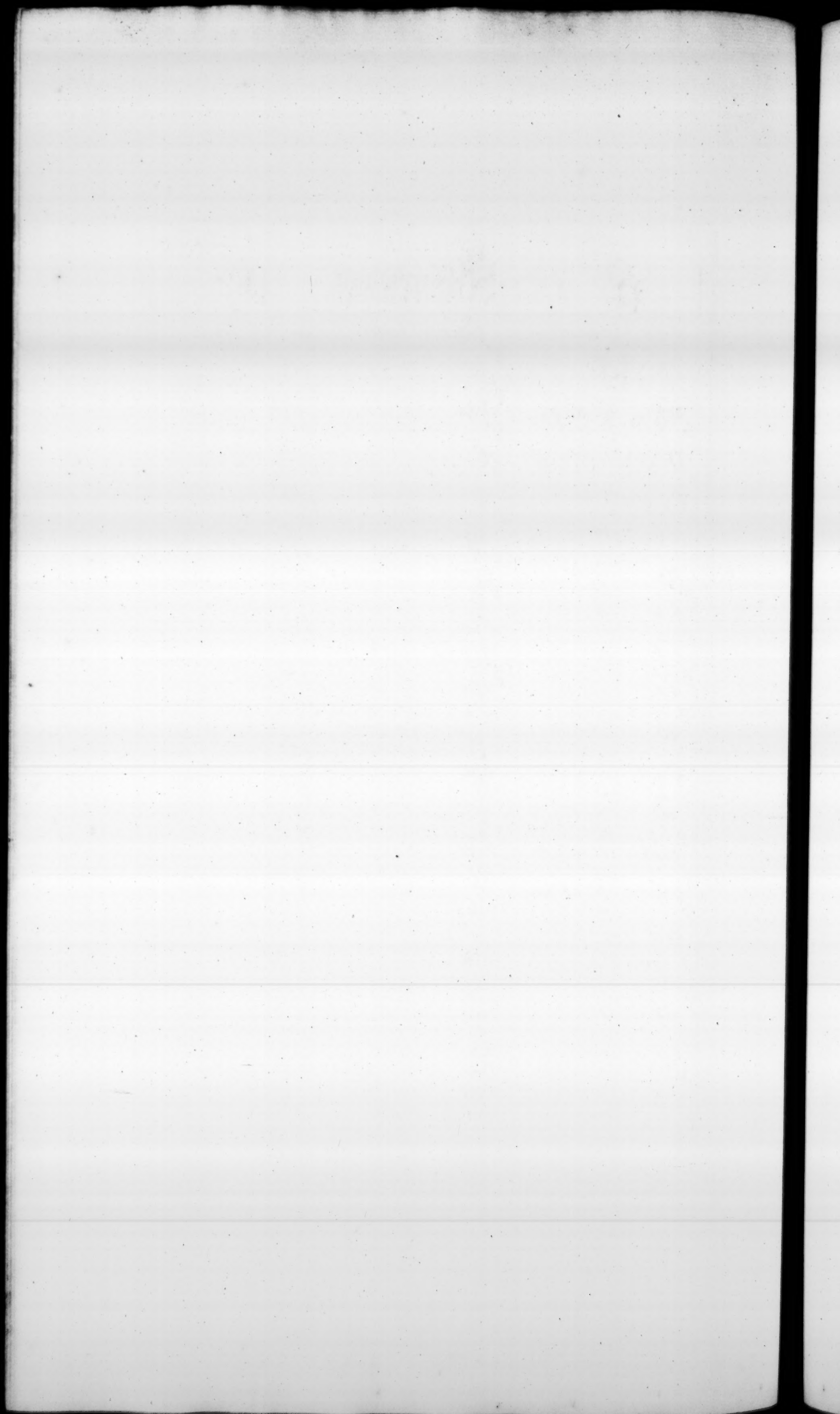
A	Abbreviaturæ	A
 N. R. V. B. N. M. 23. n. n. n. n. n. n. n.	^anca naturaliter ^udz namque ⁿc nec ⁿc nunc ^{nec}tas necessitas ^{nec}te necessitate ^{nec}to necessitatem ^{nec}n necessitati ⁿa natura ⁿa naturæ ⁿe naturæ ^{neg}e negative ^{neg}m negotium ^{neg}z negotiorum ⁿz neque ⁿ nisi ⁿi nisi ⁿa nimiam ⁿid nimia ⁿis nimis ⁿt nihil	ⁿt naturalis ⁿt nihil ⁿlla nulla ⁿt naturali ⁿlm naturalium ⁿlo nihilo ⁿlr naturaliter ⁿlls nullus ⁿllu nullum ⁿm numerum ⁿn. nec non ⁿn nomen ⁿ Nonarum ⁿob9 nominibus ⁿobo nobiscum ⁿobitem nobilitatem ⁿod notandum ⁿod notandum ⁿod nomine ⁿoj nomini
^{de} Nota ⁿ enim ⁿ nisi ⁿa natura ⁿa naturæ ^{nam} naturam ⁿa naturalis ⁿa naturæ ⁿalem naturalem ⁿalia naturalia ⁿa naturam ⁿa naturam ⁿa necessaria ⁿa necessarius ⁿa naturas		

A		Abbreviatura.		D	
nōi	nomini	n̄m	numerus		
nōia	nomina	n̄m	numerus		
n̄o	nihilominus	n̄s	naturas		
st̄ls	Nobile	nutum	nutrimentum		
nōr	notabilior	n̄z	neque	o.	
nōr	notatur			db	Obijt
nōs	notatur			ob̄	omnibus
nōr	notari			obi	objecti
n̄q'	numquid			ob̄a	obedientia
n̄q'd	numquid			ob̄to	oblatio
n̄r	noſter			ob̄laem	oblacionem
n̄r	noſter			ob̄m	objectum
n̄ra	noſtra			ob̄r	objicitur
n̄ra	naturam			occo	occafio
n̄r	noſtri			occoe	occafione
n̄m	noſtrum			oc̄s	oculis
n̄ros	noſtros			oc̄s	oculus
num̄tio	numeratio			ondr	oſtenditur
nūo	numero			oe	omne
nūo	numero			oes	omnes

D		Abbreviaturæ.		D	
oēz	omnem	ōndit	ostendit	oō	omnes
offa	officia	ōnla	ostensa	ōn ^r	ostendit
offm	officium	ōnsū	ostensum	ops	oppositio
offo	officio	op ^r	oportet	ōn ^r	ostenditur
ōi	omni	opao	operatio	optz	oportet
ōia	omnia	ōpe	Omnipotens	ōz	oportet
ōiā	omnia	opm	oppositum	oz	oportet
ōim	omnium	opo	operatio		
ōio	omnino	opcm	oppositum		
oro	omnino	opla	opposita		
ōi ^z	omnium	ep ^o	oppositio		
Omps	Omnipotens	opt	optimus		
ōnd	onera	opcm	optimum		
ōnda	ostendam	optz	oportet		
ōndi ^z	ostendimus	ort	originalis		
ōndit	ostendit	ort ^l	orientali		
ō ^r	ostenditur	ort ^h	originali		
ōnd	onere	orice	oriēte		
ōne	oratione	oro	oratio		
ōm ^z	omnis	oror	orationis		

P		Abbreuiatura.		P	
 P. P. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p.		p^a prima p^{ra} prima p^a persona p^a persona p^{ra} prima p^{ac} patientibus p^{li} personali p^{ho} personalis p^{li} personaliter p^m personam pⁿ personam p^{is} patiens p^s personas p^{at} patitur p^{ia} patientia p^{oz} personarum p^{bl} probabiliter p^{br} probatur p^{br} Presbyter p^{bz} prabet	p^c puncta p^{ccm} peccatum p^{cca} peccata p^{cca} peccata p^{cc} peccati p^{ct} praecedit p^{ca} praecepta p^{ci} praecipue p^{cs} penitentibus p^{cm} punctum p^{co} probatio p^{cco} peccato p^{de} prodest p^{dca} praedicta p^{dq} praedicti p^{dca} praedictum p^{dco} praedicto p^{dca} prudentia p^{dca} prudentia p^d predicuntur		
P	Psalmus				
P ^s	psalmi				
P	par				
P	par				
P	per				
P	per				
P	por				
P	por				
P	pre				
P	pre				
P	pre				
P	pre				
P	pri				
P	pro				
P	pro				

P		Abbreviaturæ		P	
				CXXXV	
p ^o	persona	p ⁹	prius	p ^h	personali
p ^e	primæ	p ^u il ^o	privilegium	p ^h	Plinius
p ^e a	pæna	p ^l a	plura	p ^h i ^o	particulariter
p ^e	præcipue	p ^l i ^o	Platonicos	p ^h r	personaliter
p ^e	præcise	p ^l a ^e	Platone	p ^h ma	prima
p ^e do	petendo	p ^l a ⁱ	Platonis	p ^h m	primi
p ^e m	partem	p ^l a ^{ta}	plancta	p ^h m	primum
p ^e ma	penitentia	p ^l a ^{ce}	planetæ	p ^h na	principia
p ^e me	penitentia	p ^l a ^{cas}	planetas	p ^h na	penitentia
p ^e nt	peniteat	p ^l e	pulchra	p ^h nt	penitentialis
p ^e eco	perfectio	p ^l ch	pulcher	p ^h nt	penitentialiter
p ^e g ^o	purgatorio	p ^l cha	pulchra	p ^h nt	penitentialiter
p ^h	Philosophia	p ^l chne	pulchritudine	p ^h nt	penitentialiter
p ^h	Philosophi	p ^l ch ^o	pulchrum	p ^h nt	penitentialiter
p ^h ica	philosophici	p ^l ch ^o	pulchros	p ^h nt	penitentialiter
p ^h icor	philosophicorum	p ^l e	probabile	p ^h nt	principale
p ^h us	Philosophus	p ^l eo	particulares	p ^h nt	principalis
p ⁱ	pri	p ^l eo	personales	p ^h nt	principaliter
p ⁱ l	personis	p ^l et	plures	p ^h nt	prædicantur
p ⁱ o	primo	p ^l h	particulari	p ^h nt	possint
				p ^h nt	Parentes

P		Abbreviaturæ.		P	
CXXXVI					
pen ^a	penitentia	pone	positionem	ppha	prophetia
pn ^{ti} am	penitentiam	pono	parochiano	pphet	prophetalis
pntib ⁹	parentibus	ponē	possunt	ppheta	propheta
p ^{ti} o	penitentie	Ponc ⁱ	Pontifici	pp'	populi
p ⁿ z	personarum	p ^o p ^z	populorum	pp ^h 3	proprietatibus
p ^o	primo	por	portio	pp ^e	proprie
p ^o	post	por ^y	portionis	pp ^h	populi
p ^o	potentia	poste	possibile	p ^o	populum
p ^o a	potentia	pot	potest	pp ⁹	populus
p ^o	potentia	p ^o t ⁹	positus	pp ^l m	populum
p ^o m	potentiam	p ^o t ⁹	potius	pp ^m	proprium
p ^o m	potentiam	potu	potuit	pp ^o	populo
poat	ponatur	p ^o tur	ponitur	pp ^o	propositio
p ^o z	potentiarum	pp	Papa	pp ^o e5	propositione
p ^o a	potentia	pp ^{cc}	Principes Electores	pp ^o z ^m	proportionem
pod	potentie	p ^o	propter	pp ^o les	proportionales
p ^o a	postea	p ^o	propter	pp ^o e	proposita
p ^o l ⁵	Parochialis	p ^o	propter	p ^o q ^u	postquam
p ^o m	positam	p ^o 2	propter	p ^o 2	pater
p ^o m ^o	primo modo	pp ^a	perpetua	pr	precipua

P		Abbreuiature.		P	
CXXXVII					
p ^r	præter	Ps	Psalmus	p ^u l ^o ca	privilegiata
p ^r ba	probatum	Ps'	Psalmi	p ^u la	privilegia
p ^r a	præsta	Ps'	Psalmis	p ^u ltim	privilegium
p ^r a	para	Ps ^m	Psalmum	p ^u is	pueris
Ps ^o	Patre	ps ^o	psalterio	p ^u e ^m	puerum
Pri	Patri	p ^t	prout	p ^u o	puero
p ^u i	patria	p ^t	potest	p ^u o	privatio
p ^u a	patriam	p ^t	post	p ^u z	probatum
p ^u e	patriæ	p ^t	præter	p ^u	post
p ^u m	patriam	p ^{tas}	potestas	p ^u	possunt
p ^u i	principij	p ^{rate}	potestate	p ^u	post
p ^u om ^u	patrimonium	p ^{ta} ³	potestatem	p ^u m	postmodum
p ^u s	patris	p ^{ta}	potestatis	p ^u ⁵	possunt
P ^u m	Patrem	p ^{ta}	puncti	p ^u	proxima
p ^u onac ⁹	patronatus	p ^{tor}	Predicator	p ^u z	patet
P ^u on ³	Patronus	p ^{tu} m	punctum		
Propha	Propheta	p ^{tu}	patet		
Propha	Prophetam	p ^u ca	publica		
p ^{ro} ^u	probatum	p ^u ce	publice		
p ^{ro} ^t	probatum	p ^u e	pervenitur		

Abbreviaturæ.

CXXXVIII

Q

Q

Q. Q. Q. Q.

Q. q. q. q.

q.

Q Queritur

q questio

Q quod

q quod

q̄ quod

q̄ quasi

q̄ quasi

q. d̄ quasidiceret

q. qui

q̄ qui

q̄ qui

q̄ quæ

q̄ quæ

q̄ quæ

q̄ quod

Q		Abbreviaturæ.		Q	
q.	quod	q ^o	quid	q ^l z	qualiter
q̄.	quæ	q ^d	quid	q ^l z ^{cuq}	qualitercunque
q̇.	quæ	q ^o	quid	q ^l z	quodlibet
q̈.	quæ	q̇	quidem	q ^m	quantum
q̉.	quod	q̈ ^o	quibusdam	q ^m	quomodo
q̊.	quod	q̊	quoddam	q ^m	quoniam
q̋.	quod	q ^u ḋ	quandam	q ^m	quam
qu	qua	q ^l z	quodlibet	q ^m	quam
q̄	qua	q̇ ^o z ^o	quadragesima	q ^o m	questionem
q̇	quam	q̇ ^o zale	quadragesimale	q ^u	quando
q̈	quam	q ^e	quæ	q ⁿ	quin
q̉	quam	q ^e	quem	q ^u	quin
q̊	quam	q ⁱ	qui	q̇ ^m	quoniam
q̋	quem	q̇	quid	q ⁿ q ^z	quandoque
q̌	quem	q̈	quid	q̇ ⁿ z	quanti
q ^a	quia	q̈ ⁱ	quasi	q̇ ⁿ z ^o	quantitatis
q ^a _{ae}	quemadmodum	q̇ ⁱ	quasi	q ^u eo	quanto
q̇ ^l z	quibus	q ^l e	quale	q ^u z	quandoque
q̇ ^l z ^o	quibusdam	q̇ ^l z	quolibet	q ^o	quo
q̇ ^l z ^o	quicquid	q̇ ^l z	qualitate	q ^o	que

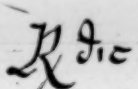
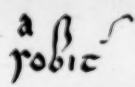
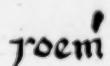
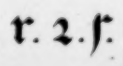
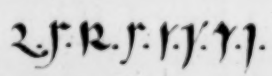
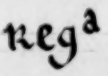
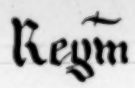
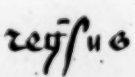
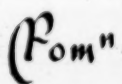
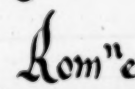
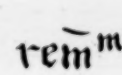
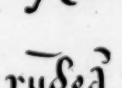
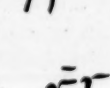
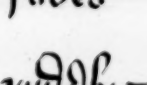
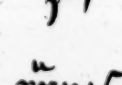
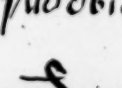
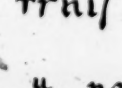
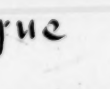

Q

Abbreviature.

q ^o	quoque	q ^u ^{te}	qualitate
q ^o	quo	quid ^o	quidem
q ^o	quo	q ^u ^o	quomodo
q ^o	questio	quolib ³	quotlibet
q ^o i	questioni	q ^u b ⁹	quibus
q ^o nē	questionem	q ^u 2	quia
q ^o z	quorum	q ^u 3	quia
q ^o	quoquo	q ^u 2	quia
q ^o q ^o m ^o	quoquo modo	q ^u 3	quicunque
q ^u ^o	qua propter		
q ^u q ^u	quæque		
Q2	Quere		
q ^u o	quere		
q ^u er	querit		
q ^u o	quas		
q ^u 5	quis		
q ^u isq ^u	quisquam		
q ^u er	quater		
q ^u erq ^u 3	quantumcunq ³		
q ^u	quia		

R		Abbreviaturæ.		R		CXLI
			respondit		Ratio	
			redditur		rationaliter	
			regula		rationem	
			regulam		rationes	
			regula		rationi	
	Rex		Regnum		rationalis	
	Regis		regressus		rationalis	
	Reges		recipe hæc		rationem	
	Richardus		reliqua		Romani	
	Robertus		reliqua		Romane	
	Rogerus		remedium		rationem	
	respondet		respectum		rarum	
	respondetur		Regna		rerum	
	recipe		respondeam		regulariter	
	reddat		respondebit		resurrectionis	
	reditus		respondit		resurrectione	
	receptus		responde		respectus	
	regula		responsione		respondit	
	Ratio		responsi		rectus	
	recta		responsus		respectu	

respondit
redditur
regula
regulam
regula
Regnum
regressus
recipe hæc
reliqua
reliqua
remedium
respectum
Regna
respondeam
respondebit
respondit
responde
responsione
responsi
responsis

2°

r^{ob}

r^{oem}

r^{os}

r^{oi}

r^{ot}

r^{ot}

r^{om}

(Romⁿ

Rom^{ne}

r^{o3}

r^{it}

r^r

r^r

r^r

r^r

r^r

r^o

2^c

r^{ea}

r^b

Ratio
rationaliter
rationem
rationes
rationi
rationalis
rationalis
rationem
Romani
Romana
rationem
rarum
rerum
regulariter
resurrectionis
resurrectione
respectus
respondit
rectus
respectu

R		Abbreviatura.	S CXLII	
rm	respectum		Saco	Sacro
RE	Rex		Sag ^o	Sanguine
		S. S. S. S. S. S.	Sag ^{em}	Sanguinem
		S. S. S. S. S. S.	S	Sagitta
		S. S. S. S. S. S. S.	Sal	Salutem
		S	Saltem	Salutem
		S	Sano	Secundario
		S	Sub	Sub
		S	Sub	Sub
		S	Substantia	Substantia
		S	Substantialis	Substantialis
		S	Substantiam	Substantiam
		S	Substantiarum	Substantiarum
		S	Substantias	Substantias
		S	Subiecti	Subiecti
		S	Substantijs	Substantijs
		S	Subiectum	Subiectum
		S	Subiecto	Subiecto
		S	Sic	Sic
		S	Sancta	Sancta

S	Abbreviatura.	S
<i>Simp^r</i>	<i>Simpliciter</i>	<i>spat</i> <i>Specialis</i>
<i>Simp^z</i>	<i>Simplex</i>	<i>opale</i> <i>Speciale</i>
<i>Sing^z</i>	<i>Singulariter</i>	<i>spal^r</i> <i>Specialiter</i>
<i>Singla</i>	<i>Singula</i>	<i>spat^z</i> <i>Specialiter</i>
<i>Sip^m</i>	<i>Syrapum</i>	<i>spe</i> <i>Spiritus</i>
<i>Sip^r</i>	<i>Simpliciter</i>	<i>spetm</i> <i>Speculum</i>
<i>Si^t</i>	<i>Similiter</i>	<i>speans</i> <i>Spectans</i>
<i>f^m</i>	<i>Secundum</i>	<i>spe</i> <i>Specie</i>
<i>In</i>	<i>Sine</i>	<i>spes</i> <i>Species</i>
<i>Ina</i>	<i>Sententia</i>	<i>spim</i> <i>Spiritum</i>
<i>Inam</i>	<i>Sententiam</i>	<i>sp^s</i> <i>Spiritus</i>
<i>Ine</i>	<i>Sententia</i>	<i>sp^s</i> <i>Spiritus</i>
<i>Sma</i>	<i>Scientia</i>	<i>sp^u</i> <i>Spiritualia</i>
<i>f^o</i>	<i>Secundo</i>	<i>spu</i> <i>Spiritu</i>
<i>foto</i>	<i>Solutio</i>	<i>spuat</i> <i>Spirituale</i>
<i>fotom^s</i>	<i>Solutionis</i>	<i>spal</i> <i>Spiritualis</i>
<i>Colz</i>	<i>Solet</i>	<i>sz</i> <i>Similiter</i>
<i>Som</i>	<i>Solum</i>	<i>sr</i> <i>Super</i>
<i>sophicū</i>	<i>Sophisticum</i>	<i>sr</i> <i>Super</i>
<i>sp</i>	<i>Semper</i>	<i>lia</i> <i>Superbia</i>
		<i>prba</i> <i>Superbia</i>
		<i>szbs</i> <i>Superbus</i>
		<i>prba</i> <i>Superbia</i>
		<i>sp^{er}</i> <i>Superficialiter</i>
		<i>szior</i> <i>Superior</i>
		<i>spⁱ</i> <i>Superius</i>
		<i>spuat</i> <i>Spirituali</i>
		<i>spuale</i> <i>Spirituale</i>
		<i>f</i> <i>paragraphus</i>
		<i>S. S.</i> <i>Sacra Scriptura</i>
		<i>sp^a</i> <i>Sacramenta</i>
		<i>spib^s</i> <i>Sensibus</i>
		<i>spil^m</i> <i>Sensibilibus</i>
		<i>sp^t</i> <i>Sensibilis</i>
		<i>am</i> <i>Sacramentum</i>
		<i>f^m</i> <i>Sensum</i>
		<i>sm</i> <i>Sacramentum</i>
		<i>f^o</i> <i>Sacramento</i>
		<i>szu</i> <i>Sensu</i>
		<i>spⁱ</i> <i>Sensus</i>

✓

S		Abbreviaturæ.		S	
sc ^a	Secunda	ss	Sed	si ^{da}	Sidera
scat	Significat	sd ^e	Secundæ	liga	Signa
sc ^{am}	Scaccarium	se'	Semidiametri	sigat	Significat
scd ^o	Secundus	sm	Secundum	sigas	Significas
sci	Sancti	sem	Semidiametrum	sig ^{co}	Significo
scia	Scientia	sem	Semen	sigib ⁹	Significantibus
scri	Scribitur	semt	Semel	siglz	Singulariter
scist ^o	Sanctificatio	senlo	Senescallo	sig ^m	Signum
scit	Scilicet	seo	Semidiametro	sigr ^t	Significaret
scis	Sanctis	seq ^r	Sequitur	Sig ^e	Signat
scit ⁵	Sanctitatis	se ^u	Sequuntur	sig ^e	Significat
scitudo	Sanctitudo	ser	Semidiameter	sig ^{co}	Significationem
secta	Secula	se'	Sequitur	sit	Simul
scm	Seculum	se ^z	Sequitur	sitz	Simile
sem	Sanctum	s	Sibi	sib ^{do}	Similitudo
seo	Sancto	s ⁱ	Sibi	sit ^{ne}	Similitudine
sego	Seculorum	s ⁱ	Sibi	sitz	Similis
scot ⁷	Sanctorum	sic	Sicut	silla	Syllaba
se ⁵	Sanctus	siet	Sicut	sile ^r	Similiter
scuarim	Sanctuarium	sig ^{co}	Siccitatis	sim	Sinum

S		Abbreviatura.		T	
sc	Sicut			 T. d. T. e. T. t. T. T. t. e. t. t. T. e. r. t. t. r.	
st	Sit				
st	Sunt				
scā	Sancta				
scī	Sancti			T	Teste
scip	Stipendium			te	testibus
scō	Sancto			t	testimonia
scō	Stomacho			ta	tertia
stō	Stomachi			t̄	tertiam
scō	Stomachus			tal	taliter
sive	Sive			ta ^{la}	tabula
sub ^m	Subjectum			ta ^{le}	tabulae
succ ^{re}	Successore			tan	tamen
suff ^a	Suffragia			ta ^a	tertiana
sup ^{er}	Superest			taq	tanquam
set	Set pro Sed			te	tunc
sc ²	Secundum			tē	tempore
				tec	tecum
				te ^d	tenendum

CXLVI

T		Abbreviatura.		T	
ten	tenet	tpz	triplex	tpc	tempus
ten	tenementum	td	tale	ti-	terminari
ten ^e	tenuit	tds	talis	li-	termini
tenur	tenetur	tdr	taliter	tienc-	terminentur
ten ^u	tenetur	tm	tandem	tm	terminum
Theo ^{ca}	Theoretica	tm	tamen	tos	terminos
Theo ^a	Theologia	tm	tantum	ta	terra
Tho	Ptolomeus	tm m ^o	tantummodo	ti	translati
Tho ^{ca}	Theologica	tn	tamen	tae	terrae
Thro	Thesaurario	tns-	transgressio	ta ^{ua}	tertiana
Thrus	Thesaurarius	to ^a	tota	tn ^o	terminus
Thrus	Thesaurus	tom	totum	tn ^s	terminos
Thrm	Thesaurum	to ^r	totaliter	ta	terra
Thrus	Thesaurarius	tpat	temporali	tr	terra
ti	tibi	tpc	tempus	tr ^o	terrae
ti	tibi	tpf	tempore	tr	titulus
ti	termini	tpis	temporis	tu-	turrium
ti	tria	tpc	tempore	ts	tenet
ti ^o	tribus	tp ²	tempora		
ti ^u	tripliciter	tp ² ^a	temporalia		

Abbreuiatura.		CXLVII	
		U	
		ue ^e le	veniale
U. V. S. V. V.		ue ⁿ ca ^o	ventositas
G. V. v. V. C.		uen ^e s	ventositatis
V. S. C. u. u. u.		uet	veteris
u	Ut	ue ^d a	verecundia
u	Ver	ue ^r C.	verbigratia
u ^g	quumque	u. g ^a	verbigratia
u	verba	u ^g	virginis
u ^d	vera	u ^g m	unguentum
u ^l	valet	u ^b	verbi
u ^b	ubi	u ^l	verbi
u ^b es	uberes	u ^b	ubi
u ^c q	ubicunque	u ^l	viri
ue	vere	u ^l ē	vicecomes
ue	veniale	u ^l ē	videndum
ue ^g ia	vegetativa	u ^l ē	videlicet
ue ^g l	vegetabilis	u ^l ē	violatio
ue ^l a	venalia	u ^l ē	visibili
ue ^l	venialis	u ^l ē	videtur
		u ^l ē	videlicet

U

Abbreviatura.

ul	vel	unt	venit
ul	vel	uo	vero
ulso	ultio	uote	voluntate
ultom	ultionem	vg	quinque
u ^e le	veniale	ug	usque
uha	universalia	u ²	videtur
ulte	vellere	uy	vester
ully	universaliter	ura	vestra
ue ^m	verum	us	versus
u ^m tn	verumtamen	vec	virtute
un	unde	vicem	virtutem
un	unum	vtos	virtutes
undu	venerandum	vtis	virtutis
ungis	unguentis	vti	virtus
ung ^m	unguentum	vt ^m	utrum
un ^d	unicumque	uig	ubique
unfoz	uniformis	vi	valet
unfoze	uniformitate	uz	videlicet
uite	unitate		
uuy	videntur		

II		Abbreuiaturæ.		CXLIIX	
				x ^m mat	quadragesimalis
G. G. R. Q. B. W.		r. x. x.			
Q. R. S. T. U.		x. x. x. z.			
W. X. Y. Z. A. B.		z.			
W	Willielmus	x	Decem		
X	Willielmus	x ^o	Decima		
Y	Willielmo	x ^e	Christus		
		x ^e	Christe		
		x'	Christi		
		x ^m	Christum		
		x ^o	Christo		
		x ^o	decimo		
		x ^{pc}	Christus		
		x ^{pian}	Christiani		
		x ^{ps}	Christus		
		x ^o	Christus		
		x ^l	quadragesima		
		x ^{lm}	quadragessimum		
		x ^{ls}	quadragessimus		

D		Abbreviatura.		CL
D		D		
p. p. p. p. p.		z.		
x	Ier	z	et	
pp	Hippocrates	z	chiam	
ppo is	Hippocratis	z	rum	
y ^s	Isodorus	z	am	
ysu	Isodorum	z	em	
		z	um	
		Zoa.	Zodiaci	

Summata
Sireas
ET
Argenteas
Regum
SCOTIÆ

Cumismata Aurea.

CLII

Robertorum R. R.

Jacobi I. R.

Jacobi II. R.

5

Numismata Curia.

CLIII

Jacobi III. R.

Jacobi IV. R.

*Johannis Ducis
Albania Gubern.*

Jacobi V. R.

T

Numismata D. Curia.

CLIV

Jacobi V. R.

Maria R.

Numismata D. Iurea.

GLV

Maria R.

Francisci et Mariae R.

Jacobi VI. R.

Jacobi II. R.

Dimissmata Aurea.

CLVI

Jacobi VI. R.

Jacobi VI et Anna Regina.

Numismata Argentea.

CLVII

Alexandri I. R.

Alexandri II. R.

Davidis I. R.

Alexandri III. R.

Gulielmi R.

Transmissata Argentea

CLVIII

Ioannis Baliol. R. Davidis II. Bruce. R.

Roberti Bruce. R.

Numismata Argentea.

CLIX

Roberti II. Stuart. R.

Roberti III. R.

Numismata Argentea.

CLX

Jacobi I. R.

Jacobi II. R.

1

2

3

4

5

6

1

2

3

4

Jacobi III. R.

1

2

Diminuta Argentea.

Jacobi III. R.

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

Munismata Argentea.

Jacobi IV R

Jacobi V R

Munismata Argentea.

CLXIII

Maria R

Maria R

1

6

2

7

3

*Francisci et Mariae
R R*

8

4

9

10

5

11

CLXIV

Francisci et Maria R.R.

Marie R. Fran. Dot.

Henrici et Maria R.R.

CLXV

Marice, R.

19

23

20

24

21

25

22

26

27

7

Numismata Argentea.

CLXVI

Jacobi II. R.

Jacobi II. R.

Geo. Child. sculp.

Monismata Argentea.

CLXVII

Jacobi II. R.

Jacobi II. R.

Summa
Regni
Scotiae

Postquam

Unversa
Britannia

IMPERARUNT.

Numismata Aurea.

CLXIX

Jacobi II. R.

Caroli I. R.

Dimissmata Aurea.

CLXX

Caroli I R

Guilelmi III R

Munismata Argentea.

CLXXI

Jacobi II. R.

Caroli I. R.

Munismata Argentea.

CLXXII

Caroli I. R.

Caroli II. R.

Caroli II. R.

Numismata Argentea.

CXXXIII

Caroli II. R.

Jacobi VII. R.

*Gulielmi et Mariae.
R. R.*

Munismata Argentea.

CLXXIV

Guiljelmi R.

Anna R.

gno. Childs. sculp.

7

Symbola

Heroica

Regum

Scotiae.

Symbole Heroica.

CLXXVI

Roberti II. R.

Jacobi II. R.

Roberti III. R.

Jacobi III. R.

Jacobi I. R.

Jacobi IV. R.

Symbola Heroica.

CLXXVII

Jacobi V. R.

*MARIÆ
Reginæ Scotiæ*

*et
Franciæ,*

Maria Reginæ Suae.

Ejusdem.

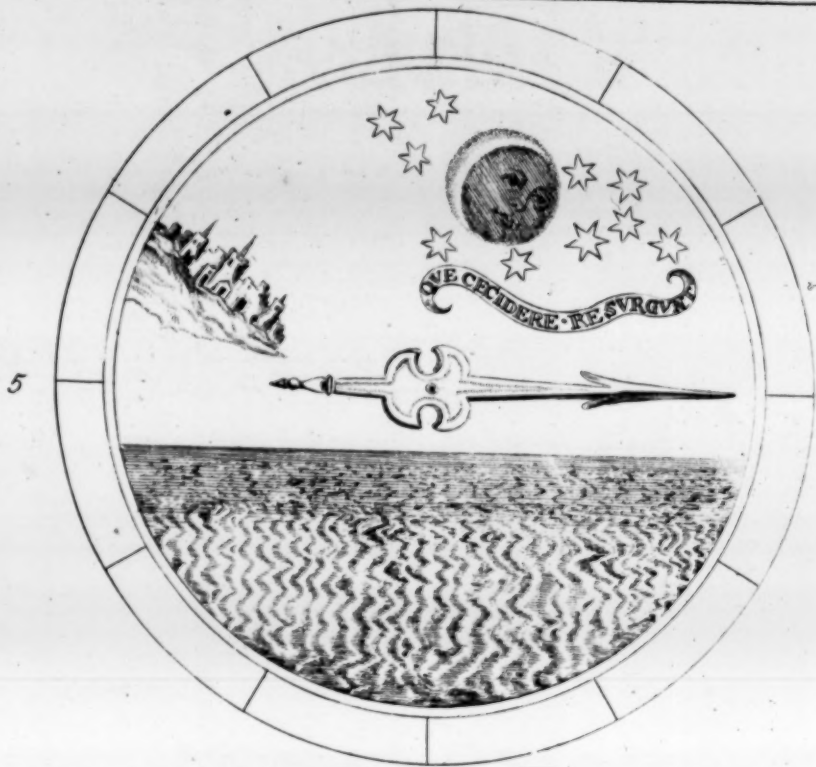
Ejusdem.

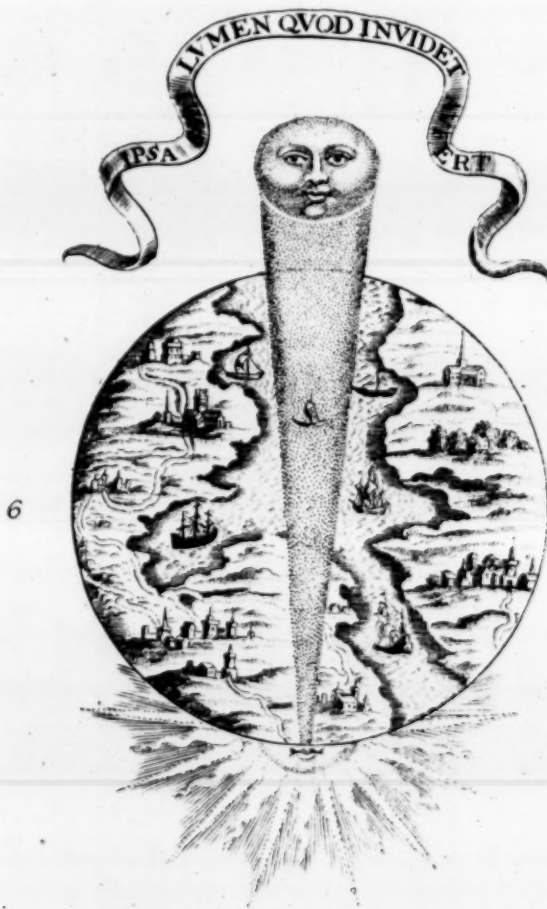

Symbola Heroica

CLXXVIII

Maria. R.

Symbole Heroica.

CLXXIX

Maria R.

Maria R.

Ejusdem.

Ejusdem.

Ejusdem.

Ejusdem.

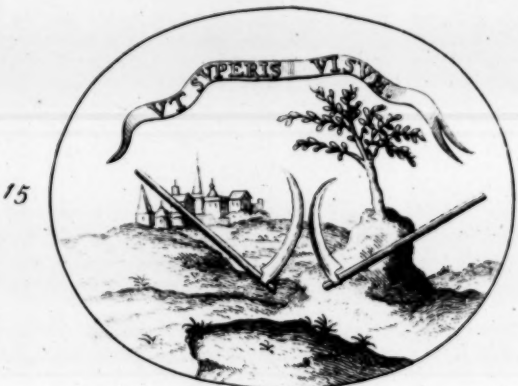
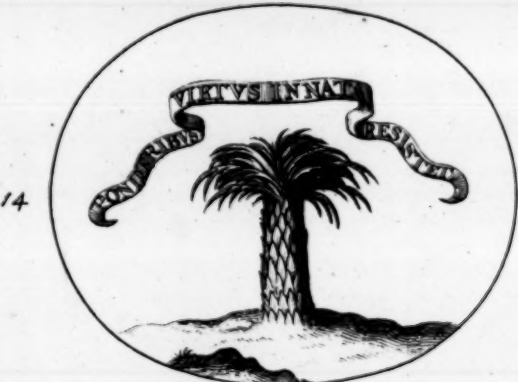

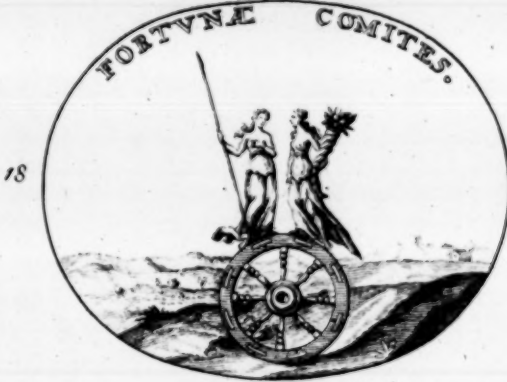
Symbola Heroica.

CLXXX

Maria R.

Maria R.

g. Child. sculp.

